

Ippitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqalhi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Ippitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqalhi Inupiatun
The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

FRT	1
Matthew	2
Mark	46
Luke	73
John	118
Acts	151
Romans	194
1 Corinthians	215
2 Corinthians	235
Galatians	247
Ephesians	254
Philippians	261
Colossians	266
1 Thessalonians	271
2 Thessalonians	275
1 Timothy	278
2 Timothy	284
Titus	288
Philemon	291
Hebrews	292
James	308
1 Peter	314
2 Peter	320
1 John	324
2 John	330
3 John	331
Jude	332
Revelation	334

**Ipqitchuat Makpig̃aat
Agaayyutim Uqalhi Iñupiatun**

**The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo**

Wycliffe Bible Translators

The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo
[esk]

First edition, © International Bible Society, 1997
Second Edition, © Wycliffe Bible Translators, 2010

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons License (Attribution, Noncommercial, No Derivatives)
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Table of Contents

page

Uqallich Aglaani Matthew-um

Sivulliani Jesus Christ-um

¹ Uvva ukua aglanich sivullianiñ Jesus Christ-um, kinuvianupluni David-miñ Abraham-miñlu.

² Abraham aapagigaa Isaac-um,
Isaac-li aapagigaa Jacob-um,
Jacob-li aapagigaa Judah-um aniqataiñlu.

³ Aasiñ Judah aapagigaak Perez-umlu Zerah-umlu, taapkuak aakanak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-um.
Hezron-li aapan Ram-um.

⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-um,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-um.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-um.

⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-um, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-um, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ aapagigaa umialgum David.
David-li aapagigaa Solomon-um, aakaqaqtuam Uriah-m nuliagaluanjanik.

⁷ Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-um,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-um,
Abijah-li aapagigaa Asa-um.

⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-um,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-um,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-um,

⁹ Uzziah-li aapagigaa Jotham-um,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-um,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-um.

¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-um,
Manasseh-li aapagigaa Amon-um,
Amon-li aapagigaa Josiah-um.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-um aniqataiñlu. (Ukua taimani Israel-aagmiut aullau-
traupmata Babylon-mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaunanikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-um,
Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-um,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-um,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-um,
Eliakim-li aapagigaa Azor-um,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-um,
Zadok-li aapagigaa Achim-um,
Achim-li aapagigaa Eliud-um,

¹⁵ Eliud-li aapagigaa Eleazar-um,
Eleazar-li aapagigaa Matthan-um,
Matthan-li aapagigaa Jacob-um,

¹⁶ Aasiñ Jacob aapagigaa Joseph-um, uinan Mary-m, taamna Mary Jesus an-
navigikkaña taiguutiqaqtuam Christ-mik.

¹⁷ Iluqatiñaasiñ kinuviagiich aullagniiplutin Abraham-miñ David-munaglaan
akimiaguutailauniqsut, suli aullagniiplutin David-miñ iñuich aullautrauhhatnunaglaan

Babylon-mun kinuviagiich akimiaguutailaupmiñiqsut. Aasiili iñuich aullau-traulhatniñaglaan akimiaguutailaupmiut kinuviagiich aniñhanunaglaan Christ-ñum.

Aniñña Jesus Christ-ñum

¹⁸ Uvva Jesus Christ-ñum aniñha itnailiplugu inniqsuq. Aakaña Mary nuliaksrausiuatianikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik ilitchuğiniqsuq sinaiyautilaagmiñik Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹ Aasiñ uiksrautaa Joseph nalaunñaruanjuniqsuq. Iisimagaa katchuutiksrani Mary-mik nalaunñaitkisilaaña, aglaan kanñusaagunñiñigaa iñunun. Taatnamik sivunniğniqsuq avitchuklugu nalunautchipluni. ²⁰ Taavrumiña isumaaluktitlugu Atangum isağulgan sagviutinigaa siññaktukun nipliqhuni, “Joseph, kinuviagigaatin David-ñum, sivuuganak Mary-mik tuvaaqatniññaqniłutin atakkii sinaiyaupkağaa Ipqitchuam Irrutchim. ²¹ Iğñiqagisuruq. Atchigisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsugisigai iñunni killuqsautiñiñi.” ²² Tamatkua iluqatiñ atuumarut tanjisaqługu Atangum uqauttutigikkaña tumigiplugu taimña sivuniksriqiri, ²³ “Taamna añutituqsimaitchuaq sinaiyauniaqhuni iğñiqagisuruq.

Iñuich taiguutiqağisigaat Immanuel” (itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). ²⁴ Joseph-ñum itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isağulgan Atangum uqauttutaagun. ²⁵ Iłaksianñiñigaa iğñiqalhanunaglaan; aasiñ Joseph-ñum atchigñigaa Jesus-mik.

2

Puqiksuat Añutit Aggiquat Kivaknamiñ

¹ Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialgułhani, añutit puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuqhutiñ, ² “Sumiimma aniva umialgat Jew-ñuruat? Tautukkikput uvluğiaña kivaknamiñ, taatnaqhuta aggiquagut sitquğvigityaqtuağlugu.” ³ Umialgum Herod tusaakamiun taamna isumaalutchanjuniqsuq iluqatiñlu Jerusalem-miut. ⁴ Tavra katipkağugich iluğaisa qaukñich agaayuliqsit aglaliqirit, ilinich apiqsruğniğai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan. ⁵ Ilinisa kiuniğaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanatigun ittuq,

⁶ Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunañaniittuami Judah-m, kamanaiñniqsraunuruasii akunğatni iñuiñ Judah-m, ilipsitñiñ sivulliuqti aggigisuruq

añalatchityaqtuağuni iñugikkamnik Israel-ñum.’ ”

Micah 5:2

⁷ Herod atangum nalunautchipluni puqiksaat añutit tikisinniğai, ilitchuğiviginiallapiağugich napmun ilipman uvluğiaq sagviqmagaan. ⁸ Ilitchuğianikamiun Bethlehem-muquniğai nipliqhuni, “Aullağusi pakallapiaqsun ililgauraq, aasiñ paqitkupsun ilitchuğipkağumagipsitña. Uvañaptuuq utlakkumagiga sitquğvigityaqtuağlugu.” ⁹ Taavrumiña umialgum uqautianikmatin aullağniqsut. Tautuñiğaat uvluğiaq qinikkaqtiñ kivaknamiñ. Sivulliukkauniqsut uvluğiam nutqağniałhanunaglaan inimun ililgauram nayukkanun. ¹⁰ Tautukamitruñ uvluğiaq quviatchallapiagñiqsut. ¹¹ Isiqhutiñ tupiğmun tautuñiğaat ililgauraq aakañalu Mary. Sitquğvigiñiğaat sivuğanun ililgauraq. Añmağniğaiç akisuruagikkatiñ qaitchipluğusiñ maninñik kaviqsaanik tiprağiksautinigu, frankincense-nik sulii myrrh-nigu. ¹² Aasiñ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunitlugich Herod-mun. Tavra aiñiqsut atlakun apqutikun.

Pigruğniñat Egypt-mun

¹³ Taapkua aullaanikmata isağulga atangum sagviğniqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliqhuni, “Makillutin. Pigruutiun ililgauraq aakañalu Egypt-mun, aasiñ taamani-itchumausi uvamnun uqautiniałapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakañniğaa ililgauraq

tuqqutchuglugu.” ¹⁴ Joseph makitluni aullautiniġaa ililgauraq aakanjalu unnuami Egypt-mun. ¹⁵ Immigñiqsuq Atanġum uqauttutigikkaña tumigiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuqħuġiga Igñiġa.” Taatnamik tavraniinniqsut tuquniaħhanunaglaan Herod-ġum.

Nukatpiaġruurat Tuquġaqtaurat

¹⁶ Herod ilitchuġikami saglutaqtilaagmiñnik puqiksaanun aġutinun qinnallapiagñiqsuq. Tilisiñiqsuq tuqqutquplugich nukatpiaġruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malġuġnik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuġiplugu puqiksaat aġutit uqautigikkañat uvlugiam sagviħhagun. ¹⁷ Uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqsuq,

¹⁸ “Nipi tusaġnaġniqsuq Ramah-mi qiaruaq kiġuvġupluni.

Rachel-ġum qianiġai qitungaurani arayunaiqħuniunniñ atakkii qitungaġich iluqatiġ tuquplutiġ.”

Jeremiah 31:15

¹⁹ Herod tuquanikman isaġulga Atanġum sagviġñiqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqħuni, ²⁰ “Makillutin aullautiġ ililgauraq aakanjalu nunaġanun Israel-ġum. Taipkua tuqqutchiñiaqtuat ililgauramik tuqurut.” ²¹ Makitluni aullautiniġaa ililgauraq aakanjalu nunaġanun Israel-ġum. ²² Aglaan tusaakamiuġ Archelaus atanġuniplugu Judea-mi in-aani aapami Herod sivuugatchaġniqsuq aullaħksraġmiñnik. Kilikkaukami siññaktukun aullaġniqsut nunaġanun Galilee-m. ²³ Aasiñ iñuuniagaqsiplutiġ nunaaqqimi Nazareth-mi. Immiumaniqsuq uqautaumaruaq tumigiplugich sivuniksriqirit, “Taiguutiqaġisiruq Nazareth-miumik.”

3

Quliaqtuaħha John Paptaaqtitħirim

¹ Taipkunani uvluni John Paptaaqtitħiri quliaqtuaġniqsuq iñuilaami Judea-mi, ² uqaqħuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim aġaayuqautaa qalliruq.” ³ Taamna John ilaanuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña nipliħuni,

“Iñuk tuqħiraqtuq iñuilaamiñ,

Itqanaiyautisiuġ apqutiksraġa Atanġum, nalġuġlugu tumiksraġa.”

Isaiah 40:3

⁴ John atnuġaaqaġniqsuq pikukturuaam amian nuyaiñnik, qisiġmik tapsiqaqħuni, niqiqaqħuni pigliġianik suli igutchaich siġñaqtaalliaġitiñnik nanipayaaq paqitħumiuġ.

⁵ Iñuich utlaġniġaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñiñlu avataani kuġan Jordan-ġum ittuat. ⁶ Iñuich quliaġiniġaich killuqsautitiġ aasiñ John-ġum paptaagñiġai kuġani Jordan-ġum. ⁷ Aglaan tautukamigich iñugiaktuat Pharisee-ġuruat Sadducee-ġuruatlu utlautiruq paptaagvianun uqautiniġai, “Tuqunaliktun nimigiātun ittusi. Qimakkumiñaitħusiasu agġiġñiaqtuamiñ qinnautaaniñ? ⁸ Qiñiqtititħi iñuuniaħħapsiġun isummitqillapiaqtilaapsitiñnik. ⁹ Suli isumaniqasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqaqtugut.’ Nipliutiniagipsi uumiġa, uyaġaġniñ makunakġa Agaayyun iñiqsiħhiñauruq ililgaanik Abraham-mun. ¹⁰ Ipiġautaqaqtuaq kipriħhiñaaġuqtuq napaaqtunik kaġiġisigun. Napaaqtupayaaq asirritħaitħuaq kipikkaugisiruq aasiñ igitauluni ikniġmun.

¹¹ “Iħumun paptaagipsi imiġmik isummitqiliġmun, aglaan aqupkun agġiġisiruq ka-manatluktuq uvaġniñ. Nakuuġitħuġa saagaħksramnik aluġutiknik. Paptaagisigaasi Ippitħuamik Irrutħimik suli ikniġmik. ¹² Tigummiagġiġaa tiktittauñ salummallapiagukħuġich mukkaaksrat sanikħuġniñ. Katitħisigai mukkaaksrat siġluagmiñun, aglaan ikipkaġisigai sanikħuich ikniġmun qamiyumiñaitħuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴ Aglaan John-ñum paptaagunjtakaluagaqsiñigaa uqautiplugu, “Ilvich paptaaq-taksraigaluağikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaquplutin?” ¹⁵ Aglaan Jesus kiunigaa, “Nakuuruq. Taamna taatnağuptigu tañigñiağikpuk iluqaan Agaayyutim injaña.” John taatna piyumaliğñiqsuq. ¹⁶ Jesus paptaakkaunjanikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiiñ qilak añaqahuni tautuñigaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tinmiağruuratun mitluni ilaanun. ¹⁷ Aasiiñ nipi qilañmiñ nipliğñiqsuq, “Taamnataavra piqpagikkağa Iğñiga. Quyalisi-mağaaña.”

4

Jesus-ñum Aniqusaqsiuħa

¹ Taatnaanikman Ipqitchuam Irrutchim sivulligñigaa Jesus iñuilaamun uuktuaqsi-utyatitlugu tuunğagmun. ² Aasiiñ uisauraaqhuni malğukipiani uvluni unnuaniļu niğisuliğñiqsuq. ³ Uuktuaqtitchirim utlakamiuñ uqautinigaa, “Iğñigipiaqpatin Agaayyutim makua uyağaiç qaqqiagũqtitkich.” ⁴ Aglaan Jesus kiunigaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani, ‘Iñuk iñuuniañitchuq niqilhiñakun aglaan uqalipayaatigun aniruatigun qanğaniñ Agaayyutim.’” ⁵ Tavrani tuunğaum aullautinigaa Jesus Jerusalem-mun, aasiiñ inillaklugu qutchiññiqsrañanun nuvukkanan agaayyuvikpaum, ⁶ uqautiplugu, “Iğñigipiaqpatin Agaayyutim nutigiagiñ. Aglausimaruq, ‘Tiligisigai isagũligikkani munagitqulutin.

Argagikkağmikmik akigağisigaatin.

Atniñitchumaittin isigaktin uyağañnun.’”

Psalm 91:11, 12

⁷ Jesus-ñum uqautinigaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuağumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’”

⁸ Tuunğaum aullautitqilgiññigaa Jesus qutchillapiaqtuamun iğğimun, aasiiñ qiniqtitlugu atañgũvipayaañiñik nunam kamanautiñitñiglu. ⁹ Uqautinigaa, “Tamatkua supayaat qaitk-isigitka ilipnun sitquğvigigupña sivumnun.” ¹⁰ Jesus-ñum kiunigaa, “Tuunğaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisian agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’” ¹¹ Tavra tuunğaum uniññigaa, aasiiñ isagũlgich tikiññigaa savautityaqługu Jesus.

Jesus-ñum Aullağniigaa Savaani Galilee-mi

¹² Jesus-ñum tusaakamiuñ John isiqtauniplugu aullağniqsuq Galilee-mun.

¹³ Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu. ¹⁴ Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah,

¹⁵ “Iñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu tunjaani narvaqpaum, taaganitchiañani Jordan-ñum, Galilee-mi nunañatni Jew-ñunjtchuat,

¹⁶ tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami tautuñigaaat kamañaqtuaq qauma,

aasiiñ qaumam qaggutiniğai iñuuniaqtuat tağğañani tuquħhum.”

Isaiah 9:1-2

¹⁷ Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullağniñigaa quliaqtuaħi, “Isummitqig-itchi atakkii Agaayyutim añaayuqautaa qalliruuq.”

Jesus-ñum Tuqluğniğai Sisamat Aqaluñniaqtit

¹⁸ Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñigik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñniaqtauplutik. ¹⁹ Uqautinigik, “Maliksikña, uvakñaniñaglaan piññañiağisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.” ²⁰ Tavravua Simon-ñum suli Andrew-m uniññigaik kuvratik malikluguasiiñ. ²¹ Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaqługu narvaqpaña Galilee-m. Tautuk-miñigik aniqatigiik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aaparĩļu

Zebedee ilaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqluǵniǵik maliqupluni. ²² Tavrauva uniññaak umiaqtik aapariñlu malikluǵu Jesus.

Jesus Ilisauriruǵlu, Quliaqtuaqsiriruǵlu, Iuaqsiriruǵlu

²³ Jesus kukilunniqsuq iluqaani Galilee-mi, ilisautripluni Jew-ñuruat katragvinitñi suli quliaqtuaǵiplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayuqautaata, mavruuqǵugillu iñuich atniǵñautipayaanitñik. ²⁴ Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiiñ iñuich tikiutruǵniǵaich atniǵñapayaaqtuat nanjirutipayaaqtuatlu, ilañich irrusiqǵuqaqhutinj qiiqsruqtaqhutinlu suli avatinich tuqunaplutin. Jesus-ñum mavruuǵniǵai iluqaitñik. ²⁵ Iñugiaktuat iñuich malinǵaat, agqiqhutinj Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atilinjmiñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ igluani ittuam Jordan-ñum kuñan.

5

Jesus-ñum Quliaqtuaħa Igǵimi

¹ Jesus-ñum qiniqamigich iñugiallapiaqtuat mayuǵniqsuq qimigamun, aquvitluniasii. Maliguaqtai Jesus-munniqsut.

Quviasuutipiǵatat

- ² Ilaan ilisautiaqsiñǵai nipliqhuni,
- ³ Quvianamiurut tamatkua ilitchuqsiruat inuqsraligmiknik irrutchikun, atakkii Agaayyutim añaayuqautaa pigigaat.
- ⁴ Quvianamiurut tamatkua kinuvǵuruat, atakkii Agaayyutim arakkisigai.
- ⁵ Quvianamiurut tamatkua piisaanitchuat, atakkii nunapayaaq pigigisigaat.
- ⁶ Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat nalaunñarualıǵmik, atakkii Agaayyutim pisuiqsimaaqtitkisigai.
- ⁷ Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat, atakkii Agaayyutim nagliktuǵisipmigai.
- ⁸ Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitchuamik, atakkii qiniǵisigaat Agaayyun.
- ⁹ Quvianamiurut tamatkua tutqiutiqaqtitchiruat akunǵatni iñuich, atakkii Agaayyutim taiguutiqaǵisigai qitunǵaǵmiñik.
- ¹⁰ Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu nalaunñarualıq, atakkii Agaayyutim añaayuqautaa pigigaat.
- ¹¹ Quvianamiurusi piinilaqsruutigikpasi suli piyuaǵusi suli niplialutin qanusipayaanik pigiitchuanik ilipsigun sagluturuagilusi pisigilugu maliguaqtauǵiqsi uvamnun.
- ¹² Quviatchapiaǵataǵitchi atakkii kamañtuq akilusiaksraqsi ittuq qilañmi. Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taipkua sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittut Taǵiutunlu Qaumbaqtunlu

¹³ “Ilipsi taǵiugigaasi nunam. Taǵiuq taǵiugniǵumi qanuǵuni taǵiugniǵitqikkisiva? Atuǵumiñaiqsuq aglaan igitaksraǵulhiñtuq tutmiǵaǵuqhuni iñunun. ¹⁴ Naniǵigaasi nunam. Nunaaqqiq nappakkauruq qimigamun iriqsimatlaitchuq. ¹⁵ Kisupayaan ikitnamiun naniq ilitlaitkaa ataanun utkusium aglaan naniqagvinmun qaumbaqtut-lasiplugu tupqum iluani ittuapayaanun. ¹⁶ Taatnatun qaumbaqaqsigik nannisi sivuǵaatni iñuich. Tautukkumagaat savaallautaqsi, aasiiñ kamaksruaqsilugu aapari ittuq qilañmi.

Jesus Ilisauriruuq Maligutaksrakun

17 “Isumanasi aggigiñiluna piyaqquğiaglugich maligutaksrañi Moses-ñum naagaqaa ilisauttutinjich sivuniksriqirit. Agginjitchuna piyaqquğiaglugich aglaan tanjigiaglugich. 18 Uqautigipsi, Qilaglu nunalu piigumiñaitchuk aglausimaruapayaaq maligutaksrani im-miumagaluaqnagu. 19 Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapiañatnik tillisit aasiiñ ilisautripluni atlanik iñuñnik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayuqautaani. Aglaan kiñapayaaq kamaksriruaq tillisiñik ilisautripluniasiiñ atlanik taatnaquplugich, taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamañaqtuamik ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayuqautaani. 20 Uvva uqautigipsi, Nalaunñaruaiqsi nakuutluñitpan iñuuniagusiatiñ aglaliqirit sulı Pharisee-ñuruat suu-ramikunniñ isigumiñaitchusi añaayuqautaanun Agaayyutim.

Jesus Ilisautriruq Qinnautilikun

21 “Tusaamarusi uqautauruamik iñuñnun injilgaan, ‘Iñuağniaqnak’. Kiñapayaaq iñuaqtuag tikiutraugisiruq atanniivinmun. 22 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnautriruaq aniqatmiñik tikiutraugisiruq atanniivinmun, sulı kiñapayaaq nipliraqtuag aniqatmiñun suksraunıññiplugu tikiutraugisiruq uqaqsittaagvinmun, sulı kiñapayaaq nipliraqtuag aniqatmiñun kinnauniplugu tikiutraugisiruq ikniñanun anasiññuqsagvium. 23 Taatnamik, aatchuıtyağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun tunillaqtuğvinmi itqağluguasiiñ aniqatvich sua-tasamma akikñautaa ilipnun, 24 unillugu aatchuutiksrautin sivugaanun tunillaqtuğvium aasiiñ ihuaqsıyaqqaaglugu taimña akindautaa aniqatiupnun, aasiiñ utigutin aatchuutigityaglugu aatchuutiksrautin. 25 Akiligiikkaqpich uqaqsittaagvinmuutinıaqpatin ilauraagiliutiyumagiñ qilamik piqatiginñaan apqutmi. Aatchuutigiviagaatin atannıqsuqtımun, aasiiñ atannıqsuqtı qallıutin qaunaksrimun isıqtautqulıtin. 26 Uqautigikpiñ, Aniyumiñaiapiaqtutin kisianik akiligiğuvich akiqsruutipnik ilaanun.

Jesus Ilisautriruq Atlatulikun

27 “Tusaamarusi itna uqaqsımaruamik, ‘Atlatuğniaqnak.’ 28 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qıñıqtuag ağnamik ikhigiıplugu atlatuanıktuq isumamiñi. 29 Taliqpium irivich killuqsagtıpatin piıglugu igırruñ. Nakuutluñniaqtuq piyaqquğupku ilaviñga timivich uumakña iluqaan timivich igitaułiksrañaniñ anasiññuqsagvinmun. 30 Sulı taliqpium argakpich killuqsagtıpatin kipilugu igırruñ. Nakuutluñniaqtuq piyaqquğupku argalhiñan uumakña iluqaan timivich aullałiksrañaniñ anasiññuqsagvinmun.

Jesus Ilisautriruq Avitlikun

31 “Uqaqsımaruqsulı, Kisupayaam avıtkumiun nıliani qaitchilıun aglaamik nalupqinaıgutinik avınnıkun. 32 Aglaan uqautigipsi, Anıutim nıliani tunıqsımagaluññaan ilaanun avıtkumiun atlatuqtıtkaa. Taamna avıttuag patchısauruq. Sulı anun nıliaqtuag avıttuamik atlatuqmıuq.

Jesus Ilisautriruq Akiqsruutigun

33 “Tusaasımagıksısulı itna uqautaumaruaq iñugıkkaptıknun injilgaan, Akiqsruqtağuvich navıññıaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigıkkann iñuñnun Atangum sıvuğaañi. 34 Aglaan uqautigipsi, Sumıunniñ akiqsruğumiñaitchusi qilakun atakkıi qilak Agaayyutim aquppiutağıgaa, 35 naagalu nunakun atakkıi iñıqtıuiqsıaqvıgıgaa isıganmiñun, naagalu Jerusalem-kun atakkıi nunaaqıgıgaa kamañaqtuam umıalgum. 36 Naagaqaa akiqsruğumiñaitchutin nıaqupkun, atakkıi atausıq nıyaq qatıqsıpkagumiñaitkiñ unniñ taaqsıpkaglugu. 37 Taatnamik, anığniaguvich anıllapiağumuutin sulı naagaagıniaguvich naagaallapiağutin, atakkıi supayaam uqalhum ilłatauruam tamatkuñnuna piğıitchuamıtñaqtauruq.

Jesus Ilisautriruq Akısaqtulikun

³⁸ “Tusaamagiksi uqautturaauq, ‘Iri akisautiqagli irimik, kiguttuuq kigutmun.’
³⁹ Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuḡniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupayaam isak-
 saqpatin taliqpiagun iqsraqpich alaḡumagiñ iḡluanik iqsraqpich. ⁴⁰ Kisupayaam
 akiliipkaḡniaqpatin atnuḡaapnik uqaqsittaagvinmi pipkaḡumagiñ quppiḡaan. ⁴¹ Suli
 aḡuyaktim nunurilusi saagaqtitpasi natmaḡmiknik atautchimik mile-lamik saagautiyu-
 magiñ malḡuḡnik mile-laaknik. ⁴² Iñuum iniqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaa-
 nun. Suli iñuk atugaksraqukpan itigautipkaḡniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

⁴³ “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiusi aasiñ
 uumigilugich uumiksrigikkasi.’ ⁴⁴ Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi
 uumiksrigikkasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. ⁴⁵ Taatnaḡupsi
 qiñiqtitkiksi iñuḡnun ihuaqqun atrilugu aapari qilaḡmi ituaq, atakkii siqiñini
 siqiññaagiksitkaa pigiitchuanunlu nakuuruanunlu suli sialuktitlugu nalaunḡaruanunlu
 nalaunḡaitchuanunlu. ⁴⁶ Piqpagigupsigik kisiitnik tamatkua piqpaksrigikkasi, suvaata
 akiññaaktaaqḡniaqpsi Agaayutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁷ Suli
 paḡlagupsigik kisiitnik aniqatiusi, savaaqḡniqpsi pitlukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq
 tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁸ Taatnamik nalaunḡaruksraurusi atrilugu aapagikkaqsi qilaḡmi
 nalaunḡallapiaqtuaq.”

6

Jesus Iļisauriruaq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaaḡiniaqasiḡ nalaunḡaruakun savaaqsi qiñiqqusaaqsiñḡusi
 sivuḡaatni iñuich. Taatnaḡupsi aapapsi qilaḡmiittuam akiliḡumiñaitkaasi. ² Taatnamik
 aatchuḡuvich nagliktuutinik nipitusiraḡautiginiaqḡagich atrilugich ukpiḡḡuaqtit Jew-
 ḡnuruat katraḡvinitni suli tumitchiani kamasruḡusaaqsiñaqhutin iñuḡnun. Uqautigipsi,
 akiliusiaqaaniktut. ³ Aglaan aatchuḡuvich nagliktuutinik inuqsraqtuanun saumik argaiñ
 iļisimapkaḡniaqnagu taliqpium argakpich savaaḡanik. ⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun.
 Aapavich qilaḡmi qiñitlaruam supayaanik akiliusiaksritkisigaatin.”

Jesus Iļisauriruaq Agaayutikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpiḡḡuaqtit, atakkii agaayullaturut
 makitaplutin katraḡvinitni suli saqquvinitni tumitchiat qiñillaḡniaquplutin iñuḡnun.
 Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ⁶ Aglaan agaayutyagḡniaḡuvich isigutin inipnun talu-
 luguasiñ suli agaayuyumautin aapapnun qiñiḡnaitchuamun. Aapavich qiñitlaruam
 nalunaqtuakun akiliḡisigaatin. ⁷ Suli agaayuguvich nipliraḡniaqnak imailaanik uqau-
 tinik atrilugich ukpiqtuanḡitcheuat, atakkii isumasuurut Agaayutmun tusaagisiñiplutin
 takliḡu agaayugumin. ⁸ Tuvrautinasu, atakkii Agaayutim aapapsi iļisimagaa sumik
 inuqsraqtilaaqsi apiqsruḡaluaqtitnasi ilaanun. ⁹ Itna agaayuyumuusi,
 ‘Aapapta qilaḡmiittuatiin!

Iñupayaq nunami kamaksriļi ilipnik ipqiḡsitlugu taavrumuuna atqiñ.

¹⁰ Aullaḡniļi aḡalatchiḡhiñ iñupayaanik.

Iñupayaq nunami tupiksriļi pisuḡigikkapnik
 qilaḡmi itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvlugaḡikpan niqimik inuḡikkaptiknik.

¹² Suli natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqłutriruanik uvaptiknun.

¹³ Suli sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuḡmun,
 aglaan annautiluta pigiitchuamiñ.

[Atakkii umialḡurutin saḡḡipayaqaqhutin kamanautiqaqhutinu isuitchuamun.
 Amen.]’

14 Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılañmiittuam natqigutigisipmigaasi. 15 Aglaan natqigutinjtkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılañmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus İlisauriruaq Uisauraałıkun

16 “Suli uisauraağupsi, qıññaqaqnasi ipiqtuñaqsıluı ukpıññuaqtıtun. Qıññağılıırağagnaıcha kiiñatın qıñıqusaalıññaqhutın iñuñnun ilıñıtñik uisauraałıgmikni. Uqautıgıpsı, akılıusiaqaaniktut. 17 Aglaan uisauraağupsi uqsruqtıglugich nıaqusi, suli igğuglugich kiiñasi; 18 Qıñıqtılhiññağniaqasi iñuñnun uisauraağusi aglaan Aapapsıtñun qıñıgnaitchuamun, suli Aapapsı qıñıqtuam nalunaqtuakun akılıusiaksritkisigaasi.”

Jesus İlisauriruaq Umialgutitigun

19 “Tugvaiñasi umialgutınık marrumuña nunamun, qupılğullu qalhumlu piiñğıqsakkañanun, suli tiglinıaqtıt sıqumıtchiplutın tiglıktuğvıatnun. 20 Aglaan tugvaisıtchi annıgıkkapsıtñik qılañmun qupılğullu qalhumlu piiñğıqsagumiñaisañanun, suli tiglinıaqtıt sıqumıtchumiñaisañatnun tiglinıağutın. 21 Atakkii annıgıpayaaıkkavıch irvıatnı uummatın tavraniıtksıpmıuq.”

Jesus İlisauriruaq Qaummatıgunlu Taaqtuakunlu

22 “Iri naniğıgaa timim. İrrakkiñ qıñıtlakpaknik qaunagılgunıaqtıtın aullapayaaguvıch. 23 Aasiñ irrakkiñ pigııtpaknik ilvıch saptaaqsıñıaqtıtın. Aglaan qıñılguıtchupku Agaayyun [kanıqsıtılaillutın pisulhanık] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtıgıni-aqpa!”

Jesus İlisauriruaq Agaayutıkunlu İsumaaluıtıtıgunlu

24 “Kiñalıqaa savautrıyumiñaitchuq malğunıık anıayyuqağuni. Atakkii uumıgıgısigaa ilaqataa aasiñ piqpagılugu ilaqataa, naagaqaa iluqnauqsımaagısiıruq ilaqataanun aasiñ suksraagılu ilaqataa. Savautrıyumiñaitchutın iluqaaknik Agaayyutmıglu manıñmıglu. 25 Taatnamık uqautıgıpsı, isumaalunıaqasi iñuukıpsıtñik, sumık niğıgıspmagaapsı suli imıgusi, naagaqaa timıgıkkaqsi sumık atnuğaağıspmagaapsı. Uvva iñuulıq pitluktuanunıtpa niqımıñ suli timi atnuğaañıñ? 26 Qıñıqsıgık tıñmiurat sılamı. Nautchırriıtılaitchut naagaqaa kıpırtılaitchut tugvailutınlu sığıluagmıknun. Naagauvva Aapapsı qılañmiittuam niğıpkagsımaagagıgai. İlipsimi akısutluktuanunıñıqpsı tıñmiuraniñ? 27 Nallıpsı isumaaluguni iñuunıqtusılaagısiıvaun iñuulı? 28 Suli suvaata isumaalugagıvisı atnuğaaıksrapıtñik? İsummatıgıllaksıgık qanuq nauriat nunami nauragıtılaañatnik. Savatılaitmiut naagaqaa ukılharrıtılaitmiut. 29 Aglaan uqautıgıpsıılu, Solomon-unniñ qanutun kamañaqtıgıgaluaqhuni atnuğaaqanıñıqsuq atrıplugich piññaqnaqtuat nauriat. 30 Taatna Agaayyutım qaunagıtlanıqpagıch ivgıch ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igıtauplutın ikniğmun, qaitchıgısigaaı atnuğaanık inuğıkkapsıtñik. Ukpıqsrıñikiñıñıaqpıt! 31 İsumaalukasi itnağusi, Sumık niğıñıaqpısa imıgutalu atnuğaağıtalu? 32 Atakkii ukpıñıtchuat isumaalukmıraqtıt supayaanı tamatkunıña. Aasiñ aaparı qılañmiittuıaq ilısiımaruq inuqsraqtılaapsıtñik iluqaitñik tamatkunıña. 33 Pakaaqqaagılu Agaayyun anıalatchıruaq nalaunñaruıñuplunı umialıktun. Taatnağupsi qaitchıgısigıpsı inuğıkkapayaapsıtñik. 34 Taatnamık isumaalunıaqasi uvlaakuksramık atakkii uvlaakuksraq isumaaluıtıaqtuq inımıgun. Uvlulaat iluıñıuğıtıqaanıktıt inımıgılaa.”

7

Jesus İlisauriruaq Atannııłıkun

1 “Atannıñıaqasi atlanık, Agaayyutımli atannıñıtchumagaasi. 2 Atakkii atannıgıpsı atlanık, taatnatuntuuq atannııkkagıspımsı. Taatnatuntuuq qanuq irrutrıgıpsı atlanık irrutıkkagıspımsı. 3 Suvaata tautukpıun irrıutanıuluuraq anıqatvıch iraani

aasiñ suliqutigini lugu tamanna qirugraitchiaq iripni? ⁴ Qanuġuvva uqautriñaġniqqich aniqatiupnun, ‘Piiglagu irriutañuluuraq irimiitan,’ qiñisunjaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? ⁵ Ukpinñuaqtii, sivulliulugu piqsirrun qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñli nalupqinaig lugu irriutaiqsiksran aniqatvich iraniñ. ⁶ Qaiññaqasigij ipqitchuat sut qipmiñun, atakkii saatpiaġaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigij akisuruat sunjaurat sivuġaatnun kuniat, atakkii tutmaluginiaġaich isiganmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqitchi

⁷ “Inġipsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuġupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun. ⁸ Atakkii kiñapayaaq inġisruqtuaq akuqtuigisiruq, suli pakaaqtuq paqitchigisiruq, suli talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ⁹ Kia iġniñi qaitchigisivaun uyaġanmik inġipan qaqquqtuġuguni? ¹⁰ Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik inġipan aqaluktuġuguni? ¹¹ Pigiitchaluaqhusi ilisimaraġigiksi qanuq qaitchiħksraqsi nakuuruanik sunik qitunġaurapsitñun, maatnaasu aapasi qilañmiittuq qaitchiñiapiaqtuq nakuuruamik tamatkununa inġisruqtuanun ilaanun. ¹² Qanusipayaatigun irrutitqusuugupsi atlanun iñunun taatnatuntuq irrutiyumausi atlanik. Taavruma atunim ilġai iluqaisa ilisauttutinjich sivuniksriqirit suli malġutaksranj Moses-ñum.”

Amisuuraqtuaq Paa

¹³ “Isiġitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqquġviksramun anġiruq, suli tumi tasamuna qaġanaqtuq aasiñ iñugiaktuat igliġvigiplugu. ¹⁴ Aglaan paa sivuniqaqtuaq iñuħigmun amisuurauraqtuq suli apqun tasamuna qaġanaitchuq. Aasiñ iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Iliġaġaat Asianġun

¹⁵ “Qaunagititchi sivuniksriqinñuaqtuanik utlautreqtuat ilipnun atnuġaagutin ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaqqtun uġiaġnaqhutin. ¹⁶ Asianġisigun iliġaġiniġisi. Iñuich asiġniġuuvat asiaviñnik kakitluñnaniñ, naagaqaa aqpinñik kakitlaġnaliġaaniñ? ¹⁷ Napaaqtuġiksuaq nauriraqtuq asiġiksuanik, aglaan napaaqtuġiilaq nauriraqtuq asiġiitchuanik. ¹⁸ Napaaqtuġiksuaq nauritlaitchuq asiġiitchuanik, suli napaaqtuġiitchuaq nauritlaitchuq asiġiksuanik. ¹⁹ Napaaqtupayaaq asirritlaitchuaq asiġiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniġmun. ²⁰ Taatnamik asianġisigun ilitchuġiniġisi, ami iñuuniallauħatigun.”

Qananniiñ Naluniġipsi

²¹ “Kiñapayaaq uqaqtuaq uvañnun, ‘Ataniiq,’ isiġumiñaitchuq anġayuqautaanun Agaayyutim, aglaan kisiitnik tamatkua tupiksriurat pisuħanik aapam qilañmiittuam. ²² Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqaġisirut uvañnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun anitqataqħugich irrusiqħuich suli savaaqahuta iñugiaktuanik quvinqaqtuanik.’ ²³ Aasiñ nalupqinaig lugu uqautigisigitka, ‘Piigitchi uvañniñ. Iliġimanñiħiġipsi, pigiiħiqirisii!’ ”

Malġuk Tuppirik

²⁴ “Taatnamik kisupayaaq tusaaruq tamatkunina nipliuttutigikkamnik aasiñ atuġlugich, atriqaqtuq puqiksaamik iñunmik tuppuruamik uyaġaum qaananun. ²⁵ Sialugruaġuqman kuugich ulitlutinj, suli anuqħiġruaġuqman makitalgupluni taamna tupiq ulġuniħniħisuuq, atakkii turviqaqhuni uyaġanmik. ²⁶ Aglaan kisupayaaq tusaagaluahuni nipliuttutimnik atumanitħamigich atriqaqtuq isumalguitchuanik iñunmik tuppuruamik qaviam qaananun. ²⁷ Sialugruaġuqman kuugich ulitlutinj, suli anuqħiġuqman makitalguitluni tupiq ulġuniħisuuq suksraunġillaqiaqhuni.”

²⁸ Jesus uqañaiqman taapkunina iñugiaktuat iñuich quviġusunħisut ilisauttutaiħnik. ²⁹ Atakkii Jesus-ñum ilisautiniġai anjalatchisiquaqtuatun iñuktun, atrisunjaqnagich aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinmik

¹ Jesus atqaqman qimigaamiñ, iñugayaapaurat malinigaat. ² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitqugviginigaa sivugaanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiñağuvich mamitilhiñaugikma.” ³ Jesus-ñum isaklugich argakni aksinñigaa nipliqhuni, “Piyummatiqaqtuña, mamittin!” Tavrauva añutim auyugaqtuñña mamitikkaauruq. ⁴ Jesus-ñum uqautinigaa, “Uqağniaqnak kisumununniiñ iñuñmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivgiuqtillutin. Aatchuiyumautin tunillautinik Agaayyutmun tuvrağlugu Moses-ñum tillisaa. Taatnağuvich iñupayaam ilitchuğiniağaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruaq Anuyyiuqtaiñ Qaukhiata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, anuyyiuqtit qaukhiata Rome-mağmium paağniğaa apiqsruqlugu ikayuqupluni. ⁶ Tavra nipliğniqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq ihuilliullapiaqhuni.” ⁷ Jesus-ñum nipliutinigaa, “Utlakkisigiga aasiiñ ihuaqsilugu.” ⁸ Anuyyiuqtit qaukhiata kiunigaa, “Ataniiq, utlaktaksraunilquññaunniñ tupimnun, aglaan tillisiqahiñağin savaktigali ihuaqsiyumuuq. ⁹ Atakkii anjalatiqaqmuna qaukligñik suli anuyyiuqtiqaqluñña anjalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağin!’ aullağaqtuq. Suli tilikapku taamna, ‘Qagğaiñ!’ aggiğaqtuq. Suli tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piun!’ piragigaa.” ¹⁰ Jesus-ñum tusaakamiun taamna quviğusunisusuuq. Nipliutinigai iñuich maliktuat inmiñik, “Iñumun uqautigipsi, paqitchinitchuñña Israel-unniñ kisumik ukpiqsriillapiaqtuamik uumatun. ¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ñunitchuat aggiğisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutiñaasiiñ niğiqpaktuani Agaayyutim anjaayuqutaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayyutmun qitunğaginiruat igitaugisirut taagñiqsrallapiamun. Tavrani qiağisirut tiriqulalutinunniñ kigutinich.” ¹³ Jesus-ñum nipliutinigaa anuyyiuqtit anjalataat, “Anilağin. Ukpiqsriilapkun iñiqtaugisiruq.” Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktigñisuuq taavrumani sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Iñuñnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautuñniğaa Peter-m aakaruna nalaruq uunaqluktitluni. ¹⁵ Jesus-ñum aksinñigaa argaigun aasiiñ uunaqluñjaiqhuni. Tavra makitiquhuni niqluğutiaqsiñigai. ¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiqquaqtuat tikiutruğniğaiç ilaanun, aasiiñ Jesus-ñum anittağniğai irrusiqquaiç uqaligmiñik, suli ihuaqsipugich iluqaisa atniğñaqtuq. ¹⁷ Atuumakamiun taamna tanigñigaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña, “Ilaan piğai sayairrutivut timikun suli akigağiplugich atniğñaautivut.”

*Isaiah 53:4**Iluqnaunitchuat Maliguaqtit*

¹⁸ Jesus-ñum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñigai maliguaqtini ikaaquplugich igluanun narvaqpaum. ¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “Iñisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaaguvich.” ²⁰ Jesus-ñum kiunigaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tinmiuratlu silam ugluqaqhutin, aglaan Iğniñan Iñuum iniksraitkaa napmun tullakksraña ni-aquğikkağmi.” ²¹ Atlamsuli maliguaqtim nipliutinigaa, “Ataniiq, iluviğiallaktiqqağlugu aapaga malikkumaikpiñli.” ²² Aglaan Jesus-ñum uqautinigaa, “Malinña, tamatkua tuquñaruqat irrutchikun iluviqsilich tuquñaruanik.”

Jesus-ñum Quunniğuaqtitkaa

²³ Aasiiñ ikiniqsuq umiamun maliguaqtailu malikhutin. ²⁴ Tavrakñatchiaq anuqhiğruağniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruğnialiqługu umiaq, aglaan Jesus siñiktuağniqsuq. ²⁵ Maliguaqtaiñ utlakługu iqiiqsagñiğaat nipliqhutin, “Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqqaqsirugut.” ²⁶ Aglaan nipliutinigai, “Ukpiqsriikiññaqpat! Suvaata iqsisivi?” Makitnami iñiqtiğniğik anuğilu qaiqpaillu, aasiiñ quunniğniqsuq.

27 Maliguaqtai quvigusukhutiŋ uqaġniqsut, “Qanusiuniqpa una aŋun anuġimunniin qaiŋiqpauratlu kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruaq Malġuŋnik Aŋutik Irrusiqluqaqtuak

28 Jesus tikitman iġġuanun narvaqpaum nunaŋanun Gadarenes, malġuk aŋutik irrusiqlullak nuyuaġnallapiaqtuak agġiqhutik iġuviġniin paagŋiġaak, kiauunniin iŋuum qaaniġuisak apqutmi. 29 Iġialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Agġiqpich nagliksaaqtitchaqtuaqhunuk sivuani piviksram?” 30 Kuniaqagŋiġsuq iŋugiallapiaqtuanik niġiruanik uŋasipianjitchuami. 31 Irrusiqluich iniqsruaġniġaat Jesus, “Aninniaguptigut tuyuġisigut tamatkununa kunianun.” 32 Jesus-ŋum nipliutinigai, “Aullaġitchi!” Aasiin anikamiŋ malġuŋniin aŋutiŋniin isiġniqsut munaqsranun kunianun. Iluqatiŋ kuniat paŋaliŋniqsut tuŋaanun narvaqpaum, naparaqhutiŋ qutailakun ipnakun aasiin ipiplutiŋ. 33 Qaunaksriruut kunianik pigruġniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginigaa iluqaan qanuqtilaanak aŋutik irrusiqlullak. 34 Iluqatiŋ nunaaqqim iŋuiin paagŋiġaat Jesus. Tautukamitruŋ iniqtiġniġaat unitquplugu nunaaqqiqtin.

9

Jesus Mamititchiruaq Aŋutmik Aulatlaitchuamik

1 Jesus ikipluni umiamun ikaagŋiġsuq aasii tikitluni nunaaqqimiinun. 2 Ilaŋich iŋuich tikiutriŋniqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivġani. Jesus-ŋum tautukamiuŋ ukpiqsrihat nipliġniġsuq aulatlaitchuamun, “Ilauraamaan, quviatchauġigiiŋ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.” 3 Ilaŋich aglaliqirit uqaġniqsut inmiknun, “Una iŋuk uqaġniqluktaġniqsuq.” 4 Jesus iġisimaplugich isummatiŋich nipliġniġsuq, “Suvaata isumavisi pigiitchuanik? 5 Nalliaknik qaġanatlukpa nipliġsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliġsuni, ‘Makillutin pisugiŋ?’ 6 Iiitchuġitquġipsi Iġniŋanik Iŋuum aŋalatchisiquatilaanjanik nunami natqigutritlaruamik killuqsautinik.” Tavraasiin nipliġniġsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivġatin agġiŋ.” 7 Aŋun makitluni aiŋiġsuq. 8 Iŋugayaat qiŋniqtuat taavrumiŋa quvigutchaŋniqsut, aasiin kamaksruġniġaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik aŋalatchiġimik iŋuŋun.

Jesus-ŋum Tuqluġaa Matthew

9 Jesus aullaqami tavrakŋa tautuŋniġaa aŋun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqiviŋmi nipliutiŋpluguasii, “Maliŋŋa.” Matthew-m makitluni maliŋniġaa. 10 Jesus niġiŋiaqtitlugu Matthew-m tupqani iŋugiaktuat tax-siliqirit sulii killuliqirit isiqhutiŋ niġiqasiġniġaich Jesus-ŋum maliguaqtaiŋlu. 11 Pharisee-ŋuruat tautukamitruŋ taamna apiqsruġniġaich maliguaqtai, “Suvaata iġisautriksi niġiŋiaqatauva tax-siliqirini sulii killuliqirini?” 12 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ Pharisee-ŋuruat apiqsruutaat nipliġniġsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniġniġaqtuat. 13 Ki, iġitchaqsuŋata taavruma uqaŋhan qanuutautilaanjanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakŋa tunillaqtuġimiiŋ.’ Agġinitchuŋa tuqluġiaġlugich nalaunŋaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraatikun

14 Maliguaqtaiŋ John-ŋum utlaŋniġaat Jesus aasii apiqsruqlugu, “Suvaata uvagut Pharisee-ŋuruatlu uisauraagagivisa aasiili maliguaqtitin taatnatun piŋitmiŋpaqlugich?” 15 Jesus-ŋum kiuniġai, “Ilauraani iġaqatniŋniaqtuam alianniutlaitchut ilaan nayuqataulhani ilinjitni. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraŋa tikiŋniġaqtuq. Tavrali aullaanikpan ilauraani alianniugisirut uisauraagutiŋ. 16 Iŋuk iġaqtuitlaitchuq nutaamik iliqniġmik atnuġaalunmun, atakkii iġaġutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiŋ atnuġaamiŋ aasiin allaq aglitlukhuni. 17 Naagaqaa iŋuich kuviritlaitchut nutaamik misuqqumik puuġruanun.

Taatnaġaluaqmikpata puuġruat qaaġniaqtut aasiiñ misuġuq kuviluni suli puunġich suk-sraunġiġutin. Aglaan kuviraġigaat nutaaq misuġuq nutaamun puumun. Iluqatikli puuġlu misuġuġlu piiñġinitchumuuk.”

Jairus-ġum Pania suli Aġnaq Aksinġiktuaq Jesus-ġum Atnuġaanġanik

¹⁸ Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-ġuruat katraġviata tikiññiqsuq sitquqhuuni sivuġaanun Jesus nipliġhuni, “Paniga amma tuquqammiqsuq. Maligluna aksigiġuġ argaknik iñuuluniasiiñ.” ¹⁹ Jesus-ġum makitluni maliġniġaa piqatigiplugich maliġuaqtini. ²⁰ Maliktitlugu aġnam aunaqsruguitlaiqsuam qulit malġuġni ukiuni tikiññiġaa tunuanun Jesus-ġum, aksikġuġasiiñ atnuġaanġan akuagun ²¹ isumapluni inmiñun, “Aksillagukkaluġiga quppiġaanġa mamilluġasiiñ.” ²² Jesus-ġum kinġaqami qiñiġniġaa aġnaq nipliutipluġasiiñ, “Aġnaaq, quviatchauġiġiñ. Ukpigisriġiqpich iħuaqsipkaġaatin.” Tavrakġatchiaq aġnaq iħuaqsikkauniqsuq. ²³ Jesus-ġum tikitñami sivulliuqtim tupqanun tautuġniġai supluuqtuġnanik atuqtuuraqtit iñugayaatlu kinuġvuruat. ²⁴ Nipliġñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiġruk tuquġanitchuq. Siñiktuaqsiñaqtuq.” Aglaan iñuich mitautiginiġaat Jesus. ²⁵ Iñugayaat anianikmata, Jesus isiġniqsuq niviaqsiġruum inaanun. Tigupmaniasiiñ arganġmigun niviaqsiġruk makinniqsuq. ²⁶ Iñuich siaminniġaat tusaayugaallataq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchirug Malġuġnik Iñuġuġnik Ayaunġaruġnik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakġa malġuk ayaunġaruak aġutik maliġniġaak kappainġaplutik, “Nagliġillanġiaqtiguk, iġñiġikkaġatiin David-ġum.” ²⁸ Jesus isiqman tupiġmun ayaunġaruak utlanġiġaak. Aasiiñ Jesus-ġum apiqsruġniġik, “Ukpiġivitku uvamnun taamna savaaġitlatilaġa?” Taapkuak kiuniġaak, “Aa, Ataniiq.” ²⁹ Jesus-ġum aksinġiġik irinġikkun nipliutipluġik, “Ukpiġipluġa taatnaqhutik qiñitlasitqiksutik.” ³⁰ Taapkuak aġutik qiñitlasitqinġiġisuk. Jesus-ġum alġaqsrullapiġniġik uqaquġitlugik kisumununniiñ taavrumiġa, ³¹ aglaan aullaqamik siaminniġaak tusaayugaallataq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchirug Aġutmik Uqatlaitchuamik

³² Taapkuak aniaqsipmiuglu. Anun irrusiqġulik uqatlailġaaq Jesus-muutikkauniqsuq. ³³ Irrusiqġuk anitmagu uqatlailġaaq anun uqaaqsiñiqsuq, iñugayaat quviġusukhutiġ nipliġñiqsut, “Qanġaunniñ tautuksimaiññiqsugut atrinġanik uuma Israel-mi.” ³⁴ Aglaan Pharisee-ġuruat nipliġñiqsut, “Anitchiraqtut irrusiqġuġnik atuqġuġu sanġia anġalataata irrusiqġuich.”

Jesus-ġum Iħunġuksriħa

³⁵ Aasiiñ Jesus kukilunġniqsuq nunaqqipayaanu nunaqqiuranilū, ilisautripluni Jew-ġuruat katraġvinġitñi quliaqtuġiġiplugulu tusaayugaallataq Agaayyutim anġayuqautaagun suli mamititlugich qanusipayaanik atniġñautiġillu nanjirritilġillu. ³⁶ Tautukamigich iñugayaat iħunġutchanġniqsuq, atakkii iħuilliuqhutinġ qanuqsausiūqhutinġlu atripluġu ipnaiq qaunaksraiġaaq. ³⁷ Jesus-ġum uqautiniġai maliġuaqtini, “Katittaksraq ilumun iñugiakkaluqtuq, aglaan savaktit ikittut. ³⁸ Inġisruqsuġ anġayuqanġa katitchivium tuyuqaqulugu savaktinik katitchivinġmun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malġuġnik Uqqiraqtinik

¹ Jesus-ġum inmiñuquniġai qulit malġuk maliġuaqtini, aasiiñ sanġiksriññiġai anitchitlasipluġich irrusiqġuġnik suli iħuaqsipkaiħasipluġich qanusipayaanik nanjirritilġinik. ² Uvva ukua qulit malġuk uqqiraqtaiñ atinġich: Sivulliq Simon taiguutiqaqtuq Petermik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu iġñak Zebedee-m, ³ Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu iġñiġa Alphaeus-ġum, suli Thaddaeus,

⁴ Simon-lu ilanata Zealot-kuaqtuat, suli Judas Iscariot aatchuutigitniktuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ñum Aullaqtikai Qulit Malg'uch Malig'uaqtini

⁵ Taapkua qulit malg'uk Jesus-ñum tuyuginigai algaqsruqlugich itnaqhuni, "Aullaqniaqasi Jew-ñunitchuanun naagaqaa isig'niaqasi nunaaqqipayaanitñun Samaria-gmiut. ⁶ Aglaan aullaqhiñagitchi iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruaitun ipnaisun. ⁷ Aasiñ iglaullapsitñi quliaqtuaqiyumagiksi, 'Agaayyun anjalatchiñhiñaaquqtuq iñun'nik nutaakun.' ⁸ Ihuqsipkailusi atnig'ñaqtuanik, anipkaqtillugich tuquruat, mamititchilusi auyugaqtualgitñik, anittaglugich irrusiq'uch, suli aatchuutigiyumagiksi akuqtuaqikkaqsi akiilaag'lugu. ⁹ Maniligaag'niaqasi kaviqsaamiglu qatiqtaamiglu unniñ kannuyamiglu. ¹⁰ Puukatailaag'usi aullaq'upsi, quppigaatqiutailaag'usilu, suli alug'utitqiutailaag'usi, naagaqaa ayauppianilaag'usi, atakkii savakti piqaqtitaksrauruq inug'ikkanik. ¹¹ Nunaaqqimupayaag'upsi naagaqaa nunaaqqiuramun pakakkumausi iñunmik tukkiyumaruamik, aasiñ tukkuummilusi tupqani aullaq'niaq'apsitñunaglaan. ¹² Tukkuummigupsi taavrumani tupig'mi niplig'umuusi, 'Agaayyutim ihuqqutillañniaq'umagaasi.' ¹³ Iñuich taapkua paglakpasi tutqiutiqag'niaqtut. Aglaan paglanitpasi tutqiutiqag'umiñaitchut. ¹⁴ Kisupayaam akuqtunitpasi naagaqaa naalagnisun'itpatigik uqauttutisi, ipsuktuqsun' apyuq isig'apsitñiñ aniñiaq'upsi tupig'miñ naagaqaa nunaaqqimiñ. ¹⁵ Ilumun uqautig'ipsi, qaganatluñniaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorrah-ñumlu Atanniivium uvluani taapkunak'ña iñuiñiñ tukkuliñitchuamiñ ilipsitñik nunaaqqiatni.

Naglik'aaqtirrutiksrautit

¹⁶ "Tuyuginiaq'ipsi ipnaisun akung'atnun amaqqut. Taatnamik puqikkumausi nimigi'atun suli suqlukkatalaitchu'atun tin'miaq'ruuratun. ¹⁷ Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaag'vinmuutigisigaasi ipigaqtug'usilu Jew-ñuruat katrag'vinitñi. ¹⁸ Suli pisig'iluna tikiutrauniaqtusi sivuga'atnun kavana'uruat umialg'illu. Piviksraqag'isirusi ilisimaraulusi ilin'itñun suli Jew-ñunitchuanun. ¹⁹ Aglaan tiguraug'upsi isumaalun'niaqasi qanuq naagaqaa sumik uqag'niaq'tilaapsitñik, atakkii tavraquqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsitñik. ²⁰ Atakkii ilipsi uqag'umiñaitchusi, aglaan Irrusina Aapapsi uqag'isuruq ilipsigun. ²¹ Aniqatim aatchuutigig'isigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitung'aurani; ililgaat akik'ñaqtuipmiñiqsut anayuyaaq'gmiknik aasiñ anayuyaaq'it' tuqqutillugich. ²² Inupayaam uumigiliutig'isigaasi piqutig'iluna, aglaan makitaruaq payanaig'uni isuanun anniqsukkaug'isuruq. ²³ Piyuaqsiug'upsi uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Ilumun uqautig'ipsi naatchitlasigaluaqasi savaapsitñik nunaaqqipayaanitñi Israel-ñum Ig'niña Iñuum ag'ig'isuruq. ²⁴ Malig'uaqti kamanatlutlaitchuq ilisautrimiñiñ, naagaqaa savakti anayuyaaq'gmiñiñ. ²⁵ Iñuich uumigig'isigaat malig'uaqti atunim ililugu uumigipmatun ilisautrig'ikkaña, suli taatnatuntuuq savakti anayuyaaq'atun. Iñuich tuq'kirag'niqpatruñ anayuyaaq'na tupqum Beelzebub-mik tupiqatauruat maatnaasu tuq'kirag'niaq'gaich taavrumina atig'mik.

Sivuuq'aginasigik Iñuich

²⁶ "Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaq matuqaqtuaq sagvikkaug'isuruq, suli nalunaqtuapayaq ilitchug'ipkakkau'isuruq. ²⁷ Uqautig'ikkaq'ga ilipsitñun taag'mi uqautig'iyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutig'ikkaq'at siuttapsitñun quliaqtuaqiyumagiksi tupqich qaanatniñ. ²⁸ Suli iqsiginiaq'gach iñuich tuqqutchiragaqtuat timimik, aglaan tuqqutchumiñaitkaat iñuusi; sivuuq'ag'ilhiñaq'siun' taamna piyaq'quit'laruaq iluqaak'nik iñuutchimiglu timimiglu anasiñhuqsag'vin'ni. ²⁹ Uvva malg'uk tin'niurak tunit'itpak atautchimun nallig'lugik maniuramik? Naagauvva nalliakunniñ katakkumiñaitchuq

nunamun aapagikkaqsi nalunjaan. ³⁰ Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitni suli qanutun iñugiaktilaan. ³¹ Taatnağusi sivuuganasi, akisuruanjutluktusi tamatkunakna tinmiurağayaaniñ.

Uqağithalu Piilaagithalu Christ-mik

³² “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, ilaa nalupqinaiglugu uqağigisipmigiga sivuğaanii Aapaa qilañmiittuam. ³³ Aglaan kisupayaam piilaagikpana iñunun piilaagigisipmigiga Aapaanun qilañmiittuamun.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğmik

³⁴ “Isumaniaqasi aggiğniñun tikiutityağlugu tutqiuñ nunamun aglaan savikpak. Agginitchuna iñuich piqatigiiksityağlugich aglaan atingiquplugich.

³⁵ Atakkii piqutigiluna igñiguruat akiknaqtuitlasiplugich aapamiknik, paniuruat aakamikniglu, ukuanjuruat aakarumikniglu.

³⁶ Iñuum tupiqatini uumigirigigisigai.

Micah 7:6

³⁷ “Iñuum piqpagitlukkumiun aapani naagaqaa aakani uvamniñ maliguaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukkumiun igñigikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ maliguaqtiginjtkiga. ³⁸ Suli iñuum akiggiutinjtumiun sannigutani maligluña maliguaqtiginjtkiga. ³⁹ Iñuum tigungmiñaqtuam iñuukigmiñik tammaigisigaa ilumutuuruuq iñuukiq; aasiñ iñuum tammaigumiun iñuukli piqutigiluna piññaaktaagigisigaa.

Akiliusiaksrat

⁴⁰ “Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmigaana, suli kisupayaaq akuqtuiruag uvamnik akuqtullapiaqmigaa tuyugiriga. ⁴¹ Kiña iñuk akuqtuiruag sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuigisiruq sivuniksriqirit akiññaaktsrañatitun, suli iñuk akuqtuiruag nalaunjaruamik iñunmik pisigiplugu nalaunjaruauñha iñuum akuqtuigisiruq nalaunjaruauñha iñuum akiliusiañatun. ⁴² Suli kisupayaaq aatchuiruag atautchimununniiñ makua kamanaiññiqsrauruat maliguaqtima nigliñaqtuamik imigmik qallutmun pisigilugu maliguaqtaulha, ilumun uqautigipsi, tammaiyumiñailapiağaa akiliusiaksrani.”

11

¹ Jesus naatchianikami ilisautriğmiñik qulit malğuk maliguaqtimiñik aullağniqsuq tavrakna ilisautriyaqhuni suli quliaqtuağiaqhuni nunaqqinjitñun Galilee-m.

John Paptaaqtitchiri Tuyuqaqtuq Malğunmik Maliguaqtinik

² John tusaakami isiqtauligmiñi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag, savaaqatilaananik, tuyuginigik malğuk maliguaqtinik ³ apiqsruğiaqplugu Jesus, “Taimñauvich John-ñum uqautigikkaña aggiğniğniplugu? Naaga nigiuñniaqpisa atlamik?” ⁴ Jesus-ñum kiunigik, “Utigusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qinikkaqsik. ⁵ Ayaunaruat qinñitlasiplutin, pisutlaitchuatlu pisutlasiplutin, auyugaqtualgillu mamitikkauplutin, tusaatlaitchuat tusaatlasiplutin, tuqunaruat anjpkaglugich, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanupluni ilaippanun. ⁶ Quvianamiuruq iñuk qapiqtanjitchuaq pisigiluna.”

⁷ John-ñum maliguaqtik aullaqsiqmik Jesus uqaqsiñiqsuq iñugayaanun John-kun, “Sumik qinğiaqpsi iñuilaami nunami, ivigaamik anjalataakkananik anuğim? ⁸ Sumikmi qinğiağniqpsi? Iñunmik atnuğaaqtuuaq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruanik atnuğanik iñuuniaqtuanurur utialgum tupiqpanani. ⁹ Taitñinjitpan sumikmi qinğiaqpsi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qinikkaqsi pitluktuaq sivuniksriqirimiñ.

¹⁰ Uvvauna aglausimaruag John-kun,

‘Atañii, tuyuǵigisigiga uqqiraqtiga sivupni.

Itqanaiyaǵisigaa apqutiksran sivunnapni.’

Malachi 3:1

¹¹ Iumutuuruamik uqaqtuǵa ilipsitñun, John Paptaaqtitchiri kamanatluktuq iñuǵniñ aniruaniñ nunami uvuǵanunaglaan. Aglaan iñupayaaq kamanaiññiqsrauruaq ukunakǵa Agaayyutim aǵalatañiñ kamanatluktuq John-miñ. ¹² John Paptaaqtitchiri sagviqman Agaayyun aullagñiñiqsuq aǵalataǵmiñik iñuǵnik, aglaan iñuich saǵlaktuat aip-paavak akilliliqsuiñiqsut uvuǵanunaglaan. ¹³ Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ñum maligutaksrañiñ uqaǵigaa John-ñum agǵigñiaǵhanunaglaan. ¹⁴ Ukpigisukkupsiuǵ sivuniksriqirit uqaǵikkaǵat ukpiginiagiksi John Elijah-ñutilaanǵanik agǵiqsaǵumaruamik. ¹⁵ Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.

¹⁶ “Sumik atriqaqpat makua iñuuruat pakma? Ittut ililgaatun aquppipluǵin tu-niriñiaqtuatun katimmaviñiñ suli tuǵirautiluǵin avatmun,

¹⁷ ‘Atuqtuurautiluǵigipsi aglaan agǵinilusi.’

‘Atuǵhotali kinuǵuutinik aglaan qianjitchusi.’

¹⁸ John agǵiqami nigitlaiññiqsuq imigluñilu, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiǵluqaǵnipluǵu.

¹⁹ Igñiña Iñuum agǵiqami nigitlapluni imitlapluni atlatitun, aglaan uqautiluǵigaa itna, ‘Marra nigǵiqsuruaq imiqtuǵtilu, ilauraaginiǵaat tax-siliqirit killuliqiritlu.’ Agaayyutim puǵiutaa ilitchuǵipkautauruq ilumutuupluǵu savaaǵun.

Ukpitchuat Nunaaqǵich Ilañatni

²⁰ Aasiñ Jesus-ñum iñiqtiqaqsiñigai iñuich nunaaqǵiñi savaaqaǵvigitlukkani quviqnaqtuanik atakkii isummitqinjmata. ²¹ “Nakñuǵ Chorazin-naǵmiusii! Nakñuǵ Bethsaida-ǵmiusii! Savaaqaǵaluaqtuǵa iñuǵiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaaǵunipata inilǵaanima Tyre-milu Sidon-milu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuǵnik atnuǵaǵutin suli aǵramun aquvillutin qinigtitluǵu taavrumuuna mumiliqtin killuqsautmikniñ. ²² Aglaan uqautiluǵigipsi, Uvluani atanniivium iglutuyunaitlukkisuruq ukunakǵa Tyre-milu Sidon-milu ilipsitñi. ²³ Aasiñ Capernaum-miusii! Kamaǵasugivisi? Iktaugisirusi anasiñuqsagvinmun. Atakkii quviqnaqtuat savaaǵunuruat ilipsitñi savaaǵunipata Sodom-mi, ittuiñagayaǵaluaqtuq uvuǵanunaglaan. ²⁴ Aglaan uqautiluǵigipsi, Sodom-miut atanniusiaksraǵat qaǵanatluǵniaqtuq atanniusiak-srapsitñiñ.”

Agǵiqhusi Uvamnun Minguiqsiǵitchi

²⁵ Tavraasiñ Jesus nipliǵniqsuq, “Aapaǵ, atanguruatiin qilañmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puǵiitchuanun sut iriqsimaruat puǵiksuanin ilisimaruaniñlu.

²⁶ Aa, Aapaǵ, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ. ²⁷ Aapaa sanñipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ iñuum ilisimanitkaa igñiguruuq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimanitmigaa aapa aglaan kisimi igñiguruam iñupayaamlu igñiguruam ilitchuǵipkakkana aapamik. ²⁸ Minguqtuasii uqumailiqtuasii! Uvuǵitchi, minguiqsiqtitchumagipsi. ²⁹ Akiyaqasiutitichi uvamnun ilisaǵvigilunaasiñ. Taatnaǵupsi iñuutchisi minguiqsiǵniaqtut atakkii piisaanjitchuǵa atchikluǵalu. ³⁰ Akiyautiga naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qaǵanaqtuq.”

12

Apiqsruun Minguiqsiǵvikun

¹ Akunisunaqatin Jesus-lu maliguaqtailu apqusaǵniqsut mukkaaksrat nautchiiviati-gun minguiqsiǵvium uvluani. Jesus-ñum maliguaqtai nigisulihutin nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ nigiplutin. ² Pharisee-ñuruat tautukamisigik upyañiǵaat Jesus, “Qinillakkich maliguaqtitin. Navgillapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiǵvium uvluagun.” ³ Jesus-ñum kiunigai, “Aǵliqisimasuknaǵiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilaǵat nigisuliqamin. ⁴ David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqataiñlu,

nigirut ipqiqsakkauruamik qaqqiamik nigiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsun. Maligutaksrakuağnanğitchuq nigipmatruñ taamna qaqqiaq. ⁵ Suli agliqisimasuknağiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpañmi qaayugnaqsiliugñiahat minguiqsiagvium uvluani, tavraami patchisaiñhat navguikamiñ maligutaksranik. ⁶ Aglaan uqautigipsi, iñuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuq agaayyuvikpañmiñ. ⁷ Iisimanayağniğupsi qanuutautilaanjanik uuma uqałhum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuhğmiñ,’ suksraungigayaitchisi iñuich killukuanjitchuat. ⁸ Atakkii Igñiña Iñuum ataniğigaa minguiqsiagvium uvluan.”

Anun Argalik Pannaqłuktanik

⁹ Jesus tavrakña aullaqami isigñiqsuq Jew-ñuruat katrağviatnun. ¹⁰ Anutiqağniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqağmiñiqsuq tavrani agvisiksrañiqiruanik Jesus-mik. Apiqsruğniğaat maligutaksrakuağnaqmagaan iħuaqsipkairuni minguiqsiagvium uvluani. ¹¹ Jesus nipliutinigai, “Nalliqsi piqağniğumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni ilunaamun minguiqsiagvium uvluani, taavruma amunayaiññiqpauñ taavrumakña? ¹² Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatluktuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuağnaqtuq ikayuiruni minguiqsiagvium uvluani.” ¹³ Aasiñ nipliutiplugu taamna anun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isañniğai argañni aasiñ iħuaqsiplutin igłunjsitun argaiñ iliplutin. ¹⁴ Tavrakña Pharisee-ñuruat anikamiñ katiplutin sivunniğniqsut qanuğlugu Jesus tuqquchukługu.

Agaayyutim Piksraqtaañuruq Savaktaa

¹⁵ Jesus ilisimapluni sumik sivunniūqtılaanjanik, aullağniqsuq tavrakña. Iñugiaktuat iñuich malinğiaat. Jesus-ñum iħuaqsirağniğai iluqaisa atniğñaqtuat. ¹⁶ Jesus-ñum iñiqtiğniğai iñuich uqağitqunjitłuni. ¹⁷ Taamna immiqsaqlugu uqautaumaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

¹⁸ “Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkağa!

Ilaañuruq piqpagikkağa suli ilaagun quyalikkaupluna.

Iłigisigiga irrusillautaga ilaanun,

suli quliaqtuagigisigaa iñupayaanun

qanuq atanniħiksrağa iñupayaanik atisilugich.

¹⁹ Uqaalatłaitchuq igialalunilu.

Kia-unniñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

²⁰ Piyacquğniñaitkai sayaitchuat iñuich ittuat pigittuatun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiğañatun

atanniħiksrağmiñunaglaan iñupayaanik nalaunñalunilu atisilunilu.

²¹ Suli ilaan atqagun nunaqqipayaat niğiugaqağisirut.”

Isaiah 42:1-4

Jesus-lu Beelzebul-lu

²² Iñuich Jesus-muutinigaa anun irrusiqłulik ayaunaruaglu uqatłaitchuaglu. Jesus-ñum iħuaqsiñigaa. Tavrani taamna anun uqatlasiruq qinñitlasiplunilu. ²³ Iluqatin iñuich quviğutchanñiqsut uqaqhutin, “Kinjuviagñitkaluağniqpauñ una David-ñum?” ²⁴ Aglaan Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ uqağniqsut, “Jesus anitchirağaiñiqsuq irrusiqłunñik iñunñiñ atuqługu sañña Beelzebul-ñum añalataata irrusiqłuich.” ²⁵ Jesus-ñum ilisimaplugich sumik isummatılaanjanik uqautiniğai, “Iñuich atañguvinmiguuq akikñautirut avatmun; ataniğliasiiñ taavrumani suksraungigñiaqtuq iñugikkañi avgumakpata. Nunaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiich avikamiñ makitatłaitchut. ²⁶ Taatnatuntuuq tuungaq irrusiqłunñi avgumagumiñ akikñautilutin avatmun atañguvia isukliññiaqtuq. ²⁷ Aasiñ anittağupkich irrusiqłuich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittağuuvatigik irrusiqłuich? Taatnamik atanniqsuqtiginiagisi. ²⁸ Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittağuma irrusiqłunñik, nalupqinaitchuq Agaayyutim añalatchianiktilaana iñunñik akunnapsitñi. ²⁹ Kiñapayaag isiguktuaq saññiruam iñuum tupqanun tigliguguni,

qiliqsruqqaaglugu sanjiruaq iñuk tiglikkisiruaq suuranjñik. ³⁰ Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikñautiruaq uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiñhiñaqtuaq. ³¹ Taatnaqhusi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitlagai iñuich killuqsautipayaanich itqagitqikkumiñaiğlugich uqagñiqłuktapayaanich. Aglaan uqagñiqłuktuaq akikñaqługu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq sumiunniiñ. ³² Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikñaqługu Igñiña Iñuum natqigutikkaugisiruaq, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikñaqługu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq pakmapak suli taimuña.

Napaaqtuaq Asianjlu

³³ “Napaaqtuaq ilitchuğinaqtuaq asianjgun. Napaaqtuğiksuaq asirriłlautağaqtuq aasiiñ napaaqtuğiiitchuaq asirripluni asiagiiitchuanik. ³⁴ Ilipsi tuqunalgich nimigiati! Uqat-laitchusi nakuuruanik atakkii pigiiitchuanuplusi. Qanğaum uqagirağigaa taatnasiq it-tuaq uummatmi. ³⁵ Iñullautaq piqagaqtuaq nakuuruamik uummatmiñi aasiiñ uqal-lautat anirağaqhutiñ uummatmiñiñ, aasiłi pigiiitchuaq iñuk uummatigmiutağaqtuq kil-luğmik uqaqhuniasiiñ nakuunitchuanik. ³⁶ Uqautigipsi, uvluani atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqagiiłlapayaağmiktigun uqautigikkağmikkun. ³⁷ Atakkii uqagikkapsigun nalaunñasripkakauniaqtusi, suli uqagikkapsigun suksraunğiqsaugisirusi.”

Iñuich Jesus Savaqugaat Quviqnaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani ilañisa Pharisee-ñuruat suli ilañich aglaliqirit uqagñiqsut Jesus-mun, “Iłisautrii, qiñiğuktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutauplugu kisuutilaaqnik.” ³⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Makua iñuich pigiiitchuatlu sayunaruatlu qiñiğuktut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaigutaulugich, aglaan qiñiğumiñaitłutiñ taatnatchimik. Qiñiłhiñağisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. ⁴⁰ Jonah aqalukpaum narraañi inniqsuq piñasuni uvluniłu unnuaniłu. Taatnatuntuuq Igñiña Iñuum iluviğmiitkisipmiuq piñasuni uvluniłu unnuaniłu. ⁴¹ Atanniivium uvluani iñuñisa Nineveh-m patchisiginiagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutiñ killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuağutipmatiñ. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatluktuq Jonah-miñ. ⁴² Atanniivium uvluani atangum ağnam patchisiginiagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agğiqhuni uñallam tuñaaniñ uñasiksuamiñ naalağnityaqługu Solomon-ñum puqiksilaaña. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatluktuq Solomon-miñ.”

Irrusiqłuk Utiqtuaq

⁴³ “Irrusiqłuk anipman iñuñmiñ kukiługaqtuaq paliqsaakun nunakun pakakhuni iñiqtuqsiagviksrağmiñik, aasiiñ paqinğitługu. ⁴⁴ Inmiñun uqagaqniqsuq, ‘Utiğlaña tupiğmun annivigikkamniñ.’ Aasiiñ utiqami paqillağniğaa imaiłaaq inigisimakkani salikuq-taatchiaq suli inillaktullautaqtaq. ⁴⁵ Anipluni agğiutriraqniqsuq tallimat malğunñik at-lanik irrusiqłunñik pigiiłluktuanik inmiñiñ. Aasiiñ isiqhutiñ iñuuniagaqsiirağniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiiłlaksiraqtuaq sivulligmiñ iñuuniaghmiñiñ. Taatnatuntuuq itkisiruaq killuliqirini iñuuniaqtuat pakmapak.”

Aakanalu Aniqataiłu Jesus-ñum

⁴⁶ Jesus-ñum uqaqtitlugu iñuñnun aakanalu aniqatiñiłu qikağniqsut tatqaani uqaqatigisukługu Jesus. ⁴⁷ Iñuich ilañata uqautiniğaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqatigisukhutiñ.” ⁴⁸ Jesus-ñum kiuniğaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?” ⁴⁹ Tikkuuqługich maliguaqtini nipliğniqsuq, “Qiñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu. ⁵⁰ Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuq pisułhanik aapaa qilañmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagiplugu.”

13

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupigmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun aquvitluniasii. ² Iñugiallapiaqtuat iñuich katirviginiñaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, iñugayaapaurat makitaplutiñ narvam siñaani. ³ Aasiñ Jesus-ñum uqautiaqsiñigai iñugiaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Iñugguuq nunaliqiri nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiñ tiñmiurat niğiqlugich. ⁵ İlanjitsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianjitchuamun, aasiñ nauplutiñ qilamik atakkii nunakitluni, ⁶ aasiñ siqiñiq nuipman pasiklugich pannaqluñigai atakkii kanjiliviksraitlutiñ. ⁷ Suli ilañich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukamiñ nagguviksraiğniğai nautchiagiksaat. ⁸ Aglaan ilañich katagağniqsut nunagiksuamun, aasiñ nauriñiqsut asianik iñugiaksiplugich, ilañich atautchimiñ tallimakipianjutaaqhutiñ naaga piñasukipianjutaaqhutiñ naaga iñuiññaq qulinjutaaqhutiñ.” ⁹ Aasiñ Jesus nipliğniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağni.”

Sivuniñat Atrikusautit

¹⁰ Maliğuaqtañ utlaklugu Jesus apiqsruğniñaat, “Suvaata uqaqpich iñuñnun atrikusautitigun?” ¹¹ Jesus-ñum kiuniğai, “İlipsitñuñhiñaq Agaayyutim sagvigñiğaa nalunaqtuanjanik añaayuqautaan qilaum, aglaan makunuña iñuñnun sagvikkaunjitchuq. ¹² Atakkii iñuk piqaqtuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa mikiruuraqunniñ pigikkani. ¹³ Una pisigiplugu uqaqtuña iñuñnun atrikusautitigun:

Atakkii qiñiğaluaqhutiñ ilisaqsritlaitchut

suli naalağnigaluaqhutiñ tusaatlaitchut aasiñ kanjicsitlaitlutiñ.

¹⁴ Aasiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq İsaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni, ‘Tusaagaluağupsi kanjicsiyumiñaitchusi,

suli qiñiğumağaluağupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

¹⁵ Atakkii makua iñuich uummatiñich pitchigiñiğniqsut, tusaasunğitlutiñ supayaamik, iritiñlu siquplugich.

Utitiqñgitchut Agaayyutmun mamitiliksramiknun

atakkii qiñitlaitlutiñlu tusaatlaitlutiñlu kanjicsitlaitlutiñlu.’

İsaiah 6:9-10

¹⁶ Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiñitlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutiñ. ¹⁷ İlumun uqautigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunñaruatlu Agaayyutim iñuiñ qiñiğukkaluağaat tamanna pakma qiñikkaqsi aglaan qiñiñitkaat. Tusaasukkaluağaatuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaanjitkaat.

Jesus-ñum Kanjicsipkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹⁸ “Naalağniłlaksiuñ qanuutautilaaña atrikusautim nautchirriqirikun. ¹⁹ Tamatkua tusraaruat uqağimik añaayuqautaagun Agaayyutim kanjicsisuñaqatiñ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun pigiitchuam agğiqhuni aattağigai nautchirriutauruat uummataatniñ, suli piiguipkağai tusaakkañatnik.

²⁰ Aasiñli akuqtuiruat uqağimik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruñ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik uyağaulamun nunamun. ²¹ Aglaan kanjiliviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra ihuilliuiq piyuaqsiuñglu tikitmata iñuich taapkua qilamik qapiqtigaqtut.

²² Suli nautchiaksrat kataktuat akunğatnun kakitlağnat atrigigaat iñuk tusaaruq uqağimik, aglaan isumaaluutit iñuuniakikun kinnitñiñniagutitlu umialgutitigun suqutiginğigagaat uqağiq taimmaasiñ naurisuñaqani asianik. ²³ Aglaan iñuk akuqtuiruq nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhutiñ nunagiksuamun atriqagtut iñuktun tusaaruatun uqağimik kanjicsiplugu. İlaa naurisuuruq asianik, ilañich tallimakipiatun, ilañich piñasukipiatun, suli atlat iñuiññaq qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

²⁴ Jesus uqagñiqsuq atlamiksuli atrikusautmik, “Agaayyutim añaayyuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiiruaton mukkaaksraġiksaanik nautchiiviniñun. ²⁵ Aglaan iñuich siñiktitlugich uumiksri aggiqhuni nautchiiniñiqsuq mukkaaksraġiilanik akunġatnun mukkaaksraġiksaat aullaqhuniasiiñ. ²⁶ Naugaqsipmata nautchiat mukkaaksraurat nuinjuraqmata mukkaaksraġiilattuuq sagviġmiñiqsut. ²⁷ Savaktit utlakamitruñ añaayyuqatniñ apiqsruġniġaat, ‘Ataniiq, nautchiiniñigiptigiñ mukkaaksraġiksaanik. Nakiñ makua mukkaaksraġiilat nuivat?’ ²⁸ Qaukhiata kiuniġai, ‘Uumiksrim savaagigaa taamna.’ Savaktit apiqsruġniġaat, ‘Aullaquvisigut nutchugiaglugich mukkaaksraġiilat?’ ²⁹ Tavra kiuniġai, ‘Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraġiilanik taputriviaqtusi mukkaaksraġiksaanik. ³⁰ Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiiñ kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipririt sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraġiilat qiliqtaulaalugich ikipkaaqsruglugich, aglaan katillugich mukkaaksraġiksaat sigluamun.’”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

³¹ Jesus-ñum uqautilgiñniġai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim añaayyuqautaa ittuq mustard-ñum nautchiaksraurajaton iñuum nautchiikkañaton nunautmiñi. ³² Mikiniqsraugaluññaġmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami añiniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaaqtuġuqhuni. Aasiiñ tiñmiurañi siłam aggiqamin ugluliñiqsut qisiqsiutinñun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus-ñum uqautilgiñniġai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim añaayyuqautaa sagviqpan itkisiruq aġnaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus-ñum Uqaqtilaana Atrikusautitigun

³⁴ Jesus-ñum uqaginiġai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautailaaguni uqatlainñiqsuq. ³⁵ Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruq sivuniksriqirikun itnaqhuni, “Atrikusautitigun uqagisiruñ ilinñun.

Uqautigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam aullaġniñhaniñaglaan.” *Psalms*
78:2

Jesus-ñum Kanjipsipkaġaa Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

³⁶ Jesus-ñum aullaqtitqaaqługich iñuich isigñiqsuq tupiġmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kanjipsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraġiilatigun nautchiiviniñi.” ³⁷ Jesus-ñum kiuniġai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraġiksaanik Iġniġigaa Iñuum. ³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraġiksaat tamatkuanjurut qaitchuat inmiknik Agaayyutmun aňalatquplutin, mukkaaksraġiilatli tamatkuanjurut qaitlutin inmiknik pigiitchuamun aňalatquplutin. ³⁹ Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniña mukkaaksraġiilanik tuunġauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiiñ kipririt isagulguplutin. ⁴⁰ Atrilugich mukkaaksraġiilat katitauruat ikipkaaqługich ikniġmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isukhitpan nuna. ⁴¹ Iġniñan Iñuum tuyuġigisigai isaguligikkani aasiiñ katityaġlugich ukunakña Agaayyutim añaayyuqautmiñiñ killuqsasusaagutipayaat suli iñupayaat pigiiliqiruat. ⁴² Isagulgich igitkisigaich ikkularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaġisirut suli tiriqulatchilugich kigutitin. ⁴³ Nalaunñaruatli qaumagisirut siqiniqtun añaayyuqautaa aapagikkaġmin. Kiña siutiqaqtuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

⁴⁴ “Agaayyutim añaayyuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruq iriqsimapmatun nautchiiviniñi. Iñuum paqitnamiuñ iritqikługu nautchiiviniñun; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityaġniqsuq sulliñaurapayaagmiñik, aasiiñ tauqsigñigaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq tauqsiġñaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. ⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpanmik aipluni tunityaqługich sulliñaurapayaani tauqsiqługu taamna akisullapiaqtuaq sunjauraqpagiksaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qaaqtuutitun niñitauruatun taġiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik. ⁴⁸ Qaałallaanikamin aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aqvutlutinj avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruat iliplugich aqaluqaġvinmiknun aasiñ nakuunitchuat igitlugich. ⁴⁹ Itna itkisiruq isuklitpan nuna. Isaqługich avguityaġisirut pigiitchuanik iñuñnik akunġatniñ nalaunjaruat iñuich ⁵⁰ igitlugich ikkularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaġisirut suli tiriqulatchilugich kigutitinj.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suġalġich

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruġniġai maliguaqtini, “Kañiqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiu-niġaat, “Aa, kañiqsigivut.” ⁵² Aasiñ Jesus-ñum uqautiniġai, “Aglaliqipayaaq ilisaaqqtuaq Agaayyutim añaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suuraġmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivinmiñiñ.”

Nazareth-miut Ukpigijnitkaat Jesus

⁵³ Jesus-ñum uqaġinjaiqamigich tamatkua atrikusautit aullaġniqsuq tavrakña. ⁵⁴ Tikitluni iñugugvinmiñun ilisautiniġai iñuich katraġviatni. Iñuich tusaaruat quviġusukhutin apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqutmik suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? ⁵⁵ Uvvauna kaapintam taivruma iġñiġinjipauñ? Aakaña taimña atiqanjitpa Mary-mik? Aniqatiginjipagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli Judas? ⁵⁶ Iluqatinjsuli nukatchianj iñuuniaqataunjiññiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññañniqpa tamatkuniña supayaanik?” ⁵⁷ Tavra atniummatiqagñiqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniġai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkaauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjtłuni iñugugvinmiñilu naagaqaa ilamiñilu.” ⁵⁸ Tavra Jesus savaaqaniññiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsrinjtłutinj ilaanik.

14

Tuqqutaulħa John Paptaaqtitchirim

¹ Taatnaħatni Herod, atanġa Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, ² uqautiniġai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anjtiqikhuni tuquġmiñ. Taatnaħhuni savaaqatlaniqsuq quviqnaqtuanik.” ³ Sivuaniiomma Herod-ñum tigupkaġniġaa John qiliqsruqługu isiqtaupkaqługu. Taatnaqtinnigaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nuliana. ⁴ Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqługu uqautiniġaa Herod, “Maligutaksrakuagñangitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nuliana.” ⁵ Herod-ñum tuqqutchukkaluagñigaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuñnik atakkii ilinjisa isummatigiplugu John sivuniksriqirauplugu. ⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuġniqsuq sivuġaatni Herod-ñumlu tuyuġmianjñilu quyalillapiaqługu. ⁷ Akiqsruġniġaa nalupqinaiqługu qaitchigisiñiplugu supayaanik injiġpan. ⁸ Niviaqsiq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipligñiqsuq, “Qaitchinġa niaquanik John Paptaaqtitchirim ililugu alluiyamun.” ⁹ Umialik aliatchañniqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua niġiqatini tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam injiaġikkaña. ¹⁰ Herod tiliriñiqsuq isiqsivinmun niaquigiacuplugu John. ¹¹ Itqutiniġaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiñ niviaqsiamun, aasilil taavruma aakamiñuutiplugu. ¹² John-ñum maliguaqtañ agġiqhutinj piñiġaat timaa iluviqługuasiñ. Taatnaanikaminj uqautityaġniġaat Jesus.

Jesus Niġipkaiñiqsuq 5,000 Anġutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanjanik John-ġum, aullaġniqsuq umiakun quvgutiplugu iñuilaamun kisimi. Iñugayaat tusaakamiñ maliutiniġaat nunaaqqipayaaniñ pisukkataqħutiñ. ¹⁴ Jesus tulakami tautukħugich iñugayaaqpaurat iñunġutħaġniqsuq. Mamitinnigai atniġñautiñitñiñ. ¹⁵ Unnuksraaġataqman maliguaqtañ utlañniġaat uqautiplugu, “Unnuagħuqtuq. Suviksraailaaq manna. Tuyuġikkich iñuich nunaaqqiuranun tauqsigħiaqulugich niqiksramiknik.” ¹⁶ Jesus-ġum uqautiniġai, “Aullañitkumiñ sunjitchut. Ilipsi niġipkaqsigik.” ¹⁷ Kiuniġaat, “Piqaqtugut tallimaħhiñanik qaqqianiglu malġuñniglu aqaluñnik.” ¹⁸ Jesus-ġum nipliutiniġai, “Uvuñautisigik uvamnun.” ¹⁹ Aasiñ tiliñigai iñugayaat aquvitquplugich iviñnun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiat malġuglu aqaluk aagħuġniqsuq qilañmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ġum avguqħugich qaqqiat qaiñniġai maliguaqtiminiñun aasiñ taapkua autaaqħugich iñugayaanun. ²⁰ Iluqatiñ iñugayaat niġiñiqsut niġisuiqħutiñ. Niġiñaiqmata maliguaqtit katitchiñiqsut iħakuñitñik immiġataqħugich qulit malġuk aguupmaich. ²¹ Taapkua niġiruāt 5,000-tuyuñnaq inniqsut anġutit, kisiqatigisuñnaqnağich aġnat iħilġaatlu.

Jesus Pisuaqtuq Imġum Qaanagun

²² Jesus-ġum maliguaqtini iħipkaqtiġniġai umiaqpauramun ikaaġiaquplugich iġħuanun narvaqpaum aasiñ aħpkaqħugich iñugayaat. ²³ Taatnaanikami mayuġniqsuq iġġimun agaayutyatuaqħuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisiñuġniqsuq. ²⁴ Tavra umiaqpauraq tikiñniqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqniuliġniqsuq qailġutiplugu atakkii anuġim paġġaġuutiplugulu. ²⁵ Aasiñ Jesus-ġum utlañniġai maliguaqtini uvluayasipman pisukħuni imġum qaanagun. ²⁶ Maliguaqtañ tautukamitruñ Jesus pisuktuaq imġum qaanagun iqsitħaġniqsut nipliħutiñ, “Aliuqtuaq marra!” Kappaiñaaqsiñiqsut tatavrauplutiñ. ²⁷ Aglaan tavrauvaa Jesus nipliutiniġai, “Quviatħağiğitchi. Uvañauruñ. Iqsiñasi!” ²⁸ Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, ilviupiagħuvich tiliñna utlaqulutin imġum qaanagun.” ²⁹ Jesus-ġum kiuniġaa, “Uvuñagiñ.” Peter niukami umiaqpauramiñ pisukħuni imġum qaanagun utlautiniqsuq Jesus-mun. ³⁰ Aglaan Peter-m tautukamiuñ qanutun sanñisilaana anuġim iqsitħaġniqsuq. Kiviaqsikami kappaiñaniqsuq, “Ataniiq, annautiñna.” ³¹ Tavrauvaa Jesus-ġum isautiplugich argañni tiguniġaa Peter nipliutiplugu, “Ukpiqsriħikiññiaqpat! Suvaata arguaqtuqħich?” ³² Iħipmaknik umiaqpauramun anuġağiñiqsuq. ³³ Taapkua umiaqpauramiittuat sitquġviginiġaat sivuġaanun Jesus uqaqħutiñ, “Iħumun iġñiġiniġaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititchiruq Atniġñautiñnik

³⁴ Ikaaqamiñ iġħuanun nunaliñniqsut Gennesaret-mun. ³⁵ Aasiñ iñuñi taavruma nunam iħitħuġikamiñ Jesus-mik tuyuġniqsut uqqamik avalliupayaamiknun nunaaqqiuranun, tikiutruaqsipħugich aasiñ atniġñautiħipayaat Jesus-mun. ³⁶ Injiqsullapiaqħugu aksillañnaqsiñagukħuguunniñ akua atnuġaan, aasiñ aktuipayaatuaat ilaanik mami-tikkauniqsut.

15

Iħisauttutiñich Sivulliañuruat

¹ Pharisee-ġuruat aġlaliqiritlu utlañniġaat Jesus Jerusalem-miñ apiqsruqħugu, ² “Suvaata maliguaqtivich kamagitħaitpatigik iħisauttutiñich sivulliaġikkapta? Iġġuñitkaich argatiñ niġiġaluaqatiñ.” ³ Jesus-ġum kiuniġai, “Suvaatamipsuuq kamagitħaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritħaitħusi atakkii maligukkisi iħisauttutiñich sivulliaġikkapta. ⁴ Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaq uqamaqħuutritruaq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuq.’ ⁵ Ilipsiħiasiñ iħisautritrusi iñuñmun uqautiħiñiñiauniplugu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqağaluaqtuñna aatħuutiksramik. Aatħuutigiyminiñaitkiga ilipsiknun, atakkii aħiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’

⁶ Taatnatun ilisautigupsiun iñuk kamaksritqunjtluḡu aapanjanik naagaqaa aakanjanik suungiḡisi Agaayyutim tillisaa pisigiplugich sivulliapsi ilisauttutinich. ⁷ Ukpinqaqtisiil Qanutun nalauttiginipqa Isaiah sivuniksriqiri uqaqami ilipsigun,

⁸ Tamatkua iñuich kamaksrulgualuagaatḡa uqałhiñagmiktigun
aglaan uummatinich unjasikut uvamniñ piqpagillapiangitlunja.

⁹ Agaayyuvigiraḡigaatḡa imailaakun,
atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutinjtñik iliplugich maligutaksraḡiruautun Agaayyutun.”
Isaiah 29:13

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iñunjun

¹⁰ Jesus-ḡum inmiñuquniḡai iñugayaat nipliutiplugich, “Naalaḡnillaksinḡa kanjqsilusiasiiñ. ¹¹ Sum isiqtaqtuam iñuum qanḡagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma aniraḡaqtuam qaniḡmiñ, uqałhum qaayugnaqsipkaḡaḡigaa iñuk.”
¹² Maliguaqtaiñ utlakḡu apiqsruḡniḡaat, “Iisimavigich Pharisee-ḡuruat atniummatilaanḡat tusaakamitruḡ taamna uqautigikkan?” ¹³ Kiuniḡai, “Nautchiapayaaq aapama qilaḡmiittuam nautchirriutinḡaisaḡa amuruaniaqtuq kanjtuummaan. ¹⁴ Inmiktuuḡlich. Ayaunaruani sivulliuqtaurut ayaunaplutin. Ayaunaruam sivulliuqpagu ayaunaruq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.” ¹⁵ Tavra Peter-m kiuniḡaa, “Uqautitigut qanuutautilaanjanik taavruma atrikusautim.” ¹⁶ Jesus-ḡum nipliutinḡai, “Ilipsipsuuq kanjqsisaitmivisi? ¹⁷ Kanjqsinjtpisisuli? Suapayaaq qaniḡmuktuaq aqiaḡuqmugaqtuq aasiiñ anipluni timimiñ. ¹⁸ Aglaan sut tamatkua aniraḡaqtuat qanikun aniraḡaqtut uummatmiñ, aasiiñ qaayugnaqsiraḡaḡuḡu iñuk. ¹⁹ Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitchuat isummatit, iñuqtuḡiq, ilaqatiqagaluahuni atlatuḡiq, ilaqatailluni sayunahiq, tiglyuḡiq, tanjilaakun ilisimarauḡiq, uqaniḡluktalḡlu. ²⁰ Taapkuatavra qaayugnaqsiraḡaḡaat iñuk, aglaan niḡiruni iḡḡuḡaluḡnaḡich argaich qaayugnaqsitlaitchaat iñuk.”

Aḡnam Ukpigutaa

²¹ Jesus aullaḡniqsuq tavrakḡa nunaḡanun Tyre-m suli Sidon-ḡum. ²² Canaanit-aḡmiu aḡnaq tamaani iñuuniaqtuaq utlautiniqsuq ilaanun kappainapluni, “Ataniiq, kinuviaḡa David-ḡum! Nagligillaḡniaḡa! Paniga pigiillapiaqtuq irrusiqḡuqaḡhuni.” ²³ Aglaan Jesus kiuniḡniḡaa. Maliguaqtaiñ utlakḡu injqsruallapiaḡniḡaat itnaḡhutin, “Aqpigiun una aḡnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.” ²⁴ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Tuyugikkauruḡa kisiitñun iñuiñun Israel-ḡum ittuanun tammaummiruautun ipnaisun.” ²⁵ Aḡnaq utlautikami sitquḡniqsuq sivuḡaanun nipliḡhuni, “Ataniiq, ikayullaḡniaḡa.” ²⁶ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Nakuunḡitchuq pigupsiun ililḡaat qaqquksrautaat qailluḡuasiñ qipmiñun.” ²⁷ Aḡnaq nipliḡniqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñ niḡipmiraqtut kanḡakunik kanḡaalaruanik iñunmin niḡḡivinjtñiñ.” ²⁸ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Aḡnaaq, kamanallapiaqtuamik ukpiqsriḡiqagḡniqsutin; injqsruaḡikkan savaanugisiruq ilipnun.” Tavra aḡnam pania iluaqsikkauniqsuq taavrumani sassagḡniḡmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñunjanik

²⁹ Jesus aullaqami tavrakḡa iglauniqsuq siñiqsraqḡuḡu narvaqpaḡa Galilee-m; aasiiñ mayuḡhuni qimigaamun aquvinniqsuq tamaḡa. ³⁰ Iñugiallapiaqtuat iñuich utlautiniqsut ilaanun tikiutruiplutin pisutlaitchuanik, ayaunaruaniq, uqatlaitchuanik, sulguilmaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iliuqqaḡniḡaich Jesus-ḡum sivuḡaanun. Aasiili Jesus-ḡum iluaqsiñḡai. ³¹ Iñuich quvigutchaḡniqsut qiniqamisigik uqatlailaat uqaqsiptomata, sulguilmaruat iluaqsikkaupmata, pisutlaitchuat pisutlasiplutin, suli ayaunaruat qiniḡlasiplutin; kamaksruḡniḡaat Agaayyutaat Israel-ḡum.

Jesus Niḡipkaiñiqsuq 4,000 Anjutanik

³² Jesus-ñum maliguaqtini inmiñuqunigai nipliutiplugich, “Iñunñutchaliquña makuninña inñunñik nayuutituiñaqtuanik uvamni piñasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqtin-nianñitkitka nigisunaitñik atakkii taaqtukkaqpiaqtut apqutmi.” ³³ Maliguaqtaiñ nipliutiniñaat, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiñaqtuamik qaqqiamik marrumani iñuilaami nigipkautiksramik iñugayaanun?” ³⁴ Jesus-ñum apiqsruñigai, “Qanutun iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpsi?” Kiuniñaat, “Tallimat malgunñik sulii iñugiakisuuraniq aqalugauranik.” ³⁵ Jesus-ñum tiliriñigai iñugayaat aquvitquplugich nunamun. ³⁶ Tiguniñgai tallimat malguk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaaniqamiñun Agaayyun avguqñugich qaiññigai maliguaqtimiñun, aasiili taapkua autaaqñugich iñugayaanun. ³⁷ Iluqatinñ iñuich niginiñiqsut nigisuiñgataqhutinñ. Aquagun maliguaqtai katitchiñiqsut ilakunik immigataqñugich tallimat malguktun aguupmanñik. ³⁸ Tamatkua nigiruat 4,000-tun iñugiaktiginiñiqsut, aqñatlu ililgaatlu kisirrutisunñaqñagich. ³⁹ Jesus-ñum aullaqtinñanikamigich iñugayaat ikiniñiqsuq umiaqpaauramun tikitñuni nunañanun Magadan-ñum.

16

Iñuich Qasiññiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlautiniñiqsut Jesus-mun uuktuagñiaqñugu. Apiqsruñigai qiniñiqtitquplutinñ quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugu Agaayyutim tuyuqñitlaañanik qilañmiñ. ² Kiuniñgai, “Unnuksraaqman uqaqñuursi, ‘Silaññugñiaqtuq atakkii qilak kaviqsiruq.’ ³ Sulii uvlamii uqaqñuursi, ‘Silaññugñiaqtuq ugluvak atakkii qilak kaviqsiruq nuviyaqñuqman.’ Sivuniñiqsitlagaluaqñuusi silamik qilaum qiniññanagun, aglaan ilitchuñitlaiññigisi qanuutautilañat quviqnaqtuat savaat atuumaruat akunnapsitñi. ⁴ Makua iñuich pigitichuatlu sayunñaruatlu qiniñguktut quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiniñgumiñaitlutinñ taatnatchimik. Qiniññiññagisigaat quviqnaqtuaq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniññigai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakataqñiqsuq Maliguaqtimiñik

⁵ Jesus maliguaqñitlu ikaaqñiqsut igñuanun narvaqpaum. Maliguaqtai ilitchuñiqñiqsut piiguisilaagñmiknik qaqqianik. ⁶ Jesus-ñum uqautiniñgai, “Qaunagititchi puvlaksautinñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ⁷ Aglaan uqauragñiqñiqsut inmiknun itnaqhutinñ, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaaññiññapta.” ⁸ Jesus-ñum ilisimaplugich qanuq uqaqñitlaañat apiqsruñigai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqñisi qaqquiniññiplugu? Ukpisriññiññiññagñiqpat ilipsitñi. ⁹ Kanisqitñitpisisulii? Naagaunniñ itqatñitpisigik avguqapñikich tallimat qaqqiat 5,000-nun aqñutinun? Qapsiñnik aguupmanñun immiqñitpisi? ¹⁰ Naagaunniñ tallimat malguk qaqqiat avguqapñikich 4,000 inñunñun? Qapsiñun aguupmanñun immiqñitpisi? ¹¹ Qanuñimña kanisqinñiññiqñisi uqautiqañisilaamnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautinñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ¹² Taatnaañman maliguaqtai kanisqiniñiqñiqsut ilaanun uqautinñisilaagñmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutinñitñiñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginiñgaa Kisuutilaañña Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruñigai maliguaqtini, “Iññiñña Iñuum kisuuniplugu uqaqñagivat?” ¹⁴ Kiuniñaat, “Iññisa John Paptaaqñitñirau-nigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatli Jeremiah-ñuniplugu naagaqñaa ilaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim.” ¹⁵ Apiqsruñigai, “Ilipsilimi kisuunasugivisitñña?” ¹⁶ Simon Peter-m nipliutiniñgaa, “Christ-ñurutin. Iññigaiññat inñuuruam Agaayyutim.” ¹⁷ Jesus-ñum kiuniñgaa, “Simon, iññiñña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikñan inñuum sagviaqñunñitkaa ilipñun aglaan aapaam qilañmiittuam. ¹⁸ Uqautillakñikpiñ, Peter-ñurutin [itnautauruq Uyaqñmik] aasiññ taavrumunña uyaqñmun nappaññaigai agaayyuviga, sulii sanñipayaññiñ tuquñhum akiññiyumiñaitkai.

19 Ilvichuvva, qaitchigisigikpiñ itqutiksranik añaayuuqautaanun Agaayyutim. Suapayaaq qilqisruumakkaqsi maani nunami qilgutiqaqtuiñağisiruq qılanmi, aasiñ suapayaaq qilgutaiyakkaqsi maani nunami qilgutaiyakkağisiruq qılanmi.” 20 Jesus-ñum maliguaqtini uqaqunıññıǵai kisumununnıñ iñuñmun Christ-ñunıñuni.

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqutiksranılu Anıpkakkautiksranılu

21 Tavrakñaniñağlaan Jesus uqautriaqsiñıqsuq maliguaqtimiñik nalupqınaiqlıǵu, “Jerusalem-muktuksrauruna. Tavraniasiñ nagliksaqtuksraupluna sivulliuqtıǵruaniñ qaukñitñıñılu agaayuliqsit aglaliqiriniñılu, suli tuqqutauruksraupluna. Aglaan anıpkakkağisiruna pıñayuatıgun uvlut.” 22 Peter-m avunaqtaagutiplıǵu Jesus iñıqtıǵnıǵaa itnaqlıǵu, “Ataniiq, Agaayyutımtuq taatniitingıllıuñ taamna. Atuumaruksraunıpiaqtuq ilıpnun.” 23 Jesus-ñum qıviaqlıǵu Peter nipliutiniǵaa, “Tuungaaq, piıǵıñ uvamniñ! Pıñailutaurutin uvamni. Isummatıqanıtchutin Agaayyutim isummataiñik, aglaan isummatıqaqtutin iñuich isummataatun.” 24 Jesus-ñum nipliutiniǵai maliguaqtini, “Kisupayaam malıgukkumiña suksraaqtaksrağıǵaa pisuñı, iqsriutilıǵu sannıǵutani aasiñ malıǵluna. 25 Atakkii kiapayaaq annıǵiniagumiñ iñuulñı tammaıǵisıǵaa, aglaan kiapayaaq tammaıyumiñ iñuulñı piqutıǵıluna piññakkisiruq ilumun iñuulıǵmik. 26 Iñuum piññaktağılñıñağaluağaa suurapayaana marruma nunam, aglaan tammautıǵisıǵaa iñuutçii. Sakuñurağñılha sumun atuğumiñaitçuq! Tarra simmiutiksraitçaa iñuum iñuutçii. 27 Atakkii Iğñıña Iñuum agğıqsagumaruq piqatıǵılugich isağulıñni quvıanañagun aapami, tavraniasiñ akıllıǵisıǵaa iñupayaaq savaañıgun. 28 İlumun uqautıǵipsi, Iñuqaqtuq-samma makıtaruanıñ uvani tuqunıañıtçuanıñ qıñıǵaluaqnagu Iğñıña Iñuum agğıqpan umıalǵulıǵu.”

17

Jesus-ñum Atlanñuqtılha

1 Itçaksrat uvlut aquatıgun Jesus-ñum aullautiniǵai Peter-lu James-lu John-lu, anıqataa James-ñum, kisiitñik qutçiksuamun igğımun. 2 Tavrani qıñıqtılugich Jesus atlanñuğñıqsuq sıvuğaatni. Kiiñana qaummağıksıñıqsuq sıqıñıqtun atnuğaanı qatıqsıplutıñ kırıratçiatun. 3 Taatnağmiutlu Moses suli Elijah sagviğñıqsuk uqaqatıǵaqsıplıǵu Jesus. 4 Peter-m nipliutiniǵaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutıkapta uvani. Nappaitquguptıǵut nappaiñayaqtuna pıñasunıñ palapkaaksranıñ, ataıutçımik ilıpnun, suli ataıutçımik Moses-mun, suli ataıutçımik Elijah-mun.” 5 Uqaqtılugusuli qaumaruaam nuviyam qulanıutiniǵai aasiñ nipi nipliğhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagıkkaga Iğñıga quyalımaaqtıǵıllapiakkağa, naalağñıyumağıksı.” 6 Malıǵuaqtıtusaakamıtrun nipi punniqsut nunamun iqsıtçakhutıñ. 7 Aglaan Jesus-ñum utlakğıgich aksıñıñıǵai aasiñ nipliutiplıgıgich, “Makitıçhi, suli iqsıñıǵıgıçhi.” 8 Aağluqamıñ malıǵuaqtıt qıñıñıñıñıqsut iñuñmik. Jesus innıqsuq kisimi. 9 Atqaaqsıkamıñ igğımiñ Jesus-ñum tilisiñıǵai, “Uqağñıaqası kisumununnıñ tamatkuniña qıñıkkapsıtñik Iğñıña Iñuum anıtqılhanunaglaan tuqulıǵmiñ.” 10 Malıǵuaqtaiñ apıqsruğñıǵaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah agğıqqaqtuksraunıplıǵu agğıñıñıñaan Christ?” 11 Jesus-ñum kiuniǵai, “Taapkuu uqaqtut ilumutuuruamıñ. Elijah agğıqqağñıaqtuq Christ-miñ itqanaiyağıağlıǵu suapayaaq. 12 Aglaan uqautıǵipsi, Elijah agğıñıktuq, aasiñ iñuich nalurut kisuuılaanjanıñ. Qanupayaaq analatçukamıtrun analatkaat. Taatnatuntuuq Iğñıña Iñuum nagliksaqtınnıaqmıǵaat.” 13 Malıǵuaqtaiñ kanıqsılğatagñıǵaat Jesus-ñum uqağha John Paptaaqıtçirimik.

Jesus İhuasıpkaiñıqsuq Nukatpiagrunmik İrrusıqlıñmik

14 Jesus malıǵuaqtınıñ tikitmata iñugayaanun iñuum utlanıǵaa sıtuqğhuni sıvuğaanun 15 nipliğhuni, “Ataniiq, naglıgıllanıñağun iğñıga. Qııqsruğıuıplunı naglıksaallapiaqtuq. Akulaıqlıǵu puukağıaqtuq ikniğmunlu imığmunlu. 16 Malıǵuaqtıpnıutıǵaluağıga,

aglaan ihuaqsilguiññaat.”¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqqutaitchuasii ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmiusi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpiik ilipsitñi? Qanutunaglaan iglutuqtaksrağivisisuli? Uvuñautisaqsuñjata nukatpiağruk.”¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqłunmik anitquplugu nukatpiağrunmiñ. Irruqsıqłuk anitman nukatpiağruk ihuaqsilğiqsuq.¹⁹ Maliguaqtaiñ utlanıñaat Jesus kisipquqhutin apiqsruqługu, “Suvaata irrusiqłuk anitlaitpisigu?”²⁰ Jesus-ñum uqautiniğai, “Pisigiplugu ukpiqsrinıñiqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi mikitilaanatan mustard-ñum nautchiaksrauranatan uqautiñhiñaugiksi una igğiq, Nuuttin iñuñ uvakña, aasiñ nuunniqtuq. Piñhiñaugisirusi supayaanik.”²¹ [Aglaan kisiagun agaayulikun uisauraañkunlu anitlagai taatnatchich irrusiqłuich. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigitqikkaa Tuquñksranılu Anıpkakkauñksranılu

²² Atatchimukamin Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “Iğñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq iñunñun; ²³ ilinisa tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatigun uvlut anıpkakkauniaqtuq tuqqutauñhaniñ.” Tavra maliguaqtai ipıqtut Challapiağniqsut.

Akiliñiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutiniñik

²⁴ Jesus maliguaqtinılu tikitñamin Capernaum-mun nalautchirut iñunñik katitchiraunik aatchuutunik agaayyuvikpañmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaat, “Umaa, ilisautriksi akiliqsuğagıva tax-sinik agaayyuvikpañmun?”²⁵ “Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Aasii isiqman tupiğmun Jesus nipliqaagñiqsuq ilaanun apiqsruqługu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialıñi nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?”²⁶ Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğñianıñniqsut tax-sinik.”²⁷ Aglaan atniummativiagıvut iñuich. Aullağutin niksigiagıñ narvamun. Qanğaniñ sivullium aqalum niksiksaqpiç paqitkisirutin manıñmik. Tigulugu taamna qaitchumagıñ ilinıtñun, aasii akiliutilunuk.”

18

Kiña Kamanagñiqsrauva?

¹ Maliguaqtaiñ utlakıgu Jesus apiqsruğniğaat, “Kiña kamanagñiqsrauva Agaayyutim anıayyuqautaani?”² Jesus-ñum tuqługniğaa ilıgauraq inımiñuquplugu, aasiñ qıkaqtitlugu akunğatnun maliguaqtit³ nipliğhuniasiiñ, “Uqautigipsi, isummitqinısuagupsi aasiñ ilıusi ilıgauratun isıgumiñaitchusi Agaayyutim anıayyuqautaanun.”⁴ Kiñapayaaq atchik-sıruaq inımiñik atrıplugu taamna ilıgauraq kamanagñiqsrauruq ukunakña Agaayyutim anıayyuqautaani.⁵ Suli kisum iñuum akuqtuğumiñ ilıgauraq pisigilunı akuqtuğaaña.

Killuqsasusağutit

⁶ “Aglaan kia iñuum killuqsagtıpagu ilanıt makua ukpiqsrisiqagıtuat uvanñun ilıgaatun nakuutlukkayaqtuq taamna qunısiğmiutchiğılu uyağakpañmik ipipkaqpan itiniqsranıni tağium.”⁷ Qanutun tatamnaqtıgıvat nunam iñui killuqsasusağtuat iñunñik. Taatnatchich killuqsasusağutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtıgıva taamna iñuk ukpiğutaiqsitchıruaq iñunñik killuqsasusaagıgmıgun.⁸ Argapsi naagaqaa isıgapsi killuqsagtıpasi, kipilugich igitchumagısi. Nakuutlukkayaqtuq isıgupsi iñuulıgmun argaillısi naagaqaa isıgaillısi uumakña igłuktun argalinımiñ naagaqaa isıgalinımiñ igıtauluniasiiñ isuitchuamun ikniğmun.⁹ Suli irıpsi killuqsagtıpasi piıglıgu igitchumagıksi. Nakuutlunıniaqtuq isıgupsi isuksraitchuamun iñuulıgmun atatchimik irıqagısi uumakña malğunñik irilinımiñ igıtauluniasiiñ anasiññuqsagıvium ikniñanun.

Atrikusauñ Tammaqtuakun İpnaikun

¹⁰ “Qaunagıtıchi suunıllagıksranıatniñ makua ilıgaurat. Atakkıi isıgulinıch ataramik aapamnuñhiñaurat qılanımi.”¹¹ [Iğñiña Iñuum agıqsuq annıqsuğıağılu tammaqtuagı].¹² Qanuq isummatıginayağniqpiıun iñuk piqaqtuagı tallimakıpanik ipnaıñik

aasiñ atausiq tammağuni? Pakkiagumiñaiññiqaun taamna atausiq tammaqtuaq? Uniññağai taapkua tallimakipiağuu tailat ipnaich qimigaamun. ¹³ Uqautigipsi, paqitku-miun taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitluññağaa ukunakña tallimakipiağuu tailaniñ tammanjitchuaniñ. ¹⁴ Taatnatuntuuq aapapsi qilañmiittuam pisuligijitkaa atausigunniñ ilañat tamatkua ukpiqsriruat ililgauratun iliplutin tammaqulugu.

Aniqan Killuqsauq

¹⁵ “Aniqatin killuqsauqan akikñağutin uqautityağun killuqsautaanik kisiññuğusik ilaalu ilvillu. Naalağnikpatin aniqatigiliutitqinñiagiñ utitmun. ¹⁶ Aglaan naalağnisunjipatin utlatqikkumagiñ piqasigutin atautchimik naagaqaa malğunnik iññunnik. Taapkua iñuich ilisimarautlaniaqtut uqagipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisiruq malğukun naagaqaa piñasutigun ilisimaraauratigun. ¹⁷ Naalağnisunjilgitpagich uqagilugu ukpiqtuanjuranun; naalağnisunjitchuiñaqpan aasiñ ukpiqtuanjuranunniñ irrutigisigiksi Jew-ñunjitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. ¹⁸ Ilumun uqautigipsi, Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiqaqtuiñağisiruq qilañmi; sulis uapayaaq qilğutaikkaqsi maani nunami qilğutaiyakkaugisiruq qilañmi. ¹⁹ Uqautipsaagipsi, Malğuuğupsik maani nunami aasiñ anigutilusik supayaakun apiqsruğupsik, aapaa qilañmi savaagigisigaa ilipsitñun. ²⁰ Atakkii nani malğuk naagaqaa piñasut katikpata pisigiluna nayuutigisiruna ilinjitñi.”

Atrikusaun Natqigutrinjitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiñ Peter-m utlaklugu Jesus apiqsruğniğaa, “Ataniiq, qapsiñiaglaan natqigutiraksragivigu aniqatiga akitñağuna killuqsauqan? Tallimat malğunniaglaan?” ²² Jesus-ñum kiuniğaa, “Tallimat malğulhiñauñilañnik aglaan piñasukipiaq qulit tallimat malğunniaglaan. ²³ Agaayyutim añaayuaqataa sagviqpan atriqagisiruq umialinmik apiqsruqtuamik savaktimiñik qanutun ilinjitñun akiqsruutiqaqmagaagmi. ²⁴ Makpiğarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkaña manikpauramik tikiutikkau-niqsuq ilaanun. ²⁵ Akiliyumiñaiññiqman añaayuaqan tunirautquniğaa añaatlu sulis qitungaurani sulis iluqaisa suurapayaani aasiñ akiliutigilugich niggiuqsruutaiñun. ²⁶ Savakti sitquqami sivuğaanun uqapsaagniqsuq, ‘Ataniiq, utaqqiurallaña. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ²⁷ Añaayuaqan ilunñutchautiplugu aullaqtinnigaa natqigutiplugich niggiuqsruutai. ²⁸ Aglaan savakti anikami tavrakña nalaunniğaa ilañat savaqatmi niggiuqsruummirigikkani qapsiuranik maninñik. Tiguniqlukamiun qimitchiqsruaqsiñigaa nipliutiplugu, ‘Niggiuqsruutin utiqtirruñ uvamnun.’ ²⁹ Savaqataan purviginiğaa iniqsruaqługuasiñ, ‘Utaqqiurallaña. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ³⁰ Aglaan akiqsruğvigikkaña utaqqisunñiqsuq. Aullautilhiñniğaa isiqsivinmun aasiñ isiqtaupkaqlugu utiqtitchiñiañhanunaglaan niggiuqsruutaanik. ³¹ Atlat savaktit qiniqamitruñ taamna atuumaruuaq ipiqtutchallapiagniqsut. Utlaklugu añaayuaqatij uqautiniğaat iluqaitñik atuumaruunik. ³² Añaayuaqan savakti isiquniğaa nipliutiplugu, ‘Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluagikpiñ niggiuqsruutipnik uvamnun iniqsruaqapña. ³³ Suvaata ilunñuksriñiñiqpich savaqatnik atriluna naglikstriñlaptun ilipnik?’ ³⁴ Tavra añaayuaqan qinnautiplugu tuyuginigaa isiqsirinun anasiññuqsauqlugu akiliñiañhanunaglaan niggiuqsruutipayaaniñik. ³⁵ Taatnatuntuuq aapama qilañmi irrutiniaqmigaasi natqigutrinjitchupsi aniqatiupsitñik uummatipsitñi.”

19

Jesus Iisauriruq Avitikon

¹ Jesus uqanaiqami tamatkuniña aullağniqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaaqqu-raniñun Judea-m akiani Jordan-ñum. ² Iñugiaktuat iñuich malinniğaat. Jesus-ñum mamitinnigai atniğñaqtuat tavrani. ³ Ilañisa Pharisee-ñuruat utlanniğaat. Tavra uuk-tuaqsauqlugu apiqsruqliginiğaat, “Anjutim avitpagu nuliani patchitchiguni supayaanik,

maligutaksrakuagnaqpa?” ⁴ Jesus-ñum kiuniġai, “Aqliqisimasuknaġiksi aullaġniipman Agaayyutim iñiqsiħha añutmiglu aġnamiglu. ⁵ Taatnaqhuni añutim unisaksraġigaa aapani suli aakani aasiin piqasiutiluni nuliagmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik. ⁶ Malġuunaiqsuk aglaan atausinñuqtuk. Iñuum avitinjilliuñ tuvaaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.” ⁷ Pharisee-ñuruat apiqsruġniġaat, “Suvaatami Moses tillisiqagñiqpa añutmun agliutiqqaaglugu aullaqtilluguasiiñ nuliani?” ⁸ Jesus-ñum kiuniġai, “Moses-ñum avititkaasi nuliapsitniñ atakkii ilisautitchiġiitpaitłusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullaġniñhaniñaglaan. ⁹ Uqautigipsi, Aġnaq tuniqsimauraqnaiññaan añutmiñun naagasuli añutim avitkumiun, ilaqatnitqiguniasii atlamik aġnamik. Taamna añun atlatuqtauruq.” ¹⁰ Malġuaqtañ nipliutiniġaat, “Taatna inniaqpan akunġakni nuliagiiik nakuutluñniagñiqsuq ilaqatniñitchuni.” ¹¹ Aglaan Jesus kiuniġai, “Iñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaat taamna ilisauttun. Kisiminaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkanj akuqtutlagisigaat. ¹² Atakkii añutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitchuanik; suli añutiqaqmiuq ilaqatnikkumiñaiyakkanjitiñik iñuich; atlatsuli, ilaqatnikkummataitłutinj atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iñuum akuqtuġumiñagumiunj taamna ilisauttun akuqtuġliunj.”

Jesus-ñum Agaayyutiniġai Ililgaurat

¹³ Iñuich ililgaurat tikiutruġniġaich Jesus-mun arganj ililugich ililgauranun agaayyutitquplugich. Aglaan malġuaqtit iñiqtiġniġaich tamatkua iñuich. ¹⁴ Jesus nipliġniqsuq, “Ililgaurat uvamnuktichigik. Avriaqutaunasi ilinjitñun atakkii Agaayyutim añaayuqautaa añmaruq iñunun atriqaqtuanun ililgaanik.” ¹⁵ Ilkamigich arganj agaayyutiqqaqługich aullaġniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁶ Añun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Ilisautrii, sunik nakuuruanik savagluna piqatlasinayaqpiq isuitchuamik iñuuliġmik?” ¹⁷ Jesus-ñum nipliutiniġaa, “Suvaata taiguutiqaqpiña nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruanuruq. Aglaan iñuuliqaġukkuvich tupigiyumagitin tillisit.” ¹⁸ Nukatpam apiqsruġniġaa, “Nallinich?” Jesus nipliġniqsuq, “Iñuaġniaqnak, atlatuġniaqnak atlam ilaqataanik, tiglinniaqnak, sagluniaqnak ilisimarauguvich. ¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.” ²⁰ Nukatpiaq nipliġniqsuq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutauħamniñaglaan. Sumik minitchivik?” ²¹ Jesus-ñum uqautiniġaa, “Tanġisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich surat pisin aasiin qailugich maniich ilaippauranun. Taatnaġuvich piññakkisirutin akisuruamik qilañmi. Taatnaanikkuvich malinña.” ²² Nukatpam tusaakamiunj taamna ipiqtutchakhuni aullaġniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni. ²³ Jesus-ñum nipliutiniġai malġuaqtini, “Iłmun uqautigipsi, Sakiqnallapiagisiruq umialguruami iñunñmi isigñiaħksraña Agaayyutim añaayuqautaanun. ²⁴ Uqautipsaaġipsi, qaġanatluktug pikukturuum isilikksraña ‘Mitqutim Iraagun’ uumakña umialguruam isilikksrañaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁵ Malġuaqtañ tusaakamitruñ taamna quviġutchallapiagñiqsut nipliqhutin, “Kiñami anniqsuġisiniqpa?” ²⁶ Jesus-ñum takusaqługich nipliutiniġai, “Sua iñuich savaaġiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiagataġaa.” ²⁷ Peter-m kiuniġaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiili sumik piññanñiaqpiisa?” ²⁸ Jesus-ñum nipliutiniġai, “Uqautigipsi, Iġniña Iñuum aquvinñanikpan aquppiutaqpanmiñun quvianagmiñi suli supayaaq nutaaguqpan, tavra ilipsi malġuaqtuasii uvamnik, aquppigisipmiusi qulit malġunñun aquppiutaqpanñun atanniqsuġlugich kinuviani qulit malġuk iġniñiñ Israel-ñum. ²⁹ Suli kiñaliqaa unitchiruaq kinuniġmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililgaaġmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigiluna akuqtuigisiruq akiliusianik tallimakipiaġuġlugu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuuliġmik. ³⁰ Aglaan iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulligugisirut, suli iñugiaktuat aqulliuruat pakma sivulligugutinj.”

20

Savaktit Nautchiivinjmi

¹ “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisirug iñuktun nautchiiviqagtu-atun. Anipluni uvlaatchaurami savaktiksraqsiugniqsuq nautchiivinjmiñun. ² Sivunniuatigiqqaaglugich savaktiksrat akiligiñiplugich uvlum akiksranjanik savakpata nautchiivinjmiñi tiliñigai. ³ Qulinugutailamun sassaqtikitman aullalgitñami qinignigai atlat tunisiñiagvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutin. ⁴ Nipliutinigai, ‘Savviagitchili nautchiivimñun. Nalaunjaruamik akiligiñisigipsi.’ Savviagniqsut. ⁵ Aullalgiñniqsuq uvlug qitiqqugunnaqman sulipinasunun sassaq ilipman, taatnatunsuli savviaqtitchipluni. ⁶ Suli aullalgiñniqsuq tallimanun sassaqtikitchunnaqsiqman, aasiñ paqilgitñami atlanik qikaqaaqsiñaqtuaniq apiqsruñigai, ‘Suvaata qikaqtuaqsiñaqpsi taatna uvluvakpauraq ittuaqhusi?’ ⁷ Kiunigaat, ‘Atakkii kia-unniiñ iñuum savaktiksraqtaaginiluta.’ Uqautinigai, ‘Aullagitchili savviagusi nautchiivimñun.’ ⁸ Anaqaksraaqman nautchiiviqagtuag uqagniqsuq savaktit anjaayuqanjanun, ‘Tuqluglugich savaktaut akilikkich akiññaktaanjitnik, aullagniilugich aqulliuplutiñ savviaqtauniñ sivulligñunaglaan.’ ⁹ Aggiqmataasiñ taapkua savaktiksraqtaanjanuruaq tallimanun sassaq ilipman, akililugich uvlum akiksranjanik. ¹⁰ Taapkuali savaktiksraqtaaqqaanjanuruaq aggiqamin, isumaniqsut akikjanatunjaqhutin. Aglaan atausiullaaplutiñ akuqtuipmiñiqsut uvlum akiksranjanik. ¹¹ Taapkua akuqtuikamin akiññaktaagmiknik uqapiluaqsiñiqsut akikjanaglugu nunautilik ¹² uqaghutin, ‘Tamatkua aqulliich savviaqtuat savaktut atautchiñhiñami sassaqniñmi. Akiligitin atunim uvaptiktun naagauvva iglutuqlugu uunaq savakhuta uvluqtutilaanjanun.’ ¹³ Aglaan kiunigaa ilanjan, ‘Iauramañ, savvaqhuutinjitkikiñ ivayaqniagutin. Sivunniuatiginjipinja savagukhutin akiksranjanun uvlum? ¹⁴ Tigulugu akiliusian anilaagin. Qaitchisukkiga anjan savviaqtuaq aqulliupluni ilipniktuaq akilipmatun. ¹⁵ Nalaunjanaiñniqipik isumaptun anjalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa killuqsraqpich anniqsraitñama?’ ¹⁶ Taatnatuntuuq aqulliich sivulliguutigisirut, sulisivulliich aqulliguutilutiñ. [Iñugiaktuat iñuich tuqkirakkaugaluqatut, aglaan ikituurat piksraqtaanjanurut.]”

Jesus-ñum Pinatchigñigai Uqaqalli Tuqqutauliksraqmiñiglu Anipkakkauliksraqmiñiglu

¹⁷ Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaagutinigai qulit malguk maliguaqtini uqautiplugich, ¹⁸ “Naalagnisitchi, Jerusalem-munjanjaqtugut Iñinjan Iñuum aatchuutigikkauviksranjanun qaukñitñun agaayuliqsit sulis aglaliqirinun. Ilinja tuqqutaksraqugniñiagaa. ¹⁹ Qaitkisigaat Jew-ñunjanichuanun mitautigitqulugu ipigaqtuglugulu, sulis kikiaktuutipkaqlugu sannigutamun; aglaan anjitiqiksikkauniaqtuq pinjanuatigun uvlut.”

Aakauruam Iniqsruanja

²⁰ Aasiñ Zebedee-m ignakkiñ aakanjak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik ignanjan. Sitqugviginigaa sivugaanun iniqlugu pisitquplutiñ. ²¹ Jesus-ñum apiqsruñigaa agnaq, “Sumik pisukpich?” Agnam kiunigaa, “Tilikkik ukuak ignakka aquppitlasilugik ilipni, ilaqataa taliqpiqñun sulis ilaqataa saumipñun atanniqsuiguvich anjaayuqautipni.” ²² Jesus-aasiñ nipliñniqsuq, “Nalursi sumik iniqsruqtillaapsitnik. Imilhiñauvitku qallun imiqsaqumakkaqa [naagaqaa apqusaalhiñauvitku nanjanjaqtuaq apqusaagaksrautigikkaga]?” Taapkuak ignakkiñ kiunigaak, “Imilhiñaugikpuk.” ²³ Jesus-ñum nipliutinigik, “Ilumun imigniaqaluaqtusik qallutmiñ imigniaakkamniñ. Aglaan piksraqtuksraunjanichunja aquppiruksranjanik taliqpimñi saumimñilu. Taapkuak innak iñuqagniaqtuk aapaa itqanaiautikkanjanun.” ²⁴ Qulit tusaakaminjan taavruminjan iluaginñiñigai taapkuak malguk aniqatigiik. ²⁵ Jesus-ñum tuqlugniñigai maliguaqtini uqautiplugich, “Iisimarusi anjalatinich Jew-ñunjanichuanun anjalanniglugaqtilaanjanitnik iñunjanitnik sulis kamanagniqsranjanisa nanjitchuuplugich. ²⁶ Aglaan taatnaittuksraungitchuq ilipsitni.”

Kiñapayaaq kamanaguktuaq akunnapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq. ²⁷ Suli kisupayaaq qaukñiusukkumi savaktaağruguqtuksrauruq iluqapsitñun. ²⁸ Taatnatun Igñiña Iñuum agginitchuq savautipkağiağuni, aglaan savautrityaqhuni suli qaitchaqtuqługu iñuulki tasugukługich iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamititchiruaq Malğunñik Ayaunaruñnik Añutinñik

²⁹ Jesus maliguaqtinilu aullaagsipmata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat malinñigaat. ³⁰ Malğuk añutik ayaunaruak aquppiñiqsuk saniğaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaagñiplugu kappainaniqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanñiaqtiguk.” ³¹ Iñugayaat iñiqtiğniğaiç nipaisaaquplugik, aglaan nipituluuraqhutik kappainaniqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanñiaqtiguk.” ³² Jesus nutqaqhuni tuqługñigik, aasiñ apiqsruqługik, “Sutquvisik uvamnun?” ³³ Kiuniğaaq, “Ataniiq, qiñitlasisuktuguk.” ³⁴ Jesus ilunñutchanñiqsuq taapkuñniña. Aksinñigik irinñik. Tavrauuaa qiñitlasiñiqsuk, aasiñ malikługu Jesus.

21

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Aasiñ qallikaminñ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, igğigñun atiqaqtu- amun Olives-mik. Tavrakña Jesus-ñum tiliñigik malğuk maliguaqtinñi, ² uqautiplugik, “Aullağutik nunaaqquiramun sivunnaptikniittuamun. Amanianani paqitkisigiksik pituqaqtuaq natmaksigvik nuğğañalu. Pituğlugik uvunñautiyumagitik uvamnun. ³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagitik atanguruamun inuğiniğugik. Taavruma tavrauuaa aullaqtinniağik.” ⁴ Iluqaan atuumaniqsuq tanñiqsaqługu sivuniksriqirim uqautigikkanña itnaqhuni,

⁵ “Uqautisigik iñunñi Zion-ñum,
Atañii, umialiksi agğiqsuq ilipsitñun.
Piisaanitchuq usiaqsiqsuq natmaksigvinñi,
nuğğañaniunñiñ natmaksigvium.”

Zechariah 9:9

⁶ Maliguaqtik aullağniqsuk tuvraqługu Jesus-ñum uqauttutaa inñmiknun. ⁷ Taapkuak ag- giutinigaaq natmaksigvik nuğğañalu Jesus-mun. Iñiğaiç atnuğaatik natmaksigvinñun aasii Jesus aquvitluni taapkuñnuña. ⁸ Iñugiallapiaqtuat iñuich siaminnigaiç atnuğaatinñi tu- mitchianun. Atlatli kipriñiqsut akiqqunik napaaqtuniñ siapsiutiplugich tumitchianun. ⁹ Iñugayaat pisuktuat sivuagun Jesus-ñum suli tamatkualu maliktuat niprualaniqsut, “Hosanna. Nanğağlakput igñiña David-ñum.

Uvvatuq Agaayyutim piñiutiqaglıuñ tikitchuaq piqusiğhuni Ataniğmik. *Psalms 118:26*
Nanğakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qılañmi.”

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaanñi nunaaqquim ağayullañniqsut, aasiñ iñuich apiqsruqtuğniqsut, “Kiña una?” ¹¹ Tamatkua iñugayaat kiuniğaiç, “Taamna tavra Jesus-ñuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ñum Suaqłuyaiħha Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ñum isiqami agaayyuvikpañmun anittağniğai iluqaisa tauqsuqsuktuat suli tunisiullaqtuat tavrani, suli ulğutaqługich tiivlut maninñik simmiqsuğvinñich aquppiutanitlu tamatkua tunisiullaqtuat tinmiagruuranik. ¹³ Jesus-ñum uqautinigai tamatkua, “Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanñi, Tupiğa taggisiqagñiaqtuq agaayutyagvinñik, aglaan iriqtuğvigiliutipkağiksi tiglinñiaqtinun.” ¹⁴ Tavrani agaayyuvikpañmi ayaunaruat suli pisutlaitchuat Jesus-munñiqsut, aasiñ Jesus mamititlugich. ¹⁵ Qaukñinich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchanñiqsut qiñiqamitruñ Jesus savaaqqtuaq quvinqaqtuanik suli ililğaat niprularuat agaayyuvikpañmi nipliqhutinñi, “Nanğağlakput igñiña David-ñum.” ¹⁶ Tamatkuali nipliutinigaaq Jesus,

“Tusaavigich makua sumik uqaqtilaanat?” Jesus-ñum kiuniğai, “Ii, agliqisimasuknağiksi uqalıq uqaqsimaruaq,

‘Aniqammiurat ililgauratlu nanğaipkağniğitin quyyatillautamik?’”

Psalm 8:2

¹⁷ Jesus-ñum uniññiğai. Aullağniqsuq nunaqqaqpañmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹⁸ Uvlaağumman Jesus utillağmi nunaqqaqpañmun niğisuliğniqsuq. ¹⁹ Qiñiqamiuñ fig napaaqtua apqutmi utlanıñaa aglaan paqitçinıtıuni fig-nik, tamarra milukataigaluaq. Jesus-ñum nipliutiniğaa napaaqtuq, “Tavrakñaniñaglaan asianik nauritqinñiaqnak.” Taamna napaaqtuq pannaqłuktıñiğaa. ²⁰ Malığuaqtaiñ qiñiqamitruñ taamna quviğutçakhutiñ uqağniqsut, “Qanuğhuni manna fig napaaqtua paniqtıqpaun?”

²¹ Jesus-ñum kiuniğai, “Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi arguaqtusunıaqasi pitlanayaqtusi savaağikkaptun taavrumıña fig napaaqtuanik, aglaantuuq nipliğupsiunniñ uumuña iğğimun, ‘Nuutittin igitaulutin tağiumun’ taatnallapiaq atumanayaqtuq. ²² Ukpiqsriñkun apiqsruğupsi supayaamik akuqtuigisirusi agaayukun.”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

²³ Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isiğniqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñıña agaayulıqsit sivulliuqtığruatlu utlanıñaat Jesus ilisautripkaqlugu aasii nipliutiplugu, “Kisum anıalatchiñhagun savaağivigich tamatkua? Kia sanñiksritpatin taatnatun?” ²⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Uvanıptuuq apiqsruğniagıpsi atautçihñıñamik. Kiugupsitıña uqautigisipmıgıpsi nakiñ anıalatchiñıqıqluña savaağitilaanatnik tamatkua. ²⁵ Kia sanñiksritpaun John paptaaqtıçiquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?” Uqaqtuyaagıniqsut inmiknun, “Uqağupta agaayyutmiqsaunılugu Jesus-ñum uqautiniagaatıgıt, ‘Suvaatami ukpiğinıtıpsiuñ John?’ ²⁶ Aglaan uqağupta iñukmiqnısaunılugu, ihuıgıtçaktınnıağıvıt iñuich atakkıi iñupayaat nalupqıgıñıtkaat John sivuniksriqırautilaana.” ²⁷ Aasiılı kiuniğaat Jesus, “Nalurugıt.” Tavra nipliutiniğai, “Uqautiyumiñaitmıgıpsi sumıñ anıalatchısiqaqluña savaaqaqtilaamnik tamatkunıña.

Atrikusaun Malğukkun Iğñıkkun

²⁸ “Qanuq isummatıgıvıuñlı anun iğñıqaqtuaq malğunıñik? Utlanıñaa anıayuklıq nipliutiplugu, ‘Iğñıñ savıiağıñ nautçııvımiñun ugluvak.’ ²⁹ Taavruma kiuniğaa, ‘Savıiağumiñaitçunıña,’ aglaan aquagun nunuuranıqsuq aullaqhunıasii. ³⁰ Aapanak utlautılgiñniqsuq ilaqataanun iğñığmi uqautıplugu sıvuanısun. Taavruma kiuniğaa, ‘Savıiağısırıña,’ aglaan aullanıñniqsuq. ³¹ Nallıak taapkuak iğñakkiñ tupıgıniqpatku aaparık?” Kiuniğaat, “Taavruma sıvullium.” Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nıpliutıgıpsi, tax-sılıqırit suli akiısut iñugılıutiniagaı Agaayyutim anıayuqautmiñı sıvupsitñıñ. ³² John agğıgaluaqtuq ilıpsitñun ilisautıyaqhusı nalaunñaruakun iñuuniagıvıksrakun, aglaan ukpiğinıtıkısi John. Aglaan tax-sılıqırit akiısutlu ukpiğıgaat. Aasiılı qiñıqapsıgık nunuuranıçhusı aquvatıgun ukpiğılugu.

Atrikusaun Nautçirriqıritıgun

³³ “Naalağnıllagıtçı atlamık atrikusautmik, Iñuqağniqsuq nunaqaqtuamik. Nautçirriğvılıuğniqsuq, sapukutçıqıluğı avataagun, nivakhuni misuğuliuğvıksramık, nappaipluni nasıqsruğvıñmik, tavraasiiñ atukkırrutıgıplugu nautçirriqırinun. Taatnaanıkami aullağniqsuq unasıksuamun nunamun. ³⁴ Tavra qallıpmıñ pukugvıksraq asianik tuyuğiniğai savaktıni nautçirriqırinun aitquplugıç piññaktaaksrautni ilıñıtñıñ. ³⁵ Aglaan nautçirriqırit tıgunıgaıç savaktı, aasiıñ anaumıkıluğı atausıq, suli tuqqutlugu ilanıt, atlasuli mıluqtuqlugu uyagañnik. ³⁶ Tuyuqalgiñniqsuq atlanık savaktınik, iñugıatluktuanı sıvullıgıñıñ. Aglaan savvağlulgiñniğıaıç taatnatun. ³⁷ Aqullıqpıanuplugu tuyuğniqsuq iğñıgımiñik ilıñıtñun uqaqıhuni, ‘Talugıniagaat iğñıga.’ ³⁸ Aglaan nautçirriqırit qiñıqamitruñ iğñıq uqağniqsut inmiknun, ‘Tamarra

paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.’
³⁹ Tiguplugu aninnigaat asialiviniñ tuqqutluguasiiñ. ⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium
 aggigumi qanuǵniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?” ⁴¹ Kiunigaat, “Taapkua iñukluich
 nanjitillugich tuqunniagai, aasiiñ atukkirutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun
 aatchuǵumiñaqtuanun inmiñun asianik pivik tikitpan.” ⁴² Jesus-ñum nipliutiniǵai,
 “Agliqisimasuknaǵiksi Agaayyutim uqałha,
 ‘Uyaǵak tuppirt ayakkanat,
 taamna uyaǵak piitchuillaqiaǵaqtuq tuppirauni.

Taamna atanǵum savaagigaa

suli quviqnaqtuanun asugigikput.’

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuginǵigisigai Agaayyutim añaayuqautaa, uvakñaniñaglaan
 Agaayyun anjalatchiñaqtuq iñuñnik tupiksriuanik pisulǵimiñik. ⁴⁴ Aasiiñ kisupayaaq
 puukaqtuq taavrumuñ uyaǵanmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyaǵaum
 kattaqitñikkumi iñuñmik kanuǵiñaǵaa.”

⁴⁵ Qaukñich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautini
 ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitilaǵmiknik. ⁴⁶ Tigusukkaluaǵnigaat, aglaan iqsiñiqsut
 iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusaun Niǵiqpagvikun Ilaqatnigviksrautni

¹ Taimma uqaaqtuagaqsilǵiñiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, ² “Agaayyutim
 añaayuqautaa sagviqpan atriqagisuruq umialinmik itqanaiyairuamik niǵiqpagviksramik
 iǵni ilaqatnigviksrautaani. ³ Tiliñigai savaktini tuqǵuǵiaquplugich tamatkua
 aiyugaaqtauruat niǵiqpagviksramun, aglaan aggigunñiqsut. ⁴ Umialik tiliritqilǵiñiqsuq
 atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat,
 Itqanainanikkiga nullautchiǵviksraǵa. Tuqqutchianiktun uqsraqsanitñik tuttuqpañma
 nuǵǵaǵmalu. Suapayaaq itqanaiqsuq. Aggigusi niǵiqpagiaǵitchi katchuutiniaqtuanun.’
⁵ Tamatkua aiyugaaqtauruat suliqutiginiñigai aglaan aullañiñiqsut, ilañat
 savviaqhuni nautchiiviniñun suli atla tauqsigñiǵviniñun. ⁶ Ilañisa tiguniqñuñigai
 savaktit anaumiklugich suli tuqqutqataqǵugich. ⁷ Umialgum tusaakamiun
 taamna uumitchañiqsuq. Tuyuǵiniǵai añuyyuuqtini tuqqutchaqtuquplugich
 tamatkua iñuaqtuqtuq suli ikipkaǵlugu nunaaqqinaj. ⁸ Tavra nipliutiniǵai
 savaktini, ‘Ilaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluqtuq
 nalliummatinitchut. ⁹ Aullaǵusi tumitchiat kanǵalunitñun aiyugaaqǵiǵiaǵitchi
 kisupayaanik qinikkapsitñik aggigulugich katchuutiniaqtuak niǵipkaiviksrautaaknun.’
¹⁰ Savaktit aullaǵniqsut tumitchianun aasiiñ katitchiaqsiplutin iñuñnik atisiplugich
 nakuuruatlu pigiitchuatlu. Ilaqatnigviksraunaasiiñ immiǵniqsuq paqitapayaǵmiknik.
¹¹ Aglaan umialik isiqami qiniǵiaqǵugich tuyuǵmiaksraqtaanuruat, qiniǵniǵaa iñuk tavrani
 atnuǵaaqtummaanitchuaq piqutigilugu ilaqatniñiaqtuq. ¹² Umialgum nipliutiniǵaa
 taamna iñuk, ‘Ilauraamaan, qanuqhutin isiqpich niǵiqpagvianun atnuǵaaqtusunaqnak
 nalaunñaruanik?’ Taamna iñuk nipiksraiñiqsuq. ¹³ Umialgum uqautiniǵai savaktini,
 ‘Qiliqsigik argailu isigailu igillugu aasii taǵniqsralapiamun. Tavrani itkisuruq qialiq
 suli tiraalatchiñiq kigutinik.’ ¹⁴ Tavrani Jesus niplipsaǵniqsuq, “Iñugiaktuat iñuich
 aiyugaakkaugaluqtuq, aglaan ikituurat piksraqtaanurur.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁵ Pharisee-ñuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchaǵuklugu Jesus uqałhigun.
¹⁶ Tuyuqǵniqsut maliguaqtimiknik ilaanun, piqasiqǵugich Herod-kuaqtuanik
 uqaqhutin, “Ilsautrii, ilisimarugut nalaunñaruanutilaaqnik. Ilsaوترutin Agaayyutim

iñuuniagvigitqukkanjanik ilumutuuruakun sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiqatilaanaj, aasiin suginjtmgijn iñuum suurautilaanja. ¹⁷ Uqautitigut sumik isummatilaanjan taavrumuuna, Maligutaksrakuaagnaappa akiliiiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunnaitpa?” ¹⁸ Aglaan Jesus ilisimaplugu sivunniugutaat pigiiliqikun nipliñiqsuq, “Ukpinñuaqtisii! Suvaata uuktuaqpsitja? ¹⁹ Qiñiqtillaksitja manijnmik akiliiqsuutauruamik tax-sinun!” Qaitchiñiqsut manijnmik. ²⁰ Jesus-ñum apiqsruñigai, “Kia-una agliutraña manijnmi? Kiasuli aglaña?” ²¹ Kiuniñaat, “Caesar-m.” Aasiin Jesus-ñum uqautiniñgai, “Akilliutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaña, suli Agaayyutmun pigikkaña Agaayyutim.” ²² Tusaakamitruñ Jesus-ñum uqagikkaña quvigusunñiqsut unitluguasiiñ.

Apiqsruun Anjpkakkautikun Tuquligmiñ

²³ Taavrumani uvlumi Sadducee-ñuruat, tamatkua uqaguuruat tuquruat anjtitlaniñniplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruñigai, ²⁴ “Ilisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut itnaqhuni, Anjun ilaqatituaq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaagiraksraginiñaa uilgañaq qitungisilugu anjutmik ilisimanaguniasiiñ tuquruam qitungagitilaanjanik. ²⁵ Samma maani ittut tallimat malguktun aniqatigiich akunnaptikni: anjayukliq nuliaqtuaq tuqupluni qitungaitluni, unitlugu nuliani aniqatmiñun. ²⁶ Tugliasuli aniqataa taatnatun tuqupluni pinayuaglu, kiisaimma iluqatin aniqatigiich tuquvut. ²⁷ Aqulliupluniasiiñ agnaq tuqupmiñiqsuq. ²⁸ Taapkua tallimat malguuruat anjutit nuliaqtuaq iluqatin taavrumiña agnamik, nalliata nuliağigisiñiqpauñ taamna anjtitqivijnmi?” ²⁹ Jesus-ñum kiuniñgai, “Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqahich ilaanlu sanña. ³⁰ Iñuich anjtitqigumin tuqumiñ ilaqatniktuğumiñaitchut naagaqaa ilaqatniktitakkauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isaguliktitun qilaniñmiittuatun. ³¹ Agliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitñun anjtitqikun tuquligmiñ. ³² ‘Agaayyutigigaatja Abraham-lu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ Agaayyutigijnitkaat tuqunaruat aglaan iñuuruat.” ³³ Iñugayaat tusaakamitruñ Jesus-ñum ilisauttutaa quvigusunñiqsut.

Kamanagñiqsraun Tillisigun

³⁴ Pharisee-ñuruat katimaniqsut tusaakamin Jesus-mun nipaiqsiiñniplugich Sadducee-ñuruat. ³⁵ Ilañata ilisautriñuruam maligutaksranik apiqsruñigai Jesus uuktuağuklugu, ³⁶ “Ilisautrii, nalliat tillisit kamanagñiqsraun maligutaksrani?” ³⁷ Jesus-ñum kiuniñaat, “‘Piqpagiyumagiñ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuutchipniñ, suli iluqaaniñ isummatipniñ.’ ³⁸ Taamna tavra sivulliq suli kamanagñiqsraq tilliñ. ³⁹ Suli tuglia taatnatun itmiuq, ‘Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.’ ⁴⁰ Maligutaksrapayaq suli sivuniksriqirit ilisauttutigikkanich tunñaviqatut taapkuñnuña malğunñun tillisijnñun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ñuruat katimapkağugich Jesus-ñum apiqsruñigai, ⁴² “Qanuq isummatigivisiñ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag? Kia kinuniagivaun?” Kiuniñaat, “David-ñum.” ⁴³ Jesus-ñum nipliutiniñgai, “Qanuqhunimi David-ñum, uqaqhuni Irrutchikun, taiguutiqağniqpaun ataniğmik? Atakkii uqağniğuguuq,

⁴⁴ ‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun

uvañnun akiiliiñialhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

⁴⁵ David-ñum inmiñik taiguutiqağpagu Ataniğmik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kinuviagitlaniqpaun?” ⁴⁶ Nalliataunniñ Pharisee-ñuruat kiulguiñniğai Jesus-ñum apiqsruutai. Tavrakñaniñaglaan uvlumiñ kia-unniñ apiqsruqtağniğai Jesus.

23

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpinnuaqtit

¹ Taatnaanikman Jesus uqaŋniqsuq iñugayaanun maliguaqtimiñunlu, itnaqhuni, ² “Aglaliqirit Pharisee-ŋuruatlu maligutaksrijuqtut Moses-tun inilgaaanimma. ³ Taatnamik tupigiraksragigisi atuŋlugillu supayaanik uqautikpasi tuvrasuŋaqnagich qanuq pisuuti-laanat. Atakkii atuummitlaitchaat sumik uqaqqaqhutin. ⁴ Natmiqsuiragtut iñuŋnun uqumailanik. Aasiisuli ikayuŋummataitkaich akiyautisuglugich. ⁵ Savaapayaagtin iñiqtaŋiraŋigaat qiñiqusaalhiñagutin iñuŋnun. Aglilaqtaŋniŋaich puukataurat qauŋmikniŋu taligmikniŋu imaqaqtuat uqaŋnik suli atnugaagmin niviŋalukkatanich taklilaqŋugich. ⁶ Iniqallatuniqsut qaukŋinich aquppiutanitnik niŋiqpakmata, suli Jew-ŋuruat katraŋvinitni aquppiilatuplutin qaukhiuruam inaani, ⁷ suli tumitchiani paŋlatqutuplutin suli iñuŋnun tuŋhiraqusuuplutin iŋisautriñik. ⁸ Aglaan taiguutiŋaŋumiñaitchusi iŋisautriñik, atakkii atautchiñhiñamik iŋisautriŋaqhusi aasiiñ iluqasi aniŋatigiiksusi. ⁹ Taiguŋniŋaŋasiuŋsuli kiñapayaaq maani nunami aapapsitnik, atakkii atautchiñhiñamik aapaŋaqtusi qilaŋmiittuamik. ¹⁰ Naagaŋaa taiguŋasiuŋ kiñapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiñhiñamik sivulliuqtiaqtusri, taamna Christ-ŋuruq, anniqsuŋti akiqsruutauruaq. ¹¹ Iñuk kamaŋaŋniqsrauruaq akunnapsitni savaktigiyumagiksi. ¹² Suli kiñapayaaq kamaŋaŋasugiruaq inmiñik atchiksipkakkauŋisiruq. Kiñapayaaq atchiksiruq inmiñik kamaŋaŋsippkakkauŋisiruq.

Jesus-ŋum Suakataŋai Ukpinnuaŋhatigun

¹³ “Nakhiuŋ, aglaliqirisiilŋu Pharisee-ŋuruasiilŋu, ukpinnuaqtisii! Kaŋiqsitlaitkiksi Agaayyutim uqaŋha uqqiraqtaalu suli iŋisautriñitlugich. Atriŋaqtusi iñuŋnik aŋmautiaqtuanik Agaayyutim aŋaayuqautaanun aglaan aŋmanitlugu. Isinitchusi sulipsuq isiŋtaŋiligisi tamatkua isiŋniuraqtuat. ¹⁴ [Nakhiuŋ, aglaliqirisiilŋu Pharisee-ŋuruasiilŋu, ukpinnuaqtisii! Ivayaqtuipŋusi tupinjitnik sulliñauranitniŋlu uilgaŋnaat, aasiiñ taimma qiñiqtinnaŋaŋsiplusi takiruamik agaayuplusi, taamna pisigilugu anasiñŋuqsasuihiksraŋsi pigiitluŋniatquq.] ¹⁵ Nakhiuŋ, aglaliqirisiilŋu Pharisee-ŋuruasiilŋu, ukpinnuaqtisii! Kukiluktusi taŋiukunlu nunakunlu atautchimikunniñ maliguaqtinigukhusi. Aasiiñ maliguaqtiksraŋtaŋianikapsiuŋ anasiñŋuqsagvinmutlasiraŋigiksi pigiitluklugu ilipsitniñ. ¹⁶ Nakhiuŋ, ayaunaplusi sivulliuqtaurasii! Uqaqtusi, ‘Kiñapayaaq akiqsruŋami agaayyuvikpakun taamna suuŋitchuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruŋami kaviqsaakun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!’ ¹⁷ Ayaunaplusi isumalguitchuasii! Nalliak ukuak pitluktuanaŋuva –kaviqsaŋq manik naaga agaayyuvikpak ipqiŋsitchipkairuaq kaviqsaamik maninmik? ¹⁸ Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqsruŋami tunillaqtuŋvikun taamna suuŋitniplugu, aglaan akiqsruŋami aatchuutauruakun tunillaqtuŋvinmi akiqsruutiniktuq. ¹⁹ Ayaunarasii! Nalliak ukuak pitluktuanaŋuva aatchuun naaga tunillaqtuŋvik ipqiŋsitchipkairuaq aatchuutmik? ²⁰ Taatnamik iñuum tunillaqtuŋvikun akiqsruŋami taputiraŋigai aatchuutit tunillaqtuŋvinmiittuat. ²¹ Iñuk akiqsruŋami agaayyuvikpakun, taputipmiraŋigaa Agaayyun ittuaq tavrani. ²² Iñuk pakivrumuuna akiqsruŋtaŋami taputipmiraŋigaa Agaayyutim aquppiutaŋa taamnalua aquppiruaq tavrani. ²³ Nakhiuŋ, aglaliqirisiilŋu Pharisee-ŋuruasiilŋu, ukpinnuaqtisii! Qulikuraqtusi avuŋgutipsitnik –mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitlugich qulliupiaqtuat iŋisauttutit maligutaksrani: nalaunŋaruahiq, nagliktaŋ suli ukpiŋsriŋiq–taapkua atuumaraksraŋaluasi minitchiraŋasunŋaŋasiaglaan sivulligñik. ²⁴ Ayaunaplusi sivulliuqtisii, milugiatchiat piigñiaŋaŋigisi qallutipsitniñ salummautituŋlugich, aglaan iilgataŋtiŋaŋigiksi pikukturuaq natmaksigvik. ²⁵ Nakhiuŋ, aglaliqirisiilŋu Pharisee-ŋuruasiilŋu, ukpinnuaqtisii! Salumapkairusi qaalhiñanitnik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan iluŋich immaukkaqhutin ivayaqtuŋigmik suli killiqiŋigmik. ²⁶ Pharisee-ŋuruasii, qanutun qiñitlaisigivisi! Salummaŋqaaŋsigik iluanŋnik qallutimlu puggutamlu, qaanigli

salumayumauk. ²⁷ Nakhiun, aglaliqirisiilu Pharisee-nuruasiilu, ukpinjuaqtisii! Ittusi qiniyunaqtuatun iluvgich silataatitun, aglaan ilunich immaukkaqhutin tuqunaruat iñuich saunijitnik suli qaayugnapayaaqtuanik. ²⁸ Taatnallapiaq qaalhiñapsigun sagviaqtugaqtusi iñunun nalaunjaruatun iliplusi, aglaan ilupsitni immaukkaqtusi ukpinjuaqtinik pigiiliqiligniglu.

Jesus Sivuniksriqiruaq Anasiñjuqsaaqviksrajanik

²⁹ “Nakhiun, aglaliqirisiilu Pharisee-nuruasiilu, ukpinjuaqtisii! Qiniyunaqsağisi ilunich sivuniksriqirit suli nalaunjaruat iñuich. ³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iñuuniaqsimagupta inilgaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, piqasiqsuutinayaitchugut ilinithi iñuaqtuqmata sivuniksriqiririk.’ ³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitnik ilisimarauniqsusi kinjuviagitilaapsitnik tuqqutchiruanun sivuniksriqiririk. ³² Ki naatchiun sivulliapsi aullağniikkañat. ³³ Ilipsi qitunğanich tuqunaqatuaq nimigiat! Qanuglugu nanaqniaqpsiuñ anasiñjuqsaaqvinmuktitaaviksraqi? ³⁴ Taatnamik tuyugisiruna sivuniksriqiririk ilipsitnun puqiksaaniglu iñunich aglaliqiriniglu—ilanich tuqqutkisigisi, suli ilanich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipigaqtuglugich katrağvipsitni suli qimaaratchilugich nunaqqimiñ atlanun nunaqqiñun. ³⁵ Taamna pisigiplugu anasiñjuqsaaqsiuiksraqi tikiñiaqtuq ilipsitnun maqitchipkañapsigun aunanik nalaunjaruat iñuich mauna nunamun, aullağniilugu iñuaqtuñhaniñ Abel-nun iñuaqtuñhanunaglaan Zechariah-m igñinan Barachiah-m, iñuaqtapsi akunğakni agaayyuvikpaumlu tunillaqtugviumlu. ³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiñjuqsautiksraq tikiunmagisiruq makununa iñunun pakmapak iñuuranun.

Jesus-nun Piqaksriha Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqtuchuruasii sivuniksriqiririk miluqtuiruasii uyağanik tamatkuniña tuyuauruanik ilipsitnun! Akulaiqlugu katitchum-miugaluağagigitka iñugikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitniktuatun paiyaagmiñik ataaknun isaqqunmi. ³⁸ Atanii, tupiqsi suksraakkaullapiağniaqtuq suunillağuglugu. ³⁹ Taatnaqluna uqautigipsi, qiniñqikkumiñaitkipsitna nipliğñiañapsitñunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim piluutigiliun taamna tikitchuaq atqagun atangum.’”

24

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquğniañhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsiptomagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyaugniğaat inijitnik agaayyuvikpaum. ² Jesus-nun apiqsruğniğai, “Iluqaisa makua tupqich qiniñitpisigich? Uqautigipsi, Kisiñjuqtaqagumiñaitchuqunniñ uyağanmik qalliani atlam ulğusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Ituilliugutniglu Piyuaqsiuiksramiglu

³ Jesus aquppiqaqtitlugu iggimi taggisigaqtuamik Olives-mik maliguaqtaiñ utlanigaaat kisipkuqhutin apiqsruqlugu, “Uqautitigut uumiña. Qakugun tamanna atuum-miñiaqpa? Sukun ilitchuqutigun ilitchuğigisivisa aggyiasiguvich suli nuna isukliyasikpan?” ⁴ Jesus-nun kiuniğai, “Qaunatqiağigitchi iñuilli kinniñitchumagaasi. ⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich aggyisirut uqağutin, ‘Christ-nuruna,’ aasiñ kinnitñigutin iñugiaktuanik iñunich. ⁶ Tusaagisirusi anuyaktuanik qanittuamiñ unasiksuamiñlu. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatin tamatkua atuumaruksraurut aglaan isukhiñgitchuqsuli. ⁷ Nunaqqich anuyyugisirut akilligiiksillutin avatmun suli atanguviich akilligiiksillutin avatmun, niğisuksiuliqmilutin, suli nuna aulapmiloni nanipayaaq nunani. ⁸ Iluqaitnik tamatkua aullağniisaagigai auliyautilhum.

⁹ “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapstñun, suli tuqqutauiksrapstñun, uumigitchiulusi nunaqqipayaaniñ piqtugiluna. ¹⁰ Taimaniğuppan iñugiaktuat iñuich

ukpiġutaigñiaqtut, aatchuutigiragautilitiņ avatmun suli uumikkutilutiņ avatmun.
 11 Iñugiaktuat sivuniksriqiriņñaqtuat agġiġisipmiñiqsut kinnitñigutiņ iñugiaktuanik iñuņnik.
 12 Suli pisigilugu iñuich pigiilqilhat iñugiaksitmukhutiņ piqpakkuat niglaqsiñiaġaa.
 13 Aglaan iñuk makitaruaq payaņaiġuni isuanun anniqsukkaugisiruq.
 14 Quliaqtuagigisigaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim aņaayquautaagun, uqautigilugu nunaqqipayaanun. Aquagun isukħitkisiruq.

Tatamnapiaġataqtuaksraq

15 “Iñuk agliqiruaq ukuniņa kanjqsili. Qiñiġniagiksi nagġunallapiaġataqtuag qikaġlugu ipqitchuami inimi iniksraġiņsamiñi, Daniel-ņum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkaņa.
 16 Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunaņani Judea-m qimakkumaut iġġiñun.
 17 Iñuksuli itkumi tupiġmi qaanaņi atqaġniaqani aikliġuni sumik tupiġmi iluaniñ.
 18 Kiñasuli iñuk nautchiiviņmi itkumi utiġniaqani aikliġuni quppiġaaġmiñik.
 19 Taipkua uvlut tikitpata, nakħiņ aġnat siņaiyauniġumiņ suli aakat miluktitchigumiņ ililgauragmiknik.
 20 Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatqunilugu ukiumi naagaqaa miņġuiqsiagvium uvluni.
 21 Atakkii taivrumani nagliksaaqpaurakiksraq atuumagisiruq atrigiņisaņa atuumaruam aullaġniilħaniñ nunam uvuņanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaqpauraliq atuummitqinñianjitchuq taavruma aquagun.
 22 Aasii Atangum makua uvlut ilaņņaqtaani sūaqpagich, kiņa iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut ilaņņaqtaagisigai.
 23 Taimaniġuqpan kia iñuum uqautikpasi, ‘Qiñiqsiuņ, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpaasi, ‘Tkaniittuq,’ ukpiġiniaqasigik.
 24 Atakkii anniqsuqtinņuat suli sivuniksriqiriņñaqtuat iligisirut savaaqagutiņ kamaņtaqtaani savaanik suli quviqnaqtuanik. Taapkunuuna kinniñiaġniġaich Agaayyutim piksraqtaani pisagiyumiñagumisigik.
 25 Atanji, uqautigipsi taavrumiņa atuummialuaqnaġu.

26 “Aasiil kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu tatpavunaqasi naagaqaa iriqsimanilugu uvani tupqum iluani ukpiġiniaqasiuņ.
 27 Atakkii Iġñiņa Iñuum agġiġisiruq atrilugu ikniqpalaņmun qaummagiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun.
 28 Sumipayaasuli tuqunaq itpan, tavrūņa tiņmiaqpaich tuqunaqtuġuuruat katisuurut.

Agġiġksraņa Iġñiņan Iñuum

29 “Aquuraņagunaasiiñ uvluiñ nagliksaaqsiuħhum, siqiñiq taaqsigisiruq

suli tatqiq qaumaġiņġiġuni,

uvluġiat katagaqmilutiņ qilaņmiñ

suli qaummatipayaani silam nuktitaulutiņ inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

30 Taivrumani uvluni ilitchuq qutaa Iġñiņan Iñuum sagviġisiruq qilaņmi. Iñupayaaņa nunam qialuni qiñiġisigaat Iġñiņa Iñuum agġiqsuaq nuviyakun qilaņmiñ saņnimigun suli kamaņallapiaqtuakun kamaņautmigun.
 31 Qalġuqtautiqpaktuġlugich nipituruat tuyuġigisigai isaġuligikkani katitchityaqtillugich piksraqtaagmiñik iñuņnik nakitñapayaaq nunami.

Iliisaaksraņa Asirritlaitchuam Napaaqtum

32 “Iliisaaqagitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akiġuiñ milukataņich naugaqsiqmata suli suņaaqsiplutiņ qituglipmata ilisimaraġigiksi upiņġaam qalliħa.
 33 Taatnatuntuuq qiñiġupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmigiksi Iġñiņa Iñuum qallilapiaqtilaana qakma.
 34 Ilumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuqunaņiņniajitchut tamanna suapayaaq atuumaanikkaluaqnaġu.
 35 Iluqani nuna suli qilak piyaqqukkaugisirik, aglaan uqalħich uqautigikkatka piiñiġumiñaitchut.

Pivia Agġiġksraņan Iliisimaraitchuq

³⁶ “Kia-unniñ iñuum nalugaa uvluq naagaqaa sassaḡ sumi tikisilaaksraḡa. Isagulgich qilaḡmiittuat unniikii iḡñiḡuruam nalugaat. Kisimi aapam ilisimagaa. ³⁷ Iḡñiḡa Iñuum agḡiqpan taimanisun itkisiruḡ atrilugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m. ³⁸ Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpaḡhum iñuich niḡimaaqtut imiqsimaaghutinjlu, ilaqatniktuqhutinj suli qitungatinj ilaqatniktuqtitlugich Noah-m isigñiaḡhanunaglaan umiamun. ³⁹ Iñuich ilitchuḡiñiñiñiqsut atuumaniaqtuamik uliqpanmun pisagilḡataqtitlutinj. Taatnatun itkisipmiuḡ Iḡñiḡa Iñuum agḡiqpan. ⁴⁰ Malḡuk aḡutik savaktuak nautchi-ivinjmi, ilaqataa tigurauliḡisiruḡ aasiiñ ilaqataa uniktauliguni. ⁴¹ Malḡuk aḡnak mukkaaksriuḡtuak mukkaaksriuḡvinjmi, ilaqataa tigurauliḡisiruḡ aasiiñ ilaqataa uniktauliguni. ⁴² “Taatnaḡusi ataramik itqanaitchuksraurusi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atan-napsi agḡiḡñiaqtilaanaḡanik. ⁴³ Aglaan ilisimayumagiksi una, tupqum iñuan ilisimayumiun napmun ilikpan unnuaḡ tiglinjniaqtim agḡiḡñiaqtilaanaḡa qaunaginayaqtuḡ tiglinjniaqti siqumḡutitqunillugu tupiḡmiñun. ⁴⁴ Taatnatuntuuḡ itqanaitchuksraupmiusi atakkii Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡñiaqtuḡ sassaḡniḡmi niḡiugviginjisapsitñi.

Tuniqsimaruaḡ Naaga Tuniqsimaitchuaḡ Savakti

⁴⁵ “Kiña tuniqsimaruanaḡupluni isumatupluniḡu savaktauva? Ilaanaḡuruḡ anaayuqam qaukiliutikkaḡa atlanun savaktimiñun tupiḡmiñi ittuanun niqiksritñiktaqtuamun piviksraḡ nallaullapiaḡḡuḡ. ⁴⁶ Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti anaayuqam utiḡumi paqitaḡa savaaḡiglugu. ⁴⁷ Ilumun uqautigipsi, atangum piksraḡtaaḡigisigaa taamna savakti qaunaksritqulugu iluḡaitñik suuraḡmiñik. ⁴⁸ Aglaan qanuḡ savaktauniqpan pigiitluni? Isumapiagñiqsuḡ injmiñun, ‘Anaayuqaga maunauraḡ utiḡnianaḡichuḡ,’ ⁴⁹ aasiiñ anaumiaqsilugich atlat savaqatini suli niḡiqatigiplugillu imiqatigiplugillu imiqtuqtit. ⁵⁰ Anaayuqanaḡa taavruma savaktim utiḡniaqtuḡ ilanaḡatigun uvlut niḡiuginjisillugu ilaanik sassaḡniḡmiḡu qaunaginjisillugu. ⁵¹ Atangata agḡiḡumi tatapsallapiaḡisigaa piqasiutipkaḡlugulu ukpinjuaqtinun. Tavrani iñuich qiaḡisirut tiriḡuulatchilugillu kiggutinj.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

¹ “Agaayyutim anaayuqautaa sagviqpan itkisiruḡ qulitun aḡutituqsimaitchuatuḡ tummiagaqtuanik nanniuramiknik paagiaḡḡuḡ ilaqatniḡniaqtuaḡ. ² Tallimat taapkunani isumaturuanaḡuniqsut, suli tallimat isumatuitlutinj. ³ Taapkua isumatuitchuḡat saagaḡmiñiḡaich nanniuratinj, aglaan uqsritqiutiksraḡnitñik saagaḡniñiḡisut. ⁴ Isumaturuataasiiñ uqsritqiutiksraligaagñiqsut nanniuramiknun. ⁵ Ilaqatniḡniaqtuaḡ tuulijnapkaḡḡuḡ taapkua iluḡatinj siñinjnialiqaminj siñiksaḡniḡisut. ⁶ Tavra unnuaḡ qitiḡquqman iñuk niqliqsuḡ, ‘Marra, ilaqatniḡniaqtuaḡ agḡiqsuḡ. Anilusi paagiaḡsiun.’ ⁷ Iluḡatinj aḡutituqsimaitchuḡat makitnaminj ikummaktaagñiḡaich nanniuratinj. ⁸ Isumatuitchuḡat uqautiniḡaich isumaturuat, ‘Qaitchisigut ilanaḡanik uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiiñiqsut.’ ⁹ Aglaan isumaturuat kiuniḡaich, ‘Naaga, naamayumiñaitpalunmiugut uvaptiknunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullaḡusi taipkununaḡa tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsigiaḡitchi piksrapsitñik.’ ¹⁰ Tavrali isumatuitchuḡat aullaḡniḡisut, aasiiñ tauqsigiaḡtitlugich ilaqatniḡniaqtuaḡ agḡiḡñiqsuḡ. Taapkua itqanaitchuḡat isiqatigigaḡat katchuutivinjmun niḡiqpagiaḡhutinj, tavraasiiñ taluplugu. ¹¹ Aquvatigunli agḡiqmiñiqsut alḡianaḡich niviaqsiat. Uqaaqsigaluaqtut, ‘Ataniiḡ, anaḡautillaḡniaqtigut.’ ¹² Aglaan kiuniḡai, ‘Naluniḡipsi. Kisuuvisi?’ ¹³ Taatnaḡusi qaunatqiaḡigitchi. Atakkii nalugiksi uvluḡ unniñ sassaḡniḡ Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡiksraḡa.

Atrikusaun Pinjasutigun Savaktitigun

¹⁴ “Suliuvva Agaayyutim anaayuqautaa sagviqpan atriaḡtuḡ aḡutmik iglausuktuamik unjasikuamun nunamun. Injmiñuqplugich savaktigikkani qaunaksriḡutiniḡai

suuraġmiñun. ¹⁵ Atausiq iñuk qaitchiñigaa 5,000-tun manijñik, atla iñuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuipłuni pitłakkaġmigun. Aasiiñ aullaġniqsuq iglauviksraġmiñun. ¹⁶ Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun manijñik aullaqħuni piñatchiasuñaqani tauqsigñiutiginiġai maniksriusriani, aasiiñ piññautigiplugich 5,000-sipsaanik. ¹⁷ Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmiqu atlanik 2,000-nik. ¹⁸ Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqħuni paksrautiplugu nunamun iriġniġaa añaayuqaġmi manija. ¹⁹ Akuni piłgataġaluaqami añaayuqañat taapkua savaktit utiġniqsuq, aasiiñ makpiġarriqutiaqsiplugich maniksriusrianaġatigun. ²⁰ Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutruruq atlamik 5,000-naktaaġmiñik uqaqħuni, ‘Ataniiq, qaitchikapña 5,000-tun manijñik, uvva piññapsaaqtuña 5,000-nik.’ ²¹ Añaayuqañan taavruma uqautigaa, ‘Savaaqallautagñiqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruñuniqsutin savakti! Tuniqsimatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillañniaġikpiñ añaalatigugutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ añaayuqaġikkapni.’ ²² Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun manijñik agġiqħuni uqaġmiuq, ‘Ataniiq, qaitchikapña 2,000-tun manijñik, uvva piññapsaaqtuña 2,000-nik.’ ²³ Añaayuqañantuuq uqautipmigaa, ‘Savaaqallautagñiqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruñuniqsutin savakti. Tuniqsimatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ añaayuqaġikkapni.’ ²⁴ Tavralli iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun manijñik agġiqħuni uqaqtuq, ‘Ataniiq, ilisimagikpiñ. Anayaktuaqtaunġitchutin añun. Pukuiraqħutin nautchiivigiñisapniñ katitchisuuplutinlu kanġaqsruivigiñisapniñ nautchiaksranik. ²⁵ Sivuuġaplunja taatnaqħunja iriġitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.’ ²⁶ Añaayuqañan uqautigaa, ‘Pigiitħuatin iqiasruuplutinlu savaktii! Iłisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiivigiñisapniñ katitchiplunjalulu kanġaqsruivigiñisapniñ nautchiaksranik. ²⁷ Iłiñayaġniġitin manitka manniqiriñun, aasiiñ utiġuma akuqtuitłanayaqtuña pimñik naggutiñitnik.’ ²⁸ Aasiiñ uqautiniġai atlat savaktit, ‘Pisigiñ taapkua maniich ilaaniñ qaityaġiaġlugichaasii taavrumunja 10,000-tun maniqaqtuamun.’ ²⁹ Tavrasiñ kiñapayaaq añaalatchillaqtauaq aatħuusriaġmiñik piññapsaaġisuruq sippakuuqtualiguni. Aglaan taamna piññanġitchuaq, mikiruamikunniñ piginasugikkaġmiñik piikkaugisuruq ilaaniñ. ³⁰ Siñitħiun piññanñiuranġitchuaq savakti taaqtuam taaġniqsrañanun. Tavrani qiaġisirut tiriqullaisa kiggutitiñ.

Aviktułiksraq Nunam Iñupayaurani

³¹ “Iġniñja Iñuum agġitqikpan kamañaqtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitħuat isaġuligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqpañmiñun kamañaqtuamun. ³² Aasiiñ iñupayaurani nunam katitaugisirut sivuġaanun. Tavrani aviktuġisigai atausiuttaagługich, atrilugu munaqsri aviktuipmatun ipnaiñik tuttuħuraniñ. ³³ Suli inillakkisigai ipnaiħ taliqpiñmi tuñaanun, aglaali tuttuħurat saumium tuñaanun. ³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqpiñmiñi ittuat, ‘Maunagitchi, aatħuusriaqaqtuasii piliusiamik Aapamniñ, paitchaktaagisiun Agaaayutim añaayuqautaa itqanaiyañuruuq ilipsitñun iñiqtaulħaniñaglaan nunam. ³⁵ Atakkii niġisuktauqama niqiksritħaġigikma. Imiġukamalu imiksritħaġigikma. Iglanukama aiyugaaqħunja isiqtitagigikma. ³⁶ Atnuġaanitñama atraksritħaġigikma atnuġaamik. Atniġñaqama takuraġigikma. Isiqtaukama tikitħunja isiqattaagagigikma.’ ³⁷ Tavralli iñuich nalaunñaruat kiuniagaat, ‘Ataniiq, qanaglaan qiniqpisigiñ niġisukavich aasiiñ niġipkaqħutin naagaqaa imiġukavich imiqtitagivisiġiñ? ³⁸ Qanjasuli qiniqpisigiñ iglaanuplutin aasiiñ isiqtitlutin naagaqaa atnuġaanitñavich atnuġaaqtitpisigiñ? ³⁹ Suli qanaglaan qiniqpisigiñ atniġñaqħutin naagaqaa isiqsiviñmiitnavich takuniqpisigiñ?’ ⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnaġlugich, ‘Iłumun uqautigipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi nagliñnaqniqsrañatnun aniqatiuma savaaġigiksi uvañun.’ ⁴¹ Aasiili uqautiniaqmigai tamatkua saumium tuñaani,

'Piigitchi uvaŋniñ! Anasiñjuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniġmi itqanaiyaanuramun tuungagmun isaġulinjñunlu. ⁴² Atakkii niġisukama niqiksritlaitchipsitja. Imiġuliqama imiksritlaitchipsitja. ⁴³ Iglaanukama aiyugaatlaitchipsitja. Atnuġaitñama atnuġaaqtitlaitchipsitja. Atniġñaqamalu isiqsiviñmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitja.' ⁴⁴ Tavraptuuq kiuniagaat itnaġutin, 'Ataniiq, qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ niġisukavich imiġukavillu naagaqaa iglaanukavich atnuġaitñavillu, naagaunniñ atniġñaqavich isiqtaukavillu aasiñ savautiñitlutin?' ⁴⁵ Aasiñ kiuniagai, 'Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunġitñapsi atautchimununniñ nagliñnaqniqsraqtuamun savautriñġitchusi uvaŋnik.' ⁴⁶ Tamatkuali aullaqtikisigai isuitchuamun anasiñjuqsaqsiuvinmun, aglaali nalaunjaruat isuitchuamun iñuuhġmun."

26

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

¹ Jesus uqaġuiqami tamatkuniña, uqautigai malġuaqtini, ² "Iisimarusi, malġuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-ŋuruat niġiqpagvikaanġat atilik Apqusaakkauhġmik, aasiñ Igñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni." ³ Qaukñich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpaŋanun qaukñiat agaayuliqsit atilgum Caiphas-mik. ⁴ Sivunniugaqsiñiqsut tigusraġuklugu Jesus nalunautchilutin tuqulluguasiñ. ⁵ Aglaan uqaġniqsut, "Niġiqpagvikaam uvluaani taatnaġnianġitchikput. Iñuich aŋalanniqluktaiviaqtut."

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

⁶ Uvvaasriñ Jesus Bethany-miitlugu tupqani Simon-ŋum auyugaqtualgum ⁷ tikiññiġaa aġnam saagaqhuni nakasruŋŋaŋuramik tipraġiksautmik akisuruamik nanuutiksramik, aasiñ kuviplugu Jesus-ŋum niaquanun niġiñiaqtitlugu. ⁸ Malġuaqtaiñ qiñiqamitruŋ ihuagiñiñiġaat nipliġhutin avatmun, "Supman asiñun tipraġiksaun atuqpaun? ⁹ Una tipraġiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniasiiñ nagliñnaqtuanun." ¹⁰ Jesus-ŋum iłitchuġiplugu nipliutigikkaanġat uqautiniġai, "Suvaata una isumaaluksaapisiun aġnaq? Savautigaanġa savaallautamik. ¹¹ Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginianġitchipsitja ataramik. ¹² Uvvauna aġnam kuvikamiun tipraġiksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauhksraġa. ¹³ Iłumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuanukpan nunapayaani, taavrumaptuuq aġnam savaanġa uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun."

Judas Anġituq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁴ Taimmali ilaŋata qulit malġuk malġuaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayuliqsit ¹⁵ uqautiplugich, "Sumik qaitchiñiaqpsitja Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?" Akiñiñiġaat iñuiñnaq qulitun manijñik. ¹⁶ Tavrakñaniñaglaan Judas qaunaksruaqsiuq piviksramik aatchuutigisrukluq Jesus.

Jesus Niġiqatauniqsuq Malġuaqtimiñi Niġiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauhġmik

¹⁷ Sivulliqpiani uvluaani niġiqpagvikaam puvlaksiġniġilaanik qaqqunik malġuaqtit tikiññiġaat Jesus uqautipluguasiñ, "Nani itqanaiyaquvisigut niġiqpaliksrapnik atiliñmik Apqusaakkauhġmik?" ¹⁸ Kiuniġai, "Nunaaqqimugitchi aŋutmun iłisimakkamnun uqautilugu, 'Iisautri uqaqtuq, piviksraġa qalliuraqtuq. Niġiqpagvia atilik Apqusaakkauhġmik niġġivigisukkiga tupipni piqatigilugich malġuaqtitka.'" ¹⁹ Malġuaqtit piñiqsut Jesus-ŋum piraksrirtaatan ilinjtñun, aasiñ itqanaiyaqhutin niġiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauhġmik. ²⁰ Unnuksraaqman Jesus aquvinniqsuq niġisukhuni piqatigiplugich qulit malġuk [malġuaqtini]. ²¹ Niġiñiallaġmiñ Jesus-ŋum uqautigai, "Uqautigipsi, ilapsisamma aatchuutiginiagaanġa uumiksriñun." ²² Iluqatin isumaalut Challapiaġataqtut. Atausiutaaqhutin apiqsrullaagaqsigaat, "Ataniiq, uvaŋaunġitchuq, amii?" ²³ Uqautigai,

“Ilaanuruq misuqatauruuq arganmiñik uvapkun puggutauramun. Taavruma aatchuutiginiagaana uumiksriñun. ²⁴ Igñinja Iñuum aullağisuruq uqałhum aglaksimałhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna anun Igñinanik Iñuum aatchuutigitniktuaq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk taimani aniñgiññigumi.” ²⁵ Tavralli Judas-ñum aatchuutigitniktuañan apiqsruğniğaa, “Iñisautrii, uvañauñgitchuq, amii?” Jesus-ñum uqautiniğaa, “Ii, ilviuruq.”

Atanğum Nullautchiğvia

²⁶ Niğillağmin Jesus-ñum tigugaa qaqqiaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiiñ maliguaqtimiñun uqaqhuni, “Tigulugu niğğisiuñ, tavrataamna timiga.” ²⁷ Tigupluguasiiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilinñitñun uqaqhuni, “Imigvigisiuñ! ²⁸ Taamna auga maqipkakkauruq iñugiaktuanun aullağniuruq nutaamik sivunniugutmik Agaayyutmiñu iñunñiñu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinaigñiağaa sivunniugutni iñunñun natqigutiksraupluni killuqsautinñitñun. ²⁹ Imitqinñiangitchuñ taavruma asiam misuğuaniiñ uvakñaniñaglaan tikiłgataqtillugu taimña uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayuañtaani.” ³⁰ Atuanikamin atutmik aullaqtut iggimun taggisqaqtuamun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piilaatiksraña

³¹ Pisullağmin Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “Iluqasi uniññiağipsitña uumani unnuami. Atakkii aglausimaruq uqağni itna,

‘Tuqutkisigiga munaqsri,

aasiiñ ipnaich siamillapiağutin.’

Zechariah 13:7

³² Aglaan anipkakkauñanikkuma tuqukiğmiñ, aullağisuruña sivupsitñi Galileemun.” ³³ Peter-m uqautigaa Jesus, “Iluqatin atlat suksraağaluqaqpatin sumiunniñ taatnağumiñaitchikpiñ.” ³⁴ Jesus-ñum uqautigaa Peter, “Uqautigikiñ, anaqavak piilaagutiginiagikma pinasuniaglaan aqargiqpak qalğuqtağaluqaqna.” ³⁵ Peter-m uqautigaa, “Tuquqatigiraksrağigupkiñunniñ piilaagiyumiñaiapiağikpiñ.” Taatnatuntuuq uqaqtağmiut iluqatin maliguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³⁶ Jesus-ñum aullautigai maliguaqtini inimun atilimun Gethsemane-mik uqautiplugich, “Aquppiuraallagitchi uvani, agaayutyuaqtuaqtilluñ iñuñ.” ³⁷ Aullautiplugich Peter malğuglu igñanik Zebedee-m alianniuliqsuq ihuilliulillaapiaqhuniñu. ³⁸ Uqautigai, “Arrii, uvva uqumailliullapiağniqsuñ. Alianam pisağilhiñaağuqtağaañ. Tavraniittualagitchi qaunaksruqasillağluñ.” ³⁹ Taiñuñaqtaallakhuni pullapiaqługu kiiñani agaayuruq, “Aapaan, pisuhigigupku piigun qallutaa nagliksałhum uvañniñ. Uvañ pisuhinñillaaptun aglaan ilvich pisuhtun.” ⁴⁰ Jesus utiqami maliguaqtimiñun paqinnigai siñiktuat. Apiqsruğniğaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiñaitpisiñña atautchimiunniñ sassağniğmi? ⁴¹ Siñinñiasuñaqasi agaayulusiñu. Ukpisrisainitchumausiñi uuktuaqsiugupsi. Ilumun irrusiq piyummatiqagaluqaqtuq aglaan timi sayaitchuq.” ⁴² Jesus aullatqilgitchuq ilaqataani agaayupluni uqaqhuni, “Aapaan, una qallugauraq piigumiñaitpan uvañniñ imiqtak-srağipiagupku piłagu pisuhigikkan.” ⁴³ Utilgitñami paqilgitchai siñiktuat atakkii irinich siqupsağulillaapiaqhutin. ⁴⁴ Uvvaasiiñ aullalgitchuq agaayutyahuni pinatchiqługich, uqaqhuni taapkuniñasuli uqautigikkagmiñik sivuani. ⁴⁵ Jesus utiqami maliguaqtimiñun uqautigai, “Siñiktuappisiñu iñiqtuiaqñu? Uvva, sassağ tikitchuq aatchuutigikkauviksraña Igñinan Iñuum arganitñun killuliqirit. ⁴⁶ Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuağ imma tikitchuq.”

Jesus Tigukkauruq

⁴⁷ Jesus uqağugaaqtillugu Judas agğiğniqsuq, ilañat qulit malğuk maliguaqtit. Piqatiqagñiqsuq iñugiallapiaqtuanik iñunñik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu,

tuyuumaruanik qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruañitñiñlu. ⁴⁸ Taavruma aatchuutigitniktuam piqatini ilitchuqutiksriññigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi.” ⁴⁹ Taavrumatavra naliññaaqhugu utlakkaa Jesus pağlaplugu, “Pağlagikpiñ, ilisautrii!” aasiiñ kuniklugu. ⁵⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “İlauraamaan, tavra taatnağiağuguutinkii.” Tamatkua iñuich tiguniqluklugu Jesus tigugaat. ⁵¹ Tavrani ilañata taapkua piqatiniñ Jesus-ñum amuniğaa savikpani uugiraqtiqluguasii savaktiña qaukiata agaayuliqsit. Uugiraqamiuñ tavra siutaiqsigñigaa. ⁵² Tavrani Jesus-ñum uqautigaa taamna, “Utiqtirruñ savikpaiñ puunjanun atakkii iluqatiñ añuyaktuat savikpakun piyaqquğisirut savikpakun. ⁵³ Isumañitpich iniqsruğupku Aapaga ikayuqtaailiqluña, akkuvaurapiaq tuyuğayağaaña qulit malğuktun kavluutinik isaguliñnik. ⁵⁴ Taatnağupku qanuğuni Agaayyutim uqalħa immiumagisiva uqagiruaq taatna ittuksraupluni?” ⁵⁵ Taavrumani Jesus-ñum uqautigai iñugiallapiaktuat iñuich, “Savvaqluktauvik, atakkii aggiqhusi tigutyaqluña savikpañnik anautaniglu. Uvlugağipman aquppigaluğaqtuña piqatigiplusi agaayyuvikpañmi ilisautripluña, aglaan tigusratlaitchipsitña. ⁵⁶ Aglaan iluqatiñ tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqalħich uqagikkañich sivuniksriqirit immiumaruksraupmata.” Tavrani iluqatiñ maliguaqtit unitchaat pigruqhutiñ.

Jesus Apiqsruqtuğaat Uqaqsittaagvinmi

⁵⁷ Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniğaat Caiaphas-mun qaukiat agaayuliqsit katimmavigikkañatnun aglaliqirit sivulliuqtigruatlu. ⁵⁸ Aasiiñ Peter-m maliñniğaa uñasiuraaqhuni qaukiata agaayuliqsit igluqpañan silataanunaglaa. Isiqhuni aquppiqatauniqsuq qaunaksrini qiniğuklugu qanuğisitilaña. ⁵⁹ Qaukñich agaayuliqsit suli iluqatiñ uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut tañiğilaanik ilisimauruanik sagluutigilugu Jesus tuqquchuklugu. ⁶⁰ Aglaan paqitchiniññiqsut sumikunniñ, iñugiakkaluqhutiñ tikiaruat tañiğilaakun ilisimarauniaqtuat. Naagatai paqitchinitchut. Kiisaimmalu malğuk tañiğilaakun ilisimauruak saavitpuk ⁶¹ uqaqhutik, “Uvvauna iñuk uqaqtuaq, ‘Piyaqquħiñaugiga agaayyuvikpaña Agaayyutim aasiiñ nappatqiğlugu piñasuni uvluni.’” ⁶² Uvvaasiiñ qaukiata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutiksraitpich sumik ukuak iññuk uqautaakkun ilipkun?” ⁶³ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq. Qaukiata agaayuliqsit uqautiniğaa Jesus, “Itqagun una, Pakma nayuutirugut sivuğaani iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-ñuvich, Iğniña Agaayyutim?” ⁶⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qiniğisigiksi Iğniña Iñuum aquppiruaq taliqpian tuñaani sanñipayaaqtuam, aggiğuni nuviyatigun.” ⁶⁵ Tavrani qaukiata agaayuliqsit aligaagñigai atnuğaani uqaqhuni, “İñmiñik uqağniqluktağniqsuq! Suvaatami piqagupsaaqpisa ilisimariniq? Pakma tusaagisi uqağniqluutai. ⁶⁶ Qanuq isumavisi?” Kiuniğaat, “Tuquruksrağuqtuq.” ⁶⁷ Aasiiñ tivvuaqtuaqsiñiğaat kiiñañagun qakiqtaqsimmaan pattaklugu argañmiknik. ⁶⁸ Uqağniqsut, “Christ-ñuruatiin! Nalautchağutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piilaagigaa Jesus

⁶⁹ Taatnalħatni Peter aquppiñiqsuq silataani igluqpaum. Niviaqsiğaaam tikitlugu nipliutiniğaa, “İlvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-ğmiu.” ⁷⁰ Aglaan Peter piilaqtuq iluqanisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruña sumik uqautiqaqtilaapnik.” ⁷¹ Aasiiñ anipman qanitchağruamun, atlam qiniqlugu uqautiniğai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna iñuk piqatauruuq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷² Tavrani Peter piilaatqiksuq suamasiplugu, “Nalugiga taamna añun.” ⁷³ Suli akkunilitchiallaklugu qikaqtuat tamaani utlakkaat uqautilgitlugu Peter, “İlumun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴ Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsagliña uqanğiñniğuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaña taavruma

anjutim.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁷⁵ Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-ñum inmiñun itna, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu piilaagutiginiagikma piñasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsuq ihuilliullapiaqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañich Jew-ñuruat sivunniġniqsut tuqqutçuklugu Jesus. ² Qiliqlugu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavrali Judas, Jesus-ñum aatchuutigiriña, ilitchuġikami Jesus-ñum tuqqutak-sraġuqtılaañanik nunuurchallapiaġniqsuq utiqtitlugich taapkua iñuiññaq qulit maniurat qaukñitñun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruañitñunlu Jew-ñuruat ⁴ nipliqluni, “Killuqsagtunja atakkii aatchuutigitnikhuna patchisailaamik iñunmik.” Kiuniġaat, “Suutauniagpami taamna uvaptiknun? Tavra savaaġigiñ.” ⁵ Judas-ñum miġuqsautiniġai maniich agaayuvikpañmun. Aullaqami qimiñniqsuq inmiñik. ⁶ Qaukñich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliġniqsut, “Maligutaksrakuagñangitchuq tugvaigupta manimik ilirakuvianun agaayuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷ Sivunniġniqsut tauqsiutigisuklugu utkutçhirim nunañanik iluviqagvigsuklugu iglaañuruanun. ⁸ Taatnaqlugu taamna nuna taiguutiqaġaat nunañanik augum ugluvañnunaglaan. ⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruag tumigiqlugu Jeremiah sivuniksriqiri uqautigikkana, “Tiguniġaich iñuiññaq qulit maniich. (Taapkua maniich iñugiaktılaañat Israel-aagmiut sivunniutigikkaniñich akiliutigisuklughich ilaanun.) ¹⁰ Tauqsiutiniġaat utkutçhirim nunaña, maligutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuġaa Pilate-ñum

¹¹ Jesus qikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus kiuniġaa, “Uqaaniktutin taatna.” ¹² Aasiñ Jesus pasiikkaukami qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruaniñlu kiuniñniġai. ¹³ Kiisaimma Pilate nipliqluq ilaanun, “Tusaqsaginjitpigich ilisimarriqsuutiñich akikñaqhutin?” ¹⁴ Aglaan Jesus-ñum kiuniñniġaa atautçhimikunniñ uqaqsagñimik. Kavanauruag quviġutçhallapiaġniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹⁵ Uvvaasiñ ukiuġagipman niġiqpagvikaami kavanauruag anipkairagñiqsuq atautçhimik isiqtamik iñuich pisukkanatnik. ¹⁶ Taatnaħhatni iñuk isiqtauniqsuq ilisimallautakkanat atiqaqtuag Barabbas-mik. ¹⁷ Iñugayaat katipmata Pilate-ñum apiqsruġniġai, “Nalliaknik anipkaitquvisitña —Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?” ¹⁸ Ilaan ilitchuġiniġaa tamatkua qaisilañat Jesus inmiñun siqñataqahġmiktigun. ¹⁹ Aasiñ Pilate aquppiqaqlugu atangum aquppiutanani, aġnaata tuyuġniġaa uqqamik itnaqlugu, “Ilaksianagu taamna nalaunñaruag iñuk, atakkii ihuilliugutigillakkiga ugluvak siññaktuġiplugu.” ²⁰ Aglaan qaukñijisa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliksunniġaich iñugayaat apiqsruġlugu anipkaquplugu Barabbas aasiñ tuqqutillugu Jesus. ²¹ Kavanauruam apiqsruġniġai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisitña?” Iñuich kiuliġniġaat, “Barabbas.” ²² Pilate-ñum apiqsruġniġai, “Suniaqpiġasiñ Jesus taiguutiqaqtuag Christ-mik?” Iluqatiñ kiuniġaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.” ²³ Pilate-ñum nipliutiniġai, “Sumik savamaqluqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñagñiqsut nipitusillapiaqhutiñ, “Kikiaktuutili sannigutamun!” ²⁴ Pilate ilitchuġiniqsuq qanuġunniñ piyumiñaiħhanik suliasiñ apai nipruaqhutiñ iñuich. Imiksraqhuni iġġuġniġai argañni sivuġaatni iñugayaat. Aasiñ nipliqluni, “Uvva, patchisaunitchuna uuma iñuum tuqqutauniħħagun. Taamna

savaagigiksi.” ²⁵ Iluqatin iñuich nipaalaniqsut, “Anasiññuqsausiaksraq tuqqutauñhagun illi uvaptiknun qitungaptiknunlu.” ²⁶ Tavrani Pilate-ñum anipkağniğaa Barabbas, aasiññ ipiğaqtuqtitqaaqlugu qaiññiğaa Jesus anuyyiuqtinun kikiaktuutityaquplugu sannigutamun.

Anuyyiuqtit Mitautiginiğaat Jesus

²⁷ Aasiññ Pilate-ñum anuyyiuqtiniñ Jesus aullautiniğaat kavanaauruam igluqpananunaasii, katipkaqlugich anuyyiuqtipayaat avatanıqlugu Jesus. ²⁸ Atnuğaiyaqlugu atipkağniğaat kaviqsaamik atnuğaaamik. ²⁹ Niaquğusiugniqsut kakitlağnanik iliplugu niaquanun tiggummialıqlugulu ayauppiamik taliqpiagun. Aasiññ sitquqhutin sivuğanun mitautigiaqsiñniğaat nipliqlutin, “Pağlagiptigiñ, umialgat Jew-ñuruat.” ³⁰ Taatnaanikmata tivvuaqtuğniğaat Jesus piplugu taamna ayauppiaq anaumiagsipluguasiññ niaquagun. ³¹ Mitautigisuiqamitruñ Jesus anuyyiuqtit mattaqlugu atnuğaaq atukkanja atnuğaatqiksinnigaa atnuğaanıñik. Aasiññ aullautiniğaat kikiaktuutikkauviksranun.

Jesus Kikiaktuutiniğaat Sannigutamun

³² Anuyyiuqtit anillağmin nalaunnigaa anun Cyrene-nağmiu atilik Simonmik. Nunurıplugu taamna anun iqsruktinnigaa Jesus-ñum sannigutanıñik. ³³ Tikitñamin inimun atilımun Golgatha, itna mumiutiqaqtuaq “Saunğa niaqum,” ³⁴ anuyyiuqtit qaitchiñniğaat misuqqumik avuqtamik sunamik. Aglaan Jesus-ñum uukuallakkaluaqamiun imiğuniñniğaa. ³⁵ Kikiaktuutianikamitruñ Jesus anuyyiuqtit autaağniğaiç atnuğaanı inmiknun saaptaqtuutigiqlugich. ³⁶ Aquvinnıqsut qaunagiaqsiplugu tavrani. ³⁷ Qulaanun niaquan ilıniğaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ñuruat.” ³⁸ Malğuk tiglinıniaqtik kikiaktuutiqtatigipmiñigik Jesus-ñum, ilaqataa taliqpiannun aasiññ ilaqataa saumıannun. ³⁹ Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanñatinik Jesus-mun, ⁴⁰ “Uqaguuruatin piyaqquñhiñnaunıplugu agaayyuvıpk nappatqıglugu pinasuni uvluni, annıqsuğıñ ilipnik. İğniğikpatin Agaayyutim, atqagiñ sannıgutamıñ.” ⁴¹ Taatnatun qaukñısa agaayulıqsit aglaliqiritlu sivullıuqtıgruatlu pisaanapmiñniğaat Jesus. ⁴² Uqagñıqsut, “Ikayutlagaluağai atlat iñuich, aglaan inmiñun ikayulguıñniqsuql Umialgıkpauñ Israel-ñum, ki atqaglı kikiaktuutrıvıñmiñ. Aasiñli ukpıgıgısigıkput. ⁴³ Tunñaniqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigısullapiagumiun annıqsuğlıun Jesus pakma, atakkıi uqagñıqsuq iğniğinipluni Agaayyutmun.” ⁴⁴ Taapkuak tiglinıniaqtik kikiaktuutiqtaturuak ilaani pisaanapmiñniğaat Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvlug qitiqquqman taaqsiñıqsuq nunapayaami pinasuni sassagñıgñi. ⁴⁶ İiyunnaqsıpman qulinıgıtai lam sassagñıñannun Jesus nipliğñıqsuq nipitusıllapiaqhuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpinı?) ⁴⁷ İlanısa iñuich tamaani qikaqtuat tusaakamitruñ taamna uqagñıqsut, “Uvva uuma anıtım tuqlırağaa Elijah.” ⁴⁸ Tavrauua ilanıt iñuich tıgusiñıqsuq misuktaqtuamik. İmmıqsinnıgaa misuğıqlunmik iliplugu qıruum nuvukkanannun. Aasiññ qaiññiğaa ilaannun imıquplugu. ⁴⁹ Aglaan ilanıç iñuich nipliğñıqsut, “İlaksianasıun. Naıpiqtuğlakput Elijah agğıgısipmagaan annautıyağlugu.” ⁵⁰ Aasiññ Jesus nipliqtıkami nipitusıpluni anığniğniğıqsuq. ⁵¹ Tavraguuq talukuyaaq nivınaruuaq agaayyuvıkpını siıksıgñıqsuq tatpıçakña takanunıaglaan. Nuna aulapmiñıqsuq sulı uyağaiç qupluqhutin. ⁵² İluvğıllu anımağniqsut aasiññ iñugiaktuat Agaayyutım iñunı tuqugaluaqtuat anıtıqıqhutin. ⁵³ Anıtıqianikamin uniñniğaiç ilıvıqtın, aglaan aquagun anıtıqıñhan Jesus-ñum nunaaqquımunıqsut ipqıtuhamun sagvıqhutin iñugiaktuanun inıñun. ⁵⁴ Anuyyiuqtit analatinıllu qaunaksrıruat Jesus-mik qıñıqamin aularuamik nunamik sulı supayaanıç atuumaruamik, iqsıtuçallapiagñıqsut nipliqlutin, “İlumun iğniğiniğaa Agaayyutım.” ⁵⁵ İñugiaktuat ağnat qıñıqtuagñıqsut unıvanıñ. Tamatkua ağnat

maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautrityaqhutin ilaanik. ⁵⁶ Ilaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakanak James-ñumlu Joseph-ñumlu, sulii aakanak igñañisa Zebedee-m.

Jesus Iluviñiqsaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik aggigñiqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ğmiumik maliguaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi. ⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiğaa timaa Jesus-ñum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun. ⁵⁹ Tavra Joseph-ñum atqaqamiuñ timi aasii nimiqsruğniğaa salumaruamik ukihaamik. ⁶⁰ Aasiñ inillañniğaa Jesus-ñum timaa nutaamun iluviliuqtamun uyağanmi, iluviksrağmiñun inmiñik. Aksraanikamitruñ uyağakpak umiñniğaa talua iluvğum aullaqhuniasiiñ. ⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani iluvğum.

Munaqsrit Iluviğmi

⁶² Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiyağvium uvluan aquagun, qaukñich agaayuliqsit sulii Pharisee-ñuruat utlautiniqsut Pilate-mun ⁶³ nipliçhutin, “Anuun, itqağikput taavruma kinnirim uqağikkaña iñuunñağmi makitqikkisiñipluni aquatigun piņasut uvlut. ⁶⁴ Taamna pisigilugu tilisiiñ iluviq qaunagillapiaqulugu taapkunani piņasuni uvluni. Maliguaqtai aggiqppiaqtut tigliglugu timaa Jesus-ñum aasii uqautilugich iñuich anitqinñilugu tuqumiñ. Taatnasiq sagluq pigiitlukkisuruq sivulligmiñ sagluutimiñ.” ⁶⁵ Pilate-ñum uqautiniğai, “Piksrağusi anuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiuñ iluviq pisuqtılaapsitñi.” ⁶⁶ Tavrali utlautiniqsut iluviğmun anmağumiñaiyağiaqulugu uyağak, sulii qaunaksriçliqulugu anuyyiuqtinik.

28

Jesus Anitqisusq Tuquliğmiñ

¹ Aquagun minguiqsiağvium, qauniuraağataqtuami sivulligmi uvluni akunniqsam, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qinñiğiağniğaa iluviq. ² Tavratavrani suamaruamik nuna iliqsraqtuq, atakkii isağulgan Atangum atqaqhuni qilañmiñ aksraktinnigaa uyağagruaq paananiñ aasii aquvirvigiplugu. ³ Qiniñaña atriqağniqsuq ikniq-palañmik, sulii atnuğaanj qatigñiqsut aputitun. ⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiqsut. Iliñiqsut tuqunaruatun iñuktitun. ⁵ Isağulgum uqautiniğik ağnak, “Iqsiñatik. Ilisimagiga ivaqliqtik Jesus-mik kikiaktuutrauruamik. ⁶ Uvaniingitchuq. Anitqisusq nipliğmisun. Maunagitchik. Qiniğiati ku Atanguruam nallavia. ⁷ Aullağitchik qilamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Anitqinñiqsuq tuquliğmiñ aullaanikhuni sivupsitñi Galilee-mun. Taamani qiniğisigiksi.’ Tavrunaaglaan.” ⁸ Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik iluviğmiñ iqsillağmik quviasullapiağataqhutigli. Aqpaqsruaqhutik uqautrityaqtuk maliguaqtaiñik. ⁹ Uqautrityaqtuaqtitlugik maliguaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ñum nalaunniğik nipliutigaluni, “Pağlagiptik.” Taapkuak utlaklugu tiguniğaa isiganigun, aasiñ agaayyuvigiplugu. ¹⁰ Uvvaasiiñ Jesus-ñum uqautiniğik, “Iqsiñatik. Aullağutik uqautityatkik aniqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qiniğisigaatna.”

Munaqsrit Quliaqtuałhat

¹¹ Tavraguuq, igliqtitlugik ilañich qaunaksrit nunaaqqimuniqsut uqautiaqsiplugich qaukñich agaayuliqsit iluqañitñik atuumaruanik. ¹² Uvvaasiiñ taapku katimaanikmata sivulliuqtigruatlu sivunniqhutin anuyyiuqtitlu qaitchiñiğaiç manigayaanik ¹³ uqautiplugich, “Uqautiyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikitlugu unnuami timaa tiglinniğaa siñiktitluta aullautipluguasiñ. ¹⁴ Taamnaasii uqautauruq kavanauruam tusaaniqpaun quyaliniqsasigisigikput qanuutaisitçagusi.” ¹⁵ Anuyyiuqtit akuqtuğniğaiç maniich tupigiplugu urriqsusuaqtin. Taamna quliaqtuaq siaminñasugaaqtuq akunğatni Jew-ñuruat uvluanñunaglaan.

Jesus Sagvisusq Maliguaqtimiñun

¹⁶ Tavraasiñ qulit atautchimik maliguaqtit Galilee-munniqsut iggimun Jesus aullagvigitqukkanun. ¹⁷ Uvvaasiñ qiniqamitruñ agaayyuviginiġaat, aglaan iḷaḷisa nalupqisuutigiplugu. ¹⁸ Jesus-ḷum tikitḷuni uqautiniġai, “Agaayyutim sanḷiksriññiġaana aḷalataġitlasiplugich qilaḷmiittuat nunamiittuatlu. ¹⁹ Taatnamik aullagusi iñuḷnun nanipayaaq nunami maliguaqtigūqtititchi, paptaaglugich atqagun Aapauruamlu Igñiguruamlu Ippitchuam Irrutchimlu, ²⁰ Iḷisautilugich kamaksritqulugich iluqanitñik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiġa ilipsitñi ataramik isukḷitchaagataḷhanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaan̄i Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqaŋniqsuq

¹ Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, igñinagun Agaayyutim.
² Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,
 “Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni
 itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³ “Iñuk tuqliraqtuq iñuilaamiñ:
 Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atan̄gum,
 nal̄guŋlugu tumiksraŋa!”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuŋnun iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaagusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁵ Iñugiaktuat iñuich aggiumauraagñiqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judeamiñ suli Jerusalem-miñ. Quliaŋimatigik killuqsautitŋ John-ŋum paptaaŋniŋai kuuŋmi taggisqaqtuami Jordan-mik. ⁶ John atnuŋaaqaŋniqsuq pikukturuam amianik, qisŋmik tapsiqaqhunilu, niqiqaqhunilu pigliŋianik suli igutchaich siigñaqtaallianitñik nanipayaaq paqitnami. ⁷ Quliaqtuaqtuq, “Aŋunimma tikiumagisiruq kamanatluktuq uvaŋniñ, aasiñ siŋiilguyumiñaitchuŋaunniñ aluŋutiŋnik. ⁸ Aa, ilumutun paptaaŋaluagipsi imikun, aglaan ilaan paptaaŋisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaaŋkaupman Aniqusaqaŋsiuplunilu

⁹ Taipkunani uvluni Jesus aggiŋniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaaŋniŋaa Jordan-mi. ¹⁰ Jesus-ŋum qakipqauraqami imiŋmiñ tautuŋniŋaa qilak aŋmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miñniqsuq ilaanun tiŋmiagruraturun. ¹¹ Nipi tusaŋnaŋniqsuq pakmakŋa, “Ilvich piqpagiplutin Igñiŋigikpiñ, qyalimaagikma.”

¹² Tarakŋatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinnigaa iñuilaamun. ¹³ Taavani iñuilaami inniqsuq mal̄gukipiaq uvluni, aasiñ tuunŋaum uukuallaŋniŋaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niŋrutaiñi, aasiñ isaŋulgich savautityaŋniŋaat.

Jesus Tuqluŋniqsuq Sisamanik Iqaluŋniaqtinik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tiguplugu isiŋniŋaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaan̄anik Agaayyutim.
¹⁵ Nipliŋniqsuq, “Pakma aŋayuqautaa Agaayyutim qallipluni atuumaaqsiruq. Isummitqigitchi ukpigilugulu tusaayugaagiksuaq.”

¹⁶ Uvvaasiñ Jesus pisuktualgitluni siñaagun narvaŋan Galilee-m, tautuŋniŋik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriŋniŋniqsuak narvami, iqaluŋniaqtauplutik.
¹⁷ Jesus-ŋum nipliutigik, “Maliksikŋa. Uvakiŋaniŋaglaan piññaŋniŋisirutik iñuŋnik aqaluŋniaqtitun.” ¹⁸ Tarvauvaa uniñniŋiŋik kuvraŋikkatik maliaqsipluguasiñ.
¹⁹ Tarakŋatarra Jesus pisuktuaallaakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, kuvriuŋniqsuak umiaŋmikni. ²⁰ Jesus-ŋum tautupqauraqamigik tuqluŋniŋik. Unisiŋaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipluguasiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqlulik

²¹ Tikitñamin Capernaum-mun minguiqsiaŋvium uvluni Jesus katraŋviatnuktiŋniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ. ²² Katimaruat aarigaagusuŋniqsut ilisauttutaiñik atakkii ilisautripluni aŋalatchiŋiqaquatun, atlakaupluni ukunakŋa aglaliqiriniñ. ²³ Jew-ŋuruat katraŋviatni piqaŋniqsuq irrusiqluliŋmik nipliaruamik, ²⁴ “Ilaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvuŋaqpich piyaqquŋkhuta? Naluŋitchiga kisuuŋtilaan, ipqitchuanurutin

Agaayyutim tuyugikkaṅa.”²⁵ Jesus-ḡum tarra tiliñigaa irrusiqḡuk itnaqḡugu, “Qiñuisaagiiñ! Anilutinaasii aṅutmiñ!”²⁶ Irrusiqḡuum iñukniaq nagliksaaqtituullaṅniḡaa qiiqsruqmatununniiñ iḡialapkaqpauraḡugu uniksaqamiuṅ.²⁷ Iluqatiṅ tautuktuat taavrumiṅa quviḡutçhakpagitḡutiṅ apiqsruqtuutiqaqsiiñiqsut avatmun, “Qanusiuniqpa una? Qanusiuniqpa nutaaq ilisauttun? Una aṅun aṅalatchiḡiqaqḡuni tilitḡaniḡai irrusiqḡuich, aasii ilinisa tupigitḡaniḡaat.”²⁸ Qilamik tavra siaminniḡsuq taamna atuumaruḡaḡ nunaaqqipayaaun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuṅnik

²⁹ Anikamiṅ Jew-ḡuruat katragviatniñ tupqatnuṅniqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu.³⁰ Simon-ḡum aakaruaṅa nalaniqsuq uunaqḡukḡuni. Jesus tikipqauraqman uqautiniḡaat atniḡñagḡniḡugu.³¹ Utlakḡugu aḡnaq tiguniḡaa argaiḡun makititlugu, aasiiñ uunaqḡuṅiqsiḡuni. Tavra niḡḡuḡutiqaqsiiñigai.³² Minguiqsiagvium uvlua nuṅitman, unnuksraakun siḡiñiq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniṅa atniḡñautiliṅnik atlakaagiiñik suli irrusiqḡuliṅnik.³³ Iluqatiṅ nunaaqqim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuḡaanun.³⁴ Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniḡñautiqaqtuanik atlakaagiiñik suli anipkaipḡuni iñugiaktuanik irrusiqḡuṅnik. Ilaan irrusiqḡuich nipliḡuṅiñigai atakkii ilisimaniḡaat kisuutilaṅa.

Jesus Quliaqtuaḡniqsuq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qaḡaluaqḡagu Jesus aullaḡniqsuq nunaaqqimiñ iñuiḡaamun. Tavrani agaayuniqsuq.³⁶ Simon-ḡum piqasiḡuni piqatmiñik pakaaqsiiñigaa.³⁷ Paḡitnamitruṅaasiiñ nipliutiḡugu, “Iluqatiṅ iñuich qiñiḡukkaatin.”³⁸ Aglaan Jesus-ḡum kiuniḡai, “Aullaqtuksraurugut atlamun nunaaqqimun. Uvaṅali quliaqtuaḡumaṅa taamani atakkii piqutigiplugu agḡiqsuaṅuruṅa.”³⁹ Tarra ilaa quliaqtuaqtuḡ katragviṅitni iluqaani Galilee-mi, anipkaipḡuniḡu irrusiqḡuṅnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualinḡmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumaniqsuq Jesus-mun sitquḡhuniasii iniqsruḡugu ikayuḡupluni, “Ilvich pisuksiḡaḡuvich mamititḡiñiḡuḡikma.”⁴¹ Jesus ilunḡutçhaṅniqsuq, isakḡugich argagikkani aksikḡuguasiiñ. Nipliutiniḡaa, “Pisugaagḡuṅa, mamititḡuḡikpiñ.”⁴² Jesus nipliḡluqqaqtuḡ taavrumiṅa, taamna tavrakḡatchiaḡ iluaqsiruḡ auyugaqtuaḡmiñiñ.⁴³ Tarra Jesus-ḡum taamna aṅun aullaqtikaluaqḡagu iñiḡtiḡniḡaa,⁴⁴ “Uqautiniaqḡagu kiñaunniñ aglaan agaayuliqsimugutin, qiñiḡtitchumigiñ iluaqsiiñiñ ilaanun. Aatchuutiyumautin tuniḡḡautinik Agaayyutmun tuvragḡugu Moses-ḡum tillisigikkaṅa mamititkaatinkii. Taatnaḡuvich iñupayaam ilitçuḡiniḡaa mamitilaan.”⁴⁵ Aglaan taamna aṅun aullaḡami uqallaaqsiñiqsuq atqunallapiaḡ siamitlugu mamitikkauḡi. Taatnaḡuni Jesus isitqilḡuiñiḡsuq nunaaqqiñun, aglaan aullaḡniqsuq iñuiḡaamun, iñuichaasiiñ utlaagaaqsipḡugu nakitḡapayaaḡ.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Aṅutmik Aulatḡaitçuamik

¹ Kiṅuaḡun ikituurat uvlut Jesus utitqinñiqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaqsiiñiqsut aiñiḡḡugu.² Iñugiaktuat kativagitḡutiṅ tavruiṅa iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniñ paam silataani. Jesus-ḡum quliaqtuaḡutiniḡai Agaayyutim uqalḡhanik.³ Tarra sisamat iñuich tavruiḡautriñiqsut aulatḡaiḡaamik iñuṅmik.⁴ Qalligaluaḡutiṅ tikiḡuiñiḡaat Jesus iñugiakpagitḡutiṅ iñuich. Tavra aṅmaḡugu tupqum qilaṅa atqatḡinniḡaat taamna aulatḡaiḡaḡ qaaçhiaqtuummaan.⁵ Jesus-ḡum ilitçuḡḡiḡamiuṅ ukpiqsrisiqaḡtilaṅat, nipliutiniḡaa aulatḡaiḡaḡ, “Nukatpiaḡ, killuqsautipnik natqigutigikpiñ.”⁶ Ilaṅich aglaliqirit aquppiruat tamaani isummatiqaḡniqsut itna,⁷ “Suvaata una uqaaḡa Agaayyutitun? Taamna uqagḡniḡḡukturuḡ. Agaayyun kisimi

natqigutritlaruq killuqsautinik!”⁸ Jesus-ñum irrutchigmigun kaniqsiagiliqamigich uqapilukhat, nipliutliñigai, “Suvaata uqapilukpisi isummatipsigun?”⁹ Qanuq una nipliutitquvisiun aulatlailaq, ‘Killuqsautipnik natqigutigikpiñ’ naagaqaa nipliutihhanik, ‘Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ?’ Nalliak qağanatlukpa?¹⁰ Aglaan ilitchugitqugipsi Igñinan Anjutim anjalatchihqalhanik maani nunami natqigutritlapluni killuqsautinik.” Tavrani nipliutigaa aulatlailaq,¹¹ “Tiligikpiñ, ‘Makillutin, tigulugu qaatchian aggiñ!’ ”¹² Tavrakñatchiaq taamna anjun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullañiqsuq nakuqsipqauraqami. Qiñiqtuapayaat taavrumiña quvigutchaniqsut. Kamasruaqsiñigaa Agaayyun, “Tautunñanitchugut taatnatchimik,” itnaqhutin.

Jesus Piksrağniqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumunjalgiññiqsuq siñaanun narvanan Galilee-m aasii katirviginiñgaa iñugaagruich. Ilaan ilisautiaqsiñigai.¹⁴ Tamaani apqusaqami tautunñigaa Levi, iğñigikkaña Alphaeus-ñum aquppiruq savaagmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ñum nipliutipmani itna, “Malinña,” taavruma makitluni maliutliñigaa.

¹⁵ Aasiñ taavruma aquagun Jesus niğniqsuq tupqani Levi-ñum. Iñugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatiginiñgach Jesus-ñumlu maliguaqtaiñlu. Tamatkua iluqatin maliaqsipmiñigaa.¹⁶ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tautunñigaa niqiatiaqalugu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliguaqtai, “Suvaata ilaa niqiatuauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”¹⁷ Jesus-ñum tusaakamigich nipliutigai, “Iñaqtuat taapkua atniğñaitchuat inuqsranitchut taaktinik aglaan ilinich atniğñaitchuat. Uvaña agginitchuña aiyugaagialugich nalaunñaruat aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauratikun

¹⁸ Maliguaqtai John-ñum Paptaagirim suli Pharisee-ñuruat uisauraağuniqsuat piqusigiplugu. Iñanich iñuich utlakamitruñ apiqsruğniñgaa, “Suvaata maliguaqtai John-ñum suli Pharisee-ñuruat uisauraaqmata, ilvilli maliguaqtitin taatnatlainñiqpat?”¹⁹ Jesus-ñum kiuniğai atrikusautmik, “Iłagiich uumani ilaqatnigiaqtuami uisauraağniqpat ilaqatnigiaqtuam nayuutininanisuli? Taatnağumiñaitchuat ilaqatnigiaqtuam nayuutihani.”²⁰ Aglaan uvluq tikitkisiruq ilaqatnigiaqtuam aullağviksraña ilinjitñiñ. Tavra uisauraağviksraqpaaluk.”²¹ Jesus-ñum ilisautipsaağniğai atrikusautmik, “Iñuum utuqqaq atnuğaaq ilaağumiñaitchaa nutaamik ukiłhaamik atakkii ilaanuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiñ allaq aglitlukhuni.”²² Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immiğumiñaitchaa nutaamik asiam misuğuanik atakkii nutaam misuqquq alikkisigaa asiam misuğuan puuña, suli asiam misuğua maqigisiruq taavrumakña puumiñ. Aglaan nutaaq asiam misuğua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutautilaaña Minguiqsiagvium

²³ Uvluani minguiqsiagvium Jesus pisunniqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqamin pukunniqsut mukkaaksranik, niqiaqsiplugitaasiñ.²⁴ Tavra ilanisa Pharisee-ñuruat nipliutilgiññigaa, “Atanji, suvaata ilinich savakpat minguiqsiagvium uvluani maligutaksrakuagnañitkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?”²⁵ Ilaan kiuniğai, “Aqliqimasuknağiksi David-ñumlu piqataiñlu inuqsriukhat niqiksrağmiknik?”²⁶ David isigñiguguuq tupqanun Agaayyutim niqipluniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atumasruuniqsuaq Abiathar-ñum qaukiukhatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniñ niqiksrautitqunñiñigaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ñum niğniğaa qaqqiaq, aasiñ aatchuğniğaa maliktigikkani.”²⁷ Taatnağaluaqamigich Jesus-ñum nipliutipsaağniğai, “Minguiqsiagvium uvluani iñiqtauruq iñunmun aglaan iñuk iñiqtaunitchuq minguiqsiagvium uvluani.”²⁸ Taatnamik Igñiña Iñuum atanğuruq unniñ minguiqsiagvium uvluani.”

3

Anun Argalik Pannaqluktanik

¹ Jesus isitqinñiqsuq Jew-ηuruat katragvianun. Aasiili tarani itmiñiqsuq anun argalik pannaqluktanik. ² Jew-ηuplutin sivulliuqtuat qaunaksruaqsilgiññaat mavruigisikmanaan minguiqsiagvium uvluani, tavraami agvisiksraqsiuqlugu. ³ Jesus-ηum tarra nipliutiniḡaa anun argalik pannaqluktanik, “Makillutin uvunagiñ.” ⁴ Tavraniasiin apiqsruqlugich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagnaappa Minguiqsiagvium uvluani—savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiñiq iñuuligmik naagaqaa tuqqutchiñiq?” Aglaan ilinich nipaisaagñiqsut. ⁵ Uumitchaksaalhum tikiumaligaluagnaḡaa tarani aglaantuq ihurritiginiḡaa pitchigiñhatigun suli suksraqanijhatigun, uummatiqaghutin siqquqtuamik. Tarra nipliutiniḡaa anun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinnigai, aasiitai argai ihuaqsiñiqsut iglumiktitun iliplutin. ⁶ Tarra taapkua Pharisee-ηuruat aullaqtigñiqsut, tarvauvaa sivunniuatigityaqlugich Herod-kuayaat qanuq tuquiksraḡagun Jesus-ηum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷ Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvananunñiqsuq. Iñugaagruich malilgiññaat Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, unataaniñlu Jordan-ηum, avataañniñlu Tyre-m lu Sidon-ηum lu. Taapkua tusaaniḡaat kamanaqtuanik savaaqalha utlakluguasiiñ. ⁹ Tarra Jesus-ηum uqautiniḡai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tigulhiñaaguquplugu qanimiñun atakkii iñugaagruich ukua iñugiaksivagitlutin tatruligaat. ¹⁰ Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atniḡñautilgich tatviksraigññaat aksiguklugu Jesus. ¹¹ Tamarrasuli irrusiqulgich tautukamitruḡ putqataḡvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ilvich Igñiḡa Agaayyutim.” ¹² Aglaan iñiqtiqtagñigai tamatkua ilinithun ilitchuḡipkautigitqunithuni.

Jesus Piksraḡniqsuq Qulit Malḡuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaagñiqsuq tunaanun kiniktaam nunam. Tarani qiññaugñigai tamatkua pigisukkani. Tarra utlanḡigaat. ¹⁴ Nalunaiqsagai qulit malḡuk maliguaqtiksrat, uqqiraqtaunik taiyuqlugich piqatigisuklugich, tuyugisuklugich quliaqtaugiaquplugich. ¹⁵ Saḡñiksriññigai mamititchitlasiplugich atniḡñaqtuanik suli anitchitlasiplugich irrusiqḡunnik. ¹⁶ Uvva ukua qulit malḡuich Jesus-ηum nalunaiqsagikkaḡi: Simon-lu atchikkaḡa Peter-mik, ¹⁷ James-lu John-lu igñak Zebedee-m Jesus-ηum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Iḡñigikkak katlulam” [uumitchiyalallakhutigguuq]. ¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu igñiḡa Alphaeus-ηum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ηuruuq, ¹⁹ suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisunaqani Jesus isigñiqsuq tupiḡmun. Iñugaagruich malilgiññaat. Kiisaimmatai taatnaqhutin Jesus-lu maliguaqtinilu niḡilguiligniqputunniñ. ²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitruḡ taatnaqtuaq aullaḡniqsut aggisityaḡuklugu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat ihuangiḡniplugu. ²² Iḡanich aglaligirit tikiññaat Jerusalem-miñ itnaqhutin, “Jesus Beelzebul-mik aḡalatiqaqtuq, aasiñ anitchiraḡaqtuq irrusiqḡunnik atuqlugu saḡñiḡa aḡalataata irrusiqḡuich.” ²³ Jesus-ηumtarra qallilaaquniḡai iñuich inmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiiñ atrikusautitigun itna, “Qanuḡuni tuunḡaq anittaigisiva tuunḡaḡmik?” ²⁴ Uvva nunaqqim aḡalatai akilliliqsuutikpata avatmun, taamna nunaqqiq suksraungigñiaqtuq. ²⁵ Uvvasuli iñuich tupiḡmi atinḡiqpata akitḡaqtuutilutin suksraungigñiaqmiut. ²⁶ Uvva taatna qaukiat tuunḡaich irrusiqḡunni piyuutigumin avatmun, ilaan saḡñiḡa isukliññaqtuq. ²⁷ Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaaniiñ iñuk

isiğumiñaitchuq sanñiruaam iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiluniasiiñ sulliñaurañiñik aglaan sivulliulugu pitukkayağaa sanñiruaq iñuk, tavrakñaasiñ ivayaqtuaqsiluni sulliñaurañiñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriyumaqtuq pisugaaqhuni iñuich kil-luqsautipayaanitñik suli uqagñiqłuktalipayaanitñik Agaayyutmik. ²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa taimuņa iñuk uqagñiqłutriruaq Ipqitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

³⁰ Jesus taatnağniqsuq atakkii taapkua upyaktuługu itna, “Taamna aņalatiqaqtuq ir-rusiqlunmik.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniqatiunılu

³¹ Uvvali Jesus-ñum aakanu suli aniaqatiuni tikiññiqsut. Qichaqhutin qakma kiligiaqtinnigaaat. ³² İlanata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqqiñigaaatin.” ³³ Jesus-ñum kiunigai, “Kiña uvaņa aakapiagiviyu unniiñ aniaqatiupiağiviyu?” ³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaagñigai, “Atañii, uvaņa aakapiaga suli aniaqatiupiatka! ³⁵ Kisupayaaq savaaqaqtuq pisułhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Tarrasuli Jesus-ñum ilisautiaqsilgiññigai narvam siñaani imma. İñuich katilgiññiqsut iñugiaksiplutin. Taatnaqmataasiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruoramik ayaktaallakługu, aquvinniqsuq. İñugaagruich qichaqtuiñaqtut narvam siñaani. ² İlaan ilisautiniğai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisauttutmiñi uqaaqtuutiuraaqługich. ³ “Naalağniłlagitchi! İñugguuq nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirapkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiitai tinmiurat tikitlutin niginiğai. ⁵ İlanich katanıqsut uyagauruamun nunamun nunaqapianitchuamun. Naunıqsut qilamik atakkii nunakitłuni. ⁶ Aasiñ siqiniğum mayuaqami pasikługich atakkii kanıqapianitlutin pannaqlunıgai. ⁷ Suli ilañich katanıqsut akunğatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukaminı nagguviksraigniğai asirrinıtlutin aasiñ. ⁸ İlanıtsuli katakhutin nunagiksaamun asirriaqagñiqsut. İñugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iñuññiq qulinıttaaqhutin suli ilañich pinasukipianıttaaqhutin suli ilañich tallimakipianıttaaqhutin.” ⁹ İlaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuq naalağniıli.”

Sivuniņat Atrikusautit

¹⁰ Kisiñuqaminı, malıguaqtaiñ iñuıllu tusaaruat ilaanik apiqsruğniğaaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹¹ Jesus-ñum nipliutigai, “Agaayyutim sagviğaa nalunaqtuanınik aņaayuaqataan ilipsitñułhiñaq, aglaali tamatkunuņa ukpiqsrinıtchuanun uqagaqtuņa atrikusautitıgułhiñaq. Taamna aglausimaruaq uqalıgni immiumaruq Agaayyutim itnauttugikkana,

¹² ‘Qiniğaluaqhutin irimiknik ilisaqsritłaitchut, unniñ tusaagaluaqhutin siutimiknik kanıqsıllaitchut.

Kanıqsıniğuminı mumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinıtñik.’ ”

Isaiah 6:9-10

Jesus Kanıqsıpkaiñiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Nalunıqpisiunı taamna atrikusaun? Qanuğmi kanıqsıniıqapisigich atlat atrikusautit? ¹⁴ Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik. ¹⁵ İlaatni uqalıq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqalıq, aglaan tuunğaum tikitługu qilamik aattağniğai uqalıhich nautchirriutauruat uummatinıtñi. ¹⁶ Suli atlat iñuich atrıplugich nautchiaksrat kataktuat uyagauraalinımun; tusaaplugulu uqalıq qilamik quviasukhutinı akuqtuqlugulu, ¹⁷ aglaan uqalıq kanılinıtman

akuniutlaitchuq. Kinquagun ihuilliuhiglu piyuaqsiuhiglu ilipmaknik pigiplugu uqaliq qapiqtigagniqsut. ¹⁸ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akungatnun kakitlagnat. Taapkua tusaaruat uqaligmik ¹⁹ aglaan isumaaluutit iñuuniahkun, kinnitñiñniağutitlu umialgutmik suli kimmutit supayaanik suqutigingigagigaat Agaayyutim uqalha. Taimmaasiñ nauritlaitchut asianik. ²⁰ Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaumun: tusaakamitruñ uqaliq akuqtuqlugu suli asirriaqaqhutin, ilañich iñuiññaq qulitun, ilañich pinjasukipiatun, ilañitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

²¹ Jesus nipliutigikkani ilaniğai, “Atañji, iñuich ilirağingitchaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq ilirağigaa naniqagvinmun. ²² Agaayyutim iriqsimakkañi pakma sagviğisigai ilaatnigu. Iñuich kañiqsimañitchaluagumisigik pakma kañiqsigisigaich taimanigu. ²³ Kiña iñuk siutiqağumi tusaatlaruañnik, ki ilaa tusaali.” ²⁴ Ilaan nipliutimmiñiğai, “Ki, naalagnimmaağiksi ata! Qanutun naalagnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kañiqsiaqtilaaqsi itkisiruq, suli kañiqsisaiññağniagtusi. ²⁵ Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piqañitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

²⁶ Jesus nipliqsuq, “Atriquaqtuq añaayuqautaa Agaayyutim iñuñmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. ²⁷ Unnuagağipman siñikhuni suli uvlugağipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksrailaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa naułhat. ²⁸ Aglaan nunam naupkaqlugu asirriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuillagaqtuq qinğnaqsiuraqhuni aasiitai nauqqaaghuni puuja pinjuqmata mukkaaksram, tavrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. ²⁹ Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipi-aqsirağigai, katitchivik tikiumaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

³⁰ Jesus nipliqsuq, “Sumun atritlavisigu Agaayyutim añaayuqautaa iñuñnik? Uqautiniağipsi atrisilaañnik. ³¹ Atriquaqtuq nautchiaksrauramik atiquaqtuamik mustardmik. Mikiniqtagaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami ³² naugaqsiraqtuq aglitlukhuni nauriapayaaniñ. Akiğuglupsiłuni tinmiłuich uvlutiqağvigirağniğaat tagğañatni akutuqpalgich.”

³³ Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutirağniğai iñuich kañiqsilgutilaañatitun. ³⁴ Ilaan uqautitlaitkai atrikusautailaaqhuni. Aglaan kisiñjuqamin maliguaqtini kañiqsipkağniuraapiaqlugich pirağniğai.

Jesus-ñum Quunnigūqtitkaa

³⁵ Tamarrumani uvlumi anaqaksraaqman ilaan nipliutiniğai maliguaqtini, “Ak-muñaqta” ³⁶ Tavrani ilinisa uniñniğai iñugaağruich. Maliguaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut. ³⁷ Anuqłiguqman qailiguqhuni umiañat immautiaqsiñiğaa. ³⁸ Jesus aquani umiam siñiñiqsuq akitchillakhuni. Ilinisa itiqsağniğaat niplialaplutin, “Ataniiq, sugiñitpiuñ piyaqquğupta?” ³⁹ Ilaa makitluni iñiqtiğniğik anugilu qailiglu, “Ki, anugağli!” itnaqhuni. Anugaqhuni quunnigūniqsuq taatnaqman. ⁴⁰ Nipliutiniğai, “Suvaata iqsvisi ukpiqutaitmatun?” ⁴¹ Taapkua iqsilippaurağniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusuniqpa una iñuk anugimunniñ qailippauratlu kamagivatruñ?”

5

Jesus-ñum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

¹ Ilinich ikaağniqsut igluanun narvam nunañatnun Gerasene-nağmiut. ² Niupqauraqman umiamiñ paağniğaa irrusiqłulgum iluvğich akungatniñ. ³ Uvvaguuq taamna iñuuniağniqsuq tamaani. Kia-unniñ iñuum qılıqsimalguitlugu kalimniğnik;

⁴ Akulaiqługu qilígaluağagnígaat niukkunlu argaigunlu. Kiktugaalarağnigai qilgútini piiyaqługich. Kia-unniñ iñuum nuyuiqsalguiññíga. ⁵ Ataramik unnuamilu uvlumilu nayuutirağniqsuq nipaalapluni qipiqsralakami iluvigich akungatni lu qimígaat qaanatni lu, sulí iñugiaktuami killialapluni uyağanun. ⁶ Taiññaqiuaraq qiniqamiun Jesus aqpaliqsruğniqsuq ilaanun, sitquğvigipluguasiññ sivuğanun. ⁷ Iñuum iluaniñ irrusiqluum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Igñiña Qutchinñiqsraurum Agaayyutim, suniaqpiña? Agaayyutim atqagun inigikiññ anasiññuqsauñitluna.” ⁸ Jesus-ñum tiligaa irrusiqluk anitquplugu taavrumakña iñunmiñ. ⁹ Atakkii Jesus-ñum apiqsruğaa, “Sumik atiqaqpich?” Ilaan kiuniğaa, “Uvaña atíga Iñugiaktuaraq atakkii uvagut iñugiaktugut.” ¹⁰ Tarra taavruma iniqsruağniğaa, “Tuyuginiaqsigut tamarrumakña nunamiñ.” ¹¹ Qanimi munaqsraqpauraqagniqsuq malgunnik kavluutiñnik kunianik, nigíñiaqhutiñ qimígaami. ¹² Irrusiqluich iniqsruaqsiniğaa, “Isiqittigut kunianun taapkununa.” ¹³ Jesus-ñum anigñigai. Irrusiqluk aullağniqsut anutmiñ, isiqhutiñaasiññ kunianun. Iluqatiñ kuniat panalikhutiñ anayasuktuasunaqatiñ ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiññ ipiplutiñ. ¹⁴ Munaqsriruat taapkuniña kunianik qimakhutiñ uqautityağniğaiç nunaaqqiğmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutiñ tautugiağniğaa tamanna atuumaruaraq. ¹⁵ Iñuich utlautikamiñ Jesus-mun tautuñniğaa irrusiqluqaguugaluqtuaraq aquppiruaraq atnuğaaqhuni qauğrimapluni lu. Taatnaqhutiñ iñuich iqsitchañniqsut. ¹⁶ Tamatkua qiniqatauruat uqauti-giaqsiniğaa iñupayaanun qanuq atuumalha atlaquqman irrusiqluqaguugaluqtuaraq sulí qanuq piyaqquhat kuniat. ¹⁷ Tavra iñuich iniqsruaqaqsiniğaa Jesus aullaquplugu nunamikniñ. ¹⁸ Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqluqaguugaluqtuam iniqsruaqsiniğaa maligukługu Jesus. Maligulillapiagñiğaa Jesus. ¹⁹ Naagauvva Jesus-ñum maliquñiññiğaa aglaan itna nipliutlhiññiğaa, “Ailutin ilauraaqnun uqautityakkich tamarrumiña kamañaqtuamik Atangum savauttutaanik ilipnun sulí ilunñuksriñhanik ilipnun.” ²⁰ Tavra iñuk aullağniqsuq, aasiññ quliaqtuagaqsipluni nanipayaaq Qulini Nunaaqqiñi qanuq kamañaqtuamik savaaqalha Jesus-ñum inmiñun. Tarra iluqatiñ iñuich quviğusunñiqsut.

Jairus-ñum Pania sulí Ağnaq Aksikniqtuaraq Jesus-ñum Atnuğaananiç

²¹ Jesus utiqami igłuanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilgiññiqsut siñaani narvam. ²² Tavra aggiqmiñiqsuq anjalataa Jew-ñuruat katrağviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiun Jesus punniqsuq sivuğanun. ²³ Iniqsrullapiagñiqsuq itnaqhuni, “Paniurağa amma tuqułhiñaaguqtuq. Ilillañniaqugitka argaktin ilaanun mamitquplugu. Iñuuyumauğli.” ²⁴ Taatnaqmantarra Jesus taamunaqatiqagiññiqsuq. Iñuich iñugiakpagitlutiñ malilgiññiğaa tatrucługuunniñ. ²⁵ Ağnaqtuaraq tamaaniitmiñiqsuq atniğñautiqaqtuaraq auñmik qulit malguni ukiuni, ²⁶ iluaqsiqkağniğaluqtitluni iñugiaktuanun taaktinun. Akilisuutigiplugitunniñ sulliñaurani iluaqsiñiññiqsuq, aglaan atniğñaliqsaiññiğniqsuq. ²⁷ Ilaan tusaakamiun Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akungatigun. Tarra tunuaniñ aksiññiğaa atnuğaağikkaña, ²⁸ isumapluni, “Aksikkupku Jesus-ñum atnuğaaña iluaqsiyumiñaqtuña.” ²⁹ Tavrakñatchiaq aunaqsrunağniqsuq. Ikpiginiğaa timigikkağmiñi iluaqsiñi taavrumakña atniğñautmiñ. ³⁰ Jesus ilisimaliqhuni sanñi aullaqtilaananiç inmiñiñ kinağniqsuq tatrucłutani nipliqhuni, “Kia aksiksiqpaun atnuğaağa?” ³¹ Maliguaqtaññ nipliutigaat, “Ilisimagaluqługu iñugiaktuanun tatrucłutalan, naagasulí apiqsruqtutin kimun aksiksilaqnik.” ³² Jesus qiniğniagñiqsuq kimun aksiksilaagmiñik. ³³ Taavruma ağnam Jesus utlanñiğaa iqsilisiqhuni ataqsralsiqhuni ilisimaplunikii iluaqsisilaagmiñik. Putluni sivuğanun uqautiniğaa aksiññiplugu. ³⁴ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiqsriñiqpich iluaqsiqkağatin. Tutqiksautilasirutin, iluaqsirutin atniğñautigikkaqniñ.”

³⁵ Jesus uqaqtitlugu ilanich iñuich tikiññiqsut tupiğikkañaniñ taivruma anjalataan katrağvium nipliqhutiñ, “Paniuran tuquaniktuq. Ilaksiatqiniñiaqnagu Ilisautri.” ³⁶ Jesus-ñum suliqutigisunaqnağich nipliqsuat nipliutigaa anjalataa katrağvium, “Iqsiñak,

ukpiqsriñhiñagiñ.” ³⁷ Ilaan kiñaunniñ iñuk maliqunijnñigaa avataatigun Petermlu, James-lu, suli John aniqatigikkaña James-ñum. ³⁸ Tikitñamin tupqanun aňalataan katragvium Jesus-ñum qiniñigai kiñuvğurit tamatkualu qarit atqunallapiaq. ³⁹ Isiqhuni nipliutigai, “Suvaata itnağniqisi qiaplusilu? Una ililgaaq tuqunitchuq, siñiktuaqsiñaqtuq.” ⁴⁰ Tamatkua mitautigiaqsiñigaa. Uvvaasiñ anitqunigai. Kisinñuqhutin aňayuqaaglu ililgaam suli taapkualu pinasut maliguaqta isigñiqsut ililgaam nalavigikkañanun. ⁴¹ Tigunigaa ililgaaq argaigun nipliutipluguasii, “Talitha Coum” (mumiutiqaqtuq “Niviaqsiagruuk, nipliutigikpiñ, makittin”). ⁴² Tavrakñatchiaq ililgaaq makinniqsuq pisuaqsipluniasiiñ. Taamna ukiuqtutilaaqagñiqsuq qulit malğunñik. Taapkua nayuutiruat quvigutçhallapiağniqsut. ⁴³ Ilaan iñiqtiñigai kisumununniñ ilitchuğipkaquñitlugu tamanna atuumaruq aglaan nigipkaqunigaa.

6

Nazareth-miut Ukpigijnitkaat Jesus

¹ Taavrumakña Jesus aullağniqsuq iñuguqniagvinmiñun. Maliguaqtaiñ malinigaa. ² Minguiqsiagvium uvluani ilaa ilisautriaqsiruq Jew-ñuruat katragviatni. Iñugiaktuat tusaakamitruq quvigusuñniqsut nipliqhutin, “Nakikñakiaq ilisimmatiqağnikpa, una iñuk? Kia marrumiña puqitmik aatçuğniqpaun suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik?” ³ Taamna qiruñnik savaaqaguuuruguuq, amii? Igñigigaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ñumlu, Joseph-ñumlu, Judas-ñumlu Simon-ñumlu, suli ağnat aniaqatai marra iñuuniaqhutin akunnaptikni.” Tarraasiiñ ukpiginijnñigaa kamanalħa. ⁴ Aglaan Jesus-ñum itnağniğai, “Iñuich nanipayaaq kamagiraqniğaa sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñniğaa iñuguğviani unniñ akunğatni ilagikkaiñ naagaunniñ kiñungani.” ⁵ Jesus savaaqalguiñniqsuq quviqnaqtuanik savaanik. Iligaluagñigai argañni ikituuranun atniğñaqtuanun iluaqsiplugichaasiiñ. ⁶ Ilaan quvigusuutiginigaa Nazareth-miut ukpiqsrisunijħat. Jesus nunaaqqiñktağniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ñum Aullaqtitkai Qulit Malğuich Maliguaqtini

⁷ Jesus-ñum sivunniuatiginigai qulit malğuich maliguaqtini, aasii aullaqtitkaqsiplugich malğuuatlaqğich. Sanñiksriñniğai anitçitlasiplugich irrusiqłunñik, ⁸ tiliplugich, “Iglauħapsitni saagağniaqasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ injiularim puukatananik unniñ maninmik aullautriñiaqasi. ⁹ Aluğuaqtuğusi suli atnuğaatqitiksrailağusi.” ¹⁰ Suli ilaan nipliutinigai, “Tukkunigupsi tupigmun atlamik tukkuksraqsiuğumiñaitçusi aullağniaħapsitñunaglaan, ¹¹ suli iñuich paglanitpasi naalağnisunitpatigiglu uqalusi, unillugu nunaaqqiğ ipsuktuğumagiksi apyuq isigapsitniñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinñitñun akuqtuinisilaanatnik tusaayugaagiksuamik. [Ilumun uqautigipsi, qağanatluñniaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorrha-ñumlu atanniivium uvluani taapkunakña iñuiñiñ nunaaqqim.]” ¹² Quliaqtuagutiginigaa iñunun isummitqiquplugich mumiklugich killuqsautinñitniñ. ¹³ Suli anittaiñiqsut iñugiaktuanik irrusiqłunñik iñunniñ, uqsruqtıqıllı uqsruğutnik iñugiaktuat atniğñaqtuat iluaqsiplugichaasiiñ.

John Paptaaqtitchiri Tuquniqsuq

¹⁴ Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqagñiqsut ilaanik nanipayaaq. Ilañich iñuich nipliğniqsut, “John Paptaaqtitchiri anitqinñiqsuq tuquğmiñ. Taatnamik savaaqatlasiniqsuq quviqnaqtuanik.” ¹⁵ Atlas nipliğniqsut, “Elijah-ñuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqağniqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq ilañatitun taipkua kamañtuat sivuniksriqiritun inilğaan.” ¹⁶ Aglaan Herod tusaakami nipliğniqsuq, “Una John-ñuniqsuq niaquikkaga, makitqikhuni tuquğmiñ.” ¹⁷⁻¹⁸ Sivuanı Herod-ñum ilaqatigiliutinikkaña aniaqatmi Philip-ñum nuliana atilik Herodias-mik, John-ñum

suakataǵaluǵnıǵaa Herod, “Malıǵutaksrakuǵnangıtuq aniaqatvich nuliǵıkkarıa tu-vaqasiutigupku.” Taatnaqlıǵu Herod-ınum tigupkaǵnıǵaa John isiqsiuvinı muktıtlıǵuasııñ aǵnaqtıñ quyalisuklıǵu. ¹⁹ Aasıñ Herodias-ınum qinnautıǵaluǵnıǵaa tuqqutçukkalu-aqlıǵu, aǵlaan taatnalıǵıñnıǵaa pıqutıǵıplıǵu Herod. ²⁰ Herod-ınum ataǵınıǵaa John ılisımaplıǵu nalaunıaplunı ipqıtıhuıq ıñuk. Taatnamik tugluıaqsimaaǵnıǵaa. Naalaǵnisuıllapıaǵaa John tutqıılısuıǵaluıñnıǵaa naalaqtıapayaaqamıñ.

²¹ Kısaimma Herodias-ınum pivıksrani nalautıtpaa. Herod-ınum annıvılrıvia tıktıman aıyugaaqııqıhıni qaukılınıtıñk kavamaıurat, aıyaktıllu qaukılınıtıñk sulı sıvıllıuqtıñıtıñıǵu Galılee-m. ²² Tavra panıa Herodias-ınum isıqıhıni sayuǵnıqsuq quyalıplıǵu Herod sulı tuyuǵmıanı. Umıalǵum nıplıutınıǵaa aǵnauraq, “Inıqsruǵıñ, sumık pıqıǵukkapnık aatchuǵısıǵıpıñ.” ²³ Akıqsruutınıǵaa taamna aǵnauraq, “Qanutçıpayaamık inıǵupıña qaitçıǵısıǵıpıñ, avvanıanıknıñ atanıvıñma.” ²⁴ Nıvıaqısaq aakamıñkıhıni itnaǵnıǵaa, “Sumık apıqsruǵısıvık?” “Apıqsruǵımaıtın nıaquanıq John Paptaaǵırım,” aakanan itnaǵnıǵaa. ²⁵ Taamna utıǵnıqsuq qılamıksruaqıhıni umıalıñmun nıplıutıplıǵu, “Uvanıa aatchuqurıña ılipnun akkupak nıaquanıq John Paptaaqtıçırım puggutamun ılılıǵu.” ²⁶ Umıalǵum tusaakamıñ alıasulıllapıaǵnıqsuq. Aǵlaan akıqsruqtıutnı pıǵıplıǵu sulı pıǵıplıǵıch tuyuǵmıanı itıǵautıpçanıǵıtaa. ²⁷ Tarva Herod umıalıq tılısıñıqsuq nıaquıqsırımık nıaquanıq John Paptaaqtıçırım aǵıutıtıqıplıǵu. Taavrıma isıqsıvıñmukıhıni nıaquıǵnıǵaa John. ²⁸ Aasıñ aǵıutıplıǵu nıaquıa puggutamun ılıplıǵu qanıñnıǵaa aǵnauramun, aasıñ aǵnauram qaitlıǵu aakamıñun. ²⁹ Tavrakıña John-ınum malıǵuaqtıñ tusaapqauraqamıtıñ taamna, aıñnıǵaat tımaa tugvaǵıaqıǵuasıñ.

Jesus Nıǵıpkarıuq 5,000 Anıutınık

³⁰ Uqqıraqıtıt utıǵnıqsut Jesus-mun, uqautıplıǵuasıñ savaǵıkkıǵmık nık sulı ılısautıǵmık nıǵu. ³¹ ıñııch utıqtaqpıtıtıñ malıǵuaqtıa nıǵıvıksrıaıǵnıǵaıchunıñ. Taatnaqıhıni Jesus-ınum nıplıutınıǵaı, “Kıata, kısıñıñuǵuıtıluta ıñıılıaamun, mıñıqsıallıǵaıǵıçı.” ³² Tavra aullaǵnıqsut ıñıılıaamun umıakun kısımıñ. ³³ ıñııch tautukamısıǵıñ aullaqmata, ılısaqıǵnıǵaıch. Aqpatkaqsıǵıñıqsut ıluqatıñnıñ nunaaqııñnıñ tıkıumasukıhıtıñ sıvunıǵıvıǵıkkarıatnıñ taapkıa sıvıatnı. ³⁴ Jesus nıukamı umıamıñ tautıñıqsuq ıñııǵıaktıanıq ıñııñk. ıñııñıtçarıñıqsuq atrııutıplıǵıch ıpnıaıaatun munaqsrılaatun. Tavra Jesus-ınum ılısautıuraaǵatasrıgrıñıǵaı. ³⁵ Uvlıuqpagıuqman malıǵuaqtıñ utlanıǵaat Jesus nıplıutıplıǵu, “Manna nayıkkıapıt ıñııtıhuıq, sulı unnaaqııyaa. ³⁶ Aullaqtıtıkıç ıñııch nunaaqııuranun. Tauqsıǵıǵlıç nıqıksrıaıǵmık nık.” ³⁷ Tarra Jesus-ınum kıunıǵaı, “Aatchuqsıǵık nıqıksrıatıñk.” Taapkıa apıqsruǵnıǵaat, “Qaqquqsıtıquvıısıǵıt malǵuk tallımakıpıak akıksrıaknık nıǵıpkautıksrıatnık?” ³⁸ Jesus-ınum nıplıutınıǵaı, “Qanıtunmı samma qaqqıanıraaqıpsı? ıñıtıhuıñıurallaktıǵıçı.” ıñıtıhuıkımıtıñ Jesus uqautıǵaat, “Paqıtıtıǵıt tallımanık qaqqıanıranık sulı malǵunık ıqalunık.” ³⁹ Tılıǵaı ıñııch aqıvıtıtıqıplıǵıch ıvıǵaamun. ⁴⁰ Tavra tallımakıpıanıtıqataaqıǵıch sulı malǵukıpıaıq qulıtıqataaqıǵıch aqıvıtıtıkaıç. ⁴¹ Tıǵunıǵaı tallımat qaqqıanırat sulı malǵuk ıqalıǵauraak, aǵıluqıhıni qılanımun quyyatıplıǵıch. Aasıñ avıuqıǵıch qaqqıat sulı ıqalıǵauraak qanıñnıǵaı malıǵuaqtımıñun autaaqıplıǵıch tamatkunıña nıǵısuktıanun. ⁴² ıñııch nıǵıñıaıǵnıqsut, ıluqatıñaasıñ nıǵısııllapıaqıhıtıñ. ⁴³ Nıǵısııñanıkmata katınnıǵaıch qulıt malǵuk aǵıupmaıç ılakunık ımalǵıch. ⁴⁴ Taapkıunanı nıǵıruanı 5,000-ıñııqsut anıtıt.

Jesus Pısrıukman ımıǵmı

⁴⁵ Nıǵıanıpqauraqmata malıǵuaqtıa aullaqtıtkaı umıakun sıvımıñnı narvam ıǵılanun, amıña nunaaqııuramun Bethsıda-mun. Aası taatnanıkamı aıtqunıǵaı taapkıa ıñıǵayaat. ⁴⁶ Sulı aullaqtıtkanıkamıǵıch mayuǵnıqsuq ıǵımıñun aǵaayıtıaqıhıni. ⁴⁷ Qaumauranıñnan unnuksrıaıqman umıaq ıñııqsuq qıtqanun narvam, Jesus

kisivlipkaqlugu nunami. ⁴⁸ Qiñignigai sakuullapiaqhutin iputtuat atakkii paaqlugu anugi. Tamaaniguuq uvlaatchauraguqman pisuktuağniqsuq qaanağun imğum. Qaaniqsagaumaruatun piñigai. ⁴⁹ Tautuñnigaat ilisağipmiñagulu pisuktuaqtuaq qaanağni imğum. Aliuqtuaqsiñasugiplutin nipliagaqsiñiqsut. ⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatin tataminniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchauğigitchi, uvañauruñ, iqsiñasi.” ⁵¹ Tarra utlanigai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quviğutchallapiağniqsut. ⁵² Tautukkaluaqlugu Jesus nigipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kanjicsimalguiññaatsuli kisuutilaana, ukpigiłuitlugu tavrakii.

Jesus Mamititchiruaq Atniğñaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaaqlugu narvaq tulanigqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴ Niukamin umiamiñ iñuich ilisaqligutiniğaat Jesus. ⁵⁵ Iğlauniqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutin atniğñaqtuanik akiyaqhutin siñigviksummaisa ilitchuğikamitruñ Jesus sumiitilaana. ⁵⁶ Napmupayaaq Jesus nunaqqiuramukman suli nunaqpanmun iñuich aggiutruğniğaiç atniğñaqtuat illiuqaqlugich tumitchaanun apqusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich iniqsruğniğaat Jesus atniğñaqtuat aksillañniagukhuguunniñ atnuğaana. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsirağautiginiğaat.

7

Sivullianjisa Iłisauttutigiikkañat

¹ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit aggiqsuat Jerusalem-miñ utlanigaaat Jesus. ² Tautuñniğaiç Jesus-ñum maliguaqtit ilañisa nigiruat iğguğaluaqnağich argatin Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñuñnun. ³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat nigillañniqsut iğguğaluaqnağich argatin, kamagiplugu ilisauttutaat sivulliağikkağmin inilğaanimakña. ⁴ Aikamin tauqsigñiağviñmiñ sunik nigillañniqsut iğguğaluaqatin. Suli iñugiaktuat piraksriutinich aapamin maligutmigaich itnatun ittuat, iğguğlugich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata maliguaqtitin maligutinipat ilisauttutigiikkañitnik sivulliapta, nigiplutin qaqqianik iğguğniğilaanik argañmiknik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpinñuaqtaurasii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilip-sigun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulgugaluğaatña uqałhiñagmiktigun

aglaan uummatinich unasiksut uvamniñ [picpagillapiangitluna].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun tanjigilaanuruq

atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutaitnik iliplugich maligutaksrağiruatun Agaayyutim.

Isaiah 29:13

⁸ Kamaginikaluagisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksriplusi ilitqutchiñik iñuknitñaqtauranik.”

⁹ Jesus-ñum nipliutipsaagnigai, “Yaiy, nalungitkaluağniğiksi qanuq ayaksimaatiksrañat tillisai Agaayyutim. Iłisimagaluqlugu atuumaniaqtaksrauruaq Agaayyutim pisulhagun kamagiraginikisi aglaan ilisauttutisi malikkisi. ¹⁰ Moses tilisiñiqsuq, ‘Kamagiyumagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqapiluuurruaq aapamiñik suli aakamiñik tuqqutaksraupiaqtuq’. ¹¹ Aglaan itna ilisautrirusi iñuum nipliutihñauplugik anayuuqaanñi ‘Corban’ (mumiutiqaqtuaq ‘Ikayugukkaluağiptik aglaan qaiññaniktuna Agaayyutmun’).

¹² Taatnaqamigguuq patchisaiyağniraqtuq ikayuiliksrağaluagmiñik anayuuqaanñimiñik.

¹³ Taatnaqapsi ayakkisi uqałhi Agaayyutim taavrumuuna ilisauttutipsigun. Suli iñugiaktuat atlat ilisauttutipsi atuumanigagigisi.”

Sut Qaayugnaqsiruat Iñuñnun

¹⁴ Uumaguuq tuqluǵnigai iluqaisa iñuich inmiñun nipliutiplugich, “Naalaǵnillaksitña, kanjisiyumausi! ¹⁵ Isaaǵaqtuaq iñunmun silataaniñ qaayuǵnaqsiraǵutaunitchuq aglaan samna anniuǵaqtuaq uummatmiñiñ. ¹⁶ [Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.]”

¹⁷ Jesus-ñum unitñamigich iñugayaat isiǵniqsuq tupiǵmun. Maliguaqtaiñ kanjisiymasrukhuñ apiqsrulǵiññiǵaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹⁸ Suakataǵnigai, “Kanjisillaiññiaqpat! Tusaanitchuatun! Uvvaami qanutchim silataaniñ isaǵaqtuaq qaayuǵnaqsiraǵanitchaa iñuk. ¹⁹ Atakkii isaǵaqtanitchuq uummataanun aglaan aqiaǵuanun anipluniasiiñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmaun taamna niginiqsigai niqipayaurat.) ²⁰ Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiraqtuaq iñunmiñ taavruma qaayuǵnaqsiraǵigaa iñuk. ²¹ Samakña anniuǵaǵaqtut uummataaniñ iñuum, pigiitchuat isummatit: sayunajiq ilaqataunnani, tigliyukiq, iñuaqtuq, ²² atlatuq, kaviuǵutiqaq, pigiiliq, kinnitñiq, inmiñun anjalalǵuñiq, sanjaktuq, uqagñiq, kamaǵasrugiq, kinnanaaqiq. ²³ Iluqatin taapkua pigiitchuat sagviǵaqtut iñunmiñ, qaayuǵnaqsipluǵuasiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriħa Aǵnam Jew-ñunǵitchuam

²⁴ Tavrakña Jesus aullaǵniqsuq tunaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isiǵniqsuq tupiǵmun nalutquluaqñuni iñunmun. Aglaan nalunilǵiññiǵaat. ²⁵ Uvvauna aǵnaq paniuraǵaǵniqsuq irrusiqñunmik. Tusaaniǵaa imma Jesus tikiumanipluǵu. Utlakamiun purviginigaa isigaiñun. ²⁶ Aǵnaq Jew-ñunitchuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma iniqsruǵnigaa irrusiqñun anillañniaqpluǵu paniuraǵikkaǵmiñiñ. ²⁷ Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmik, “Ililǵaat sivulliulugu nigisuiqsuksraur. Nalaunñanitchuq ililǵaat qaqquksrañat aachuutigiñksrañat makunña qipmiñun.” ²⁸ Aǵnam kiuniǵaa, “Aa tarraami, Ataniq, naagaunniñ qipmich nigiviich ataadni nigisuiqsuq kanǵaniñitñik ililǵaat.” ²⁹ Ilaan nipliutiniǵaa, “Aarigaa, kiusrillautaqutintarra, ikayuǵisigipiñ. Aggiiñ, taamma irrusiqñun aniruq paniuraǵikkaqniñ.” ³⁰ Taavruma aikami paqinnigaa paniuraǵikkani nalauraaqtuaq siñigviñi, irrusiqñun uqagñianitchalukut.

Jesus Mamitichiruq Iñunmik Uqatlaitchuamiglu Tusaatlaitchuamiglu

³¹ Tarra Jesus aullalǵiñniqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuqñuni utlautipluni narvañanun Galilee-m, apqusraaqñuq nunakun atilikun Decapolis-mik. ³² Iñuich Jesus-muutilǵiññiǵaat iñuk tusaallaitchuq suli uqallaitmisigalugu. Tarra iniqsruǵnigaa patigluq argaiñik iluqasitqulugu. ³³ Tavra unavaqtaǵutillañniǵaa iñugaǵruniñ. Ilipluq tikiǵikkani siutañun suli tivvuaqtuqñun aksinñiǵaa uqagikkana iluqasitqulugu. ³⁴ Aaǵluqñuni qilañmun aniqsaaqpanniqsuq nipliñuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuaq “Añmaǵiñ”). ³⁵ Tavrakñatchiaq siuttak añmaǵniqsuq suli uqaña iluqasitquluni, uqaaqsitquluni kanjisiñniqsuq. ³⁶ Jesus-ñum tiliñigai uqaqunitchuq, aglaan iniqtiǵaluaqtutun uqapsaǵniqsut tamarrumuuna uuma savaagikkanañun. ³⁷ Quviǵutçhallapiǵniqsut nipliñun, “Ilaa savaaqaqtuq supayaamik pillautaqñuq: tusaallailaat tusaatlasipluq suli uqallaitchuq uqatlasipluq.”

8

Jesus Niǵipkaiñiqsuq 4,000 Añutinik

¹ Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niqiksraitmata, Jesus-ñum tuqluǵnigai maliguaqtini inmiñun, aasii nipliutiplugich, ² “Uvaña ilunñuǵigitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni pinasuni uvluni niqiksraigutiplutinaasiiñ; ³ uvaña aullaqtitkupkich niǵipkaǵaluaǵnagich ilinich taaqtukkaǵisirut apqutmi. Ilañich aggigñiqsut unasiqsuamiñ.” ⁴ Jesus-ñum maliguaqtaiñ kiuniǵaat, “Nakikñami maani iñuilaami qaqquqtuǵisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich nigisuiǵutin?” ⁵ Tarra apiqsruǵnigai, “Qapsiñik qaqqianuranik piqapqisi?” Kiuniǵaat, “Tallimat malǵunñik.” ⁶ Tarra tiliñigai iñuich aquvitqulugich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malǵuk qaqqianurat

quyyavigiqqaaq̄lugu Agaayyun, avguq̄lugich qaq̄q̄iat qaiññigai maliḡuaqtimiñun autaaq̄utigitq̄uplugich iñun̄un. Aasiñ piñiḡaat taamna. ⁷ Taapkua piq̄aq̄miñiq̄sutuuq mikiruuranik iq̄alugauranik. Jesus-ñum quyyatiplugich tiliñigai maliḡuaqtini tamatkuaptuuq autaaq̄utigitq̄uplugich. ⁸ Iluq̄atin̄ iñuich niḡiñiq̄sut niḡisuiq̄gataqhutin̄. Maliḡuaq̄tit ilakut pukukmatigich immiḡiñiḡaich tallimat malḡuk aguupmaich. ⁹ Taapkua niḡiruut iñugiaktiilaqaq̄niqsut 4,000 iñuich. Jesus-ñum aipkaq̄q̄aaq̄lugich ¹⁰ ikiniqsuq umiamun maliḡuaqtiniñu tiksiquhutin̄ nunan̄anun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiñiq̄sut Quviq̄naqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ñuruat aḡgiquhutin̄ uq̄avaaq̄utiaq̄silḡiññiḡaat Jesus uuktuaq̄saq̄uk̄lugu, “Savaaq̄aḡiñ quviq̄naqtuamik. Taavrumuuna il̄tchuḡipkaq̄umigaatigut Agaayyutim tuyuḡipiañhanik ilipnik.” ¹² Aniq̄saap̄agataqhuni Jesus-ñum qatmiḡiliutiniñigai nipliq̄huni, “Uvvali ukua tautugukamin̄aglaan quviq̄naqtuamik! Nipliutigipsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviq̄naqtuanik savaanik nalupq̄inaiq̄utaulugu kisuutilaamnik.” ¹³ Taatnaq̄q̄aaqhuni unin̄ñigai. Ikipluniasiiñ umiyamun aullaq̄niqsuq taavruma narvam siñaan iḡluanun.

Kan̄iq̄sitl̄aitchuat Maliḡuaq̄tit

¹⁴ Maliḡuaqtai aullaq̄amin̄ piiguq̄tigniq̄sut qaq̄q̄umikunniñ aglaan atausil̄hiñaq̄ qaq̄q̄ian̄uraq taquaq̄iligniq̄aat. ¹⁵ Jesus-ñum tiliñigai, “Qaunagiyumausi puvlaksautaatniñ Pharisee-ñuruat suli puvlaksautaniñ taavruma Herod atanḡum.” ¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaq̄siñiq̄sut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumiñ taq̄uan̄itñapta qaq̄q̄iamik.” ¹⁷ Jesus-ñum il̄isimalḡiññigai kan̄iq̄sitl̄aitchagun. Uqaqtuaq̄ il̄isautriñhatnik Pharisee-ñuruat suli suraḡathanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutin̄ taq̄uan̄iñḡmiknik qaq̄q̄umik. Taatnaqhuni apiq̄sruḡniñigai, “Suvaata uqaqtuyaagaq̄silḡitpisi akunnapsitñi qaq̄q̄umik taq̄uan̄iññiplusi? Kan̄iq̄sin̄itpisisuli? Puq̄iisigivisi taatnatun? ¹⁸⁻¹⁹ Iriq̄aḡaluaq̄husi q̄iñilguitchusi suli siutiq̄aḡaluaq̄husi tusaalguitchusi. Itq̄aḡiñiñiq̄pisiun̄ tallimat qaq̄q̄iat niḡipkautikap̄kich 5,000 iñugiaktiilaal̄in̄un? Qapsiñik aguupman̄nik immiuvisi ilakunik katitchikapsi?” Tamatkua kiuniḡaat, “Qulit malḡun̄nik.” ²⁰ “Suli niḡipkautikap̄kich tallimat malḡun̄nik qaq̄q̄iat 4,000 iñugiaktiilaal̄in̄un aasiñ ilakugikkañich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupman̄nik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malḡun̄nik.” ²¹ Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kan̄iq̄silḡuitkaq̄silḡitpisi?”

Jesus Iñuq̄siq̄kaiñiq̄suq Qiñitl̄ail̄amik Bethsaida-mi

²² Tikitmata Bethsaida-mun, tavr̄n̄autiniñiḡaat q̄iñitl̄aitchuaq̄ iñuk in̄iq̄sruḡluguasiñ il̄uaq̄sitq̄uplugu. ²³ Jesus-ñum tiḡuplugu q̄iñitl̄aitchuaq̄ iñuk arḡaigun, tasiuq̄lugu annisiniñigaa nunaq̄q̄imiñ. Aasiñ tivvuaqtuq̄q̄aaq̄lugik irrak patin̄iḡik arḡan̄miñik nipliutipluguasii, “Sumik q̄iñitlasiñiq̄pich?” ²⁴ Iñuk tautun̄niagaq̄siñiq̄suq nipliq̄huni, “Uvañ tautukkitka iñuich atriq̄aq̄lugich napaaqtunik pisuktuatun.” ²⁵ Jesus-ñum il̄itq̄in̄ñigai arḡagikkani irraknun, taututq̄iksaq̄amiasiiñ taamna il̄uaq̄siñiq̄suq. Takpiks̄il̄iḡniqsuq. ²⁶ Qiñitlasipkaanikamiun̄ Jesus-ñum uq̄autiniñigaa, “Aillaq̄ḡiñ, aglaan nunaq̄q̄imun utiq̄tigniañnak.”

Peter-m Uq̄autiginiñigaa Kisuutilaañ Jesus-ñum

²⁷ Jesus aullaq̄niqsuq piq̄atigiplugich maliḡuaqtini nunaq̄q̄iñun qan̄inanun Caesarea Philippi-m. Igl̄igtual̄iḡmikni apiq̄sruḡniñigai, “Kisuunivat̄ña makua iñuich?” ²⁸ Tamatkua kiuniḡaat, “Ilan̄isa iñuich John Paptaaq̄titchirauniplutin̄, ilan̄isa Elijah-ñuniplutin̄, atlatlu sivuniksriq̄irauniplutin̄ in̄il̄ḡaan̄imma, itna uq̄agaqtut.” ²⁹ Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisu-univisit̄ña?” Peter-m kiuniḡaa, “Christ-ñurutin̄ Agaayyutim aq̄iq̄srut̄iḡikkañ.” ³⁰ Jesus-ñum tiliñigai uq̄autitq̄un̄it̄lugu kimun-unniñ.

Jesus-ñum Uq̄autiginiñigaa Tuq̄tik̄sraniñ An̄ipkakkaut̄ik̄sraniñ

³¹ Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagaqsiñigai maliguaqtini, “Iğñiña Iñuum nagliksaagtuk-srauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñiñisa agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut anjpkakkaugisuruq.” ³² Nalupqinaiyautigai tamatkuniña. Peter-m saniqpaktaagutillaklugu uqautinigaa Jesus taatnatchiñik uqaquniluglu. ³³ Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiğniğaa Peter, “Tuungaaq, aullağiñ uvamniñ atakkii isumanitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanatnik.”

³⁴ Jesus-ñum tuqluqmiñigai iñugayaat inmiñun maliguaqtimiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraigaa pisuñi, iqsriutilugu sannigutani aasiñ maligluna. ³⁵ Atakkii kisupayaam anniginiagumiñun iñuñi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiymuñun iñuñi pigiluna suli pigilugu tusaayugaallataq anniqsuğiakun, taamna iñuugisipiaqtuq. ³⁶ Iñuum piññaktaagiñiñaugaluğaa suurapayaana mar-ruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçii. Sakuñurağniñiña atuğumiñaitçhuq sumun. ³⁷ Tarra simmiutiksraitçhaa iñuum iñuutçii. ³⁸ Iłapsi kannugivalukkaatña ilisauttitkalu sivuğaatni iñuich killuuruat sayuñaruatlu. Taatnatun Iğñiñan Anutim kannugigisipmigaaptuuq utiğumi kamanautiqagumi aapamisun piqasiğuni ipqitçhuanik isağuliñnik.”

9

¹ Suli ilaniğai uumiña, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Iłanich marra iñuich tuquyumiñaitçhut qiniñaiñiñaan Agaayyutim anayyuqautaa sanñigun.”

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

² Kiñuagun itçhaksrat uvlut Jesus-ñum kayuniğniğai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsiplugich iğgimun kisiisa. Qiniqtitlugich Jesus atlanñuğniqsuq sivuğaatni. ³ Atnuğaanj qivliqisiraaurahutin qatiqsiplutin aniutun, kia-unniiñ nunami salummagumiñaitçhai qatiqsitlugluch. ⁴ Tavrakñatchiaq tamatkua qiniğmiñiğaiçh Elijah-lu Moses-lu uqaqatigiaqsiptomatku Jesus. ⁵ Tarra Peter-m nipliutiniğaa Jesus, “Iłisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñagupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut pinasunik palapkaaksranik, atautçhimik ilipnun, atautçhimik Moses-mun suli atautçhimik Elijah-mun.” ⁶ Peter qanuğviiłlapiagñiqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangiñiñiqsuq sumikun-niiñ uqağikkagmiñik. ⁷ Taatnaqsaqtitlugich nuviyam qulanjutiniğai. Nipi nuviyamiñ tusağnaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanuruq piqpagikkağa Iğniğaa, naalağniyumagiksi!” ⁸ Taapkua alaqttaqsikmata ilagikkak qiniğnainaniktigñiqsuk. Qiniłhiñiğniqsut kisiñnik Jesus-mik.

⁹ Iluqatin atqaaqsikamin taavrumakña iğgimiñ Jesus-ñum tiliñigai uqautigitqunilugich qiniçkanit Iğniñan Anutim anitqilhanunaglaan. ¹⁰ Tamatkua tusaakamitruñ tillisaa qanuqsagviitkaluaqhutin apiqsruqtuutiaqsiñiğaat avatmun, “Qanuutauruaq una anitqilçiq tuqumiñ pivaun?” ¹¹ Tavra apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqağuuvat Elijah agqiqsuksrauniplugu sivulliuluni?” ¹² Kiuniğai, “Tavra Elijah agqiqaagñiaqtuq Christ-miñ itqanaiyağlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq Iğniña Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñiñiplugu suli suksrağingigisiñiñiplugu iñunñun. ¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiiñ anallaqlukkaat qanupayaaq, tuvraqlugu aglausimaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiagruñmik Irrusiqlulinçmik

¹⁴ Tamatkua utiqamin atlanun maliguaqtañun tautunniğaiçh iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun. ¹⁵ Iñuich tautukamitruñ Jesus quviğusullapiaqhutin aqpaliqsruqhutin ilaanun paagñiğaat. ¹⁶ Ilaan aglaliqirit apiqsruğniğai, “Sumik uqaqtuyaağutiqaqpsi?” ¹⁷ Iłanata iñugaagruich nipliutiniğaa, “Iłisautrii, tikiutriruna iğniğikkamnik irrusiqluqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchanik. ¹⁸ Irrusiqluum

anjalatagipmagu ulgutkaa nunamun. Ilaa qiluragallapiagaqtuq, innuliqipluni qanigmigun, tiriqullaplugich kigutini sulitikkaksillapiahuni iluqagmi tuquruatununniin. Uqautigaluaagitka maliguaqtitin anitquplugu aglaan taatnalguiinngaat.”¹⁹ Tavrali Jesus-nun nipliutinigai, “Aatai, ukpiqqutaiinngaat ilipsitni! Qanutunaglaansuli nayugniaqpisi? Qanutunaglaan iglutuqtaksragivisi? Taamna nukatpiaq uvunautisaqsionata.”²⁰ Inuich Jesus-muutinigaat. Irrusiqluum tautupqauraqamiun Jesus, nukatpiaqrug qiiqsruqtitkaqsiingaa. Ulgupluni nunamun aksralikhuni innuliqiaqsiinqsuq qanigmifi.²¹ Jesus-nun apiqsrugaa aapana, “Qanaglaan taatnailiva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ililgaurauhigmiinnglaan.”²² Akulaiqlugu irrusiqluum tuqunniaqsimagaa igitqataqlugu iknigmun sulitigmun. Pitlagupku suragallanngiaquqtuq! Ilunngugillanngiaquta ikayuqtigut!”²³ Jesus-nun uqautinigaa, “Arguasuktusraunitchutin pitlaniluna. Ukpiqsrihinaaguvich supayaaq pihiinauruq!”²⁴ Tavrauua aapana ililgaam kappianaruq nipliuhuni, “[Ataniiq.] Ukpiqtuna. Ikayunna ukpiqsrisiqatluquluna!”²⁵ Jesus-nun qinngai inuich utlaktigikkani. Iniqtigaa irrusiqluk itnaqhuni, “Uqallaitchuaq sulitusaallaitchuaq irrusiq, anitqugikpin uumakna nukatpiaqrugmiin, aasiin isitqisunaqnak.”²⁶ Irrusiqluk igiallaksuqtuq qiluragaqtitlugu taamna nukatpiaqrug, aasiin uulillaktitlugu aniruq ilaaniin. Taamna nukatpiaqrug tuqunaruatun ililigtuq. Inuich uqaqsiinqsut, “Ilaa tuquligtuq.”²⁷ Aglaan Jesus-nun tiguplugu argaigun ikayuqlugu makitinnigaa.²⁸ Jesus isianikman tupigmun maliguaqtaiin apiqsrugnigaa kisinnguguu tiplugu, “Suvaata anilguitpisigu taamna irrusiqluk?”²⁹ Ilaan kiunngai, “Agaayuhinafikun piliqillapiahuni [uisauraafikunlu] anitlagaa taatnasiq irrusiq.”

Jesus Uqautigilgitkaa Tuqqutaubiksranilu Anipkakkauiksranilu

³⁰ Taavrumaknaqhutin Galilee-kuagniqsut. Iisimatqunngiingaa kimun-unniin nani- itilaani,³¹ atakkii ilisautrisukhuni maliguaqtimiinik, itna, “Inuich tigugisigaat Ighina Inuum tuqulluguasiin. Tuqqutaunakkumi pinayukun uvlut taamna anitqikkisuruq.”³² Aglaan maliguaqtaiin kaniqsinngiingaat uqaqtuutigikkana, taluqsraqhutinaasiin apiqsrugaalguiinngaat Jesus.

Kiina Kamanaqniqsrauua?

³³ Tavra tikiinngiisut Capernaum-mun. Tupigmiillagmin Jesus-nun maliguaqtini apiqsrugnigai, “Sumik uqaqtuyaagutiqaqpisi iglaullaptikni?”³⁴ Kiunngiingaat atakkii iglaullagmin uqaqahutin avatmun nalligmiknik kamanaqniqsrauniaqmagaan.³⁵ Ilaan tarra aquvitluni tuqlugnigai qulit malguich maliguaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiina inuk sivulliusukkumi aqulliuksrauruq savaktiguqmiluni iluqanngitnun.”³⁶ Aasi qinnguaqniingaa ililgaaq inillakhugu akungatnun, sagliriutiplugu itnaqhuni,³⁷ “Kisupayaam akuqtugumiun ililgaaq pisigiluna akuqtugaana, sulitkisupayaam akuqtugumiina akuqtugumiinaitchaana uvanahinaq aglaan akuqtugaa taamna tuyugirigikkaqa.”

Akitnaqtuqtingitchuaq Uvaptiknun Ilagillapiagikput

³⁸ John-nun Jesus nipliutinigaa, “Iisautrii, qinngikput una anitchiragii ruuq irrusiqlunnik atuqlugu atqin. Taavruma inuum maliguanngitmitigatigut. Uvvaasiin iniqtigikput atakkii maliguaqtiginngitlugu uvaptikni.”³⁹ Aglaan Jesus-nun nipliutinigai, “Nutqaqtitnasiun atakkii inuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuqlugu atiga uqautigiyumiinaitkaana pigiililuna.”⁴⁰ Akitnaqtuqtingitchuaq uvaptiknun ilagillapiagikput.⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchugumisi qallugauramun imiksrapnitik Christ pigipmasi akililiusiaqitlasipagisigaa.

Killuqsaqusaagutit

⁴² “Kia inuum killuqsaqusaagpagu ilanngat makua ukpiqsrisiqagtuat uvamnik ililgaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna qunngisigmiutchiqlugu uyagakpanmik ipipkaqpan tagiimi.”⁴³ Sulit argakpich killuqsagtitpatin piigumagitin. Ihuatlukkayaqtuq ilipni

isiǵuvich iñuulǵmun argaillutin uumakña argaqagutin igluktun aullaliksraqniñ anasiññuqsagvinmun ikniǵmun qamitlailaamun. ⁴⁴ [Tavrani qupilǵut tuquyumiñaitchut sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁵ Naagasuli isigakpich killuqsagtıpatin piǵumagitin. Iuatlukkayaqtuq isiǵuvich iñuulǵmun isigaiłlutin uumakña isigaqagutin igluktun iktauliksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁶ [Tavrani qupilǵut tuquyumiñaitchut sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁷ Suli ilvich irigikkaqpich killuqsagtıpatin piiqsıǵumagiñ qaquılgıluǵu. Iuatlukkayaqtuq ilipni isiǵuvich añaayyutaanik Agaayyutim atautchimik irıqanñaqpich uumakña malǵunınik irıqagutin iktauliksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁸ Tavrani

qupilǵut tuquyumiñaitchut

sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maanıli iñuk inmiguuraq makitalgutillaakkaugisıruq iknikun. ⁵⁰ Taǵıuq nakuuruq, aglaan taǵium taǵıuǵnıiqpan qanuq taǵıuǵnılgıñıaqpısiuñ? Taatnamik qanusrıuıqagıtchi taǵıutun, tutqıutıqagısi akunnapsitñi.”

10

Jesus İlisaurıruq Avıtkun

¹ Jesus aullaqami tavrakña Judea-muñniqsuq iglunanun Jordan-ñum kuñjan. Tavrani iñuıch katırvıgilgitmatni sıvuanısun Jesus-ñum ilısautıuraagaqsılǵıñıñıǵai.

² İlanıch Pharisee-ñuruat tıktıluǵu uuktuaqsagıñıǵalualǵıñıñıǵaat, “Uvva, malıǵutaksrakuaǵnaqpa iñuum avıtkumiun aǵnaqtıñ?” ³ Taavrumalı kiunıǵai apıqsruutmik, “Qanuǵmi Moses-ñum tillısıqapası?” ⁴ Tamatkua kiugaat, “Moses aglausımaruq, İñuum aǵnaqtıñ avıtkukkumiun qaitchıqılıun aglanınik avırrutiksranınik aullaqtıllıǵuasıñ.” ⁵ Jesus-ñum kiunıǵai, “Moses qaitchıruq taavrumıña tillıtmik pıchıǵıııpsıgun. ⁶ Aglaan aullaǵnııñhıni Agaayyun iñıqsıpmıñıqsuq añutmik sulı aǵnamı. ⁷⁻⁸ Taatnamı añutim unitkisıǵaa aapanılu aakanılu, aǵnamıknun ilıłuni atausıññuǵutikaasıñ. Tavra malǵuunñaıǵutık aglaan atausrıññuǵısırık. ⁹ Taatnamık kĩa-unnıñ iñuum avıtinnıaqnagık Agaayyutim atautchimuktıtaǵıkkak.”

¹⁰ İsiqamıñ tupıǵmun malıǵuaqtaiñ apıqsrutqılǵıñıñıǵaat taavrumuuna. ¹¹ Jesus nıplıutıǵai, “Kısupayaaq avıtkumi aǵnaǵmıñıñ aasıñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitñıǵıluǵu aǵnaqqaqtıñ. ¹² Naagaqaa aǵnam avıtkumiun añutni aasıñ kasuutiluni atlamun taamna aǵnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutıǵai İlıǵaurat

¹³ İlanısa iñuıch ilıǵaat Jesus-muutınıǵaıch aksıquplıǵıch. Malıǵuaqtaiñaasıñ iñıqtıaqıñıǵaıch iñuıch tıkiutırıuat ilıǵaanı. ¹⁴ Jesus-ñum ilıtchıǵıkamıǵıch iñuıñıñıñıǵai. Nıplıutınıǵai, “İlıǵaurat uvamnuktıtchıǵık. Avrıaqutaunagıch ilıñıtñun atakkıi Agaayyutim añaayyutaana añmaruq iñunñun atrıaqatıuanun ilıǵaanı. ¹⁵ Itqagısiun una! Taapkua akuqtuqtuat añaayyutaanık Agaayyutim ilıǵaurat akuqtıupmatun, kısımıñ taapkua tavrıñagısırıt.” ¹⁶ Tarra ilaan saǵlırıutıkamıǵıch ilıǵaat, ilıplıǵıch arganı ilıñıtñun agaayyutınıǵai.

Nukatpıaq Sulliñaurauqaqtuq

¹⁷ Jesus aullaqauraqman iñuum aqpalıqsruqñunı purvıgınıǵaa itnaqıluǵu, “Nakuuruq ilısaurıı, qanuǵıluña pıññaktaaqatlasıñayaqıp isıutchuamık iñuulıǵmık?” ¹⁸ Jesus-ñum apıqsruǵnıǵaa, “Suvaata atchıppıña nakuuruamık? Atautchıñhiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun. ¹⁹ İlısımagıtın tillısaurıuat, ‘İñuaqtuqnak, atlatuqnak, tıǵlıktuqnak, saǵıluñak, saǵıluñak, kamagıluǵu aapan sulı aakan.’” ²⁰ Taavruma iñuum kiugaa, “İlısaurıı, iluqaisa tamatkua tupıǵıgıtka nutauıñamıñıñaglaan.” ²¹ Tavra Jesus-ñum tautunıǵaa pıqıpakrıılıkun itnaqıluǵu, “Atautchimık inuǵnıqsutın. Aullaǵutın tunityakkıch

sulliñipayaagikkatin aasiñ qaillugich maniññaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqağumautin pakmani. Aasiñ taatnaanikkuvich maligluna.” ²² Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuligniqsuq, aasiñ aullağniqsuq ihuilliuliqhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qiniqtuağatağaluaqamigich nipliutiniğai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isihksrañat Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁴ Maliguaqtai quviğusuniqsut taavrumiña niqliqman. Aglaan Jesus-ñum nipliutitqinñigai, “Iliğaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isihksrañat Agaayyutim añaayuqautaanun.

²⁵ Qağanatlukkayaqtuq pikukturuaam isihksraña ‘Iraagun Mitqutim’ uumakña umialguruamiñ isigñialiksrañaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁶ Maliguaqtai quviğutchallapiagñiqsut, suli apiqsruaqsiplutiñ inmiknun, “Kiñami anniqsuğisiñiqpa?”

²⁷ Jesus-ñum qiniqamigich iriğruiniğluğich nipliğniqsuq, “Iñuk anniqsuğumiñaitchuq inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaağitlaplugu.” ²⁸ Tavra Peter-m nipliutiniğaa, “Atañii, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kiñuniğmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunğamiñik, unniiñ umialgutmiñik pigiluna suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitniñ ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuukigmi piyuaqsiugaluññağmiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuq iñuukiq sivuniğmi tikiumaraksrani. ³¹ Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiñ aqulliuruat sivulligugutiñ.”

Jesus-ñum Piñatchiğniğai Uqaqalli Tuqutaunialigmiñiglu Anitqikkauigmiñiglu

³² Ukua igliğniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulliuqtuağniğai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlas iñuich maliqsruqtuat iqsilillaktut. Aasiñ katitaallakamigich qulit malğuiç iñugiaktigiruat uqautiaqsilğniğai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun, ³³ niqliqhuni, “Atañii, Jerusalem-muñniaqtugut. Iñuum aatchuutiniğaa Iğniña Iñuum qaukiñitñun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqutaksrağugniñiağaat. Tavrari qaitkisigaat Jew-ñuñitchuanun. ³⁴ Taipkua mitautigigisigaat suli tivvuaqtuğlugu suli anaumigmilugu, aasiñ tuqutkisigaat. Aglaan piñayuakun uvlut anitqikkisilğitchuq.”

Aakauruam Iniqsruaña

³⁵ James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun niqliqhutik, “Iisautrii, apiqsruutiksrağagiptigiñ pisullapiakkaptiknik.” ³⁶ Tavra nipliutiniğik, “Suqagukkaluapqisik?” ³⁷ Taapkuak kiuniğaa, “Aquppiqasriğukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqpikni suli ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumani uvlumi aqvitkuvich kamañtuani atañuipni.” ³⁸ Aglaan Jesus-ñum nipliutigik, “Iisimaniğuptiku apqusaagaksrautigikkağa apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imiñiñauvitku qallun imiğviksrautigikkağa naagaqaa apqusaalhiñauvitku nañinnaqtuaq apqusaagak-srautigikkağa?” ³⁹ Taapkuak malğuk nipliutigaak, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iliptik ilumutun imiğisirutik alianaqtuamik imigaksrautimnik suli apqusaagisiplutik nañinnaqtuakun apqusaagaksrautipkun. ⁴⁰ Aglaan piksraqtuksraunitchuña kimik aquppiruksramik taliqpimni unniiñ saumimni, aglaan Agaayyun qaiñniğik taapkuak inik tamatkununa iñuñnun itqanaiyautikkağmiñun inigitquplugik.” ⁴¹ Atlas qulit tusaakamitruñ ihuagiñiñiğaiç James-lu John-lu. ⁴² Jesus-ñumli inmiñuutiniğai aasiñ nipliutiplugich, “Iisimarusi añalatiñich Jew-ñuñitchuat añalanniğlugaqtialaañatnik iñuñitniç, suli kamañniqsrañisa naqititchuuplugich. ⁴³ Aglaan taatnatun ittusraunitchuq akunnapsitni. Kisupayaaq kamañgukkumi akunnapsitni savaktigiyumagiksi. ⁴⁴ Suli kisupayaaq qaukiñiusukkumi akunnapsitni savautriyuuyumauq iluqapsitniç. ⁴⁵ Iğniña Iñuum aggiñitchuq iñuñnun savautityağuni aglaan savautriyaqhuni suli qaitchağlugu iñuukli tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

⁴⁶ Jesus maliguaqtiniġu tikiumaniqsut Jericho-mun. Aasiñ aullalgitñamin Jericho-miñ qiñitlailaq injiulauraagñiaqti aquppiñiqsuq tumitchaam saniġaani, atilik Bartimaeus-mik iġñija Timaesus-ġum. ⁴⁷ Qiñitlailam ilitchuqġiamiuġ Jesus Nazareth-miu apqusaa-gaqsiñiplugu tuqġuġaaqsiñiqsuq, “Jesus, kinuviarja David-ġum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilġaanimma. Nagligillanñianña.” ⁴⁸ Iñugiaktuat iñiqtiġaluagñiġaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusipsaaġniqsuq, “Kinuviarja David-ġum, nagligillanñianña.” ⁴⁹ Jesus nutqaqtigami tiliñiġai tikiutitquplugu. Tamatkua utlanñiġaat qiñitlailaq nipliutiplugu, “Quviatchauġiġiñ, makillutin. Tuqġuġaatin.” ⁵⁰ Quyaliqpagitluni maksrikami quppigaaġniutigalugu aqpaqsruġniqsuq Jesus-mun. ⁵¹ Jesus-ġum apiqsruġniġaa, “Suvaata akku tuqġullaviña?” Qiñitlailam uqautiniġaa, “Ilsautrii, qiñitlasitqigukkaluaqtuña.” ⁵² Uma kiugaa, “Itqanainaniktigñiqsuq ukpiqsriġipkun.” Tavrakñatchiaq qiñitlasiniqsuq. Nakuqsiliġami maliutigaluguġniġaa Jesus.

11

Jesus-ġum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Qaniñani Jerusalem Jesus iglauqataġu qalliñiqsut nunaaqqiuraanun Bethphagemun suli Bethany-mun ittuanun iñġiani atiqaquam Olives-mik. Jesus tuyuqagñiqsuq malġuñnik maliguaqtimiñnik nipliutiplugik, ² “Nunaaqqiuramukkitik. Taamuñasii isipqauraguptik paqitkisigiktik pituksimaruq nuġġaña natmaksigvium natmaksigvigimailaq sivuani. Pituiġlugu uvuñautityatku! ³ Kia iñuum apiqsruqpatik suvaata pituiġñiaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġiġaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’” ⁴ Taapkuak tarra aullaġniqsuk. Paqinniġaa natmaksigvium nuġġaña tumitchiani pituqaqtuq paanani tupqum. Tarra pituiġniġaa. ⁵ Taatnaluni iñuilli qichaqtuq tamaani nipliutigai, “Ukuqtiik, suniaqġuġu una pituiqpitku?” ⁶ Aikġiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ġum tillisaatun. Iñuilli taapkua aullaqtinniġaich. ⁷ Taapkuak taamna nuġġaaq Jesus-muutiplugu, aasiñ quppigaaatik mattaqġugik iliniġaich taavrumuña nuġġaġmun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq. ⁸ Iñugiaktuat iñuich quppigaaatin siamitkaqsiñiġaich apqutmun, suli ilanich akiġuiñnik napaaqtum navguqġugich illiucqaiñiqsut apqutmun. ⁹ Iñuich sivuagun Jesus-ġum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiñiqsut,

“Hosanna. Nanġaġlakput Agaayyun!

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaġliun tikitchuq piqusiqhuni Ataniġmik. *Psalm 118:25, 26*

¹⁰ Agaayyutim piliutiqaġliun taamna anjalatchiaqsiruaq pakma sivulliptiktun David-tun.

Nanġakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qilanmi.” *Psalm 148:1*

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-munniqsuq. Tavruraqami isiqhuni agaayyuvikpañmun, qiñiqtuagataġaluaqami aniñiqsuq. Tanuġaksipluni aullaġniqsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malġuk maliguaqtini.

Jesus-ġum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹² Uvlaakuqman iluqatin pisuktuaqamin Bethany-miñ Jesus niġisuliġniqsuq. ¹³ Tautuñiġaa asirrisuuruaq napaaqtuq unjavaniñ akutuqpaliaqġniqman. Tarra takuniġaa asirritmanaaġiaqġu. Tikitñamiun suqagñianġitchuq. Akutuqpalihñanik paqittuq atakkii pukunnaqsingitlunisuli. ¹⁴ Jesus-ġum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniñ iñuum asiaqtuġvigitqikkumiñaitchaatin pakmakñaniġaaglaan.” Maliguaqtañ tusaaniġaat taatnaqman.

Jesus-ġum Suaqġuiyaiha Agaayyuvikpauramik

¹⁵ Tikitñamin Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpañmun. Anitkaqsiliġniġai tunisiullaqtuq suli tauqsiqsuktat taavrumakña agaayyuvikpañmiñ, ulġutqataqġugillu

niggiviich akiñik simmiqsugviich suli aquppiutanich tunisiullaqtuat tinmiagruuranik tunillaautiksrauranik, ¹⁶ suli kiñaunniñ akiyaqtitchumiñaiññigaa tuniakstranik agaayyuvikpakuaglugu. ¹⁷ Iisautiniğai iñuich, “Aglausimaruuq,

‘Uvaña tupiğa taiyuutiqağisiruq

iñupayaat agaayutyuqtuğviatnik.’

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi iriqtuğviliutiniğiksi tigliniaqtinun.” ¹⁸ Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit tusaakamitruñ taamna, pakaagiaqsiññaat qanuq taimma piyaqquğuklugu. Nuyuağiliutiniğaat atakkii iluqatin iñuich quvigusuutigiplugich Jesus-ñum iisaututai. ¹⁹ Unnuksraaqman Jesus aullalgiññiqsuq nunaqqimiñ piqatiqaqhuni maliguaqtimiñik.

Iisaaksraq Pannaqluktuamiñ Napaaqtumiñ

²⁰ Suli uvlaağuuqman apqusaqaqman taututqinññaat asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqluñniqsuq kanjituummagmi. ²¹ Peter-m itqaqtilgiññigaa imña atuumaruq aasiñ nipliutiplugu Jesus, “Iisautrii, asirrisuuruaq napaaqtuq piunillaqsruqtikkan paniqtigniqsuq.” ²² Jesus-ñum kiugai, “Ukpiqsrisitchi Agaayyutmik. ²³ Iumutun uqautigipsi, Nipliutigupsiuñ iggiq, ‘Ki, nuutittin igitaulutin tagiumun’ atuumagisipiaqtuq. Taamna nalupqinaitchuq. Ukpigillapiagupsiuñ iluqnaugusi taatna atuumagisinilugu, tavra savaanupkalhiñaugiksi. ²⁴ Taatnamik nipliqsuña, qanutchipayaat kipiğniugutigikkasi agaayyutigigupsigik ukpiğitchi akuqtuğinilugich, suli piginiagisi. ²⁵ Agaayugupsi, natqigutimaagumagisi ilagikkasi qanutchimik akikñaqtuutiqağniğupsi. Taatnağupsi aapagikkapsi pakmani ittuam natqigutimaagisigaasi killuutipsitñik. ²⁶ [Natqigutrisimaitkupsi iñuñnik atlanik aapapsi pakmani ittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

²⁷ Utitqikkamin Jerusalem-mun, Jesus isiğniqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tikiññaat ²⁸ apiqsruqlugu, “Kia aatchuqpatin aňalatchiğmik savautiplutin tamatkuniña? Kia sanjiksriññiqpatin taatnatun?” ²⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Apiqsruğniagipsi atautchiññamam apiqsruutmik. Kikulgugupsitña uqautigisigipsi aňalatchiğkun tamatkuniña savalgutilaamnik. ³⁰ Nakiñña John aňalatchiğnikpa ilaan paptaaqtitchisilaanjanik? Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ? Uqautisitña.” ³¹ Taapkua uqqaagiaqsiñiqsut inmiknun, “Kiuguptigu pakmakñaktaunilugu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpiğiññiqpisuñ John?’ ³² Naagaqaa uqagumiñaitchugut aňalatchiğha iñukmiqnisaunilugu.” Ilinisa sivuugaginigaich iñuich, atakkii iñupayaaq ukpiğipiagñigaaq John sivuniksriqirauniplugu. ³³ Taatnagaluqaqman kiuñhiññaat Jesus, “Uqautilguiññiğiptiğin.” Jesus-ñumli kiugai, “Uvañaptuuq uqautiyumiñaitmiñiğipsi nakikña aňalatchiğniklunja tamatkuniña savaaqaqtilaamnik.”

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

¹ Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-ñuruanik atrikusautmik. “Unaguuq iñuk nautchiiviqağniqsuq. Nautchirriğviliuğniqsuq, sapukutchiqlugu avataagun, nivakhuni misuğuliuğviksramik, nappaipluni nasiqsruğvinmik, tarraasiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaanikami aullağniqsuq unasiksaumun nunamun. ² Katitchiñagsipman nautchiiviqaqtuaq tuyuqağniqsuq savaktaagrukniamik atugaksraqtuanun piññaktaaksrautni aitquplugu ilinjitñiñ. ³ Tamatkua taamna tigukamitruñ anauliğniğaat, aullaqtitluguasiñ saagailaaqlugu. ⁴ Una tuyuqatqinñiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqlugu niaquagun, aullaqtinnigaaq uqapiluutiplugu. ⁵ Tuyuqatqilginñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunnigaaq. Tarra iñugiaktuat atlat tuyuğikkani iñuum nanjititqatapiaqtağniğaiç, ilanich anaarağaqługich, atlat tuqquttaqługich. ⁶ Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuaq atautchimik iğñiqağniqsuq

piqpagikkagmiñik. Aqulliuplugu tuyuginigaa itnaqhuni, ‘Tamatkua talugigisivalukkaat igñigikkağa.’ ⁷ Aglaan taapkua nautchiiriqirit inmiknun uqagñiqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’ ⁸ Atugaksraqtuat tiggugñunigaat igñiña, aasiiñ tuqqutlugu iginnigaat taavrumakña silataanun nautchiivium. ⁹ Qanugñiaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutchağlugich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuunun. ¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqałha:

‘Uyağak tuppirt ayakkanat,
taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atanğum savaagigaa

suli quviqnaqtuanunasugigikput.’ ”

Psalm 118:22, 23

¹² Jew-ñuplutinj sivulliuqtit ilisimanigaat uqaaqtuutigiplugu atrikusautmik akikñaliqtinj. Taatnaqlugu tigusulicpiavsaagaluagñigaat Jesus maatna aglaan taluqsragñiqsut iñunñik. Aasiiñ qanuusiksraiqaaminj uniññigaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³ Jew-ñuplutinj sivulliuqtit tuyuginigaich ilañich Pharisee-ñuruat suli Herodkuaqtuat pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutunik. ¹⁴ Tikiumakaminj nipliutinigaat, “İlisautrii, ilisimarugut nalaunñaruañutilaaqnik sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiqaqtilaanat. Suginjtmigiñ iñuum suurautilaanja, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkanjik. Maligutaksrakuagñaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? ¹⁵ Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliññianjtpisa?” Aglaan Jesus-ñum ilisimanigaa ukpiññağutaat nipliutiplugich, “Suvaata uuktuaqpisitña? Kiata aatchuqsitña qinillaaksramnik maninjmik!” ¹⁶ Tamatkua aatchuqmatni manjuramik apiqsruğñigai, “Kisumik atriqagñiqpa?” Kiunigaat, “Caesar-mik.” ¹⁷ Jesus-ñum nipliutinigai, “Utiqtitchumagiksi pigikkaña Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaña Agaayyutim.” Tamatkuatarra quvigusuutiginiğaa nipliutipmatinj taavrumiña.

Apiqsruun Anjikkaułikun Tuquliğmiñ

¹⁸ Tavra ilañich Sadducee-ñuruat Jesus-munñiqsut, taapkua nipliğuuruat tuquruat anjqtılaiññiplugich. İlinisa apiqsruğñigaat, ¹⁹ “İlisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anjun ilaqatigaqtuaq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaagiraksraginiğaa uilgağnaaq qitungisilugu anjutmik ilisimanaguniasiiñ tuquruam qitungagitilaanjanik. ²⁰ Uvva uqaaqtaunurur itna, İlaatniguuq tallimat malğuch aniaqatigiich. Anayukñum nuliagiliutinigaa una ağnaq, tuqupluniasiiñ qitungigaluaqani, ²¹ suli tuglian nuliagiliutilgiññigaa taamna ağnaq aasiiñ tuqulgitluni qitungigaluaqani, taatnatunsuli piñayuak. ²² Tarra taatnatunsuli tallimat malğuch nuliaginiğaa qitungigaluaqatinj. Aqulliupluni ağnaq tuqupmiñiqsuqtuuq. ²³ Taivrumanı anjqtıñğmi makitqikkuminj nalliata nuliagigisivaun? Atakkii iluqatinj tallimat malğuch nuliaginiğaa.”

²⁴ Jesus-ñum kiugai, “Naluniqpsiun nalaunğiqsi? Naluniğiksi Agaayyutim uqałha aglausimaruq ilaanlu sanña. ²⁵ Tuqunaruat anjqtikkuminj atrigigisigaich isagulğich atakkii ilaqatniktułiq itchumiñaitchuq pakmani. ²⁶ Agliqisimasuknağiksi makpiğaanñi Moses-ñum anjqtıñğkun tuqułğmiñ—Agaayyutim nipaa tusağnaqtuq ikualaruamiñ uqpi-gauramiñ itnaqhuni, ‘Uvaña Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ ²⁷ Kanjqsimaiññiqsusri. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiplugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun.”

Kamanağniqsranjat Tillisit

28 Ilaŋata aglaliqirit tusaaniġaa Jesus-ŋum uqautigikkaŋa Sadducee-ŋuruatnun. Iliŋtluŋiŋlugu Jesus-ŋum kiggutillaŋtaqaŋha apiqsruġniġaa, “Nalliat tillisit tupig-itluktaksrauva iluqaŋitniŋ?” 29 Jesus-ŋum kiugaa, “Una tilliŋ piitchuillaŋiaŋtuq, ‘Naalaġnisitŋa, Israel-aagmiuŋuruasii, Saŋŋiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanġuruq. 30 Piŋpagiraksraġiġiŋ Ataniq Agaayyutin iluqaaniŋ uummatipniŋ suli iluqaaniŋ iŋuutchipniŋ suli iluqaaniŋ isummatipniŋ suli iluqaaniŋ sayagikkapniŋ.’ Sivulliu-ruksraq tilliŋ tavrataamna. 31 Tuglia taatnatun, ‘Piŋpagiyumagiŋ iŋuuniaŋatin iliptun ililugu.’ Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuŋnakŋa.” 32 Taavruma aglaliqirim kiuniġaa, “Iliŋautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaŋiaŋtuŋtaŋvra atlamik. 33 Iŋuum piŋpagiraksraġiġaa Agaayyun iluqaaniŋ uummatmiŋiŋ suli iluqaaniŋ kaŋiqsimaliġmiŋiŋ, suli iluqaaniŋ sayagikkaġminiŋ, suli piŋpagilugu iŋuuniaŋatni iŋmisun ililugu. Ihuatluktuq tupiksriŋuni taapkuŋniŋa tillisiŋŋik tikiutriŋiġmiŋ niġrutinik suli atlanik tunillaŋtiksraniŋ Agaayyutmun.” 34 Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-ŋum nipliutigaa, “Ukpiġiŋhiŋaagugniġiŋ Agaayyutmun aŋalatchiŋiŋksran.” Tavrakŋa Jesus apiqsruqausiksraġiŋiġaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

35 Jesus iliŋautriŋiġmiŋiŋ agaayyuvikpaŋmiŋ apiqsruġniqsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliġaġivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq, kiŋuviaġiniŋlugu David-mun? 36 David, aŋalatlugu Iŋqitchuam Irrutchim, itnaġniqsuq, ‘Atanġum uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun uvaŋnun akiŋiŋiŋaŋhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

37 David-ŋum iŋmiŋiŋ taiguutiŋaŋpagu Atanġuruamik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum kiŋuviaġitlaniŋpaun?” Iŋugaaġruich naalaġnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ŋum Kiliktuutigai Aglaliqirit

38 Iliŋautriŋiġmiŋiŋ nipliutigai, “Qaunagiŋumagiŋiŋ aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuqturuanik atnuġaaqhutin suli iŋuŋnun paġlatqusuŋplutin tauqsigŋiaġviŋiŋi. 39 Katraġviŋitniŋ suli iŋuich niġiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuani aquppiutanitni. 40 Ivayaŋtuŋmiġaich uilġaġnaat tupiġikkaŋich, aasiŋiŋ agaayyuraalgupmiut siviŋsuplugu agaayyunŋuaŋikun. Tamatkua tamarra anasiŋuusiaŋaġisirut pitluŋlugu atlaniŋ iŋuŋniŋ.”

Uilġaġnaam Iliŋaŋa

41 Jesus aquvinniqsuq iġluŋanun iliŋrivium aasiŋiŋ tautuktuagaŋsiŋlugich iŋuich iliŋiruat iliŋrivinun. Iŋugiaktuŋ umialguruat iliŋriŋpaŋniŋsut. 42 Piŋqaŋmiŋniŋsuq naalgiiktu-amiŋ uilġaġnaamiŋ iliŋiruiamiŋ malġuŋnik susauraŋnik maniayauraŋnik. 43 Jesus-ŋum tuŋluġniġai malġuaŋtini nipliutiŋlugich, “Nipliutigiŋsi, taamna naalgiiktuŋaŋ uilġaġnaaŋ iliŋitluktuŋ tamatkunakŋa atlaniŋ iliŋiruiŋiŋ. 44 Iluŋatin atlat piŋksraŋaŋhutin iliŋirut sip-pakuuŋtuŋaŋhutin, aġlaan aġnaŋ piŋksraŋiŋaġmiŋ iliŋiruŋ tamatkiŋluŋu iluqaan piŋgikkani iŋuuniutiksraġiŋluŋhuniŋniŋiŋ.”

13

Jesus Sivuniksriŋiruŋ Piyaŋquġniŋaŋhanik Agaayyuvikpaum

1 Jesus aullaŋaŋsiŋman agaayyuvikpaŋmiŋiŋ, malġuaŋtaan iliŋata nipliutiniġaa, “Iliŋautrii qiniġuŋ. Qanutun piŋniŋaŋaŋtigiŋivat makua uyaġaich marrumani agaayyuvikpaŋmiŋ!” 2 Jesus-ŋum kiugaa, “Quviġusuŋtigiŋiŋiŋiŋ makua kamanaŋtuŋat tupqich qiniŋkatin? Kiŋiŋuŋtaŋaŋumiŋaŋitchuŋ uyaġaŋmiŋ qalliani atlam ulġutauniŋiŋitchuamiŋ.”

Jesus Sivuniksriŋiruŋ Ihuŋiŋuġutniġlu Piyaŋsiŋuŋiksramiġlu

3 Aquppiuŋtuŋaŋhutin Jesus-lu iġġiŋiŋ atiqatuaŋ Olives-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ŋumlu, John-ŋumlu, suli Andrew-m apiqsruġniġaat kiŋiŋuŋtuŋiŋlugu,

4 “Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniaqpa? Suli sukun ilitchuqutigun ilitchugigisivisa iluqağmin tamatkua atuumaaqsikpata?” 5 Jesus-ñum uqaqsiñigai, “Qaunagiyumausi; kisumun iñunmun kinnipkağniaqasi! 6 Iñugiaktuat tikiumagisirut atuğlugu atiga nipliğutin, ‘Uvaña Christ-ñuruña’. Kinnitñikkisirut iñugiaktuanik. 7 Ihuilliugniaqasi tusaqsraqağupsi aņuyañmik maani naagaqaa uņasiktuani. Aglaan isukhitchumiñairgaqtuqsuli. 8 Nunaaqqich akikñaqtuligisigaich atlat nunaaqqich, suli atanguviich akikñaqtuligisigaich atanguviich atlat, nuna iliqsraqisuruq atlakaagiiñi nunani. Itkisipmiuq nigisunnaq suli ihuilliuiq. Tamarra tamatkua aullağniisaagigisigai nagliksaalhum.

9 “Aglaan qaunakkiagikkumausi ilipsitñik. Qaitqatagisigaasi uqaqsittaagtitchirinun, suli ipigaqtugisigaasi katrağvinñi. Tikiutigisigaasi kavanaauruanun umialguruanunlu pisigiluna. Tavra piviksraqağisiñiqsusi ilisimaraulusi. 10 Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağigisigaat tusaayugaagiksuaq iñunmun nanipayaaq. 11 Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvinmun isumaalusunaqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapisitñik. Taivrumani Ipqitchuam Irrutchim ilisautigisigaasi nipliutiksrapisitñik. Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim uqağisuruq ilipsigun; nipliyumiñaitchusi. 12 Aniaqatiunuruat qaitqataligisigaich aniaqatiutin tuqqtaksraulugich, suli aapagikkatin igñiguruat. Iļilgaat akikñaqtuligisigaich aņayuqaatin unniñ tuqqtaksraulugich tamatkua. 13 Iñuich nanipayaaq uumigigisigaasi pigiluna. Aglaan Agaayyutim anniqsuğisigaa sivutmuulguruuq isuanunaglaan.

Tatamnapiagataqtuaksraq

14 “Iñuk agliqiruaq ukuniña kanisili! Tautukkisigiksi nagğunallapiagataqtuag qikağuni tavrani qikağviksraqviginisağmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qimakkumaut igğiñun. 15 Iñuk innigumi tupqum qaani isigniaqani saagaksraqsiugiağuni tupqum iluaniñ. 16 Suli taamna qakma nautchiivinmi utigniaqani saagağniağuni atnuğamiñik. 17 Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani sinaiyauruani suli miluktitchiruani taipkunani uvluni. 18 Agaayyumuusi qimagviksraqsi ingitqulugu ukiumi. 19 Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiagniaqtut qañapañniñaglaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ taatnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaitchut aquagun taavruma. 20 Aasiñ Atangum ilaññaqtaañisuaqpagich taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkaayumiñaitchuq, aglaan pisigilugich piksraqtaagikkañi ilaññaqtaagisigai taipkua uvlut. 21 Taimanigun kia iñuum uqautikpasi, ‘Atañii, uvva Christ-ñuruuq Agaayyutim akiqsruutigikkaña’ naagaqaa uqautikpasi ‘Atañii, ilaa taimña’, ukpiginiaqagich. 22 Anniqsuqtinuat suli sivuniksriqirinuat iligisirut savaaniglu quvignaqtuaniglu. Taavrumuuna kinniñağniğaiçh Agaayyutim piksraqtaañi pisagiyumiñagumisigik. 23 Taatnamik qaunatqiağikkumausi! Kilikkipsi sivuani tamatkuniña iluqañitñik pinaiñnaisa.

Aggiłha Igñiñan Iñuum

24 “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna ihuilliugutiqpak, siqiniq taaqsigisuruq,

suli tatqiq qaumağingiguni.

25 Uvlugiat katakkisirut qilañmiñ,

suli qaummatipayaanj silam nuktitaulutin inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

26 Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Igñiña Iñuum agqisuaq nuviyakun piqağuni kamañaqtuamik sañjimik kamañautituummağmi. 27 Taamna tuyuqağisuruq isagulinik katitchityaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkañiñik nakikñapayaaq.

Iļisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

²⁸ “Iisaaqagitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauñuraaqsiivaalukman qiniñnaqsiuraaqsiptomata akutuqpaliksrai ilisimarağigiksi upingaam qalliha. ²⁹ Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat ilisimarisigiksi isuksram tikiu-maaqsiha. ³⁰ Ilumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. ³¹ Qilaglu nunalu piigisiruk aglaan uqalitka piigumiñaitchut.

Pivia Aggikksrajan Ilisimaraitchuq

³² “Kia-unniñ iñuum nalugaa taimanigun Iğniñan Anjutim qakugun aggikksraja, uvaña unniñ isağulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa ilisimagaa. ³³ Qaunatqiağiksiliusi, itqummaağikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumalikksraja. ³⁴ Atrigaqtuq umialinmik aullaqtuamik uñasikusamun nunamun unitchipluni tupigmiñik. Sanjiksriniñigaa pirigikkani savaaksrajanik, tilipluguasiiñ talum munaqsraa qaunatqiağiquplugu. ³⁵ Taatnamik itqummaağikkumausi atakkii nalugiksi qakugu añaayuaña tupqum aggikksrajan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. ³⁶ Aggigumi tavrakñatchiaq paqingitchumagaasi siñigusi. ³⁷ Nipliutigikkağa iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaağikkumausi!”

14

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

¹ Atuumagaluaqtitnagik malğuk uvluk Jew-ñuruat nigiqpagvikaanatalu atilik Apqusaakkauligmik sulii nigilhata puvlaksigniğilaamik qaqqumik, qaukñijisa agaayuliqsit sulii aglaliqirit pakağiniğaat qanugimña tigusuklugu Jesus irigaqtuğutin tuqulluguasiiñ. ² Aglaan ilinich nipliğniqsut, “Nigiqpagvikaam uvluani taat-nağnianğitchikput. Iñuich aupatchakpiaqtut.”

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

³ Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ñum atniğñautiqaqtuam auyugaqtu-amik. Aasii nigipkaqlugu ağnam tikiñniğaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruğutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma añağniğaa nakasruñña kuviklugu uqsruğun Jesus-ñum niaquanun. ⁴ İlanjisa iñuich ihuaginilğiniğaat aasiiñ avatmun nipliçhutin, “Suvaata una piilaamun uqsruğun atuqpa? ⁵ Tuniñayaqtuq qaaniğlugu pinasut kavluutit taalanik aasii qailługu manik naglinnaqtuanun.” Taatnaqhutin uqapiluktut akiknaqlugu ağnaq. ⁶ Jesus-ñum nipliutigai, “Suginaiqsuñ! Suvaata ihuilliuqtitpisiuñ taamna ağnaq? Una savaaqtuq nakuuruamik uvañnun. ⁷ Naglinnaqtuat itchağataqtut. Taimma qanun savautilhiñaugisi nakuuruamik piyumiñağupsi, aglaan nayuutilhaiñağumiñaitchuña. ⁸ Ağnaq savaaqtuq piyumiñakkağmiñik. Tiprağiksagaa timigikkağa itqanaiyautiplugu iluvikkauliksrajanun. ⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuagikpatruñ tusaayugaagiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaiglugu ağnam taavruma taatnaħa itqakku-tauluniasii ilaanun.”

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilanaj qulit malğuch maliguaqtit, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayuliqsit aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitñun. ¹¹ Tusaakamitruñ quviasuligniqsut, sulii akiqsruğniğaat aatchuğuklugu maninñik. Tavrakña Judas utaqqiaqsiñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuğnaqsilugu.

Jesus Nigiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Nigiqpagviani Atilinmi Apqusaakkauligmik

¹² Sivulliqpiani uvluani nigiqpagvikaam puvlaksigniğilaamik qaqqumik ipnaiyaaq tuqputaauruqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkauligmun. Jesus-ñum maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut nigiqpaliksraptiknik atilinmik Apqusaakkauligmik?” ¹³ Jesus-ñum tuyugigik malğuk maliguaqtin nipliutiplugik, “Nunaaqqimukkitchik. Tavrani paagisigiktik iñuk saagaqtuag qikumik imiqagvinmik. Malikkumagiktik.

14 Napmun isiqqan nipliutiyumagiktik tupilik, ‘Iisautri nipliqsuq, nanili iniqaqpich niggiiviksramnik ipnaimik atiliñmik Apqusaakkauñgimik piqasiqluñja maliguaqtimnik?’

15 Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagviñmik inituruamik qulligmi inimi itqanailaamik inuqsranaiqlugu. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut.” 16 Jesus-ñum maliguaqtai aullaqtut nunaqqimukhutiñ. Paqinnigaat nipliñha taatnatupiaq, itqanaiyaqhutiñ nigiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauñgimik.

17 Anaqaksraaqman Jesus tikiññiqsuq piqatigiplugich qulit malguich. 18 Nigipkaqlugich Jesus-ñum nipliutigai, “Ilapsisamma nigiqatigikkağma aatchuutigigisigaña.” 19 Taapkua aliasuligñiqsut nipliutiplugich atausiuttaaqhutiñ, “Uvaña pivinña?” atlatsuli, “Naaga uvaña?” 20 Jesus-ñum kiuniğai, “Ilapsisamma qulit malguuplusi ittuasi misuksiqatigikkağma puggutamiñ. 21 Iñuk agaayyutitñaqtauruuq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvraqlugu aglausimaruuq ilaagun. Nakliñ iñuk tamna aatchuiruq Iñuñmik agaayyutitñaqtauruuq! Ihuatlukkayaqtuq taimani aninitchumi.”

Atangum Nullautchiğvia

22 Tamatkua nigilgataqtitlugich Jesus-ñum tigummiplugu qaqquq quyyatipluguasiiñ avguqlugu qaiññigaa maliguaqtimiñun nipliqhuni, “Tigulugu niggiisiñ, taamna timiga.”

23 Jesus-ñum tigukamiñ qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññigaa tamatkununa imiqsillaavigipluguasiiñ. 24 Nipliutigai, “Una auga maqiruuq iñugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim taluğniqsuğaa akiqsruutni. 25 Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuña asiam misuğuanik taivrumuñaağlaan imigviksramnun nutaakun añaayyuqautaani Agaayyutim.”

26 Tavra atuanikamiñ atuutmik aullağniqsut iggimun atiliñmun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piilaagñiañhanik

27 Jesus-ñum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluna. Atakkii aglausimaruuq,

‘Tuqqutchiruña munaqsrinik,

taatnamik ipnaich siamitkisirut.’

Zechariah 13:7

28 Aglaan kiñuagun anitqianikkuma aullağisiruña sivupsitñi Galilee-mun.” 29 Peter-m nipliutigaa, “Iluqatiñ unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakkumiñaitchuña.” 30 Jesus-ñum itnağniğaa, “Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalguqtağaluaqnagu malguñniaglaan piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” 31 Aglaan Peter nipliqsuq qapinaiqhuni, “Tuqulunñaunniñ nayuğniagikpiñ. Piilaagiyumiñaiñiağikpiñ sumiunniñ.” Taatnatuntuuq nipliomiñiqsut iluqatiñ.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

32 Jesus-lu maliguaqtinilu tikitñamiñ nunagiksaanun atiliñmun Gethsemane-mik nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyuqatilluna.” 33 Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, sulii John. Uqumaiñiullapiagñiqsuq nagliñnaqsipluniunniñ irrutchiğmigun

34 nipliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumaiñiullapiagñiqsuq. Alianam pisagilhiñaağtuqtağaaña. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillağluña.” 35 Taavunaqtaallakhuni sitquğniqsuq nunamun agaayupluniasiiñ nagliksaaguniluni piñagumiñaqpan. 36 Itnağniqsuq, “Abba, Apaan, suapayaaq analatkiñ piiqugaluağiga nagliksaagutiqpak uvamniñ. Aglaan pisulhiñ atuumayumuq, pisuliginiñlaapkun.” 37 Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutiniğaa Simon Peter, “Simaan, siñikpich? Munagiuraallakkumiñaiñiñiqpichunniñ akkuvauraq?”

38 Tavra nipliutilgiññigai, “Siñiniasunaqasi agaayulusilu, ukpiqsrinaiñitchumausili uuktuakkaugupsi. Iñuk ilumutun piyummatiqagaluahuni irrutchiğmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.” 39 Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyuqahuni sivuanisun. 40 Utiqami paqilgiññigai siñiktuat, irratiñ uisalguillillaklugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksraiññigaa. 41 Utiqami piñayuakni nipliutiniğai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsuğsilu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva

aatchuutauliksrana iñuum Igñinan tikitchuq analatagiyumiñaqsiplugu killuliqirinun. ⁴² Makillusi, utlaglavut, atanji tunirigikkaga imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniġaat

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilanjat qulit malġuich malġuaqtañ tikiññiqsuq. Agġiqasiqhuni iñugiaktuanik iñunġnik, saviqaqhutin suli anautchiraqhutin. Qaukñich agaayuliqsit, aglaliqiritlu suli sivulliuqtigruat tuyuġiniġaich. ⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuam ilaanik qaiññiġaa itnaqhuni ilitchuġipchautigigisiñiplugu, “Taamna kunikkaġa, tavra ilaanuġisiruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiñ qaunagilugu.” ⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiun Jesus nipliutiniġaa, “Ilisautrii,” kuniklugu. ⁴⁶ Aasiñ tamatkua tigguaqñunġaat. ⁴⁷ Iłanjata malġuaqtañ qichaqtuam amuliqamiun savikpani anauniġaa savaktaat qaukhiata agaayuliqsit, siutaiqsiqlugu. ⁴⁸ Jesus-ñum nipliutigai, “Suvaata tigutyappisitña savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqluktaunasugivisitña? ⁴⁹ Uvlutaugagipman agaayyuvikpanmi ilisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitña, aglaan aglaksimaaqtuaq taatna Agaayyutim uqałhani ittuksraupluni.” ⁵⁰ Tarrali malġuaqtañ iluqatin suksraaqługu qimanñiqsut.

⁵¹ Nukatpiaq, malġuaqtañ ilanjat, atnuġaaqagñiqsuq qalipquahñam. Tiguliqsaqman-ituuq ⁵² qalipquani unitlugu qimanñiqsuq atnuġaunnani.

Jesus Uqaqsittaagviñmi

⁵³ Taapkua tigusiruat pituigun tasiuġniġaat Jesus qaukhiatnun agaayuliqsit, kati-maruanun iluqatin qaukñich agaayuliqsit sivulliuqtigruat aglaliqiritlu. ⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq unasiuraaqhuni silataanunaglaa igluqpanan agaayuliqsit qaukhiata. Aqup-piqataunikuq qaunaksrini naniaqtuaqhuni ikniġmi. ⁵⁵ Qaukñich agaayuliqsit suli iluqatin uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut agvisiksrananik akikñaqługu Jesus tuqqutçukługu, aglaan paqitchitłaiññiqsut. ⁵⁶ Iñugiaktuat ilisimaraugaluqatut akikñaqługu, aglaan ilisimaruaruat atñitqataqtut. ⁵⁷ Tavra ilisimarit ilanjich makinniqsut akikñaqługu nipliuhutin, ⁵⁸ “Tusaagikput niplioman, ‘Piyaaqquġisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruuq arganġnik, aglaan pinayuakkun uvlut nappaiñiaqtuña atlamik iñiqtaunitchuamik arganġnik.’” ⁵⁹ Ilisimaritunniñ taapkua piqasiutilguiññiqsut taavrumuuna. ⁶⁰ Qaukhiat agaayuliqsit makinniqsuq sivuġaatni. Tarra apiqsruġniġaa Jesus, “Kiggutiksraitpiun una ilisimarit uqaġikkanat akikñaqhutin?” ⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqañitłuni sumik.

Apiqsrutqilgiññiġaa qaukhiata agaayuliqsit nipliuhuni, “Christ-ñuvich, Igñina Nangakkaurum Agaayyutim?” ⁶² Jesus-ñum kiuniġaa, “Tarra, Ilaanuruña. Tautukkisigiksi Iñuum Igñina aquppikpan taliqpiani Sanñipayaalgum qiniġisiplugu atqaqpan nuviyakun qilañmiñ.” ⁶³ Qaukhiata agaayuliqsit aliktuġniġai atnuġaani nipliuhuni, “Inuqsranaiqsugut ilisimaraurukramik! ⁶⁴ Tusaagiksi uqaġniġuuta! Qanuq sivunniġniġisi?” Iluqatin katimaruat tuqqutaksraġuġniġaat. ⁶⁵ Iłanjisa tivvuaqtuqługu, irrak matuqqaqługik anaumikkaat apiqsruqługu, “Ki, nalautçagiñ kimun anaumiktılaaqnik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattanġiġaat.

Peter-m Jesus Piilaagigaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaagvium tikiññiġaa aġnam savaktaan qaukhiata agaayuliqsit. ⁶⁷ Uuma tautukamiun naniaqtuaqtuaq inmiñik ilisaqłiġniġaa nipliutiplugu, “Ilvittuuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!” ⁶⁸ Peter piilaaqtiqtuq, “Naluruña. Kanjqsimanitchiga qanutchimik uqaqtilaan.” Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalġuġniqsuq.

⁶⁹ Suli aġnam taututqilgitñamiun nipliutiniġai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna ilagipmikkañat.” ⁷⁰ Peter piilaatqilgiññiqsuq. Kinuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniġaat Peter, “Iłumun ilagigaatin Galilee-ġmiunuplutin.” ⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñuqsagłiña uqañitkuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaanja taavruma anutim.” ⁷² Tuglililqługu aqargiqpak qalġuġniqsuq. Peter-m

itqagñigai uqahigikkanji Jesus-ñum, “Aqargiqpak qalguqtagaluaqnagu malgunniaglaan piilaagutigigisigikma pinjasuniaglaan.” Itqaqamiunj taamna qiagaqsiñiqsuq.

15

Pilate-muutiniġaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqaġminj uqaqsittaagtitchirit katimaniqsut sivunniughutinj. Tamatkua Jesus qiliqtinnigaa. Qilgutilik tasikuaqħugu Pilate-muutiniġaat kavanaauruamun.

² Pilate-ñum apiqsruġaa, “Uvva Jew-ñuruat umialigivatin?” Jesus-ñum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” ³ Qaukñich agaayuliqsit pasiuġniġaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriñġiññiqsuq. ⁴ Pilate-ñum apiqsrulgitkaa, “Kiggutiksraiññiqpich? Qanutunaglaan iñugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” ⁵ Jesus nipliñġitchuq. Taatnamik Pilate quviġusuñiqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ñuruat niġiqpagvikaatni atilinjmi Apqusaakkauliġmik Pilate annaktitchiraġniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukaminj. ⁷ Akunġatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñuaqatauruq taapkua anjuyakmata akiknaqħugu Roman kavamañatnik. ⁸ Iñugayaat Pilate-mukamitruñ qasriġiaqsiñiġaat pituiquplugu isiqtatq piragikigmisun sivuani. ⁹ Pilate-ñum kiugai, “Pituiġitquvisitña Umialgatnik Jew-ñuruat?” ¹⁰ Iliġchuġiniġaa qaukñisa agaayuliqsit qaitchiġhat Jesus-mik siqñataqatigimiktigun. ¹¹ Aglaali qaukñich agaayuliqsit akatchiñiqsut iñuñnik Pilate-ñum pituiġitquplugu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, “Qanuġisiñiqpigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ñuruat?” ¹³ Iluqatinj iñuich nipliappañniqsut, “Kikiaktuutili!” ¹⁴ Pilate-ñum apiqsruġniġai, “Suvaata? Savamaqħuqaqpa?” Aglaan iñuich nipliappaaurallapiagñiqsut, “Kikiaktuutisiun!” ¹⁵ Pilate-ñum quyalisukħugich iñuich pituiġniġaa Barabbas ilinjitñun. Qaitkamiunj Jesus anjuyyiuqtimiñun tiliñiġai, “Ki, ipiġaqtuqsuñ! Kikiaktuutinaqsiruq.”

Anjuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Anjuyyiuqtit itqutiniġaat Pilate-ñum tupiqpañanun, aasiñ katitquniġaich atlat anjuyyiuqtit, ¹⁷ atnuġaaqħugu akisuruanik kaviqsaamik suli niaquusiplugu kakitlaġnanik aasiñ iliplugich niaquanun. ¹⁸ Kamaginjuagñiġaat sivuġaani nipliġhutinj, “Uvvaguq Umialgat Jew-ñuruat!” ¹⁹ Anaullaġniġaat niaquagun anautamik suli tivvuaqtuqħugu sitquġvigiġplugu sivuġaani Jesus. ²⁰ Mitautigianikamitruñ mattaqtinnigaa kaviqsaq silatiġuaq atipkaqħuġaasiñ ilaan atnuġaaniñik. Tavra aullautiniġaat kikiaktuutiviksrañanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniġutamun

²¹ Uvvaguq iglaullaġminj anjuyyiuqtit paagñiġaat iñuk atiqaqtuq Simon-mik utiqtuq nunaqqimun. Nunuriñiġaat iqsrucuplugu Jesus-ñum kikiaktuutriviksraña. Taamna Simon Cyrene-naġmiu aapañak Alexander-mlu Rufus-ñumlu. ²² Tikiutiniġaat nunañanun taiyuutilinjmik Golgotha-mik mumiutiqaqħuni “Niaqum Saunġa.” ²³ Imiksritkaluagñiġaat asiam misuġuanik avuplugu suñagñitчуamik. Aglaan Jesus imiñiñiġaa. ²⁴ Tamatkua anjuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuġniġaich atnuġaani aasiñ saaptautigiġplugich qanutchimik iñuk piksraquplugu. ²⁵ Nine-aklaaqman uvlaami kikiaktuutiniġaat. ²⁶ Aglaich pasikkusiañi iliniġaich niaquan qulaanun itna aglakħugich, “Umialgat Jew-ñuruat.” ²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malġuk tiglinjaqtik, ilaqataa taliqpian tunjaani suli ilaqataa saumiani. ²⁸ [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqalħa immiumaruq, “Irrutiniġaat savamaqħuktuatun.”]

²⁹ Iñuich apqusaatquaat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanñatinik Jesus-mun, “Aa! Uqaguuruatin piyaqquhiñauniplugu agaayyuvikpak aasiñ nappatqiglugu pinasuni uvluni, ³⁰ ki, anniqsugñ ilipnik, aasiñ atqagñ sannigutamiñ.” ³¹ Taatnatuntuuq qauklinisa agaayuliqsit piqasiqhutin aglaliqiririk mitautigigaat, “Una anniqsuiragtug atlanik, aglaan inmiñik anniqsulguitiñiqsuq. ³² Ki, Christ, Umialga Israel-ñum, atqagutin kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpigiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviağutiniğaa.

Jesus Tuquruq

³³ Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴ Three-aklaaqman Jesus nip-itusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaqhuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutigingiqpina?” ³⁵ Iñanich tamatkua qichaqtuat tusaakamiun nipliqtut, “Atañii, tuqługağaa Elijah.” ³⁶ Iñanich iñuich tiguliqamiun allaqtigun qil-amiksruaqhuni misuktiqługu misuqqumun, isautchiqsıqługu ayauppınmik qaqłukkun aktuqługu nipliqhuniasiiñ, “Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.” ³⁷ Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. ³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpanmi siiksiñiqsuq tat-pichakña takanuña taatna. ³⁹ Tavra anuyyiuqtit qaukiat qichaqtuaq Jesus-ñum qaninani tuqupman nipliğniqsuq, “Iłumutun taamna anun iğniğiniğaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat unavaniñ, ilagiplugich Salome sulı Mary Magdalene sulı Mary, aakagikkañak taivruma kamanaiñniqsram James-ñum sulı Joses-ñum. ⁴¹ Tamatkua piqasiqsugniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlat iñugiaktuat ağnat malinğniğaat Jerusalem-mun.

Jesus Iłuviğniğaat

⁴² Unnuksraaguraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiñniqsuq. Uvva uvluani sivuani Jew-ñuruat minguiqsiağviat piuq. ⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. Iniağiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtigruanunıqsuaq niğıugaqağniqsuq aullağniñiksrananik anaaququtaanik Agaayyutim. ⁴⁴ Pilate quviğusunıqsuq Jesus tuquaniktigniqman. Tuqługniğaa anuyyiuqtit qaukiat apiqsruqługu tuquaniktıqmagaan. ⁴⁵ Tarra iłitchuğianikamiun taavrumakña anuyyiuqtit qaukiatniñ Jesus-ñum tuqqutilaana, qaitkaa timaa Joseph-mun. ⁴⁶ Joseph tauqsıgñiqsuq ukiłhaağiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqługu ukiłhaağıksuamik iłiñiğaa iłuviłıuqtamun uyağanmi. Aksrakługu uyağanmik taluniğaa taamna iłuviq. ⁴⁷ Mary Magdalene sulı Mary aakagikkaña Joses-ñum qiniğniğaa napmun iłiñiaqmanaan.

16

Jesus Anıtqıksuq Tuqułıgmiñ

¹ Jew-ñuruat minguiqsiağviat qaanjanikman, Mary Magdalene sulı Mary aakana James-ñum sulı Salome tauqsıgñiqsut tiprağıksaanik uqsruqtıgukługu Jesus. ² Uvlaatchaurami sivullıgmi uvluani akunniqsam tikitchut iłuviğmun nuiyasriuraqmiuğlu siqiniq. ³ Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiami aksrakısıvaun uyağak paananiñ iłuvğum?” (Atakkii uyağak anıgaluaqtuaq). ⁴ Tavrakña tautunığaat uyağak aksraksimaanıklugu.

⁵ Tavra ağnat isiğniqsut iłuviğmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraqtuaq talıqpian tunaaani atnuğaaqaqhuni takıruamik qatiqtaamik. Quviğutchanıqsut. ⁶ Aasiñ nukat-piam nipliutigai, “Quviğusunaqasi! Pakakkısi Jesus Nazareth-mıu kikiaktuutrauruq. Agaayyutim anıtqıksitkaa. Uvani inğitchuq. Qiniqsıun nallavia. ⁷ Aglaan uqautityaqsıgik malığuaqtıt Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-munıaqtuq sıvupsitni, taamani tautukısıgıksı tuvrağlugu uqauttutaa ilıpsitñun.’” ⁸ Tarra uniñniğaat iłuviq qilamik. Tatamıtıpaıtılutın uulıksıniqsut. Nıplıniñniqsut iñunmun apqutmikni iqsıtchakpaıtılutın.

Jesus Sagvisuq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaam, sagvigñiqsuq sivulliuplugu taivrumuᅇa Mary Magdalene-mun irrusiqluiyakkamiñ tallimat malᅇunnik. ¹⁰ Taavruma utlanigai piqatigisuukkanj Jesus-ᅇum kiñuvᅇuruat qaiplutinlu. ¹¹ Uqautinigai Jesus iñuuniplugu suli tautuᅇniplugu. Tamatkua naagatai kiñuvᅇuruat tusaakamiᅇ ukpigingñiñigaa.

Jesus Sagvigñiqsuq Malᅇunᅇun Maliguaqtinun

¹² Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun ilipluni malᅇunᅇun ilaniknun aullaqtuanᅇun nunaaqqimiñ. ¹³ Tavrakᅇatchiaq utigniqsuk. Uqauraaqsiñiaᅇaluagñiqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiginjitmiñigaaich.

Jesus Sagvigñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliguaqtinun

¹⁴ Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkunᅇa qulit atautchiñun nigñiaqtitlugich. Suakataᅇnigai ukpiqsrilᅇuᅇhatigun pitchigilᅇhatigunlu atakkii ukpiginjitlugich qiñiqtuat ilaanik kinuagun anitqilhan. ¹⁵ Nipliutigai, “Aullaᅇusi iluqaanun nunamun, quliaqtuaᅇiyumagiksi tusaayugaagiksuaq anniqsuᅇiakun iluqaitñun iñunᅇun. ¹⁶ Kisupayaaq ukpiqsriruaq suli paptaakkauruaq anniqsuᅇisiruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsrinitchuaq suksraungiqsaugisiruq. ¹⁷ Tamatkua ukpiqtuat piqagñiaqtut ilitchuqqutaiñik sanᅇim taavrumuuna: Atuᅇlugu atiga anittaigisirut irrusiqlunnik suli uqatlagisirut atlakaagñiñik uqqanik. ¹⁸ Tigugaluagumiᅇ nimigianik unniñ imigaluagumiᅇ tuqunamik nuyuaᅇnamiuyumiñaitchut. Iᅇigisaich argagikkatiᅇ atniᅇñaqtuanun aasiñ tamatkua ihuaqsilutin.”

Jesus Aullautrauruq Qilanᅇun

¹⁹ Kinuagun Jesus-ᅇum Atanᅇum uqaqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraa-gaqsiñigaa pakmuᅇa aquvitoluguasiiñ taliqpinmi tunaanun. ²⁰ Maliguaqtai aullaqhutin quliaqtuaᅇniqsut tusaayugaagiksuamik nanipayaaq. Atanᅇuruam savaqatiginigai nalupqinaigutiplugu uqauttutaat ilumun itilaananiᅇ quviquaqtuatigun savaanᅇisigun.

Uqallich Aglaani Luke-ŋum

¹ Piqpagiplutin ilauramaan Theophilus! Inugiakuat inuich pisuqtilaagmiktigun aglaniqsut atuumaruanik akunnaptikni. ² Iisimaraumat uqautinigaatigut tautukagmiknik taimaknaniñ aullagniihianiñ. Inuich tamatkua pakmapak quliaqtuaagniqsut tusaayugaagiksuamik. ³ Qutchiksuanjuruatiin, aglaniaqtuna ilitchugiraksraqnik ilisaagillapiaqqaaglugich uqagipayaakkanich aullagniihianiñaglaan. ⁴ Aglaktuña taavrumiña ilisimatquplutin ilumutuupialhanik ilisauttusiagikkaqich.

Anniviksraña John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

⁵ Herod-ŋum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atilimik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisqaqtuani Abijah-ktutnik. Añaata atqa Elizabeth, paniginiñaali atlam agaayuliqsim. ⁶ Iluqatik nalaunnaruanuniqsuk Agaayyutim qiniñhani, tupiksriplutik iluqaitnik Atangum tillisainiglu atuqtaksraiñiglu. ⁷ Qitunğaiñniqsuk atakkii Elizabeth qitunğitlailuni, suli iluqatik utuqqanaaguhutik.

⁸ Abijah-ktut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniñaaga Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹ Tuvraqługu atuiragilhat agaayuliqsit piksraqtaaginigaat ikipkairuksraupluni tipragiksautmik. Isigniqsuq agaayyuvikpañanun Atangum. ¹⁰ Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipragiksautmik inugaagruich agaayuniqsut silataani. ¹¹ Isagulgan Atangum sagviutiniñaaga qichaqhuni taliqpiani ikipkaiviuram tipragiksautmik. ¹² Zechariah-m tautukamiun tupaniqsuq iqsiliqsiqhuni. ¹³ Aglaan isagulgum nipliutiniñaaga, “Zechariah, iqsiñak! Agaayyutim tusaaniñaaga iniqsrulhiñ. Nuliagikkan Elizabeth ignigisiruq anugauramik. Atchigisigiñ John-mik. ¹⁴ Quviasuutiqağniaqtutin! Atlatu inugiakuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵ Inullautaugisiruq kamanaguni Agaayyutim qiniñhani. Imigumiñaitchuq asiam misuqquanik sanjisarumamik. Anilgatahigmiñiñaglaan anjalatiqağisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁶ Utiqtinniağai inugiakuat Israel-ŋuruat Ataniğmun agaayyutaatnun. ¹⁷ Ataniq aggitlaniñaan taamna John quliaqtuağniaqtuq sanjiaquni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Ilauraagiksikisigai aapauruat qitunğanitñun. Utiqtitkisigai tupiksritlaitchuat isummatiqatlasilugich nalaunnarumamik. Itqanaiyutigisigai inuich akuqtugumiñaqsilugu Ataniq.” ¹⁸ Zechariah-m nipliutiniñaaga isagulik, “Qanuğluña ilisimaniaqik ilumutuutilaagnik? Atanii, anayuqaaqtuna suli nuliagikkağa utuqqaguqmiuq.” ¹⁹ Isagulgum kiuniñaaga, “Gabriel-ŋuruña. Qichaqtuna sivuğani Agaayyutim. Tuyugigaña uqautiyaquplutin taavrumiña tusaayugaallautamik. ²⁰ Ukpigilguitchiñ uqauttigikkağa aglaan atuumagisiruq. Atakkii ukpigilguitñapña uqagumiñaitchutin tikilgatağlugu uvluq tamatkua atuumaviksrañat.”

²¹ Taatnaqtitlugu inuich utaqqiñigaat Zechariah ilisimasukhutin suvaata muluvaalhakmagaan iluani agaayyuvikpaum. ²² Anisulligataqami uqalguiñniqsuq. Inuich ilitchuginigaat qiniqquraaqalha agaayyuvikpaum iluani. Uqalgitluni urriqaniqsuq arganmiñik. ²³ Abijah-ktut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi naatnamiuñ Zechariah aiñiqsuq. ²⁴ Aquvatigun taavruma nuliaña Elizabeth sinjayauniqsuq. Aasiñ tallimani tatqini aimmiñiqsuq ²⁵ itnaqhuni, “Kiisaimma sanjiruam Atangum Agaayyutim ikayuqpaña. Kanjusutqikkumiñaiqsuña qitunğitlaniñiluna.”

Anniviksraña Jesus-ŋum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqini Elizabeth sinjayaunaniñman, Agaayyutim tuyugilgiñniñaaga isagulik Gabriel nunaqqimun Galilee-miittuamun atilimun Nazareth-mik. ²⁷ Tuyuginiñaaga niviaqsiamun anutituqsimaitchuamun atilimun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuumun

anutmun atilimun Joseph-mik. Joseph kinuviaġiniġaa Atanġum David. ²⁸ Isaġulgum tikiñniġaa nipliutiplugu, “Paġlagikpiñ! Atanġum Agaayyutim piksraqtaagigaatin iqatigiplutin. [Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniñ.]” ²⁹ Mary tupallapiagñiqsuq isaġulgum nipliuttutaagun kanjqsinjilugu suvaata uqaqtilaana taatna. ³⁰ Isaġulgum nipliutiniġaa, “Iqsiñak Marii! Agaayyutim ihuaqqtigigaatin. ³¹ Sinjiaugisirutin iġñilutinaasiiñ anjugauramik atchiqsaksraqikkaqnik Jesus-mik. ³² Taamna kamañaġisiruq, suli iñuich taiguutiqaġisigaat iġñinjanik Qutchinñiqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim atanigūqtinniaġaa David-tun sivullianatun. ³³ Atanigūġisiruq kinuvianjiñi Jacob-ñum qanapak taimuġa, suli añaayuqautaa isuksraqaġumiñaitchuq.” ³⁴ Mary-m tarra nipliutiniġaa isaġulik, “Qanuq una itkisiñiqpa? Ilaqatniksimaitchunjasuli.” ³⁵ Isaġulgum kiuniġaa, “Ipqitchuaq Irrusiq tikiumaġisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchinñiqsrauruam sanjigikkañan nayuġisigaatin. Taatnaġuni ililgaaq ipqitkisiruq taiguutiqaġuni Iġñinjanik Agaayyutim. ³⁶ Aasiiñ, itqallaun ilan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitunġaqatlaiñniplugu. Aglaan pakma sinjiauruq itchaksrani tatqiñi utuqqanaaġuġaluanġaġmi. ³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaġitlagaa.” ³⁸ Mary nipliġniqsuq, “Atanġum savaktigigaana. Atuumali uvanun uqauttutigikkaptun.” Tavrakna isaġulgum uniñniġaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaligtuqhuni aullaqtigñiqsuq nunaaqqiuramun qimigaanjiñiittuamun Judea-m. ⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinniġaa Elizabeth. ⁴¹ Elizabeth-ñum tusaapqauraqmagu Mary-m paġlataa ilummiutaq iliqsraqtigñiqsuq. Elizabeth anjalatigaġniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik ⁴² nipliqhuni nipitusipluni, “Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililgaaq sinjiaukkan. ⁴³ Qanutun quyyasiusiaqaqtigivik, atanigma aakagikkañan utlagluġniġaana qiniġiaqluġa! ⁴⁴ Tusaapqauraqapku paġlatigikka ilummiutaġa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵ Qanutun quviasuktigivich ukpigikapku Atanġum uqaħa tuyuutigikkaña ilipnun atuumagisiñiplugu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipliġniqsuq,
 “Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruġiga Ataniq.
⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaġa.
⁴⁸ Suunilūqtuana itqaġiniġaana.
 Uvakñaniñaglaan iluqatin iñuich taiguutiqaġisigaatna quvianamiuruam
⁴⁹ atakkii kamanaqtuaq Sanjiruaq Agaayyun savaaqaqhuni kamanaqtuanik uvam-
 nun.
 Atqa ipqitchuq.
⁵⁰ Kinuviaġiñi aippaavak
 nagliktuutiqaġai taluġirigikkani.
⁵¹ Agaayyun isanjiqsuq sanjiruamik taliġmiñik
 aasiiñ siammayaqaqħuġich kamañaġasuktuat sivunniugutituummaitñik.
⁵² Atchiksinnigai kamanaqtuat atanġich
 suli atchiksuat kamañaqsipkaqħuġich.
⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik
 suli aullaqtitluġich umialguruat saagaħaaqħuġich.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ikayugniġaa savaktigikkani Israel nagliktuqħuġich,
 akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kinuviaġapayaaniñunlu qanapak
 taimuġa.”
⁵⁶ Mary nayuutiuraagñiqsuq piñasuni tatqiñi Elizabeth-mi, aasiiñ utigmun aipluni.

Aniħa John Paptaaqtichirim

⁵⁷ Igñiviksrani tikitman, Elizabeth igñiñiqsuq aᅇugauramik. ⁵⁸ Iᅇaiñ ilauraañiñlu tusaaniᅇaat Atangum kamaᅇaqtuamik nagliktuiᅇha Elizabeth-mun. Aasiñ tamatkua quviasuᅇasiᅇniᅇaat. ⁵⁹ Aniqammiuraᅇ tallimat malᅇuᅇnik uvlianikman nalunaitᅇutchiaᅇsiñiᅇaat atchiᅇgukᅇugu Zechariah-mik, aapaᅇan atᅇanik. ⁶⁰ Aglaan aakaᅇa nipliᅇniᅇiqsuq, “Naagga, atiqaqtuksrauruᅇ John-mik.” ⁶¹ Nipliutilᅇiñniᅇaat, “Aglaan nalliatunniñ ilavich atiqañitchut taavrumiᅇa atigᅇmik.” ⁶² Urriᅇaplutiᅇ apiᅇsruᅇniᅇaat aapaᅇa kisumik atchiᅇgukᅇisipmagaan aniqammiuraᅇ. ⁶³ Zechariah aatchuᅇuniᅇsuᅇ aglagviksramik, aglakhuniasiiñ, “Atiqagᅇisuruᅇ John-mik.” Quviᅇusuᅇniᅇqsut iluᅇatiᅇ. ⁶⁴ Taatnaanikami Zechariah uᅇatlasitᅇiñniᅇiqsuᅇ quyaᅇaᅇsiᅇluᅇuasiiñ Agaayyun. ⁶⁵ Siᅇalliᅇuᅇich atlayuatchañniᅇqsut, aasiñ iñuich nunapayaani Judea-mi uᅇaᅇiniᅇaat. ⁶⁶ Tusaapayaᅇatuᅇ taavrumiᅇa isummatiginiᅇaat apiᅇsruᅇᅇutiᅇ, “Qanusiuᅇisiñiᅇqpa una ililᅇaaᅇ?” Nalupᅇinaitchuᅇ Ataniᅇmun iqatigitiᅇaᅇa.

Zechariah-m sivuniksriᅇutaa

⁶⁷ John-ᅇum aapaᅇa Zechariah aᅇalatiᅇaᅇniᅇsuᅇ Iᅇᅇitcheuamik Irrutchimik. Uᅇaᅇniᅇsuᅇ sivuniksriᅇipluni,

⁶⁸ “Quyalakᅇut Ataniᅇ Agaayyutaᅇ Israel-aᅇᅇmiut!
Atakkii ikayuᅇiᅇaᅇniᅇai tasuᅇsaᅇiaᅇluᅇich iñuni.

⁶⁹ Akunᅇatniñ kiᅇuviᅇiᅇkkaᅇiñ David-ᅇum
Agaayyun piᅇsraᅇtaᅇaᅇaᅇniᅇsuᅇ iñuᅇmik saᅇᅇiᅇaᅇtuamik anniᅇsuᅇiᅇaᅇhuta.

⁷⁰ Taimakᅇaᅇlaan akiᅇsruᅇaᅇatigut tumigiᅇluᅇich iᅇᅇitcheuᅇ sivuniksriᅇiriᅇiᅇi

⁷¹ anniᅇsuᅇiᅇsiñiᅇiᅇluta akilliᅇiᅇsuᅇᅇigikᅇaptikᅇiñ
suli saᅇᅇiatniñ uumigiriᅇiᅇkᅇapta.

⁷² Uᅇaᅇniᅇsuᅇ nagliᅇiᅇsiñiᅇiᅇluᅇich sivulliaᅇiᅇkᅇavut
itᅇaᅇilugu iᅇᅇitcheuᅇ sivunniᅇuᅇutni.

⁷³ Agaayyutim akiᅇsruᅇniᅇaᅇa sivulliaᅇᅇut Abraham

⁷⁴ annaᅇtiᅇiᅇsiñiᅇiᅇluta akilliᅇiᅇsuᅇᅇigikᅇaptikᅇiñ
uvaptikᅇnun savautitᅇuᅇpluni iᅇsisuᅇaᅇata

⁷⁵ iᅇᅇiᅇkun nalaunᅇaruᅇalikunlu iñuuniᅇtutillaᅇptikni.

⁷⁶ Ilvich ililᅇauramaᅇ, taiguutiᅇaᅇisiritin sivuniksriᅇiraanik Qutchiᅇniᅇiᅇsrauruam
Agaayyutim.

Iᅇliᅇisiritin sivuani Atangum itᅇanaᅇiᅇaᅇiᅇluᅇu agᅇiᅇksraᅇa

⁷⁷ uᅇaᅇtiluᅇich iñuᅇiᅇkkaᅇi

anniᅇsuᅇiᅇsiñiᅇluᅇich natᅇiᅇutigisiñiᅇluᅇillu killuᅇsaᅇutiᅇitᅇik.

⁷⁸ Agaayyutiᅇiᅇkkaᅇᅇut ilunᅇuktauruᅇ nagliᅇtaᅇpluniᅇu.

Tuyuᅇiᅇpaᅇu anniᅇsuᅇᅇti inniaᅇtuᅇ uvaptikᅇnun uvlum ᅇausaᅇatauraᅇniᅇatun.

⁷⁹ Ikayuᅇiᅇsiᅇai iñuuniᅇaᅇtuᅇ taaᅇtuami iᅇsiñᅇaᅇi tuᅇuᅇᅇum,

aasiñ ilaan iñuupᅇaᅇuta tutᅇiᅇsilluta.”

⁸⁰ John agliᅇluni timimigun saᅇᅇisiñiᅇiqsuᅇ irrutchikun. Iñuuniᅇniᅇsuᅇ iñuilaami
aullaᅇniñiᅇaᅇhanunaglaan ilaan ᅇuliaᅇtuᅇaᅇaᅇhan Israel-aᅇᅇmiunun.

2

Aniᅇha Jesus-ᅇum

¹ Augustus atangunᅇaᅇmi Rome-mi tilisiñiᅇiqsuᅇ iñuich nanipayaaᅇ atᅇiᅇsitᅇuᅇluᅇich.

² Taamna atᅇiᅇsitcheᅇivik sivulliuniᅇsuᅇ. Taamna atuumapman aᅇun atiqaqtuᅇaᅇ

Quirinius kavanauniᅇsuᅇ Syria-mi. ³ Iñupayaᅇ utlautiniᅇqsut sivulliaᅇmiᅇ anniviᅇitᅇun

atᅇiᅇsitcheᅇaᅇtuᅇᅇutiᅇ. ⁴ Joseph-tuuᅇ iᅇlaupmiñiᅇiqsuᅇ. Aullaᅇniᅇluni Nazareth-miñ

Galilee-miittuamiñ Bethlehem-muᅇniᅇsuᅇ, nunaᅇᅇimun Judea-miittuamun, annivia-

nun atangum David. Joseph tavrunᅇaᅇniᅇsuᅇ atakkii ilaᅇtuᅇuᅇ kiᅇuviᅇiᅇluᅇu David-

ᅇum. ⁵ Atᅇiᅇsitcheᅇaᅇtuᅇaᅇmi aullautiniᅇaᅇ Mary nuliaksrausiᅇtianikkani siᅇiᅇayauruᅇaᅇ.

⁶ Bethlehem-miititlugik Mary igñisuligñiqsuq. ⁷ Igñiñgagñiqsuq aṅugauramik. Nimiqsruqtuallaṅniḡaa ilipḡuguasiñ tuttuqpaich niḡḡiviatnun atakkii iniksraitḡutin nullagvini.

Munaqsriḡlu Isaḡulḡiḡlu

⁸ Ilanich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsriḡutin ipnaimiknik. ⁹ Isaḡulḡan Atanḡum sagviutiniḡai aasiñ qaumanan Atanḡum qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiagñiqsut. ¹⁰ Aglaan isaḡulḡum nipliutiniḡai, “Iqsiñasi, uvuṅaqḡuṅa uqautityaḡipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauramik iñupayaamun. ¹¹ Marrumani unnuami anniqsuḡti ilipsitñun aniruḡ David-ḡum nunaaqḡiani, Christ-ḡuruḡ Ataniḡ. ¹² Una ilitchuqḡutauruḡ ilipsitñun ilaanutilaananiḡ, paḡitkisigiksi aniqammiuraḡ nimiqsruḡlaktaḡ nalaruḡ tuttuqpaich niḡḡiviatni.” ¹³ Tavrakḡatchiaḡ iñugiaplaḡtuat isaḡulḡich qilaṅmiñ sagviḡñiqsut. Piḡasiḡḡugu isaḡulik nanḡaḡniḡaat Agaayyun itnaḡhutin,

¹⁴ “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchiñiqsrami qilaṅmi, sulitutuḡitiḡaḡli nunami akunḡatni iñuich quyalitñiktuat ilaanik.”

¹⁵ Isaḡulḡich utiqmata qilaṅmun munaqsrit nipliḡñiqsut inmiknun, “Ki, aullaḡta Bethlehem-mun tautuḡiaḡḡugu Atanḡum uqauttutigikkaṅa uvaptiknun!”

¹⁶ Qilamiksruaḡhutin paḡinniḡaich Mary-lu Joseph-lu sulit aniqammiuraḡ nalauraḡtuḡ tuttuqpaich niḡḡiviatni. ¹⁷ Munaqsrit tautukamitruṅ uḡaḡiniḡaich isaḡulḡum nipliuttutigikkaṅi taavrumuuna aniqammiurakun. ¹⁸ Tusaapayaḡtuat quviḡusuṅniḡsut tamatkuniṅa munaqsrit nipliuttutigikkaṅitñik. ¹⁹ Mary-m uummatigmiitchiutiniḡai uqautigikkaṅich aasiñ isummatigiuraḡḡugich. ²⁰ Munaqsrit utiḡniḡsut kamaksruḡḡugu nanḡaḡḡugu Agaayyun iluḡaisiḡun tusaakkaḡmiktigunlu tautukkaḡmiktigunlu. Atuumaruḡ atrilipḡugu isaḡulḡum atuumagisiñikkaṅa.

Jesus Atchiḡaat Agaayyuvikpaṅmi Qaitḡugu Agaayyutmun

²¹ Tallimat malḡuk uvlut naatmata sulit aniqammiuraḡ nalunaitḡutchiḡsaunaniḡman, atchiḡniḡaat Jesus-mik, atigmiḡ isaḡulḡum qaisaniḡ Mary siṅaiyaḡaluaḡtitnagu.

²² Ipḡiqsaḡviksraṅat tikitman, Joseph-lu Mary-m lu aniqammiuraḡ Jerusalem-muutiniḡaḡ qaitchaḡtuḡḡugu Agaayyutmun tuvraḡḡugu maligutaksraṅa Moses-ḡum, ²³ maligutḡugu aglausimaruaḡ maligutaksraṅiñi Atanḡuruam, “Aniqqaaḡtuapayaḡ aṅugauraḡ qaisaksrauruaḡ Agaayyutmun.” ²⁴ Tunillaḡtuḡiaḡniḡsuk malḡuṅnik tiṅmiaḡruuraṅnik, inḡianuruamik maligutaksraṅaḡun Agaayyutim.

²⁵ Jerusalem-mi aṅutiḡaḡmiñiqsuḡ atiliniḡ Simeon-mik. Una aṅun nalaunḡaniḡsuḡ taluḡsriruaḡ Agaayyutmik, sulit utaḡḡiñiqsuḡ Israel-aḡmiut annautikkauḡiksraṅatnik. Ipḡitchuam Irrutchim nayuḡniḡaa. ²⁶ Ilaan uqautiniḡaa tuquyumiñaiñiḡipḡugu qiniḡaluaḡnagu Christ Anniḡsuḡti Agaayyutim akiḡsruutigikkaṅa. ²⁷ Simeon sivullikkaupluni Ipḡitchuakun Irrutchikun utlautiniḡsuḡ agaayyuvikpaṅmun. Jesus-ḡum aṅayuḡaaniñ tikiutipmatku aniqammiuraḡ Jesus agaayyuvikpaṅmun atuumatyaḡḡugu atuiragiḡhagun maligutaksram, ²⁸ Simeon-ḡum akiggiutiniḡaa iligaaḡ aasiñ quyaḡḡugu Agaayyun,

²⁹ “Ataniḡ, akiḡsruutigikkaṅ atuumapkaḡiñ, sulitutuḡḡulasiruaṅa tutḡiḡḡuṅa.

³⁰ Irramnik tautukkiga anniqsuḡti

³¹ tuyuḡikkaṅ annautitḡuplugich iñuich sumipayaḡ.

³² Ilaa qaumauruḡ sagviiruaḡ anniqsuḡiamik Jew-ḡuṅḡichuanun sulit kamanautaugisiruḡ iñuiñun Israel-ḡum.”

³³ Iligaaḡ aapaṅa aakaṅalu quviḡusuṅniḡsuk tamatkunuuna Simeon-ḡum uqauttutaḡun Jesus-kun. ³⁴ Simeon-ḡum qiniḡuaḡutiniḡik piḡiusiamik sulit nipliutiplugu Mary aakagikkaṅa, “Agaayyutim una iligaaḡ piḡsraḡtaḡiniḡaa aḡvisautyaḡuplugu tammaliksraṅatnun naagaḡaa anniqsuhiksraṅatnun iñugiaktuanun Israel-aḡmiunun.

Ilitchuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaana iñugiaktuat iñuich uqagisirut akitñaqlugu. ³⁵ Taatnağumiñ sagvigisiñiğaiç iriğaqtuqhutiñ isummatigikkañiç ilaagun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

³⁶ Sivuniksriqiriqagmiñiqsuq uilgaağnaamik atiliñmik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kinuvianjiñiñ Asher-ñum. Anna utuqqauruq. Uiqagñiqsuq tallimat malğunni ukiuni, aasii uina tuqupluni. ³⁷ Taimakñaaglaan iñuuniağniqsuq uilgaağnaañupluni, aasiiñ pakma ukiuniñiqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillañiñiğaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhuniļu agaayupluniļu. ³⁸ Taavrumani sasagñigmi tikiñniqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiğaa taamna ililgaaq iluqaitñun niğiguaqaqtuanun tasuqsaityakisrañanik Jerusalem-ñum.

Utilhat Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ñum suli Mary-m tanjanikamitkik iluqaisa atuqukkat maligutaksrañigun Agaayyutim utiğniqsuk kinuniğmikhun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰ Ililgaaq Jesus aglipuni sanñisiñiqsuq, puqutiqaallapiaqhuniļu. Suli Agaayyutim ihuaqutiniğaa.

Nukatpiağruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹ Ukiuğagipman añayuqaak Jesus-ñum utlauragñiqsuk Jerusalem-mun niğiqpagvikaamun atiliñmun Apqusaakkauliğmik. ⁴² Jesus qulit malğunni ukiunikman utlautiniqsut niğiqpagvikaamun piragiliğmiktun. ⁴³ Niğiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsut. Utiqsağmaknik nukatpiağruk Jesus uniniqsuq Jerusalem-mun, aasiiñ aakanan Joseph-ñumlu naluniğaa. ⁴⁴ Iğligasuginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalğataqlugu uvluq. Uvvaasiiñ tikiumakamik nullagviksrağmikhun pakaaqsiñiğaa akunğatni ilamiñ suli ilauraaniñi. ⁴⁵ Paqinñitñamitku utiaqsiñiqsuk Jerusalem-mun pakkiatqlugu. ⁴⁶ Piñayuatigun uvlut paqinniğaa agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew-ñuplutiñ ilisautriñi, naalagñiplugich apiqsruqtaqlugillu. ⁴⁷ Iluqatiñ tusaaruat ilaanik quvigusuutiginiğaat puqikhuni kiggutaigun. ⁴⁸ Añayuqaakkiñ quvigusuutiginiğaa tautukamitku. Aakanan nipliutiniğaa, “Iğniñ, qanulgitpisiguk? Aapanlu piñikralilapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptiğni.” ⁴⁹ Jesus-ñum kiuniğik, “Suvaata pakakpisiñi? Naluniqpitku nayuutiruksrauliğaa aapaa tupqani?” ⁵⁰ Aglaan kaniqsiñiñiğaa kiggutaa. ⁵¹ Tavrakña Jesus utiqasiğniğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkañan itqagiplugich iluqaisa tamatkua uummatigmiitchiutiniğai. ⁵² Jesus agliñiqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iñuillu nakuaginiğaat.

3

Quliaqtuaqalħa John Paptaaqtitchirim

¹ Akimiağuuatni ukiut atanniqsuiħhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqagtuami Judea-mik, Herod atangupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqagtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiiñ ² Annas-lu Caiaphas-lu qaukhiuplutik agaayuliqsini. Taapkua atangupkaqlugich uqalħa Agaayyutim tikiumaniqsuq John-mun iğniñanun Zechariah-m iñuilaami. ³ John kukilunniqsuq kuñan Jordan-ñum avataani quliaqtuaqhuni, “Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaqtillusi. Taatnağupsi Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁴ John agğigñiqsuq tuvraqługu aglausimaruaq makpiğaanani sivuniksriqirim Isaiah-m itna, “Iñuk tuqluiraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiun apqutiksraña Atangum,
nalğugługu tumiksraña!

⁵ Natigñapayaat immiğlugich,
iñgich qimigaaallu naqigługich,
saqunaruaq apqutit nalğusaqmiğugich,

qaiğiitchuat tumitchaat qaiqsaglugich.

6 Tarrali iñupayaaq iłtchuğiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.”

Isaiah 40:3-5

7 Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutiñ. Uqautiniğai, “Nimiğiatun ittuasii, kia uqautivasi annatlasiñiplusi anasiñjuqsautiksrañaniñ Agaayyutim?

8 Iłitqutchipsigun qiniğnaqsisiuñ isummitqihqsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi, ‘Abraham sivulliağigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyağaiç kinjuvialiutlagai Abraham-mun! 9 Agaayyutim atanniłha qallipiagataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipilhiñaagukługu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq asirriñitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniğmun.”

10 Iñuich apiqsruğniğaat, “Qanuğmi pigisiñiqpisa?” 11 Kiuniğai, “Kisupayaam malğunñik qaliğuaqagumi qaitchili iñunmun atnuğaaksraitchuamun, sulii kisupayaaq niqiksrautiğagumi niğipkaili niqiksraitchuamik.” 12 Iłañich tax-siliqirit utlautipmiñiqsut paptaaquplutiñ aasiiñ apiqsruqługu, “Iłisautrii, Sugisiñiqpicali?” 13 Uqautiniğai, “Katitchiñasi qañiğługu piraksriusiaqsi.” 14 Iłañisa anuyyiuqtit apiqsruqmiñiğaat, “Uvagutaasiiñ, qanuğisiñiqpisa?” Nipliutiniğai, “Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaigilugu akilusiagikkaqsi.”

15 Iñupayaat niğiugaqagñiqsut Anniqsuqtimik agqiqsagumaruamik, aasiiñ isumaniqsut taamna John Christ-ñupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. 16 Aasiiñ John-ñum uqautiniğai, “Paptaaqtitchiruña imikun, aglaan taimma iñuk agqiqsagumaruaq kamanatluktuq uvamniñ. Siniiłguyumiñaitchuñanniiñ aluğutiñnik. Paptaağisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun sulii iknikun. 17 Tigummiagigaa tiktitaun salummağukługich mukkaaksrat sanikłunniñ, katillugichaasiiñ mukkaaksrat sigłuağmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikłuich ikniğmun qamiyumiñaitchuamun.”

18 Atlakaagiiçkun John quliaqtuağniqsuq tusaayugaallautamik iñunñun pitchuk-saaqługich atlağquplugich iñuuniałhat. 19 John-ñum iñiqtiqmiñiğaa ataniq Herod atakkii iłaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliananik sulii savaaqaghuni iñugiaktuanik atlanik pigiiitchuanik. 20 Aasiiñ Herod savaaqagñiqsuq pigiiłluktuanik isiqtaupkaqamiuñ John.

Paptaakkaułha Jesus-ñum

21 Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinñanikmata, Jesus-tuuq paptaaqtinniqsuq. Agaayupkaqługu qilak añmaqtuq 22 sulii Ipqitchuaq Irrusiq atqagñiqsuq ilaanun tiñmiağruuratun. Nipi tusaaniğaat pakmakña, “Piqpagiplutin Iğniğigikpiñ. Quyalimaagikma.”

Jesus-ñum Kanñiğviñi

23 Jesus-ñum aullağniikamiuñ savaani, iñuiññaq qulinik ukiuqtutilaaqagñiqsuq. Iñuich isummatiginiiğaat iğniğiniplugu Joseph-mun,

iğniñña Heli-m, 24 iğniñña Matthat-ñum,

iğniñña Levi-m, iğniñña Melchi-m,

iğniñña Jannai-m, iğniñña Joseph-ñum,

25 iğniñña Mattathias-ñum, iğniñña Amos-ñum,

iğniñña Nahum-ñum, iğniñña Esli-m,

iğniñña Naggai-m, 26 iğniñña Maath-ñum,

iğniñña Mattathias-ñum, iğniñña Semein-ñum,

iğniñña Josech-ñum, iğniñña Joda-m,

27 iğniñña Joanan-ñum, iğniñña Rhesa-m,

iğniñña Zerubbabel-ñum, iğniñña Shealtiel-ñum,

iğniñña Neri-m, 28 iğniñña Melchi-m,

iğniñña Addi-m, iğniñña Cosam-ñum,

iğniñña Elmadam-ñum, iğniñña Er-ñum,

²⁹ igñiña Joshua-m, igñiña Eliezer-ñum,
 igñiña Jorim-ñum, igñiña Matthat-ñum,
 igñiña Levi-m, ³⁰ igñiña Simeon-ñum,
 igñiña Judah-m, igñiña Joseph-ñum,
 igñiña Jonam-ñum, igñiña Eliakim-ñum,
³¹ igñiña Melea-m, igñiña Menna-m,
 igñiña Mattatha-m, igñiña Nathan-ñum,
 igñiña David-ñum, ³² igñiña Jesse-m,
 igñiña Obed-ñum, igñiña Boaz-ñum,
 igñiña Salmon-ñum, igñiña Nahshon-ñum,
³³ igñiña Amminadab-ñum, igñiña Admin-ñum,
 igñiña Arni-m, igñiña Hezron-ñum,
 igñiña Perez-ñum, igñiña Judah-m,
³⁴ igñiña Jacob-ñum, igñiña Isaac-ñum,
 igñiña Abraham-ñum, igñiña Terah-m,
 igñiña Nahor-ñum, ³⁵ igñiña Serug-ñum,
 igñiña Reu-m, igñiña Peleg-ñum,
 igñiña Eber-ñum, igñiña Shelah-ñum,
³⁶ igñiña Cainan-ñum, igñiña Arphaxad-ñum,
 igñiña Shem-ñum, igñiña Noah-m,
 igñiña Lamech-ñum, ³⁷ igñiña Methuselah-m,
 igñiña Enoch-ñum, igñiña Jared-ñum,
 igñiña Mahalaleel-ñum, igñiña Cainan-ñum,
³⁸ igñiña Enos-ñum, igñiña Seth-ñum,
 igñiña Adam-ñum, igñiña Agaayyutim.

4

Jesus-ñum Aniqusaqsiutha

¹ Jesus utigniqsuq Jordan-miñ analatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Sivul-
 likkauniqsuq Irrutchikun iñuilaamun ² uuktuaqsiutyaqhuni tuungagmiñ malgukipiami
 uvluni. Iluqaani taapkunani uvluni niginiñiqsuq, aasiñ nigisuliqhuni piviksrani
 isuklitmata. ³ Tuungam nipliutinigaa, “Agaayyutim igñigipiaqpatin tilliun una uyağak
 qaqquğūqulugu.” ⁴ Aglaan Jesus-ñum kiunigaa, “Agaayyutim uqałha nipliqsimaqtuq,
 ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq qaqqułhiñakun.’” ⁵ Tavrakña tuungam aullutilgiññigaa
 qiñiqtitluguasiñ atanguviniñik nunam ⁶ nipliutiplugu, “Aatchuğisigikpiñ iluqaanik
 aňalatchiğmik sulil iluqaanik umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvañnun.
 Aasiñ qaitlagiga kisumupayaaq qaitchukkupku. ⁷ Iluqaan tamanna piginayağiñ
 agaayyuvigigupña.” ⁸ Aglaan Jesus-ñum kiunigaa, “Agaayyutim uqałha nipliqsimaqtuq,
 ‘Agaayyuvigisagiñ Atanguruaq Agaayyutin savautilugu kisan.’” ⁹ Tavrakña tuungam
 aullutilgiññigaa Jerusalem-mun inillakluguasiñ qutchiññiqsrañanun nuvukkananun
 agaayyuvikpaum nipliutiplugu, “Iğñigipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taununa.
¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqałha nipliqsimaqtuq,
 ‘Agaayyutim isağuliñmiñun munagipkağisigaatin.’
¹¹ Nipliqhunisuli, ‘Akiyağisigaatin argañmiknik,
 aasiñ atnigumiñaitchitin isigaktin uyağañnun.’” *Psalms 91:11, 12*
¹² Aglaan Jesus-ñum kiunigaa, “Agaayyutim uqałha uqaqmiuqtuq, ‘Uuktuağumiñaitchiñ
 Atanguruaq Agaayyutin.’” ¹³ Tuungam uuktuaqsaaguiqamiun Jesus qanutchipayaakun
 unisimaallañigaa.

Jesus-ñum Aullağniigaa Savaani Galilee-mi

¹⁴ Tavrakña Jesus utigniqsuq Galilee-mun sanñiqaqhuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaginiñaat nanipayaaq. ¹⁵ Ilaa ilisautripluni katragviñitñi suli kamaksruñiñaat iluqatiñ.

Nazareth-miut Ukpigiñiñiñaat Jesus

¹⁶ Jesus Nazareth-munniqsuq iñugugvigikkañmiñun. Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani pirağihigmigun isigniqsuq katragviñmun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqalhaniñ. ¹⁷ Aatchuñiñaat makpigaanñiñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Anmaqamigich makpigaat paqinnigaa aglausimaruaq,

¹⁸ “Irrusian Agaayyutim nayugaaña.

Piksraqtaagigaanñakii

quliaqtuağitquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuanun.

Tuyugigaaña uqagitquplugu patchisaigun tigutaanñuranun

suli mamirrutiksraq qiniñitlaitchuanun

suli patchisaiquplugich nanitaasiruat

¹⁹ suli quliaqtuağitquplugu Atangum anniqsuñiksrañan iñugikkağmiñik tikiñniqsuq.”

Isaiah 61:1-2

²⁰ Jesus-ñum umiklugich makpigaat utiqtinñigai katragvium savaktigikkañanun aquvitluniasii. Iluqatiñ iñuich katragviñmi qiniñiaqsiñiñaat. ²¹ Iñisautiaqsiñigai itnaqhuni, “Taamna Agaayyutim uqalha atuumaniqsuq uvlupak agliqianñupman tusaalapsitñi.” ²² Iñupayaat aarigaagutchanñiqsut quvigusuutigiplugich sanñiqaqtuat uqallich uqauttutigikkañi. Nipliñiqsut, “Una taimña iğniğingitpañ Joseph-ñum?” ²³ Jesus-ñum nipliutinigai, “Uqautiniagipsitña uqauttutauruamik inilgaanimma itna, “Taaktii, iluaqsiñ ilipnik!” Tusaagivut savaagikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqagiñ uvani iñugugvipni. ²⁴ Iñumutuuruq, Sivuniksriqiri paglatlaitchaat iñugugviñmiñi. ²⁵ Naalağniñlaksitña, Iñumun iñugiaktuanik uilgağnaaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuupman. Imani sialunitchuğguuq piñasuni ukiuni ukium avvañaiq ilaplugich niğisuksuullapiqhutiñ iluqaani nunami. ²⁶ Naagauvva Elijah tuyuñiñniqsuq nalliatnun uilgağnaat Israel-mi aglaan kisianun uilgağnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunañatni. ²⁷ Suli iñugiaktuanik iñuqaqmiñniqsuq auyugaqtualinñik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniiñ mamikkañiñniqsuq avataagun Naaman Syria-ğmiu.” ²⁸ Iñuiñ katragviñmi tusaakamitruñ taamna qinnallapiagñiqsut. ²⁹ Makitiqhutiñ tinuraqlugu Jesus annisiniñaat nunaaqqiğmikniñ. Qaanañuutiniñaat iñgiuram nunaaqqiminñ irvianun igitchuklugu ipnamiñ. ³⁰ Aglaan akunniraqlugich iñugayaat aullağniqsuq.

Iñuk Irrusiqlulik

³¹ Tavrakña Jesus Capernaum-munniqsuq, nunaaqqimun Galilee-miittuamun aasiñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani. ³² Iñuich quvigusuñniqsut tamarrumiña ilisauttutaanik, atakkii uqagñiqsuq lilaa aqalatchiñiqaqtuatun. ³³ Katragviñmi iñuqaqmiñniqsuq irrusiqlulinñmik iğialaruamik, ³⁴ “[Iñlaksianatiguk.] Jesus Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvunaqpiç piyaqquğukhunuk? Naluñitçhiga kisuutilaan, ipqitchuanuñplutin Agaayyutim tuyugikkaña!” ³⁵ Jesus-ñum tiliñigaa irrusiqluk, “Qiniñisaağiñ! Anniñ iñuñmiñ!” Irrusiqluum ulğusaaqtinnigaa añun sivugaatnun iñuich unitluguasiñ atnisuñaqnagu. ³⁶ Iñuich quvigutchanñiqsut nipliqhutiñ avatmun, “Qanusiuniqpa una nipliun? Aqalatitçhiğmik sanñimiglu uuma iñuum tilitlanigai aasiñ irrusiqluich aniñlutin.” ³⁷ Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminniqsuq napmupayaaq tamarrumani nunami.

Jesus Mamititçhiñniqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

³⁸ Aasiñi Jesus anikami katragviñmiñ utlautiniqsuq Simon Peter-m kinunğanun. Simon-ñum aakaruaña atniğñağniqsuq uunaqlukpakhuni. Uqautiniñaat Jesus taavrumiña.

³⁹ Utlakħugu qichaqhuni siñigviiñ saniġaatnun tiliñġaa uunaqłuk aullaquplugu ilaaniñ. Tarra uunaqłunġiqsiġniqsuq. Makitiqhuniasiiñ niqłiugutiaqsiñġai.

⁴⁰ Jew-ħuruat minguiqsiagviat nunjitan, siqiniq nipianikmanimma iluqatin ilauroaqaqtuat atniġñaqtuanik atniġñautilgich atlakaagiiñnik tikiutiniġaich Jesus-mun. Iliñġai argaħni iluqanitiñun aasii iħuaqsiplugich iluqaisa. ⁴¹ Irrusiqłuich aninniġai iñugiaktuaniñ iñuħniñ nipliaplutin, “Iġniġigaatin Agaayyutim.” Jesus-ħum tiliñġai irrusiqłuich nipliħunitługich, atakkii iħisimaniġaat Christ-ħutilaħa.

Jesus-ħum Quliaqtuaqalħa Katraġvinjñi

⁴² Uvlaagħuqman Jesus-ħum uniñniġaa nunaaqqiq iñuilaamukhuniasiiñ. Iñuich pakaaqsiñġaat. Paqitnamitruħ iġliġiaqsiñġaat aullaqunitługu. ⁴³ Aglaan nipliutiniġai, “Quliaqtuaqtuksrauruħa tusaayugaallautanjanik anayyuqautaan Agaayyutim iñuħnun atlani nunaaqqiñi. Taatnaqhuni Agaayyutim tuyuġiħaħa.” ⁴⁴ Taatnamik quliaqtuaġniqsuq Jew-ħuruat katraġvinjitiñi nanipayaaq.

5

Jesus-ħum Tuqłuġai Sivulliich Maliguaqtit

¹ Iħaħatni uvlut Jesus qichaġniqsuq siñaanu narvam tagġisiqaqtuami Gennesaret-mik. Iñuich tinurautraġniqsut tusaasukħutiñ uqalħanik Agaayyutim. ² Tautuħniġik malġuk umiak siñaanu. Iqaluħniaqtit niuplutin salummaiñiqsut kuvramiknik. ³ Jesus ikiniqsuq iħaħataaknun umiak (umiagikħanun Simon-ħum) uqautipluguasiiñ ayaktaallaquplugu siñaanu. Jesus aquppipluni umiami iħisautriaqsiñiqsuq iñuħnik. ⁴ Iħisautriħaiqami nipliutiniġaa Simon, “Ayallagun umiaq itiruamun aasiiñ kuvriġiaġusri, ilvich piqatigikkatinlu.” ⁵ Simon-ħum kiuniġaa, “Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnuapak. Iqaluħniħaktugut. Aglaan nipliutigikkan maligługu kuvriġisirugut.” ⁶ Kuvriqamin iħalukpauraġniqsut kuvratinunniñ aliħniuraliħugich. ⁷ Isaaqtaġniġaich piqatitiñ atlamu umiami ittuat ikayugiaquplutin. Utlautikamin immiġniġaich taapkuak umiak iħaluħnik kiviñialigataqługik. ⁸ Simon Peter-m tautukamiun tamanna sitquġniqsuq sivuġaanun Jesus-ħum nipliħuni, “Ataniiq, aullaġiñ uvamniñ! Killiqirauruħa.” ⁹ Atakkii ilaalu piqatiniħu narġiasruħniqsut iħalukpauraqtaġmiktigun. ¹⁰ Simon-ħum piqatik James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, quviġusukmiñiqsutuuq. Jesus-ħum Simon nipliutiniġaa, “Iqsiñak, uvakħaniñaglaan piññanħiaġisirutin iñuħnik aqaluħniaqmatun.” ¹¹ Iqaluħniaqtit qakitigniġaich umiatin siñaanun, unisiqługichaasiiñ supayaat maliaqsiplugu Jesus.

Jesus Mamititchirug Auyugaqtualinmik

¹² Jesus nunaaqqimiitnami nalautchiñiqsuq anutmik auyugaqtualinmik. Anutim tautukamiun Jesus sivuġaanuħniqsuq iniqsruqługuasiiñ, “Ataniiq, pisuksiħaġuvich mamitilħiħaħikma.” ¹³ Jesus-ħum isakługich argaħni aksinñġaa, “Piyummatiqaqtuħa. Iħuaqsiñ!” Tavrauħa anutim auyugaqtuħa mamitikkauruq. ¹⁴ Jesus-ħum tiliñġaa, “Uqautiginiħaħu kisumununniñ, aglaan agaayuliqsimugutin isivġiuqtitchumuutin. Aatħuiyumuutin tuniħlautinik Agaayyutmun tuvraġlugich Moses-ħum tillisaa mamititkaatinkii. Taatnaġuvich iñupayaam iħiħuġiniħaħa mamitilaan.” ¹⁵ Aglaan tusaayugaq Jesus-kun siaminniqsuq iñugiaksipluni. Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut ilaanun tusaasukħugu suli mamititausukħutiñ atniġñautmikniñ. ¹⁶ Aglaan iñuilaamaqsiñiqsuq agaayutyahuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷ Iħaatni Pharisee-ħuruat suli iħisautrit maligutaksranik agġiġniqsut nunaaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu suli Jerusalem-miñ. Jesus iħisautriħkaħu taapkuħa aquppiñiqsut naalaġniplugu. Agaayyutim Jesus saħħiksritmiñġaa iħuaqsiquplugich atniġñaqtuat. ¹⁸ Iħaħiħ iñuich agġiġniqsut akiyaqługu aulatlaitchuaq

anun ilaan qaatchianagun. Itqutiniagaluagnigaat iluanun tupqum ilisuklugu sivugaanun Jesus. ¹⁹ Aglaan apqutiksranilguiñnamitruñ, iñuitkii tatiplutiñ, akiyautinigaat qaanun tupqum, aasriñ aliklugu qilaña tupqum atqaqtinnigaat qaatchianagun akungatnun iñugayaat iliplugu sivugaanun Jesus. ²⁰ Jesus-ñum tautukamiun ukpiqsriñhat nipliutinigaa atnigñaqtuag, “Anuun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ²¹ Aglaliqirit sulii Pharisee-ñuruat isumaaqsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqañniqluutriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.” ²² Jesus-ñum ilisimanigai sumik isummatiqaqtilaanat apiqsruqlugich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik? ²³ Qaganatlukpa niqliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisugiñ’? ²⁴ Iitichugipkağisigipsi Igñinjan Iñuum anjalatchirrutiañhanik natqigutritlapiuni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutinigaa aulatlaitchuaq anun, “Makillutin tigulugu qaatchian anilaagiñ.” ²⁵ Tavrakñatchiaq anun makinniqsuq sivugaanun nayuutipayaaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq kamaksruqlugu Agaayyun. ²⁶ Iñuich katimapayaaqtuat quviğusulillaapiagñiqsut, aasriñ taluqsraliqhutiñ nipliqhutiñ, “Maatnatavra quviqnallapiaqtuamik qiniqtugut uvlupak.” Tarra kamaksruğniğaat Agaayyun.

Jesus Tuqluğniqsuq Levi-mik

²⁷ Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuñniğaa anun atilik Levi-mik aquppiruaq tax-siliqiviñmiñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maninñik Rome-mağmiunun. Jesus-ñum nipliutinigaa, “Malinña!” ²⁸ Levi makitiqhuni unitlugu suapayaaq mali-aqsiñigaa. ²⁹ Aquvatigun Levi niğiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiğmiñi. Aiyugaaqtauruani ilaupmiñiqsut iñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. ³⁰ Uvvaasiñ Pharisee-ñuruat sulii aglaliqirit uqaalaqsiñiqsut maliguaqtaiñun Jesus-ñum, “Suvaata niğiqatauvisi imiqatauvisi lu tax-siliqirini sulii killuliqirini?” ³¹ Aglaan Jesus kiuniğai, “Iñuich atnigñañitcheuat taaktiqagnianitcheuat aglaan tamatkua atnigñaqtuat. ³² Agginitcheuna tuqluğiağlugich nalaunñagiruut inmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

Uisauraatikun

³³ Iñanisa iñuich nipliutinigaaat Jesus, “Maliguaqtai John-ñum uisauraagñiqsut akulaiqlugu agaayuplutiñ sulii maliguaqtinich Pharisee-ñuruat taatnatunsulii; aglaan maliguaqtitin niğiraqtut imiqhutiñlu.” ³⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Isummatigivisigik aiyugaaqtauruat katchuutiviñmi uisauraaguplugich uiksraun inñaan? Naagga! ³⁵ Uiksrautaan aullağviksraña tikiññaiaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraanji uisauraagñiaqtut.”

³⁶ Jesus-ñum uqautitqinñigai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksrağumiñaitchuq nutaamiñ quppigaamiñ ilaagluguasiiñ utuqqaq quppigaaq. Taatnağumi aliksiñagñiağaa nutaaq quppigaaq, atakkii nutaamiñ quppigaamiñ ilaaksrağumiun atriginianitchea utuqqam. ³⁷ Uvvasulii nutaaq asiam misuğua ittuksraunitcheuq utuqqağmi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiñ misuğuuq puuğlu sunğigisiruk. ³⁸ Aglaan nutaaq asiam misuğua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli puuğlu misuğuuğlu piiñginitcheumuuk.] ³⁹ Kiñaunniiñ imiğukkumiñaitchuq nutaamik imiqqağuni asiam misuğuanik sanñisimaruaamik. Atakkii nipliğisiruq, ‘Utuqqağusiq nakuutlunniqsuq.’ ”

6

Qanuutautilaana Minguiqsiağvium Uvluan

¹ Jesus pisuñniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiivatigun minguiqsiağvium uvluani. Maliguaqtinji pukuñniqsut mukkaaksranik sanñiyaqlugich arganmiknik niğiaqsiplugitaasiñ. ² Pharisee-ñuruat apiqsruğniğaiç, “Suvaata savakpsi minguiqsiağvium uvluani? Maligutaksrağikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.” ³ Jesus-ñum kiuniğai tamatkua,

“Aqliqisimasuknağiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilaan̄at niğisuliqamin̄. ⁴ David isiḡniğuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiñ qaqquksraqhuni tunillauroam̄ik Agaayyutmun niğiniğaa aatchuq̄lugich maliktigikkani. Maliḡutaksraptigun kimununniiñ niqiksrautigitqun̄iñniğaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.” ⁵ Jesus nipliğniqsusuli, “Iğniña Iñuum atanguruq minḡuiqsiaḡvium uvluaniunniñ.”

Anun Argalik Pannaq̄uktanik

⁶ Atlami minḡuiqsiaḡvium uvluani Jesus ktrağvin̄mukhuni ilisautriñiqsuq. Tavrani itmiñiqsuq anun argalik pannaq̄uktanik. ⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisiksraiiqiniğaat Jesus savaaqaḡasugalugu nalaun̄naitchuam̄ik; naipiqtuğniğaat tautugiaqhutin̄ iluaqsiriiḡisipmagaan ilisratlaitchuam̄ik minḡuiqsiaḡvium uvluani. ⁸ Aglaan Jesus-ñum ilisimaniḡai isummatin̄ich. Uvvaasiiñ nipliutiniḡaa anun argalik pannaq̄uktanik, “Makittin̄ uvunağutin̄.” Anun makitluni tavrunağniqsuq. ⁹ Jesus nipliutiniḡai tamatkua, “Apiqsruğniaḡipsi una, Nalliak maliḡutaksrakuağnaqpa: savaaqaliq nakuuruam̄ik naagaqaa pigiitchuam̄ik minḡuiqsiaḡvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iñun̄nik naagaqaa piyaqquqtillugich?” ¹⁰ Qiñiq̄lugich iñuich avatmiñi nipliğniqsuq anutmun, “Isakkich argaktin̄!” Taatnaqman argai iluaqsiñiqsut. ¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu qinnallapiaḡniqsut. Aasiiñ uqautigiaqsiñiğaat avatmun qanuğuk̄lugu Jesus.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğun̄nik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluni Jesus qimiḡaamun̄niqsuq agaayutyahuni, unnuaq naatluguasiiñ agaayupluni Agaayyutmun. ¹³ Uvluqman in̄miñuquniḡai maliḡuaqtini. Piksrağniqsuq qulit malğuiñik taiguutiqaqkağmiñik uqqiraqtinik: ¹⁴ Simon-mik atchikkağmiñik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik, ¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iğniñanik Alphaeus-ñum suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ñuruam̄ik, ¹⁶ Judas-mik iğniñanik James-ñum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagun.

Jesus Iisauriruaq suli Mamititchiruaq

¹⁷ Tavrakña Jesus atqaqatiginiğai maliḡuaqtini qimiḡaamiñ. Qichağatağniqsuq qaiğiksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiaktuat maliḡuaqtigikkani. Iñugiaktuat iñuich aggiğniqsut nakikñaliqaa Judea-miñ Jerusalem-miñlu suli nunaaqqin̄iñ tagium siñaani atiqaqtuamiñ Tyre-miglu Sidon-miglu. ¹⁸ Utlautiniqsut tusaasuk̄lugu Jesus suli iluaqsisukhutin̄ atniğñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iluilliuqtitauruat irrusiqlun̄miñ iluaqsikkauniqsut. ¹⁹ Iñupayaat aksiguñniğaat atakkii san̄niqahuni in̄miñi iluaqsitlaplugich. Aasiiñ tamatkua utlauriat ilaanun iluaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaaḡutitlu

²⁰ Jesus-ñum tautun̄niğai maliḡuaqtini nipliqhuni,

“Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

Anaayuaqautaa Agaayyutim pigigiksi!

²¹ Quvianamiurusi niğisuktuasii pakma;

Agaayyutim niğisuiqsitkisasi!

Quvianamiurusi alianniuqtuasii pakma;

Iglaḡisirusi!

²² Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,

ayaksimakpasi pigilugu Iğniña Iñuum aivakpasiunniñ

suli nipliutigikpasi pigiitchuan̄unilusi.

²³ Quviatchapiaḡitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii akil̄iusiaksraqsi pakmani kamanaḡniaqtuq. Itqaumasigik, sivullian̄isa taatnautipmi-raḡigaich sivuniksriqirit.

24 Aglaan iqsiñamiurusi umialguruasii pakma;
qağanaqtuaq iñuuiqsi isukliññaqtuq!

25 Iqsiñamiurusi niğisuiqsimaatqasii pakma;
niğisuligisirusi!

Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
kiñuvğugisirusi qialusilu!

26 Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.

Itqaumasigik, sivullianjisa uqautigillautaqmiragigaich sivuniksriqinñuaqtuat.

Piqpaksriñiq Uumiksirinik

27 “Aglaali naalağniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akilliliqsuqtigikkasi, ihuaqqutilugich uumigirigikkasi. 28 Apiqsruqsiñ Agaayyun ihuaqqutitqulugich tamatkua taiyuaniqñuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua ihuaqqutriginjisasi. 29 Kia qakiqpatin iqsrappich, ki, maniyumagiñ igluunik iqsrappich; kia iñuum piñiqpagu quppigaañ, ki, pipkağumagiñ atnuğaanlu. 30 Kisupayaam apiqsruqpatin suqağuguni qaiñlugu, sulii kia tiguniqpagu pigikkan apiqsruğniaqnagu utiqtitqulugu. 31 Qanuq irrutitqusuugupsi atlanun iñuñnun taatnatuntuuq irrutriyumuusi atlanik.

32 “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñuñnik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmiragigaich tamatkua piqpagirigikkatiñ.

33 Ihuaqqutigupsigik kisiisa ihuaqqutrigikkasi suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ taatnağaquttuuq!

34 Atugaksritñikkupsi tamatkununa kisiitñun utiqtitçitlaruanun atugaksraqtaagmiknik suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ atugaksritñikamin killuliqiriqatmiknun utiqtitçivigitqupmiraqtut aktilaanatan!

35 Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, ihuaqqutilugich iñuich sulii atuaksriñlughich niğiuğisunatnagu utiqtitkisiñlughich. Taatnağupsi akuqtuigisirusi kamañaqtuamik akiljusiamik, sulii igñigigisigaasi Qutçinñiqsrauruaam Agaayyutim ihuaqqutriruaq quyyataitçuanik pigiitçuaniglu. 36 Nagliktausitçhi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniñiq Atlanik

37 “Suksraunğiqnasi atlanik, suksraunğiqsaunitçhumaasilii; pigiiññigaiñiaqasi atlanik, pigiiññigakkaunitçhumaasilii; natqigutisimaaglugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasilii.

38 Aatçhuğlugich atlat, aatçhuusiaqagumuasilii; aa, akuqtuigisirusi immiğlugu uuktuun, naqiqsrağlugu, añaalallugu, ulipkaulalugu: akiyağniqtutitlaapsitñun. [Agaayyutim aatçhuğagigaasi iglikkutailaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmigaa ilipsitñun.”

39 Jesus uqautiniğai atrikusautmik, “Qiñitlaitçhuam iñuum sivulligumiñ atla qiñitlaitçhuaq iluqatik katakkisiruk nivviamun. 40 Maliguaqti kamanatluñitçhuq ilisautrimiñiñ, aglaan ilisaqtaupayaaq naatçhigumi ilisaagmiñnik atrigaigutigisigaa ilisautriñi.

41 “Suvaata tautukpiun irriutañuluuraq aniqatvich iraani, aasiiñ suliqutigisunaqnagu qirugraitçhiaq iripni? 42 Qanuq uqautriñiağniqpich aniqatiupnun, ‘Aniqatmaan, piiglagu irriutañuluuraq iripniñ!’ qiñisunaqnagu qirugraitçhiaq iripni? Ukpinquaqtii! Sivulliulugu piiqsirrun qirugraitçhiaq iripniñ. Qiñilguniağiñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiliksran aniqatvich iraaniñ.

Napaaqtuq Iłisağigaat Asianigun

43 “Napaaqtuğiksaaq nauritlaitçhuq asiagañitçhuanik, naagaqaa napaaqtuğitçhuaq asiritlaitçhuq nakuuruanik. 44 Napaaqtupayaaq ilisimanağaqtuq asirrianigun; pukutlaitçhusi aqpinñik kakitlağnaniñ, naagaqaa asiavinñik kakitlağnaqatçuanik uqpinñiñ.

45 Iñullautaq nakuurualiqiruuq atakkii nakuuruamik isumaqaqçhuni; iñullautauñitñami

pigiitchualiqiruuq atakkii pigiiitchuamik isumaqaqḥuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqaḥigmigun.

Malḡuk Tuppirik

⁴⁶ “Taiguqtaksraḡiñitchipsitḡa Atanipsitñik kamagiyumañitkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitñun! ⁴⁷ Kiña iñuk uvañnukkumi naalaḡniḡugich uqaḥigikkatka aasiiñ tupigilugich— ilisautigisigipsi qanuq atriqaqtilaanani. ⁴⁸ Taamna atriqaqtuuq iñunmik nappairuamik tupigmiñik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyaḡañmun. Kuuk uliqḥukman qasaqtaḥugu taamna tupiq auliyañitchuuq atakkii payañaitḥuni. ⁴⁹ Aglaan kiña iñuk tusaaruuaq uqaḥigikkamnik tupiginiḥlugich atriqaqtuuq iñunmik nappairuamik tupigmiñik nunamun turviilaahugu; uliqḥuum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulḡuruq siqumitipiaḥuni.”

7

Jesus Mamititchiruuq Anuyyiuqtaiñ Qaukḥiata Savaktaanik

¹ Jesus-ḡum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñunmik, ilaa Capernaum-munniqsuuq. ² Taavaniguuuq Roman anuyyiuqtaiñ qaukḥiat savaktiqagñiqsuuq piqpagikkaḡmiñik; taamnaasii iñuk atniḡñaḥuni tuquḥiñaaguuḥuni. ³ Uvvauna anuyyiuqtit qaukḥiat tusaakami Jesus-mik tuyuqaḡniqsuuq Jew-ḡuruat sivulliuqtigruañitñik apiqsruḡiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. ⁴ Tikitñamitruñ Jesus inḡniḡaat pipiaḥutiñ, “Taamna iñuk ikayuqtaksraḡipiagiñ, ⁵ atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ katraḡviksaptiknik.” ⁶ Tavra Jesus maliñniḡai. Uñasiñaiqmiuḡlu tupqaniñ anuyyiuqtit qaukḥiata tuyuḡiniḡai ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniiq, uvuñaniññaqpich. Uvva utlaktaksraunḡluqtuñauñniñ tupimnun. ⁷ Naagalu suunḡluqpaitḥuñ utlaktaksraḡiñḡugikpiñunniñ. Uqallaksiñaḡiñ uqaḥigmik aasiiñ savaktigikkaga atniḡñaqtuuq iluaqsiñaqtuuq. ⁸ Atakkii aḡalatiqaqmiuñ qaukḥiḡnik suli anuyyiuqtiaqḥuñ aḡalataamnik. Tilikapku una, ‘Aullaḡiñ!’ aullaḡaqtuuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qaḡḡaiñ!’ agḡiḡaqtuuq; suli tilikapku savaktigikkaga, ‘Taamna piun!’ piragigaa.” ⁹ Jesus-ḡum quviḡusuutiginiḡaa taamna tusaakamiuñ. Kiñiaqami iñugaaḡruñnun maliktigikkaḡmiñun uqaḡniqsuuq, “Paqisimaitchuñasuli ukpiqsriḡigmik taatnatun Israel-aagmiuni!” ¹⁰ Anutit tuyuuruat utiqamiñ anuyyiuqtit qaukḥiata tupqanun paqinniḡaat savakti iluaqsiplugu.

Jesus Anitqisitchiruuq Uilḡaḡnaam Iḡñiñanik

¹¹ Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuuq nunaaqqimun atiliñmun Nainmik. Maliḡuaqtaiñ suli iñugiaktuat iñuich maliñniḡaat. ¹² Tikiñniqsuuq paañanun nunaaqqim anilḡataqmiñiqsullu akigaqtuat tuquñaruamik iñunmik. Taamna tuquñaruuaq iḡñitauginiikkañ uilḡaḡnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ maliñniḡaat taamna aḡnaq. ¹³ Atanḡuruam Jesus tautukamiuñ ilunḡutchallapiḡniqsuuq. Nipliutiniḡaa aḡnaq, “Qianak!” ¹⁴ Utlakḥugu aksinḡiḡaa tuquñaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavrumiñ nutqaqmata Jesus nipliḡniqsuuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!” ¹⁵ Tuquñaruuaq anun aquvitiḡniqsuuq uqaqsipluniyasiñ. Jesus-ḡum utiqtinniḡaa aakananun. ¹⁶ Iñuich iluqatiñ taluqsraḥañniqsut kamaksruaqsipluguasiñ Agaayyun itnaḥutiñ, “Kamanaqtuuq sivuniksriqiri salapqigñiqsuuq akunnaptiknun. Agaayyun agḡiqsimaniqsuuq anniqsuḡiaḥugich iñugikkani!” ¹⁷ Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

¹⁸ John-ḡum maliḡuaqtaiñ uqauntiniḡaat iluqaitñik tamatkuniñ. ¹⁹ Tuḥluḡugik malḡuk maliḡuaqtiñni tuyuḡiniḡik atanḡuruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuqtauvich agḡiqsaḡumaruaq, naagaqaa niḡiuktuksrauvisasuli atlamik?” ²⁰ Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuḡigaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuqtauvich agḡiqsaḡumaruaq, naagaqaa niḡiuktuksrauvisasuli atlamik?’ ” ²¹ Taavrumani taatnaḥatni

Jesus iħuaqsiragaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniğñautinñik nanjirrutinñitñiglu, suli anit-taqługich irrusiqłuich, qinñitlasiplugillu qinñitlaitchuat iñuich. ²² Jesus-ñum kiunigai John-ñum maliguaqtik, “Uqautityatku John qinñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik: ‘Qinñitlaitchuat qinñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut, tuquñaruat anjitiqsikkaurut iñuuligmun, suli tusaayugaallataq quliaqtuanjuruq inuqsraq-tuanun.’”

²³ Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpigutaiñgitchuaq piqutigipluñ.

²⁴ John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiaqsiñigaa iñugaağrunun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qinñigasugivisi? Ivinmik anugim analatanjanik liilaa? ²⁵ Uvvasuli qinñigasugivisi iñuñmik atnuğallautalinñmik? Iñuich at-nuğallataqagaqtuat inuqsrasunaqatin iñuuniaguurut inillautani. ²⁶ Uqautisitña, sumik qinñigaiqpsi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluk-tuanjuruq sivuniksriqiriñhiñamiñ. ²⁷ John taamna ilaanjuruq Agaayyutim uqałhan uqautigikkaña itna, Agaayyun nipliqsuq, ‘Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapi.’”

Malachi 3:1

²⁸ Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiñaunniñ kamanaiññiqsrauruq anjauyqautaani Agaayyutim kamanatluktuq John-miñ. ²⁹ (Tusaapayaqtuat ilaanik tax-siliqirituummagmin tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunñaruanik atuqukkanñik paptaakkauplutiñ John-kun. ³⁰ Aglaan Pharisee-ñuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaa Agaayyutim sivunniutaa inñmiknun, suli paptaaqunñitlutiñ John-mun.)

³¹ “Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat? ³² Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinñitni tuqñirautiplutiñ avatmun, ‘Atuqtuurautigaluağipsi katchuutituutinik aglaan agginñitlusi.’

‘Uvagutli, atuqapta kinuvguutinik qianñitchusi.’

³³ John Paptaaqtitchiri aggiqami nigñitlaiññiqsuq suli imingñitluni asiam misuğuanik, naa-gasuli uqaqtusi irrusiqłuqagnañplugu. ³⁴ Iğñiña Iñuum nigiraqtuq imiqhunñlu. Pakma nipliğaqtsi, ‘Tautullaksiñ iñuk niggiqsuruq imiqtuqtilu, ilaaraanat tax-siliqiritlu kil-luliqiritlu.’ ³⁵ Agaayyutim puqiutaa ilitchuğipkautauruq ilumutuuplugu savaanagun.”

Jesus Kinunğani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶ Ilañata Pharisee-ñuruat aiyugaagnigaa Jesus nigiyuqtuaquplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamañña nigiaqsiñiqsuq. ³⁷ Taavrumani nunaaqqimi ağnaq iñuuniaqmiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiñ Jesus niginiagnañplugu Pharisee-ñuruam tupqani aggiutriñiqsuq nakasunñuamim imalinñmik piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik. ³⁸ Qichağniqsuq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qiapluni, imağugich qulvimiñik, ivikugich nutchamiñik, kunikugich, suli kuviplugich tiprağiksautmik.

³⁹ Pharisee-ñuruam aiyugaaqtuq Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğñiqsuq inñiñun, “Uma iñuum sivuniksriqiraupiağumi nalunñiñayağaa una ağnaq aksiksiggikani; nalunñiñayağaa qanutchimik iñuuniusiqaqtilaaja! Atakkii ilaa killuliqirauruq.”

⁴⁰ Jesus-ñum nipliutinigaa, “Simon, uqautraksrağigikiñi.” “Aa, ilisautrii, uqautinñja!”

⁴¹ Jesus unipkaagaqsiruq, “Malğuk iññuğuuq simmiliaksraqtuğvik akiqsruumanigaa maninñik. Ilaqataan akiqsruumanigaa naliksralinñmik tallimat kavluutit uvlut savaanatnik, ilaqataanaasiñ malğukipiaq qulinik. ⁴² Iluqatik taapkuak akilñilguiññiqmaknik akiqsruutaigñigik. Nalliak taapkuak piqpaksritlukpa ilaanik?” ⁴³ Simon-ñum kiunigaa, “Umaqanugii natqigutrikkauruam anñitlukuamik akiqsruutmik.” Jesus nipliğñiqsuq, “Nalauttutin.” ⁴⁴ Kiniaqługuasiñ ağnaq nipliutinigaa Simon, “Tautugun una ağnaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitchinñitçikma imigñmik iğguutiksranatnik isiganma. Aglaan

uuma aġnam iġġuġai isigatka qulvimiñik aasiiñ iviklugich nutchamiñik. ⁴⁵ Ilvich iqinitchikma kunigluña. Aglaan uuma aġnam nutqautinitchai kunniuqlugich isigatka isigataqamaaglaan. ⁴⁶ Uqsruqtinitchiñ niaquġa. Aglaan uuma aġnam uqsruqtigai isigatka tipraġiksautmik. ⁴⁷ Uqautigikpiñ, uuma aġnam kamañaqtuamik piqpaqsriħhan qiñiqtitkaa iñugiaktuat killuqsautini natqigutikkauħhat. Aglaan iñuk killuqsautiqapianjñasugiruaq natqigutiraksramik piqpaqsripiagñianitchuq.” ⁴⁸ Tavrakña Jesus-ñum uqautinigaa aġnaq, “Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ⁴⁹ Atlas aiyugaaqtauruaq nigiqatigiplugu Jesus nipliġñiqsut avatmun, “Kisuunasugiva una? Natqigutritłaniqsuqunniñ killuqsautinik.” ⁵⁰ Aglaan Jesus nipliutinigaa taamna aġnaq, “Ukpiqsriħqppich anniqsuġaatin. Iñuuniaġiñ tutqiksilutin.”

8

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

¹ Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqlugich nunaqqgich nunaqqiuratlu quliaqtuaqhuni tusaayugaallautamik añaayuaqtaunik Agaayyutim. Qulit malġuich maliguaqtaiñ maliñniġaat. ² Iłanisa aġnattuq malikmiñniġaat iħuaqsikkauruat irrusiqłunniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-ñum tallimat malġunmik irrusiqłunmik anitchirvigikkaña, ³ Joanna-lu, uiaqqtuaq Chuza-mik aňalatauruamik atangum Herod-ñum iniqpaňani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlas aġnat. Tamatkua ikayuuttutiginiġaich pigikkatiñ Jesus-mun suli maliguaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

⁴ Iłaatni iñugiaktuat iñuich utlauruġniqsut Jesus-mun nunaqqipayaaniñ. Iñugayaat katikmata uqautinigai uumiña atrikusautmik. ⁵ “Iłaatni iñuk nautchityaġniqsuq. Nautchirripkaqługu nautchiaksrat iłanich katagaġniqsut apqutmun tutmiġaqatauplutiñaasii, suli tiñmiurat silami nigiplugich. ⁶ Iłanich kataniqsut uyaġauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqłunniqsut atakkii nuna ailañitłuni. ⁷ Iłanich nautchiaksrat kataniqsut kakitłagñalġich akunġatnun. Aasiiñ kakitłagñat nauqasiqługich nautchiaksrat nagguviksraigñiġaich. ⁸ Suli iłanich nautchiaksrat kataniqsut nunagiksaamun. Naukamin nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianuttaaqhutiñ atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusiłuni uqallañniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalaġnił!”

Sivuniġat Atrikusautit

⁹ Maliguaqtaiñ apiqsruġniġaat Jesus qanuutautilaanjanik taavruma atrikusautim. ¹⁰ Kiuniġai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuaña añaayuaqutmi ilipsitñuħhiñaq, aglaali tamatkununa ukpiqsriñitchuanun uqaqtuña atrikusautitigulħhiñaq. Taatnamik qiñiġaluaqhutiñ iłisaqsritłaitchut, suli naalaġnigaluaqhutiñ kañiqsitłaitchut. *Isaiah 6:9*

Jesus-ñum Kañiqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹¹ “Uvvauna qanuutauħha atrikusautim: nautchiaksraq uqaħiġaa Agaayyutim. ¹² Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqagtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuunġaum tikitłuni aattaġigai uqaħhich uummatiñitñiñ ukpiqsritqunitługich anniqsukkautqunitługillu. ¹³ Nautchiaksratli kataktuat uyaġauruamun nunamun atriqagtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqługu quviasukhutiñ aglaan kañiñitłutiñ. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutiñ akkuniisunjaqani aasiiñ uuktuaqsiuqi tikitman qapiqtigāniqsut. ¹⁴ Nautchiaksratli kataktuat akunġatnun kakitłagñat atriqagtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaalħum umialġulħumlu suli quviananjan marruma iñuuniaħhum suqutigingiqsitagāniġaat ukpiqsriħq, aasiiñ asianat pigutłaitchuuq. ¹⁵ Nautchiaksratli

kataktuat nunagiksaamun atriaqqtut tamatkuniŋa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupiaġataqġugu. Tamatkua tupiginigaa Agaayyutim uqalġa aasiin asirriaqahutin anuqsrukun, suli iŋuusinjich atlanġuqtauplutinj.

Naniq Ataani Utkusium

¹⁶ “Kia iŋuum ikitnamiuŋ naniq matutlaitchaa utkusinjik naagaqaa ilitlaitchaa ataatanun siŋigviich. Aglaan iliraġigaa naniqagvinmun, iŋuilli isiqtuat taututlarut naniqaqman. ¹⁷ Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkaauruaq paqitaugisiruq. ¹⁸ Qaunagititchi taatnamik qanuq naalaġnisilaapsitnik atakkii kispayaaq piqatuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanitchuam anniagisigaa taamnaunniin mikillapiaqtuaq pigikkani.”

Jesus-ŋum Aakanalu Aniqatiunilu

¹⁹ Jesus-ŋum aakanan suli aniqatiunin utlanigaa. Aglaan tikilguiŋnigaa iŋugiakpaitlutinj. ²⁰ Ilaŋata iŋuich nipliutinigaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qinigukhutin.” ²¹ Jesus-ŋum nipliutinigai iluqaisa, “Aakagigiga aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqalġhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ŋum Quunniġuqtitkaa Narvaq

²² Ilaŋatni uvlut Jesus maliguaqtinilu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta igluanun narvam.” Tarra ayaksaagniqsut. ²³ Tinilġaqsiagvinmikni Jesus siŋiksagniqsuq. Tavrakŋatchiaq anuqġiguutiqpauraginigai narvami, umianat immiaqsipluguasiiŋ suli iluqatin navianniuliqhutin. ²⁴ Maliguaqtaiŋ utlakġugu Jesus itiqsagningaat nipliqhutin, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iŋiqtignigaa anuġi qaiqpauratlu. Aniguiqman quun-nitchiaġullapiaġniqsuq. ²⁵ Tavra Jesus-ŋum nipliutinigai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriġiqsi?”

Aglaan quvigusuniqsut iqsiliqhutin, aasiin uqaqhutin injmiknun, “Qanusiuŋiqpa una iŋuk anuġimunniin qaiġiqpauratlu kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruq Iŋugiaktuanik Irrusiġlulinmik

²⁶ Jesus maliguaqtailu tinilġaqsiagniqsut nunaŋanun Gerasene-naġmiut, igluanun narvanan Galilee-m. ²⁷ Jesus niupman umiamiŋ paaġnigaa iŋuum nunaaqqimiŋ irrusiġluqaqtuam. Taamna iŋuk atnuġailaagagniqsuq aimmitlaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iluviġni. ²⁸ Tautukamiuŋ Jesus igitluni isigaiŋun nipligŋiqsuq nipitusipluni, “Jesus, igŋiŋa Qutchinŋiqsrauruaq Agaayyutim, suniaqpiŋa? Inigikpiŋ anasiŋuqsauŋitluŋa!” ²⁹ Nipliutinigaa taavrumiŋa atakkii Jesus-ŋum tiliplugu irrusiġluk anitquplugu ilaaniŋ. Aippaavak aŋallaqġuŋigaa akulaiqġugu. Tiguraugaluagaqtuq argaiġlu isigaiġlu. Qiliqsruqġugich kalimŋigŋik kikuġaagaginigai, aasii iŋuilaamuktitaqġugu irrusiġluum. ³⁰ Jesus apiqsruġnigaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiunigaa, “Uvaŋa atigaa Iŋugiaktuaq,” atakkii iŋugiakhutin irrusiġluich isiqsimaniqsut ilaanun. ³¹ Irrusiġluich injiqsruagningaat Jesus tuyuġitquŋitlutinj samuŋa natiqsiŋaitchuamun. ³² Uvvaasiiŋ iŋugiallapiaqtuat kuniat qanimi niginiagniqsut qimigaami. Irrusiġluich injiqsruagningaat Jesus aullaqtitquplutin kunianun. Jesus-ŋum aullaqtinnigai tamatkunuŋa. ³³ Irrusiġluich anikamiŋ iŋuŋmiŋ isigniqsut kunianun. Iluqatin aasiin kuniat paŋaliŋniqsut ipnakun. Naparaġniqsut narvamun aasiiŋ ipliplutin.

³⁴ Iŋuich munaqsriruat kunianik tautukamitruŋ taamna atuumaruq, qimakhutin tusaayugaagutiginigaa nunaaqqimi avataaniġlu. ³⁵ Iŋuich utlautiniqsut tautugiaqhutin supmagaisa. Tikitŋamitruŋ Jesus paqinnigaa iŋuk anitchivigikkaŋa irrusiġluŋnik aqup-piruaq isigaiŋi Jesus-ŋum, atnuġaaqahuni suli qauġrimmaagikhuni. Iŋuich tamatkua iqsitchaŋniqsut. ³⁶ Tamatkua munaqsriruat tautuktuat taavrumiŋa uqautiginigaa iŋuŋnun qanuq iŋuum mamitikkauġa. ³⁷ Iluqatin Gerasene-naġmiut apiqsruġnigaa

Jesus aullaquplugu iqsilillapiahutin. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiñiqsuq Galileemun. ³⁸ Iñuum anitchivigikkan an irrusiqlunnik inigñigaa Jesus, “Maligukkaluağikpiñ.” Aglaan Jesus-ñum aullaqtitkaa nipliutiplugu, ³⁹ “Ailutin uqağiağiñ Agaayyutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaqqimukhuni uqaqsiñiqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanik inmiñun.

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ñum Atnuğaanjanik

⁴⁰ Jesus utiqami iglunanun narvam iñugayaat paglagaat atakkii utaqqiñigaa. ⁴¹ Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliuqtaa Jew-ñuruat katrağviata, tikiumaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ñum iniqsruqlugu kiñuniğmiñuquplugu, ⁴² atakkii panitaulua, qulit malğunnik ukiuqaqtuaq, tuqaqsiñiqsuq. Jesus taamunajami iñugiaktuat iñuich tatviksraigñigaa avataaniñ. ⁴³ Iñuich akunğatni itmiñiqsuq ağnaq aunaqsruğuitlaiqsuaq qulit malğunni ukiuni. Akiliqsuutigialuağniğai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unniñ mami-tilguiññigaa. ⁴⁴ Akunğatigun iñugayaat ağnam utlaklugu tunuaniñ aksinñigaa Jesus-ñum akuagun atnuğaanjan. Tavrakñatchiaq aunaqsruğuiqsuq. ⁴⁵ Jesus apiqsruğniqsuq, “Kia aksikpaña?” Iluqatin naluniñiqsut. Peter nipliğniqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraiqhutin tinurağaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik?]” ⁴⁶ Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaaña. Iłisimaligiga anipman sanñigikkağa uvamniñ.” ⁴⁷ Ağnam tautukamiun ilitchuğikkaułi utlautiniqsuq uulillağmi putluni Jesus-ñum isigaiñun. Sivugaatni iluqaisa iñuich uqautiniğaa suvaata aksilhanik Jesus suli qanuq ihuaqsikkaułi tavrakñatchiaq. ⁴⁸ Jesus uqautiniğaa, “Ağnaaq, [quviatchauğigiñ,] ukpiqsriłiqpich ihuaqsipkağaatin. Aullałhiñaaguqtutin tutqiksilitin.”

⁴⁹ Jesus uqaqtitlugu kiliktuiruaq tikiñniqsuq Jairus-mun nipliqlhuni, “Paniuran tuquruq. Iłaksiatqinñiaqnagu ilisautri.” ⁵⁰ Aglaan Jesus-ñum tusaaplugu nipliutiniğaa Jairus, “Iqsiñak; ukpiqsriłhiñağiñ. Paniuran ihuaqsigisiruq.” ⁵¹ Tikitñamin tupiğmun Jesus-ñum isiqunitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ililgaam aapanalu aakanalu. ⁵² Iluqatin iñuich qiaplutin kiñuvğugaat ililgaaq. Jesus nipliutiniğai, “Qianasi. Iłilgaaq tuqunitchuq, siñiksiñaqtuq.” ⁵³ Iluqatin mitautigiaqsigaat ilisimaplugu ağnauram tuqulha. ⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamigich argai tuqluğniğaa, “Niviaqsiaq! Makittin.” ⁵⁵ Iłilgaaq iñuutqinñiqsuq makitluniasiiñ tavrakñatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuquplugu niqiksranjanik. ⁵⁶ Anayuqaak quvigutchanñiqsuk. Aglaan Jesus-ñum uqaqunñiğik kisumun taavruminja atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtitkai Qulit Malğuich Maliguaqtini

¹ Jesus-ñum katipkaqamigich qulit malğuich maliguaqtini sanñiksriññigai anitchitlasiplugich irrusiqlunnik suli mamititchitlasiplugich atniğñautinik. ² Taatnaanikami tuyuğiniğai quliaqtuağiaquplugich anajayyutim suli ihuaqsitquplugich atniğñaqtuanik, ³ nipliqlhuni, “Aullautriñiaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniñ injiularim puukatanjanik unniñ niqiksrapstñiglu unniñ maninmigliu naagaqaa atnuğaatqutiksrapstñik. ⁴ Kisupayaam akuqtuqpasi nayuutiyumausi taavruman inaan aullağniałapsitñunaglaan taavrumanjan. ⁵ Iñuich nani akuqtunjpasi unitchumagiksi taamna nunaqqiq aasii ipsuktuqlugu apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinjtñun akuqtuinjisanjanatnik tusaayugaagiksuumik.” ⁶ Maliguaqtit aullaqamin iglauniqsut nunaqqiurapayaatigun quliaqtuaqhutin tusaayugaallautamik suli mamititchiplutin iñunjanik nanipayaq.

Herod-ñum Qanuğviiłha

⁷ Herod-ñum, anjalatauruam Galilee-mi, tusaaniğai iluqaisa Jesus-ñum savaani. Tupananiqsuq atakkii iñuich uqaqhutin John Paptaaqtitchiri iñugutqinñiplugu, ⁸ ilanich uqaqhutin Elijah sagvigñiplugu, ilanjsuli uqaqhutin sivuniksriqiri inilgaaqnisaq

iñugutqinñiplugu. ⁹ Herod nipliqsuq, “Uvaja John niaquiqsitağa, aglaan una iñuk kisuuniqpa tusaqsraqikkağa tamatkunuuna?” Taatnamik iłitchuğisunñigaa Jesus kisuutilaana.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

¹⁰ Uqqiraqtit utiqamin uqautigaat Jesus iluqaanik savaagikkağmiknik. Uvvaasiiñ aullaqatiginigai kisiitnik nunaaqqianun Bethsaida-m. ¹¹ Iñugaagruich tusaakamitruñ malinñigaa. Jesus-ñum paglaplugich uqautinigai anjaayuqautaanik Agaayyutim, suli iluaqsiplugich tamatkua ikayuğnaqtuat. ¹² Unnuksraaqhuni siqiñiq nipipman, qulit malğuk maliguaqtit utlanñigaa Jesus nipliutiplugu, “Tuyugikkich iñuich nunaaqqianun suli nautchiivilinun nullagñiurağiaqulugich suli niqiksraqiaqulugich, atakkii iñuilaamiittugut.” ¹³ Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksranjitnik.” Tamatkua kiunigaa, “Uvva piqagaluagtugut tallimanik qaqqianuranik suli malğunnik iqalugauraanik. Tauqsigiaquvisigut niqiksranjitnik iñugaagruich?” ¹⁴ Anjutit 5,000-siyunnaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iñuich aquvitichigik malğukipiaq qulinullaalugich.” ¹⁵ Maliguaqtit iñupayaat aquvitinnigaaich. ¹⁶ Jesus tiginigai tallimat qaqquurat suli malğuk iqalugauraaq aasii aagluqhuni qilanmun quyyatigiplugich. Avguagai qaqqut iqalugauraaq qaitlugich maliguaqtiniñun autaagutigitquplugich iñun. ¹⁷ Iñuich niğiniqsut niğisuiğataqhutin. Tavra maliguaqtit immiğniğaaich qulit malğuk aguupmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaana Jesus-ñum

¹⁸ Ilaatniguuq Jesus agaayupman kisinñuqhuni maliguaqtaiñ utlanñigaa. Jesus-ñum apiqsruğnigai, “Kisuunasugivatna iñuich?” ¹⁹ Maliguaqtaiñ kiugaat, “Ilanisa uqagigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanisasuli Elijah-ñuniplutin, atlatlu uqaghutin sivuniksriqiri inilğaaqnisaq iñugutqinñiplugu.” ²⁰ Jesus apiqsruğnigai, “Ilipsiasiiñ? Kisuunasugivisitna?” Peter-m kiunigaa, “Ilvich Christ-ñurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqułksraniļu Anjpkakkaułksraniļu

²¹ Jesus-ñum iñiqtillapiagñigai uqautigitqunıtluni kisuutilaagmiñik kimununniiñ. ²² Uqautipsaagñigai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukñisa agaayuliqsitlu suli aglaliqirit nagliksaaqtikisigaat ayaglugulu Iğñina Iñuum tuqulluguasiiñ. Aglaan pinayuakkun uvlut anjpkakkaugisiruq.”

²³ Iluqaisa nipliutinigai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtaksraqigaa pisułli, iqsriutilugu sannigutani uvlugagikpan aasii maligluna. ²⁴ Atakkii kia iñuum anniginiagumiñ iñuıłli tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiymuñ iñuıłli piqutigiluna piññakkisiruq ilumun iñuıłligmik. ²⁵ Iñuum piññaktaagıłhiñaugaluğaa suurapayaana marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuıłli. Sakuugurağniatħa sumun atugumiñaitchuq! ²⁶ Iłapsi kanñugivalukkaatna ilisauttitkalu sivuğaatni iñuich suksraaqanjichuat Agaayyutmik. Taatnatun Iğñinan Anjutim kanñugigisipmigaaptuuq utigumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiguni ipqitchuanik isagulinik. ²⁷ Ilumun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilanjitnik uvani makitaruat tuqunaiñjağmin qinğniatuanik Agaayyutim anjaayuqautaanik.”

Jesus-ñum Atlanñuqtılħa

²⁸ Akunniqsaanjanikman Jesus-ñum kayunıutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuğniqsuq qimiğamun agaayutyaghuni. ²⁹ Agaayupkaqlugu qinñana atlanñuğniqsuq atnuğaanıļu qivliqisiraughutin. ³⁰ Tavrakñatchiaq malğuk anjutik uqaqatiginigaa Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu ³¹ aasiiñ qinñanak qaummagıłallanıqsuq. Uqaqatiginigaa Jesus tuqqutaułksranıagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun. ³² Peter-lu piqataıļu siñinialıllapiagñiqsut, aglaan itiqamin tautunıgaat Jesus kamanatħagun qichaqatigiplugu malğuk anjutik. ³³ Anjutik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutinigaa,

“Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniiliqput. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piņasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” Iļisimanjtkaluagñigaa uqağikkani. ³⁴ Peter uqaqtitlugu nuviyam qulañiutiğniğai; maliguaqtai iqsitchañiqsut nuviya qulañiutipman. ³⁵ Nipi nipliқsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Iğñiğa piksraqtaagikkaga; naalagñiyumagiksi.” ³⁶ Uqağuiqman Jesus kisiñjuğniқsuq. Taipkunani uvluni maliguaqtaiñ uqautigiñiññaat kisumununniñ tau-tukkaqtin.

Jesus Iħaaqsiqkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiқłulinmik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu piņasutlu maliguaqtai atqaqamiñ qimiğaaamiñ iñugiaktuat iñuich paağniğaat Jesus. ³⁸ Iñuk nipliğñiqsuq akunğatniñ iñugayaat, “Iļisautrii, tautullagun iğñiğa, tarra iğñituaługa. ³⁹ Irrusiқłuum añalatmani kapyaaqsiñiqsuq. Ilaa qilurağallapiağaqtuq suli innuliqiaqsiruq qaniğmigun. Irrusiқłuum atniaqtuiñagaa suli unitłaiqlugu. ⁴⁰ Uqapsaağaluagitka maliguaqtitin anitquplugu taamna irrusiқłuk aglaan anipkalguiññaat.” ⁴¹ Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqutaiññaqpat ilipsitñi. Naagasuli killukuqamiusi. Qanutunaglaan nayuqtigiraksrağivisi? Qanutunaglaan iğlutuqtigiraksrağivisi?” Tavrani nipliutiniğaa iñuk, “Uvuñautisaqsuñata iğñiğaiñ!” ⁴² Nukatpiağruum utłautiħani irrusiқłuum ulğusraaqtinnigaa nunamun qiiqsruqtitkaqsipługu. Jesus-ñum iñiqtiginiğaa irrusiқłuk aasiñ mamititlugu nukatpiağruk utiqtitlugu aapananun. ⁴³ Iluqatin iñuich quviğusuutiginiğaat kamanaqtuaq sañjigikkañaga Agaayyutim.

Jesus-ñum Uqautigilgitkaa Tuqqutauliksran

Iñuich quviğusuktitlugitsuli Jesus-ñum savaagikkañanik nipliutiniğai maliguaqtini, ⁴⁴ “Piiguğniaqnagu una uqauttutiginiakkağa ilipsitñun! Iğñiğa Iñuum aatchuutigikkaugisiruq iñuñnun tuqqutqulugu.” ⁴⁵ Aglaan qanuutautilañaga uqautigikkañan iriqsimaniқsuq maliguaqtaiñiñ. Taatnaqlugu kañiqsilguiññaat. Taluqsraqhutin apiqsrułguiññaat taavrumuuna.

Kiña Kamanağniqsrauva?

⁴⁶ Maliguaqtit qapiqtaiłitraaqsiñiqsut nalliqtin kamanağniqsraupmagaan. ⁴⁷ Jesus-ñum iļisimaniğai isummatilañat. Qiññuağniğaa iļilgaaq inillakługu saniqqamiñun ⁴⁸ nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuğumiun iļilgaaq pisigilunaga tavra akuqtuğaañaga; suli kisupayaam akuqtuğumiña akuqtuğisipmigaa taamna tuyuğirigikkağa. Iñuk kamanañniqsrauruq akunnapsitñi ilaa kamanağniqsrauruq.”

Akitñaqtuqtinğitchuaq Uvaptiknun Iłagillapiağikput

⁴⁹ John nipliқsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchirağaqtuq irrusiқłunmik atuqlugu atqin. Iñiqtigikput atakkii uvagut iłaginilługu.” ⁵⁰ “Nutqaqtinnianaiqsuñ,” Jesus-ñum nipliutiniğaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akilłiłiqsunjitchuaq ilipsitñik ilipsitñuktuqtuq.”

Iłanisa Samaria-ğmiut Akuqtuğunğitchaat Jesus

⁵¹ Jesus-ñum iłitchuğikamiun utiqtuksraulłi Agaayyutmun isummiğñiqsuq Jerusalem-mugukhuni. ⁵² Iğlauğimiñi tuyuqagñiqsuq uqçiraqtinmik sivumiñi nunaaqçianun Samaria-m itqanaiyautitqupluni tukkuksrağmiñik. ⁵³ Aglaan iñuich tarani akuqtuñiññaat atakkii Jerusalem-muñiaqhuni. ⁵⁴ James-ñum suli John-ñum, maliguaqtikkiñ, tautukamitku taamna nipliutiniğaa, “Ataniiq, qiññuaquvisiguk ikniğmik qilañmiñ piyaqquityaqulugu tamatkuninaga?” ⁵⁵ Jesus-ñum kiñiaqlugich iñiqtiginiğai. ⁵⁶ Aasiñ Jesus maliguaqtaiłu iğlauniқsut atlamun nunaaqçiamun.

Iluqnaunğitchuat Maliguaqtit

⁵⁷ Iqliqtaulig̃mikni iñuum nipliutiniġaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaag̃uvich.”
⁵⁸ Jesus-ñum kiuniġaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tiñmiurat silami ugluqaqhutin, aglaan Iġñina Iñuum iniksraitchuq ming̃uiqsiag̃viksraġmiñik.”
⁵⁹ Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniġaa, “Maliñna.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniġaa, “Ataniiq, sivulliulugu ailaña iluvigiag̃lugu aapaga.”
⁶⁰ Jesus-ñum kiuniġaa, “Ki, tuquñaruat iluvig̃litruñ tuquruag̃ikkaqtin. Aglaali ilvich quliaqtuag̃iaġiñ añaayuqautaani Agaayyutim nanipayaaq.”
⁶¹ Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qiñig̃uiqsaag̃iaġlagich ilagikkatka.”
⁶² Jesus-ñum nipliutiniġaa, “Kiña iñuk nunniuqtuag̃ kiñiañatigalugu atuġumiñaitchuq sumun añaayuqautaani Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuġigai Malig̃uaqtit

¹ Kiñuagun taavruma atang̃uruag̃ piksraqtuq piñasukipiaq qulit malġuñnik iñuñnik tuyuġiplugich malġuullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqqipayaanun tikitchaġumakkaġmiñun.
² Jesus-ñum nipliutiniġai, “Katitaksraqtugaluaqtuq aglaan savaktit katitchiruksrat ikittut. Iniqsruġumausi atangañun katitchivium tuyupsaaqulugu katitchiruksranik savaqulugich nautchiiviniñi.
³ Aullaħhiñaurusi. Tuyuġiniaġipsi ipnaiyaatun liilaa akunġatnun amaqqt.
⁴ Aullautriñiaqasi manikuviuramik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtaulħapsitñi nutqaaqtuġniaqasi kisumununniiñ.
⁵ Supayaami isiġniġupsi tupiġmun nipliutiyumagisi, “Tutqiun iñuiñun uumani tupiġmi illi.”
⁶ Iñuk tavrani iñuuniag̃niqpan piqpaksriluni tutqiutmik, taamna tutqiun ittuiñag̃isiruq ilaani. Aasiñ taatniing̃iñnikpan taamna tutqiun utiġisiruq ilipsitñun.
⁷ Nayuutiyumausi taavrumani tupiġmi niġilusi lu imiġusilu qanutchipayaamik aatchuqpasi, atakkii savakti akiliusiaksraqaqtuksrauruq. Nuktaġniaqasi tupiġmiñ atlamun.
⁸ Supayaami nunaaqqimukkupsi paġlakpasi niġiyumausi payugutaatnik,
⁹ mamititchilusi atniġñaqtuanik taavrumani nunaaqqimi, uqautilugich iñuich, ‘Añaayuqautaa Agaayyutim qalliruq ilipsitñun.’
¹⁰ Aglaan nunaaqqimukkupsi nani iñuich paġlañitpasi nipliġumausi tumitchaani,
¹¹ ‘Apyua nunaaqqipsi isigaptikniñ ipsuktuġisigikput; aglaan itqaġiyumagiksi una, Añaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!’
¹² Uqautigipsi, atanniivium uvluani Agaayyutim iluñuġitlukkisigai Sodom-miut taavrumakña nunaaqqimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiña, malig̃uaqtai aullaġniqsut.]

Ukpiñitchuat Nunaaqqich Ilañitñi

¹³ “Nakħun, Chorazin-naġmisi! Nakħun, Bethsaida-ġmisi! Savaaqag̃aluaqtuña iñuġiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qiñikkasi savaañuniqpata Tyre-mil̃u Sidon-mil̃u iñilġaanimma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuġaaġutiñ suli aġramun aquvillutiñ qiñiqtillugu taavrumuuna mumiliqtiñ killuqsautmikniñ!
¹⁴ Atanniivium uvluani iglutuyunaitlukkisiruq ilipsitñi ukunakña Tyre-miñlu Sidon-miñlu.
¹⁵ Ilipsitñunlu Capernaum-misi! Kamaġnasugivisi qilañmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñnuqsag̃viñmun!”
¹⁶ Jesus nipliutiniġai malig̃uaqtini, “Kisupayaam naalaġnikpasi naalaġnig̃isipmigaaña, suli kisupayaam ayakpasi ayaksisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpaña, ayaksisipmigaa taamna tuyuġirig̃ikkaġa.”

Jesus-ñum Malig̃uaqtai Utig̃niqsut

¹⁷ Pinasukipiaq qulit malġuich iñuich utiqamiñ quviasullapiag̃niqsut nipliqhutin, “Ataniiq, makua irrusiql̃uichunniñ tupigiraġigaatigut tilikaptiñ anitquplugich atuql̃ugu atqiñ!”
¹⁸ Jesus-ñum kiuniġai, “Tautukkiga tuunġaq atqaqman atripl̃ugu ikniqpalak pakmakña.
¹⁹ Naalaġnillaġitchi! Sañjiksr̃itkipsi tutmatlasipl̃usi nimig̃ianik putyuutiliñiglu akimatlasipl̃usilu sañjianiñ piyuagtig̃ikkapsi. Suli tamatkua

atnigumifñaitchaasi. ²⁰ Quviatchautiginagu irrusiqłun nun tupiginilusi aglaan quviatchautigitluksiuñ atigikkasi aglausimaagnilugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuq

²¹ Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus suli uqaqtitlugu, “Aapaan, atanguruatiin qilañmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsamaruat puqiksuaninñ ilisimaruaniñlu. Aa, Aapaan, taamna sivunnigikkan quvi-agigiñ. ²² Aapaa qaitchigaana sanñipayaamik. Kia-unniñ nalugaa Iğñiguruam kisu-upiaqtilaana aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniñ nalugaa Aapauruam kisu-tilaana aglaan Iğñiguruam, suli tamatkua Iğñiguruam sagviutisukkani Aapauruamik.” ²³ Jesus-ñum kiniaqamigich maliguaqtini nipliutinigai kisinñuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii iñuursi taututlasiplusi atuumaruani! ²⁴ Uqautigipsi, Iñugiaktuat sivuniksriqirit suli umialgich tautugummiugniğaat tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguittlugu, suli tusaayummiuqlugu tusaakkaqsi aglaan tusaalguittlugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-gmiukun

²⁵ Iisautrim maligutaksranik utlaklugu Jesus uuktuagunigaa apiqsruqtaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik iñuukigmik?” ²⁶ Jesus-ñum kiunigaa, “Qanuğmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu ilisauttutigiragiviuñ?” ²⁷ Anjutim kiunigaa, “Piqpagiyumagiñ ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuutchipniñ, iluqaaniñ sayagikkapniñ, iluqaaniñ isummatipniñ; suli piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.” ²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna iñuuniağuvich iñuugisirutin.” ²⁹ Aglaan aglaliqirim nalaunñanasugniaqhuni inmiñik apiqsruqtaqlugu Jesus, “Kiña iñuuniaqatigivigu?” ³⁰ Jesus uqaqtuagaqsirug, “Ilaatniguuq iñuqagniqsuq Jericho-muktuamik Jerusalem-miñ. Iglauñnaan tiglinñiaqtit anallaqlunniğaat atnuğaiqlugu karuklugu unitluguasiiñ tuqułhiñaagtuq. ³¹ Agaayuliqsiptuuq igligmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiun taamna iñuk apqusaalhiñağniğaa igluagun tumitchaam. ³² Ikayuqtiptuuq agaayyuvikpañmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiiñ tautukamiun taamna iñuk apqusaagmiñigaa igluagun tumitchaam. ³³ Aglaan Samaria-gmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuñ anallaqluktamun, aasiiñ tautukamiun ilunñugiliutiplugu. ³⁴ Utlaklugu kuvviqiniğai uqsruğutmik wine-miglu killiagninñi aasiiñ mamitaqlugich. Taatnaamikami ilinñigaa taamna iñuk natmaksigviurağmiñun nullagvinñmuutiplugu qaunagiaqsipluguasii. ³⁵ Uvlutqikman manniñniğaa malgunnik nullagvium iñua uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagiñ. Tikiumatqikkuma tamaunnaagluna akiligisigiga qaunaksriipkun ilaanik akiqsruutiqağniğupkiñsuli.’” ³⁶ Jesus-ñum apiqsruğniğaa ilisautri, “Qanuq isumanipich taapkunuuna pinasutigun? Nalliat iñuuqatauva taavrumuñ iñunmun anallaqlukkauruamun tiglinñiaqtitigun?” ³⁷ Aglaliqirim kiunigaa, “Taamna nagliktuiruag ilaanik.” Jesus-ñum nipliutinigaa, “Taatnatun iñuuniağniñ.”

Jesus-ñum Isiqattaagvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtinilu iglautuiñaqhutin tikiñniqsut nunaaqqiuramun. Ağnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaagnigaa kinunigmiñun. ³⁹ Aasiiñ aniqatiqağniqsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaahuni isigaiñ sanigaaatnun atanguruam naalaqtuagniğaa ilisautripan. ⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqağniqsuq suraksrağayaagmiñik. Utlaklugu Jesus uqautinigaa, “Ataniiq, suginñitpiun aniqatma kisivriпкаqmaña? Uqauttuun uvuñaqulugu ikayuğiağluna!” ⁴¹ Atanguruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴² Aglaan atausiq piitchuillapiaqtuq. Mary-m piksraqtaagigaa nakuuniqtaq atlat piigumiñaisañ at ilaaniñ.”

11

Jesus Ilisautriruq Agaayutikun

¹ Ilañatni uvlut Jesus agaayulgiññiqsuq kisiñjuqhuni. Agaayunñaiqman ilañata maliguaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, ilisauttutigut qanuq agaayuliksraptiknik John ilisautripmatun maliguaqtimiñik.” ² Jesus nipliutiniñai, “Agaayugupsi itnağusi, ‘Aapapta:

Iñupayaaq nunami kamaksriñi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqin.

Aullagñiñi añalatchiñhiñ iñupayaanik.

³ Aatchuqtigut uvluğagikpan niqimik inuğikkaptiknik.

⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun savamaqñuutriruanik uvaptiknun.

Sivulliutiniqasigut uuktuaqsiuğimun.’ ”

⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iłapsisamma utlakkayağaa ilauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘Iłauraan, simmiliaksrağuktunja piñasunik qaqqianik. ⁶ Iłauraaga iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqaitchunja niğipkautiksrañanik.’ ⁷ Iłauraanjan kiunayağaa tupqum iluaniñ, ‘Iłaksianaña! Talu kiluusaaniktuq. Qitunğatkalu uvañalu nallaaniktugut. Makitchunitchunja aatchuğiağutin.’ ⁸ Uqautigipsi, una makitchunitchuğuni aatchuğiağlugu qaqqumik ilauraagihagun, makitchumiñaqtuq aatchuğiağlugu inuğikkanjanik atakkii taamna iniqsruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipliutigipsi, Injigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuğupsi talu añmakkauniaqtuq ilipsitñun. ¹⁰ Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuqtuğisiruq, sulii pakaaqagtuq paqitçhisiruuq, sulii talu añmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchuğayaqpauñ iğñi nimigiamik iniqsruqpani iqaluktuğukhuni? ¹² Naagaqaa aatchuğayaqpauñ putyuutilinmik iniqsruqpani mannixuğukhuni? ¹³ Pigiitçhaluağhusi ilisimarağigiksi qanuq aatchuğiksraqsi nakuuruanik qitunğapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuaq aatchuñiapiqtuq Ippitçhuamik Irrutçhimik tamatkununa iniqsruqtuanun inmiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anitçhiñiqsuq irrusiqñunmik uqalguitchuamik. Aasiñ irrusiqñuk anipman taamna iñuk uqaaqsiñiqsuq. Iñuich quvigutçhanñiqsut ¹⁵ aglaan ilañich nipliçhutin, “Beelzebul-ñum, añalataata irrusiqñuich, qaitçhiñigaa sanñimik anitçataitçlasiplugu.”

¹⁶ Atlat uuktuağuklugu Jesus apiqsruğniğaat savaaqaquplugu quvinqaqtuamik ilitçhuqçutaulugu Agaayutmun tuyuğitilaanjanik qilañmiñ. ¹⁷ Aglaan Jesus-ñum ilisimaniğai qanuq isummatiqałhat. Nipliutiniğai, “Iñuich nunaaqçikpanmi akikñautikpata avatmun makitayumiñaitchuq akuni. Atanğuviich avixsimagumin suksraunğigñiaqtut.

¹⁸ Taatnatuntuuq tuunğaum irrusiqñunji avgumagumin akikñaqtuutilutin avatmun añaayuqautaa isukhiññaqtuq. Nipliqsusi anitçirağagñiplunja irrusiqñunmik atakkii Beelzebul qaitçiplunjuquuq sanñimik savaaqatçlasiplunja taatnatchimik. ¹⁹ Anitçirağaguma irrusiqñunmik Beelzebul-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitçiraqmirağivat? Tarra ilinich atanniqsuqtiginiagisi ilisimanaqsilugu killukuapiagataqtillaaqsi. ²⁰ Aglaan anitçirağagtuñja irrusiqñunmik Agaayutim irrusillautanjan, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayutmun aullagñiñaniktilaaña añaayuqautaa akunnapsitñi.”

²¹ “Sanñiruam iñuum paqnasimaaqmagich satkupayaani qaunaksripluni tupiğmiñik, suurai tiglikkautlaitçhut. ²² Aglaan sanitçlaktuam añuyaklugu akiilikamiun aullautirağigai satkui tunñavigikkanji, avguqługich tiglikkani piqatmiñun. ²³ Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikñautiruq uvamnun, sulii iñuk katitçiqataunitchuaq siamitçhiñhiñaqtuq.

Irrusiqñuk Utitçtuq

²⁴ “Irrusiqñuk anikami iñunmiñ iglauraqtuq paliumaruakun nunakun pakakhuni minguiqsiallagviksrağmiñik. Paqinitñamiun nipliqsuq, ‘Utigñiaqtunja tupiğmun

unisagikkamnun.' ²⁵ Utiqami paqinnigaa ini salumaplugu suli ihuaqsasimapluni. ²⁶ Aasiin anipluni aggiutigai tallimat malguich irrusiqluich pigiiitluktuat inmiini. Isiqhutin iinuuniagniqsut tavrani. Taamnaasiin iñuk pigiiitluñniqsuq sivuanigniñ."

Quvianapiagataqtuaq

²⁷ Jesus uqaqtitlugu agnam iñugayaaniñ nipliutinigaa, "Qanutun quvianaqtigiva agnaq iññiruaq ilipnik suli miluktitulutin!" ²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, "Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim aasiin tupigiplugu!"

Qasilirut Quviqnaqtuamik Savaaqaquplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksisaiñnaaqsiqmata Jesus uqaqsiñiqsuq, "Iñuich uvlupak pigiiitchuanuruat qiniğuktut quviqnaqtuamik savaamik ilitchuqputaulugu kisuutilaamnik, aglaan qiniğumiñaitchut taatnatchimik. Qinihiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun sivuniksriqirimun Jonah-mun. ³⁰ Iğñiña Iñuum ilitchuqputauniaqtuq iñuñnun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah ilitchuqputauruaq iñuiñun Nineveh-m. ³¹ Atanniivium uvluaani atanguruam agnam agiqsuam uñallamiñ maatnaasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqsuq uñasiksuamiñ naalagnityaqhuni Solomon ilisautripman puqiuutmigun. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ. ³² Atanniivium uvluaani iñuñisa Nineveh-m patchisigigisipmigai iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqinñiqsut mumikhutin killuqsautmikniñ tusaakamitruñ Jonah-m quliaqtuaqałha. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

³³ "Kia-unniiñ ikitnamiuñ naniq iritlaitchaa naagaqaa ilitłaitchaa ataanun utkusium aglaan ilirağigaa naniqagvinmun. Iñuilli qiniğumagaat qauma isigumin. ³⁴ Iriis nanisun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qiniitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigiiitpaknik saptaaqsiñiaqtutin. ³⁵ Qaunagititchi qaumaruaq ilupsitñi taaqtuanitchumuuq. ³⁶ Iluqani timin qaummaagikpan, ilaņa taaqtuamiisunqaani, qaummaagikkisiruq iluqaani, atriługu naniq qaummatripmatun ilipnik qaumamiñik."

Jesus-ñum Upyaktuğai Ukpinquaqtit

³⁷ Jesus uqanaiqman, Pharisee-ñuruam aiyugaagñigaa niğiyaqtuaquplugu. Malikługu nayummagatağniqsuq tamaņa niğiaqsipluniasiiñ. ³⁸ Pharisee-ñuruuq atlasuktuq ilitchugikamiuñ Jesus-ñum iğğunjsilaanat arganiñ niğigaluaqani. ³⁹ Atanguruam nipliutinigaa, "Aatai Pharisee-ñuruasii, salumapkairusi qaalhiñanitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuhigmik suli pigiiilighigmik. ⁴⁰ Ukunani ilisağungitchalukkut. Agaayyutim iñiqtağigik iluqaanik qaanjalu ilualu. Taatnatuntuuq iñiqtağigik iñuum timaalu isumaalu. ⁴¹ Aatchuutigisiuñ immanat qallutipsi lu puggutapsi lu nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi suapayaaq salumagisiruq sivuğaaani Agaayyutim. ⁴² Nakliuñ Pharisee-ñuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuğutinik naurianik. Naagatai iñuñnik anjalatchitłaitchusi nalaullugu suli piqpaksriñgitłusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmisi. ⁴³ Nakliuñ, Pharisee-ñuruasii! Qiniqusaagaaqtusi aquppiutağiksaanun aquvitłusi katrağvinñi suli pağlatqusuursi kamagilusi tauqsigñiağvinñi. ⁴⁴ Nakliuñ, [ukpinñuaqtisii]! Atriqaqtusi nalunaitñutchiğniğilaanik iluviğnik iñuich pisugvigikkanitñik qaanaatigun naluplugich."

⁴⁵ Ilaņata ilisautrit maligutaksranik nipliutinigaa, "Ilisautrii, taavrumiña nipliqaavich upyaktuğiptiguttuuq."

⁴⁶ Jesus-ñum kiunigai, "Nakliuñ, ilisautrisii maligutaksranik. Iñuich natmiğagigisi kiviqaqtağnaqtuanik aglaan ilipsi isatłaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmanun. ⁴⁷ Nakliuñ! Iñiqsiraqtusi iluviğiksaanik sivuniksriqirinun, taipkununjaami sivuniksriqiripayaanun sivulliağikkapsi tuqputağikkanitñun. ⁴⁸ Taatnaqapsi

anqataupmiasi, aasiisuli iħuagigiksi tamanna savaagikkañat sivulliaġikkapsi. Taipkua tuqqutchiñiqsut sivuniksriqirinik, naagasuli nappairusi iħuvinjitiñik. ⁴⁹ Piqutigiplugu Agaayyun nipliġñiqsuq puqliġmigun, “Tuyuqagisiruħa sivuniksriqirinik uqqiraqtinigli iħugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich iħanich suli piyuaglugich atlat.’ ⁵⁰ Taatnaqhutiñ Agaayyutim anasiñħuqsagisigai iħugikkañi pakmapak iħuaqtuħhatigun iluqanitiñik sivuniksriqirinik aullaġniħhaniñaglaan nunam, ⁵¹ aullaġniipłutiñ tuqqutauħhaniñ Abel-ħum tuqqutauħhanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunġakni tunillaġvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iħuich iħuuruat pakmapak anasiñħuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna. ⁵² Nakħuñ, iħisautrisii maligutaksranik! Kañiqsitłaitkiksi Agaayyutim uqalħa uqqiraqtaalu suli iħisauttutiġitiħlugich. Atriqaqtusi iħuħmik anħmautiqaqtuaq Agaayyutim anħayuqautaanun aglaan anħmanitiħlugu. Isinitchusi sulipsuuq piñailutchiqsuħmiplugich tamatkua isigñiuraqtuat.”

⁵³ Jesus aullaqsiptman tavrakħa aglaliqirit suli Pharisee-ħuruat naipiqtuasiniħaat apiqsruqtaqlugu supayaatigun, ⁵⁴ pisagisukħlugu uqaqpan nalaunġilluni.

12

Jesus-ħum Kiliktuutigigai Ukpiniħuaqtuħiq

¹ Iħugaagħruich kativiiħaqhutiñ tatrutivaitłutiñ tutiliqatautiniqsut. Jesus-ħum nipliutiqqaagñigai maliguaqtini, “Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatiñ Pharisee-ħuruat, ami ukpiniħuaġutaatiñ. ² Qanutchipayaq matukkauruq matuigisiruq, suli iluqani iriqsimaruq iħitħuġipkkaugisiruq. ³ Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusaġnaġisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautaugisiruq nunaaqqiñi.

Sivuuġaginasigik Iħuich

⁴ “Uqautigipsi, iħauramaan, iqsiginagich tamatkua tuqqutchiraġaqtuat timimik aasiñ taavruma aquagun savaaqalguilutiñ pigiitłukuam. ⁵ Urriqsuutiniagipsi taluġiraksramik, Sivuuġagisiuñ Agaayyun tuqupkainamikami anjalatħiħiqaqtuaq anasiñħuqsagvinmuktitchitłapluni. Ukpigisitħa, ilaa taluġiraksraġigiksi. ⁶ Tallimat tiħmiurat tunitłaiñħiħpat malġuħnun maniuraanħnun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniñ tiħmiuraq piiguumanitħaa. ⁷ Taatnatuntuuq ilipsitiñi, nuyagikkasiunniñ niaqupsitiñi kisisimaqtut. Taatnamik iqsiñasi, akisutluktusi iħugiaktuaniñ tiħmiuraniñ.

Uqagithalu Piħlaagithalu Christ-mik

⁸ “Nipliutigipsi, Kiħa nalupqinaigumi uqaqpan sivuġaatni iħuich piginiłuni uvamnun, Iġñiħan Iħuum nalupqinaiglugu uqagigisipmigaa sivuġaatni isaġuligikkañiñ Agaayyutim. ⁹ Aglaan kia ayakpaħa sivuġaatni iħuich Iġñiħan Iħuum ayakkisipmigaa sivuġaatni isaġuligikkañiñ Agaayyutim. ¹⁰ Agaayyutim natqigutiyumaagaa iħuk uqagñiqłuktaqtuaq Iġñiħanik Iħuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitħaa iħuk uqagñiqłuutiqaqtuaq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹¹ Iħuich uqaqsittaagvinmuutikpasi sivuġaatnun atangich suli anjalatit, isumaaluħniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqagñiaqtilaapsitiñik. ¹² Atakkii tavraġuqpan Ipqitchuam Irrutchim iħisautriġisigaasi uqaksrapsitiñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iħuk iħugaagħruñiñ nipliġñiqsuq Jesus-mun, “Iħisautrii, uqauttuuñ aniqatiga aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisaġikkañi.” ¹⁴ Jesus-ħum kiuniġaa, “Anħun, atanniqsuqtauyumiñaitħuħa avġuitlasiluħa suuraksrapsitiñik ilipnunlu aniqatipnunlu!” ¹⁵ Nipliġñiqsuq iluqanitiħun, “Munagititchi siqñaktuahigmiñ! Atakkii suuraġaiksialuagumi iħuk piññautigiyumiñaitħaa iħuukħigmik.” ¹⁶ Tavrili Jesus-ħum uqautiniġai atrikusautmik, “Iħaatniġuuq iħuqagñiqsuq umialguruamik. Nunaha nauqpaaraħhuni kipraksranik. ¹⁷ Isumaasiniħiqsuq, ‘Iniksraigutigitka iluqaisa

nauriatka. Qanugisivik? ¹⁸ Itnagisiruᅇaliqaa, uqag̃niqsuq iñmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvaᅇvitka aasiiñ nappailuᅇa aᅇitluktuanik. Tavruᅇa tugvaᅇgisigitka nauriaᅇikkatka suli atlat suuratka. ¹⁹ Taatnaanikkuma nipliᅇisiruᅇa uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuᅇikkaqnik iñugiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aasiiñ iñuuniagiñ qaᅇalutin niᅇilutin imiᅇutinlu. Quviasugiñ!’ ²⁰ Aglaan Agaayyutim nipliutiniᅇaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’ ” ²¹ Jesus niplipsaag̃niqsuq, “Taatna ittuq tugvairuani umialgutiksranik iñmiknuñhiñaq aasriñ suksraitlutin Agaayyutitᅇaqtauruamik.”

Isumaaluutitigun

²² Jesus-ᅇum nipliutitqiñiᅇai malig̃uaqtini, “Uqautigipsi isumaaluquñitlusi iñuuh̃imik, sumik niᅇiñiaqtilaaksrapsitñik naagaunniiñ sumik atnuᅇaag̃niaqtilaapsitñik. ²³ Iñuudiq pitluktuañuniqsuq niqimiñ, suli timi pitluktuañuruq atnuᅇaaniñ. ²⁴ Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiitlaitchut naagaqaa katitchitlaitchut, suli sig̃luaqaᅇitlchut tugvaᅇviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niᅇipkaᅇaᅇigai! Akisutluktusi tamatkunakᅇa tiᅇmiñuñiñ! ²⁵ Iᅇapsi iñuuh̃i takh̃laalguitchaa isumaaluutigilugu. ²⁶ Aᅇalataᅇilguiñᅇiᅇupsiuᅇ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaᅇpisi atlanik sunik? ²⁷ Tautullaksigich nauriat atnuᅇarritlaitchuat iñmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atangum Solomon atnuᅇaallautat pigigaluaᅇlugich atriñitlchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat. ²⁸ Agaayyutim atnuᅇaqaᅇatlakpagich nauriat—ivgich illakhutiñ uvlupak aasiiñ ikipkaᅇlugich uvlaakun—atnuᅇaatlukkumiñaiññiqpasi? Aatai, ukpiqsriᅇikiññiaqpat! ²⁹ Isumaalukasi niᅇiᅇiksrap̃sitñik imiᅇiksrap̃sitñiglu. ³⁰ Atakkii ukpiñaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqaᅇaqtut tamatkuniᅇa. Aapagikkapsi il̃isimagaa inuᅇikkaqsi. ³¹ Taatnaᅇhusi pakaaqqaᅇilugu Agaayyun aᅇalatchiruaq nalauñᅇaruᅇuᅇpluni umialiktun. Taatnaᅇupsi qaᅇitᅇigisigipsi inuᅇikkapayaapsitñik.

Umialgutit Qilaᅇmi

³² “Iqsiñasi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qilaᅇmiittuam aatchuᅇukkaasi ilaan pigikkañanik qaunagilusrilu. ³³ Tunisigik sulliñaurasi qailluguasiiñ akuqtuaq nagliñnaqtuanun. Taatnaᅇupsi inniaqtuq maniqaᅇṽiqaᅇmatun piuñᅇiᅇumiñaitchuamik. Tugvaᅇsiuñ umialgutiksraᅇsi pakmuᅇa piyaqquᅇumiñaitchuamun, atakkii tigliñniaqtim tiglikkumiñaitlchai suli qupilᅇut piyaqquᅇumiñaitlᅇugich. ³⁴ Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaisimaaqtuat Savaktit

³⁵ “Itqanaiyaᅇumausi savautriᅇlipsitñun suli nannisi ikumalugich, ³⁶ atrilugich savaktit utaqqiruat aᅇayuqaᅇmiknik utiqsaᅇumaruamik katchuutiruat niᅇiqpagviatniñ. Tik-illuni katchaktuᅇpan aᅇmautinayaᅇaat utaqqipkasuñatnagu. ³⁷ Qanutun quviasuktigivat savaktit aᅇayuqaᅇmiᅇ paᅇitpatiñ itqumalutiñ suli itqanaillutiñ utiqpan. Naalaᅇnisitchi, Aᅇayuqaᅇ saalisag̃isiruᅇ aᅇuvitillugich aasiiñ payuglugich. ³⁸ Qanutun quvianaq̃tigivat Ataniᅇmiᅇ paᅇitpatiñ piñhiñaaᅇuᅇutiñ aᅇᅇiqs̃igniqpan unnuam qitqani unniñ aquagun. ³⁹ Nalupq̃igiñitlchiksi taamna, tupqum iñuan il̃isimagumiᅇuᅇ tigliñniaqtim tikiumaᅇksraᅇa isiq̃tinnayaᅇitlchaa tupiᅇikkaᅇmiñun. ⁴⁰ Ilipsipsuuq, taatnatun piñhiñaañuyumausi, atakkii Iᅇñiᅇa Iñuum aᅇᅇiᅇisiruᅇ sassaᅇniᅇmi niᅇiᅇuᅇiñisapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴¹ Peter nipliᅇniqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumiᅇa atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

⁴² Atanguruam kiuniġaa, “Uqallaglaña tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq añaayuqanata iglauiġmiñi qaukiliutikkaña atlat, savaktit niqiksritquplugich piñaqsikpan. ⁴³ Quvianamiuruq taamna savakti añaayuqan paqitpani savaguni utiqpan. ⁴⁴ Iłumun uqautigipsi, Atangum taamna savakti munaqsriiutiniaġaa iluqaitñun suuraġmiñun. ⁴⁵ Aglaan taamna savakti qaukiliutikkaña isummigñigumi, ‘Añaayuqaga muluruq,’ tavrakñaaglaan ipiġaqtuaqsilugich atlat savaktit aņutit aġnatlu, suli niġiaqsiluni imiliġuniłu, ⁴⁶ tavrauvaali añaayuqana utiġisiruq niġiuginisillugu kilikkaluaq-nagulu. Uma atangum piigisigaa savagvianiñ piqasiutipkaġlugu tuniqsimaitchuanun. ⁴⁷ Taamna savakti qaukiliutikkaña ilisimagaluaqtuq añaayuqagmi pisulhanik. Aglaan tupik-srijitłuni anasiñņuqsausiaqallapiagñaiaqtuq. ⁴⁸ Aglaan savakti naluruq ataniġmi pisulhanik nalaunņailiqiruaġlu anasiñņuqsakkaugisiruq atqunaungilaamik. Iñuk aatchuusiaqatuaq atqunaq iñuich niġiugvigigisigaat atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktuq iñuich niġiugvigitlukkisigaat.

Jesus Aggiutruruq Aviktuiġmik

⁴⁹ “Aggiqsuna nunamun isummitqigiaqługich iñuich. Aggiłiġa ittuq ikniqsuġmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinņaniksimali. ⁵⁰ Akuqtuigisiruña paptaagutiksramik; qanuttun ihuiliuqtigivik atuumaniałhanunaglaan! ⁵¹ Isumavisi aggiutriñipluña tutqutmik nunamun? Qanaa, aggiutruruña aviktuiġmik. ⁵² Pakmaniñaglaan añaayuqaaġiich tallimauyumij avikkisirut, piņasut akilliliġlugich malġuk suli malġuk akilliliġlugich piņasut. ⁵³ Apa akilliliutiniaqtuq iġniġmiñun suli iġniq aapamiñun; aaka akilliliutiniaqtuq panijmiñun suli panik aakamiñun; aakaruum akilliliġisigaa ukuani suli ukuanuruq aakaruanı.”

Kanqsimalugu Atuumaruksraq

⁵⁴ Jesus-ņum nipliutilgiññigai iñuich, “Tautukapsiun nuviya kanaknamiñ nipliġaqtusi sialuguġniagņiplugu, aasii sialuguġaqtuq. ⁵⁵ Ikpigikapsiun anuġi uņallamiñ nipliġaqtusi uunaqsiniagņiplugu, aasii uunaġuġaqtuq. ⁵⁶ Ukpinqnaqtausii! Iłisimagaluaqtusi silaksramik qiññaņagun nunam qilaumlu. Suvaatami naluvisiun qanuutaułha atuumaruam pakmapak?

Atisqatigiun Akilliġisqutin

⁵⁷ “Suvaata isivgiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunņatilaanņanik piraksrapsi? ⁵⁸ Kia iñuum pasikpatin maligutaksratigun aasii uqaqsittaagņiņmuutilutin, pisuqtilaapni inillaksagumagiñ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaagņvik. Taatnaņitchuvich tikiutigisigaatin atanniqsuqtimun, aasiñ atanniqsuqtim qaitkisigaatin aikliqsuqtinun, aasii aikliqsuqtit iligisigaatin isiqtauinņmun. ⁵⁹ Uqautigikpiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauinņmiñ akilliġaluagņagich akiliaksrapayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqquġusi

¹ Jesus uqaqtitlugu ilaņich iñuich Jesus-munņiqsut uqautiplugu Galilee-ġmiunik Pilate-ņum tuqqutaniñik tunillaqtuqtitlugich Agaayyutmun; auņillu auņich niġrutitlu avugiiksitlugich. ² Jesus-ņum kiuniġai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-ġmiut killiqirautluņniplugich atlaniñ Galilee-ġmiuniñ tuqqutaupmata taatna? ³ Qanaa, uqautigipsi, isummitqinitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun. ⁴ Itqallaksigik taapkua akimiaq piņasut iñuich Siloam-mi tuqqutauruat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisigij killiqirautluņniplugich iluqaitñiñ iñuñniñ Jerusalem-miñ? ⁵ Naagga, uqautigipsi, isummitqinitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritłailaakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ḡum uqautiniḡai uumiḡa atrikusautmik, “Ilaatinḡuuq iḡnuk asirrisuuruamik napaaqtuqagḡniqsuq nautchiiviniḡi. Asiaqagmagaaqamiuḡ paqitchiniḡniqsuq. ⁷ Aasiḡniḡ nipliutiniḡaa nautchirriqirini, ‘Uvva, piḡasuni ukiuni asiaqagmagaaqapku taamna napaaqtuq paqitchiniḡtchuḡa. Kippuun! Atuqsiḡnaḡaa manna nuna.’ ⁸ Aglaan nautchirriqirim kiuniḡaa, ‘Aḡuun, taatniillagḡi atautchimi ukiumi. Nivaḡniaqtuḡa avataagun suli illiqilugu nagguksautmik. ⁹ Aasiḡniḡ asirriḡiḡpan ukiutqikpan nakuuniaq-tuq aglaan piḡitpan kipiniḡiḡa.’ ”

Jesus Mamititchirug Agnamik Jew-ḡuruat Minguiqsiagviata uvluni

¹⁰ Ilaḡatni Jew-ḡuruat minguiqsiagviata Jesus ilisautriḡniqsuq katraḡviḡmi. ¹¹ Tavrani itmiḡniqsuq agḡnaq irrusiqḡuqagtuq nanititchiruamik ilaanik akimiaq piḡasut ukiuni. Taatnaqhuni imupluni isivilḡuilḡiḡniqsuq. ¹² Jesus-ḡum tautukamiuḡ tuḡluḡniḡaa iḡmiḡuquplugu, “Agḡnaq, atniḡḡnautaiḡsutin.” ¹³ Iḡiḡai argaḡni ilaanun. Agḡnam isivitiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. ¹⁴ Aḡalataan katraḡvium iḡuagiḡniḡniḡaa Jesus-ḡum iḡuagḡiḡha minguiqsiagvium uvluni. Tarra uqautiniḡai iḡniich, “Itchaksrat uvlut ittut savagviksravut. Agḡiḡagutitchi taapkunani uvluni iḡuagsiraulyaqtuḡlusi minguiqsiagvium uvluniḡilaḡani.” ¹⁵ Atanguruam Jesus kiuniḡaa, “Ukpiḡḡuqatisiḡ! Iḡuqapsi pituiḡayaḡaa qunḡiḡniḡ unniḡniḡ natmaktini inaaniḡniḡ imiḡiaqtuḡtilluguasii minguiqsiagvium uvluni. ¹⁶ Una agḡnaq kiḡnuviaḡiḡaa Abraham-ḡum naagaunniḡniḡ tuunḡaum pituksimaplugu akimiaq piḡasuni ukiuni. Pituitḡaiḡniḡiḡpigu marrumani minguiqsiagvium uvluni?” ¹⁷ Taavruma kiggutaan kannutchtinnigai akilliqsuḡtiniḡ, atlat iḡniich quviatchakmipkaḡluḡich iluqaagun quviqnaqtautigun savaḡḡigun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiakrakun

¹⁸ Jesus apiḡsruḡniqsuq, “Sumik atriqaqpa aḡaayyuqautaa Agaayyutim? Sumik atriliḡniḡiaḡpigu? ¹⁹ Ittuq mustard-ḡum nautchiaksraraḡatun aḡutim nautchiikkaḡatun nunautmiḡi. Nautchiaq naukami napaaqtuqpaḡuḡtuq aasiḡniḡ tiḡmiurat siḡami ugluliuḡhutiḡ akiḡuiḡun.”

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiḡsruḡtiniḡniqsuq, “Sumik atriliḡniḡiaḡpigu aḡaayyuqautaa Agaayyutim? ²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun agḡnam akarrutiksraḡatun mukkaaksramun, iluqani puvlaḡniḡaḡhanunaglaan qaḡqiaksram.”

Amisuuraq Talu

²² Jesus igliḡniqsuq nunaaqḡisigun suli nunaaqḡiuratigun, ilisautriḡluni iḡnuḡnik iglailiḡmiḡiḡ Jerusalem-mun. ²³ Ilaḡata apiḡsruḡniḡaa, “Ataniiq, ikituuraliḡniḡat anniq-suḡniḡaqpat?” Jesus kiuniḡai, ²⁴ “Pisuḡtilaapsitniḡ isigḡniḡiḡtchi amitchuakun talukun, atakkii iḡniḡiḡaktuat iḡniich isigḡniḡiḡsigaluaqtut aglaan pilguyumiḡniḡitḡut. ²⁵ Iḡuan tupqum umikkisigaa talu. Qichaḡupsi siḡlataani katchaktuḡisirusi talumi suli nipliḡusi, ‘Aḡuun, aḡmautillaktigut!’ Kiugisigaasi, ‘Nalugiga nakitḡa agḡiqsilaaḡsi!’ ²⁶ Tavrani kiugisigiksi, ‘Niḡirugut imiqatigiplutinlu ilisautrikavich nunaaqḡiptikni.’ ²⁷ Aglaan niplitḡikkisiruḡ, ‘Nalugiga nakitḡa agḡiqsilaaḡsi. Piiḡitchi uvaḡniḡniḡ, iluqasi pigiḡliḡiraursii.’ ²⁸ Qanutun qiatigisirusi tiriḡuulatchiḡluḡich kiḡutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Ja-cob, suli iluqaisa sivuniksriḡirit aḡaayyuqautaaani Agaayyutim igitaupkaḡusi! ²⁹ Iḡniich agḡiḡisirut kivaknamiḡniḡ kanaknamiḡniḡlu suli nigigmiḡniḡlu uḡallamiḡniḡlu aasiḡniḡ aḡuvillu-tiḡ niḡiḡpagviḡmun aḡaayyuqautaaani Agaayyutim. ³⁰ Isummatigillaksiuḡ una, ilasi su-vasaḡiḡisasi pakma kamaḡaqsiḡkaḡisirut suli kamaḡaqhutiḡ isumaruat pakma su-vasaunḡiḡisirut.”

Jesus-ḡum Piḡpaksriḡha Jerusalem-miunik

³¹ Ilaḡisa Pharisee-ḡuruat utlakkaat Jesus nipliutiḡlugu, “Aullaḡtuksraurutin maakḡa, atakkii Herod-ḡum tuḡqutḡhukkaatin.” ³² Jesus kiuniḡai, “Uqautiyaḡsiuḡ

taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtuaq, 'Anitqatagitka irrusiqluich suli iluaqsiragaipłuna atniğñaqtuanik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruna savaamnik.' ³³ Iğliqtuksraupiaqtuna tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitchuq Jerusalem-ñum avataani. ³⁴ Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutagigitin sivuniksriqirit, uyağannik milluuqlugillu uqqiraqtit Agaayyutim tuyugikkani ilipsitñun! Qapsiñiaglaan katitchukkaluağagigipsi atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitniktuaq paiyaagmiñik ataani isaqqunmi, aglaan pitchigiitchusi! ³⁵ Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiağniaqtuq suunillağuglugu. Qiñitqikkumiñaitchipsitña nipliğviksrapstñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağliun taamna tikitchuaq atqagun atangum."

14

Jesus-ñum Mamititchilha Atniğñaqtuamik

¹ Minguiqsiagvium uvluanı Jesus niğiyaqtuağniqsuq kiñunğanun sivulliuqtaata Pharisee-ñuruat. İñuich naipiqtulgiññaat. ² İñuk Jesus-munniqsuq puvinniqsuaq iluqaani timimiñi. ³ Jesus-ñum apiqsruğniğai ilisautrit maligutaksranik Pharisee-ñuruatlu, "Maligutaksrakuagñaqpa mamititchiruni minguiqsiagvium uvluanı?" ⁴ Aglaan nipliñiñiqsut. Jesus-ñum aksiklugu iñuk iluaqsipkağniğaa aasiiñ aullaqtitlugu. ⁵ Tavra nipliutiniğai, "Iğñiqağupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisialhum uvluanı nuqinnayaqpsiuñ tavrakña qilamik? Taatnatun piñayaitpisi pamiqsaaqagupsi? [Taatnamik nalaunñaruq mamititchikama minguiqsiagvium uvluanı.]" ⁶ Aglaan kiggutiksraiññaat.

Atchiksuatiglu Tukkuğinñatiglu

⁷ Jesus-ñum ilitchuğiniğai ilañich aiyugaakkauruat piksralhat aquppiutağinñiqsranik. Uqautiniğaili atrikusautmik. ⁸ "Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niğiqpagvianun aqvinniaqnak aquppiutağinñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuaq ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. ⁹ Aiyugaaqtivich aiyugaaqliqsuam iliptiknik utlakkayağaatın nipliğuni, 'Ki, una iñuk aqvilli uvuna.' Kannusuligayaqtutin aqvutitpatin atchitluktuanun. ¹⁰ Uvvaasiiñ, aiyugaakkauyuvich aqvillutinaasiiñ atchitluktuanun, ilvilli aiyugaaqtivich utlakkayağaatın nipliutilutin, 'İlauramaañ, uvunağiñ aquppiutağitluktuanun.' Taavrumuuna kamagigisigaatin sivuğaatni iluqatin aiyugaakkauruat. ¹¹ Atakkii kisupayaaq inmiñik kamañqsiruaq atchiksikkaugisiruq, suli kisupayaaq atchiksiruaq inmiñik kamañqsikkauluni."

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaqliqsuaq, "Qitiqutaqtitchiñiğuvich unniñ nullautchiqsitchiñiğuvich, aiyugaagñaqnağich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat silallitutinlu, atakkii aiyugaagisipmigaatin. Taavrumuuna akiliusiaqagisirutin. ¹³ Niğiqpaktitchiñiğuvich aiyugaagumagisi nagliñnaqtuat aulatlaitchuatlu suli pisutlaitchuat qiñitlaitchuatlu. ¹⁴ Aasiiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiliutiksraitchaatin. Agaayyutim akiliğisigaatin taivrumani uvlumi anitqikpata tuquğimñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisulhanik."

Atrikusaun Niğiqpagvikun

¹⁵ İlanat iñuich aquppiqatauruuq niğgiviñmi tusaakami taavrumiña nipliutiniğaa Jesus, "Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat añaayuqautani Agaayyutim." ¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "İlaatniğuuq iñuk aiyugaaqniñniqsuq iñugiaktuanik iñunñik niğiqatiksrağmiñik. ¹⁷ Niğiñaqsipman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, 'Uvunağitchi, supayaaq pihñiñaaguqtuq!' ¹⁸ Aglaan iluqatin patchisiqsuaqsiñiqsut. Sivullium uqautiniğaa, 'Tauqsqsuna nunamik. Tautugiagñağiga. Uvvatuq akuqtuğun pisanitchuugutiga.' ¹⁹ Atla nipliğniqsuq, 'Tauqsiqammiqluna tallimanik unirrautiqatigiñik uuktuagñağniğitka. Uvvatuq akuqtuğun pisanitchuugutiga.' ²⁰ Suli

atla nipliġniqsuq, 'Ilaqatnikpaalukħuġa, taatnaqħuġa utlautilguitchuġa.' ²¹ Savakti utiġniqsuq uqautipluguasiin aṇaayuqani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniġaa pirini, 'Qilamiksruġutin tumitchaanuġiñ suli akunġatnun tupqich nunaaqqimi qagġisillugich nagliṇnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qiñitlaitchuatlu pisutlaitchuatlu.' ²² Aquvatigun savakti nipliġniqsuq, 'Ataniiq, savaaġigiga savaaġitqukkan aglaan iniksraqaqtuqsuli.' ²³ Aṇaayuqam nipliutiniġaa savakti, 'Aullagiñ tumitchaanun. Uqautityakkich iñuich nanipayaaq niġiqasiquluġa. Tupiġa immiġli iñuṇnik. ²⁴ Uqautigipsi, taipkua iñuich utlautiṇitchuat aiyugaaqtaugaluaqħutiṇ uuksiyumiñaitchut nullautchiukkamnik!' "

Jesus-ṇum Maliguaqtini Inmikhun Suksraaqagai

²⁵ Iñugiaktuat iñuich malinṇiġaat Jesus. Kiṇaiqamigich nipliutiniġai, ²⁶ "Kiña maligukkumi maliguaqtaulguyumiñaitchuq kisianik piqpagitlugluṇa aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagmiñiñ qitungamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniñ inmiñiñ. ²⁷ Kisupayaaq iglutuṇitchumi sannigutaġmiñik maliglunalu maliguaqtaulguyumiñaitchuq. ²⁸ Nalliqsi nappaisukami nasirviṇmik aquvitluni naarrutiksraqaqmagaagaaqtuq savaaksraġmiñik. ²⁹ Turviṇianikkaluaqħugu maniksraiñiñiġumi tupqum naarrutiksraṇanik tamatkua qiñiqtuat iglautiginayaġaat ³⁰ nipliġutiṇ, 'Taamna iñuk nappaisaġaluaqħuni naatchiṇitchuq.' ³¹ Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik aṇuyyiuqtiaqtuq akilliṇiutisukkumi atlamun umialiṇmun piqaqtuamun iñuiñiñanik kavluutinik aṇuyyiuqtinik, ilaa aquvitqaaguni sivunniugayaqtuq sanṇiġaluaqmagaagmi igluliugumiuṇ atla umialik. ³² Igluliutiyumiñaiñiñiġumi tuyuqagayaqtuq kiliktinik paaglugu atla ataniq apiqsruġlugu qiñuirrutitquluni uṇasiṇṇaan." ³³ Jesus nipliġniqsuq, "Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraanġisuaqpan inmiñik suli suksraaġlugulu iluqaan pigikkani.

Atuġumiñailaq Taġiuq

³⁴ "Taġiuq nakuuruq, aglaan taġiuġniraanġaġumi, nakitña taġiuġniraalitqikkisiva? ³⁵ Nakuuṇitchuq nautchiiviksrautmun unniiñ naggutiksriuganun. Iktaksraħhiñauruq. Naalaṇniṇlaġitchi, siutiqaqtuasi!"

15

Ipnaiq Tammaqtuaq

¹ Ilaṇatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasukħugu Jesus. ² Pharisee-ṇuruat suli aglaliqirit uqapiluaqsiñiqsut, "Uma iñuum paġlagai killuliqirit niġiqatigipluġillu!"

³ Tavrakħa Jesus-ṇum uqautiniġai atrikusautmik, itna, ⁴ "Ilaṇisamma tallimakipiamik ipnaiqagumi tammailugu ilaṇat, suniaqpa? Uniññaġai tallimakipiaġuutailat ipnaich iñuiṇaami aasii pakkiagħlugu atausiq tammaqtuaq paqinniaħhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiuṇ quviatchallapiagħniqsuq natmiutiṇlugu ⁶ agġisiniġaa. Tuqħuqħugich ilauraani siṇalliuniṇu nipliutiniġai, 'Quviatchaktuṇa paqitnapku tammaqtuaq ipnaiġa. Quviasuqasiqsikħa!' ⁷ Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakħa tallimakipiaġuutailaniñ nalaunṇaruaniñ iñuṇniñ isummitqiñiñiaṇiñasugiruaniñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸ "Aġnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqagumi tammailugu ilaṇat, suniaqpa? Iki-lugu naniq salikuġniġaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinniaħhanunaglaan. ⁹ Paqitnamiuṇ tuqħuġai ilauraani siṇalliuniṇu nipliutiṇlugu, 'Quviatchaktuṇa paqitnapku maniuraġa tammitchaġa. Quviasuqasiqsikħa!' ¹⁰ Uqautigipsi, taatnatuntuuq isaġulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman."

Iġniq Tammaqtuaq

11 Jesus uqaaqtupsaagniqsuq, “Iñugguğuvva malğunıñnik iğñııaqtuaq. 12 Nukaqñum nipliutiniğaa, ‘Aapaan, aatchunja pakma paisannaktaaksrautimnik.’ Uvvaasiin anjutim avinıñıai suurani taapkununja iğñanmiñun. 13 Uvlut aquuranatigun nukaqñum tuniñıai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun unasıksuamun. Tavraniasiin maniıgutiniqsuq iñuuniamaqlukhuni. 14 Maniıgutipman kakkaaqsıuñıq iliñııqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñı. Suillapıaqmiıglu. 15 Kiisaimmalu savaaqsiñııppuq ilanjanun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qaunagitquplugich kuniani. 16 Niğisukpaitluni niğisukkaluağniqsuq kuniat niqıksranitñik aglaan iñuich niğipkağunıñııgaat. 17 Tavrakña qaugriaqpalañııqsuq nipliqhuniasıin, ‘İluqatin aapaa savaktai sippakuuqtuaqhutin niqıksraqağatut. Aglaan kakkaağataqtunja. 18 Makillunja aullağisırınja aapaanun nipliutiluguasiin, Aapaan, killuqsagtunja akitñıaqługu Agaayyun ilvıllu. 19 Taıguutiqaqtuksraunğıqsunja iğñııpnik. İlaliutinja akiññanjanıaqtaunun savaktipnun.’ 20 Tavra makıtluni aapamiñunııqsuq.

“Unasıksitlugusuli aapañan tautunıñııaa aasiin ilunıutçakhuni. Aqpaqsrugniqsuq iğñıımiñun iqtıluğusıin kunıklugulu. 21 Iğñınan nipliutiniğaa, ‘Aapaan, killuqsagtunja akitñıaqługu Agaayyun ilvıllu. Taıguutiqaqtuksraunğıqsunja iğñııpnik.’ 22 Aglaan aapañan tuqluğniğai savaktini, ‘Qilamik, aggiutrisitchi nakuğniqsramik atnuğaatqıutıkranıñıik qıtiqlıgıutilugulu suli sakpakkiğılu. 23 Taatnaanikkupsi aikhiğitchi uqsraqsaamik nuğğamik tuqulluguasiin, uvagulli quviasuguta niğııqakumaugut. 24 Iğñııga tuqugaluaqtuaq pakma iñuuruq, tammağaluaqtuaq pakma paqıtauruq.’ Tavraasiin niğııqpaaqsıñııqsut.

25 “Taatnaqtıtlugich anayukkiq nautchiıvinmiñ aiñııqsuq. Qallikami tupııgmun tusaagaqsıñııqsuq atuqtuuramik agğıruanıglu. 26 Tuqluqlugu ilanjan savaktit apiqsruğniğaa, ‘Suvat ipkua?’ 27 Savaktim kiunıığaa, ‘Nukatchian aiñııqsuq suli aapavich tuqqutçisııplugu uqsraqsaamik nuğğamik. Niğğisıığaa utıtqıgluqman nakuupluni.’ 28 Aapiyanja qınakpaitluni isiğunıñııqsuq tupııgmun niğııqaktuanun. Aapañan anııpluni inııqsruağniğaa isiğuplugu. 29 Aglaan uqautiniğaa aapanı, ‘Atanıı, iluqaitñı ukiuni savautıgııpnıñ kamagiıplugulu tillıñ. Aglaan nagrulıgauramikunniin aatchunjanıitchikma niğııqpautıksramnik ilauratkalu. 30 Aglaan taamna iğñııgıñ maniıgutiniqsuq akiısutıgunlu. Aasiin aipman tuqqutçıırutin uqsraqsaamik nuğğamik pisııgııplugu.’ 31 Aapañan kiunıığaa, ‘Iğñıın, ittutin ataramik uvanı. Suuratka iluqaisa pigııgıtın. 32 Aglaan niğııqaktuksraurugut quviasullapıığuta, atakkıı nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuaq pakma paqıtauruq.’ ”

16

Atrıkusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchıruakun Suuranik

1 Jesus-ñum uqaaqtuutiniğai malıığuaqtını, “Taimmaguuq umialik savaktııqagniqsuaq anjalatchıruamik suurağmiñik. İñuich umialik uqautiniğaat anjalatchıruamun maniıgutçhağniıplugu. 2 Umialgum tuqluqamıun uqautiniğaa, ‘Sua uvvauna tusaakkaga ilıpkun? Uqautınja qanuq anjalatchıısilaaqnik suoramnik. Anjalatchııqıkkumiñııaitçutin suoramnik atakkıı maniıgutçhağniğikma.’ 3 Savakti isummıgñııqsuq, ‘Anııayuağma piıgatağaañja savaamniñ. Qanuğıııvııq? Paulğiralğuitmiunja nunamik suli kanııjugııpmııgııga inııulakıısraga. 4 Uvvalııqaa itnagıısirınja! Savañııguma ilauraaqagumuunja tukkiqsıksramnik.’ 5 Anjalatauruam tuqluğniğai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anııayuağmiñun. Apiqsruğniğaa sıvıllıq, ‘Qanutun akiqsruumavıun anııayuağaga?’ 6 Taavruma kiunıığaa, ‘Tallımakiıpiatun iñuııgııktıılaalıñnik qattağruñnik uqsrunik.’ Suuranik anjalatauruam uqautiniğaa, ‘Uvva akiqsruıtın. Aquvıllutin aglagun tavrınja malğukııpiıaq qulıt.’ 7 Apiqsrułıgıñıığaa atla, ‘İlvııchaasiin, qanutun akıısrutiqaqııpnıç?’ Taavruma kiunıığaa, ‘Tallımakiıpiatun iñuııgııktıılaalıñnik miıssunıınik mukkaaksranik.’ Suuranik anjalatauruam uqautiniğaa, ‘Uvva akiqsruıtın. Aglagun sıısamakiıpiıaq.’ ”

⁸ Atangum Jesus-ñum uqaginigaa nalaunnaitchuaq aňalatçhiruaq suuranik pillautagñiplugu pisaasutħagun. Atakkii iñui nunam pisaasutħuktut piqatiqaqamin iñuuaqatiumiknik tamatkunakña ukpiqsirruaniñ. ⁹ “Uqautigipsi, İlauraalliuğusi atuğusi manigikkapsitñik ikayuutiksraňatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. İlaatnigun tuquniğuvich aasiiñ manik nuñutpan iniqagisirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruuaq mikiruatiğun tuniqsimagisipmiuq aňjruatiğun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatiğun tuniqsimaitkisipmiuq aňjruatiğun. ¹¹ Uvvaasiiñ tuniqsimaitchuvich aňalatçhiqni nunam suuraiñik, qanuğuni Agaayyutim tunñavigitlagisiñiqpatin aňalatçhiqni ilumutun umialgutauruanik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranigun, qanuğuni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñaunniñ savautrilguitçhuq malğunñik aňaayuqaňnik. Atakkii uumigigisigaa atausiq aasiiñ piqpagilugu ilaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiiñ nağğugilugu ilaqataa. Savautrilguyumiñaitçhusi iluqaaknik Agaayyutmiğlu manimiglu.”

İlaňat Jesus-ñum İlisauttutiñisa

¹⁴ Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ iluqaan tamanna, mitautiginiğaat Jesus atakkii piqpaksriplutiñ manimik. ¹⁵ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nalaunñanisuuruu takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim ilisimapiagai uummatisi. Atakkii sut kamañaqsiqkakkauruat akunğatni iñuich Agaayyutim nağğugipiagai.

¹⁶ “Agğilhanunaglaan John Paptaaqtitchirim maliğutaksraňalu Moses-ñum aglañisalu sivuniksriqirit aňalatkaich iñuuniaivut. Aasiiñ tavrakñaniğlaan tusaayugaallautaña aňaayuqaataan Agaayyutim quliaqtuanuñiqsuq, suli piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanniqsimatquplutiñ. ¹⁷ Mikiniqsralapiaqunniñ titiğnauraña aglaum maliğutaksrani simmiğumiñaitçhuq kisianik qilaglu nunalu piqpaknik.

¹⁸ “Kia aňutim avitchumiun nuliani aasiiñ kasuutiluni atlamun ağnamun atlatuğaqtuq; taatnatuntuuq aňun kasuutiyumi avisimaruamun ağnamun atlatuqmiuq.”

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulgitchuq, “İlaatniguuq umialiqagñiqsuq atnuğaaqaguuuamik akisuruanik suli iñuuniaqhuni ayuqsrañitłuni uvlugagipman. ²⁰ Uvvaguuguna injularikniaq atilik Lazarus-mik killiğruaqaqtuaq. İñuich inillañniğaat paanun umialgum tupqan, ²¹ niğilakkasugaluni kanganauranik kataktuanik umialgum niğgiviianiñ. Qipmich utlakħugu alukuğaqniğaiç killii. ²² Injularikniaq tuqupman isağulgich akiyautiniğaat saniğaanun Abraham-ñum. Umialik tuqupmiñiqsuq iluvikkaupluniasiiñ. ²³ Aasiiñ anasiññuqsagvinmi nagliksaallapiagataqtuq. Aağluqhuni tautuñniğaa Abraham unavanun Lazarus-lu saniğaniittuaq. ²⁴ Umialik tuqluğniqsuğli, ‘Abraham Aapaan. Nagligillaññianña! Tuyuğiuñ Lazarus kiñillağlugu tikini imiğmun niglaqtigiğliuñ uqaga, atakkii nagliksaallapiagtuña ikniğmi!’ ²⁵ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, ‘İğñiin, itqallaun una! İñuuhiqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigiitçhuamik. Aglaan pakma arauttutiqaqtuq uvani nagliksaaqtitłutin. ²⁶ Naagaunniñ itiruamik ikaagñağumiñaitçhuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiiñ ikaatlaitçhuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitçhuq uvaptiknun ilipniñ.’ ²⁷ Umialik nipliğñiqsuq, ‘Abraham, aapaan! İnjiğkpiñ, tuyuğilugu Lazarus aapaa tupqanun. ²⁸ Tavrani tallimanik aniqatiqaqtuña. Kilikuğiağligich tatamnaqtuamik, tarrali uvuñañitçhumağaat inaanun nagliksaağvium.’ ²⁹ Abraham nipliğñiqsuq, ‘Aniqatiutin piqaqtut aglaañitñik Moses-ñum suli sivuniksriqirit uqautriqaqhutiñ tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalağñiraksrağigaiç taipkua uqaqpata.’ ³⁰ Umialgum kiuniğaa, ‘Abraham, aapaan! Taamna apañuñitçhuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsautmikniñ.’ ³¹ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, ‘Naalağñiñitçhumisigich aglaañi Moses-ñumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kiunniñ utiğuni tuquruamiñ uqautikpatin.’ ”

17

Killuqsaunlu Natqigutriiǵlu

¹ Jesus-ǵum nipliutiniǵai maliguaqtini, “Nalupqinaitchuq. Killuqsaqusaagutit atuuma-niaqtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñuǵnik killuqsaqusaagiligmigun. ² Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan taǵiumun uyaǵanmik qunisiǵmiutchiǵlugu, taamna ililgaamik killuqsaqusaagitñiktuaq. ³ Taatnamik munaǵititchi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakataǵumagiñ, aasiiñ isummitqikpan natqiuதியumagiñ. ⁴ Killuqsaǵniqpan akitñagutin tallimat malǵunniaglaan atautchimi uvlumi nipliǵuni, ‘Nunuuraqłunja isummitqiksuna,’ natqiuuiraksraǵigiñ.”

Ukpiqsriiǵ

⁵ Uqqiraqtit nipliutiniǵaat Ataniq Jesus, “Ukpiqsriiǵput ilalaǵun.” ⁶ Atanǵuruam kiuniǵai, “Ukpiqsriiǵaǵniǵupsi aktilaalimik mikiniqsranatitun nautchiaksrat, nipliutitñiñaugiñ una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kanjituummaqich aasiiñ nautchirriutilutin ilipnik taǵiumun. Ukpiqsriiǵaǵniǵupsi tupiginayaǵaatin.

Ilisautun Tuniqsimatikun

⁷ “Nalliqsi savaktiqaqtuq nunniuǵhuni naagaqaa munaqsriiǵuni ipnaiñik aipman, uqautinayaqpiun, ‘Aquvillaglutin nigǵiiñ?’ ⁸ Naagga! Uqautisuugiñ, ‘Itqanaiyaǵiñ niqiksramnik. Saalisagutin nigipkanja imiqtilłunalu. Nigianikkuma nigiyumautintuuq.’ ⁹ Savaktin quyarakraǵinitchiñ tupigipmatin! ¹⁰ Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqaǵupsi uqautusiapsitñik nipliǵniaqtusi, ‘Uvagut nalliummatinitchuat savaktit savałhiñiaqtugut savaaksriusiaptiknik.’”

Jesus Mamititchiruq Qulinik Auyugaqtualinik

¹¹ Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akunǵakkun Samaria-m Galilee-mlu. ¹² Nunaaqqiuramukami paaqsiruq qulinik iñuǵnik auyugaqtualinik. Qichaqtut unasiksiplutin ¹³ aasiiñ kappainaplutin, “Jesus! Ataniiq! Nagligillanñaiaqtigut!” ¹⁴ Jesus-ǵum tautukamigich nipliutiniǵai, “Agaayuliqsingitichi isivǵiuqulusi.” Utlautillaǵmiñ ihuaqsiñiqsut. ¹⁵ Iłanjat ilitchuǵikami mamitilaaǵmiñik utiǵniqsuq, kamaksruqługu Agaayyun nipitusipluni, ¹⁶ putluni Jesus-ǵum isigaiñun aasiiñ quyanigaa. Taamna iñuk Samaria-ǵmiununiqsuq. ¹⁷ Jesus nipliǵniqsuq, “Qulit iñuich mamitichugaut. Naamiimma qulinuǵutailat? ¹⁸ Suvaata una sumiunuruuq kisimi utiqpa quyasukługu Agaayyun?” ¹⁹ Jesus-ǵum nipliutiniǵaa, “Makillutin. Ukpiqsriiǵpich ihuaqsigaatin.”

Agaayyutim Anjaayuqautaagun

²⁰ Iłanich Pharisee-ǵuruat apiqsruǵniqsut Jesus qakugun anjaayuqautaa Agaayyutim agǵigisipmagaan. Jesus-ǵum kiuniǵai, “Anjaayuqautaa Agaayyutim agǵigumiñaitchuq tau-tunnaǵuni. ²¹ Kiñaaniiñ nipliǵumiñaitchuq, ‘Atanji, uvva uvaniittuq!’ naagaqaa ‘Iñña iñaniittuq!’ Atakkii Agaayyutim anjaayuqautaa uvaniittuq akunnapsitñi.”

²² Tavra nipliǵniqsuq maliguaqtimiñun, “Iłaatnigu qiniǵuliǵisirusi ilanjanik uvlugikkaiñ Iǵniñan Iñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi. ²³ Iłanich iñuich uqaǵisirut ilipsitñun, ‘Qiniqsun, iñña’ naagaqaa ‘Atanji, uvaniittuq!’ Aglaan tautugiagniaqnaǵich! ²⁴ Atriqaǵuni ikniqpalañmik qaummaǵiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun, taatnatuntuuq sagviǵisiruq Iǵniñan Iñuum uvlugikkaǵmiñi. ²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marrumani uvlumi. ²⁶ Uvlugikkaniñsun Noah-m itkisiruq Iǵniñan Iñuum utiłha. ²⁷ Iñuich nigiplutin imiqhutinlu suli anjutit aǵnat katchuutiplutin uvlumu-naglaan Noah-m isilhanun umiamun, aglaan uliǵlum tuqqutkai iluqaisa. ²⁸ Itkisipmiuq uvlunisun Lot-ǵum, iñuich nigiplutin suli imiqhutin, tauqsiquhutin suli tunisiul-laqhutin, nautchiiplutin suli nappaiplutin. ²⁹ Taivrurmani uvlumi Lot-ǵum unikmagu Sodom, ikniq suli aǵralitlaılat katanisut qilaniñ aasiiñ tuqqutlugich iluqaisa. ³⁰ Taatnatun itkisiruq Iǵniñan Iñuum sagviqpan. ³¹ Taivrurmani uvlumi iñuk itchumi

qaanani tupqum atqagnaqani isiğuguni tupiğmiñun aikğiğuni sulliñauragmiñik. Taatnatun-suli iñuk nautchiivini itchumi aiñiaqani tupiğmiñun. ³² Itqallaksiun qanuq piha Lot-ñum nuliana! ³³ Kia anniginiagumiun iñuulli tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tam-maiyumiun iñuulli piqutigipluna piññakkisuruq ilumun iñuuhigmik. ³⁴ Uqautigipsi, tamar-rumani unnuami malğuk iññuk siñiktuak siñigvini; atausiq aullautlikkaugisuruq, aasii ilaqataa unisikkaugisuruq. ³⁵ Malğuk agnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullaut-likkaugisuruq, aasii ilaqataa unisikkaugisuruq. ³⁶ Malğuk anjutik nautchiivini miittuak; atausiq aullautlikkaugisuruq, aasiiñ ilaqataa unisikkaugisuruq.” ³⁷ Maliguaqtaiñ apiqs-ruğniğaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ñum kiuniğai, “Sumipayaaq tuqunaruq itpan tiñmiaqpaich tuqunaruq tuğuurat katisuurut.”

18

Atrikusaun Uilgağnaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautiniğai atrikusautmik. Iisautiniğai ataramik agaayutquplugich nikaliğasunaqnağich. ² “Nunaaqqiq atanniqsuqtigagñiqsuq taluqsriñitchuamik Agaayutmik naagaqaa suvasağinilugich iñuich isummataat. ³ Taavrumaniguuq nunaaqqimi uilgağnaaqamiñiqsuq utlauratquamik taavrumuna isivğiqsimun ikayuqupluni akitñağlugu iğluliuqtini. ⁴ Akuniguuq isivğiksaum suqutiginiñiğaa. Kiisaimmatai nipliğniqpuq inmiñun, ‘Taluqsriñitchaluanñağma Agaayutmik suli suvasağinilugich iñuich isummataat, ⁵ naagasuli taamna uilgağnaaq mingitñihagun uvamnik ikayuğisigiga akuqtutlasilugu pigikkanani nalaullugu. Taatnanitichuma utlakpaitluna mingisağatağisigaana.’” ⁶ Jesus-ñum ilapsağniğaa, “Isummatigisiun qanuq pigiitichuam atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷ Agaayutim ikayuğumiñaiñiğpagich piksraqtaagikkani iniqsruqtuat inmiñun unnuaqtuummaan? Pisagumagisiva ikayuliksranağatigun? ⁸ Naalağnisitchi. Agaayutim ikayuğisigai nalaullugu iñuñni, suli pisagumautisunaqnağich. Aglaan Iğniña Iñuum utigumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriğmik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ñum uqautiniğai iñuich atrikusautmik tunjaruatigun nalaunñağmikhun aasii nağğugiplugich atlat. ¹⁰ “Ilaatni malğuk iññuk agaayuvikpanmun agaayutyagñiqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruq atlaasiiñ tax-siliqiri. ¹¹ Pharisee-ñuruq qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuanilugituna, qanutitanitlunalu naagaqaa atlatuqluna atlatitun. Quyagikpiñ atriginilugiga iñña tax-siliqiri. ¹² Uisauraaqluna malğunni uvlunni akunniqsaami suli qaitchağigiga qulikuat akiññağtağma.’ ¹³ Aglaan tax-siliqiri qichagñiqsuq unavanun aasii aagluqsunaqaniunniñ pattaklugu satqani nipliğhuni, ‘Agaayyuun, nagligillañña, killuliqiraurunakii!’” ¹⁴ Jesus nipliğniqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aiñiqsuq nalaunñasiluni Agaayutmi, aglaan Pharisee-ñuruq nalaunñaitchuq. Atakkii kisupayaaq kamaqaqsiqkaqtuq inmiñik atchiksigisuruq, suli kisupayaaq atchiksiruq inmiñik kamaqaqsiqkakauniaqtuq.”

Jesus-ñum Agaayutiniğai Iilgaurat

¹⁵ Ilañich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Maliguaqtit tautukamisigich suakatağaiç. ¹⁶ Aglaan Jesus-ñum ililgaat inmiñuquniğai nipliğhuni, “Ki, ililgaat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinittun atakkii anaaquqautaa Agaayutim anmaruq iñunun atriqaqtuanun ililgaanik. ¹⁷ Itqaqsiun una! Kisupayaaq akuqtuñitichuaq anaaquqautaanik Agaayutim atrililugich ililgaat isigumiñaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuq

¹⁸ Jew-ñuruat sivulliuqtaata apiqsruğniğaa Jesus, “Nakuuruq ilisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtutlasiluna isuitchuamik iñuuhigmik?” ¹⁹ Jesus-ñum apiqsruğniğaa,

“Suvaata taiviņa nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim. ²⁰ Iisimagitin tillisit, ‘Atlasuǵniaqnak, iñuaǵniaqnak, tigliniaqnak, naagaqaa sagluuq-tuaǵniaqnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’” ²¹ Iñuum kiuniǵaa, “Nutaullamniñaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.” ²² Jesus-ñum tusaakamiuñ taamna nipliutiniǵaa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qaillugillu maniich inuqsraqtuanun, ilvilli umialgutiqaǵumautin pakmani. Taatnaankkuvich uvuñagutin malinña.” ²³ Aglaan taavruma iñuum tusaakamiuñ taamna, aliatchañniqsuq atakkii umialgupluni. ²⁴ Jesus tautukamiuñ aliatchakhugu nipliǵniqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iñuich isihksrañat añaayuqautaanun Agaayyutim! ²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iñuum isihksraña añaayuqautaanun Agaayyutim uumakña pikukturuum isihksrañaniñ ‘Mitqutim Iraagun.’” ²⁶ Iñuich tusaakamitruñ apiqsruǵniǵaat, “Kiñami anniqsukkaugisiva?” ²⁷ Jesus-ñum kiuniǵai, “Sua iñuich savaaǵiyumiñaisañat Agaayyutim savaaǵitlapiǵataǵaa.” ²⁸ Peter nipliǵniqsuq, “Atañii! Unitchivut kiñunnavut malikhutin.” ²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniǵai, “Aa, kiñaanñiñ unitchigumi kinuniǵmiñik, nuliǵmiñik, aniqatiumiñik añayuqaǵmiñiglu naagaqaa qitungaǵmiñik piqutigilugu añaayuqautaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitlaktuamik marrumani iñuulǵmi suli iñuuluni Agaayyutmi qañapak taimuña.”

Jesus-ñum Piñatchiǵniǵai Uqaqalñi Tuqqutaunialǵmiñik

³¹ Jesus-ñum qulit malǵuich malǵuaqtini kisinñuutiplugich uqautiniǵai, “Naalaǵniñlagitchi! Jerusalem-muñniaqtugut. Tavraniasiñ sivuniksriqirit aglaañich Iñuum Iǵniñagun atuumaniaqtut. ³² Iñuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ñuñitchuanun. Mitautigigisigaat kanñunakun suli tivvuaqtuglugu. ³³ Ipiǵaqtuglugu tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatni uvlut añitqikkisilgitchuq.” ³⁴ Aglaan malǵuaqtit kanñiqsinñiñiǵaat uqǵiikkaña. Qanuutautilaaña uqalhan iriqsimaniqsuq ilinjitñiñ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaaña.

Jesus Mamititchiruq Qiñitlailamik Injiularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlailaq injiulari aquppiñiqsuq saniǵaatni tumitchaat. ³⁶ Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaaktuat apiqsruǵniqsuq, “Suvat ukua?” ³⁷ Uqautiniǵaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaaktuq.” ³⁸ Taamna kappainaaqsiñiqsuq, “Jesus! Kinuviaña David-ñum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilǵaanimma. Nagligillaññiañña!” ³⁹ Iñuich sivulliuruat suakataǵniǵaat uqautiplugu, “Nipaisaǵiñ.” Aglaan nipitusilaaǵniqsuq, “Kinuviaña David-ñum, nagligillaññiañña.” ⁴⁰ Jesus-ñum nutqaqami inmiñuutitquniǵaa qiñitlailaq iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsruǵniǵaa, ⁴¹ “Sumik uvañnun savautitquvich?” Kiuniǵaa, “Ataniiq, qiñitlasitqiguktuña.” ⁴² Jesus nipliutiniǵaa, “Qiñitlasiñ! Ukpisriñiqpich ihuaqsigaatin.” ⁴³ Tavrakñatchiaq qiñitlasiruq mali-aqsipluqasiñiñ Jesus kamaksruqlugu Agaayyun. Iñugaaǵruich tautukamitruñ, iluqatin nanǵaǵniǵaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalñiñaguklugu. ² Itmiñiqsuq qauklat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiñ umialgupluni. ³ Qiñiǵuñniǵaa kisuutilaaña Jesus. Aglaan iñuñuluuraupluni qiñilguiñniǵaa atakkii iñugiakpaitlutin iñuich. ⁴ Taatnaqhuni aqpaqsruǵniqsuq sivuatnun iñugaaǵruich mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiñiǵuklugu Jesus apqusaǵniaqtuaq taavrumuuna. ⁵ Jesus taruñaqami aǵluǵniqsuq nipliutiplugu Zacchaeus, “Qilamik atqǵiñ, atakkii tukkuniaqtuña tupiqnun uvlupak.” ⁶ Zacchaeus qilamik atqǵniqsuq. Paǵlaniǵaa Jesus quviasullapiaqhuni. ⁷ Iluqatin iñuich qiñiqtuat uqapiluaqsiñiqsut, “Una añun Jesus tukkurug tupqanun iñuum killuliqiraurum!”

⁸ Kinuniġmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniġaa Atanġuruaq, “Naalaġnillagiñ! Qaitkisigiga avvaña suuraġikaġma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniġuma kisupayaamik utiqtitchigisigitka sisamaullugu.” ⁹ Jesus-ġum Zacchaeus nipliutiniġaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniġu anniqsukkaunqsut, atakkii ilaaptuuq kinuviaġipmigaa Abraham-ġum. ¹⁰ Iġñiña Iñuum agġiqsuq ivaqġiġiaqhuni suli anniqsuityaqhuni tammaummiruanik iñuñnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹ Iñuich naalaġnipkaqġugich taavrumiña Jesus uqautipsaagñiġai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiġaat añaayuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñiplugu. ¹² Uvvaasiñ nipliġñiqsuq, “Ilaatiniguuq umialiqagñiqsuq aullaġniaqtuamik nunamun unasiksumun umialiguqtitqupluni, aasii utiġuni. ¹³ Aullaġaluaqani qulit savaktini aatchuġniġai ilaagullaa kaviqsaamik maninmik uqautiplugich, ‘Aġlipkaġniuraġumagiksi utiġniaġammunaglaan.’ ¹⁴ Aglaan nunaqataiñ uumiginiġaat. Tuyuqagñiqsut uqġiraqtinik maliquplugu nipliqhutin, ‘Taamna iñuk umialigisunġitchikput.’ ¹⁵ Taamna iñuk umialiguqami utiġniqsuq. Inmiñuquniġai savaktit tavrauva ilitchuġisukġugu qanutun piññaktiġaanat. ¹⁶ Sivulliq tikitñami nipliġñiqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqġugu quliniksuli piññaktuña.’ ¹⁷ ‘Aarigaa! Savallautagñiqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatiġun. Anġalatigugisigikpiñ qulinun nunaaqqiñun.’ ¹⁸ Tugliani pirim tikitñami nipliutiniġaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqġugu tallimaniksuli piññaktuña.’ ¹⁹ Taavrumiña taamna nipliġñiqsuq, ‘Anġalatigugisirutin tallimani nunaaqqiñi.’ ²⁰ Piñayuatsuli piri tikiññiqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaaq maniiñ tugvakkaga iriqġugu kakkiġisamun. ²¹ Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksraġaqtutin piġiñisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiñisaqnik.’ ²² Atanġum nipliutiniġaa, ‘Suksraunġallaktutin! Nipliutipkun atanniġisigikpiñ! Nalunġitchiñ nagliktaiġiġa, piksrataġiġa piġiñisamnik suli katitchitlaġiġa nautchiñisamnik. ²³ Suvaatami ilinġitpiun maniga manikuvinmun? Akuqtuġayaġiġa illataa manium utiġuma.’ ²⁴ Nipliutiniġai qichaqtuat tamaani, ‘Pilugu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitchiun pirimun piqaquamun qulinik maninñik.’ ²⁵ Aglaan nipliutiniġaat, ‘Ataniiq, piqaaniktuq qulinik maninñik!’ ²⁶ Ilaan nipliutipsaagñiġai, ‘Iñupayaaq piqaquaaq aatchuusiagmiñik piññapsaagisiruq sippakuuqtauliġuni, aglaan iñuk piqañitchuaq, mikiruagunniñ piġinasugikkaña piikkaugisiruq. ²⁷ Pakma taipkua iġluliuqtitka ataniqagunġitchuat uvañnik, uvunautisigich tuqullugich aasii sivuqġamni!’ ”

Jesus-ġum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸ Jesus uqautiqqaqġugich taavrumiña iġliqtuiñagñiqsuq Jerusalem-ġum tuñaanun. ²⁹ Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun iġġiani atiqaquam Olives-mik, tuyuġiniġik malġuk malġuqaqtik sivumiñi, ³⁰ itnaqġugik, “Aullaġitchik nunaaqqiuramun taichuña. Tikitchaġluqaaqtutik paqitkisigiktik nuġġa natmaksigvium pituksimaruaq natmaksigviunganġilaaq. Pituiġlugu uvunautiyumagiktik. ³¹ Kia apiqsruqpatik, ‘Suvaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġigaa.’” ³² Tikitñamik tamaña paqinniġaak iluqaan Jesus-ġum uqaġhatun. ³³ Uvvaasiñ pituiġñiaqtitlugu nuġġa natmaksigvium iñuan nipliutigik, “Suvaata pituiqpitku?” ³⁴ Kiuniġaak, “Atanġuruam inuġigaa.” ³⁵ Aasiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaqġugu quppiġaatin ilinġiġaik qaananun natmaksigvium, Jesus aquvitluniasii. ³⁶ Natmaksiaqtitlugu iñuich quppiġaatin tutmaġvigiliutiniġaich tumitchaanun. ³⁷ Tikiññiqsut inimun tavrakña Jerusalem qiñiġnaqsiplugu. Tavra iñugiaktuat malġuqaqtik Agaayyun quviatchautiġiaqsiñiġaat suli nangaqġugu nipitusiplutin iluqaisigun quviqnaqtuatigun qiñikkaġmiktigun, ³⁸ “Uvvatuq Agaayyutim piġiutiqagġliun umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik! *Psalm*

118:26

Illu tutqiun qilañmi suli kamaun qutchinñiqsrami qilañmi.”

³⁹ Aasiñ ilañisa Pharisee-ñuruat akunğatniñ iñugaağruich uqautiniğaat Jesus, “İlisautrii, tilikkich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!” ⁴⁰ Jesus kiuniğai, “Uqautigipsi, maliguaqtitka nipaisaagñiqpata uyağaitlı niplianayaqtut nipitusilutin.”

Jesus-ñum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Natmaksillağmi nunaaqqiq tautukamiuñ qiağaqsiniqsuq. ⁴² Aasiñ nipligñiqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruksrautilaapsitñik tutqiutiqağukkupsi. Aglaan kanjqsitlaitchusi! ⁴³ Uvlut tikitkisirut akilliliqsuqtipsi puugisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyağusi quğğutilusilu sumilliqaa. ⁴⁴ Suksraungillapiagisigaasi iñugikkasilu. Atausiqunniñ uyağak minitchumiñaitkaat. Atuumaniaqtuq atakkii ilipsi ilisağinıtıluğa Agaayyun aggiqman anniqsuğiaqhusi.”

Jesus-ñum Suaqluiyaiıha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiğniqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsiquqtuatlu, ⁴⁶ nipliutiplugich, “Aglausimaruq uqałhani Agaayyutim itnaqhuni, ‘Tupiga agaayyuviksrauruq.’ Aglaan iriqtuğvigiliutipkağiksi tigliniaqtinun.”

⁴⁷ Uvluğagipman Jesus ilisautriñiqsuq agaayyuvikpañmi. Qaukñich agaayuliqsit sulı aglaliqirit sulı sivulliuqtigruat tuqqtchuñniğaat, ⁴⁸ aglaan qanuqsausiñniğaat, atakkii iluqatin iñuich naalağnituiñagaat.

20

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

¹ Uvlut ilañatni Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq ilisautripluni iñuñnik quliaqtuagıplugu tusaayugaallautaq. Qaukñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasiqhutin sivulliuqtigruanik utlañniğaat ² nipliutiplugu, “Uqautitigut, kism aňalatchiıhagun savaagıvıgich tamatkua? Kia sañjiksritpatin taatnatun?” ³ Jesus-ñum kiuniğai, “Apiqsrullaglapsi uumiña. Uqautisitña, ⁴ nakitña John-ñum paptaağıha taluğniqusiqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?” ⁵ İnmi knun kiumğatraaqsiniqsut, “Qanuğmi uqautigisiñiqpisigu? Nipliğupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipligisiruq, ‘Suvaatami ukpiginıtpisiuñ John?’ ⁶ Aglaan niplıgıpta, ‘İñuñniñ’, iñugaağruich mıluqtuğisigaatigut uyağañnik atakkii nalupqiginıtchaat John sivuniksriqiraulha.” ⁷ Uvvaasiñ kiuniğaat, “Nalugikput nakitñaqtaulha.” ⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmigipsi nakitña sañjıqaqluña savaaqatilaamnik tamatkuniña.”

Atrikusaun Nautchiivikunlu Nautchirriqiritigunlu

⁹ Uqaanikami taavrumiña Jesus-ñum uqaaqtuutiniğai iñuich atrikusautmik, “İlaatniğuuq iñuqağmiñiqsuq nautchirriğviliuğniqsuamik, atukkırrutigıplugu nautchirriqirinun aasiñ aullaqami mulupluni. ¹⁰ Katitchivik asianik tikitman tuyuqağniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksrağmiñik katittañitniñ. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullağniğaat utiqtitıluğa saagaunnagu. ¹¹ Tuyuqalğiñniqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmiñniğaat uqanıqlıutıplugu kanñunakun, sulı utiqtitmiñniğaat saagaunnagu. ¹² Tuyuqalğiñniqsuq piñayuaknik savaktimik. Nautchirriqirit aňallaqlukıluğa aninnığaat. ¹³ Aquagun taamna iñua nautchiivik nipligñiqsuq, ‘Qanuğisiñiqpik? Tuyuğigisigıga iğniğa piqpagıkkaga. İlumutun kamagıgisigaat ihuatun.’ ¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamıtrun nipligñiqsut avatmun, ‘Taamna tavra paıtchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suurañiasıñ piññaktaagılugich!’ ¹⁵ Uvvaasiñ anitıluğa nautchiivıñmiñ tuqunniğaat.”

Jesus apiqsruğniqsuq, “Nautchiivılgum sugisiñiqpagitmi tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶ Aggiğisiruq aasiñ tuqullugich taapkua iñuich, qaıllıguasiñ nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” İñuich tusaakamıtrun taamna nipligñiqsut, “Naagga, taatnaqtuksraunıtchuq!” ¹⁷ Jesus-ñum tautukıugich apiqsruğniğai, “Taamna uqałiq qanuutauva?”

‘Uyaġak tuppirt ayakkaġat,
taamna uyaġak piitchuillapiġaqtuq tuppirauni.’

Psalm 118:22

18 Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumuġa uyaġanmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyaġaum kattaqitnikkumi iñunmik kanuġiñiġaa.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

19 Aglaliqirit suli qaukħinich agaayuliqsit tigusunġaġat Jesus tavrani. Atakkii ilitchuġinġaġat uqaġnipluġu taavrumuġa atrikusautmik inmiktigun. Aglaan iqsiñiqsut iñunmik. 20 Naipiqtuqaqsiñiġaġat Jesus. Tuyuqaġniqsut naipiqtuqtiksranik nalaunġanġuaqtuanik. Pisagisunġaġat Jesus uqayusautinik, qaitchukħuġu aġalatchiħiqaqtuamun kavanauruamun. 21 Tamatkua naipiqtuqtit pisaasugħmigaħuġu nipliutinġaġat Jesus, “Iisautrii, ilisimagikput uqaħiqtin suli ilisauttitin nalaunġaħat. Iisimagikput suqutiksriñiħiñ iñuich iħatnik, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniagħvigitqukkaġatnik ilumutuuruakun. 22 Uqautitigut, malġutaksrakuagħnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunġaitpa?” 23 Aglaan Jesus-ġum kañiqsiñiġaa pisaasugħmigaħat aasiiñ nipliutipluġich, 24 “Maniħaksaqsiun uvamnun maniuraq. Kia agliutraġa maninmi itpa? Kiasuli aglaġa?” Kiuniġaġat, “Caesar-m.” 25 Uvvaasiiñ Jesus nipliġniħisugħ, “Nakuuruq, akiliutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkaġa aasiiñ Agaayyutmun pigikkaġa Agaayyutim.” 26 Tavrani sivuġaatni iñuich pisagilguitchaat sukununniiñ. Nipaisaaħutin quviġusuutiqaġniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anjpkakkautikun Tuquliġmiñ

27 Iħaġich Sadducee-ġuruat, uqaġuuruat iñuich anjtitħiħiñniħuġich tuqunaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliħutin, 28 “Iisautrii, Moses aglaġniħisugħ malġutaksramik uvaptiknun itnaħhuni, ‘Anun iħaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunġigaluagani, taavruma anutim aniaqataan iħaqatniktaagħiraksraġinġaa uilgaġnaaq qitunġisilugun anutmik ilisimanagħuniasiiñ tuquruum qitunġaġitilaanjanik.’ 29 Iħaatniġuuq tallimat malġuk aniqatigiħich inniqsut. Anayukħiq iħaqatniħniħisugħ tuqupluniasiiñ qitunġigaluagani. 30 Tugħian nuliagħniġaa uilgaġnaaq, 31 aasiiñ piñayuaknik. Taatnatuntuuq iluqatin tallimat malġuħich tuquniqsut qitunġigaluagatin. 32 Aqulliupluni uilgaġnaaq tuquniqsuq. 33 Uvvaasiiñ, uvluni tuqunaruat anjtitħiħipata iñuħiħmun, nuliagħiħuġu iluqatin tallimat malġuk kia nuliagħisivaun?”

34 Jesus kiuniġai, “Katchuutruħiq pigigaa marruma iñuuniħħum, 35 aglaan anutit aġnatlu anjtitħiħmun tuquliġmiñ katchuutiraġaġumiñaitħut pakmani. 36 Atriqaġisirut isaġuliħnik tuqutħaitħuanik. Iġniġigai Agaayyutim atakkii anjtitħiħkaupħutin tuquliġmiñ nutaamun iñuħiħmun. 37 Suli Moses nalunaiħuġu ukpiħnaqsiñiġaa anjtitħiħ iñuħiħmun ikualaruaħun uqpigaurakun. Moses-ġum uqautiginiġaa Ataniq itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ġum Isaac-ħumlu, suli Jacob-ħum.’ 38 Iħaa Agaayyutiginiġaġat iñuuruat, piġiħitħaat tuqunaruat, atakkii iħaanun iluqatin iñuich iñuuruat.” 39 Iħaġich aglaliqirit uqaġniqsut, “Aariġaa kiggutin, ilisautrii!” 40 Tavrakħa apiqsrutħiħaigħiġaġat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

41 Jesus-ħum Pharisee-ħuruat apiqsruġniġai, “Suvaata iñuich uqaġniqpat Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruagħ, kiħuviagħiniħuġu David-mun? 42 Atakkii David iħaa nipliġniħisugħ Psalms-ni,

‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

43 uvaħnun akiħiħiħaħatnunagħlaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

44 David-ħum inmiħnik taiguutiqaqpagu Ataniġmiħnik, qanuġmi Anniqsuqti David-ħum kiħuviagħiniħpaun?”

Jesus-ħum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

⁴⁵ Iluqatin iñuich naalagnipkaqlugich Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, ⁴⁶ “Qaunagititchi tamatkunakña aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnuğaaqhutin. Suli purvigitqutlaturut iñuñnun pağlatqusuuplutiñ tauqsigñiaqvinñi. Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutağiksaanik katrağvinñi iñuich nigiqpakmata. ⁴⁷ Ivayaqtuqmigaich uilğagna, tigliktuiplugich kiñunaurañitnik, suli qiñiqqusaatlaturut agaayuuraaqamin! Anasiññuqsausiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñuñniñ.”

21

Uilğagnaam İliraña

¹ Jesus tautuñniqsuq umialguruanik iñuñnik iliripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum ilirivianun, ² tautukmiñigaa inuqsraqtuaq uilğagna qaliruaq malğunnik patukpaanik maniuraanik. ³ Nipligñiqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq uilğagna qaliruaq ilisitluktug iluqaitniñ atlaniñ, ⁴ atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik ilañatniñ umialgutmiñ, aglaan ağnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksraqaluani.”

Jesus Sivuniksriqirug Piyaaquğniathanik Agaayyuvikpaum

⁵ İlanisa maliguaqtit uqautiginiğaat qanutun qiñiyunaqtilaanja agaayyuvikpaum, piññaquisaqtaq uyağanik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipligñiqsuq, ⁶ “İluqaan tamanna tautukkaqsi—taimanigu kisiññuqtaqagumiñaitchuqunniñ uyağanmik qalliani atlam ulğusimaitchuam.”

Jesus Sivuniksriqirug İtuilğutniglu Piyaaqsiutiksramiglu

⁷ İñuich apiqsruğniğaat, “İlisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutikun ilitchuğigisivisa piyaquğviksraq aullağniigaqsikpan?” ⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. İñugiaktuat iñuich aggigisirut uqagutin, ‘Christ-ñuruna! Pivik tikiumaruq!’ aglaan maliniasiqsigik. ⁹ İqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutiniñ aglaan isukhitchumiñaitchuq taap-kunuuna.” ¹⁰ Niplipsaagniqsuq, “Nunaaqqich anuyyiuğisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyiuğisirut atlanik atanguvinñik. ¹¹ Nuna iliksraqisiruq tatamnaqsiluni. İñuich kakkaagisirut. İñuich atniğñautiqagisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuagñaqtuat sagviğisirut qılanmi iqsipkaqlugich iñuich. ¹² Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnagich, tiguraulusi piyaaqsiugisirusi. İñuich uqaqsittaagvinmuktikisigaasi katrağvinmiknun isiqtaupkağusi, tikiutruğusi sivuğaatnun umialgich kavanauruatlu pisigiluna. ¹³ Taivrumani piviksraqagisiñiqsusi ilisimaraulusi. ¹⁴ İsumaalunjağitichi kiggutiksrapitnik tiguraqaluaqasi. ¹⁵ Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuligmiglu uumigiripsi-unniñ igluliugumiñaisañatnik. ¹⁶ Anayuqaapsi aniqatiupsilu ilapsilu suli ilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqquaugisirut. ¹⁷ İluqatin iñuich uumigigisi-gaasi pigiluna. ¹⁸ Aglaan atausiqunniñ nuyana niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq. ¹⁹ Qichagitchi anuqsrukun. Nikaitkupsi piññaaktaaginiagiksi iñuuliqsi.”

Jesus Sivuniksriqirug Piyaaquğniathanik Jerusalem-ñum

²⁰ “Tautukkupsin Jerusalem puuqpatrun anuyaich ilitchuğigisigiksi qallilha piyaqukkauliksrañan. ²¹ Taipkunani uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq iggiñun. Kiñapayaaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq, suli avataani nunavinmiittuaq nunaaqqimuktuksraunitchuq. ²² Atakkii taapkuva uvlugigai anasiññuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutiniñ. ²³ Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni ağanun sinjiaauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq ihuññaq tikiumagisiruq tamarrumuna nunamun, atakkii Agaayyutim qinnautaa akikñautaugisiruq makununa iñuñnun. ²⁴ İlanich tuqquaugisirut savikpakun atlat suli tigutaaqsiulutiniñ Jew-ñunitchuanun. İlinisa tutmiğagigisigaat Jerusalem piviksraqtin isukliññaathatnunaglaan.”

Aggiiha Igñinjan Iñuum

²⁵ “Atlayuağnağisirut siqiniğlu tatqiglu suli uvlugiatlu. Iñuich nanipayaaq qanuusik-sriağisirut, iqsilutin npruağniñanik tagium aksraligruaninigli. ²⁶ Iñuich igivruagağisirut iqsilutin isumaaluhigmikni sumsuli tikitchuksranjanik iluqnaanun nunamun, atakkii qaummatipayaanji silam nuktitaulutinj inimikniñ. ²⁷ Qiniğisigaat Igñinjan Iñuum ag-giqsuaq nuviyakun qilañmiñ sanñimigun kamanallapiaqtuakun kamanautmigunlu. ²⁸ Tamatkua atuumaaqsikpata qichağitchi niğiugaqağusi. Atakkii tasuqsakkauksraqsii qalliruq.”

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

²⁹ Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “Qiniłlaksaqsiun asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut. ³⁰ Milukatata sagviaqsipmata ilisimarağigiksi upingam qalliiha. ³¹ Taatnatuntuuq atuumaaqsikpata tamatkua uqautigikkatka ilitchuğigisigiksi añaayuqautaan Agaayyutim tikiññialiiha. ³² Itqallaksiun una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatinj atuumagaluaqtitnagich. ³³ Qilağlu nunalu piigisiruk aglaan uqalıtka piigumiñaitchut.

Munağimmaagiiłiksraq

³⁴ “Munağititchi! Isumaiqsitnasi taanñağmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniałhum. Taatnanitchupsi uvlum quviqpiagaasi tavrakñatchiaq niğiungisillusi. ³⁵ Naniğiatun pisagağisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. ³⁶ Munağiyumausili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payañağusi iluqaani atuumarauksrani aggigñiałhanunaglaan Igñinjan Iñuum.”

³⁷ Uvlugağipman Jesus ilisautrirraqtuq agaayyuvikpañmi. Anaqaksraaqman siñiktagiağniqsuq igğiani atiqaqtuam Olives-mik. ³⁸ Uvlaağumun iñuich utlautiraqtut agaayyuvikpañmun naalağnisuklugu uqaqpan.

22

Sivunniugun Tuqutçuklugu Jesus

¹ Niğiqpagvikaq atilik Apqusaakkauhigmik qalliñiqsuq iñuich niğipmata puvlak-siğniğilaamik qaqqumik. ² Qaukñinich agaayuliqsit suli aglaliqirit tuqutçuñiğaat Jesus nalunautçilutinj aglaan iqsiginiğaiç iñuich.

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

³ Tavrakña tuunğaq isiğniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Iscariot-mik, ilañat qulit malğuk maliguaqtit. ⁴ Judas-ñum uqaqatigityağniğai qaukñinich agaayuliqsit añalatinitlu agaayyuvikpaum iluaqtitchiñiaqtinñ qanuq aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitñun. ⁵ Quviasukhutinj akiqsruğaat akiliğuklugu maninmik. ⁶ Judas aniqniqsuq. Piviksraqsiugaqsiñiğaa aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitñun iñuich nalupkağlugich.

Itqanaiyalıq Jew-ñuruat Niğiqpagvikaanun Atilinmun Apqusaakkauhigmik

⁷ Akunniqsaami uvlua Puvlaksiğniğilaam qaqqum tikiññiqsuq, taamna Apqusaakkaułhum ipnaiyaam tuqurviksraña. ⁸ Jesus-ñum tuyuğigik Peter-lu John-lu itnaçlugik, “Itqanaiyağiatku niğiqpałiksraqput.” ⁹ Apiqsruğniğaaq, “Nani itqanaiyaquvisiguk?” ¹⁰ Jesus-ñum kiuniğik, “Isiğuptik nunaaqqimun paagisigiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imilinmik. Malikkumaiktik isiqpan tupiğmun, ¹¹ suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Iłisautri nipliğniqsuq, Nani iniqaqpich tuyuğmiaqağvinmik niğgiviksramnik ipnaimik piqasiğluña maliguaqtimnik niğiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauhigmik?’” ¹² Uma urriqsuutigisigaatik inimik nallaauraallagviulu-umaqtuamik qulligmi itqanaiłlaamik inuqsrañaiçlugu. Tavrani itqanaiyałhiñaurutik.” ¹³ Aullaqamik paqinniğaaq taatnatun Jesus-ñum uqalhatun, aasiin itqanaiyaçhutin niğiqpagviksramun atilinmun Apqusaakkauhigmik.

Atangum Nullautchig'via

¹⁴ Niġġiviksraqtin tikitman Jesus aqurvinniqsuq piqasiqhuni uqqiraqtinik. ¹⁵ Nipliutiniġai, “Niġiqatigisullapiagipsi uumiña ipnaimik niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauliġmik nagliksaanñaiññaġma! ¹⁶ Uqautigipsi, niġitqinñianjtkiga immiumaniałhanunaglaan añaayuuqautaani Agaayyutim.” ¹⁷ Taatnaanikami Jesus-ñum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliQHuni, “Tigulugu taamna imillagvigisiun! ¹⁸ Uqautigipsi, uvakñaniñaglaan imitqikkumiñaitchuña asiam misuġuanik agġiġñialhanunaglaan Agaayyutim añaayuuqataan.” ¹⁹ Jesus-ñum tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguqługu qaqquq qaiññigaa nipliQHuni, “Taamna qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitñun. Niġġisiun itqakkutigilugu uvañnun.” ²⁰ Taatnatuntuuq, niġianikamiñ qallun qaiññigaa nipliQHuni, “Asiam misuġua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniugutigigaa taluġniqusiqlugu aupkun maqikkauruamik ilipsitñun.” ²¹ “Atañii! Iłapsisamma aquppiqatima qaiññiaġaaja. ²² Iġñiña Iñuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakliun iñunmi qaitchiruami ilaanik!” ²³ Malig'uaqtai apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliQsin qaitchiyummatiqaqmagaan ilaanik.

Uqavaaġun Kamañuñnikun

²⁴ Malig'uaqtai qapiqtaiłitraġniqsut nalliQsin kamañuñniqsraugisipmagaan. ²⁵ Jesus-ñum nipliutiniġai, “Jew-ñunitchuat umialgich sanñiqagtut iñunmikni suli aňalatit taigukkautlatuplutiñ Iłauraanitñik Iñuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraunitchusi. Kamañuñniqsrauruaq akunnapsitñi ilili nukaqłiqsun suli sivulliuqti savaktitun. ²⁷ Kiña kamañuñniqsrauva –taamna aqvutluni niġiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktuq. Aglaan iqasiġipsi payuktaqtitun. ²⁸ “Iłipsi, nayuġipsitña uuktuqasiupayaaqama. ²⁹ Atrililugu aapaa aňalatchitłasipkaiłha uvamnik, taatnatuntuuq aňalatchitłasipkaġisipmigipsi. ³⁰ Niġiqasiġisigipsitña imiqasiġilunalu aňalatchiaqsiguma iñunmik, suli aquppiqasiġisigipsitña taivruman i atanniityaġuma kinuviaġiñnik qulit malġunnik iġñinjitñik Israel-ñum.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piilaatiksrañanik

³¹ “Annaa, Simon! Naalaġnillagiñ! Tuunġaum uuktuġumiñaqsiñiġaasi iluqasi, nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikłunniñ. ³² Aglaan agaayyutigikpiñ ukpiqsriłhiñ qapiqunilługu. Utig'uvich uvañnun sayyiġisigitin aniqatiutin.” ³³ Simon Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, isiqtuqasiłhiñauġikpiñ suli tuquqasiġutin!” ³⁴ Jesus nipliQsuq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnaġu uvlaami piilaag'isigikma piñasuniaglaan.”

Maniqag'vigli Puukataġlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ñum uqaanikami taavrumiña apiqsruġniġai malig'uaqtini, “Taimani tuyuġikapsi manikuviilaqhusi puukataiłaqhusilı sakpakkiilaqhusilı, inuqsraqpisi?” Kiuniġaat, “Inuqsrañitchugut.” ³⁶ Jesus nipliġniġsuq, “Aglaan pakma, kiña maniqag'viqag'umi naagaqaa puukataqag'umi saagaġligik. Suli kiñapayaaq savikpaitchumi tuniraksraġigaa quppiġaani aasiñ tauqsiġuni savikpañmik. ³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqaliq aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaaniñi atuumaruksrauruq, itna ‘Irrutiniġaat savamaqłuktuatun.’ Iluqaan aglausimaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq.” ³⁸ Malig'uaqtit nipliġniġsuq, “Ataniiq, uvva malġuk savikpaak!” Kiuniġai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iġġimi Atiliñmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalġiñniġsuq iġġimun atiliñmun Olives-mik piraġiġmisun, aasiñ malig'uaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas maliñitchuq.] ⁴⁰ Tikitñamiñ taruña nipliutiniġai, “Agaayulusi ukpiqsrisainitchumausili uuktuqasiugupsi.” ⁴¹ Tavrakña aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq. ⁴² Nipliġniġsuq, “Aapaan, pisuh'iyupku piġun qallutaa

nagliqsaalhum uvaŋniñ. Uvaŋa pisuligini laaptun aglaan pisulhiñ savaaŋuli.”⁴³ [Isaġulgum qilaŋmiñ sagviutiniġaa sayyiqluġu. ⁴⁴ Ihu illi uqpakun agaayuniqsuq piliqitlukhuni, aasii ilaan siiqsipkaħa kataktuq auktun nunamun.] ⁴⁵ Makitnami agaayuliġmiñiñ utiqhuniasiiñ maliguaqtimiñun tavra paqinniġai siñiktuat, mingūqhutiŋ ihu illi uqpaitlutin. ⁴⁶ Nipliutiniġai, “Suvaata siñikpsi? Makillusi, agaayutitchi ukpiqsrisingitichumausili uuktuaqsiugupsi.”

Tiguniġaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtitluġu iñugiaktuat iñuich tikiñniqsut, sivulliquligich Judas-ŋum, ilaŋata qulit malġuk maliguaqtit. Utlakluġu Jesus kuninñiġaa. ⁴⁸ Aglaan Jesus nipliu-tiniġaa, “Judas, kunikluġu aatchuutigiviun Iġniŋa Iñuum?” ⁴⁹ Maliguaqtit nayuu-tiruat Jesus-mi tautukamitruŋ taamna atuumaruq uqautiniġaat, “Ataniiq, atuglavut savikpavut!” ⁵⁰ Ilaŋata anauniġaa qaukħiata agaayuliqsit savaktaa siutaiqsiqluġu taliqpi-anik. ⁵¹ Aglaan Jesus nipliġniqsuq, “Anŋaa! Apaqsuq!” Aksikluġu iñuum siutaa mamitin-niġaa. ⁵² Taavruma aquagun Jesus-ŋum nipliutiniġai qaukħiŋich agaayuliqsit suli aŋalatiŋich agaayyuvikpaum iħuaqtitchiñiaqtiŋiñ suli sivulliuqtigruat tikitchuat aipluġu ilaa, “Aatai, tikichuksrauvisi savikpaligaagusi ana utaniglu uvaŋa liilaa savamaqlukti? ⁵³ Nayuġaġikapsi agaayyuvikpaŋmi uvluġaġipman tiguniatlaitchipsitŋa. Aglaan pakma savagviksraġigiksi saŋŋiagun taaqtuam.”

Peter-m Piilaaginiġaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tigupluġu Jesus aullautiniġaat tupqanun qaukħiata agaayuliqsit, suli Peter-m malinñiġai taavakħatluk. ⁵⁵ Ikniaġniqsut silataani tupqum, aasii Peter-m ilaliġniġai aquppiruat tavrani. ⁵⁶ Ilaŋata pirit aġnam tautuŋniġaa Peter aquppiruq sanigaani ikniġum. Qiñiqluġu naliñiñaaqluġu nipliutiniġaa, “Una iñuk piqataupmiruq Jesus-mi!” ⁵⁷ Aglaan Peter piilaagniqsuq, “Aġnaaq, nalugiga!” ⁵⁸ Kiñuuraŋagun iñuk ilitchuqsrirmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, “Ilvich, ilaġigaa tintuuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Naagga, ilaġinitchaatŋa.” ⁵⁹ Sassagnigum kiñuagun atlam iñuum qapinaiqhuni upyaŋniġaa, “Iłmun una iñuk piqataupmiruq Jesus-mi, atakkii Galilee-ġmiunuruq!” ⁶⁰ Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Nalullapiagiga sumik uqaqtilaan.” Uqaqti-tluġu tavrakħatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁶¹ Atanġuruam qiviaqhuni tautuŋniġaa naliñiñaaqluġu Peter, aasii Peter-m itqagnigaa atanġum nipliħa inmiñun, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu uvlaapak piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” ⁶² Peter tavra anipluni qianiqsuq ihu illi uqaplaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqluġulu

⁶³ Iñuich munaqsriruat Jesus-mik mitautiginiġaat anaullaqluġulu. ⁶⁴ Matuplugik irrak apiqsrugniġaat, “Kia anauvatin? Nalautchaġiñ?” ⁶⁵ Nipliutipmiñiġaat iñugiaktuanik pisaanŋatinik.

Jesus Uqaqsittaagviŋmi

⁶⁶ Uvlaaġuqman Jew-ŋuruat sivulliuqtigruat qaukħiŋich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu ka-tiniqsut, aasiiñ Jesus tikiutiniġaat uqaqsittaagtitchirinun, ⁶⁷ nipliqhutiŋ, “Uqautitigut! Ilvich Christ-ŋuvich, taimña akiqsruutauruq Anniqsuqti?” Jesus-ŋum kiuniġai, “Uqau-tigupsi ukpiġinianiŋitichipsitŋa; ⁶⁸ suli apiqsrugupsi apiqsrutmik kiuyumiñaitchipsitŋa. ⁶⁹ Aglaan uvakħa Iġniŋa Iñuum aquppigisiruq tunjaani taliqpian Agaayyutim piqaq-tuam saŋŋipayaamik.” ⁷⁰ Iluqatiŋ nipliġniqsut, “Ilvich, Iġniġivatin Agaayyutim?” Kiu-niġai, “Ilipsi, uqaqtusi Iġniġinipluŋa.” ⁷¹ Kiisaimmalu nipliġniqput, “Inuqsranaiqsugut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliħa.”

¹ Iluqatin iñuich makitlutin Jesus Pilate-muutiniġaat kavanauruamun. ² Tavrani pasiaqsiñiġaat Jesus itnaqhutin, “Iłitchuġigikput una aņun killukuaqtitchiħha iñuuptiknik atakkii uqautiniġai akiliquņitlūgich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniġaisuli ilaa Christ-ņunipluni umialik.” ³ Pilate-ņum apiqsruġniġaa, “Umialigivatin Jew-ņuruat?” Jesus aņiġniqsuq, “Aa, nalauttutin.” ⁴ Taamna atuumaanikman Pilate-ņum nipliu-tiniġai qaukħiņich agaayuliqsit iñugaaġruillu, “Iłitchuġiņitchuņa patchisiksramik uumani aņutmi.” ⁵ Aglaan qapiņaipsauraqtut, “Iłisauttutimigun aġayagaġigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniiruq Galilee-mi pakma maunjaqhuniasiiñ.”

Jesus Herod-muutiniġaat

⁶ Pilate-ņum tusaakamiuņ taamna apiqsruġniġaa, “Una aņun Galilee-ġmionuwa?” ⁷ Iłitchuġikamiuņ Jesus-ņum agġiqsilaaņa nunamiñ aņalataņaniñ Herod-ņum, tuyuġiniġaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi. ⁸ Herod quviasupiaġataġniqsuq tautukamiuņ Jesus, atakkii tusaaplugu suli qiñiġummiuqługu inilġatluk. Tautukkum-miugniqsuq Jesus savakpan quviqnaqtuanik. ⁹ Herod-ņum apiqsruqtaaqsiñiġaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ņum kiunjiñniġaa. ¹⁰ Qaukħiņich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapiņaipsauraqhutin pasiuġniġaat Jesus. ¹¹ Herod-ņum aņuyyiuqtañiħ mitautigininiġaat Jesus suvasaġiņitlugu. Atipkaqługu atangum atnuġaallautanik utiqtin-niġaat Pilate-mun. ¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu ilauraġiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹³ Pilate-ņum katipkaġniġai qaukħiņich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñuillu, ¹⁴ suli nipluutiplugich tamatkua, “Tikiutigiksi una aņun uvaņnun nipliħusi sivulliullautaniñniplugich iñuich. Isivġiuġaluaqługu sivuqġapsitñi paqitlaitchiga savamaqłuutiqaġługu pasiuġutipsitñik. ¹⁵ Unniñ Herod-tuuq paqitchiņitchuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqiņniġaa uvaptiknun. Una aņun piitchuq sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. ¹⁶ Taatnaġłuņa ipiġaqtuqtitqaagługu aullaqtitkisigiga.” ¹⁷ [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautchimik isiqtamik niġiqpagvikaam uvluanil]. ¹⁸ Iñugaaġruich niplianiqsut, “Tuqquatchiuņ taamna iñuk aasiiñ tigutaaqtaunaiqsillugu Barabbas!” ¹⁹ (Barabbas isiqtauniqsuq atakkii ilaupluni tamatkunani aġayakhutin nunaaqqimi tuqquatchiruaniħu). ²⁰ Pilate-ņum Jesus patchisaiġukkaluaġaa. Taatnamik uqagvigitqikkaluaġai iñugaaġruich. ²¹ Aglaan iġialaniqsut nipitusiplutin, “Kikiaktuutisiuņ! Kikiaktuutili sannigutamun!” ²² Pilate-ņum piņatchiqlugu nipliġniqsuq, “Sumik savamaqłuutiqaqpa? Paqitchiņitchuņa sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. Ipiġaqtuqtillugu patchisaiġisigiga.” ²³ Aglaan iġialapsauraġniqsut kikiaktuutiraksraupiġniplugu sannigutamun. Kiisaimmalu iġialaġimiktigun akimavut.

²⁴ Uvvaasiiñ Pilate-ņum atanniġniġaa Jesus kipiqliuġutaatitun. ²⁵ Pilate-ņum pi-tuiġniġaa Barabbas pisukkanat, taamna isiqtauruuq atakkii ilaupluni tamatkunani aġayakhutin iñuaqtuani, aasiiñ qaitlugu Jesus ilinjitñun pisulħatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

²⁶ Aņuyyiuqtit sivulligñiġaat Jesus. Pisullaġmiņ paaqsiñiqsut iñuņmik Cyrene-naġmiumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiiviņmiñ. Tamatkua nunuriñiġaat akiyaġiaquplugu sannigutamik aquagun Jesus-ņum. ²⁷ Iñugiallapiaqtuat iñuich maliņniġaat. Akunġatni itmiñiqsut aġnat qairuat uigualaplutin. ²⁸ Jesus-ņum kiņiaqami nipliu-tiniġai, “Aġnaaņisii Jerusalem-ņum! Qirratiginasitņa aglaan qirratigisitchi ilipsitñun qitunġapsitñunlu. ²⁹ Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliġisiħhat, ‘Quvianamiurut taapkua aġnat qitunġaitchuat siņaiyautlaitchuatu miluktitchisimaitchuatu.’ ³⁰ Taivrumani uvlumi iñuich nipliġisirut iġġiñun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’

suli qimigaaun, 'Iriqtigut.'

Hosea 10:8

³¹ Atakkii taatnatun irrutikpatrun patchisaitchuaq pakmapak, qanutun irrutriñaqmvat iñunnik taimanigu?"

³² Malguk atlak iññuk, iluqatik savamaqluksimaruak, tuqqutauruksraupmiñiqsuk piqataulugik Jesus-mi. ³³ Anuyyiuqtit tikiññiqsut atiqaquamun "Saunga niaqum." Tavrani kikiaktuutiniqaaat Jesus suli taapkuak savamaqluksimaruak piqasiqlugu, ilaqataa taliqpian tunaanun suli ilaqataa saumian tunaanun. ³⁴ Jesus nipliñiqsuq, "Aapaan, natqigutikkich tamatkua iñuich! Nalugaat sumik savaaqatilaaqtin." Avguñigaich atnugaani nalautchagautigiplugich. ³⁵ Iñuich qichaqtuat tautuktuagniqaaat. Jew-nuruat sivulliuqtinisa mitautiginigaaat, "Annautiragigai atlat. Ki anniqsugli inmiñik Christ-nuyumi, Anniqsuqti akiqsruutauruaq Agaayyutim piksraqtaagikkaña!" ³⁶ Anuyyiuqtit mitautigipmiñigaaat. Utlaklugu aatchuñigaaat sunagnitchuamik misuqqumik ³⁷ nipliqhutin, "Anniqsugiñ ilipnik umialigikpatin Jew-nuruat!" ³⁸ Niaquan qulaagun aglaklugich uqalhich, "Taamnauvva umialgat Jew-nuruat."

³⁹ Ilaqataan savamaqluksimaruam nivinaruam uqagniqluktaqmiñigaa, "Christ-nuguvich anniqsugiñ ilipnik uvaguglu!" ⁴⁰ Aglaan ilaqataan iñiqtiñigaa nipliqhuni, "Taluginitpiun Agaayyun? Tuqqutaksraurutintuuq ilaatan. ⁴¹ Tuquniaqtuguk nalautlugu atakkii taatnagnaqhunuk; aglaan taamna savaaqanitchuq pigiitchuamik." ⁴² Aasiñ nipliutiniqaa, "Jesus, itqagillanianaña tikitchuvich anayyuqautipnun!" ⁴³ Jesus-nun nipliutiniqaa, "Akiqs-rugikpiñ, marrumani uvlumi piqasiqisigikma utaqqivini.""

Jesus Tuquruq

⁴⁴ Uvluq qitiqquqman siqiññaaginaiñiqsuq taaqsipluni nunapayaami piñasunun ilipman sassaq; ⁴⁵ talukuyaaq [sapukutchiutauruaq] nivinaruaq agaayyuvikpanmi siik-siqniqsuq tatpichakña takununaaglaan. ⁴⁶ Jesus nipaalaligniqsuq, "Aapaan! Argaknun iligiga irrusiga!" Taatnaanikami tuquniqsuq. ⁴⁷ Rome-magmiut qaukiata anuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruq kamaksruñigaa Agaayyun nipliqhuni, "Ilumutun taamna anun nalaunjaruq!" ⁴⁸ Iñuich katiruat qiñigialugu kikiaktuutirihq tautukamitrun tamanna atuumaruq, utiqniqsut kinunigmiknun ipiqtutchallapiaqhutin. ⁴⁹ Iluqatin tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilagiplugillu agnat maliktuat Galilee-miñ qichagniqsut taiñaknatluk qiñigialqhutin.

Jesus Iluviñigaaat

⁵⁰⁻⁵¹ Iñuqaqmiñiqsuq atilimik Joseph-mik Arimathea-gmikum, nunaqqimiñ Judea-mi, nalaunjaruaq qanutitanitchuaqlu iñuk, suli utaqqiñiqsuq tikiñiqsrananik anayyuqataan Agaayyutim. Ilaugaluahuni uqaqsittaagtitchirini aniqatauniñiqsuq sivunniqmata tuqqutuchuklugu Jesus. ⁵² Joseph-nun utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginigaa timaa Jesus-nun pisuklugu. ⁵³ Tavrakña atqaqlugu timaa Jesus-nun, nimiqsruñigaa ukihaagiksaamik, ilipluguasiñ iluviliuqtamun uyağanmi atunganitchuamun. ⁵⁴ Iluqani tamanna atuumaniqsuq minguiqsiagvium uvlua aullagniiyasipman. ⁵⁵ Agnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ malinigaaat Joseph tautukluguasiñ qanuq Jesus-nun timaa ilipmagu iluviqmun. ⁵⁶ Utiqhutin kinunigmiknun itqanaiyagnigaaich tipragiksautilgich uqsruqutiksrai timaan Jesus. Jew-nuruat minguiqsiagviatni minguiqsiqniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-nun.

24

Jesus Anipkakkauruq Tuquliqmiñ

¹ Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaami agnat iluviqmunniqsut saagaqhutin tipragiksautilimik uqsruqutiksraiñik itqanaiyaaqmiqnik. ² Paqinnigaaat uyaqak aqsraqtinaniqsuq paananiñ iluvqum. ³ Tavraasiñ isiqamin paqiniñigaaat timaa atanguruam Jesus. ⁴ Qanuqsausiuqtitlugich tavraknatchiaq malguk anjutik qitñaqnaqtuanik

atnugaallak qichagñiqsuk sanigaatni. ⁵ Iqsitchakhutin agnat sikinniqsut nunamun. Anutik nipliutinigaich, “Suvaata tautugiaqpsi iñuuruamik akungatni tuqunaruat? ⁶ Uvaniingitchuq atakkii iñugutqisusq. Itqallaksiun qanuq uqaqtilaana ilipsitñun Galilee-miinagmiñi, itna, ⁷ Igñina Iñuum qaisauruksrauruq killuuruanun iñunun kikiaktuutikkauluni, aasiñ piñayuatigun uvlut anitqikkumapluni iñuukigmun.” ⁸ Agnat itqagñigaat uqaqikkaana. ⁹ Utiqhutin iluviğmiñ uqautinigaich qulit atausiq maliguaqtit atlatlu iluqaitnik tamatkuniña. ¹⁰ Taapkua agnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakana James-nun, suli atlat agnat. Uqautinigaich uqqiraqtit tamatkuniña atuumaruanik iluviğmi. ¹¹ Aglaan maliguaqtit isumaniqsut agnat piñiqiniplugich. Taatnamik ukpiğiniññaich. ¹² Aglaan Peter makitiqhuni aqpaliqsruğniqsusq iluviğmun; auğrukami tautunigaa nimğutaa ukilhaagiksuaq kisian. Kinuniğmukhuni quviğusuutiginiğai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataagñiqsuk Emmaus-mun

¹³ Taavrumani uvlumi malğuk Jesus-nun maliguaqtik nunaaqqiuramunniagñiqsuk atilimun Emmaus-mik, unasiksilaqaqtuaq tallimat malğunni mile-lanik Jerusalem-miñ. ¹⁴ Pisullağmik uqağniqsuk iluqaanik atuumaruamik. ¹⁵ Uqqaagiksitlugik Jesus pisuqasiğniğik; ¹⁶ tautukkaluağniğaaq aglaan ilisağiniññaag. ¹⁷ Jesus-nun nipliutinigik, “Sumik uqaqpsik pisuktuahaptikni?”

Qichaqpaallañiqsuk alianaqsiplutik. ¹⁸ Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruğniğaa, “Kisivich naluvalunniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.” ¹⁹ Jesus-nun apiqsruğniğik, “Sunik?” Kiuniğaaq, “Tamatkuniña atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna anun sivuniksriqirauniqsusuq sanñiaqtuuaq uqaliğmigun savaagmigunlu sivugaatni Agaayyutimlu iñuillu. ²⁰ Qaukñich agaayuliqsipta suli sivulliuqtipta sivunnigñigaat kikiaktuutitquplugulu tuqutautquplugulu. ²¹ Niğiugağigaluakkaqput ilaanuniplugu tasuqsairuksrauplugu Israel-aagmionik. Marrumani uvluni piñayugigaat atuumapmanaglaan. ²² Ilaqta agnat tupakkaatigut pitlukugunniñ. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluviğmun, ²³ aglaan paqingiññaag timaa. Utiqamin nipliğniqsut tautuniplutin isagullanik uqautriruananik Jesus iñuuniplugu. ²⁴ Ilavut utlautiniqsut iluviğmun paqitlugu taatnatupiaq agnat uqalhatitun, aglaan qinñitmiññaag Jesus.” ²⁵ Tavralli Jesus-nun nipliutinigik, “Qanutun isumailaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriksrapsitnik supayaanik sivuniksriqirit uqautaitnik! ²⁶ Uqağniğugaut Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq nagliksaaqtuksrauniplugu tamatkuniña isigaluaqani kamanautmiñun.” ²⁷ Jesus-nun ilitchuğipkağniğik uqautigikkauruanik inmigun iluqaitni Agaayyutim uqalhiñi, aullağniipluni makpiğaaniniñ Moses-nun suli aglanitniñ iluqatin sivuniksriqirit.

²⁸ Qallikamin nunaaqqiuramun igliğvinmiknun, Jesus pisuktuiñagñiqsuk qaaniññaqtiatun. ²⁹ Aglaan nutqaqtinnigaaq nipliqhutik, “Ittuallagiñ uvaptikni. Taaqsisiaqsigaatigut.” Maliklugik nayugniğik. ³⁰ Jesus aquvinniqsusuq niğiqasiğuklugik. Tigusikami qaqqumik quyanigaa Agaayyun. Avguqlugu qaqquq qaiññaagaa iliniknun. ³¹ Irratik anmaqmata ilisağiaqsilignigaaq. Aglaan qinignaiqsigñiqsusuq ilinikniñ. ³² Uqaaqsiñiqsuk inmiknun, “Uunaqsaagaluapniñuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitchaani suli kaniqsipkaqlugu Agaayyutim uqalha uvaptiknun.” ³³ Maksrikhutik utiqtiğniqsuk Jerusalem-mun. Paqinnigaaq qulit atautchich maliguaqtit katimaqatigaqtuat atlanik. ³⁴ Tamatkua katimaruat niplianiqsut, “Atanguruaq anitqinñiqsusuq ilumun! Sagviğniqsusuq Simon-mun.” ³⁵ Malğuk utiqtiqtuak uqautinigaich atuumaruamik tumitchaani suli qanuq iliniknik ilisaqsriğmiknik Ataniğmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsusuq Maliguaqtimiñun

³⁶ Malğuk uqaqtitlugik taavrumiña, tavrakñatchiaq ataniq Jesus qichaaniktigñiqsuq akungatni nipliutiplugich, “Tutqiutiqağitchi!” ³⁷ Tatamitchañiqsut atakkii tautukkasunñiaqhutiñ aliuqtumik. ³⁸ Aglaan nipliutiniğai, “Suvaata tupaktiqpisi? Suvaata ukpiqsriñitpisi?” ³⁹ Tautuksigich argatka isigatkalu. Uvañaupiaqtuña. Aksigluña ilitchuğiniaqtusi. Atakkii aliuqtuq timiqañitchuq sauniqangitluni lu uvaptun.” ⁴⁰ Uqaqami taavrumiña qiniqtitkai argañmiñik suli isiganmiñik. ⁴¹ Maliguaqtit ukpigilguiñiğaaatsuli aglaan quviğusukhutiñ quviasullapiaqhutiñlu. Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Uvani niqik-sraqaqpisi?” ⁴² Aatchuğniğaat igaamik iqaluñmik. ⁴³ Tiguplugu niğiñiğaa sivuğaatni.

⁴⁴ Tavra nipliutiniğai, “Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutiññağma ilipsitñi, suapayaaq atuumaniğniplugu aglausimaruatun uvapkun maligutaksraña Moses-ñum suli aglaañitñi sivuniksriqirit suli Psalms-ni.” ⁴⁵ Tavra añağniğai isummatiñich kañiqsitquplugich uqałhanik Agaayyutim. ⁴⁶ Nipliutiniğai, “Taamna aglausimaruqaq, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruqaq, nagliksaaqtuksrauruq tuqulunilu añitqiksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut, ⁴⁷ suli atqagun tusaayugaagiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqilukun suli natqiutikkaukikun killuqsautiniñ iñunun nanipayaaq, aullağniilugu Jerusalem-miñ. ⁴⁸ Iisimaraugisirusi tamatkunuuna. ⁴⁹ Tuyuğisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqiruksraurusi nunaaqqimi sañjim pakmakña tikiññiałhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qiłañmuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ñum annisiniğai nunaaqqimiñ Bethany-m tuñaanun. Tavrani isaklugich argañni piliutiksriñiğai maliguaqtini. ⁵¹ Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqu suq pakmuña. ⁵² Maliguaqtit agaayyuviginiğaat utiqhutiñaasiñ Jerusalem-mun quviasullapiağataqhutiñ. ⁵³ Ataramik agaayyuvikpañmiinniqsut [nangaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqallich Aglaan John-um

Uqalthum Timiniŋha

¹ Aullaŋniisaqqaagataŋigmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni. ² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaŋniisaqqaagataŋigmi. ³ Taavrumuuna Uqalikun Agaayyutim iŋiqtagiŋai supayaat. Atausriuraqunniin iluqaaniin iŋiqtagiŋkananiin iŋiqtangitchuq ilaa piillugu. ⁴ Uqaliq kanigigaa iŋuulhum. Taavruma iŋuulhum iŋuich qaggutigai, kaniqsiŋksraŋatnun Agaayyutmik. ⁵ Taamna qauma qagutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitcha.

⁶ Agaayyun kilgiruaksramik tuyuqaŋniqsuq, iŋuŋmik atilimik John-mik, ⁷ taivrumuuna qaumakun iŋuŋmik uqautrityaqtitlugu. Aggiŋniqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugillu. ⁸ John ilaa taivrumiŋaunŋitchaluaqhuni, aggiŋniqsuq taivrumiŋa qaumamik uqautrityaqhuni.

⁹ Taimmataimna qauma ilumun aggiŋigmiŋi nunam iŋuiŋun kaniqsipchaityaqtuaq iŋupayaanik nunami. ¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iŋiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iŋuiŋ ilitchuŋiŋiŋiŋaat. ¹¹ Ilaa ilamiŋun tikitman, ilaiŋ akuqtungitchaat. ¹² Aglaan ilaŋich ukpiqsriplutin akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunŋagiliutipkaŋai Agaayyutmun. ¹³ Tamatkua aniŋgitchut timim qitunŋiulhagun naagaqaa iŋuum pisulhagun, aglaan anitqinŋiqsut tuvraŋlugu Agaayyutim pisulha.

¹⁴ Taamna taggisigaqtuaq Uqaliŋmik iŋuguqhuni akunnaptikni iŋuuniaqtuq. Uvagut qinŋigikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq ihuaqutritikun suli ilumutuuhikun. Taamna kamaun piliun Ilaan akuqtuaŋigaa aapamiŋiŋ Iŋnituanŋuŋigmigun. ¹⁵ John-um taamna uqautiginigaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaga itnaqama, ‘Taimna aggiqsuaksraq aqupkun kamanatluktuq uvaŋniŋ, takku anigaluaqnaŋa inŋaniksimaaqhuni.’” ¹⁶ Inuqtuusrimaiŋigmiŋiŋ nagliktaŋmigun Ilaan piliutiqaŋaatigut; iluqata ikayuŋaatigut ikayutqigaaqhuta ihuaqutmigun. ¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maliŋutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan ihuaqqun suli ilumutuuhiq Jesus Christ-kun aggiqsuk. ¹⁸ Kia-unniin Agaayyun qinŋiŋaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrinuruam Agaayyutmi suli Aapam saniŋaaniittuam, ilitchuŋipkautigigaa.

John Paptaaqtitchirim Nipliŋha Christ-ŋunŋiŋiŋipluni

¹⁹ Jew-ŋuruat Jerusalem-miŋ tuyuqaŋniqmata agaayuliqsunik Levi-tkuayaaniglu apiqsrugiaŋlugu John kisuupmaŋaan, ²⁰ itna kiggutiksraisaŋaŋani uqautinigai nalupqinaiqŋlugu, “Uvaŋa Christ-ŋunŋitchuŋa; Anniqsuqtiksrautaunŋitchuŋa.” ²¹ “Kisuuvitmi? Elijah-ŋuvich?” John-um kiuniŋai, “Taavrumiŋaunŋitchuŋa.” “Naaga taimna Moses-um uqautigikkana sivuniksriqirauvich?” John-um piŋiŋai, “Taimnaunŋitchuŋa.” ²² Nipliutilgiŋiŋiŋaat, “Uqautitigutmi kisuutilaŋnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyuŋiriptiknun. Qanuqsamma nipliutigivich ilipkun?” ²³ John kiuniŋai, “Uvaŋa taimnauruŋa uqaŋimakkaŋa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna, Iŋuk tuŋuqtuaq iŋuiŋaamiŋ, Itqanaiyautisiŋ apqutiksraŋa Atanŋum, nalŋuŋlugu tumiksraŋa.”

Isaiah 40:3

²⁴⁻²⁵ Taapkua uqqiraqtit tuyuuruat Pharisee-ŋuruaniŋ, John apigilgiŋiŋiŋaat, “Uvva, Christ-ŋunŋiŋiŋuvich naagaqaa Elijah-ŋunŋitchuvich, naagaqaa taimna sivuniksriqiraunŋitchuvich, suvaata paptaaŋivich?” ²⁶ John kiuniŋai, “Uvaŋa paptaaŋutiqaqtuŋa imikun. Aglaan akunnapsitni qichaqtuq ilitchuŋimaisaqsi. ²⁷ Ilaa aqupkun sagvigisiruq. Uvaŋa siŋiŋluyumiŋaitchuŋaunniin aluŋutinŋik.” ²⁸ Tamatkua atuummiŋiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchianani John-um paptaaqtitchiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaana

²⁹ Uvlutqikman John-ñum Jesus qiniñnigaa utlauruaq inmiñun, aasrii upyaklugu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana piigityaqtuaq nunam inuiñ killuutaatnik!
³⁰ Ilaa taimñaauruq uqautigikkağa itnautigiplugu, ‘Inuk imma aggigniaqtuq akiaqtiksrağa. Kamanatluktuaq uvañniñ, takku ilaa anigaluaqnaña inñaniksimaqhuni.’
³¹ Uvaña nalugaluaqlugu kisugisilña, tikiumaruña paptaagusriqluña imigmik ilitchugipkautigisrukluğa Israel-aagmiunun.” ³² Uvva itnailiplugu John-ñum ilisimarrigaa, “Uvaña qiniñnigaa Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuaq pakmakña atriqaqhuni tinmiagruuratun aasrii ilaaniitluni. ³³ Kaniqsianingitchaluağiga kisutilaana, aglaan Agaayyutim tuyugirima imikun paptaagityaqluña, uqautigaana itna, ‘Ilvich qiniñnigaa Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni inñunmun, ilaa taimñaugisuruq paptaagiruksraq Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ³⁴ Aasrii uvaña qinianikkiga taamna atuumaruq aasrii uqautigitlaplugu Iğniğilñagun Agaayyutmun.”

Jesus-ñum Sivulliich Maliguaqtai

³⁵ Uvlutqikman John taraniilgiñniqsuq malğunmik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni.
³⁶ Qiniñnigaa Jesus apqusraaqtuaq John-ñum upyañnigaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana.” ³⁷ Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniğaa Jesus.
³⁸ Jesus-ñum kiniaqami, maliutiniğamakni qiniñnigaa apiginiğik, “Sua pakikpitchu?” Taapkuak kiuniğaa, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguq Rabbi mumiutiqaqtuq ilisautrimik.) ³⁹ Ilaan kiuniğik, “Uvvañagutik qiniñnigaa!” Taapkuak utlauruaq amik qiniñnigaa nani irviqaqtilaana, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iliyunnaqsiruami sassağ unnuksraaqman. ⁴⁰ Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutiriruaq Jesus-mik ilaqataa atiqagñisuuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. ⁴¹ Andrew-m sivulliuplugu paqilğaağniğaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqitkikpuk Mes-siah” (mumiutiqaqtuq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik), ⁴² aasrii Simon Jesus-muutiplugu. Jesus-ñum qiniñnigaa nipliutiniğaa, “Ilvichuvva Simon, iğniña John. Taiyuutiniğisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik Iyağañmiglu).

Jesus Tuqluñha Philip-mik Suli Nathanael-mik

⁴³ Uvlutqikman Jesus sivunniğniqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniğaa, “Maliguanña!” ⁴⁴ Philip-guuq Bethsaida-ğmiunniqsuaqtuuq Andrew-m lu Peter-m lu irviakni. ⁴⁵ Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautiniğaa “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkanña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkanat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum iğniña.” ⁴⁶ Nathanael-ñum piñnigaa, “Qanusriq nakuuruq aggitlava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qiniñnigaağun!” ⁴⁷ Jesus-ñum qiniñnigaa Nathanael utlauruaq inmiñun nipliğniqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigiilaq.” ⁴⁸ Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqlugu ilisimaviña?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqluğaluaqtitnak qiniñnigaağniğipniñ ataniusrima'avich asrirrirağaqtuami napaaqtumi.” ⁴⁹ Nathanael-ñum kiugaa, “Ilisautrii! Ilvich Agaayyutim Iğniğiniğaağin! Israel-aagmiut umialiginiğaağin!” ⁵⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsipich qiniñnigaağniğipniñ sivuani ataani napaaqtum asrirrirağaqtuam? Qiniğisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.” ⁵¹ Jesus-ñum nipliutip-saağniğai, “Illumutuuruamik nipliutigipsi, Ilipsi qiniğisigiksi qilak anmaqpan suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Inuum Iğniñanun.”

2

Jesus-ñum Atlanñuqtitchiñha Imigmik Misruqqumun

¹ Uvluk piñayuaqun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqqimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ñum aakanña itmiñniqsuq. ² Suli Jesus-lu maliguaqtiniñu aiyugaaqtaupmiñniqsut katchuutniaqtuanun. ³ Misruğuaat nunupman, Jesus-ñum aakanña nipliutiniğaa,

“Ukua misruġuutaiqsut.” ⁴ Jesus- η um kiuniġaa, “Tiliuqtaksraġingitchikma sutqulu η a. Piviksraġasuli tikiuamitchuq.” ⁵ Jesus- η um aakan η an uqautiniġai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.” ⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyaġaich imiġnun inniqsut, atausriq immaqtutilaaqallaapluni i η ui η naqtun naagaqaa i η ui η naq qulit gallontun, Jew- η uruat maligutaksrirusriaġikkaġmikkun igġuutiksraqtuġvikaan η ich. ⁷ Jesus- η um uqautiniġai, “Immiqsigik qattat imiġmik.” Tarra immiġniġaich qaqlukpiuraqluġich. ⁸ Tarak η aasrii Jesus- η um nipliutigai, “Tarak η a qalusri η usri, niġiqpaktuat a η alataat payuksiu η !” Taapkua payu η niġaat. ⁹ A η alataata niġiqpaktuat uukamiu η imiq misruġuġuqtitaq naluniġaa nakit η naqtautila η a tamarruma misruqqum, aglaan taapkua savaktit qalusriruat imiġmik ilisimaniġaat. Taavruma a η alataata niġiqpaktuat tuqluġniġaa uiksraun, ¹⁰ nipliutiplugu, “Atlas autaaqtitchiraqtut misruġuġi η niksramik sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitlu η niqsramik piqaqtitkaqsipluġich. Aglaan ilvich itinigi η misruġuġi η niqsraq isruanunaglaan.” ¹¹ Sivulliqpianuplugu taamna quviqnaqtuaq savaaq Jesus- η um i η iqtaġiniġaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qi η niqtinniġaa. Aasrii maliguaqta η i η ukpiġiliutipsaagniġaat. ¹² Tamarruma aquagun Jesus aakan η u nukatchian η u suli maliguaqti η i Capernaum-mu η niqsut, taraniasrii η itlutin ikituurani uvluni.

Jesus- η um Suaqluiyai η ha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew- η uruat niġiqpagvikaan η at atilik Apqusaakkau η ġmik tikiyasriruq, aasrii η Jesus Jerusalem-mun aullaġniqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpa η mi pakinniġaa i η uich tunniuqqairuat a η usallu η nik ipnai η iglu ti η miaġruuraniglu suli simmiqsuqtit manin η nik aquppiruat manniqivi η mikni. ¹⁵ Aasrii η ak η unaamik, ipiġaqtuusriqhuni uumaruapayaat aninniġai Jew- η uruat agaayyuvikpa η atni η , manniqivi η ich simmiqsuirit manin η nik ulġutluġich, simmiqsuuti η ich siamitluġich. ¹⁶ Suli tilipluġich tunisiullaqtuat ti η miaġruuranik itnaqhuni, “Tamatkua uvak η a anitchigik! Aapaa tupqa tunisiuqqaiviguqnaġu!” ¹⁷ Maliguaqta η i η itqaġniġaat uqaliq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siq η igillapia η ġma tupiġikkapnik iluqnauqsimaatitka η a.” ¹⁸ Jew- η uruat nipliutitqi η niġaat apiqsruutmik, “Sumik quviqnaqtuamik i η iqtaqaġutin qi η niqtinnayaqpiu η uvaptiknun nalau η hi η taatnasriġaqavich?” ¹⁹ Jesus- η um kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piiyaġupsiu η , pi η asruni uvluni nappatqikkisigiga.” ²⁰ Jew- η uruat apiqsruġniġaat, “Pi η asruni uvluni nappatqikkisivi η u η ? Malġukipiaq itchaksrani ukiuni nappaġniakkauruq agaayyuvikpak una!” ²¹ Aglaan Jesus uqautigikka η a agaayyuvikpak atrinuniqsuq ilaan timaanun. ²² Taamani tuqu η ġmi η a η itqikman, maliguaqta η i η itqaġniġaat taatna uqal η a, arguaqqtaitluġich aglausimaruat uqal η ich, suli Jesus uqautigikka η i.

Jesus Ilisimaġai Iluqaisa I η uich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niġiqpagvikaami taggisiquaqtuami Apqusraaqtita η u η ġmik i η uġiaktuat ukpiġiniġaat qi η niqamisigik quviqnaqtuat sava η i. ²⁴ Aglaan Jesus- η um ilumutuugingi η niġai, atakkii ilaan i η uich ilisimmaagikluġich. ²⁵ I η uktigun kanjipsikag η niġnaqhuni ingi η niqsuq, ilaan kanjipsimmaagikluġich i η uich isrummatin η ich.

3

Jesus- η um Ilisautri η ha Nicodemus-mik

¹ Uvvaasrii η inniqsuq i η uk atiqaqtu η aq Nicodemus-mik, Jew- η uruat sivulliuqta η i η ila η at, piqataupluni taapkunani Pharisee- η uruani. ² Unnuat ila η atni utlautiniqsuq Jesus-mun nipli η huni, “Ilisautrii! Ilitchuġigikput ilvich ilisautriksrauplutin tuyuul η hi η Agaayyutmi η . Kia-unni η piyumi η aitchai quviqnaqtuat savaat kisanik Agaayyutim piqasriumalugu.” ³ Jesus- η um kiugaa, “Ilumutuuruamik uqautigikpi η , i η uum anitqi η niġisuaguni, Agaayyutim a η aayuqautaa qi η itlasriyumi η aitchaa.” ⁴ Nicodemus- η um apiqsru η li η niġaa,

“Qanuḡuni iñuguaniktuqaq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, anilhi tuglilgitlasriḡu.” ⁵ Jesus-ḡum kiugaa, “Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Iñuk anitqinḡisuaḡuni imikun suli Ipqitchuakun Irrutchikun isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim añaayuqautaanun. ⁶ Tamatkua aniruat iñuḡniñ iñugruinaurut. Tamatkualiasrii kisiisa Ipqitchuam Irrutchim anitqiksitanḡi iñuugisirut Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷ Quvigusruutiginaḡu nipliutiga, ‘Anitqiksuksraupiaqtusri’. ⁸ Anuḡi igliḡaqtuq napmupayaagukami, ilipsiasriin tusraaplugu anuḡim siḡruḡniḡa, aglaan ilisimatlaitchiksi nakiñ agḡiḡha unniin napmulha. Taatnatun kiñapayaag ittuq animaaqtuq Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁹ Nicodemus-ḡum apiqsruḡniḡaa, “Qanuḡuni taatnitlagisiva?” ¹⁰ Jesus-ḡum kiugaa, “Ilvich ilisautraugaluahutin Israel-mi taamna nalunipḡiun? ¹¹ Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqagaaqtugut ilisimakkaptiknik suli ilisautriraqtugut qinikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqahiqput akuqtuḡummataitchaa. ¹² Ilipsi ukpiḡingitchipsitna uqautikapsi nunakḡaqtatigun; qanuḡusri ukpiḡitlasrigisivisitna uqautigupsi pakmakḡaqtatigun? ¹³ Kiñanniiñ pakmuḡa mayuqsimaitchuq, aglaan Iñuum Igñiḡa atqaaqtuq tatpakmakḡa. ¹⁴ Moses kivikmatun nimigianḡuaq nappaqtamun suviksrailaami, taatnatun Iñuum Igñiḡa kiviktaksraugisiruq. ¹⁵ Kisupayaag ukpiqsripluni turviñiktuqaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq.

¹⁶ “Agaayyutim nunam iñui piḡpagivagitlugich, Igñitualuni aatchuutiginiḡaa. Kisupayaag ukpiqsriḡikun turviñiktuqaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruq. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim Igñiñi tuyuḡingitchaa atanniqsuqtautquplugu nunam iñuiñun aglaan anniqsuqtautquplugu iluqaitñun. ¹⁸ Kisupayaag ukpiqsripluni tunḡaviñiktuqaq Igñiḡanik, atanniusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriḡitchuaq atanniqsimaanjaniktuq, takku ukpiqsriḡikun tunḡaviñiksimaḡitluni Agaayyutim Igñituaḡikkanjanik. ¹⁹ Taatnailiplugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan iñuich piḡpagitlukkaat taaqtuq taavrumakḡa qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaahutinḡi piḡiitchuamik. ²⁰ Kisupayaam irrusriñiksimaahutuam piḡiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusriḡiliutikkani piḡiitchuaq sagviqungitlugu. ²¹ Aglaan kisupayaag irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlauritraqtuq, taavrumuḡa qaumamun sagviumatquplugu irrusriḡiliutikkani tupiksriḡikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitichiri Iḡisimaraulha Jesus-kun

²² Taavruma aquaḡun Jesus-lu maliguaqtinilu aullagñiqsut nunaḡanun Judea-m. Tarani ittuallaḡniqsuq ilinḡitni suli paptaagipluni. ²³ John-tuuq paptaaginiqsuq Aenon-mi unḡasriḡitchuamiñ Salem-miñ, takku imḡukkaqhuni tamanna. Iñuich utlaagaaḡuḡu ilaan paptaaqtaḡniḡai. ²⁴ John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivinḡmun.

²⁵ John-ḡum maliguaqtaiñ ilaḡich uqaksraqtuqaḡsiñiqsut Jew-ḡuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkauḡikun. ²⁶ Aasriin John-mun utlauritiplutinḡi uqautiplugu, “Ilisautrii! Anun itqagiviuḡ Jordan-ḡum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaagaaḡisiruq, aasrii iñuum iluḡani utlakkaa!”

²⁷ John-ḡum kiuniḡai, “Kiñanniiñ sumik piqagumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiḡunnani. ²⁸ Ilipsi ilisimarigigipsi niqliqsimaḡapkun ‘Uvaḡa Christ-ḡunḡitchuḡa, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruḡa,’ itqanaiyautityaqtitlugu. ²⁹ Nukatpiaḡ katchuutniaqtuq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpiam ilauraḡa qichaqatauraqtuq naalaḡniplugu, quviagiḡlugu tusraaḡha nukatpiam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quviasruḡiḡa naammatigiruq. ³⁰ Ilaa piḡuqtuksrauruq kamaḡaḡsitluguni, uvaḡaasrii nuimaigluḡa.

Ilaa Agḡiqsuaq Qilaḡmiñ

³¹ “Ilaa agqiqsuaq pakmakña iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakñaqtagli iñuñhiñaupluni nunamiittuanuruq, nunakñaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa agqiqsuaq qilañmiñ kamanatluktuq iluqaitñiñ. ³² Aasrii uqautigigaa qinikkani tusraakkaniñu, aglaan kisupayaat uqalha akuqtungitchaat. ³³ Kia akuqtuiruam uqalhanik nalupqiginigigaa Agaayyutim ilumutuulha. ³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyugikkañan Agaayyutim uqalhi uqagigai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inunaiqlugu Ipqitchuamik Irrutchigimiñik. ³⁵ Aapam Igñiñi piqpapiplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun. ³⁶ Ilaa ukpiqsiruaq Igñigmik isruitchuamik iñuuliquaqtuq, aasrii tupiksriñgitchuaq Igñigmik iñuuliquagumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qañavak taimuñ.”

4

Jesus-lu Ağnaḡlu Samaria-ḡmiu

¹ Pharisee-ñuruat tusraaniqsut Jesus iñunnatluaqsiñiplugu paptaagitlukhuniñu John-miñ ² (Jesus ilaa paptaagingitchaluaqtitlugu, aglaan maliguaqtai). ³ Jesus-ñum tusraa'amiuñ uqagikkañat, Judea-miñ aullagñiqsuq Galilee-mun utiqhuni.

⁴ Utigimiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq. ⁵ Tikiññiqsuq Samariam nunaqqiñanun atiqaquamun Sychar unasriñgiññiqsuamun nunañaniñ Jacob-ñum qaisañaniñ igñigmimun Joseph-mun. ⁶ Jacob-ñum nivviana taraniinniqsuq. Aasrii Jesus igluahigmikniñ iñiqtuqhuni, nivviam sanigaanun aquvinniqsuq, uvluq qitiqquqman. ⁷ Samaria-ḡmiu ağnaq agqigñiqsuq imiqtagiaqhuni. Aasrii Jesus-ñum nipliutiniḡaa, “Imiksriñña!” ⁸ Immali maliguaqtai nunaqqimuniñiqsut niqiksramiknik tauqsigiaqhutin. ⁹ Ağnam Samaria-ḡmium nipliutiniḡaa, “Ilvich Jew-ñurutin aasrii Samaria-ḡmiunupluna. Qanuqhutin iniqpiña imigukhutin?” (Uvvataku Jew-ñuruat piqatiqatlaitchut Samaria-ḡmiunik.) ¹⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Ilisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraña suli kisuuñha iniqtigikkaqpich imiksritqupluni inigayagiñ, aasrii Ilaan qaitchilutin iñuunaqtuamik imigmik.” ¹¹ Ağnam nipliutigaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq iñuunaqtuaq piñayaqpiuñ? ¹² Jacob-ñum sivullipta uumiña nivviamik piqagtitanatigut, qitunḡaiññu suli pamiqsaanisa imigvigimakkañatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuñunasarugivich?” ¹³ Jesus-ñum kiugaa, “Kiñapayaaq imiqtuq imigmimun uumakña imigulitqikkisiruq. ¹⁴ Aglaan kiñapayaaq imigmimun aatchuutiksramniñ imigumi imigulitqinñiangitchuq, takku imiq aatchuutiksraña itkisiruq ilaani suvliktuatun nivviatun imigmik iñuunaqtuamik, piqaqtillugu ittiksramik isruilaamun iñuuligmun.” ¹⁵ Ağnam nipliutigaa, “Taavrumiña imigmik qaitchiñña, imigulitqinñgitchumuñali unniñ uvuñña imiqtatqinñgitchumuñña.” ¹⁶ Tarra Jesus-ñum nipliutiniḡaa, “Aullaḡutin uqautityaḡuñ ilaqatin pakma nayuqtigikkan, aasriiñ uvuñatqigutik.” ¹⁷ Ağnam kiuniḡaa, “Ilaqataitchuñña.” Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich nalauttutin nipliavich ilaqataiññiplutin. ¹⁸ Ilvich ilaqatniktuqsamaruami tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaullugu ilaqatiginḡitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaqavich nalauttutin.” ¹⁹ Ağnam nipliutigaa, “Taatnailiplugu ilisimmatiqagñiqavich kañiqsigiga sivuniksriqiraulhiñ. ²⁰ Samaria-ḡmiut sivullivut agaayumaaguurut uumani inḡimi aasriiñ ilipsi Jew-ñuruani uqagaqtusri iñuich agaayumaagtuksrauniplugich Jerusalem-mi.” ²¹ Jesus-ñum nipliutiniḡaa “Aḡnaaq, ukpiḡiñña, Piviksraq tikitkisiruq iñuich agaayyuvigitlaigñiaqmatruñ Aapa uumaniunniñ inḡimi naagaunniñ Jerusalem-mi. ²² Samaria-ḡmuisri ilisimanḡipiagiksi kisumun agaayumaagiqsi; uvagut aglaan Jew-ñuruani ilisimagikput kisumun agaayumaagiqput, takku iñuich anniqsuqtiksrañat Jew-ñuruaniñ kañiqaquq. ²³ Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniñ tikiumaaniktuq, ilumun putqataḡviquaqtuat agaayumaagviniñiaqmatruñ Aapa Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuulikunlu. Takku Aapauruaq piqaḡuktuq iñuich agaayumaagviniñiaqtuanik inḡimiñ taatnaililugu. ²⁴ Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqataḡviquaqtuat ilaanik

5

Jesus-ḡum Mamititchiḡha Atniḡñaqtuamik Narvauram Siñaani

¹ Aquagun tamarruma Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaan̄at ilḡiññiqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun. ² Taamani Jerusalem-mi Ipnaiḡ Paan̄atni narvauraqaḡniqsuq tallimanik quliḡutilik. Hebrew-tguuq uqan̄atigun taiyuutiqaḡniqsuq Bethzatha-mik. ³ Iñugiallapiaqhutiḡ iñuich atniḡñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliḡutit atin̄itñi qin̄itlaitchuat, pisrutlaitchuat, suli auliyatlaiḡat taq̄qiplutiḡ imḡum iliqsraq̄tiliksraḡanik. ⁴ Uvvaguuqtakku qakugulitchiaq̄ḡu Agaayyutim israq̄ulgan imiq iliqsraq̄titaḡniqmagu aasrii sivulliq atniḡñaqtuaniñ kiñilḡaaqtuaq aḡalataupkaq̄aaḡḡu imiq mamitauraḡniqsuq qanusripayaamik atniḡñaq̄titaḡaluan̄ḡaḡmi. ⁵ Iñuguuq atniḡñaqtuaq iñuiññaq akimiaq piñasruni ukiuni tarani itmiñiqsuq. ⁶ Jesus-ḡum qin̄iḡniḡaa nalaruaq suli kaḡiqsipluḡu ilaan atniḡñaḡha takiruami, aasrii nipliutiniḡaa, “Iḡuaqsisukkaluaq̄pich?” ⁷ Atniḡñaqtuam kiuniḡaa, “Uvaḡa kiñisaitchaq̄tuḡa imiq iliqsraq̄titaupman. Takanuḡaḡniq̄titluḡa atlam sivulliugaḡiḡaaḡa.” ⁸ Jesus-ḡum nipliutiḡaa, “Makillutin, ikivḡatin tigulugich pisruḡiñ.” ⁹ Taimmaiñaq taamna mamitauniqsuq; ikivḡani tiguplugich, pisruḡniqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ḡuruat miḡuiqsiaḡviginiḡaat. ¹⁰ Taatnaq̄ḡu Jew-ḡuruat nipliatiaḡsiñiḡaat iñuk iḡuaqsikkauruaq, “Ugluvak miḡuiqsiaḡviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikivḡapnik akiyaq̄avich.” ¹¹ Ilaan kiuniḡai, “Taivruma iḡuaqsiqaq̄tima uqautiḡaaḡa, ‘Ikivḡatin tigulugich pisruḡiñ.’” ¹² Taap̄kua apiqsruḡniḡaat, “Kia taatnaq̄vatin?” ¹³ Aglaan taavruma iḡuaqsikkauruam ilitchuḡiḡiññiḡaa kisuutilaḡa, atakkii Jesus tamaakḡa piḡñiqsuq iñugiak̄pagit̄luni tamanna. ¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-ḡum paq̄inniḡaa Jew-ḡuruat agaayyuvikpaan̄atni aasriiñ nipliutiḡu, “Atan̄ii. Pakma iḡuaqsirutin. Killuqsatq̄in̄iaq̄nak. Takku killuqsaḡuvich p̄iḡit̄luktuaq tikit̄piaqtuq ilip̄nun.” ¹⁵ Taavruma iñuum aullaq̄ami Jew-ḡuruat uqautiaq̄siñiḡai Jesus-ḡunipluḡu iḡuaqsiqaq̄tini. ¹⁶ Taavrumiḡa piq̄usriḡhutiḡ Jew-ḡuruat piyuagaq̄siñiḡaat Jesus, ilaa iḡuaqsiñipluḡu miḡuiqsiaḡvium uvluani. ¹⁷ Jesus kiuniḡai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiq̄ḡu, suli uvaḡaptuuq savaktuksraupmiuḡa.” ¹⁸ Taavruma nipliutim Jew-ḡuruat sivunniqsillapiaḡniḡai tuq̄qut̄chuk̄ḡu, taavrumuun̄aḡiñauḡitchuaq miḡuiqsiaḡvium atuq̄taqsraigun aglaan nipliḡhagunlu Agaayyut̄mik aapaq̄aḡnipl̄uni suli atr̄iḡiutiḡluni in̄miñik Agaayyut̄mun.

Iḡñiḡuruam Aḡalatchiḡha

¹⁹ Jesus kiugai, “Uqautiḡipsi ilumutuuruamik itna, Iḡñiq iñiq̄taq̄at̄laitchuq in̄migul̄hiñaq̄. Ilaa savaaq̄aḡaqtuq taavrumiḡa q̄iñikkaḡmiñik Aapani savaaq̄aq̄man. Supayaamik Aapauruaq iñiq̄taq̄aq̄man, Iḡñiḡantuuq savaaḡiraḡiḡaa. ²⁰ Aapam Iḡñi urriqsuutiraḡiḡaa iluqaanik savaaḡit̄lakkaḡmiñik, atakkii piq̄paḡipluḡu. Ilaan il̄isautiḡisipluḡu kamanat̄luktuan̄ikun̄niñ tamatkunakḡa iñiq̄taḡikkaḡniñiñ, ilipsi quviḡusrullapiat̄lasriḡsri. ²¹ Atriḡuḡu Aapaa aḡipchairaḡiḡha tuq̄ruanik iñugut̄q̄iḡḡmun, taatnat̄ullapiaq̄ Iḡñiḡa q̄ait̄chit̄laruq iñuuḡiḡmik tamatkunuaḡa pisukkaḡmiñun. ²² Aapaḡa in̄miñik atanniqsun̄ḡiq̄huni, aglaan Iḡñi q̄ait̄chian̄iḡiḡaa atanniḡiḡmik. ²³ Taatnaq̄huni iluq̄ani kamakkun it̄kisiruq Iḡñiḡanun atr̄iḡuḡu iñuich kamaq̄sriḡhat Aapaḡanik. Kiñapayaaq̄ kamakkut̄ait̄chumi Iḡñiḡanun kamakkut̄ait̄miuq̄ Aapaḡanun tuyuḡiraanun. ²⁴ Ilumutuullapiaq̄tuamik uqautiḡipsi, Kiñapayaaq̄ tusraaruq̄ uqautim̄nik suli uk̄piqsriḡruaq̄ tuyuḡirim̄nik piññak̄taqtuq isruitchuamik iñuuḡiḡmik. Taamna atanniqs̄iuyumiñait̄chuq, aglaan pituḡaan̄iktuq tuq̄uḡaḡiḡmiñ iñuuḡiḡmun.

²⁵ “Uqautiḡipsi ilumutuullapiaq̄tuamik, Piviksraq̄ tikiññiaqtuq, ami tikiumaan̄iktuq tuq̄uḡaruat tusraak̄israḡat̄ nipaanic Iḡñiḡan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuuniaqtut. ²⁶ Atriḡuḡu Aapauruaq̄ Ilaa kaḡiuruq̄ iñuuḡiḡmi, taatnatun Aapauruam in̄illakka Iḡñiḡikkani kaḡiut̄lasriḡuḡu iñuuḡiḡmi. ²⁷ Suli q̄ait̄chaa Iḡñi

nalaullugu anjalatchiiksramik atanniqsuihigmik, atakkii Ilaa Iñuum Igñigiplugu. ²⁸ Taamna quvigusruutigina, piviksraq tikiññaqtuq tuquruat iluqatin iluviigni tusraagisihat nipaanic. ²⁹ Aasrii ilinich anitqiglutin iluviigni, tamatkua savaagiksuat anilutin iñuuhigmun suli tamatkua savaagiitchuat anilutin sivuuganaqtuamun atanniqsuiviksragmiknun.

Ilisimarit Jesus-kun

³⁰ “Sumik savaaqagumiñaitchuna uvapkuiñaq. Uqausriusriaga tuvraqlugu Agaayyutmiñ atanniiraqtuna. Taatnaqhutin atanniutitka nalaunnjarut, takku pisulhapkun itingitlugu, aglaan tuyugirima pisulhagun. ³¹ Uvapkuiñaq uqaqsagñiaguma, iñuich ukpigiyumiñaitchaat ilumutuunilugu. ³² Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuag ilumutun uvapkun. ³³ Iipsi tuyuqaqapsi iñuñnik kanjisiuqtuksranik John-mun Paptaaqtitchirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna ilumutuuruamik. ³⁴ Iñuñmik ilisimariqağnanğitchaluaqluna, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuqplusri. ³⁵ John atriqaqtuag nannimik ikimaruamik qaummagiksiplugu, ilipsipsuq sivikitchuami taimani quviagigiksi qaumagikkaña. ³⁶ Aglaansuli uvapkun piqaqtuna ilisimarimik kamanatluktuamik John-ñum ilisimaraulhaniñunniñ, makua savaat iñiqtagikkağma, Aapaa qaisaniñ savaagitquplugich itqanaiglugich tamatkua nalupqinaiqsruğaat Aapamun tuyugiliga. ³⁷ Aapauruaqtuq tuyuqaqtuag uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraangaqsimaitchaluağiksi nipaa unniñ kigiñña qiniğlugu. ³⁸ Iipsi uqaututai pigingitlugich unniñ ukpigingitlugu taamna tuyugikkaña. ³⁹ Iisaağigisi uqalhich aglausimaruat iñuuhigmik isruitchuamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuag uvapkun, ⁴⁰ aglaan piyummataitchusri uvañnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuuhigmik uvapkun.

⁴¹ “Nangaqsiulikisraq iñuñniñ qiniğniagagingitchiga. ⁴² Aglaan ilisimagiksi, suutnagingitchiksi piqpaksriñiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaña. ⁴³ Aggiquña Aapaa anjalatchisaagun aasii akuqtungitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan inmi sanñimigun, ilipsi akuqtuğniagiksi. ⁴⁴ Iipsi nangautisruuruani avatmun aasriiñ suliqutigingitchiksi nangausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuğusrimi ukpiqsriñaqpsi? ⁴⁵ Isrummatiginagu uvañnun patchisiqutigisiñilusri Aapaanun. Moses-ñum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunñavigikkaqsi. ⁴⁶ Ilumun ukpiginiğupsiñ Moses, tunñaviginayaqmigipsitña ukpigiluna takku ilaan aglaktigun uqautigigaña. ⁴⁷ Aglaan aglaagikkañi ukpigingitñapsigik, qanuğusri ukpiqsrigisivisi uvaña uqalimnik?”

6

Jesus-ñum Niğipchaiha 5,000 Anutinik

¹ Taavruma aquagun Jesus ikaanaruq taagatchiananun narvañan Galilee-m. Taamna narvaq taggisiqaqmiqu Tiberias-mik. ² Iñugiallapiatuat malilgiññağaat, atakkii ilinisa qiniğlugich quviqnaqtuag savaani ihaqsiragaiñkun atniğñaqtuanik. ³ Jesus qimigaamun mayuqhuni, aquvinniqsuq maliguaqtiniñ. ⁴ Jew-ñuruat niğiqpagvikañat taggisiqaqtuag Apqusraaqtitauhigmik tarani qalliñiqsuq.

⁵ Jesus qiniğlugich iñugiallapiatuat iñuich utlautiruut inmiñun nipliutinigaa Philip, “Nakiñ tauqsigayaqpisa niğisuiğutiksrañatnik ukua iñuich?” ⁶ Taavruminaguuq nipliutinigaa Philip uuktuaqlugu, Jesus-ñum ilisimaanikkaluaqlugu suliksranik. ⁷ Philip-ñum ki-unigaa, “Malğuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqiaqsisigisağuptigik iñullaa mikiruuramikunniñ niğiyumiñaqsilugu.” ⁸ Maliguaqtit ilañata, Andrew, Simon Peterm aniqataa, niqliqsuq, ⁹ “Uvvauvani nukatpiağruk piqağniqsuq tallimanik qaqquuranik barley-nik suli qaluuraañnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñugiaktigiruami iñuñmi?” ¹⁰ Jesus nipliutigai, “Iñuich aquvititchigik.” Ivigaanupluniguuq tamanna.

Iñuk iluqani aquvinnisusq. Anutihhiñat 5,000-siyunnaq. ¹¹ Jesus-ñum qaqqiaq tigu'amiun, Agaayyun quyanigaa agaayupluni, autaağutaupluniasrii iñunun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqağnisusq qalukkun. Aasrii iluqatin niğiniqsut pisuiğataqutin. ¹² Niğisuiłlakmata, Jesus nipliutigai maliguaqtini, “İlakupayaat katitchigik aasrii iksisrunaqsari.” ¹³ Katitchi'amin, immigñigaich qulit malğunnik aguupmaich ilakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niğivigikkañatñiñ. ¹⁴ Iñuich qiniqamitruñ quviqnaqtuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtaña nipliğniqsut, “İlumutun una ilaanunisusq. Tarra sivuniksriqiraunisusq agğisuksrautauruaq nunam iñuiñun.” ¹⁵ Jesus-ñum kañiqsiñigaa iñunun umialiguqtinnialiksrani nunuriluni. Taatnaqhuni unitlugich aullaumiugal-laninisusq qimigaanun kisimi.

Jesus-ñum Pisrułha Imğum Qaanagun

¹⁶ Unnuksraaqman maliguaqtai narvamun utlautiniqsut. ¹⁷ Umiamun iki'amin utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqlugu narvaq. Unnuagumman Jesus-ñum utlangiñniğaisuli. ¹⁸ Anuğiguutiqpaurağniğai qailguutiplugich. ¹⁹ Maliguaqtit iputlutin piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglianigmiullu, qiniqsiñigaa Jesus pisruktuaq imigmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilinich iqsitchallapiagñiqsut. ²⁰ Jesus-ñum nipliutiniğai, “İqsinañari! Uvañauruñ.” ²¹ Taapkua ikiyumaliqsipiagñigaa, aasrii ikipman taimmañaq umiam tikiñjaniktigñigaa sivuniğikkani.

Jesus-ñum Qaqqianułha Iñuuliğmi

²² Uvlutqikman iñuich iñugiaktuat aullangitchuat tamaaniananiñ narvam, ilitchuğiniğaat atausrisualuk umiaq taraniitilaanik. Jesus aullaqataunğıłha maliguaqtimigun suli itqağiniğaat kisimin maliguaqtaiñ aullałhat. ²³ Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiñiqsut qaninanun niğiqpagviata Atanguruuaq agaayutrianikman. ²⁴ Iñugiaktuat kañiqsima'amitruñ Jesus taraniingilha unniñ maliguaqtai, umianun ikiplutin Capernaum-mun aullağniqsut pakaklugu. ²⁵ Narvam igluani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutiniğaat, “İlisautrii! Qaņaaglaan mañaqpich?” ²⁶ Jesus-ñum kiugai, “İlumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitña takku niğilapsigun qaqqiamik pisuiğataqhusri piqutigitlusrunağnagich qinikkasri quviqnaqtuat savaatka sañjigikkapkun. ²⁷ Sakuugutiqaqsari niqimik piungiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqağitchi niqimun ittuaksramun isruit chuamun iñuuliğmun. Taamna niqi Iñuum Iğniñan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsagigaa iħuağikkaułhagun İlaa.” ²⁸ Tamatkua apiqsruğaat, “Suruksrauvisa savaaqagñiağupta Agaayyutim savaaniñik?” ²⁹ Jesus kiugai, “Uvva savaaq savaagıtukkaña Agaayyutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyuğikkağmiñik.” ³⁰ Tamatkua kiugaat, “Sumik qiniğkigayaqpisigut quviqnaqtuamik sañjipkun, uvagut qiniğlugu ukpiqsritlasriluta ilipnik. Sumik iñiqtaqağayaqpich? ³¹ Sivullivut niğimarut taiyuutilinmik Manna-mik qaqqumik pakmakñaqtamik suviksraılaami atriplugu uqautigimaruaq inilğaan uqağmi, itna, ‘İlaan qaitchigai qaqqumik niqiksrañatnik pakmakña.’” ³² Jesus niplisusq, “İlumun nipliutigipsi, taimña Moses niqiqaqıtitchiruq ilipsitñik pakmakña timilhiñamun ittuamik, taiyuutilinmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik ilumutuuruamik niqiksramik pakmakña qilañmiñ. ³³ Uvvataku niqiksraq Agaayyutim qaisaña ilaanuruq atqaqtuaq pakmakña iñuuliğmik qaitchipluni nunam iñuiñun.” ³⁴ Tamatkua nipliutiniğaat, “Ataramik qaitchisigut taavrumiña niqiksramik.”

³⁵ Jesus-ñum nipliutigai, “Uvaña atrigigaaña qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvaña kañigigaaña iñuutlasriksram iñuutchikun. Iñuk utlautiruaq uvañun niğisulitqikkumiñaitchuq, suli ukpiqsriruaq uvapkun imigulitqikkumiñaitchuq. ³⁶ Aglaan uvaña uqautianikkipsi arguaqtułapsigun, takku ilipsi qiniğaluaqłuña savaagikkapkun ukpiqsrisunğitchusri. ³⁷ Kiñapayaaq Aapaa qaisaña uvañun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvañun utlautiruaq saqıtchumiñaitchiga. ³⁸ Takku atqaqtuña pakmakña

tuyugirima pitqutigikkaña iñiqtagityaqługu, pisułłapkuungitchuaq. ³⁹ Uvvauna pisułłigigaa tuyugirim uvamnik tammaitqungiliksrağa nalliatnikunniñ qaisağianikkañiñ uvañnun aglaan iluqaisa anitqiksillugich iñuuhigmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisułłigigaa iluqatin qiniqtuat igñiguruamik suli ukpiqsriuat ilaanik piqaliksrañat isruitchuamik iñuuhigmik aasrii uvaña makititkisiplugich iñuuhigmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹ Jew-ñuruat uqapilūutigiaqsiñigaat ilaan nipliñhagun, itna, “Uvaña niqiksrauruna atqaqtuaq pakmakña.” ⁴² Ilinich nipliñiqsut, “Jesus-ñungitpauna, Joseph-ñum igñiña? Uvagut ilisimagivut aapañalu aakanalu. Qanuqhunimi nipliava atqagnipluni pakmakña?” ⁴³ Jesus kiugai, “Uqapilūguiqitchi! ⁴⁴ Kiñaunniñ uvañnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyugirima uvañnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaña anitqiksitkisigiga iñuuhigmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaaq naalağniruaq Aapamik suli ilitchiyumaruaq Ilaaniñ utlauritraqtuq uvañnun. ⁴⁶ Kia-unniñ qiniqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiniqsimagaa Aapa. ⁴⁷ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsriuat isruitchuamik iñuuhigmuq. ⁴⁸ Uvaña qaqqianuruna iñuunaqtuaq. ⁴⁹ Ilipsi sivulliasri nigimanñagmin pakmakñaktamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun. ⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña itniittuq, kiapayaaq nigikpagu tuquyumiñaitchuq. ⁵¹ Uvaña iñuunaqtuaq qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña. Kiñapayaaq iñuk nigigumi taavrumakña qaqqiamiñ iñuugisuruq taimuna, aasrii timiga qaqqianuruq qaisaksrağikkağa nunam iñui iñuutlasritquplugich.”

⁵² Taatnaqman Jew-ñuruat uqaatchagutiniqsut inmiknun aasrii apiqsruqługu, “Qanuğuni uuma iñuum timimiñik niqiksriñiaqpatigut?” ⁵³ Jesus-ñum kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi nigingitchupsiun timaa Igñiñan piqagumiñaitchusri iñuuhigmik ilipsitñi. ⁵⁴ Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuuhinñaktaqtuq, aasrii anitqiksitkisigiga iñuuhigmun aqulligmi uvlumi. ⁵⁵ Uvatakku timiga ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq. ⁵⁶ Kisupayaaq niqiaqtuaq timimnik suli imiaqtuaq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutiluni uvañni. ⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyugipluna, suli uvañaptuuq iñuuruña ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiaqtuaq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. ⁵⁸ Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiun iñuugisuruq qanavak taimuna. Taamnauruna qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña atringisana qaqqiam sivulliapsi nigitchañat, naagaunniñ tuquplutin.” ⁵⁹ Taatnağniğai Jesus-ñum ilisautriñigmiñi katrağvinmi Capernaum-mi.

Uqallich Isuitchuakun Iñutikun

⁶⁰ Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipliñiqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuħiksraña sakiqnaqtuq. Kia naalağnigisivaun?” ⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ñum kanjqsimapmitçani maliguaqtini uqapilūktuat tamarrumuuna uqagikkağmigun. Taatnaqługich nipliutiniğai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsivasri? ⁶² Isrummatigisriun qiniliksraña Igñiñan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkağmiñun. Taatnaaqsikpan nikaliğukkayağniqpsi? ⁶³ Ipqitchuaq Irrusriq iñuuhigmuq itchiruañuruq. Timi iñuuhigmuq itchiñgitchuq. Uqallich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkağisipiağasri. ⁶⁴ Naagauvva ilapsi ukpiginğitchaich,” Jesus-ñum taatnağniğai. Ilisimaplugu aullağniisagataħhaniñ kisułħat ukpiqsriñgitchuaq suli kisuugisilħa tuniriksrağmi. ⁶⁵ Aasrii nipliñiqsuq. “Taavrumiña piqusriqługu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñaiħha uvañnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasrilugu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqługu ilaa. ⁶⁷ Taatnaqhuni Jesus nipliutiniğai qulit malğuk maliguaqtini, “Ilipsipsuuq kiñumuakkumanğitchaluaqmivisi?” ⁶⁸ Simon Peter-m kiuniğaa, “Ii, Ataniiq, kimunmi aullağisivisa? Ilvich pigigitin uqallich isruitchuamik iñuunaqtuat. ⁶⁹ Pakma ukpiğigikput ilitchuğiplugu ipqitchuanutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.” ⁷⁰ Jesus kiugai,

“Ilpsi qulit malġuuplusri piksraqtaagingitpisimi? Aglaan ilari Tuunġaqmiqnisauruq.”
 71 Ilaanguuq uqautiginigaa Judas, iġninja Simon Iscariot-um. Uvvatakku Judas qulit malġuugataugaluahuni, tunisiyumaniqsuq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqatailu

1 Tamarruma kiġuagun Jesus igliġniqsuq Galilee-mi, igliġummatailaqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ġuruat tuqqutchukġu. 2 Jew-ġuruat niġiqpagvikaanġata Palapkaat tikiyas-rirurq. 3 Uvvaasriiġn Jesus-um nukatchianiġn aġutit nipliutiniġaat, “Unilluġu mannaaq, aullaġiġn Judea-mun, ilvilli maliguaqtivich taamani qiġniġumigaat savaaq iġniqtaġikkan. 4 Kiġaunniġn iriqsimatlaitchuq savaaġmigun ilisimatqullapiaqami. Ilvich iġniqtaqaqtuami tamatkuniġa, iluqaitġnun iġnuġnun ilitchuġipkaġiġn.” 5 Taatnaġniġaat nukatchianiunniġn ukpiqsriġniġlutin Ilaanik. 6 Jesus nipliutigai, “Piviksraġa nalaulluġu tikiumaġitchuqsuli. Ilpsi aullaġhiġnaġurusri sumipayaaq. 7 Nunam iġnuġn uumigikkaġiġnitchaasri uvaptun, atakkii uvaġa uqausrimaplugich iġnuuniaġhat pigiiġhagun. 8 Ilpsi niġiqpagvikaanukkitchi. Aullaġitchuġa pakma atakkii aullaġviksraġa tikiumaġitchuqsuli.” 9 Taatna uqautilġaaqġgich Galilee-mi ittuallaġniqsuqsuli.

Jesus Niġiqpagvikaanġani Palapkaatit

10 Aquagun nukatchiani niġiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullaġniqsuq sagviaq-tusrunġaqani iġnuġnun, aglaan nalunautchipluni. 11 Jew-ġuruat qiġniġniġaġaluġniġaat niġiqpagvikaanġani itnaqhutin, “Naamiimma taimġa?” 12 Iġnuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilaġich uqaqhutin iġnullautaunipluġu aasriilu ilaġich uqaqhutin pigiiġnipluġu kinnitġnipluġu iġnuġnik. 13 Aglaan kia-unniġn uqaksraqtutigiġniġniġaa sagviġluġu, atakkii iqsiplutin Jew-ġuruat sivulliuqtinik.

Jesus Iġisautriġha Niġiqpagvikaanġani

14 Niġiqpagvikaanġata avvaġa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ġuruat agaayyuvikpaġatnun aasriiġn ilisautriaqsipluni. 15 Jew-ġuruat atqunaq quviġutchaġniqsut nipliqhutin, “Qanuqhuni una iġnuq ilisimaniqpa apai, ilisaqsimaitchaluahuni?” 16 Jesus kiugai, “Iġisauttutiga uvamniqnisaunġitchuq aglaan Agaayyutmiġn tuyuġirimniġn. 17 Kisupayaam piyummatiqaġumi maligugluġu Agaayyutim pisulġha ilisimatlagisigaa ilisauttutma Agaayyutiqniqsaukmagaan naagaqaa uvamniqnisaaukmagaan. 18 Iġnuq nipiqaqtuq iġmigulġhiġnaq piġnġniġaġaqtuq kamagitchiuliksraġmiġnik. Aglaan taamna kamaġatitchiruaq tuyuġirimiġnik ilumutuuruq, ilaani piitchuq tanjiġilaq. 19 Moses-umliumaa qaitchitchaġasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniġn maligutaksrapayaaq tupigiġitchaa. Suvaata tuqqutchumavisitġa?” 20 Iġnuġiaktuat kiugaat, “Ilvich tuunġaqtuqtutin! Kia tuqqutchukpatin?” 21 Jesus kiugai, “Atautchimik quviqnaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quviġusruutigigiksi. 22 Moses-um tiliġniġaasri iġnġaurasri nalunaitġutchiqplugich. Nalunaitġutchiqsauviksraġat nukatpiaġruich uvluq nalaurrutipman miġuiqsiġviġmun nalunaitġutchiqsuurusri miġuiqsiġviġmi. Uvvasuli, taamna tillisiġn aullaġniġniġitchaluahuni Moses-miġn aglaan sivulliapsitġiġn ilaan sivuani. 23 Nukatpiaġruk nalunaitġutchikkautlaniqpan Jew-ġuruat miġuiqsiġviatni, Moses-um maligutaksraġa navigunġilluġu, suvaatami uumisuuvisitġa iġnuġmik iluqsipkaiġnipluġa Jew-ġuruat miġuiqsiġviatni? 24 Atanniqsuiġasri sagviraugulġhiġnaq qiġniġhiġnakun aglaan atanniqsuisitchi nalaunġaruakun.”

Jesus Christ-ġuva?

25 Jerusalem-miut ilaġich nipliġniqsut, “Imġaunġitchaluaqpa iġnuq ipchua tuqqutchukkaġat? 26 Aasrii maaniittuq! Ilaa uqaurirurq sagviqhuni. Naagauvva

nalliatunniñ akitñangitchaat. Ipchua sivulliuqtit kanjisiñgitchaluaqpatruñ Christ-ñunilugu? ²⁷ Aglaan Christ aggiqpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchaa nakitñaqtaulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisunñik anayuaqaaqalha.” ²⁸ Jesus ilisautriñigmiñi Jew-ñuruat agaayyuvikpanatni nipliñiqsuq nipitusripluni, “Ilipsi ilitchigipiagaluapqisitña? Kanjisiñgitchaluaqtaulha? Uvaña aggingitchuñ uvapkuñnaq, aglaan tuyugiriga ilumutuuruq. Ilipsi nalugiksi. ²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniñ aggiqñuñ, aasriñ Ilaan tuyugipluñ.” ³⁰ Tamatkuaguq iñuich tiguyumagaluagnigaat, aglaan kia-unniñ tigunñiñigaa takku Ilaan tigukkauviksraña tikitmangitluni. ³¹ Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutiñ, “Taimña Christ aggiñumi, quviqnatluktuanik savaanik iñiqtaqagisiva uuma iñuum iñiqtañiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

³² Pharisee-ñuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruagutiqaqtuat ilaanik, ilinich piqasriqhutiñ qaukñinich agaayuliqsinik tuyuqagniqsut qaunaksrinik tigutaaquplugu Jesus. ³³ Jesus nipliñiqsuq, “Uvaña nayuqtaullapsaagaluagupsi aullağisiruñ Ilaanun tuyugirimnun. ³⁴ Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” ³⁵ Taatnaqman Jew-ñuruat uqaqsilgiñniqsut inmiknun, “Napmunñiaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiñiñiva? Ilaa aullağniaqpa Jew-ñungitchuat nunaaqqiatnun, Jew-ñuruat iñuuniagviatnun ilisautityağlugich Jew-ñungitchuat? ³⁶ Uvvataku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluagipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuqpami taatnaqami?”

Kuuni Iñuunaqtuam Imğum

³⁷ Niğiqpagvikaam uvlua aqulliq nuimatluktaununiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqhuni nipliñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imigukkumi utlautiluni uvañnun imigli. ³⁸ Atrilugu aglausimaruat uqalñich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imğa suvliktuagugñiaqtuq silatmun uummataaniñ.’” ³⁹ Taatnaiplugu Jesus-ñum uqautiginigaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuğniakkañat ukpiqsriñuñ ilaanik. Tarani taatnañhani Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmuñ qilañmun.

Atingirrun Iñuñni

⁴⁰ Iñugiaktuam iñuum tusraa'amitruñ Jesus-ñum uqalñi nipliñiqsut, “Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!” ⁴¹ Ilañilli niplianiqsut, “Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik).” Aglaali atlat itnağniqsut, “Christ aggiñumiñaitchuq Galileemiñ. ⁴² Agaayyutim uqalñich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviagigisiñiplugu Davidmun, suli anigisiñiplugu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ñum.” ⁴³ Taatnaqhutiñ iglugiiksinniqsut iñugiaktuat piqsriqhutiñ ilaanik. ⁴⁴ Ilañisa tiguyumagaluagnigaat aglaan kia-unniñ tigunñiñigaa.

Ukpiqsriñiğhat Jew-ñuruat Qaukñich

⁴⁵ Qaunaksrit utiğniqsut qaukñinich agaayuliqsinun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruğniğach, “Suvaata uvuñautingitpisiuñ?” ⁴⁶ Qaunaksrit kiuniğach, “Uvagut tusraavaaluktugut iñunmik taatna uqalgutigiruamik.” ⁴⁷ Pharisee-ñuruat niplilgiñniqsut, “Ilipsi kinnipchangitchaluaqpsi? ⁴⁸ Ilitchuğimaitpisiuñ nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqsriñiğhat Ilaanik? ⁴⁹ Aglaan iñugağruich kisimñ ukpiğigaat. Tamatkua iñuich kanjissimmataitchut maligutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutiñ suksraunğiqsuyumaqtut.” ⁵⁰ Nicodemus-guq ilauniqsuq taapkunani qaukñiñi suli Pharisee-ñuruani. Taamna qiniğiaqtuq Jesus-mik sivuani, aasrii nipliñiqsuq, ⁵¹ “Maligutaksrağikkaptigun atanniipkatlaitchaatigut iñunmik tusraagaluaqnagu naagaqaa ilitchuğigaluagnagu sumik pisilaña.” ⁵² Taapkua ilaiñ kiuniğaat, “Uvva,

Galilee-gmiunupmivich? Ilitchuğimaiññiqpiun uqałhich aglausimaruat? Iłisağlugich aasriiñ kanjısqisigiñ sivuniksriqirit aggiñğaqsimaiñhat Galilee-miñ.”

Ağnam Anukkaułha Sayuñatikun

⁵³ [Tarani iluqatiñ anılaağniqsut,

8

¹ aglaali Jesus utlautiniqsuq iñgiuramun atiliñmun Olives-mik. ² Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautilgiññiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigilgiññiğaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsilgiññiğai. ³ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tikiutriñiqsut ağnamik anukkauruamik sayuñatikun aasrii iluqaisa sivuğaatnun qichaqtıluğı. ⁴ Jesus-mun nipliğniqsut, “İlisautrii! Una ağnaq anukkauruq sayuñatikun. ⁵ Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkanatigut taatnasriq ağnaq iyagañnik miłıqtuğıluğı tuqqutaksraupluğı. Qanuğli una ağnaq nipliutiginayaqpiun?” ⁶ Taatnağniğaat Jesus pitchaqluğı ilinich piqagukkaluahutiñ agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglañniqsuq argañmiñik. ⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaqsipmata, Jesus qichaqhuni nipliutiniğai, “Nallipsi killuqsaqsi-maitchuam sivulliuluni iyagañmik miłıqsaaqaağlıuñ.” ⁸ Taatnaqqaahuni sikitluni nunamun aglaaqsilgiññiqsuq. ⁹ Taamna tusraa'amitruñ, taapkua iluqatiñ aullağniqsut atausriutaaqhutiñ aullağniplutiñ utuqqautluñniğmikniñ, Jesus kisiññuqluğı ağnağlı qichaqtuaq tarani. ¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniğaa ağnaq, “Naamiimma taipchua? Nalliatanniiñ tuqqutaksrağıgnivatin?” ¹¹ Ağnam kiuniğaa, “İi, Anuun! Nalliatnik israaqtaitchuñ.” Jesus nipliutigaa, “Uvañaptuuq tuqqutaksrağıgumiñaitchikpiñ. Aullañhiñaaguqtutin aglaan killuqsatqisruñaqnak!”]

Jesus Qaumman Nunam İñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqinñiğai, “Qaumaksrauruñ nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnağuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taaktuakun.” ¹³ Pharisee-ñuruat kiuniğaat, “İlvich ilisimarriqsimarutin ilipniñhiñaq, taatnaqluğı ilumutuugilguitchikput. Sumun atugumiñaitchuq taamna.” ¹⁴ Jesus kiugai, “Taatniingitchuq. Uqautigigaluññağma uvamnı, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñaqtautilaaga suli napmun aullağniqtilaaga. İlipsi ilisimanğitchiksi nakiñ aggiqsilaaga unniñ napmuñniaqtilaaga. ¹⁵ İlipsi atanniqsuiragtusri iñuñhiñaukikun, atanniğviagautaitchuñ kimun-unniñ. ¹⁶ Aglaan atanniiruksrauniğuma atanniutiksrağı ilumutuuniaqtuq, takku tamarrumuuna kisma ingitchuñ, aglaan Aapauruam tuyuğirima piqasriqsugañ. ¹⁷ Aglausimaruc maligutaksriusriapsitñi malguulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginipluğı. ¹⁸ Uvañ uvamnı ilisimarriqsimaagtunı suli Aapam tuyuğirima ilisimarriqsimaaqmigañ.” ¹⁹ Tamatkua apiqsruğniğaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagalı. İlisimanıgupsitña, Aapagaptuuq ilisimanayağiksi.” ²⁰ Jesus-ñum taatnağniğai tarani Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni iliraqagvigiğıluğı pivigikkanatni. Aglaan nalliatanniiñ tigunğiniğaa, takku tuqqutauviksrañ tikiu mangitluni.

Jesus-ñum İlumutuuruñuñha

²¹ Jesus nipliutitqinñiğai, “Uvañ aullaqsagumarunı. Pakiaqsigisigaluagıpsitña, aglaan tuqugisirusri killuunñapsi natqiguttusriaqanğitchupsi. Atlanungıllıusri, aullalguyumiñaitchusri aullağviginıakkamnun.” ²² Jew-ñuruat nipliğniqsut, “Qanuqpa una, naaga inmiñik tuqunniqpa? Takku nipliqsuq, ‘Aullağumiñaitchusri aullağviginıakkamnun.’” ²³ Jesus kiugai, “İlipsi maakñaqtaurusri, aglaan pakmakñaqtauruñ. İlipsi aggiqsauñurusri marrumakñı nunamiñ, aglaan nunamiqnisaunğitchuñ. ²⁴ Taatnağhusri uqautigipsi killulıqiraunñapsi tuqugisiniplıusri. Tuqugisipiagtusri killulıqiraunñapsi ukpiğingisuağupsıun ilaanutilaaga.” ²⁵ Taapkua apiqsruğniğaat, “Kisuu vichuva?” Jesus

kiugai, “Aullağniisaqqaapiałhaniñ uqautigaluagipsi kisuutilaamnik. ²⁶ İñugiaktuatigun nipliğluña isilğigumiñagaluagipsi. Uvaña nipiqaqtuña nunam iñuiñun tusraakkałhiñamnik İlaaniñ tuyuğirimniñ ilumutuuruamiñ.” ²⁷ Tamatkua kanıqsıñgiññigaať uqautrisilaaqtiñ Agaayyutikun Aapauruakun. ²⁸ Taatnaqlugich Jesus nipliutilgiññigai, “İñuum İğniña kivanikkupsiuñ, ilitchuğipmilugulu pigisigiksi ilaañutilaaga, suli iñiqtaqaqtangilğiga uvapkuiñaq aglaan nipiqałiga Aapam kisimi ilisauttutaagun. ²⁹ Aasrii tuyuğiriga uvamni piqatauruq, İlaan kisivripchangitchaaña, takku ataramik quyalimaagiga.” ³⁰ İñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriñiqsut İlaanik.

Qitungai Abraham

³¹ Taatnaqlugich Jesus nipliutinigai Jew-ñuruat ukpiqsriñiat ilaanik, “İlipsi ilisauttutitka tupigituiñagupsigik sivutmun, ilumutun maliguaqtiginiagipsi. ³² İlumutuuruuag ilitchuğiniagiksi, ilumutuulhum patchisaisitkisigaasri.” ³³ Taapkua kiunigaať, “Uvagut Abraham-ñum kiñuviağigaaťigut. Kimununniiñ savaktaagrूमaitchugut. Uvvami qanuqpich nipliqaťich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?” ³⁴ Jesus nipliutinigai, “İlumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsaqtaqtuaq savaktaagruliutraqtuq killuğmun. ³⁵ Savaktaagrugli nayuutitlaitchuq añaquaağiñi ataramik, aglaan iğniğuruuag nayuutiraqtuq. ³⁶ İlipsi Agaayyutim İğniñan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri. ³⁷ İlisimagiga Abraham-mun kiñuviağihıqsı, naagasuli tuqurviksraqsiuğipsitña, takku akuqtuumangitlugu ilisauttutiga. ³⁸ Uqautiqaqtuña Aapama qıñiqtitananik uvamnun, aasrii iñiqtaqağaqtusri Aapapsitñiñ uqauttusriapsitñik.”

³⁹ Tamatkua kiunigaať, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ñum kiunigai, “İlipsi ilumun Abraham-ñum qitungağikpasri, savaaqağayaqtusri İlaatun. ⁴⁰ Naagauvva tuqurviksraqsiuğipsitña, uqautigaluagıtılısri ilumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsımaitchuq. ⁴¹ İlipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaañiñik.” Tamatkua kiunigaať, “Uvagut aapaılaunğitçugut. Aapa atausriq pigigikput, Agaayyun İlaa.”

Qitungai Tuunğaum

⁴² Jesus kiugai, “Agaayyutmik ilumun aapaqağupsi piqpaginayağipsitña, takku agigısaunuruña Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluña agğiñgitchuña uvapkuiñaq aglaan İlaan tuyuğipluña. ⁴³ Suvaata kanıqsitłaitpisiuñ uqałiga? İlipsi naalağniyummatiqangitchiksi uqauttutiga. ⁴⁴ Tuunğaum aapagikkapsi qitungağiplusri aasrii maligutchiyumaruañuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullağniisaqqaapiałhaniñaglaan İlaa tuqqutçhiruaruq. İlaa tapiqsuusrimaitchuq tuñaanun ilumutuulhum İlaa piitłuni ilumutuuruamik inmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtaqağaqtuq takku sagluturuañupluni, sagluuqtuałipayaam aapagiplugu. ⁴⁵ Uvaña ilumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpigingitchipsitña. ⁴⁶ Kiñaunniiñ niplilğuitçuq uvapkun ilumutuğuglugu killuuruañunıluna? Uvvami uqauti'apsi ilumutuuruamik, suvaata ukpigisrunğitpısitña? ⁴⁷ İñuum agğiqsuam Agaayyutmiñ naalağniğai Agaayyutim uqautai. İlipsi agaayutiqniqsaungıtılısri naalağniyummataitchusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-ñuruat kiunigaať Jesus, “Uvagut nalauttugut nipliqaťta ilvich Samaria-ğmiuniplutin suli tuunğaqtaqaqhutın.” ⁴⁹ Jesus kiunigai, “Uvaña tuunğaqtaqağitçhuña. Aapaga kamagikkağigiga aglaan kamakkutaitçipsitña. ⁵⁰ Pakkiagingitçhiga kamagikkauksıraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagıgaa kamañaqtitauksıraqa, aasrii İlaa atañuruq. ⁵¹ İlumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttutitka tupigigumigich tuquyumiñaıpiaqtuq.” ⁵² Jew-ñuruat kiunigaať, “Pakma nalupqig-ingigikput tuunğaqtaqałhiñ. Abraham sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam tupigikpagu uqauttutin tuquyumiñaıpiağniplugu. ⁵³ Uvagut

sivulliaqput Abraham tuquaniksimaagtuaq sulipsuuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniagppiñmiuvva ilvich?”⁵⁴ Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq kamakkutiqağniaguma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnuk kamagiriqaqtuḡa, taavrumiḡa ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik.”⁵⁵ Aasriisuli ilitchuḡianiksimaitchiksi, aglaan uvaḡa ilisimagiga Agaayyun. Uqaḡuma Ilaa naluniḡugu sagluturuḡuniaqtuḡa ilipsisun. Aglaan ilisimallapiagiga aasriiñ uqaḡa tupigiplugu.⁵⁶ Abraham-ḡum sivulliapsi ukpiqsriḡimigun kanjqsipḡugu aggigiḡiḡa nunamun quviatchautigikkaḡa suli qiñiḡummiuḡugu taimña uvluga. Arguaqcutaillapiagḡugu aggigiḡiḡa ilaa quviasruktuḡ.”⁵⁷ Jew-ḡuruat kiuniḡaat, “Malḡukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasriiñ qiñiqsimaniviuḡ Abraham?”⁵⁸ Jesus kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuaniiñ Abraham-ḡum aniliksraḡan, inḡaniktuḡa.”⁵⁹ Tamatkua tigusriñiqsut iyagaḡnik miḡuqtuḡukḡugu, aglaan Jesus iriḡniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatniñ.

9

Jesus-ḡum Iḡuaqsigaa Aḡun Ayaḡaruḡa Anilḡimiiñaglaan

¹ Jesus pisruksaaḡimiñi qiñiḡniqsuq aḡutmik ayaḡaniqsuamik anilḡataliḡimiñiñaglaan.
² Malḡuaqtaiñ apiqsruḡniḡaat, “Iḡisautrii! Kia killuqsautaan anilḡaniñ ayaḡapkaḡniḡpaḡuḡ? Ilaan naagaqaa aḡayuqaakkiñ killuqsautaaknik?”³ Jesus-ḡum kiugai, “Taavruma ayaḡaḡa kanjqaḡitchuq ilaan killuqsalḡhanun unniñ aḡayuqaakkiñ killuqsalḡhannun. Ayaḡaruḡ Agaayyutim saḡḡia qiñiḡnaqtitquḡplugu ilaagun.”⁴ Savaaḡiraksraḡigikput sivutmun piyumiḡaḡnaptikni. Unnuḡaq tikiñiaqtuḡ, kia-unniñ savagviḡiyumiñaisaḡa.⁵ Uvaḡa maani nunami innamni qaumaksrauruḡa nunam iñuiñun.”⁶ Taatnaanikami Jesus-ḡum tivvuaḡhuni nunamun akurrutiniḡaa maḡḡamun, aasriiñ nanukḡugik maḡḡamik taavruma aḡutim irrak,⁷ nipliutiḡplugu, “Aullaḡutin iḡḡuḡiaḡuḡ kigiñan narvauranun Siloam.” (Taamnaguḡ mumiutiqaqtuaḡ Tuyuuḡimik.) Taamna aḡun aullaḡhuni, kigiñi iḡḡuḡiaḡamiuḡ utiḡniqsuq qiñitlasriḡluni.
⁸ Iñuuniaqataiñ suli tamatkua qiñiḡtikaḡiñ inḡularaupman apiqsruḡtautiaḡsiñiqsut, “Unauvva taimñaunḡitpa aḡun aḡuppiḡluni inḡulayuk?”⁹ Iḡaḡisa taivrumiḡaunigaat. Iḡaḡilli nipliḡniḡsuq, “Qaḡaa! Taivrumiḡaunḡitchuq, taatnatun qiñiḡaḡsiñiaqtuḡ.” Taamna aḡun inḡmiñik nipliḡniḡsuq, “Taimñauruḡa.”¹⁰ Tamatkua apiqsruḡniḡaat, “Qanuḡhutinmi qiñitlasripkakkauvich?”¹¹ Ilaan kiugai, “Iñuum atiqaqtuam Jesus-mik irrakka maḡatlamik nanuḡqaaḡḡugik aasriiñ tiligaḡa Siloam-mun iḡḡuḡiaḡuḡplugu kigiñaga. Tarra aullaḡtuḡa, aasriiñ iḡḡuḡsaḡluḡqaaqtuḡa qiñitlasriḡruḡa.”¹² Taapkuḡa apiqsruḡniḡaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniḡai, “Naluruḡa.”

Pharisee-ḡuruat Apiqsruḡtuḡaa Iḡuaqsikkauruḡa

¹³ Tamatkua taamna aḡun qiñitlaisimaruḡa aullautiniḡaat Pharisee-ḡuruanun.
¹⁴ Tamannaguḡ uvlug Jesus-ḡum maḡatlamik nanukḡugik aḡutim irrak piḡha qiñitlasritquḡplugu Jew-ḡuruat miḡuiqsiaḡviginiḡaat.¹⁵ Tarra Pharisee-ḡuruat apiqsruḡlḡiñiḡaat qanuḡhuni qiñitlasripmaḡaan. Aasrii uqaḡutiniḡai, “Taivruma maḡatlatiḡḡugik irrakka, iḡḡuḡapku kigiñaga pakma qiñitlasriḡruḡa.”¹⁶ Pharisee-ḡuruatguḡuḡ iḡaḡich nipliḡniḡsuq, “Taimña iñuk taatnaiḡiplugu iñiḡtaḡaqtuaḡ Agaayyutmiḡnisauḡiñiḡsuq, takku atuḡtakstraḡ miḡuiqsiaḡvikun tupikkutaiñiḡaa.” Atlatli nipliḡniḡsuq, “Qanuḡunimi iñuk killuliḡirauruḡa iñiḡtaḡatlagisiva taatnatchiñik quviḡnaḡtuamik savaanik?” Taapkuḡa iḡḡuḡiḡsinniqsut taavrumuuna.¹⁷ Pharisee-ḡuruat apiqsruḡtiḡiñiḡaat taamna aḡun, “Qanuḡli nipliutigitlanayaḡpiuḡ ilaa qiñitlasripkaḡniḡlutiñ?” Taavruma kiuniḡai, “Sivuniksriḡirauruḡ.”

¹⁸ Jew-ḡuruat ukpiḡqutiqaḡumangiñiḡaat qiñitlaiḡimiñiñ qiñitlasriḡha. Kiisaimma tuḡḡupaich taavruma aḡutim aḡayuqaak.¹⁹ Iḡaḡisa apiqsruḡniḡaich, “Una iḡniḡivitchuḡ?”

Nipliutigitlavitchu animalha ayaunapluni? Qanuqhunimi qiñitlasriva pakma?”²⁰ Anayuaakkiñ kiuniğaiçh, “Uvaguk ilisimagikpuk ilaa iğniğikkaqpuq sulı ilisimagikpuk aniligiñiñiğlaan ayaunalha. ²¹ Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qiñitlasriha, naagaqaa nalugikpuk kimun qiñitlasripchalha. Ilaa iñuguaniksimaqtuq sulı kiggutitlasrimaqtuq inmiñun. Apiqsruqtaqsıun.”²² Anayuaanuruak taatna nipliğniqsuk iqsikkutiqaqhutik Jew-nuruanun, takku sivunnianiksimaqtut kia iñuum nalupqinaiglugu uqagikpugu Jesus Christ-nunilugu anitkisiplugu katrağvinmikniñ. ²³ Taatnaqhutik taapkuak anayuaanuruak nipliğniqsuk, “Ilaa iñuguaniksımaruq, apiqsruqtaqsıun!”

²⁴ Tuglilıqıluğulu tuqlıgıñniğaat inmiknun taimña anun animaruq ayaunapluni aasriñ nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuğaanı akiqsruğıñ ilumutun uqagısılhapkun. Uvagut ilıchugıgıput taimña uisitın killuliqirauha.”²⁵ Taavruma kiuniğai, “Ilaan qanusriulha nalugıga. Atausrıq ilisimagıga, uvaña ayaunagaluaqtuami pakma qiñitlasrıruña.”²⁶ Taapkuapiqsrutqılğıñniğaat, “Qanusrığaqhutın qiñitlasrıpkapatin?”²⁷ Kiuniğai, “Uqautianıkkaluğıpsı aglaan naalağnisungıtechusrı. Suvaatami tusraatqıguaqsilğitpısiun? Naaga malıguaqsiutısrukpsı ilaanun?”²⁸ Tamatkua kiuniğaat uqanıgluutiplugu, “Ilvıch taivruma malıguaqtıgılıutıgaatın. Uvagut Moses-nun pigıgaatıgıt.”²⁹ İlisimagıput Agaayyutmun uqautrıulha taimña Moses, aglaan nalugıput tamanna iñuk nakiñ agğıqsılaana.”³⁰ Taavruma anutım kiuniğai, “Atlayuğnarruqtugalukkut nalunikapsıun nakıtñaqtaulhagun, aglaan qiñitlasrıpkagaana.”³¹ İlisimagıput, Agaayyutım naalağnitlaiha killuuruanun, aglaan naalağnırağıgai kamagirini sulı tupıksrıuat pisuğımiñik.”³² Nunam aullağniisağatıhaniñ tusraanğaqsimaitchıt iñunmik qiñitlasrıpkakkauruamık ayaunapluni animaruamık.”³³ Kisianık taimña iñuk agğıqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumık iñıqtaqalguyumiñaitmiuq.”³⁴ Tamatkua kıgguqlunıgıaat, “Animagaluaqtutın killukun iñukkuksaanıplutınlu aglaan ilısautniagaqsıvisıgıt?” Taatnaqqaqlugu ilınısa anıniğaat katrağvinmiñ.

Irrutchikun Qiñitlaiıauıq

³⁵ Jesus tusraanığaa ilaa anıniplıgu. Paqitnamıun nipliutiniğaa, “Ukpiğıviun İğniña İñuum?”³⁶ Taavruma Jesus kiuniğaa, “Uqautınña kisuutilaanınik. Uvañalı ukpiğıyumıgıga ilaa.”³⁷ Jesus nipliutigaa, “Ilvıch qiñianıksımaagıñ, sulı ilaanuruq pakma uqaqatın.”³⁸ “Atanııq! Uvaña ukpiğıgıkiñ,” taamna nipliğniqsuq, aasrı sitquqhuni sivuğaanun Jesus-nun. ³⁹ Jesus nipliğniqsuq, “Agğığniqsunı nunamun pisıgıplugu atanıqsuılikıraçh, ayaunaruat qiñitlasrıpkagıgıch, sulı qiñitlanasrıgıruat ayaupkağıaqlıgıch.”⁴⁰ İlanısağuuq Pharisee-nuruat taranı ittuat tusraa’amıtın taatna nipliğman apiqsruğniğaat, “Uvaguttuuq qiñitlaitchuağıvisıgıt?”⁴¹ Jesus-nun kiugai, “İlipsı qiñitlaitchupsı killuutaiñniğaluaqtusrı, aglaan qiñitlaruağıplusrı ilıpsıtñık killuutiqağugaaqtusrı.”

10

Atrikusraun İpnaiqağvıkun

¹ İlumutuuruamık nipliutigıpsı, “İñuk isıngıchuaçh ipnaiqağvım taluagun, aglaan mayuaçtaçtuuaç atıakun tıgılnıaqtauruq ivayaçtuçtaupılunılu.”² Aglaan isıgaçtuuaç talukun ipnaıch munaqsrıgırağıgaat.”³ Talulıqırım taluıgıtırağıgaat. İpnaıch tusraarağıgaat nıpaat tuqlıgaçmatın atıgmıktıgın, aasrı ilaan annısırağıgai.”⁴ Annısianıkamıgıch sıvullıuğagıgai aasrı ipnaıch malıkıgu nıpaat ilısımapıluğulu.”⁵ Tamatkua atılamık malıutrıtlaitchıt, aglaan qımagagıgaat nıpaat ilısımanğıtıluğulu.”⁶ Jesus atrikusrautmik uqautıpmatın, ilınısa kanıqsıñiğıñniğaat sumık uqautılaaqtın.

Jesus Nakuuruuq Munaqsrı

⁷ Jesus nipliutitqinjñigai, “Ilumuturuamik nipliutigipsi, Uvaña taluuruņa ipnaiñi. ⁸ Atlakauplutiņ sivumni tikiaruat iluqatiņ tigliņniaqtaurur ivayaqtuqtauplutiņlu aglaan ipnaich naalağnisaitchaich tamatkua. ⁹ Uvaña taluuruņa. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsugisiruq; ilaa isiqituni naagaqaa aniruni paqittağnaqtuq niqiksraq. ¹⁰ Tigliņniaqti tikitchaqtuq kisianik tigliqiaqhuni tuqqutchityaqhuni unniñ piyaqquqtaityaqhuni. Uvaņali aggiqsuņa tamatkua iñuich iñuuligmik piññaquplugich inuñailłapiağlugu.

¹¹ “Uvaña munaqsriļlautağigaatņa ipnaich. Munaqsriq nakuuruq tuquyumma-tiqaqtuq ipnaiñik piqusriğuni. ¹² Akiññaņniaqtim munaqsriņungitchua ipnaich pig-ingitchai. Unitługich qimagaqtuq qiñiqami amaqqumik aggiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kiņmaqlugich siamitkaqsiplugich tamatkua ipnaich. ¹³ Akiññaņniaqti iñuk qimagaqtuq akiññaņniaqtaulhiññagimigun. Suksrağingitchai ipnaich.

¹⁴ “Uvaña ipnaich munaqsraat nakuuruq. Iļisimaağitka ipnaitka suli ilinisa uvaņa. ¹⁵ Taatnatun Aapam iļisimałha uvamnik, uvaņaptuuq Aapa iļisimagiga. Uvaņa piyummatiqağiga tuquļiksrağa piqutigilugich. ¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsrivinimi uvaniingitchuat. Tikiutraksrağitmitigita, aasriiñ naalağniñiağaat nip-iga. Tarra atautchiiñagağniaqtut ipnaich suli munaqsriiri atautchiiñamik. ¹⁷ Aapam piqpagigaaņa tuqqutriyumalłapkun piqusriğluņa iñuņnik, aasriiñ tuqqutauņanikkuma iñugutqikkiłhitchuņa. ¹⁸ Kia-unniñ tuqqutchumiñaitchaaņa nunuriluņa. Uvapkuiñaq qaisağigiga pisulłapkun, qaiłhiñaağiplugu suli satułhiñaağiplugu. Taamna tillisiağikkağa Apaaniñ atuquga.”

¹⁹ Tarani Jew-ņuruat atingilgiññiqsut piqusriqhutiņ tamatkuniņa uqauttutinik. ²⁰ Iñugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuunğagmik piqağniqsuq, kinniqruruq. Suvaata naalakpisiuņ?” ²¹ Atlatli niplianiqsut, “Iñuk tuunğaqtalik uqağumiñaitchuq taatna. Qanuğuni tuunğaqtalik qinittlasripkağisiva ayaunaruamik?”

Jew-ņuruat Ayaiłhat Jesus-mik

²² Ilgiññiqsuq niğiqpagvikaag Jerusalem-mi. Itqauttutiginigaa Jew-ņuruat agaayyu-vikpaņat aņmalgitqikman taimani qaayuğnainanikmagich. ²³ Jesus pisruksaagniqsuq Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatni Solomon-ņum Quliğutaanik taggisilinmi. ²⁴ Aasriiñ Jew-ņuruat avataanun kati'amin nipliutiniğaat, “Qanutun taktigiriami naligutitchaaqsivisigut? Iļumutun uqauttutigut, Ilvich Christ-ņuvich?” ²⁵ Jesus kiugai, “Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpiğingitchipsitña. Savaat iñiqtağikkağma Aapaa sanņiqutaagun uqautigigaatņa. ²⁶ Aglaan ukpiğingitchipsitña atakkii ipnaingitłusri. ²⁷ Uvaņa ipnaima nipiga naalagağigaat, uvaņa iļisimaplugich, ilinisa malikluņa. ²⁸ Iñuuligmik isruitçuamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqlugitunniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchai uvaņniñ. ²⁹ Sua Aapaa qaiñņanikkaņa uvaņnun kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. ³⁰ Aapagalū atausriuruguk.”

³¹ Jew-ņuruat iyagaņnik tigusritqilgiññiqsut milluuguklugu. ³² Jesus nipliutiniğai, “Sivuuqapsitñi uvaņa savaaqaqtuami iñugiaktuaniķ savaallautanik Aapam uvaņnun iñiqtağitqukkanñik, nalliatigun tamatkua miłuqtuğukpsitña?”

³³ Jew-ņuruat kiuniğaat, “Savaallautatigun miłuqtuğungitchiptigiñ, aglaan sagluuq-tuağutiqałłapkun, takku iñułhiñaugaluaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin.”

³⁴ Jesus kiugai, “Maligutaksrağikkapsitñi aglausimaruq, ‘Agaayyun nipliğniqsuq, Iłpsi agaayyutaaurusri.’ ³⁵ Kaņiqsimagivut uqałhich aglausimaruat ilumutuugisilhat taimuņa. Agaayyutim taiñigai agaayyutinik taipchua iñuich akuqtuiruat uqałigmiñik.

³⁶ Uvaņali tigusriağipluņa Aapam tuyuğikkağigaaņa nunam iñuiñun, qanuqhusrimi nipliavisi saglupluņa uqağniğluutigiñiplugu Agaayyun nipliqama iğniğinipluņa Agaayyutmun. ³⁷ Ukpiginaņa savaaqanğitchuma Aapaa savaaniñik, ³⁸ aglaan savaaginigupkich, ukpiğingitchaluağupsitñaunniñ, savaagikkatka ukpigiraksrağisiri. Taatnağupsiuņ kaņiqsiñiaqtusri nalupqisrunğilłusri Aapam uvamniitlaanjanik suli uvaņa

Aapamniitilaamnik.” ³⁹ Taapkuaguuq tiguyumatqiaqsilgiññaat aglaan annalgiññaqsuq ilinjisa arganjitñiñ.

⁴⁰ Jesus utilgiññaqsuq Jordan kuuk ikaaqlugu taivruma John paptaagivianun, aasrii tarani itkaqsipluni. ⁴¹ Iñugiaktuut iñuich tikiagaqsiññaat avatmun itnaqhutin, “John taimña iñiqtaqanqitchaluaqtuq quviqnaqtuanik aglaan uqauttutipayaana uumuuna iñukun ilumutuuruq.” ⁴² Taatnaqhutin iñugiaktuam iñuum ukpiginiḡaa Jesus.

11

Lazarus-ḡum Tuquḡha

¹ Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuag atiqaqtuag Lazarus-mik atniḡñaliḡñiqsuq. Taamna Bethany nunaaqqiuraq nukaḡiik Mary-mlu Martha-mlu irviak. ² Taamnaguuq Mary taimña kuviriruaq tipraḡiksaumik Atanḡum isigaiñun aasrii allaqlugich nutchamiñik. Taavruma anutnunḡa Lazarus atniḡñaliḡñiqsuq. ³ Nukaḡiik aḡnak tuyuqagñiqsuk Jesus-mun kilgutmik itnaqlugu, “Ataniiq, ilauraannan piqpagikkan atniḡñaliḡsuq.” ⁴ Jesus tusraa’ami niqliqsuq, “Taamna atniḡñaq isruqanqitchuq tuquḡḡmun. Atuummigiḡsiruq kamagikkauḡiksrajanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iḡñiña kamaḡaqsikkautquplugu taavrumuuna atniḡñakun.” ⁵ Jesus-ḡum piqpagigai Martha-lu aniqataalu Mary Lazarus-lu. ⁶ Ilaan tusraa’amiuḡ Lazarus atniḡñaḡniplugu, irviñmiñi ittuallapsaaḡñiqsuq malḡḡḡni uvlunḡni. ⁷ Tarakña malḡuaqtini nipliutiniḡai, “Ki, utitqillakta Judea-mun!” ⁸ Malḡuaqtaiñ kiuniḡaat, “Iḡsautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ḡuruat iyagañnik miḡuqtuḡniagaḡaatin, utiḡniḡalitpiñmi taamuña?” ⁹ Jesus niqliqsuq, “Uvlum qaumanḡiña sassaqaḡitpa qulit malḡḡḡnik? Iñuk uvlum qaumanḡiñani igliḡumi putukkitchumiñaitchuq, atakkii qiniḡluḡu siqiniḡum qaummataa marruma nunam. ¹⁰ Aglaan unnuam taaktuami igliḡumi, putukkitkisiruq piilluni qaumamik.” ¹¹ Jesus taatnaqqaaqḡugich nipliḡñiqsuq, “Ilauraaqput Lazarus siñiksaqtuq, aglaan iqiiqsitchaqtuḡniagaḡi.” ¹² Malḡuaqtaiñ kiuniḡaat, “Ataniiq, siñikkumi iḡuaqsiñiaqtuq.” ¹³ Aglaan Jesus piñiqsuq Lazarus tuquniplugu. Taap-kua isrumaniqsut uqagaḡsrukniḡluḡu siñiksapiaqtuamik. ¹⁴ Jesus nipliutiniḡai nalupqinaiḡluḡu, “Lazarus tuquruq. ¹⁵ Aglaan piqutigiplusri, quyarḡa taamani iḡiḡḡapakun, ukpiḡsrisiñiqplusri pitḡlugluḡu. Utlaḡlakput!” ¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malḡimik, nipliḡñiqsuq malḡuaqtauatmiñun, “Ki! Iḡsautrii, piqasriḡlakput! Uvagullu tuquqatigiḡumigikput!”

Jesus Anitqigviuruq Suli Iñuulhupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, ilitchuḡiniḡaa Lazarus iluviqtaunḡaniksimaḡluḡu sisamani uvluni. ¹⁸ Bethany-guuq unḡasriguni iḡiññaqsuq Jerusalem-miñ. Sivisutilaaḡaḡñiqsuq malḡuktun mile-laksrayunḡatun. ¹⁹ Aasriiñ Jew-ḡuruat iñugiaktuut agḡiḡñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiniḡiaḡluḡik araaqtuḡiaḡluḡik anḡaurañaknik tuquḡhagun. ²⁰ Martha-m tusraa’amiuḡ Jesus agḡiaqsiḡluḡu aniḡluni paaḡniḡaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq. ²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, anḡauraḡa tuqunayaitchuq. ²² Aglaan ilisimaḡiḡa, pakmaunniiñ Agaayyutim qaitchitḡagaatin, qanusripayaamik inḡiḡuvich inmiñiñ.” ²³ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Anḡaurañ anḡipchakkaugisiruq.” ²⁴ Martha-m nipliutigaa, “Kanḡisimaḡiḡa Ilaan anḡipchakkaugisiḡha aqulligmi uvlumi.” ²⁵ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Uvaḡa anitqigviuruḡa suli iñuulhupluḡa. Kisupayaaq tunḡapluni ukpiḡsriruaq uvamnik iñuugisiruq tuqunḡaluaqtuagunniñ. ²⁶ Suli kisupayaaq iñuuruq ukpiḡsripluni uvamnik tuquyumiñaiḡiaqtuq. Taamna ukpigiviuḡ?” ²⁷ Martha-m kiugaa, “Aa! Ataniiq! Ukpigiḡiḡa Christ-ḡuḡhiñ, Agaayyutim Iḡniḡiplutin, agḡiqsuksrautauruaq nunamun.”

Jesus Qulviruq

²⁸ Martha taatnaqqaqhuni utiḡniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuḡluḡluḡu nalunaitchiḡluni, “Iḡsautri agḡiḡñiqsuq, amma utlaḡugaatin.” ²⁹ Mary-m tusraa’amiuḡ iḡñiqsruqhuni paagiḡniḡaa. ³⁰ Jesus-suli tikiñḡaniksimaḡitluni nunaqqimun aglaan

itluni taivrumani Martha-m paagiviani. ³¹ Jew-ñuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtuğniaqlugu qiniqamitruñ makitluni aniaqsiliqman, isrumaniqsut iluviğmun qiatyaaqsiñiplugu aasrii aniqasriqlugu. ³² Mary-m tikitlugu Jesus qiniqamiuñ isigaiñun punniqsuq nipliqluni, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninaurağa tuqunayaitchuq.” ³³ Jesus-guuq qiniqamiuñ Mary kiñuvğuruuaq qiapluni tamatkualu Jew-ñuruat tuvaaqataiñ qiaqasriqlugu, ilaaptuuq ihuilliullapiağniqsuq Irrutchiğmiñi ilunñutchakhuni. ³⁴ Apiqsruğniqsuq, “Napmunimma iluviqpisiuñ?” Taapkua kiunigaat, “Ataniiq! Maliguta qiniğiağun!” ³⁵ Jesus-tuuq qulviruq. ³⁶ Jew-ñuruat qiniqamitruñ nipliğniqsut, “Qanutun atqunaq piqpagitigialuagñiqpaun!” ³⁷ Aglaali ilañich nipliğniqsut, “Uvva uuma qiniqlasripchaitlaruam ayaunaruam irraknik tuqqtuchailiyumiñaiññayağniqpaun Lazarus, amağaa?”

Jesus-ñum Anipchağaa Lazarus Tuqunathaniñ

³⁸ Ihuilliullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq iluviğmun inillaksimaruamun sisitun ittuamun taluplugu iyagakpañmik. ³⁹ Jesus tiliñigai, “Iyagak piiqsuñ!” Martha nipliğniqsuq tuquruam ağnaungä, “Ataniiq! Tipliğunnaqsiruuq. Sisamani uvluni iluviqtuñaniksamaruuq.” ⁴⁰ Jesus nipliutigaa, “Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqqtuqiağuvich qiniğayağniqsutin Agaayyutim kamanautaanik.” ⁴¹ Tarakña tamatkua iñuich iyagak piiqmatruñ, Jesus aagluqhuni nipliğniqsuq, “Aapaan! Quyagikpiñ tusraaraği'apña. ⁴² Iisimaruña ataramik naalağniğikma. Taamna nipliutigigiga piqutigiplugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqağhapkun uvamnik.” ⁴³ Taatnaamikami nipitusripluni tuqluğniqsuq, “Lazarus, anniiñ!” ⁴⁴ Tuqunaruuaq aniñiqsuq iluviqsisinik nimiqsruqtat argai isigaillu kigiñañalu. Jesus nipliutiniğai, “Qilğutaiğlugu aullaqtitchiuñ.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

⁴⁵ Jew-ñuruat iñugiaktuat Mary-muqattaaqsimaruat qiniqlugu Jesus iñiqtaña, turvigiplugu ukpiğiağutriñiqsut ilaanik. ⁴⁶ Aglaan ilañich Jew-ñuruat Pharisee-ñuruan utiğniqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtañanik. ⁴⁷ Taatnaqhutiñ Pharisee-ñuruatlu qaukñiñillu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchiririk uqaqatigiigukhutiñ itnaqhutiñ, “Qanuğisivisa quviqnaqsiplugu savaanigun taivrura iñuum iñiqtaigun?” ⁴⁸ “Ilaatuqtitchuptigu taatna iñupayaam ukpiğiağutigisigaa. Aasriiñi Rome-mağmiut qaukñiñich piyaqquğisigaat agaayyuvikpakput sulii nunaaqciqput.” ⁴⁹ Taapkua ilañarguuq atiqaquaaq Caiaphas-mik, qaukñiupluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipliğniqsuq, “Kañiqsimailğataqtusri! ⁵⁰ Iisimangitpisiuñ ihuatluğa uvaptiknun atautchim iñuum tuqqtuauğa piqusriğuni iñuñnik uumakña iluqağmi nunaaqqim piyaqqukkauħhaniñ?” ⁵¹ Taatnaguuuq nipliñiğniñiqsuq inmiñilhiñaaq, aglaan qaukñiupluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriqiginiğaa Jesus-ñum tuqqutriğiksraña Jew-ñuruanik, ⁵² taapkuniñañhiñañgitchuaq aglaan atausriğutitchitqiguni añaquaağisun iluqaitñik siammayaqsimaruani ukpiqs-riuanik Agaayyutmun. ⁵³ Taatnaqhutiñ tamarrumakña uvlumiñaglaan Jew-ñuruat qaukñiñich sivunniugniqsut, qanuğlugu tuqqtuchuklugu Jesus. ⁵⁴ Taatnaqhuni Jesus igligatqiniğniñiqsuq sagviluni Judea-mi. Aglaan aullağniqsuq nunamun qanittuamun suviksraillaamun nunaaqqimun atiqaquuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsiplutiñ maliguaqtiniñlu.

⁵⁵ Jew-ñuruat niğiqpagvikaanñat taggisiqaquaaq Apqusraaqtitauħigmik qalliñiqsuq, aasrii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalem-mun niğiqpagvikaam sivuani itqanaiyağiaqhutiñ, qaayugñaityaqhutiñ inmiknik [maliglugu maligutaksraq]. ⁵⁶ Iñuich niğiuñniqsut Jesus-mik, Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun kati'aminñ apiqsruqtautiplutiñ, “Qanuğli isrumavich? Nalupqinaitchuuq utlautigisuknaitchuq niğiqpagvikaamun taavrumani.” ⁵⁷ Qaukñiñich agaayuliqsit Pharisee-ñuruatlu tiliriñiqsuat kia iñuum ilitchuğikpagu naniitilaaña Jesus kilgutigitquplugu ilinisa tigusruklugu.

12

Jesus Tipragiksakkauruq Bethany-mi

¹ Itchaksrat uvlut sivuatni nigiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitaulikmik Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniaġvianun, taimña Jesus-ñum anipchakkaña tuquġmiñ. ² Nullautchiuġutiniġaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aqup-piqataupkaqluġu Jesus-mi nigġiviniñ. ³ Aasriiñ Mary-m tigusripluni akisullapiaqtuamik tipragiksautmik kuvviqiniġai Jesus-ñum isigai, aasrii nutchamiñnik allaqluġich. Naimas-ruġnaqtuam tipragiksautim immiġniġaa iluqaan tupiq. ⁴ Jesus maliguaqtaiñ ilaġat, Judas Iscariot, taimña tunisirauksraq Jesus-mik, nipliġniqsuq, ⁵ “Suvaata tipragiksaun tunikkaunġitpa piñasrunun kavluutinun maniññun, qaisauluniasriiñ inuqsraqtuanun?” ⁶ Taatnaġniqsuq pigaqatluġikuunġilaq inuqsraqtuanik, aglaan ilaa tigliktuqtaupluni; maniqagviat akiyaġikkani piksraqtuġvigiraqniġaa. ⁷ Jesus nipliqsuq, “Iłaksianagu aġnaq! Ilaan pigiliuñ ilakuni taivrumuñu uvluanun iluviqtuaviksraġma. ⁸ Ilipsi ataramik piqagñiaqtusri inuqsraqtuanik iñuñnik, aglaan nayuutiuyumiñaitchuñu ataramik.”

Sivunniugun Tuqutchukluġu Lazarus

⁹ Iñugiaktuarguuq Jew-ñuruat tusraaniġaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuñaqhutiñ, pisigisruñaqnagu Jesus kisan aglaan Lazarus qiñiġiaġukluġu, Jesus-ñum anipkakkaña tuquġmiñ. ¹⁰ Taatnaqluġu qaukliñich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqutchukluġuuptuuq Lazarus; ¹¹ atakkii ilaa piqutigipluġu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiġaich qaukliisij ukpiġiaġutrituñu Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuut utlautiruut nigiqpagvikaamun taggisiqaqtuag Apqus-raaqtitaulikmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun agġiaqsipluġu. ¹³ Ilinich Palm napaqtunitniñ akiguksraqhutiñ paagaqsiñiġaat nipliaplutiñ, “Hosanna. [Nangaglakput Agaayyun!]

Uvvatuq Agaayyutim piñutiqaġliuñ tikitchuaq piqusriqhuni Ataniġmik, *Psalm 118:25, 26*
Agaayyutim piñutiqaġliuñ Israel-aagmiut Umialgat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigvinmik natmaksiaġniqsuq uqalħich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi agġiqigaasri,

natmaksigvium nuġġaņani usriaqsiqhuni.”

Zechariah 9:9

¹⁶ Tarani maliguaqtaiñ kañiqsiñiġniġaat taamna; aglaan Jesus anitqianikman pak-muñaanikhuni, ilinisa itqagñiġaat aglausimaruam uqalħum taatnaqsimalħa, sulitqaqmiġaat iñuich immiutilħat taivrumuñu uqauttutmun. ¹⁷ Iñugiaktuarguuq nayuutiruut Jesus-mi Lazarus-mik iluviġmiñ tuquġmiñ anitqiksitman, tusraayugaaqtirrutiginiġaat tamanna atuumaaniktuag. ¹⁸ Taatnaqhutiñ iñugiaktuat Jesus paġniġaat, atakkii tusraaņanikhutiñ ilaa savaktilaaņanik taavrumiñu quviqnaqtuamik. ¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaaqsiñiqsut, “Uvagut piġunġillapiagaqsirugut! Takkua, iñupayaat iluqatin maliutigaat!”

Jew-ñunġitchuat Ilañisa Uqaqatiqaġuħat Jesus-mik

²⁰ Ilañitguuq Jew-ñunġitchuat akunġuruat tamatkunani Jerusalem-muktuani kamak-srityaqhutiñ Agaayyutmik nigiqpagvikaami. ²¹ Tikiñniqsut Philip-mun Bethsaida-ġmiumun Galilee-mi, uqaqhutiñ, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluaġikput Jesus.” ²² Philip-ñum uqautityaġniġaa Andrew, malġuuplutikaasrii uqautityaġniġaa Jesus. ²³ Jesus ki-unigik, “Tuqqutauviksraġa tikiumaruq, sivuniqaqtuag Iñuum Iġniñan atqunaq kam-agikkaukksraņanun. ²⁴ Uvañu ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchi-aksraña suunġitchuq kisanik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnaipluġu tuquanikami tikiutrirraqtuq iñuġiatluktuanik nautchiaksranik. ²⁵ Kisupayaam iñuulħi

piqpagigumiun tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iñuulli piqpagingitchumiun nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuḡa. ²⁶ Kisupayaam savautisrukkumiña malihtaksraḡigaḡa, aasrii sumiitchuma tarani savaktiga inniaqmiuq. Kiapayaaq savautikpana Aapam kamaḡatitkisigaa.

Jesus-ḡum Uqautiqalḡa Tuqqutauliksraḡmigun

²⁷ “Pakma uummatiga iḡuilliḡniqsuq. Qanuq nipliḡisivik? Nipliḡayaqpik itna, ‘Aapaḡ! Tikiumapkaḡnagu taamna nagliksaaqsiuiq uvaḡnun?’ Taatnaḡniḡitchuḡa, takku taamna piqutigiplugu agḡiḡsaunuruḡa apqusraḡiaḡlugu taamna nagliksaaqsiuiq. ²⁸ Aapaḡ! Kamaḡatirruḡ atqiñ!” Taatnaḡman nipi niqliqsuq ḡilaḡmiñ, “Uvaḡa kamaḡatinnḡanikkiga, suli kamaḡatitḡikkisiplugu.” ²⁹ Iñuḡiaktuam iñuum ḡichaḡtuam tarani nipi tusraaniḡaa aasrii niqliḡhutin, “Katlularuq!” Atlatliguuq niqliqsut, “Israḡulḡum uḡaḡatigigaa ilaa.” ³⁰ Aglaan Jesus-ḡum nipliutinigai, “Uvaḡa piqutigiluḡa taamna nipi tusraḡniḡitchuq, aglaan ilipsi. ³¹ Pakma tikiumaruq nunam iñuiñ atanniusriaḡaliksraḡat. Tuunḡaq, nunam marruma aḡalataa akiilirauniaḡtuq. ³² Aasrii kivikkauguma marrumakḡa nunamiñ nuḡitkisigitka iluḡaisa iñuich uvaḡnun.” ³³ Taatnaḡamiguuq uḡautiginigaa qanuq tuqqutauluni nagliksaaḡksrani. ³⁴ Iñuḡiaktuat iñuich kiuniḡaat, “Maliḡutaksraḡikkapta uḡausrimagaatigut, Christ iñuḡisiñiplugu taimuḡa. Qanuḡhutinmi uḡaḡpich, Iñuum Iḡñiḡa kivikkaugisiñiplugu? Kisuuva una Iñuum Iḡñiḡa?” ³⁵ Jesus kiugai, “Qauma ittuatlullakkisiruq akunnapsitñi. Qauma pigiḡḡaan iñuuniaḡitchi taaḡsisikkaunḡitchumuusriḡi. Uvvatakku iñuum taaḡtuakun iñuuniaḡami, ilisimatlaitḡha napmun sivuniḡaḡtilaani. ³⁶ Qaummatiqanḡapsi ukpiksrisitchi qaumamik, aasriiḡi iñuḡiliutiyumagaasri qaumam.”

Ukpiqsriḡiḡhat Jew-ḡuruat

Jesus taatnaḡqaḡhuni aullaḡniqsuq tamatkunakḡa iriḡhuni ilinḡitñiñ. ³⁷ Jesus iñiḡtaḡaḡaluaḡtitlugu quviḡnaḡtuaniḡ savaaniḡ sivuḡaatni ukpiḡiḡiñiḡaat. ³⁸ Taavrumuuna sivuniksriḡirim Isaiah-m uḡauttutaa tanḡisitauniqsuq itnaḡsimaḡa, “Ataniḡiḡ! Kisut ukpiqsrivat uḡauttutigikkaptiknik?

Kisumun Atanḡuruam saḡḡiñi urriḡsuḡpaunḡ?” *Isaiah 53:1*

³⁹ Taatnaḡhutin tamatkua ukpiḡḡutaiñiḡisut, takku Isaiah-suli itnaḡhuni,

⁴⁰ “Agaayyutim ayaupkaḡai, isrummatinḡich muliktugai, ilitchuḡsritḡaiḡḡich ḡiñikkamiknik suli isrummatinḡich kaḡiḡsiyumiñaiḡḡich, aasriiñ saatkumiñaiḡḡich uvamnun mamititḡulutin.” *Isaiah 6:10*

⁴¹ Isaiah-m taatna nipliutinigaa takku ilaan ḡiñiḡlugu Jesus-ḡum kamaḡaḡa.

⁴² Iñuḡiaktuat Jew-ḡuruat sivulliuḡtit ukpiqsriḡaluaḡmiñisut Jesus-mik, aglaan sivuḡaḡipluḡich Pharisee-ḡuruat anitḡunḡitḡutin Jew-ḡuruat katraḡviatniñ. Taatnaḡhutin uḡautiḡiḡiñiḡaat sagviḡlugu ukpiqsriḡiḡtin Jesus-mik. ⁴³ Ilinḡisa piqpagitlukḡugu iḡuḡitchiuiḡ iñuḡniñ uumakḡa iḡuḡitchiuiḡksraḡmikniñ Agaayyutmiñ.

Atanniusriaḡaliksraḡ Jesus-ḡum Uḡalḡagun

⁴⁴ Jesus nipliutinigai nipitusriḡluni, “Kisupayaaq uvamnik ukpiqsriyumi ukpiqsriḡhiñḡitchuq uvamnun, aglaan ukpiḡiḡisipmigaa tuyuḡiriga. ⁴⁵ Kisupayaam ḡiñiḡsimaḡuam uvamnik ḡiñiḡsimaḡmigaa ilaa tuyuḡiriga. ⁴⁶ Uvaḡa nunamun qaumatun ilipluḡa agḡiḡsaunuruḡa, kisupayaaq uvamnik ukpiqsriḡpan, irviḡaḡumiñaiḡlugu taaḡtuamik. ⁴⁷ Kia ivruma tusraḡaluaḡḡich uḡauttutitka tupiḡiḡitḡiḡich atanniḡumiñaitḡhiga. Atakkii agḡiḡitchuḡa atanniḡsuityaḡluḡa nunam iñuiñik aglaan anniḡsuḡiaḡḡich. ⁴⁸ Kisupayaam ayagluḡa, uḡauttutiga akuḡtunḡitchumiun, atanniḡsimaḡtiḡaḡtuq. Uḡalḡum uḡautiḡianikkagḡa atanniḡisigaa aḡulligmi uvlumi. ⁴⁹ Takku uḡanḡitchuḡa uvapkuñḡaq, aglaan Aapam tuyuḡirima tillisiḡaḡaḡa sumik

uqagiraksramnik. ⁵⁰ Uvaŋa ilisimagiga ilaan tillisigikkaŋa isruitchuamik iñuulhuruq. Tamanna uqauttutigikkağa Aapam uqautigaaŋa uqagitquplugu.”

13

Jesus-ŋum Iggũiltha Maliguaqtimi Isiganjithik

¹ Aasriiñ sivuuraŋani nigiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauiġmik, Jesus ilisimaniqsuq aullaġviksrani tikisilaanjanik nunamiñ marrumakŋa Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagiraġiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiġai isruanunaglaan. ² Jesus-lu maliguaqtiniġu nullautchiġniġsut. Tuunġaum isrummianiŋniġaa Judas Iscariot, Simon iġniġikkaŋa, tunitquplugu Jesus. ³ Jesus-ŋum ilisimaniġaa Aapam aatchuutigitilaaŋa iluqaan saŋŋi iŋmiñun. Ilisimapmigaa agġiqsilaani Agaayyutmiñ suli aullaġniaqtilaani Agaayyutmun. ⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniġsuq nigġiviniñ, aasriiñ qalliich atnuġaani piiġlugich, ivgutmik tapsipluni. ⁵ Aasriiñ kuviripluni imiġmik iġġuġviuramun, iġġuaqsiplugich maliguaqtigikkaġmi isiganjich, aasriiñ allaqtiġlugich ivgutmik tapsigikkaġmiñik. ⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutiniġaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iġġuġniaqpigich isigatka?” ⁷ Jesus-ŋum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaaġikkağa, aglaan aquvatigun ilitchuġigisigiñ.” ⁸ Peter-m nipliutilgiñniġaa, “Qakugununiiñ isigatka iġġuġumiñaipiaġitin.” Jesus-ŋum kiuniġaa, “Iġġungitchupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvaŋni.” ⁹ Simon Peter-m kiulgiñniġaa, “Ataniiq! Isigałhiñaġingisatka aglaan argatkalu niaquġalu.” ¹⁰ Jesus-ŋum kiuniġaa, “Kisupayaaq iġġuaniksamaruaq salumallapi-aqhuni iġġutqiksuraunġitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsimarusri aglaan taamna atausriq.” ¹¹ Jesus ilisimaniġaa kisumun tuniñaqtilaani; taatnaqhuni nipliutiginiġaa, “Iluqasri salummaqsimarusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganjich iġġuanikamigich atitqianikġugich atnuġaaniġu utiġniġsuq inimiñun nigġiviniñun. Aasriiñ apiqsruġniġai, “Kaŋiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun? ¹³ Taiyuġipsitña ilisautrimik suli Ataniġmik, aasrii nalaunġapluni taatnaġiqsi, atakkii taavrumiŋauruŋa. ¹⁴ Uvaŋaasrii, ilipsi Atannapsi suli ilisautripsi, isigasri iġġuġitka. Ilipsipsuuq iġġuutiruksraurusri isigapsitñik avatmun. ¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapstñik, ilipsipsuuq iñiqtaqaqplusri iñiqsiłlaptun ilipsitñun. ¹⁶ Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Savaktaaġruk kamanatluktuanġungitchuq ataniġmiñiñ, unniñ uqġiraqti kamanatlungitchuq taavrumakŋa tuyuġirimiñiñ. ¹⁷ Ilisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuġupsigik. ¹⁸ Taamna nipliutiginiġchiga iluqapsigun. Ilisimaniġitka taapkua piksraqtaaġikkatka, aglaantuq uqalıq aglausimaruaq immiqsuksrauruq itna, ‘Iñuk nigiqatiga niqimik akilligũqtuq uvamni.’ ¹⁹ Kilikkipsi taavrumiŋa pakma atuumalıksraŋan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpigiquplugu ilaanutilaamnik. ²⁰ Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, iñupayaam akuqtuġumiun kiñapayaaq tuyuġikkağa akuqtuqmiragigaanaptuuq. Suli akuqtuipayaaqtuat uvamnik akuqtuqmiragigaat tuyuġiriga.”

Jesus Sivuniksriqiruuq Tunikkauksraġmiñik

²¹ Taatnaqqaaqġugich Jesus ihuilliuliġniġsuq irrutchiġmiñi aasrii nipliutiplugich, “Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, ilapsi tuniñaġaana.” ²² Maliguaqtit qinġutiaqsiñiqsut avatmun, kaŋiqsiñġillapiaqġugu. ²³ Maliguaqtit ilaŋat, taimña Jesus piqpagikkaŋa, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun. ²⁴ Simon Peter-m urriqaniġaa itnaqhuni, “Apiqsruġŋ kisumik uqautiqaqtilaana.” ²⁵ Taamna maliguaqti qallilaqhuni Jesus-mun apiqsruġniġsuq, “Kisuuva, Ataniiq?” ²⁶ Jesus kiugaa, “Ilaanuruq qaitchikkağa uumiŋa qaqġiaviñauramik misruqqaaglugu imiqqamun.” Tarakŋa tigusripluni qaqġiaviñiġmik misruqqaaqġugu qaiñniġaa Judas-mun, iġniŋanun Simon Iscariot. ²⁷ Judas tiguluqqaagaa qaqġiaq Tuunġaum isigniġaa. Tarani Jesus-ŋum nipliutigaa, “Savaaġisrukkan piun qilamik!” ²⁸ Nalliataunniñ niginiġaatauruat kaŋiqsiñiñniġaat qanuutautilaanjanik

Jesus-mun nipliutilha. ²⁹ Ilañich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas anjalatigipmagu maniqagvinat, Jesus-mun tauqsigiaquniplugu inugikkaḡmiknik niḡiqpagvikaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuanun. ³⁰ Judas akuqtuanikamiuḡ qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuanuruq.

Nutauruaq Tilliñ

³¹ Judas anianikman Jesus nipliqsuq, “Pakma Iñuum Igñiña kamañaqsiḡkakkauruq. Suli Agaayyun kamañaqsiḡkakkauruq Ilaagun. ³² Aasrii Agaayyun kamañaqsiḡkakkauruq Ilaagun, Agaayyutimtuuq inmiñik sagvigisigaa kamañautaa Igñiñan Iñuum, Ilaan kamañausriḡlugu tarvauvaa. ³³ Iḡlauramaañ! Uvaña nayuutiḡpakku-miñaiqsuḡa. Pakaaqsigisigaluagipsitña, aglaan Jew-ḡuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, ‘Aullalguitchusri aullaḡviginiakkamnun.’ ³⁴ Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piḡpakkutiyumuusri! Atriḡlugu piḡpaksiḡiḡa ilipsitñik, taatnatuntuuq piḡpagiḡkku-muusri. ³⁵ Avatmun piḡpakkutigupsi, iñupayaat iḡitchuḡigisigaa uvamni maliguaqtauliqsi.”

Jesus Sivuniksriḡiruaq Peter-m Piḡlaaḡisrañanik

³⁶ Simon Peter-m apiqsruḡniḡaa, “Ataniiq! Napmuñniaḡpich?” Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Pakma malilguitchiñ aullaḡviginiakkaḡa, aglaan aquvatigun malikkisigikma.” ³⁷ Peter-m apiḡiniḡaa, “Ataniiq! Suvaata malilguitchiḡiñ pakma? Uvaña tuḡuḡhiñaaḡuḡtuḡa pisigilutin.” ³⁸ Jesus-ḡum kiugaa, “Itqanaipiaḡpich tuḡqutisukḡuḡa? Iḡumutuuruamik nipliutigikpiñ, aḡarḡiḡpak ḡalḡuḡaiñḡaan piḡlaaḡutigisigikma piñasruniaglaan.”

14

Jesus-ḡum Apḡutauḡha Aapamun

¹ Jesus-ḡum nipliutigai, “Iḡuḡliuḡtitnagich uummatrisi. Uḡpiqsrimaaḡitchi Agaayyutmun, uvamnun uḡpiqsriḡusripsuuq! ² Aapaa kiñuḡani iniksrat iñuḡiaktuat ittut. Itqanaiyautityaḡniḡipsi iniksrapstñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan. ³ Aasrii aullaḡuma itqanaiyagiaḡlugu iniksraqsi agḡitḡikkisiruḡa, aasrii uvañnun inḡmagusri nayuutitlasriḡusri nani itchuma. ⁴ Aasrii iḡitchuḡianikkiksi ḡanuḡ tikiññiahiksraqsi taivrumuḡa aullaḡniḡvigikkamnun.” ⁵ Thomas-ḡum nipliutigaa, “Ataniiq! Iḡisimaḡitchikput napmuñniaḡqtilaan. ḡanuḡlugu taivrumuḡaḡniḡiaḡhum apḡutaa iḡisimagisivisigu?” ⁶ Jesus-ḡum kiugaa, “Uvaña apḡutauruḡa, iḡumutuupluḡa, suli iñuḡuḡhupluḡa. Kiñauñniñ Aapaanukkumiñaitchuḡ kisanik uvapkun. ⁷ Pakma iḡitchuḡi'apsitña iḡitchuḡipmigiḡsipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakñaniñaglaan iḡisimagiksi suli ḡiñiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ḡum nipliutiniḡaa, “Ataniiq! Aapamik urriḡsuutitigut. Taamna inuḡikkatuaḡigikput.” ⁹ Jesus-ḡum kiugaa, “Takiruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasuli iḡitchuḡingitpiña, Philip? Kisupayaam ḡiñiqsimaruam uvañnik ḡiñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliḡpich Aapamik urriḡsuutitḡuplusri? ¹⁰ Philip! Uḡpiḡingitpiuḡ uvaña Aapami nayuutitilaḡa suli Aapa uvañni itilaḡa? Tamatkua uḡaḡhich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamniḡnisaunḡitchut. Aapauruam nayuutiruam uvañni iñiḡtaḡigai savaani. ¹¹ Uḡpiḡisritña uḡaḡama Aapami itilaamnik suli Aapa uvañni itilaañanik! Naagaunniñ uḡpiḡisritña savaapkun. ¹² Iḡumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaḡ uḡpiqsriḡuaḡ uvapkun savañniaḡmiuḡ savaaḡikkamnuk, piñiaḡtuḡunniñ kamañatluḡtuanik savaanik tamatkunakḡa, atakkii aullaḡsiruḡa Aapaanun. ¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi ḡanusripayaamik inḡiḡupsi attapkun piḡutigilugu Aapauruam kamañatitauḡisrañanagun uvapkun Igñiḡuruakun. ¹⁴ Sukupayaḡ inḡiḡupsitña atigikkapkun, iñiḡtaḡigisigiga.

Akiqsruun Ipḡitchuam Irrutchim Qaisauḡisrañanun

15 “Piqqagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. 16 Aasrii injigisigiga Aapa qaitchitqulusri atlamik ikayuqtiksramik nayuqtiksrapstñik qañavak taimuḡa. 17 Taamna Irrusrigigaa ilumutuulhum. Nunam iñuiñ akuqtulguitchaat qañingitlugu unniñ kanjicsimaitlugu. Aglaan ilisimagiksi, takku iñuugatauruq piqatigiplusri sulii ilipsitñiinnaqtuq.

18 “Unitchumiñaitchipsi kisinḡuḡusri. Utigilhitichuḡa ilipsitñun. 19 Sivikisuurami nunam iñuiñ qañitqikkumiñaiḡisaatḡa aglaan ilipsi qañigisigipsitña, takku iñuulhapkun ilipsipsuuq iñuugisirusri. 20 Taimña uvluq tikitpan ilitchuḡigisigiksi Aapamni itilaḡa sulii ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvaḡa ilipsitñi. 21 Kisupayaḡaḡ piqatuaḡ tillisimnik tupigiplugillu ilaanuruq piqpaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqqagigisigaa piqpaksriruḡa uvamnik. Uvaḡaptuuq piqqagigisigiga ilisimapkaḡluḡa ilaanun.” 22 Judas-ḡum (Iscariot-ḡungitchuam) nipliutinigaa, “Ataniiq! Qanuḡutin ilisimapkaḡisivich uvaptiknun ilisimapkasruḡaḡnak nunam iñuiñun?” 23 Jesus-ḡum kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriruam uvamnik tupigigisigai uqaḡatka. Aapaa piqqagigisigaa sulii Aapagaluu tikitkisigikpuk iñuuniaḡasriḡlugu. 24 Kisupayaam piqpaksriñgitchuam uvamnik tupigitlaitchai uqaḡatka. Uqaḡhich tusraakkasri uqaḡingitchitka, aglaan agḡiaḡaḡtuq Aapamiñ tuyuḡirimniñ.

25 “Tamatkuniḡa uqautigipsi nayuutinḡaḡmasulii ilipsitñi. 26 Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuḡiraksraḡan attapkun ilisautigisigaasri supayaamik itqaqtiḡaḡlugillu iluḡaisa uqauttutitka ilipsitñun. 27 Qiñuiññamik unirvigigipsi. Tutqitumnik tutqituaḡqḡitchi. Nunam iñuiñ qañuiññaaḡumiñaitchut qañuiññaaḡtirtutiptun. Ihuilliuqtitnagich uummatisri! Iqsisuḡaḡasri! 28 Tusraagipsitña nipliḡama aullaḡniaḡnipluḡa, aglaan agḡitqinḡiaḡnipluḡa ilipsitñun. Piqqapiḡiaḡnigupsitña quviasrugayaḡaluaḡtusri aullaḡniaḡhapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuq uvamniñ. 29 Tamarrumiḡa pakma kilianikkipsi atuummigaluaḡnagu ukpiḡsritquplusri atuummiluni pikpan. 30 Tarakḡaaglaan uqaḡtuḡatigilḡiḡñiaḡipsi, takku nunam marruma aḡalataa, Tuunḡaḡ, agḡiaḡsiruḡ. Ilaa piitchaluaḡtuq saḡḡimik akiililḡuḡa, 31 aglaan nunam iñuiñ ilitchuḡiraksraḡigaḡat piqpaksriḡiḡa Aapamik. Taatnaḡlugu tupigiraḡigiga Aapam tillisipayaḡa. Makillusri, uvakḡa aullakta!”

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

1 “Uvaḡa atriaḡtuḡa napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriḡiraupluni. 2 Ilaan piḡaḡigaa akiḡupayaḡaḡ uvamniittuaḡ asrirriḡaḡanḡitman, sulii naggiḡsaḡlugu akiḡupayaḡaḡ asrirriḡaḡaktuḡaḡ asrirripsaaḡuplugu. 3 Ilipsi salummakkaḡaniktusri uqaḡikun uqautigianikkapkun ilipsitñun. 4 Piḡatautuiḡaḡitchi uvamni sulii uvaḡaptuuq ilipsitñi. Uvamni nayuutingisuaḡḡupsu asrirriaḡaḡumiñaitchusri, atrilugu akiḡuḡ inḡimigun asrirritlaitchuaḡ kisanik napaaqtumi itnami. 5 Uvaḡa atriaḡtuḡa napaaqtumik, ilipsiasriñ akiḡqutun. Kisupayaḡaḡ nayuutiruḡaḡ uvaḡni sulii uvaḡa ilaani, atqunaḡ asrirriaḡaḡisiruḡ, takku sumik iñiqsiyumiñaiḡiaḡtusri piilluḡa uvaḡa. 6 Kiñapayaḡaḡ nayuutingitchuaḡ uvamni ittuq akiḡqutun igitaupluni tuqulliruatuḡ. Taatnatchich akiḡqut katitlugich ikniḡmun igittaḡaḡaich iḡipkaḡviksraḡatnun. 7 Ilipsi uvamni nayuutigupsu sulii uqaḡiḡkatka ilipsitñi, aasriili qanutchimik pigiyumakkapsitñik injisruḡupsu qaisauniaḡtuḡ ilipsitñun. 8 Aapaa kamanautaa qañiḡnaḡtaugisiruḡ tumigilugu atqunaḡ savaḡqallautaiḡsi. Taatnatun ukpiḡnaḡsigiksi maliḡuaḡqigitilaḡsi uvamnun. 9 Piqqagikkaḡigipsi atriplugu Aapaa piqpaksriḡha uvamnik. Nayuutititchi piqpakkutimni. 10 Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriluguptuuq uvaḡa Aapaa tillisaiñik tupiksripluḡa itmatun piqpakkutaani. 11 Tamatkuniḡa uqautigipsi quviaḡaḡikkaḡa ilipsitñiitquplugu, sulii quviaḡaḡaḡuplusri naamaruamik.

12 “Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atrilugu piqpaksriḡiḡa ilipsitñik. 13 Kiñauñniñ kamanatluktuamik piqpakkutaitchuḡ uumakḡa iñuum qaitchihaniñ iñuukḡmiñik piqutigiplugich ilauraani. 14 Ilipsi uvaḡni ilauraḡurusri tillisitka atugupsigik.

¹⁵ Savaktaagrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaagruum ilisimatlaitchaa atanigmi suraǵaǵha. Aglaan ilauraanik taiyuutiqaǵisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkannik ilitchuǵipkaǵipsi. ¹⁶ Ilipsi piksraqtaagینگitchipsitña, aglaan piksraqtaagigipsi suli nalunaigusri asrirriaqaquplusri iñugiaglugu suli asrirrituiñagusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik inǵupsuñ attapkun. ¹⁷ Taatnaqhusri taatnailiǵlugu tiligipsi piqpakutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriǵhat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iñuiñ uumigikpasri itqaǵiraksraqigiksi uumigikkauǵigaptuuq sivupsitñi. ¹⁹ Ilipsi pigipkaǵupsi nunam iñuiñun, piqpaginayagaasri pimiktitun ililusri. Aglaan piksraqtaagigipsi marrumakña nunakualigmiñ pigingiqsitlusri tamarrumuña; taatnaqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri. ²⁰ Itqaǵiyumagiksi uqalǵich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaagrük kamanatluktuanǵitchuq atanigmiñiñ.’ Ilinisa piyuakkaǵigaatña, tarrali piyuagisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttititka, tarrali tupigigisigaasripsuuq. ²¹ Aglaan ilinisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkaǵisi uvañnun, ilisimangitlugu tuyuǵiriga. ²² Agginiǵitchuma suli uqautingitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisanǵitchuǵutiksraitcut killuqsautmiktigun. ²³ Kisupayaam uumigi’amiña Aapagaptuuq uumigipmiraǵigaa. ²⁴ Savaaqasimaitchuma akunǵatni iñuum iñiqtaǵingaqsimaisañanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qinñianikkaluaǵlugu iñiqtaǵa uumigituiñagaatña suli Aapaga. ²⁵ Taamna taatniittuksrauruq taniquplugu taimña uqautauruaq aglaksimakña maligutaksriusrainitñi, ‘Uumigigaatña patchisailaakun.’ ²⁶ “Aglaan ikayuqti aggiqpan, tuyuǵiniakkaǵma Aapamiñ, Irrusria ilumutuulhum Aapamiqnisauruaq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. ²⁷ Uqagigisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullaǵniilhanñi.

16

¹ “Uqautigipsi tamatkuniña ukpiqqutaiqunǵitlusri. ² Iñuich anitqataǵisigaasriunniñ ilinisa katraǵvinmikniñ. Aa, piviksraq tikitchumaaqtuq kia iñuum tuqqutchumisi savautriñasrukniagisiruq Agaayyutmik. ³ Taatnailiǵlugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaiǵigmikkun Aapamik unniñ uvañnik. ⁴ Aglaan uqautigipsi tamatkuniña itqaǵitquplugich uqauttititka ilipsitñun taimanigu irrutiaqsikpasri taatnailiǵlugu. Uqautingitchaluaǵipsi tamatkuniña maliguaqsiutiqqaaqapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaaǵa

⁵ “Aglaan pakma utigniaqama ilaanun tuyuǵirimnun nallipsi apiqsruqtangitmigaatña napmuaqsisilaapkun, ‘Napmuñniaqpich?’ ⁶ Aasriñ pakma kilikapsi aliatchaktusri. ⁷ Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, iuatlukkisiruq aullahiksraǵa. Uvvataku aullanǵitchuma ikayuqtiksrapsi utlanñiangitchaasri. Aglaan aullaǵuma tuyuǵigisigai ilipsitñun. ⁸ Aasrii aggigumi ilitchuǵipkaaqsisigai iñui nunam nalaunǵitlutin killuqsautikun suli nalaunñaruahikunlu atanniiviksarakunlu. ⁹ Uqautigisigai nalaunǵiññilutin killuqsautikun takku ukpiqsriñǵitlutin uvamnik, ¹⁰ suli nalaunñaruahikun takku Aapamuñniaqtuña aasrii qinñitqikkumiñaitchipsitña, ¹¹ suli atanniivikun takku aǵalatchiruaq marrumani nunami Tuunǵaq atannikkaunaniqtuq. ¹² “Uqaksraqaǵaluaqtuña iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kanjisiyumiñaitchusri. ¹³ Aglaan Ipqitchuaq Irrusriq ilumutuulǵimik ilitchuǵipkairuksraq aggigumi, ilaan kanjisiqchaaqsisigisigaasri iluqaanik ilumutuuruunik. Ilaa uqagumiñaitchuq aǵalatchiǵaqtuñmatun inmigun aglaan uqautigisigaasri tusraakkaǵmiñik, suli quliaqtuagutiniagaasri sunik tikitchuksranik. ¹⁴ Ilaan kamañatitkisigaaña, takku uqaksraqikkaga quliaqtuaginiaga ilipsitñun. ¹⁵ Iluqaan Aapam pigikkaña pigipmigaptuuq. Taatnaǵlugu nipliutigigiga Ipqitchuamun Irrutchimun quliaqtuaginiagñiǵlugu ilipsitñun uqaksraqikkaga.

Alianaq suli Quvianaq

¹⁶ “Sivikisuurami qiñingisaallakkisigipsitña, aasriiñ kiñuvaanagun qiñiaqsilgilluḡa.”
¹⁷ Iḡaitguuq maliguaqtaiñ uqaaqsiñiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut itnaqami, ‘Akuniisrunaqasri qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa,’ suli itnaqami, ‘Aullaḡniaqtuḡa Aapamun?’”
¹⁸ Qanuutauva ‘sivikisuuraq’? Uvagut kañiqsitḡaitchikput sumik uqautiqalḡa.”
¹⁹ Jesus-ḡum kañiqsimaplugu apiqsruḡulḡat taavrumuuna nipliutiniḡai, “Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiqaqtilaananiq uqaqama, ‘Akuniisrunaqasri qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa.’ Taamna apiqsruutigisukḡugu uqaksraqtutigivisiuḡ akunnapsitñi?”
²⁰ Uvaḡa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiapkaḡusriḡu alianniutqillusriḡu nunam iñui quviatchakkisirut, aglaan alianniuiqsi mumikkisiruq quviasruḡimun.
²¹ Aḡnaq qitunḡiuqtuaq auliyautipmani nagliksaaḡaqtuq tikiumaḡhagun atniḡnam, aglaan annaaniktiqami puuyugagigaa nagliksaaḡi auliyausrima’ami, quviatchagaqtuq ilaalugruaq anipman nunamun.
²² Taatnatun alianniugutiqaḡaluaqtusri pakma aglaan qiñitqikkisilgitchipsi suli uummatisri quviatchakkisirut, aasrii kia-unniñ iñuum ivayaagiyumiñaitchaa quvianaq ilipsitñiñ.
²³ Taivrurmani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitchipsitña sutigun. Uqautigipsi ilumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inḡupsiuḡ qanusripayaamik attapkun.
²⁴ Uvuḡanunaglaan inḡisruqtanḡitchusri sumik attapkun. Inḡisruḡitchi ilipsiḡi akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuḡaitchumuḡuq.

Akiilñiḡha Jesus-ḡum Nunam Iñuiñik

²⁵ “Uqautigipsi tamatkuniḡa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaḡumaruq uqaḡuḡiviksraḡa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kañiqsiñaqsilugu Aapauruakun.
²⁶ Taimña uvlug tikitpan, inḡisruqtaḡisigiksi attapkun. Uvaḡaunniñ inḡisruutingitkipsi Aapamun.
²⁷ Uvvatakkun Aapam piḡpagigaasri takku piḡpaksriḡusri uvamnik suli ukpiqsriḡlugu agḡiqsimalḡa Aḡaayyutmiñ.
²⁸ Uvaḡa ilumun agḡiqsuami Aapamiñ marrumuḡa nunamun. Uvva pakma aullaqsilgitchuḡa maakḡa nunamiḡ utiqsaḡluḡa Aapamun.”
²⁹ Maliguaqtaiñ nipliutiniḡaat, “Uvvaliqaa uqaḡhiñ kañiqsiñaqtuq. Pakma uqaḡitchutinunniñ atritigun.
³⁰ Uvagut kañiqsigikput pakma ilisimaḡhiñ supayaamik. Inuḡnanḡitchuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiḡigikput agḡiqsuanuḡhiñ Aḡaayyutmiñ.”
³¹ Jesus kiugai, “Uvvaapakma ukpiqsriḡliqpaalukpisi?”
³² Pivik tikiñiaqtuq, tikiumaaniktuqami, iluqasri siammayaagtitaulikstraqsi, atausriukattaḡusri kiñunnapsitñun kisiḡḡuḡluḡa. Aglaan kisimallapiaḡ inḡitchuḡa, takku Aapaa nayugaaḡa.
³³ Tamarrumuḡa uqautigipsi qiñuiññaaqapulusri piḡqataulḡapsigun uvamni. Nunam iñuiñ nagliksaaqtitkisigaasri, aglaan quviatchaḡigikitchi. Uvaḡa akiilianiksimagiga nunam aḡalataa.

17

Jesus-ḡum Inḡisruḡha Inḡimigun

¹ Jesus taatnaanikami, ilaa aagluḡhuni nipligñiqsuq, “Aapaan, pakma piviksraq tikiumaruq. Kamaḡaqsiḡkaḡuḡ Iḡñiḡiñ, Iḡñiḡipilli kamaḡaqsiyumagaatin.
² Uvvatakkun ilvich aḡalatchitḡapkaḡiñ iluqaitñik iñuḡnik suli qaitchitḡapluni isruitchuamik iñuḡiḡmik iluqaitñun qaisaḡikkaqnun ilaanun.
³ Una isruitchuḡa iñuḡiq itnautauruq, iñuḡich ilitchuqsriḡiksraḡat ilipnik kisivich ilumun Aḡaayyutautilaaḡnik suli ilitchuḡilugu Jesus Christ ilvich tuyuḡikkan.
⁴ Iḡitchuḡipkautionikkiga kamaḡaḡhiñ nunam iñuiñun. Itqanaḡanikkiga savaaksrirutigikkan uvaḡnun.
⁵ Pakma, Aapaan, kamaḡaqsiḡkaḡa sivuqqaḡni, kamaḡautim atrinaniḡ piḡikkaḡma itnama ilipni nuna iñiqtaugaluḡaḡuḡunniñ.”

Jesus Inḡisruutriḡha Maliguaqtimiñik

⁶ Uvaᅇa ilitchuᅇipkautigianikkikpiᅇ iᅇuᅇnun ilvich qaisaqnun uvaᅇnun marrumakᅇa nunamiᅇ. Ilvich pigiliutigitin, aasriiᅇ qaitkitin uvaᅇnun, aasriiᅇ tupigigaat uqalᅇiᅇ. ⁷ Pakma ilitchuᅇigaat suapayaaq qaisan uvaᅇnun agqiᅇsaᅇha ilipniᅇ. ⁸ Qaitchigitka uqalᅇimik qaisaᅇnik uvaᅇnun. Iliᅇisa akuqtuᅇᅇuᅇ, ilitchuᅇigaat ilumun agqiᅇsuaᅇuᅇliᅇa ilipniᅇ ukpiᅇipluᅇu ilipnun tuyuᅇiᅇliᅇa. ⁹ Agaayyutigitka tamatkua. Pakma agaayyutingitchitka nunam iᅇui, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvaᅇnun, takku iliᅇich pigigitin. ¹⁰ Iluᅇaan uvaᅇa piga pigipmigiᅇ suli iluᅇaan ilvich piᅇ uvaᅇaptuuᅇ pigigiga, aasriiᅇ kamanaliᅇa qiᅇiᅇnaqtitauruᅇ tamatkunuuna. ¹¹ Pakma utlautiniaqtuᅇa ilipnun nunami iᅇiᅇiᅇuᅇa, aglaan tamatkua inniaqtut nunami. Ipqitchuaᅇ Aapaan! Qaunagiyummigitin annautruᅇluᅇich saᅇᅇiᅇgikkaᅇaᅇun atigikkaᅇpich qaisaᅇgikkapkun uvaᅇnun, iliᅇiᅇli atautchiiᅇnauyumuut atrilugu uvaguk atausriuiᅇpuk. ¹² Uvaᅇa nayuutinnamni nunami iliᅇitᅇi qaunagigikkatka annautruᅇluᅇich saᅇᅇiᅇaᅇun atigikkaᅇpich, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka aasrii atausriᅇunniᅇ tammanᅇitchuᅇ, aglaan taimᅇa iᅇuk tammaqtuksrauruᅇ, Agaayyutim uqalᅇa immiutaupluni. ¹³ Pakma utlautiyasriruᅇa ilipnun. Taatnaiᅇipluᅇu uqaqtuᅇa innamni nunami, iliᅇich piᅇaᅇuᅇluᅇich quvianagikkamnik inuᅇaiᅇluᅇu. ¹⁴ Qaitchiruᅇa uqalᅇinik iliᅇitᅇun, aasrii nunam iᅇuiᅇ uumigigaich, takku piᅇatigingiᅇluᅇich nunam iᅇui atripluᅇu uvaᅇa piᅇatauᅇiᅇliᅇa nunam iᅇuiᅇun. ¹⁵ Uvaᅇa inᅇiᅇsrungitchikpiᅇ piiᅇulugich marrumakᅇa nunamiᅇ, aglaan inᅇiᅇkpiᅇ qaunagitᅇuᅇluᅇich piᅇiᅇnaiᅇiᅇluᅇich tuuᅇaᅇmiᅇ. ¹⁶ Uvaᅇa piᅇatauᅇitmatun nunam iᅇuiᅇun iliᅇittuuᅇ piᅇatauᅇitchut nunam iᅇuiᅇ. ¹⁷ Ilumutuᅇᅇapkun ipqiᅇsimaakkich ilipnun. Uqalᅇiᅇ ilumutuuruᅇ. ¹⁸ Tuyuᅇigitka nunamun, ilvittuuᅇ tuyuᅇaᅇmatun uvamnik nunamun. ¹⁹ Iliᅇich piᅇutigipluᅇich ipqiᅇsimaqtuᅇa ilipnun, iliᅇittuuᅇ ipqiᅇsimaᅇuᅇluᅇich ilipnun ilumutuᅇdikun.

Jesus Inᅇisruutriᅇha Ukpiᅇtuanᅇuruapayaanik

²⁰ “Agaayyutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuᅇ taipchua ukpiᅇsriruaksrat uvamnik iliᅇisa uqalᅇhatigun. ²¹ Agaayyutigitka iluᅇaᅇmiᅇ atautchisun itᅇuᅇluᅇich. Aapaan! Atautchisuttuᅇ illich uvaptikni, atrilugu ilvich uvamniitmatun suli uvaᅇa ilipni. Taatnatuᅇ atausriuyumuut, taavrumuunali nunam iᅇuiᅇ ukpiᅇiᅇaᅇtiyumuᅇaᅇat ilvich tuyuᅇqalᅇiᅇ uvaᅇnik. ²² Uvaᅇa qaitchigitka atrinᅇanik kamanaliᅇpich qaisaᅇpich uvaᅇnun, piᅇutigipluᅇu iliᅇich atautchiiᅇnaᅇiksraᅇat atrilugu uvaguk atausriuiᅇpuk. ²³ Uvaᅇa illuᅇa iliᅇitᅇi suli ilvich uvaᅇni, taavrumuuna iliᅇich atausriᅇᅇuᅇumuut. Nunamli iᅇuiᅇ kaᅇiᅇsiyumuᅇaᅇat ilipnun tuyuᅇiᅇliᅇa suli ilvich piᅇpaksriᅇiᅇiᅇ iliᅇitᅇiᅇik piᅇpaksripmatun uvaᅇnik. ²⁴ Aapaan, tamatkua qaisatin uvaᅇnun iᅇatigisrukkitka sumiᅇtchuma iliᅇitᅇun qiᅇiᅇiqᅇuᅇluᅇu kamaᅇaun pigipkakkan uvaᅇnun takku ilvich piᅇpapiᅇluᅇa nuna iᅇiᅇqtaᅇuᅇaiᅇᅇaᅇ. ²⁵ Nalaunᅇaruᅇaᅇ Aapaan! Nunam iᅇuiᅇ nalugaatin, aglaan uvaᅇa ilisimaᅇkpiᅇ suli ukua maliᅇuaᅇtit ilitchuᅇigaat tuyuᅇitilaaᅇa ilipnun. ²⁶ Ilitchuᅇipkaᅇkpiᅇ iliᅇitᅇun, suli ilitchuᅇipkapsaaᅇniᅇaᅇkpiᅇ. Tarrali piᅇpaksriᅇiᅇ piᅇpakkutigikkan uvaᅇnun uvaᅇalu nayuutiyumuᅇuᅇ iliᅇitᅇi.”

18

Jesus-ᅇum Tigurauᅇha

¹ Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaᅇniᅇsuᅇ maliᅇuaᅇtiniᅇu ikaaᅇluᅇu kuuᅇuuraᅇ taiᅇaᅇtuᅇaᅇ Kidron-mik. Taakmanianᅇani inniᅇsuᅇ nautchiivik. Jesus maliᅇuaᅇtiniᅇu isiᅇniᅇsut taavrumuᅇa. ² Judas-ᅇumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, ilisimanigaa suniᅇtilaᅇaᅇ. Uvvataᅇku Jesus-ᅇum taruᅇautisruuniᅇaᅇi akulaiᅇluᅇu maliᅇuaᅇtini tarani. ³ Taatnaᅇhuni Judas utlautiniᅇsuᅇ nautchiivᅇmun piᅇasriᅇhuni aᅇuyyiuᅇtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiᅇnik, tuyuᅇplutiᅇ ᅇauᅇkᅇiᅇitᅇiᅇiᅇ agaayuliᅇsiniᅇ suli Pharisee-ᅇuruaniᅇ, saagaᅇhutiᅇ satkunik suli nanniᅇik. ⁴ Jesus-ᅇum kaᅇiᅇsimaplugu suapayaaᅇ atuᅇmaniaᅇtuᅇaᅇ iᅇmiᅇun paᅇniᅇaᅇi niᅇliutiᅇluᅇich, “Kiᅇa pakikipisiᅇuᅇ?”

⁵ Taapkua kiunigaa, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaŋa taimñaauruŋa.” Judas-ŋum, aatchuutigitniktuum ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat. ⁶ Jesus-ŋum nipliutipmatin, “Uvaŋa taimñaauruŋa,” tamatkua kiñumuktuqhutin ulgusraagniqsut nunamun. ⁷ Jesus-ŋum apiqsrutqinñigai, “Kiña pakikipisiuŋ?” Kiunigaa, “Jesus Nazareth-miu.” ⁸ “Uqautianikkipsi ilaanutilaamnik. Ilipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchigik!” ⁹ Taatna nipliutinigai Jesus-ŋum taŋiqsaqlugu nipliutigimaanikkani itnailiplugu, “Aapaan, atausriqunniñ tammanğitchuq qaisaŋniñ uvaŋnun.” ¹⁰ Simon Peter-guuq savikpaqaqhuni, aasriñ amuliqamiuŋ anaupluni ilaan siutaiqsigñigaa taliqpianik tamarrumiŋa qaukhiata agaayuliqsit savaktaa, atiqaqtuq Malchus-mik. ¹¹ Jesus-ŋum nipliutigaa Peter, “Tugvağun satkugikkan puuŋanun. Isrumavich akuqtuğnianğiññasrugalugu uvamnun nagliksağutiqqak Aapama sivunniagikkaŋa uvamnun? Uvaŋa nagliksağluŋa tuquruksrauruŋa. Imiqtaksrağigiga taamna imana qallutim Aapama qaisaŋa uvamnun?”

Annas-ŋum Apiqsruqtuiħa Jesus-mik

¹² Anuyyiuqtit piqasriqhutin qaukhiğmikk suli Jew-ŋuruat qaunaksriŋisa tiguniğaat Jesus qiliqsruqlugu, ¹³ aasrii sivulliuplugu Annas-muutiplugu atanigmun, taataruŋanun Caiaphas-ŋum. Caiaphas-guuq qauqhiupluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumani uki-umi, niŋuagiplugu taavruma Annas-ŋum atangum. ¹⁴ Taamna Caiaphas uqautriñiqsuaq qaukhiñitnik Jew-ŋuruat iħuatlukkisiñiplugu atausriq iñuk tuqqutaukpan piqusriğuni iluqaitnik iñuŋnik.

Peter-m Piħlaaqħa Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun maliŋniğaa Jesus. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukhiata agaayuliqsit, isigñiqsuq igluqpananun qaukhiata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶ Peter-li qichagniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukhiata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñumun. Itqutinigaa Peter tatqamuŋa uqatigianikamiuŋ niviaqsiagruk taluliqiri. ¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaqsiagruum nipliutinigaa Peter, “Uvva, ilagivatin maliguaqtaiñ tatqavruma iñuum?” Peter-m kiugaa, “Ilagingitchaatŋa.” ¹⁸ Alappaanupluniguuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuqhutin aumaniñ qichagniqsut avataani auksiqhutin inmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqsipmiñiqsuq inmiñik.

Qaukhiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

¹⁹ Qaukhiata agaayuliqsit apiqsruqtuğniğaa Jesus ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun. ²⁰ Jesus-ŋum kiugaa, “Uqagaqtuŋa sagvipluŋa kisupayaamun. Ilisautrisuruŋa Jew-ŋuruat katragvinitni suli agaayyuvikpanatni. Nipiqanğitchuŋa qanutchiñik irigaqtuğluŋa. ²¹ Suvaatami apiqsruqtaqpsitña uvaŋa. Apiqsruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautiħat uvaŋnun. Iliŋisa ilisimagaat qanuq uqaligã.” ²² Taatnaqman Jesus ilanataguq qaunaksrit patiktiqlugu nipliutigaa, “Qanuqhutin itnailiplugu kiuliqpiuŋ qaukhiat agaayuliqsit?” ²³ Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa nipliğuma qanutchimik nalaunŋaigluq uqautigiun iluqaitñun uvaniittuanun. Aglaan nalaunŋaruamik pakma nipliğniğuma, suvaata patikpiña?” ²⁴ Annas-ŋum tuyuginigaa Jesus qiliqsruutraq Caiaphas-mun qaukhiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piħlaaqapsaħa Jesus-mik

²⁵ Peter-guuq auksigugaagniqsuq ikniğmun aasriñ iñuich apiqsruğniğaat, “Taavruma iñuum ilagingitpatin maliguaqtaiñ?” Peter-m piħlaagutinigai, “Ilagingitchaatŋa ilaan maliguaqtaiñ.” ²⁶ Ilanataguq qaukhiam agaayuliqsim savaktaiñ, ilaginikkaŋan taivruma siutaiqsikkaŋan Peter-m, nipliutinigaa, “Qiñingitpigiñ piqatauplutin ilaani nautchiivini?” ²⁷ Peter piħlaalgiñniqsuq, “Ilagingitchaatŋa.” Taatnaqmiuglu taimña aqargiqpak qalguqtağniqsuq.

Pilate-ñum Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

²⁸ Taapkua aullautiniġaat Jesus Caiphas-ñum tupqaniñ kavanam Pilate-ñum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ñuruat isiqataungiññiqsut tatqamuna agliqsraħkun salumaigumangitlutin inmiknik. Piquṭigiplugu niġiqatauħiksraqtin itquplugu niġiqpagvikaami taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauiġmik. ²⁹ Taatnaqhuni Pilate anipluni uqaqatigityaqtuaġniġai nipliutiplugich, “Sumik agvisiqaqpsiuñ qamna iñuk?” ³⁰ Taapkua kiuniġaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savvaqħukkataġuni piñġitpan.” ³¹ Pilate-ñum nipliutiniġai, “Tigusriuñ ilipsitñik atanniqsuġlugu tuvraġlugich maliġutaksrasri.” Jew-ñuruat kiuniġaat, “Rome-maġmiut tuqqutchipkaiyumiñaitchaatigut iñuñmik maliġutaksrirtiptigun.” ³² Taamnaguuq atuummiñiqsuq immiutaupluni Jesus uqautigimakkananun qanuq ililugu tuqqutauiħksraġmigun.

³³ Pilate isiġniqsuq kiñumun inimiñun aasrii tuqħuqħugu Jesus-ñum apiqsruġniġaa, “Uvva umialigivatin Jew-ñuruat?” ³⁴ Jesus-ñum kiuniġaa, “Taamna apiqsruutigiviuñ ilipniħiñaq naaga atlat uqautivatin uvapkun?” ³⁵ Pilate nipliqsuq, “Jew-ñunasugiviña? Jew-ñuqativich suli qaukħiñisa agaayuliqsit qaisaġigaatin uvañnun. Suruami pivatin?” ³⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña umialgungitħuña marrumani nunami. Umialguguma atrilugu umialik marrumani nunami, maliġuaqtitka añuyakkayaqtut tigutqunġilluña Jew-ñuruanun. Aglaan aħalatchiħiġa maakħaqaunġipiaqtuq.” ³⁷ Pilate-ñum apiqsruħiñniġaa, “Ilviñmi umialguvich?” Jesus-ñum kiugaa, “Tarra, nipliutigigiñ umialgunipluña. Uvaña aniruañuruña suli nunamuktuañuruña piqusriqħuña uqaħksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuuhikun naalagaġigaaña.” ³⁸ Pilate-ñum apiqsruġaa, “Suami una ilumutuuhiq?”

Jesus Tuquruksraġuġaat

Pilate-ñum kiñumun anilġitħuni Jew-ñuruanun nipliutiniġai, “Uvaña paqitħilguiññiqsuña sumik tuqurrutiksrañanik. ³⁹ Aglaan tuvraħuqħugu atuumiraġikkaqsi piħiñaaġuutigiga patchisaigihksraġa isiqtamik ilipsitñun uumani niġiqpagvikaami taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauiġmik. Ilipsi uvañnun patchisaiqsitquvisiuñ umialgat Jew-ñuruat ilipsitñun?” ⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusriħlapiaqħutin, “Taamnaunġitħuaq, pisutħukkikput Barabbas.” Taamna tiglinħiaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-ñum Jesus tigupkaħuqħugu ipiġaqtuqsiupkaġniġaa. ²⁻³ Añuyyiuqtit ni-aquusriġniġaat kakitħaġnanik suli atnuġaaqħugu umialiktamik ukilħaaġiksaamik aasrii nipliatiqaqsiplugu, “Iñuupakkumuutin umialgat Jew-ñuruat.” Suli tikiñniġaat patiktiquataaqsipluguasrii. ⁴ Pilate-ñum anitqikhuni nipliutiniġai iñuich, “Pakma ilaa an-nisigisigiga ilipsitñun, ilitħuġitqulugu uvaña sumik paqitħiñġiħagun atanniusriak-srañanik pigiħililugu.” ⁵ Jesus aniñiqsuq niaquutilik kakitħaġnanik suli umialiktamik at-nuġaalik. Pilate nipliutiniġai iñuich, “Uvva, qiñiqsiuñ iñuk!” ⁶ Qaukħiñich agaayuliqsit suli qaunaksrit qiñiqamitruñ iġiallaksagñiqsut, “Kikiaktuutisriuñ sannigutamun, kikiaktuutisriuñ sannigutamun!” Pilate-ñum nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriuñ sannigutamun. Paqitħiñġitħuña agvisiksrañanik atanniusriaqaliksrañan taatna.” ⁷ Jew-ñuruat kiuniġaat, “Maliġutaksraqaqtugut uqaħiqaqtuamik ilaa tuquruksrauplugu takku nipiqaqtuq iġniġinipluni Agaayutmun.” ⁸ Pilate-ñum tusraa'amigich taatna nipli-aruat, ilaa naviasruħilħapiaqħuni itqutipkaġniġaa Jesus. ⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuna uqaqsittaagvinmun nipliutiniġaa Jesus, “Nakiñ agġiqsuami?” Aglaan Jesus ki-unġiñniġaa. ¹⁰ Pilate-ñum nipliutilgiñniġaa, “Ilvich uqautisrunġitpiña? Itqaġiuñ uvaña aħalatchirrutiqaligā patchisaħiħiñauplutin suli kikiaktuutipkaħiñauplutin sannigutamun.” ¹¹ Jesus-ñum kiugaa, “Pigigiñ aħalatchiħiq uvapkun kisianik qaisauħagun ilipnun

Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqaqtuq kamanatluktuamik ilipniñ.” ¹² Pilate-ñum tusraa'amiuñ taamna ilaan annautis-rulillaipiatlukkaluagñigaa patchisaiglugu. Aglaan Jew-ñuruat igialaplutiñ kiumanigaat, “An-naktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilauraagiyumiñaitchaatin. Kiñapayaaq inmiñik ataniguqtaqtuaq Caesar-m akilligigaa umialguruam Rome-mi.” ¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisinigaa Jesus aasrii aquvitluni atangum inaanun, taggisiliñmun “Iyağanmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.” ¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnañhum nigiqpagvikaamun taggisigaqtuam Apqusraaqtitaukigmik, Pilate nipliutiniñgai Jew-ñuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!” ¹⁵ Tamatkua iñuich igialaplutiñ kiunigaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ñum apiqsruñigai, “Uvañnun kikiaktuutipkaqtitquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukñich agaayuliqsit kiunigaat, “Uvagut qaukñigmik umialigaqtugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqangitchugut.” ¹⁶ Tarra Pilate-ñum qaiññigaa Jesus ilinñitñun anuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iñuich aňalatkaqsiñigaaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktu-utriviaksrağmiñik, tikiutiylugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunğanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgotha-mik.” ¹⁸ Taapkua anuyyiuqtit kikiaktuutiniñgaat Jesus sannigutamun, piqasriqlugu malğunñik atlanñik iññunñik kikiaktuutiylugik sannigutanñun avataanun, Jesus qitiqluutiylugu. ¹⁹ Pilate-ñum aglanñigaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua anuyyiuqtit iliplugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ñuruat.” ²⁰ Iñugiaktuat Jew-ñuruat agliqiniñgaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia unasriñgitluni nunaaqqimiñ. Ilisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruinutlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu sulii Greek-tigun. ²¹ Jew-ñuplutiñ qaukñisa agaayuliqsit itnañigaaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ñuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqağniylugu, uvaña umialigigaatña Jew-ñuruat.’” ²² Pilate-ñum kiunigai, “Qanuq iliplugu uvaña aglakkağa taatna aglaksimagisiruq.”

²³ Anuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruñ Jesus sannigutamun, tiguniñgaich atnuğaanñi autaaqsiplugich sisamainutlugich, atausriuttaagutiñ piqatlasriplutiñ, aasriiñ atnuğaanña kiluilaq ukiñhaaq aulailaq qaligurriañumaniqsuq. ²⁴ Anuyyiuqtit uqaqsiñiqsut avatmun, “Aliktusruñaqnagu una, nalautchaagautigilakput ilitchuğisağlugu kimun piginiaqtilaanña.” Taatnaqamitruñ immiññigaaat uqaliq uqautigimaruaq itna,

“Ilinñisa autaağaiñ atnuğaatka inmiknun,
suli nalautchaagautigiplugu atnuğaağa.”

Psalm 22:18

Anuyyiuqtit piñigaaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitlugich qichagñiqsut killinñani kikiaktuutrivium Jesus aakanalu, sulii aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, sulii Mary Magdalene. ²⁶ Jesus-ñum qiniqamiun aakani sulii maliguaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniñgaat aakani, “Aakaan, tarra igñiñiñ!” ²⁷ Sulii nipliutiylugu taamna maliguaqti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakñaniñaglaan taavruma maliguaqtim inmanñigaa kiñuniğmiñun.

Jesus-ñum Tuqułha

²⁸ Jesus-ñum ilisimaniñgaat, sum iluqani immikkaułha, sulii agliqsimaruaq uqaliq im-mianiktitchaqługu nipliğniñiqsuq, “Imiğuktuña.” ²⁹ Piñaluguuq tamaani inniqsuq imalik siigñagluktuamik misruqqumik. Tarra ilinñigaaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiiñ ak-iqqumik israuttusriqlugu takpichuñña israagutiylugu qaqłuknun. ³⁰ Jesus akuqtuqamiun misruğuuq nipliğniñiqsuq, “Tarra naattuq.” Aasriiñ sikitlugu niaquni aniğniñigñiqsuq.

Jesus Kapigaat Sannigaagun

³¹ Tarra Jew-ḡuruat inḡiḡniḡaat Pilate, niugaaqtaḡukḡugich tuḡunaḡiaqupluḡich taapkuua aḡutit tuḡqutauruat aasrii atqaḡtilluḡich sannigutaḡitniḡ. Taatnaḡuḡniqsut takku tikiumapluni tallimmiuḡiq akunniḡsaami ilinḡisa niviḡatqunḡitluḡich timit sannigutaḡitniḡ minguiḡsiaḡvium uvluani, takku tikiumaniaḡhuni nuimanḡsraq minguiḡsiaḡiq atlaniḡ minguiḡsiaḡiḡniḡ. ³² Aḡuyyiuḡtit taruḡaḡaminḡ niugaaqtaḡniḡaich taapkuak avataani Jesus-ḡum tuḡqutauḡatauruak Jesus-kun. ³³ Aglaan tikitmatruḡ Jesus ilitchuḡiniḡaat tuḡuaniksimaḡha. Taatnaḡḡugu ilinḡisa niugaaqtaḡniḡniḡaat. ³⁴ Aglaan ilaḡata aḡuyyiuḡtit kapiniḡaa panamiḡnik Jesus-ḡum sannigaaḡun aasrii tarvauvaa auglu imiḡlu maḡiplutik. ³⁵ Iḡuk taamna qiniḡtuaḡ taavrumiḡa ilisimarriḡniḡaa ilipsipsuuḡ ukpiḡsritquplusri. Ilaan uḡauttutaa ilumutuuruḡ, sulii ilisimagaa uḡauttutmi ilumutuulḡha. ³⁶ Taatnaiḡipluḡu iḡiḡtauniḡsuḡ aglausimaruaḡ uḡaḡiḡmi immiḡḡugu, “Nalliatunniḡ sauniḡikkaḡiḡ piḡyaḡ-takkauyumiḡaitchut.” ³⁷ Sulii atla uḡaḡiq itnaḡsimaruaḡ, “Ilinḡisa sukuḡiḡluḡu qiniḡisigaaḡ ilaa kapukkaḡtiḡ.”

Jesus-ḡum Iḡuvikkauḡha

³⁸ Taavruma aquaḡun Joseph-guuḡ Arimathea-ḡmiu maliḡuaḡtaupmiḡniḡsuḡ Jesus-mi nalunautchiḡluni takku iḡsimmaḡmi Jew-ḡuruanik piḡluni. Apiḡsruḡman Pilate-ḡum pitquniḡaa timi, Joseph-ḡumaasrii aullautipluḡu. ³⁹ Nicodemus, taimḡnaptuuḡ qiniḡiaḡtuaḡ Jesus-mik unnuami, tuvaaḡatauniḡsuḡ Joseph-mi saagaḡhuni tallimakipiatun uḡumaisilaaliḡmik tipraḡiksautinik atlagiḡnik atiqḡtuanik myrrh-miḡlu aloemiglu. ⁴⁰ Taapkuak iḡḡuk piḡniḡaak Jesus-ḡum timaa nimiḡsruḡḡugu ukiḡhaamik piunḡiyaikkusriḡsuḡsimmaan, taatnatun Jew-ḡuruat timimik savaaḡaḡaḡiḡhat atripluḡu. ⁴¹ Taavrumaniḡuuḡ nautchiiviḡmi Jesus-ḡum tuḡqutauviani inniḡsuḡ nutaaḡ iluḡiksraq atuḡsimailaaḡ. ⁴² Uvvaasriiḡ pisigiḡluḡu Jew-ḡuruat paḡnaviat, sulii taavruma iluḡiksram qaniḡhagun, inillanḡniḡaat Jesus taruḡa.

20

Iḡuviḡ Iḡuitchuaḡ

¹ Uvlaatchaurami aullagḡniisautaani akunniḡsaam tanuḡaḡuḡaaḡtitluḡu, Mary Magdalene iluḡiḡmuḡniḡsuḡ aasrii qiniḡḡugu iyaḡak. Piiḡsimaniḡsuḡ paananiḡ iluḡḡum. ² Aḡpaḡsruḡhuni utlautiniḡsuḡ Simon Peter-mun sulii atlamun maliḡuaḡtimun, Jesus-ḡum piḡpaḡikkaḡanun, aasrii uḡautipluḡik, “Iḡuich aullautiniḡaat Ataniḡ iluḡiḡmiḡ. Ilitchuḡiḡitchikput napmun inillaktilaanḡa.” ³ Peter-lu atlalu taamna maliḡuaḡti utlautiniḡsuk iluḡiḡmun. ⁴ Iluḡatik aḡpaḡsruḡhutik, aglaan ilaḡataan maliḡuaḡtim uniḡniḡaa Peter tikilḡaaḡhuni aasrii iluḡiḡmun. ⁵ Auḡrukami qiniḡniḡaa ukiḡhaaḡiksaaḡ nimiḡsruutaa aglaan isinḡiḡniḡsuḡ. ⁶ Kiḡuagun tikitḡami Simon Peter uyiḡniḡaḡhuni isinḡniḡsuḡ tatqamuḡa qiniḡḡugich aasriiḡ ukiḡhaat nallaviani, ⁷ sulii ukiḡhaaḡ nimḡtaturuaḡ Jesus niaquanun inillaksimanḡiḡniḡsuḡ taapkunḡa ukiḡhaanun aglaan imullaksimanḡsuḡ ilaaḡun. ⁸ Taimḡnali atla maliḡuaḡti tikilḡaaḡaluaḡtuaḡ iluḡiḡmun isiqmiḡniḡsuḡ, qiniḡḡugu aasrii ukpiḡsriḡluni. ⁹ Ilinḡik kaḡiḡsianilguiḡniḡaaksulii aglausimaruaḡ uḡaḡiq itnaḡsimaruaḡ ilaa aḡitqikkisiḡniḡluḡu tuḡuḡiḡmiḡ. ¹⁰ Tarakḡa taapkuak maliḡuaḡtik utiḡniḡsuk aḡilaḡhutik.

Jesus-ḡum Sagviḡha Mary Magdalene-mun

¹¹ Mary-li silataani itluni iluḡḡum qianiḡsuḡ. Qiallagḡmi auḡruaḡniḡsuḡ qiniḡḡuhuni iluḡiḡmun. ¹² Aasrii qiniḡtuoḡ malḡuḡnik israḡullanḡnik atnuḡaallaḡnik qatiḡtaanik aḡuppiruak Jesus-ḡum timaan irviani, ilaḡataa niaquan tuḡaani aasriiḡ ilaḡataa isigaiḡ tuḡaatni. ¹³ Taapkuak nipliutiniḡaak, “Marii, suvaata qiaḡvich?” Kiuniḡik, “Iḡuich aullautiniḡaat Ataniḡa, aasriiḡ nalugiga ilinḡitḡun napmun inillaktilaanḡa.” ¹⁴ Taatnaḡqaaḡhuni kinḡiaḡhuni aasrii qiniḡniḡaa Jesus qichaḡtuoḡtuoḡ, aglaan ilitchuḡiḡniḡniḡaa Jesus-ḡutilaanḡa. ¹⁵ Jesus-ḡum apiḡsruḡniḡaa Mary, “Suvaata qiaḡvich? Kiḡa pakikpiunḡ?” Aḡnam

nautchialiқinasugiplugu nipliutiniǵaa, “Iñuuk, aullautigupku uvakña, uqautillañña napmun inillaktılaaña; uvañali aiyumigiga.” ¹⁶ Tarra Jesus tuqluǵaa atqanik, “Marii!” Aǵnaq kiniaqhuni uqaǵniqsuq ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruaq Hebrew-t uqausrinisigun, IIsautrii!) ¹⁷ Jesus-ñum nipliutitqinñiǵaa, “Aksinñiaqnaña takku aullangitchuñasuli pakmuña Aapamun. Aglaan aullaǵutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuñaǵniǵniñluña ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvaña Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun.” ¹⁸ Mary Magdalene uqautityaǵniǵai maliguaqtit qiñiǵniplugu Ataniq suli tamatkuniña uqautinipluni.

Jesus-ñum Sagviǵha Maliguaqtimiñun

¹⁹ Tamarrumani uvlumi unnukman aullaǵniisautaani akunniqsaam, maliguaqtit katimmiñiqsut atautchimi kiluusautiplutin nuyuaqhutin Jew-ñuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ñum tikitlugich akunanǵiñiǵai nipliutiplugich, “Qiñuiññaq ilipsitñun!”

²⁰ Taatnaqqaqhuni qiñiqtinniǵai ikiñiǵmiñik arganmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliguaqtit quviatchañniqsut qiñiqamitruñ Ataniq. ²¹ Jesus-ñum nipliutitqinñiǵai, “Qiñuiññaq illi ilipsitñun! Atriplugu Aapam tuyuqalħa uvamnik, taatnatuntuuq tuyuǵigipsi.” ²² Taatnaqamigich aniqsaǵviginiǵai taapkua maliguaqtini nipliutiplugich, “Akuqtuqsuñ Ipqitchuaq Irrusriq. ²³ Ilipsi natqiusrimaǵupsigik iñuich killuqsautinich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaangitchupsigik killuqsautinich natqikkaungitchut.”

Jesus Sagviǵha Thomas-mun

²⁴ Iñarguuq maliguaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malǵimik, tarani ingiñniqsuq Jesus tikitman. ²⁵ Atlat maliguaqtit uqautiniǵaat, “Qiñiǵikput Ataniq!” Thomas nipliutiniǵai, “Qiñiǵisuaǵupkich ikiñiñi kikiagich argaiñi suli ililugich argatka ikiñiñanun sanigaani ukpiqsriyumiñaitchuña.”

²⁶ Akunniqsaananiqhutin kiñuvatigun maliguaqtit katimalǵiñniqsut, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umiktuutiqaǵniqsut, aglaan Jesus akunanjanilǵiñniǵai nipliqhuni, “Qiñuiññaq ilipsitñun!” ²⁷ Ilaan nipliutiniǵaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvuña, qiñikkich argatka, israaǵutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtunǵiǵutin ukpiqsriiñ!” ²⁸ Thomas kiuniǵaa, “Ilvich atanigigikpiñ suli Agaayyutigigikpiñ!” ²⁹ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiliqpich qiñianikapña kisianik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriuat qiñiǵaluaqnaña.”

Qanuq Pitquriǵhat Ukua Makpiǵaat

³⁰ Jesus-guuq iñiqtqaǵniqsuq iñugiaktuanik atlanik quviqnaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuǵaatni, aglaksimalutin ingitchuanik ukunani makpiǵaani. ³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ñutilaanani Iǵniña Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriñipsigun ilaanik.

21

Jesus-ñum Sagviǵha Tallimat Malǵuñnun Maliguaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaǵniqsuq inmiñik maliguaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnailiplugu, ² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malǵimik, Nathanael-lu Cana-ǵmiu Galilee-mi, iǵñaglu Zebedee-m suli malǵuk atlat maliguaqtik, iluqatin atautchimiinniqsut. ³ Simon Peter nipliǵniqsuq ilamiñun “Qal-liǵniqtañña.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiǵaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatin ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqtutilaanani sumikunniñ qalunǵiñniqsut. ⁴ Siqinǵum mayuuraalħani Jesus qichaǵniqsuq imǵum siñaani aglaan maliguaqtaiñ ilitchuǵinginiñiǵaat Jesus-ñutilaanña. ⁵ Ilaan nipliutiniǵai, “Ililǵaat, qaluutiqaqpisi?” Ilinisa kiuniǵaat, “Naami.” ⁶ Ilaan nipliutilǵiñniǵai, “Sinjitchiun kuvraqsi taliqpian tuñañanun umiapsi, ilipsili qalukkumuusri.” Maliguaqtit sinjinniǵaat kuvraqtin aasriñ payyaksaniǵaat

nuqitchaqamitruḡ umiam iluanun takku qaluuvagitluni. ⁷ Maliguaqtim Jesus-ḡum piqpagikkaḡan nipliutiniḡaa Peter, “Piḡḡa Ataniḡiniḡikput.” Simon Peter-m tusraa'amiuḡ takpiḡḡa Atanḡulha, ilaan atitqiksiqamiuḡ atnuḡaani mattaummitchani misinḡḡiqsuq taḡiumun. ⁸ Taapkua ilai maliguaqtit kilvaḡniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluḡnik ilinich unasriuraqhutiḡ siḡaaniḡ, tallimakipiatun apluqppaktaaqhuni uraksrayuḡnaliktun. ⁹ Ilinich tulakamiḡ, qiḡniqtut iknipiamik qaluḡnik uutaliḡmik suli qiḡniqhutiḡ qaqquḡnik. ¹⁰ Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Uvuḡautrisitchi ilaḡitḡik qaluich qaluktapsi akkuvak.” ¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kaliḡḡiḡaa kuvraq siḡaanun imalik qalukpaḡnik, tallimakipiaq malḡukipiaq qulit piḡasrunik iḡugiaktiilaaliḡnik; naagatarra iḡugiakkaluaqhutiḡ kuvraḡat alinḡiḡḡiqsuq. ¹² Jesus-ḡum nipliutigai, “Uvuḡaḡusri niḡisitchi.” Nalliataunniḡ maliguaqtit apiqsruḡmangiḡḡiḡaa, “Kisuvich?” Ilinisa ilitchuḡiniḡaat Atanḡutilaananiḡ. ¹³ Jesus-ḡum qallilaaqhuni tigu'amiuḡ qaqqiaq autaḡniḡaa ilinitchiḡun. Taatnatunsuli piḡiḡaa qaluk. ¹⁴ Taavrumani piḡatchiḡḡiḡai Jesus-ḡum qiḡniqtitalḡi inḡiḡik maliguaqtinun aḡitqiqaqaqhuni tuquḡiḡmiḡ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinich niḡianikmata Jesus-ḡum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iḡḡiḡa John! Piqpagitlukpiḡa ukunakḡa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḡisimagiḡ uvaḡnun piqpagiḡhiḡ.” Jesus-ḡum nipliutigaa, “Niḡipkakkich ipnaiyaatka.” ¹⁶ Tugliḡiḡuḡu Jesus nipliutilḡiḡḡiḡaa, “Simon! Iḡḡiḡa John! Piqpagiviḡa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḡisimagiḡ uvaḡnun piqpagiḡhiḡ.” Jesus-ḡum nipliutilḡitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.” ¹⁷ Piḡatchiḡuḡuḡik Jesus-ḡum nipliutilḡitchaa “Simon, Iḡḡiḡa John, piqpagiviḡa?” Peter aliatchaḡniqsuq Jesus-ḡum apiqsruḡmani piḡasruni atiruamik, “Piqpagiviḡa?” Aasrii Peter-m kiuniḡaa, “Ataniiq! Iḡisimagiḡ suapayaaq. Iḡisimagiḡ uvaḡnun piqpagiḡhiḡ.” Jesus-ḡum kiugaa, “Niḡipkakkich ipnaitka. ¹⁸ Iḡumutuuruamik nipliutigikpiḡ, nutau'avich tapsiaḡiksiplutiḡin iḡliḡaqtutin napmupayaaḡukavich. Aglaan utuqqaḡuḡuvich atlam iḡuum qiliḡniḡaḡatin israaqtillutin aullautlutin aullaḡvigisrunḡisaqnun.” ¹⁹ Taatnaqamiuḡ Jesus-ḡum uqautilḡiniḡaa qanutchikun tuquḡikun Peter-mun kamaḡatinniaqtilaanḡ Agaayyun. Taatnaqqaḡuḡu nipliutiniḡaa, “Maliguaḡḡa!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtilu

²⁰ Peter-m kiniaqhuni qiḡniḡniḡaa maliguaqti Jesus-ḡum piqpagikkaḡa maliktuḡaq. Taimḡauniqsuq ikusiksimaḡtuḡaq qanitluni Jesus-mi nullautchiqamiḡ suli apiqsruḡtuḡaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniḡniaqpatin?” ²¹ Peter-m qiḡniqamiuḡ taamna apiqsruḡniḡaa Jesus, “Ataniiq! Qanuḡniaqpaliuna?” ²² Jesus-ḡum kiugaa, “Uvaḡa iḡuupkaḡukkupku aggitqinḡiaḡamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinḡa!” ²³ Taamna uqauttutaa siaminniḡsuq akunḡatnun aniqatigiḡḡun taamna maliguaqti tuquyumiḡaiḡiḡiḡuḡu. Jesus taatnangiḡḡiḡsuq tuquyumiḡaiḡiḡiḡuḡu, aglaan itnaḡhiḡaḡhuni, “Iḡuupkaḡukkupku aggitqinḡiaḡamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruḡ quliaqtuaqtuaq tamatkuniḡa, sulipsuuq aglaktuaq tamatkuniḡa, aasrii nalunḡitchikput quliaqtuaḡikkaḡan ilumutuulha.

Uqaliqsaḡun

²⁵ Iḡugiakkaluaqtuḡ atla qanusriḡ Jesus iḡniḡtaḡikkaḡa. Iluqatiḡ aglaksimalutiḡ atausriukattaḡluḡich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigmmanilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suragáhat Uqqiraqtit

¹ Aglaktuna uumiña Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpigaani aglaktuanjaa suragálpayaaniñik Jesus aullagñiñhaniñaglaan savaaqaligmiñik ² taivrumunaaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuaní Jesus aullağaluqaani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsrugai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³ Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigiragigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuğnağumiñaiqlugu anitqilha malğukipiat uvlut akungatni, suli Jesus-ñum uqautiplugich anaaquqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qilañmun

⁴ İlaatniguuq Jesus-ñum piqatigilgitñamigich tiliñigai itna, “Uniññiaqnagu Jerusalem aglaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraña Aapaa akiqsruutigikkaña qaitkisiñiplugu, uqautigikkağa ilipsitñun. ⁵ Taimñaguuuq John paptaagutiqaqtuaq iñunñun imigmik aglaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶ Taapkua uqqiraqtauruksrat katilgitñamin piqatigiplugu Jesus apiqsruğniğaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqinñiaqpiun anaaquqaun Israel-aagmiunun [umialiqagumiñaglugich taimanisun]?” ⁷ Jesus-ñum kiuniğai, “Aapaa kisimi sivunnigisigaa qakugun atu-umaliksrana. İlaan ilisimapkağumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸ Akuqtuigisirusi sanñimik taimña Ipqitchuaq Irrusriq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaaniñu Judea-mi suli Samaria-mi unniiñ nunaacqipayaaniñi nunam.” ⁹ Taatnaamikagich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmunja ilinjitñun qiniqtitluni aasii ilinisa qiniñtlaiqsiğniğaat nuviyam puuqtiqmaun. ¹⁰ Aullaqtiqman qiniğugaaqtitlugich tatpakmunja, taimmaiñaq malğuk iññuk atnuğaallak qatiqtaanik qikaqasiitliğniqsuk ilinjitñun, ¹¹ nipliqhutik, “Galilee-ğmiut, suvaata qikaqhusi qiniqniaqpsi qilañmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmunja aggitqikkiñhitchuq taatnatun ilipsi qiniqmatun aullaqman tatpakmunja.”

Matthias-ñum İnanigaa Judas

¹² Maliguaqtit tavrakña utigniqsut Jerusalem-mun inğiuramiñ taiguutiqaqtuamiñ Olives-mik unasikpaguni inğiñniqsuamiñ nunaacqimiñ. ¹³ Tavrana tikitñamin Jerusalem-mun, ilinich mayuğniqsut inimun taivrumunja irvigikkağmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James igñigikkaña Alphaeus, Simon-lu Zealot-ñuruuq, suli Judas igñigikkaña James-ñum. ¹⁴ İluqagmin katiniqsut aku-laiqlugu iniqsrugviksrağmiknun piqasiqhutin agnanik suli Mary-mik aakagikkañanik Jesus nukatchianiglu. ¹⁵ İkituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiññamik iñugiaktigiyunnaqhutin. Peter-m makitluni nipliutiniğai, ¹⁶ “Aniqatiumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinnigaa David makpigaaniñi Agaayyutim. Uqaginiğaa Judas-kun sivuaní atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqaliksraña, taamna Judas sivulliuruuq tiguriruksranik Jesus-mik. ¹⁷ Judas ilağaluqaqtuaq uvaptikni atakkii Jesus-ñum piksraqtaagikkaña savaqatigitquplugu uvaptikni. ¹⁸ Judas-ñum aatchuutigianikamiun Jesus akiññaktaağniqsuq maninñik. Taavruminaasiiñ tauqsigñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluvigikkağmiñik. Tavrani katakami iluqani ilua qaagniqsuq. ¹⁹ İluqagmin iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaaniğaat, aasii inmin uqagmikun taiguusigniğaat Judas-ñum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia). ²⁰ Agaayyutim makpigaanani aglausimaruuq Psalms-ni itna,

Psalm 69:25

‘İlaan tupqa iñuiğumauq iññitqikkumiñaiğuni.’

Aglausimaruuqsuli,

Psalm 109:8

‘İlamik iñunmik inaniqsiağumauq savaaña.’

21-22 Taatnaqlugu iñuk inañjutiruksrauruq Judas-ñum savaañanun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullağniimaruaq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruaq añitqihagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ñum quliaqtuagipmaun paptaaktitchiñisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmaun Jesus pakmunja qilañmun.”²³ Ilinich nalunaigiñiqsut malğunñik iññunñik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik sulii Matthias-miglu.²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, “Ataniiq! Ilvich ilisimaraunuruatin uummatinñik iñupayaat, taatnaqlugu tikkuagutillañniaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaguvich.²⁵ Taamna uqqiraqti inañjutiymuuq Judas-mun atakkii unisağigaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiñun.”²⁶ Taatnaqqaahutin tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaañuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

¹ Uvlugguuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatin ukpiqsiruat katimalgiñiqsut.² Taimmaiñaq ilinisa tusaagaqsiliğniğaat siigruktuaq pakmakña liilaa anuqlipaktitmatun. Taamna siigruktuaq tusağnaqsiliğniqsuq iluqaani inimi.³ Ilinich qinñiaqsiliğniqsut ikniğmik liilaa qinñinalinñik uqqatun siamitlutin iñupayaanun.⁴ Ipqitchuam Irrusim añalatkaqsiliğniğai iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaqqsiliğniqsut atlakaagiiñik uqqiqhutin, taatna kanjisiñiaqsipługich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatin.⁵ Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ñuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaañiñiñ nunam taluqsiruat Agaayyutmik.⁶ Tusaakamitruñ siigruktuaq iñugiaktuat iñuich katinisut taapkunña. Iluqatin qanuğviiğniqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñiaqsipłutin sumiugiisigun uqqatigun.⁷ Quviğutchallapiaqhutin uqaqqsiliğniqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik?”⁸ Naagaunniñ kanjisiñiaqsitlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguqniñiaaptigun.⁹ Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut,¹⁰ Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, sulii iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ,¹¹ sulii Crete-tağmiut Arabia-ğmiutlu. Aninjaruaguut Jew-ñupluta aasiñiñ mumiksuaguut Jew-ğuqsimaahuta –iluqapta tusaagivut kanjisiñiaqsipługillu tamatkua uqaqmata kamañiaqtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.”¹² Quviğutchallapiaqaminñ kanjisiñiaqsitlaiqhutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?”¹³ Iñuilliasiiñ ilañich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaqqsiliğniqsut, “Ukua imilillapiaqsimaaplutin piñiqsut.”

Peter-m Uqautriñha Iñunñik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsimata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtiqatmiñik kiutyaaługich. Nipitusipluni nipliutiniğai, “Jew-ñuqatiptaa sulii iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naalağniñlaksitña! Nalupqinaigługu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaañanik.¹⁵ Ukua imiliqsauñitichut isumallapsisun atakkii uvlaañusugaaqtuqsuli.¹⁶ Taamna atuumaruaq Joel-ñum sivuniksriqirim uqautigikkaña itna,¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaililugu itkisiruq aqulligñi uvluni,
Uvaña siamitkisigiga Irrusigikkağa iluqaitñun iñunñun,
Iğñasi sulii panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,
nutaagikkasi qinñiaquuraaligutin
sulii utuqqanaasi siññaqtuqtağutin;
¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka añutitlu ağnatlu Irrusigikkamnik taipkunani uvluni aasii sivuniksriqiaqsilutin.
¹⁹ Qiniqtitkisigitka quviqnaqtuat qilañmi
sulii atlayuağnaqtuat nunami,

auglu ikniġlu suli itchialaruaq,

²⁰ siqiniqunniiñ tanuġaaqsilugu unnuatun
unniñ tatqiq kaviqsaaguglugu auktun
sivuanu kamanallapiaqhuni uvluan Atanguruam tikiuamakisraña.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuqluqpan Agaayyutmun
ilaan anniqsuġisigaa.’

Joel 2:28-31

²² “Israel-aagmiut, naalagnisitchi uqallamnun! Jesus Nazareth-miñ anutauruq
Agaayyutim tilikkaña. Agaayyutim savaagipkaġaa sanjiqaqhutiñ atlayuagnaqhutiñlu
qiniqqisuuatun. Qiñigisi nalupqinaiqługu ilisimaplugich tamanna atakkii atuummipluni
maani akunnapsitni. Taavrumuuna ilisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun tuyuġilha.

²³ Ilipsi anjalataksrirutigigiksi Jesus sumiunuruanun tuqqutitlugu kikiaktuutipkaqlugu
sanniġutamun. Aglaan Agaayyutim pisuġmigunlu ilisimamigunlu sivunniunjanikkaña
taatna. ²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiun tuquġigmiñ pituiqlugu iñuuligmun. Jesus
tuqqutiqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiyumiñaitchuq iluviġmi tuqunaruapayaatitun.

²⁵ Taivruma David-ñum uqautiginigaa itna,
‘Uvaña qiñigiga Atanguruq sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniitluni
aasiñ tunjalguruña ilaani ihuilliuqama.

²⁶ Taatnaqlugu uummatiga quviasuktuq, suli nipiqaqtuña quviasuġmik.
Tuquġisigaluññaġmaunniiñ niġiugaġigiga nalupqinaiqługu,

²⁷ Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusigaa iluviġmun,
naagaqaa timaa savaktivich piunġigniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik iñuuniagviksramnik,
aasii quviasukkisiruna atakkii nayuutipluna ilipni.’

Psalms 16:8-11

²⁹ “Aniqatiut, uvaña uqautiraksragigipsi nalupqinaiqługu sivulliaptigun David-
kun. Ilaa tuqupman iluviġaat, aasiñ ilisimagaat iluvġa marrumuñaaglaan uvlumun.

³⁰ Ilaa sivuniksriqirauruaq suli kanjqsimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani
inmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaña David-ñum kinuvianiiñ ilaņat
ataniġuqtikisiñiplugu inmisun. ³¹ David-ñum qiñiġuuraaginiġaa qanuq Agaayyutim
anipkatqiliksraña anniqsuġti akiqsruutigikkana taamna Christ uqautigiplugu
itnaqhuni, ‘Agaayyutim uninitchaa ilaa iluviġmun suli timaa piunġinitchuq.’ ³² Taamna
Jesus Agaayyutim anitqiksitkaa iluviġmiñ, aasii uvagut ilisimaurugut taavrumuuna.

³³ Agaayyutim ilaa taliqpinmiñuktikaa kamañqsiplugu suli qaitchiplugu Ipqitchuamik
Irrusiġmiñik Aapami akiqsruutigikkanañatun aasiñ Jesus-ñum qaitchiplugu uvaptiknun.
Tamanna akuqtuġikput pakma, taatnamik qiñiaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsiptan
uvaptigun. ³⁴ David inmi timituummaġmi pakmuñaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliġniqsuq,
‘Agaayyutim nipliutiniġaa Ataniġa,

Aquvittin kamagiviksraupipnun,

³⁵ aquppiħapni uumiksritin anjalataksrirutigigisitka ilipnun.’

Psalms 110:1

³⁶ “Aasiñ Israel-aagmiupayaasii ilitchuġiraksragigiksi nalupqinaiqługu, taamna Jesus
kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniġuqlugu suli anniqsuutauplugulu.”

³⁷ Taapkua iñuich tusaakamitruñ Peter-m uqautigikkana ihuilliuġniqsut. Apiqsruġniġaat
Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanuġisiiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uqapsaagniġai, “Nunuraliġusi mumigitchi killuqsautipsitniñ. Suli
atausriukattaagusi paptaaqtittitchi ukpiqsririgugusi atqagun Jesus Christ. Agaayyu-
timli natqutiyumagaasi killuqsautipsitniñ, aasiñ ilaan aatchuġisigaasi Ipqitchuamik
Irrusimik. ³⁹ Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkana tunaaqaqtuq ilipsitñun qi-
tunġapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun unasiqsuami, iñuich iluqaisa Atanguruam Agaayyu-
tipta tuqluġai inmiñun.” ⁴⁰ Peter uqaqtuq iñuġiaktuanik atlanik uqahġnik. Aasiñ

ilaa naatchiqami itnaqługich, “Annautillaksagñiağitchi ilipsitñik anasiññuqsautmiñ tik-iññaqtuamiñ pigiitchuanun iñunñun tuqqutchiruanun Jesus-mik.” ⁴¹ Iñugiaktuat ukpiqsririñiqsut uqahğmik suli paptaaqtitlutin, iñuk 3,000-yunnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriruanun tamarrumani uvlumi. ⁴² Ilinich ilisaaqaaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niğiqatigiikhutin suli iniqsruqatigiikhutin.

Qanuq Ukpiqtuanuruat Piqatigiilhat

⁴³ Uqqiraqtit iñiqtaqağniqsut iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniñ iñupayaat ikpigiagutiniğaat Agaayyutim savaaqalha uqqiraqtitigun. ⁴⁴ Iluqağmin ukpiqtuat atautchimiiyusiñiqsut suli piqagtirrutiplutin suurağmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuqsriuliqamin tunisiñiqsut nunautmiknik suli suuramiknik, aasiñ autaaqługich piññaaktaatin iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶ Uvlutaugagipman ilinich katraqniqsut agaayyuvikpanmun. Niğirağagñiqsut atautchimi kinunimikni, aasiñ niğikamin quviasukhutin pisuillaqiaqhutinlu. ⁴⁷ Ilinisa quyaragigaa Agaayyun, aasiñ atlat iñuich nakuagigaiç ukpiqsriruapayaat. Suli uvlugagipman Atangum ilaniktuuqtinnigai iñunñik ukpiqtuanuruanun tamatkunina anniqsukkağmiñik.

3

Peter-m Iħuaqsiqkaiħa Pisutlailaamik

¹ Ilaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpanmun, iñuich iniqsruğviat tikit-malhani. ² Agaayyuvikpanmi paaqağniqsuq taggisilinmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniquuq anun una aquppiraqniqsuq pisunğanjitchuaq aniñiğmiñaglaan. Uvlugagipman ilamiñun tavranautipkağniqsuq taavrumuna paamun iniqsruğviksrağmiñun maniuranik iñunniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpanmun. ³ Peter-m lu John-ñumlu apqusaqmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpanmun inigñiğik aatchullakiksrağmigun maninmik. ⁴ Taapkuak kinjaqamitku iriğruiñaaqługu Peter-m nipliutiniğaa, “Qiñiqtiguk!” ⁵ Taavruma iñuum qinñiaqsiñiğik niğiuqhuni aatchuusiaksrağmiñik ilinikniñ. ⁶ Peter-m nipliutiniğaa, “Maniitchuna suramikunniñ aglaan aatchuğniagikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” ⁷ Peter-m tigukamiun taliqpiagun makitquplugu, taimmaiñaq anutiqniam niunñ sayaniktigñiqsuk. ⁸ Nutinñiqsuq qikaqtiqhuniasiiñ pisuaqsipluni. Ilaan isiqatiginiğik Peter-lu John-lu agaayyuvikpanmun pisukhuni misigaqsimmağmi quyyasimmaan Agaayyun. ⁹ Iñuich tavrani qinñiğniğaat pisukługu quyammağmi Agaayyutmik. ¹⁰ Iñupayaat ilisaginiğaat injularauplugu aquppisuuruaq agaayyuvikpaum paanani taggisilinmi Piññaqnaqtuamik. Iluqağmin quvigutçhallapiagñiqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuna anutmun.

Peter-m Quliaqtualha Agaayyuvikpanmi

¹¹ Iñuitguuq qinñiqamitruñ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaanak Peter-m lu John-ñumlu aupillautiginiğaat, aasiñ qinñiğiaqługich katimmavinmun taggisilikkun Solomon. ¹² Peter-m qanuğviiqsuat qinñiqamigich nipliutiniğai, “Israel-aagmiut, qanuğmi taamna quvigutçhautigivisiun qinñiqpaaqsiplutaasiiñ? Uvaguk pisutlasipkanjtkikpuk manna anun sanñiptikkun naagaqaa ukpiqsriħaptikkun. ¹³ Aglaan Agaayyutaata sivullipta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu iħuaqsiqkağaa manna anun Jesus-kun, aasiñ taavrumuuna ilaan kamanaqtitkaa iğniñi Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus anjalatinun pigiitchuanun suksraaqługu sivuğaaani Pilate-ñum sivunniutianikmaunñniñ patchisaigukługu. ¹⁴ Ilaa iluqnauqsimaruaq Agaayyutmun nalaunñaruaglu naagasuli ayakkiksi, iniqsruqługu Pilate pituiğitquplugu iñuaqtuqtimik. ¹⁵ Taatnaħapsigun tuqqutkiksi taamna qaitchiruaq iñuuligimik aglaan Agaayyutim anitqiksitaña tuqunaruaniñ. Uvagut ilisimarriqsimmaagikput taamna. ¹⁶ Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlailaaq qinñikkaqsi ilisimakkaqsi lu mamititkauruq. Taamna anun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqługu iħuaqsikkauruq sivuqçapsitni.

17 “Aniqatiumaan, ilisimagaluaġmigiga una, ilipsiġu sivulliuqtituummapsiġu qaitkiksi Jesus sumiunuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutritiġi Jesus-mik. 18 Agaayyutim inilġaan uqaġikkaġa iluqaġisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruaq anniqsuqti nagliksaaqtuksraunipluġu, aasiiġ ilaan taatnaqtitkaa. 19 Aasiiġ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piigumagai killuqsautigikkasi. 20 Taatnaġupsi Atanġum sayyaagiksipkaġisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuġitlayumagaa Jesus annautriksraqtaġianikkani ilipsitġun. 21 Taamna Jesus qilaġmi ittuksrauruq taivrumuġa uvlumun supayaat nutaaguhiksraġatnunaġlaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiġ uqautigipmatun inilġaan. 22 Moses-ġum nipliutiginiġaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqaġisigaasi sivuniksriqirimik, atriluġu tuyuqaġi uvannik; taimġa itkisiruq iġupsitġiġ. Ilipsi naalaġniraksraġigiksi supayaamik uqautikpasi. 23 Kiġnapayaaq naalaġniġitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkaġanik ilaayumiġaitchuq Agaayyutim iġuiġi suli piyaqqukkaġisipluni.’ 24 Iluqaġmiġ atlat sivuniksriqirit Samuel-miġaġlaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. 25 Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiġuviaġikkaġasi Abraham-ġum. Agaayyutim akiqsruġaa qitunġanik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiġa akiqsruutmik, itna, Uvaġa piġiutiqaġisigitka iluqaġa iġuich nunami kiġuviaġikkaptigun. 26 Taatnaqġuġu Agaayyutim aġitqiksitmaun savaktini Jesus tuyuġigaa ilipsitġun sivulliuqpluġu ikayuġukhusi mumigusiġu piġiiliqiliġikkapsitġiġ.”

4

Peter-mġu John-ġumlu Apiqsruqtukkaulhak Uqaqsittaagvinmi

1 Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iġunġnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutin Sadducee-ġuruanik tikiġiġisut. 2 Iliġisa iġuaġiġiġiġaich uqairaqtik ilisautripmaknik Jesus aġitqinġipluġu tuqunaruaniġ, taamnaasiiġ ilitchuqqutaupluni tuquruat aġitqikkisiġhatnun. 3 Tigupkaġniġaich isiqtaupkaqġugik isiqsiviġmi unnuapak unnuaguqhunikii. 4 Aglaan iġugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriġisut, iġugiaktiġaaliyunat 5,000-mik aġutiġiġat. 5 Uvlutqikman Jew-ġuruat sivulliuqtinġillu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi. 6 Annastuuq qaukġiat agaayuliqsit itmiġisusq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutin atlanik ittuanik qaukġium agaayuliqsim ilaiġiġ. 7 Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiġiġaich, “Qanuqġuġu iġuaqsiqkaqpitku taamna aġun? Qanutchimik sanġiqaqpsik? Kia atqagun taamna pivitku?” 8 Peter-m aġalatiqaqġuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniġai, “Sivulliuqtaurasii sivulliuqtigruaġuplusi, 9 Suvaatatai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagutikkauviġuk ikayuġiġaptigun taavrumiġa pisutlailaamik iġuaqsiqkakkaptiknik? 10 Iluqaġi suli Israel-aagmiupayaat ilisimaraksraġigiksi una, Sanġiqaqtuq atigikkaġaġun Jesus Christ Nazarethmium kikiaktuutikkaqsi aasiiġ Agaayyutim aġitqiksitluġu tuqunaruaniġ. Taatnaqġuġu taamna aġun qikaqtuq iġuaqsikkaupluni sivuqqaqpsitġi. 11 Taamna Jesus taimġa Agaayyutim uqaġhiġ uqautigikkaġat itna, ‘Uyaġak tuppirt ayakkaġat,

taamna uyaġak piitchuġiġapiagaqtuq tuppirauni.’

Psalm 118:22

12 Aasiiġ Agaayyun atchiiruq atautchiġiġamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsuġumiġaqsipġuta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

13 Tarra uqaqsittaatitchirit quviġutchaġniqsut qiġiġamisigik Peter-mġu John-ġumlu taluqsrautaisilaanġkniglu ilisaqsimaisilaanġkniglu. Iliġimagaich piqataulhak Jesus-mi. 14 Aasiiġ qiġiġniġaat aġun iġuaqsiqkauruq qikaqataulha Peter-miġu John-miġu. Taatnaqhutin nipliġuiġiġisut akiknaġlugik. 15 Taatnaqqaqhutin anilġauniġaich uqaqsittaagvinmiġ, aasiiġ anipmaknik sivunniuqtaullakhutin itna: 16 “Qanuġlugik atanniġisivisigik ukuak aġutik? Jerusalem-miupayaat ilitchuġianiġniġaat atlayuagnaqtuq

ihuaqsiqkaihiq atuumakkaṅa taapkuṅnuuna, aasiiñ naagaagumiñaitkikput. ¹⁷ Aglaan siamitqunjiḷugu marrumani tusaayugaaq iñuṅnun, taatnaḡuta aniqsraaqtuḡlavut uqatqiqunjiḷugik kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸ Taatnaiḷiḷugu sivunnianikamiñ iñiqtiḡniḡaich quliaqtuaqunjiḷugik Jesus-kun iñuṅnun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqiqunjiḷugich taavruma atqanik. ¹⁹ Aglaan Peter-mlu John-ṅumlu kiuniḡaik, “Nalliḡsi tupiginagayaqpisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuḡitlukpaun ilaan? Sivunniḡsiuṅ taamna! ²⁰ Uqautiḡiḡniḡaich iñuṅnun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqiqunjiḷugich taavruma atqanik. ²¹ Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiiñ pilitlugik agvisiksraitḷutiṅ anasiñḡuqsalḡuiñḡaich. Iqsigiplugittuuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksriḷlapiqhutiṅ Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlailaamun. ²² Taamnaguuq aṅun quviqnaqtuakun ihuaqsiqkakkauruaq malḡukipiḡaḡuaniksamaruaq.

Ukpiqsriuat Iniqsruutiḷhat Taluqsrautaiḡmik

²³ Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiḡniqsuk ukpiqtuanḡuruaqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukḷiata agaayuliqsit sulii sivulliuqtigruat sivunniulḷhatnik. ²⁴ Iliḡisa tusaakamitruṅ agaayuqatiḡniqsut itnaḡhutiṅ, “Kamanaqtuatiin atanguruuq, iñiqsruatiin iluḡaanik qilaḡmiḷu nunamiḷu taḡiumiḷu. ²⁵ Aasiiñ ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-ḡuṅitichuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniuuqpat imailaanik?

²⁶ Umialḡi nunaqqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaiḡ aṅuyautnatiṅ akilliḡuḡuḡu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanalul’ *Psalm 2:1-2*

²⁷ Ilumun marrumani nunaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-ḡuṅitichuanik sulii iñuñik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiḡaat akikḡaḡuḡu Jesus savaktin ipqitchuaq anniqsuutiksriukkan. ²⁸ Katinniqsut savaḡniḡukhutiṅ supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumalipkun inḷḡaan atuumaruksrauruaq. ²⁹ Aasiiñ pakma, Ataniiq, itqagḡugich Jew-ḡuruat qullinich qanuqhutiṅ aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpiḡ, uqaqtitigut uqaḡniḡ taluqsrautaiḡuta. ³⁰ Ikayuqtigut ihuaqsiḷasiḡugich naḡittuat sulii savaktitigut atlayuḡnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitḷuni savaktigikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanat aulaniqsuq. Tavraami aḡalatiḡhutiṅ Ipqitchuamik Irrutchimik aullaḡhutiṅ uqaqsiñiqsut Agaayyutim uqaḷhiñik taluqsrautaiḡhutiṅ.

Atunim Pigiaich

³² Uvvaguuq ukpiqsripayaqtuat atausiḡuṅuṅtriḷutiṅ atipiḡniqsut irrutchimikkun. Nalliatunniiñ iḡliḡiḡiḡuḡu inḡi suurani aglaan atunim atuḡniḡaat suuraḡikkaqtiṅ. ³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun saḡḡikun ilisimarauniqsut aḡitqilḡhagun atanguruam Jesus sulii Agaayyutim ikayuqpaḡniḡai iluḡaisa. ³⁴ Taapkunani ukpiqsriuari pi-iñniqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman ilaḡa tunisiraqtuq nunaviñiḡmik naagaqaa tupiḡmiñik, tunisianikamiasiiñ tavrūḡautiraḡniḡaa akuqtuani tuniḡmiñiñ ³⁵ aatchuutigiḷugu uqqiraqtinun. Taapkua-aasiiñ autaaḡniḡaat taamna manik inuqsriupayaqtuun. ³⁶ Ukpiqsriuramik iñuḡaḡniqsuq Joseph-mik, Levi-tkuayaanḷuni iñuḡuqtuq Cyprus-mi, taavrumiḡa uqqiraqtit taiguutiḡakkaḡat Barnabas-mik (mumiutiḡaqtuamik pitchuksaaqtimik). ³⁷ Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitḷuguasiñ akuqtuani uqqiraqtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniguuq iñuḡaḡmiñiqsuq nuliḡiḡiḡniḡ atiqaqtuani Ananias-miḡlu Sapphira-miḡlu. Taapkuak iñḡuk tuniriñiqsuk nunautmiknik iluḡatik pigikkaḡmiknik.

² Akuqtuaġmik ilaġanik tugvaiñiqsuq aġnaataasiiñ ilisimaplugu aġiġaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun. ³ Peter-m nipliutinigaa, “Suvaata tuuġaġmun aġalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilaġanik nunautvich akian?” ⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiiñ kinuagun tuniġhan akuqtuaġikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrinjitchutin iñuñnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵ Ananias-ġum tusaapqauraqamigich Peter-m uqagikkañi puuktiġniqsuq tuqupluni. Tusaapayaaqtuat taavrumiġa taluqsratġhanjnisut. ⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruġ timaa annisiplugu iluviġiaġniġaat. ⁷ Uvvaasiiñ piġasut sassagñigich kinuatigun aġnaat agġigñiqsuq sutilaaġatnik nalupluni. ⁸ Peter-m apiqsruġniġaa, “Uqautiġġa, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Aġnam kiuniġaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹ Peter-mli piñigaa, “Suvaata uktuaġniqpitku Agaayyutim Irrusia? Atañii, taapkua iluviqsiruat ilaqtatpik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰ Tavrauvaa puuktiġniqsuq Peter-m sivuġaanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamiġ qiniġlugu tuquruq aullautiniġaat iluviġiaġlugu saniġaanun aġutaata. ¹¹ Tavra ukpiqtuanuġruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiġa taluqsratġhanjnisut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuaġnaqtuatlu

¹² Uqqiraqtit savaaqaġniqsut iñugiaktuanik atlayuaġnaqtuanik suli quviqnaqtuanik akunġatni iñuich. Iluqatiġ ukpiqsiruat atausiġġuġniqsut katimmavianun Solomon-ġum. ¹³ Ukpiqtuanuġjitchuat ilaliqsuaqsiniġaich taluġiplugich aglaan ilinisa uqautigillau-tagaluaġlughich. ¹⁴ Aglaan iñugiaktuat aġutitlu aġnatlu ukpiqsriġisuat Ataniġmik Jesus-mik, taatnaġlugu ukpiqtuat iñugiaksitnullapiagñiqsut. ¹⁵ Iñuich illiuqaigasiñiqsut atniġnaqtuanik tumitchaanun siñigviġnun naagaqaa ikivġanun niġiugiġlugu qakugun Peter tamaunnaaqpan taġġaġanun mamitinnasugalutiġ. ¹⁶ Suli nunaaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniġnaqtuanik suli ihuilliqtittañiñ irrusiġlughich. Taat-nailliġlugu iluqatiġ ihuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiuġhat

¹⁷ Taamna atuumaanikman qaukġiat quliaqtuaqtit piqasiqhutiġ maliguaqtaiñik Sadducee-ġuruanik qinnallapiagñiqsut uqqiraqtitigun. Sivunniugñiqsut qanuq aġalaliksraġatigun. ¹⁸ Ilinisa tiguniġaich uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviġmun. ¹⁹ Aglaan tamarrumani unnuami isaġulġan Agaayyutim aġmaġniġai isiqsivium paani aasii annisiplughich, itnaqhuni, ²⁰ “Agaayyuvikpaġmugusi uqaġiaġitchi iñuñnun nutaakun iñuuniaġikun tumigiġlugu Jesus.” ²¹ Taamna tusaapqauraqamitruġ agaayyuvikpaġmukhutiġ qaunuraaqman tavraniasiiñ ilisautriaqsiplutiġ. Qaukġiat agaayuliqsit piqatinilu katinniġaich uqaqsittaaqtitchirit suli iluqaisa Jew-ġuruat sivulliuqtigruañich. Tuyuqaġniqsut isiqsiviġmun uqqiraqtit tavrũautitquplughich. ²² Uvvaasiiñ qaunaksrit tikitmata isiqsiviġmun paġiġiñiġaich tavrani uqqiraqtit. Aasiiñ utiqhutiġ taamuġa katimaruun uqautiniġaich, ²³ “Isiqsiviġmun tikitnaġta kiluusaqaqhuni suli qaunaksrit paani qaunaksrigaluagñiqsut. Aglaan paat aġmaqaptigik paqitchiġitchugut iñuñmik iluani.” ²⁴ Agaayyuvikpaum qaunaksraġata qaukġiata suli qaukġinisa agaayuliqsit tusaakamitruġ taamna isumatuyaagaqsiñiqsut sutilaaksraġagun. ²⁵ Taatnaqtitlugich iñuk isiqhuni, “Atañii, isiqtasi amma agaayyuvikpaġmi ilisautritur iñuñnik” itnaqtigñiġai. ²⁶ Agaayyuvikpaum qaunaksrit piqasiqhuni qaukġiġmiknik taamuġaġniqsuq tavrũautityaġlughich uqqiraqtit. Aglaan aġallaġluutaiqhutiġ nuyuaġiplugu iñuñnun miġuqtuaqsiġiksraqtin uyagaġnik.

²⁷ Ilinisa uqqiraqtit tavrũautikamisigik sivuġaatnun uqaqsittaaqtitchirit, qaukġiata agaayuliqsit apiqsruqtaaqsiñiġai, ²⁸ “Qanusigalgitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut aniqsraaqtuutigialuakkaqput ilisautritqunjitlusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat ilisauttutri ilisimagaat suli ilinisa patchisiġuqhuta tuquġhanun Jesus-ġum!” ²⁹ Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniġaich, “Tupiksriġuni Agaayyutmik

sivulliuruq tupiksriñigmiñ iñuñnik. ³⁰ Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta anitqiksitaña tuqunaruaniñ ³¹ kamañaviksrañanun ataniñuqługu anniqsuutiñuqługulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsiplugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ. ³² Uvagut ilisimarriqsimmaağikput piqasiqhuta Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisağikkaña tamatkunuña tupiksriuanik ilaanik.”

³³ Jew-ñuruat uqaqsittaaqtitchirit tusaakamitruñ taamna uumitchallapiagñiqsut, sulit tuqqutichisuliğñiqsut uqqiraqtinik. ³⁴ Uqaqsittaaqtitchirit ilañata Pharisee-ñuruat makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqtuat Gamaliel-mik sulit kamagikkaupluni ilisautrauruat maligutaksramiknik. Makitnami tiliñigai uqqiraqtit anillaquplugich. ³⁵ “Israel-aagmiunñuruasiil” itnaqtigñiqsuq ataniñnun, “Aniyagilugu qanuq anjalatchiñaksraqsi taapkuniña anutinik. ³⁶ Aippaaniguuq iñuqağñiqsuq atilimik Theudas-mik kamañagasugaluni iliruamik. Iñunnañniqsuq sisamanik kavluutinik iñugiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut taatnaqługuasiññ suñaiqhuni. ³⁷ Aquagunsulit Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchikamiñ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakhuni iñugiaktuanik inmiñnun naagatarra tuqqutaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut. ³⁸ Pakmaasiññ alğaqsrullaglapi itniililugu, Aullağlich ukua iñuich. Iłaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaañatlu iñukmiqnisaukpan atlatitun piungigisiruq, ³⁹ aglaan agaayyutmiqnisaukpan akiiliyumiñaipiagisi. Inniagtusi nuyuağnami akilililugutisağupsi Agaayyutmi.” Taatnailiplugu Gamaliel-ñum alğaqsrugñigai. ⁴⁰ Atangich akuqtuğniğaat alğaqsrutaat aulailañuğutin kamakkutiqağukługukii. Uqqiraqtit isiqtitqinñigaiç kinmun aasiññ ipiqaqtuqtitlugich. Aniqsraaqtuğniğaiç uqatqiquñitlugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiññ anipkaqługich. ⁴¹ Uqqiraqtit aullağniqsut uqaqsittaaqtitchiriniñ. Iliniç quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaağiplutin nagliksautigiliksrañagun Jesus. ⁴² Uvluğagipman agaayyuvikpañmi iñuich tupinñitñilu ilisauttitigituiñağniğaat quliaqtuağiplugu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruat, Jew-ñuruat niğiuğikkañat.

6

Tallimat Malğuk Ikayuqtiksraqtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksipmata Greek-ñuraaqtuat sulit Hebrew-ñuraaqtuat uqaallatinisut. Tamatkua Greek-ñuraaqtuat nipliğñiqsut uilğagñaatin miñitichuuniplugich uvlugagipman autaaqmata iñuuniutiksranik. ² Taatnaqhutin qulit malguuplutin uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniğaiç nipliqhutin, “Nalaunñanitchuq quliaqtuanaiğupta piqusiguta anjalatchiñiakun autaaiksrañanik. ³ Taatnağusi, aniqatiut, piksraqitchi tallimat malğunñik anutinik akunnapsitñiñ, iñuñnik anjalatiqaqtuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutinlu. Anjalatchipkağniagivut autaaiksrañanik. ⁴ Uvagut iniqsruqtuiñağisirugut sulit quliaqtuaqtuiñağuta.” ⁵ Taapkua sivunniugutaat quyaqnağniqsuq iluqaitñi katiruanit, aasiññ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriłlapiaqtuamik anjalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Iłaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, sulit Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğuqsimaruanik. ⁶ Taapkua katimaruat tikiutinigaiç piksraqtaatin uqqiraqtinun aasii ilinisa iniqsruutiplugich iliplugillu argatin ilinñitñun. ⁷ Tavra Agaayyutim uqalħa siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktuğniqsut sulit iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriłiqmipłutin.

Stephen Tigukkaułħa

⁸ Stephen, iluaqquataagun sulit sanñiagun Agaayyutim, savatlasiniqsuq quviqnaqtuanik sulit atlayuağnaqtuanik akunğatni iñuich. ⁹ Iñuqağniqsuğguuq ittuanik Jew-ñuruamnik

Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiqaqhutin Pituikkaauranik uqaallatiaqsiñigaat Stephen. ¹⁰ Aglaan Ipqitchuam Ir-rutchim puqiutiqaqtinnigaa. Tavraasiiñ niplioman qapiqtaguiñnigaa. ¹¹ Taatnaqhutin tamatkua piyuaqtit akiliñiqsut aputinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman akiknaqlugu maligutaksraq Moses aglagikkaña suli akiknaqlugu Agaayyun.” ¹² Tamatkua taatnalgimikkun ayalannigaich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tigungipaat sivuganiutipkaqlugu Jew-nuruat uqaqsittaagtitchirinittun. ¹³ Aasii ilanjitnik aputinik itqutripłutin sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsiplutin itna, “Una anun ataramik uqaqtuq akiknaqlugu uvagut ipqitchuaagikkaqput agaayyuvikpak suli akiknaqlugu maligutaksraña Moses-ñum. ¹⁴ Aasisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaaglugu agaayyuvikpak simmigiñiñiñlugich atuqtak-srat tamatkua ivrumakña Moses-miñ tunjavigikkavut.” ¹⁵ Inupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaagvinmi qiniqpaaqsiñigaat irigruiñaaglugu Stephen, tautukluguasiiñ kiiñña iliruaq kiiññatun isagulgum.

7

Stephen Uqaaqtullaħa

¹ Qaukium agaayuliqsim apiqsruñigaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliaħat?” ² Stephen kiunigaa, “Aniqatiut suli Aapaanurusii, naalagnillaksiñña! Agaayyun kamañtuag sagvigniqsuaq sivulliaptiknun Abraham-mun inuuniağugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullakiksrañan Haran-mi itchaqtuqhuni. ³ Nipliutiplugich itna, ‘Uniglugu nunan suli ilatin aullagiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ ⁴ Taatnaqhuni nunañatniñ Chaldea-ğmiut aullagniqsuq Haran-mun inuuniağiaqhuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum aapaña tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnigaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵ Taatnaqtılħani tamaani Agaayyutim qaitchinjikaluağniğaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruñigaa qaitchigisiñiñiñlugu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuvianiñun, naagaunniñ Abraham qitunğıunñaan. ⁶ Agaayyutim nipliutiniğaa itna, ‘Kinuviağikkatin inuuniağisirut iglaañulutin atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitulutin suli sisamani kavluutini ukiuni ihuaqquitchiunjillutin. ⁷ Aglaan anasiñnuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat inugikkamnik. Kinuagun tamarruma ilinjich utigutin taivrumakña agaayumaagvigliaqsiñun marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautiniğaa. ⁸ Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñigaa nalunaitñutchiquplugich aputitin. Taatnaqami qiniqtitkaa tupiksriskhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitñutchiqimiñigaa tallimat pinayuatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitñutchiqimiñigaa Jacob, ilaanli piñigai qulit malğuk sivulliaavut.

⁹ “Aglaan taapkua sivulliağquqtuat killuğiniğaa nukatchiaqtin Joseph tuniñluguasii savaktauviksrañanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuğniğaa ¹⁰ ikayuqlugu ihuilliuğvinmiunniñ itman. Agaayyutim nakuagiliutipkağaa puqiisiqlugulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi ayalatiguğniğaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupiğmiñun. ¹¹ Kinuagun niğisunnaqsiñiqsuq Egypt-mi Canaan-miñlu, taatna sivulliaavut niğisuksiuliqhutin. ¹² Aasiiñ Jacob tusaakami niqiksraqaqpniñlugu Egypt-mi ilaan sivulliaavut tuyuğiqqağniğai tasamuña. ¹³ Ilañatni tasamunalgitmata Joseph ilitchuğipkağniqsuq inmiñik aniqatiumiñun, aasiiñ Pharaoh-m ilitchuğiniğai Joseph-ñum ilai. ¹⁴ Joseph-ñum aapani Jacob aiyugaagniğaa Egypt-muquplugu qitunğaqtuummaan. Taapkuaguug inuğiaktiginiqsut pinasukipiaq akimiamik. ¹⁵ Tavra Jacob-ñum qitunğani nuurrutiniğai Egypt-mun, tavraniasiiñ ilaalu sivulliaavutlu tuquplutin. ¹⁶ Ilinisa timinjich iluviğiaqtağniğai Shechem-mun taivrumuña Abraham-ñum tauqsiagimakkananun iluviğiksrauplugu inmiknun Hamor-m kinuvianiñiñ.

¹⁷ “Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaqaqipman, kinjuvianj iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksillapiagniqsut. ¹⁸ Umiallitqinjñiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiñigai iñuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaavut, nunuriplugitunniiñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksrañatnun. ²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qñiyunaqhuni, aasiiñ anjajuqaakkiñ qaunagiplugu pinjasuni tatqñi. ²¹ Iriqsimalguiqlugu kinjungan anipkañigaa. Taatna Pharao-m panian tiguaqlugu igñigmisun pamiqsagnigaa. ²² Ilaa ilisaaqagniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamaqaqsiplugu uqaligmiiñ savaamiñilu.

²³ “Aasiiñ malgukipiamik ukiunikkami Moses sivunnigñiqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiuni. ²⁴ Tikitqammihuniñu Egypt-miu anjallaqluipman ilañatnik tamatkua taatnaqhuni ikayugiañigaa payyaksaqtuqaq. Ikayuisagniaqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu. ²⁵ Isumapluni aniqatiumiñun kanjqsimanasukniaqlugu Agaayyutmun atuliksrani annautriñksrañagun iñunmiñik. Aglaan taapkua kanjqsimanajñigaa. ²⁶ Uvlutqikman qñilgiññiqsuq Israel-aagmiunñik anjuyaktaunñik. Ilaan ihuaqsisipkañiagniaqsiñigik itnaqlugik, ‘Ukuqtiik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’ ²⁷ Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñunigaa Moses itnaqlugu, ‘Kisuunasugivichuvva? Anjalatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik?’ ²⁸ Tuqutchaqsiqlitpiña taivrumatun Egypt-miutun tuqutaptun ikpakraq?’ ²⁹ Moses-ñum tusaakamiñ taamna qimanñiqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-gmiut nunañatni. Taapkunani malgunñik igñiqagniqsuq.

³⁰ “Malgukipiami ukiunanikman isağulgum sagviutiniñigaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaniñani iggian Sinai-m. ³¹ Moses-ñum qñiqamiñ atlayuaqiplugu utlanñigaa taamna uqpik qñimmağiksaaguklugu. Tavraasiiñ tusaaniñigaa Agaayyutim uqautigikkaña, ³² ‘Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullanñiqsuq qñiñnianğiqqluguunniiñ. ³³ Agaayyutim nipliutiniñigaa, ‘Aluğutikkiñ mattakkik, taamna qikağviiñ Agaayyutim nunagigaa. ³⁴ Ilumun qñiñniñigaa pigiilipluni nagliksaaqtitaulat iñunma Egypt-miittuat tusaaplugich mingtuqlat, atqaqtunjaasiiñ ikayugiağlugich. Pakma mañagiñ, tuyugisigikpiñ Egypt-mun.’

³⁵ “Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqatañ ayakñat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtigupatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimñauruq Agaayyutim tuyugikkaña ilinñitñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqlugu isağulikun qñikkaña ikualaruami uqpinmi. ³⁶ Moses-ñum annisiniñigai Egypt-miñ. Iñiqtaqagniqsuq quviqnaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik Egypt-milu, Kaviqsaami Tagiumilu suli iñuilaami malgukipiani ukiuni. ³⁷ Taamna Moses nipliqsimaruqaq Israel-aagmiunun, ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyugisigaasi atrilugu tuyuqalli uvamnik; taimña itkisiruq ilapsitñiñ.’ ³⁸ Israel-aagmiut katimathatni iñuilaami iggian Sinai-m isağulgum uqatatiqagniqsuq Moses-mik, aquagunaasiiñ Moses-ñum uqautiplugich sivulliaavut uqalignik akuqtuağikkañitñik Agaayyutmiñ. Taimakñaaglaan ilitchuğirugut qanuq iñuuniakiksrapnik. ³⁹ Sivulliapta tupigiyumanjñigaa, aglaan suqtiginjkaat anjalatiqaqhutin kimmutmikkun utigukhutin Egypt-mun. ⁴⁰ Taatnaqhutin Aaron uqautiniñigaa, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksrapnik, atakkii imña Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu sutilaña.’ ⁴¹ Ilinich iñiqsiñiqsut aangumamik nuğğagtun aasiiñ tunillaqtuaqsiplutin aanguağmiknun, quviasuutigiplugu iñiqtağikkaqtin arganmiknik. ⁴² Taatnaqmata Agaayyutim suqtiginjisaallanñigai agaayuyumiñaqsiplugich uvlugianun qilañmi, aglausimaruatun makpiğaanatni sivuniksriqirit itnailiplugu, ‘Israel-aagmiunuruasii,

malgukipiami ukiumi iñuilaami tunillaqtuqtusi agaayuvigigaluaqnaña.

⁴³ Igligutiniğiksi panapkaaqtuummaan aanguaq Moloch suli atrinja uvlugianan aanguağikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtağikkasi putqatağvigisrukługich.
Taatnağusi tuyuğigisigipsi unataanun Babylon.’

Amos 5:25-27

⁴⁴ “Sivullipta iñuilaami igliğutiniğaat panapkaağ. Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruğ akunğatni. Moses-ñum iñiqtağikkaña Agaayyutim pigisukkañatun, tuvraqługu iliktigun inñi ilisauttusianatun. ⁴⁵ Kinuvatigun sivullipta akuqtuğługu taamna panapkaağ sivulliamikniñ igliğutiniğaat akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mlu ilinjalalu tigusiagisaaqsiñiğaat nuna taipkunakña inñiñiñ Agaayyutim unutanñiñ, tavrurñaañi panapkaağ nappağługu David-ñum analatigukhanunaglaan. ⁴⁶ Agaayyutim David nakuagiginiğaa. Aasiñ David-ñum inñiğaa Agaayyun nappaitlasipluni tupiğmik ilaanun. ⁴⁷ Kiisaimmaguuğ Solomon nappaiñiqpuğ taavrumiña tupiğmik, agaayyuvikpañmik. ⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchiññiqsraqtuağ irviqanjtkaluaqtuğ tupiğmik iñuich nappakkañatnik, nipliğmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnaiłipluğ,

⁴⁹ ‘Agaayyun nipliğsuğ, Qilak atanğuvigigiga
aasiñ nuna tutmağvigiğpluğ.

Qanutchimikmi tupiğmik nappaiñayaqpsi uvamnun?
Sumimi minguiqsiagvigiğsivik?

⁵⁰ Ilumun iñiqtağimakkağa supayaağ tamanna.’

Isaiah 66:1-2

⁵¹ “Taipkunatitun pitchiğiğaurusi tiggakhusi. Tusaasunitmisi Agaayyutim uqałhanik naagasuli ukpiksrisunitmipiğsiunniñ. Sivullipsitun ilipsipsuuğ ataramik akililigiğsuisuri Ipqitchuamik Irrutchimik. ⁵² Sivuniksriqiripayaat sivullipsi nagliksaaqtiniğaat, tuqutlugich Agaayyutim uqçiraqtaiñik uqaqtuanik inilğaan agğiğksrağun Agaayyutim nalaunñaruğ savaktiksraña. Pakma ilipsi aatchuutigiğiksi tuqutluguasii. ⁵³ Ilipsi akuqtuğaluağhusi maliğutaksraq tumigiğpluğ isagulinñi Agaayyutim qaisañanik naagasuli tupiğnitkiksi.”

Stephen Tuqutaulha Miłtuqtuğługu

⁵⁴ Ilauruat uqaqsittaaqtitchirit naalağniğmikni Stephen-mun qinnallapiagñiqsut. Qinnakpaitlutin inmiknununniñ anjalalguiliniğsut. ⁵⁵ Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim analatlugu aagluğhuni Agaayyutim qaumanğa qiniğniğaa suli Jesus qikağługu Agaayyutim taliğpiani. ⁵⁶ Nipliğniğsuğ, “Atañi, qiniğniğaa qilak anmağługu suli Iğniña Iñuum qikağługu Agaayyutim taliğpiani.” ⁵⁷ Tamatkua qullinich niprallañiqsut umikługich siuttatin argañmiknik. Iluqağmin pitchağługich ⁵⁸ aasiñ nunaaqçimiñ anitnamitruğ miłtuğatağniğaat uyağañnik. Ilisimariksraqtaat mattağniğaiç quppiğaatin iliplugich nukatpiamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. ⁵⁹ Ilinitñun miłtuqtutitluni Stephen agaayuniğsuğ, “Ataniğ Jesus! Aniğniğ piun!” ⁶⁰ Sitquçami niplianiğsuğ, “Ataniğ! Taavrumuuna killuqsahatigun anasiññuqsraqğich.” Taatnaamikmi tuquniğsuğ.

8

¹ Saul-ñum iħuaginiğaa tamatkununğa tuqutaulha.

Saul-ñum Ukpiqtuanuruanik Nagliksaaqtilha

Taivrumakña uvlumiñ ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi nagliksaaqtitaugaqsiñiqsut atqunallapiağ. Tavrakña ukpiqtuat siamitkaqsiñiqsut nunaaqçiraiñun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqçiraqtit kisinñuğługich Jerusalem-mi. ² Iñanisa iñuich taluqsriuat Agaayyutim iluviğniğaat Stephen aliasukikun kinuvğupluğ. ³ Taavrumali Saul-ñum piyaqqaqsisiniğai ukpiqtuanuruat. Siñiqsraqługich ilinisa tupinich pakagiağługich anutitlu ağnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanuruaħa Samaria-mi

⁴ Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaat. ⁵ Philip-li nunaaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiña akiqsruutauruamik anniqsuutmik iñuñnun tavrani. ⁶ Iñugiaktuat iñuich naalağniłlapiagñiqsut Philip-ñum uqağikkañiñun. Atakkii qñiğviginiğaat atlayuağnaqtuanik ilaa. ⁷ Nipitusiplutiñ irrusiqluich anitauniqsut iñugiaktuaniñ iñuñniñ, suli iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu ihuaqsikkauplutiñ. ⁸ Taatnaqhutiñ Samaria-ğmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Anakuaq

⁹ Taavrumaniguuq nunaaqqimi iñuqağniqsuq atiliñmik Simon-mik. Ilaa quviğutchaktitchiñiqsuq Samaria-ğmiunik anatkukukun aasiiñ uqaviutigiplugu kamanagasukniaqhuni. ¹⁰ Iluqağmiñ nunaaqqimi kamanaiññiqsramiñlu kamanagñiqsramiñlu naalağnitqiağipiagñiğaat aasiiñ uqaqhutiñ, “Taavrumani iñuñmi ittuq Agaayyutim sanñia ilisimakkaqput Sanñiqpauraq.” ¹¹ Sivisuruamik ilaan quviğutchaktinnikkañi anatkukukun, taatnaqhutiñ naalağnitqiağiniğaat. ¹² Aglaan Philip-ñum quliaqtuağiaqsipmauñ tusaayugaallautaq Agaayyutim anaayuaqautaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiiñ paptaakkauplutiñ anutitlu ağnatlu. ¹³ Simon-tuuq ukpiqsripłuni aasii aquagun paptaaqtiğmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi. Quviğutchañmiñiqsuq qñiqami Philip-ñum iñiqtağikkañigun quviqnaqtuaniglu atlayuağnaqtuaniglu.

¹⁴ Aasiiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ğmiunun Agaayyutim uqałhi akuqtuğniplugich tuyuqağniqsut Peter-miglu John-miglu tavrña. ¹⁵⁻¹⁶ Ukpiqsriłiqsuat paptaakkauplutiñ Atanğum Jesus atqagun aglaan akuqtu-isimaiññiqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik. Taatnaqhutiñ taapkuak tikitñamik iniqsruutiniğaiç akuqtuitquplugich. ¹⁷ Peter-mlu John-ñumlu illiqiniğaiç taapkuu argañmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim analatkaqsiñiğai. ¹⁸ Simon-ñum qñiğniğaa Ipqitchuam Irrutchim qaisauragałha tamatkununa uqqiraqtik illiqipmatigik argañmiknik. Taatnaqhuni Simon-ñum Peter-lu John-lu qaitchisuaqsiñiğik maninñik ¹⁹ itnaqhuni, “Tunisisitñaptuuq taavrumiña sanñimik. Uvvatuq illiqigupku argamnik iñuk akuqtuitlayumauq Ipqitchuamik Irrutchimik.” ²⁰ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Piyaaquğviñmugiñ maniksummaqpich! Uvvaa tauqsitłanasugiviun maninñik Agaayyutim aatchuutigikkaña? ²¹ Sivugaani Agaayyutim nalautisimaitłutin naagasuli tupigiñitługu, taatnaqhutin ilaliqsuutiviksraiññiqsutin uvaptikni suli Agaayyutim savaañani. ²² Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiłiqniñ! Iniqsruğutin Agaayyutmun natqititqulutin kaviuğuksaalipnik! ²³ Iłitchuğigikpiñ immaukkaqsiplutiñ killuqsriłiğmik suli killuğmun analatitłutin.” ²⁴ Simon-ñum itnağniğik Peter-lu John-lu, “Iniqsruutillañiaqsitña Agaayyutmun anasiññuqsauñilluñ.” ²⁵ Taatna Peter-lu John-lu iñuuniaqtaullañniqsuk Samaria-mi quliaqtuaqhutik uqałhiñik atanğuruam aasiiñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauğmikni tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaaq nunaaqqiuraini Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ğmiulu Iłirakuvik

²⁶ Aasiiñ isağulgan atanğuruam Philip uqautiniğaa, “Paqnalutin unallam tunaanugiñ tikirviksraqnunaglaan iñuitchuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.” ²⁷ Ilaa aullaqtigñiqsuq. Igliqtaullakhuni nalautchiñiqsuq Ethiopia-ğmikumik. Taamnali iñuk ilirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ğmiut Kandaki-ñatni (Ethiopia-ğmiut taggisiqagñikkañat ataniqtiñ Kandaki-mik), aasiiñ ilaa Jerusalem-muñniqsuaq agaayutyahuni Agaayyutmun. ²⁸ Aitmuğmiñi tuttuqpagaqtuağmiñi agliqiniqsuq Isaiah-m sivuniksriqirim makpiğaanñik. ²⁹ Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniğaa Philip, “Utlagun tamanna tuttuqpagaqtuaq maliqsiłluguasiiñ.” ³⁰ Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiun taamna ilirakuvik agliqipluni makpiğaanñiñ sivuniksriqirim Isaiah-m apiqsruğniğaa, “Kañiqsiviun agliqikkan?” ³¹ Taavruma kiuniğaa,

aullaġniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuġa tupiġmun patinġaa Saul arganmiñik nipliqhuni, “Aniaqaan Saul! Atanġum Jesus tuyuġigaanġa ilipnun taivruma qiñikkaqpich apqutmi utlautiniqñi maunġa. Ilaan tuyuġigaanġa qiñitlasitqiquplutin aasiiñ Ippqitchuamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.”¹⁸ Taimmaiñaq sutimña iqalum kavisainġisun katagaalaaqsiñiqsut Saul-ġum irrakniñ aasiiñ ilaa qiñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq.¹⁹ Niġianikman sayanġan uttaqiniġaa.

Saul-ġum Quliaqtuaħa Damascus-mi

Aasriiñ Saul nayuutiuraallanġniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi.²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ġuruat katraġvinjitñun quliaqtuaġutiplugich Jesus-kun itnailipluġu, “Taamna Jesus Agaayyutim iġñiġiniġaa.”²¹ Tamatkua iluqaġmiñ tusaaruat taavrumiġa quviġutchakhutiñ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñaunġitkaluaqpa Jerusalem-mi tuqqutchiraġaqtuaq ukpiqtuanġuruanik? Suli maunġa utlautipluni sivuniqaqhuni tigusiłuni taatnatchiñik utqutrisukhuni qaukħinjitñun agaayuliqsit?”²² Aglaan Saul quliaqtuaħiġmiñi kanġiqsipkaiñiqsuq iñuġiaktuanik iñunġnik Jesus taamna Christ-ġuħhanik nalupqinaiqłuġu. Jew-ġuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiñniqsut.²³ Aquagun iñuġiaktuat uvlut Jew-ġuruat katimaaqsiñiqsut sivunniughutiñ tuqqutchukłuġu Saul.²⁴ Aglaan kilinġiġaat taatna sivunniughnipluġich. Unnuaqtuummaan uvlumiłu Jew-ġuruat qaunaksruġniġaat nunaaqqim paanġiñi tuqqutchumaplugu.²⁵ Tamatkuali ukpiqsriruut unnuat ilanġatni ikiniġaat Saul aguupmanġmun atqautipluguasiiñ silatmun anġmanġagun katchiqpaum.

Saul Jerusalem-miħa

²⁶ Tavrakġa Saul utiġniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ ilaliutniagaqsigaluaġniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguaġiplugu ukpiqtuaġuħa iqsigiaqsiñiġaat.²⁷ Aglaan Barnabas-ġum ikayuġniġaa Saul taapkununġautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kanġiqsipkautiġiniġai Saul-ġum qiñiħa Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuqłuġniplugu suli uqautipmipluġich Saul-ġum quliaqtuaħhanik taluqqutaiqhuni Jesus-kun Damascus-mi.²⁸ Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiqhuni quliaqtuaqaqhuni Jesus-mik.²⁹ Uqaqatiqaqmieuq akilliliqłuġich Greek-ġuraaqtuat aglaan ilinjitñun tuqqutchumagaluaqtitluni.³⁰ Ukpiqtuaqatiunġiñ (ilitchuġikamiñ taavrumiġa) samunġautiniġaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpiqtuanġuruapayaat Judea-mi, Galilee-miłu suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutiñ irrusiġmikkun. Ukpiqtuanġuruat iñuuniqsut taluqsriplutiñ Agaayyutmik, suli Ippqitchuam Irrutchim pitchuksaġniġai aasiiñ iñuġiaksisaiñaqhutiñ.

Peter Lydda-mi Joppa-miłu

³² Peter-li igliġniqsuq napmupayaaq. Igliġmiñi utlakmiñiġai Agaayyutim iñui Lydda-mi.³³ Taavrumani nalautchiñiqsuq anutmik atiqaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulat-laiłaq, makingiñniqsuaq tallimat piñasuni ukiuni siñiġvinġmiñiñ.³⁴ Peter-m nipliutiniġaa Aeneas, “Jesus Christ-ġum ihuaqsigatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq.³⁵ Iñupayaat Lydda-mi Saron-miłu qiñiqamitruñ taamna ukpiliġniqsut Agaayyutmik.

³⁶ Joppa-miłi aġnaqaġniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tiġun atqa taiñiġniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaġniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqaġniqsuq nakuuruamik ikayuipluni inuqsraqtuanik.³⁷ Taamna aġnaq atniġñaliqhuni tuquniqsuq. Iġġuanikamitruñ inillanġiġaat qullianun tupqum.³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniplugu Lydda-mi, malġunġnik iñunġnik tuyuqaġniqsut ilaanun, itna uqaksriuqługik, “Qilamiksruġutin utlautiñ.”³⁹ Peter-m itqanaiyaqtiqami malinġiġik taapkuak. Tikitmata taamuġa mayuutiniġaat qulligmun inimun. Uilġaġnaat puuġniġaat qiaplutiñ qiñiqtitaqługu atnuġarrianiñik Dorcas-ġum iñuunġaġmi.⁴⁰ Peter-m anipkaqługich iluqaaisa taapkua tavrakġa inimiñ. Sitquqhuni

agaayuniqsuq aasii kiniaqlugu taamna timi nipliutiniġaa, “Tabitha makittin!” Taavruma aġnam uitnami qiñiġniġaa Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuġniġaa makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilgaġnaatlu isiqtitlugich qiñiqtinnigaa ilinjitnün iñuuplugu. ⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiña aasiiñ ukpiqsriñiqhutinj Agaayyutmik. ⁴³ Peter tuyuġmianuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi aṇutiqaġniqsuq atilinmik Cornelius-mik aṇalatchipluni tallimakipianik aṇuyyiuqtinik. Taapkuali aṇuyyiuqtit agġiġniqsuat Italy-miñ. ² Taamna Cornelius agaayyutiqaġniqsuq tupiqatituummaġmi taluqsriplutinj Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ṇuruat naglinnaqtuanitnik agaayumaagtuanupluni. ³ Iṇaṇatni unnuksraat piṇasuġuġuṇnaqsipman qiñiġquuraaġniqsuq nalupqinaiqḡugu qiñiġniġaa Agaayyutim isaġulga isiqhuni tuḡḡutini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ṇum qiñiġpakḡugu isaġulik iqsilikun kiuniġaa, “Suva? Aṇuun! Qanuq-samna?” Isaġulgum itnaġniġaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsrulhiñ tautukḡugu ikayuiñhiñ naglinnaqtuanik. Taatnaqhuni itqaġigaatin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqaġiñ iñuṇnik uvuṇautityaqtillugu Simon tagġisiqaqtuaq Peter-mik. ⁶ Taamamna tukkumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani irviqaqtuami.” ⁷ Taatna uqautianikamiuṇ taamna isaġulik qiñiġnaġniġniqsuq. Cornelius tuḡḡiñiqsuq malġuṇnik savaktinmiñnik suli atautchimik aṇuyyiuqtinik agaayyutiqaqhuni savautriruamik. ⁸ Ilaan uqautiqaqḡugich tamarrumiña atuumaruamik Joppa-munaasiiñ tuyuġiniġai.

Peter-m Qiñiġquuraalḡa

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuġniqsuq tupqum qaanun iniqsrugiaghuni uvluppaguqtuami. ¹⁰ Ilaa niġisulillapiaqmiuġlu. Niqiksranik itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiñiġquuraaġniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qiñiġniġaa qilak aṇmaḡḡugu sumimña atqaqiaqsiñigaa atriqaqtuam ukiñhaaqpaktun niṇitauruatun nunamun sisamatigun iqirġuigun. ¹² Taamna imaqaġniqsuq qanusipayaanik nunam niġrutaiñnik paamġuqtuanik suli tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniġaa, “Peter! Makillutin tuqqtuchilutin niġġiñ!” ¹⁴ Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Taatnaġumiñaiapiaqtuṇa! Niġiñgaqsimaitchuṇa qanutchimik aġliġikkamnik unniñ qaayugikkaṇatnik.” ¹⁵ Peter-m tusaatqilgiñniġaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkaṇi ilvich isummatigiyumiñaitchitin qaayugnaġlugich.” ¹⁶ Taatnailiñiqsuq piṇasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiñhaaḡ nuqitqinñigaa tatpakmuṇa. ¹⁷ Peter isumaksraqtuaqsiñiqsuq qanuutautilaanjanik qiñikkiutauruam inmiñun. Taatnaqtitlugu taipkuali Cornelius-ṇum tuyuġikkaṇi apiqsruqtaġniqsut nani Simon tupqa itmaṇaan, aasiiñ ilitchuqsrianikamiṇ nutqaġniqsut talum sivuġaanun. ¹⁸ Apiqsruġniqsut, “Tukkumaruaqqaqpa uvani atilinmik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kaṇiqsiñiaqtitlugu qiñiġquuraakkaġmi qanuutautilaanjanik Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniġaa, “Qakma silatipni piṇasut iñuich pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqaġiñ. Piqasiġiakkich tuyuġikkaġigittakii.” ²¹ Peter atqaqami nipliutipiaġai, “Uvaṇa pakinñiġipsitṇa. Suplusi agġiqpisi?” ²² Taapkua kiuniġaat, “Cornelius-ṇum aṇuyyiuqtit atangata tuyuġigaatigut. Ilaa nakuuruanuniqsuq aṇun agaayusuuruuq Agaayyutmun suli iluqatinj Jew-ṇuruat kamagiḡlugu. Agaayyutim isaġulgan uqautiniġaa tupqanun aiyugaaḡuplutin tusaatquplugu uqaututiksraqnik.” ²³ Peter-m tukkiġniġai taapkua unnitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata malinñigai. Iṇaṇisaptuuq ukpiqtuat tavrakña Joppa-miñ tuvaqaqasiġniġaat. ²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñniqsut. Cornelius-ṇum

nigiukhuni ilani suli ilauraani katinñaniksimanigai. ²⁵ Aasiin Peter isiaqsiyman Cornelius-
num purviginigaa agaayuvigiplugu. ²⁶ Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu,
“Makittin! Uvanaptuuq iñuñhiñauruñ.” ²⁷ Peter-m uqaqatiginigaa Cornelius itqutigalugu
tupigmun. Tavraniasiin ilitchuuginigai iñugiaktuat iñuich katianiñiqsuat. ²⁸ Tavraasiin
nipliutinigai, “Ilipsipsuuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ñuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat
atuqtaksranisigun Jew-ñunitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaaña uvanñun kiñapayaaq
iñuk qaayugitqunijlugu. ²⁹ Taatnaqluñ qannigñiqapña utlautiruñ pisagumasuñaqnañ.
Apiqsrullaglakpiñ, suvaata qannigñiqpina?” ³⁰ Cornelius-ñum kiunigaa, “Sisamat uvlut
uñataatni itnailiyuñnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisitluñ,
taimmañaq añun atnugaalik qaummagiksuanik qikaaniktigñiqsuq sivuqqamnun.
³¹ Itnagaaña, ‘Cornelius! Iniqsrutitgikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin
savaatin itqagigai. ³² Tuyuqagñ Joppa-mun añutinik uvuñautityaqtillugu Simon
taggisuqaqtuag Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummuruq Simon-miptuuq
qitummairimi tagium siñaani ittuami.’ ³³ Taatnaqluñ uiguiñaqñugu qannigikpiñ,
iñuqaqtulugñigiptigut uvuñakñapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivugaanun
tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiliksrapitgun ilipkun.”

Peter-m Uqautriñha

³⁴ Peter aullağniñiqsuq itnaqhuni, “Pakma puttuqsrigiga ilumutun Agaayyutim
irrutriñha iñuñnik atisiplugich. ³⁵ Nanipayaaq nunaaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik
nalaunñarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaagñigaa, taamna sumiunjugisññaan.
³⁶ Nalupqisuñitchuñ tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyugikkaña
Israel-aagmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qñiuiğutripkağaa iñuñnik Jesus Christ-
kun, taamna Jesus Atanguruuq iñupayaani. ³⁷ Tamanna tusaayugaallautaq
aullağniipluni Galilee-miñ kinuagun John-ñum Paptaaqtitchirim quliaqtualñhan
siamittuq iluqaanun Judea-mun. ³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun
sayyiqñugu piqasiqñugu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaña. Taamna Jesus
napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iñuqsirağakkañi tamatkua tuunğaum
añalatañi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqñugu. ³⁹ Aasiin uvagulli qñiñiqñugu
iluqaan iñiqtağikkaña Jew-ñuruat nunañatni suli Jerusalem-mi, uqautilgugikput
qanuq iliplugu kikiaktuutñha sannigutmun suli iñuñnun tuqqutağñha. ⁴⁰ Taamna
taatnakñat Agaayyutim añitqiksitkaa tuquliğmiñ piñayuakni uvlut. Iñanisa iñuich
nalupqinaiqñugu qñiñaat. ⁴¹ Iluqallapiagñin iñuich qñiñingitchaluağaat, aglaan qñiñigikput
Agaayyutim piksraqtaagñipluta quliaqtuagñitquplugu ilaagun. Uvagut niğiqatigigikput
imiqatigiplugu Agaayyutim añitqiksinnanikmagu tuquliğmiñ. ⁴² Aasiin ilaan tiligaatigut
tusaayugaallautaq uqautilgugñitquplugu iñuñnun, ilisimarausimaaqupluta ilaa taivruminñauli
Agaayyutim piksraqtaaña ataniğuqñugu iñuuruani suli tuqunaruani. ⁴³ Taamna Jesus
sivuniksriqiripayaaq uqautilgikkañat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ñum
natqigutigisigai killuqsautai atigmigun.”

Jew-ñunitchuat Akuqtuñhat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun naalağniruanun uqauttutaanik
Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai. ⁴⁵ Tamatkua Jew-ñuplutiñ ukpiqsriuat taamakña
Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quvigusuñniqsut Agaayyutmun qaiñha Ipqitchuamik Ir-
rutchimik tamatkunñaptuuq Jew-ñunitchuanun. ⁴⁶ Sumiuliraaqñutiñ uqatigun tusaa-
gaqsiñiğaiç uqaqtuut Agaayyutmik quyaplutiñ.

⁴⁷ Tavraasiin Peter nipliğñiqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim
añalatkai. Kiami paptaaqsailirağniaqpagich imiğmik?” ⁴⁸ Taatnaqlugich ilaan tiliñigai pap-
taaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsrugñiğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilu-
tiñ.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiḷha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ḡunḡitchuanik Agaayyutim uqaḷhanik akuqtuiruanik. ² Aasiñ Peter Jerusalem-mun utiqman ilaḡich ukpiqsriuat Jew-ḡunḡiplutin isumaqaqtuat Jew-ḡunḡitlutin ukpiqsriuat nalunaitḡutchiquplugich nakuagḡinḡiñḡaagat Peter-m quliaqtualḷha Jew-ḡunḡitchuanun. ³ Piñḡaagat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kiḡunḡatnun nalunaitḡutchiḡaitchuat, niḡiqatigikapkich killuqsaḡniqsutin.”

⁴ Taatnaqḷugich Peter-m uqautiaqsiñḡai qanuq atuumalḷhagun aullaḡniḷḡataḷhaniñḡaglaan. ⁵ Itnaḡniqsuq, “Itluḡa nunaaqḡiani Joppa-m inḡisruḷlamni qinḡiḡquuraaqtuḡa. Qiñḡigiga sua-imḡa atqaqtuaq qinḡalḡik ukḷḷhaaqpaktun. Niḡititauruq sisamatigun iqirḡuḡigun tatpakmakḡa, nutqaqḷhuni saniḡḡamnun. ⁶ Qiñiviksuaḡapku qinḡitḡuḡa niḡrutinik uumaruanik paamḡutlaruaniglu suli tiḡmitḷaranik, imaiñik taavruma. ⁷ Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaḡa, ‘Peter! Makillutin tuḡḡutchiḷutin niḡḡiñ!’ ⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnaḡumiñaiḡiaqtuḡa, Ataniḡ! Qanusiq aḡliḡikkaga qaayugḡaqtuaq uvaḡa uqummiqsimaitchiga.’ ⁹ Agaayyutim tatpakmakḡa nipliutitḡikkaḡa, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaḡa isummatigiyumiñaitchiñ qaayugḡaḡlugu.’ ¹⁰ Taatnaiḷḷlugu atuummiruq piḡasuniḡaglaan, aasiñ taamna qinḡikkaga nuḡitaupluni kiḡumun tatpakmuḡa. ¹¹ Taatnaqtitluḡa piḡasut inḡuich tikiñḡiḡsut taavrumuḡa tupiḡmun nayukkamnun. Taapḡua tuyugirauniqsuat uvaḡnun Caesarea-miñ. ¹² Ipḡitchuḡ Irrutchim uqautipmaḡa maliquḷugich qanuḡviitchuḡaḡnaḡa. Ukua itchaksrat aniḡatiut tuvaḡasigaatḡa Caesarea-mun. Iluḡata isiḡtugut Cornelius-ḡum tupḡanun. ¹³ Aasi uqautipluta Cornelius-ḡumli qinḡiḡquuraakkaḡmiñik isaḡuliḡmik tupiḡmiñi aasiñ nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuḡaḡutin uvuḡautiyaḡtirruḡ Simon Peter. ¹⁴ Taamavruma amma uqautiginiakḡan anḡiqsuḡisigaatin kiḡuniḡtuumaḡpitḷu.’ ¹⁵ Aasiñ tasamuḡitḷuta uqaḡsikaḡama Ipḡitchuam Irrutchim atqaḡigai ilinḡich atrillapiḡlugu piḷḷi uvaptiknuntuuḡ taimani Pentecost-mi. ¹⁶ Itḡaḡitka Agaayyutim uqaḷhi itnaḡsimaruat, ‘John-ḡum imikun paptaaqtitchiḷha aḡlaan ilipsi paptaaḡkaḡisiliḡsi Ipḡitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷ Taamna nalupḡinailḷapiḡtuḡ Agaayyutim qaitchiḷhaptuuḡ Ipḡitchuamik Irrutchimik Jew-ḡunḡitchuanun atriplugu qaisaḡikkani uvaptiknun ukpiqsriḡapta Atanḡuruakun Jesus Christ-kun. Qanuḡlugu nutqaḡtitkisivigu Agaayyun savaaksraḡaniñ?” ¹⁸ Taatnaiḷḷlugu tusaakamitruḡ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinḡisa nutḡautiniḡaagat pisaḡḡatriḡ. Ilinḡich quyaḡsiñḡisut Agaayyutmik itnaḡḡutin, “Agaayyutimtuḡ piviḡaḡtilluḡniḡai mumiḷiksraḡatigun Jew-ḡunḡilaat piñḡaktaḡaḡuplugich isuitchuamik inḡuḷḡimik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹ Tamaakḡa ukpiqtuat siaminniḡsut atakkii piyuḡsiuplutin aquagun Stephen tuḡḡutaupkaḡaḡlugu. Ilaḡich tikiuḡniqsut Phoenicia-mun ilaḡich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiḡaḡḡutin tuḡaaḡaḡlugu Jew-ḡuruanun kisiitḡun. ²⁰ Aḡlaan ilaḡilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlauruat Antioch-mun tamatkunuḡaptuuḡ Jew-ḡunḡitchuanun uqautigilumaḡniḡaagat tusaayugaallautaq Atanḡuruakun Jesus-kun. ²¹ Agaayyutim sayyiqsimaniḡai, aasiñ inḡugiaktuat tusaaruat mumiksiḷasiḷugich Ataniḡmun ukpiqsriḷikun. ²² Ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaḡḡutin tuyuḡaḡniqsut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³ Barnabas tikitḡami, ilaan ilitchuḡiniḡaa Agaayyutim savaḡikkaḡa taamani, aasiñ quyalḷapiḡniqsuq. Ilaan pitchuksaḡniḡai iluḡaisa tuniḡsimmatritḡuplugich Agaayyutmi iluḡnaḡsimaakikun. ²⁴ Barnabas inḡullautaupluni ukpiqsriḷḷapiḡḡhuni Ipḡitchuam Irrutchim aḡalataḡiniḡaa. Tavraasiñ inḡugiaktuat inḡuich maliguaḡḡiḡniqsut Agaayyutmi. ²⁵ Tavrakḡa Barnabas aullaḡniqsuq Tarsus-mun pakkiaḡlugu Saul. ²⁶ Aasiñ

paqitnamiuḡ Antioch-muutiniḡaa. Tavraniasiin̄ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanḡruanik iñisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanḡruat taiyuutiniḡniqsut sivulliuplugu “Christ-ḡnum iñuiñik.”

²⁷ Taatnañhatni tamaani ilañjilli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸ Ilañat atiqagñiqsuq Agabus-mik sivullikkauñḡmigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqagñiqsuq niḡisunamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiin̄ niḡisunnaq taavruma uqautigikkaḡa atuumaruq Claudius qaukñiupkaḡlugu Rome-mi. ²⁹ Taatnaḡhutiḡ ukpiqtuat sivunniḡniqsut aatchuutiniḡ tuyuqagñikhutiḡ piyummiñagñiqututillaḡmikni ukpiqtuaḡatiumiknun Judea-mi. ³⁰ Ilinich tuyuḡniqsut aatchuutiniḡ Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanḡruat qaukñitñun.

12

Ukpiqsriuat Piyuaqsiupsaathat

¹ Umialgumli Herod-ḡnum aullaḡniñiḡaa nagliksaḡqtitchiliḡ ilañitñik ukpiqtuanḡruat. ² James, John-ḡnum aniqataa, savikpañmik tuqcutinniḡaa. ³ Aasiin̄ Herod kañiqsikamiuḡ quyalitñiñi Jew-ḡruanik tiguniḡaa Peter suli nañititchiaqsiñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriñha atuummiñiqsuq niḡiñhatni pupsañniḡilaamik qaqqiamik. ⁴ Peter taamna tigukamitruḡ inillañniḡaat isiqsiviñmun, qaitlugu sisamaiñun aḡuyyiuqtinun qaunag-itquplugu. Herod-ḡnum sivunniḡaa Peter tikiutilugu iñunḡnun atanniqsitchuklugu niḡiqpagvikaaq atilik Apqusaakkauñḡmik pitlukpan. ⁵ Peter isiqtauñhani ukpiqtuanḡruatli iniqsruutiniḡaat piñiqillapiaḡhutiḡ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkañha Isiqsiviñmiñ

⁶ Herod-ḡnum tikiutisukkaa Peter iñunḡnun atanniḡuklugu sivuḡaatni iñuich. Unnuañani anitchiñksrañan iñunḡnun Peter siñiñniqsuq akunḡatni malḡuk munaqsrik, malḡuiñik kalimñiḡñik pituqaḡhuni, suli isiqsivium paañi qaunaksriqaḡhutiḡ munaqsriñik. ⁷ Taimmaiñaq atañḡum isaḡulga sagviḡniqsuq, isiqsivium ilua qauplugu. Isaḡulgum iqiiqsagñiḡaa aksiklugu Peter tuiqqañagun nipliutiḡlugu, “Qilamik makittin!” Tavrauḡaa kalimñiḡich katanñiqsut tayagñikniñ. ⁸ Isaḡulgum qilamiksriḡniḡaa, “Tapsiaḡiksaḡutin, aluḡutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isaḡulgum nipliutipsaḡniḡaa, “Uligaḡutin malinḡa!” ⁹ Peter-m maliaqsiñiḡaa isiqsiviñmiñ kañiqsillaḡiaḡaluaqnaḡu isaḡuliñmun taatna piñi. Ilaa siñiñaqtuḡasukniagñiqsuq. ¹⁰ Apqusaḡutiniḡaa sivulligñi qaunaksrini tugliñitñi sulipsuuq, aqulliupluguasiñ tikiñniqsuk savigruaḡmun paamun anigisiplutik nunaaqqimun. Taamna paa aḡmalḡiñniqsuq inḡmigun, ilinikaasiñ aniplutik. Iliniḡ qilamiksruḡhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isaḡulgum uniniḡaa Peter tamañḡa. ¹¹ Tavrani Peter-m kañiqsivaaluaqsiñiḡaa tamanna atuumaruaq. Uvva itnaḡniqsuq, “Nalupqinaiḡiga Agaayyutim tuyuqañha isaḡuliñmiñik annautisaḡlunḡa Herod-ḡnum aḡalatchiñhaniñ. Ilaan anniqsuqmigañḡa Herod-miñ suli Jew-ḡruaniñ piyaqquisuktuniñ uvamnik.”

¹² Taamna qauḡriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kinunḡanun Mary-m, aakanḡ John Mark-ḡnum. Tavraniñi iñugiaktuat katimaniqsut iniqsruḡhutiḡ. ¹³ Taluata siñataani Peter katchaqtuḡniqsuq. Niviaqsiḡ atiqagñiqsuq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmaḡaan. ¹⁴ Peter-m nipaa ilisaḡñiḡaa. Quviatchaḡtiḡpaitluni aḡmautigaluaqnaḡunniñ utiqtiḡniqsuq kiñumun uqagñiḡhuni, “Peter qakma!” ¹⁵ Taapkua nipliutiniḡaat, “Kin-niqivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiḡruk nalupqisuniniñiqsuq. Aasiñ ki-ulḡiñniḡaat, “Irrusia pivalukkiñ.” ¹⁶ Peter-m nutqautiniñiḡaa katchaqtuñ. Kiisaim-matai aḡmautiniḡpaat. Ilinisa qinñiqamitruḡ quviḡutchañniqsut niḡiunḡillaḡhutiḡ. ¹⁷ Peter-m urriqaniḡai nipaisaaḡuplugich aasiñ uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annisis-laḡmiñik isiqsiviñmiñ. Uqautipsaḡniḡai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullaḡniqsuq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupillañniqsut. Kanjqsitlaigñigaat qanuqtilaaja Peter-m. ¹⁹ Herod-aasiñ tiliriñiqsuq iñunñun pakaquplugu Peter aglaan paqinjñigaat. Herod-ñum apiqsruqtuqqaagñigai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqquqtuqplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullañniqsuq ittuallagiahuni Caesarea-mi.

Herod-ñum Tuqułha

²⁰ Herod-ñumguuq qinnausimallapiağniğai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-mi lu Sidon-mi lu. Taatnaqhutin ilinjisa katiplutin qiniğiağniğaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu ilauraannaktaaginiğaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuuaq Blastus-mik. Aasiñ taatnaqqaahutin utlautiplutin Herod-mun injqsruğiağniğaat qiniğusimaaliksrağmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqagvijaqtut umialgum nunagikkañaniñ. ²¹ Uvvaasiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnuğaaqtuqhuni umialgutnağmiñik aquvinniqsuq atanguvinmiñun uqautriviksrağmiñun iñunñik. ²² Tyre-miut suli Sidon-miut naalağniruat Herod-mik nipliagaqsiñniqsut itnaqhutin, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuñhiñaq nipiqañitchuq taatnatchiñik.” ²³ Taimmaiñaq Agaayyutim isağulgan Herod atniğñatchiğniğaa injalañiñi atakkii kamakutaitłuni Agaayyutmik. Qumaich niğniğaat aasiñ tuquniqsuq. ²⁴ Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñniqsut Agaayyutim uqałhanik aasiñ iñugiallapiaqtuat akuqtuğniğaat. ²⁵ Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaağmiknik utiğniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inñikkun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqłha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

¹ Ukpiqtuanñuruat Antioch-mi ilaqağniqsut iñunñik sivuniksriqiriniglu ilisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutilinmik Taaqsipañmik), Lucius-miglu (Cyrenemiumik) Manaen-mik (iñuguqatiqağniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. ² Uisauraagñniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutinigai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaagisigik uvaññun savaaksranun tuqłuummatigikkannun ilinñkun.” ³ Tavra uisauraahutin agaayuanikamin argañmiknik patikługiglu tuyuginiğaiçh.

Uqqiraqtik Cyprus-mulhak

⁴ Ipqitchuam Irrutchim tuyuginigik Barnabas-lu Saul-lu. Iqliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakña tiksigñniqsuk qikiqtamun taiyuutilinñun Cyprus-mik. ⁵ Ilinjik tikitñamik Salamis-mun nunaaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuağniqsuk Agaayyutim uqałhanik Jew-ñuruat katrağviatni. John Mark-mik ikayuqtiqağniqsuk. ⁶ Tavrakña nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñniqsuk añatkumik Jew-ñuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqağniqsuq sivuniksriqiraunipluni. ⁷ Ilaan ilannağiniğaa kavanauruuaq taavrumani qikiqtami, atiqaqtuagguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuañupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiağniğik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqałhanik. ⁸ Aglaan taavruma añatkum Elymas-ñum akilliliqsuğniğik taapkuak atakkii kavanauruuaq ukpiqsritquñitługu Christ-mik. ⁹ Aasiñ Ipqitchuam Irrutchim añalatağigaa Saul, taggisiqagmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qiniqamiñ nalinñiñaaqlugu taamna añatkuq ¹⁰ nipliutinigaa, “Ilvich tuungaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuaq uumiginigini ataramik kinniqlugich iñuich pisaasukhikun. Uqautiginağun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanunilugu. ¹¹ Pakma Agaayyutim anasiññuqsagñiğaaatin. Qiniñlaisaallakisirutin qaumamik.” Taatnağluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqłiginiğaa taaqtuamun matulhak irrañmi. Ilaa saptaaqsiñniqsuq kisumun iñunñun

tasiullaŋniaqupluni argaŋmigun. ¹² Kavanauruam qiŋiqamiuŋ taamna atuummiruaq ukpiliŋŋiqsuq quviŋutçhakhuni iŋisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaqaatiuniŋu Antioch-muŋniqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaqaatiuniŋu Paphos-miŋ tiksigiŋiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ŋum uniŋŋigik utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴ Taapkuak Perga-miŋ igliŋniqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ŋuruat minguiqsiagviata uvluani utlautiniqsuk katraŋviatnun aquvitlutikaasiŋ. ¹⁵ Moses-ŋum maliŋutaksraŋa suli sivuniksriqirit aglaaŋitŋiŋ agliqianikman katraŋvium qaukŋiŋisa itnaŋniŋiŋik, “Aniaqatiuk, uqauttutiksraqaŋuptik pitchuksaagutmik iŋuŋnun uqaqugiptigiŋ ilinjitŋun.”

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiŋigai, “Jew-ŋuqatiumaan suli sumiuŋuruapayaasii taluqsiruasii Agaayyutmik! Naalaŋnillaksitŋa! ¹⁷ Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliaavut piksraqtaaginiŋkani. Ilaan kamaŋaqsiŋpaqŋugich taimani iŋuuniaŋhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiŋlugich Egypt-miŋ saŋŋimigun kamaŋaqtuakun. ¹⁸ Suli malŋukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuŋlugich Israel-aagmiut iglaulhatni suviksraŋlaami munagiŋlugich. ¹⁹ Tavra iŋugaagruich Canaan-mi piyaqquanikamigich iŋuksraŋtaŋmiŋun nunaksrirutiginigaa. ²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malŋukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiŋigai sivulliuqtiksraŋitŋik iŋuguŋniaŋhanunaglaan Samuel-ŋum taivruma sivuniksriqirim. ²¹ Aasiŋ taapkua Jew-ŋuruat umialiqaguaqsiŋmata Agaayyutim qaitchiŋigai Saul-mik igŋiŋanik Kish-ŋum kiŋuviaŋiŋiŋ Benjamin-ŋum. Malŋukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan umialiginigaa. ²² Aglaan Agaayyutim Saul piiŋŋugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguŋŋuŋuŋasii taapkunua. Taamna iŋuk Agaayyutim itnautigimanikkaŋa sivuani, ‘Taamna David igŋiŋa Jesse-m iŋuk quviasuutigigiga atuigisiŋluni pisuŋigikkamnik iluqaagun.’ ²³ Taavrumakŋa David-ŋum kiŋuviaŋiŋiŋ Agaayyun tikiutruruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ŋuruanun, taatna ilaan akiqsruŋigmisun. ²⁴ Sivuani Jesus-ŋum agŋiŋhan John-ŋumli quliaqtuagutiniŋigai iluqaisa Jew-ŋuruat mumiquplugich paptaaqtillugillu. ²⁵ Aasiŋ John naatchiyasikami savaagmiŋik ilaan nipliutiniŋigai, ‘Kisuunasugivisitŋa? Uvaŋa taivruminuaŋitçhuna niŋiugikkaqsi. Ilaapiaq agŋiŋiaqtuq kiŋupkun. Uvaŋa taivruma isigaiŋi aluŋutaiqsiksrauluaŋniiŋ nalliummatinitchuna.’

²⁶ “Aniqatiumaan, Abraham kiŋuviaŋikkaŋasii suli iluqasi uvani taluqsiruasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuŋiakun tuyuuruq uvaptiknun. ²⁷ Jew-ŋuruat iŋuuniaqtuata Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummagmiŋ iŋitçhuniŋiŋiŋigaa Jesus Anniqsuutaulha. Minguiqsiagvipayaami agliqiraŋigaich uqauttutiŋich sivuniksriqirit katraŋviŋmikni aglaan kaŋiqsisaitŋugich. Patchisiŋikamitruŋ Jesus ilinisa ilumun atuumapkaŋniŋaich sivuniksriqirit uqautigikkaŋich. ²⁸ Sumikunniŋ patchisiŋsraitchaluaŋŋagmiŋ agvisiksraitŋugu inigniŋigaa Pilate tuqqutitquplugu. ²⁹ Aasiŋ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliŋuaqtaiŋ atqaŋniŋigaa kikiaktuutriviŋmiŋ inillakŋuŋuŋasiiŋ iluviŋmun. ³⁰ Aglaan Agaayyutim aŋitqiksinnigaa tuquŋigmiŋ. ³¹ Iŋugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuŋniqsuq tamatkunua igliqatmiŋun Jerusalem-mun Galilee-miŋ. Pakma taapkua iŋisimaraurut ilaagun iŋugikkaptiknun Jew-ŋuruanun. ³²⁻³³ Uvaguttuuq uqautigiptigiŋ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa sivulliaptiknun pakma atuumapkaŋniŋigaa uvaptiknun kiŋuviaŋuruanun aŋitqiksitnamiuŋ Jesus iŋuuliŋmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna,

‘Ilvich igŋiŋigikpiŋ,

ugllovak aapaŋuqtuŋa ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim aŋipkaqamiuŋ Jesus tuqqutqikkumiŋaiŋŋuŋuŋ akiqsrupsaagniqsuq itna, ‘Aatchuqniagipsi ipqitçhuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsruutigikkamnik David-

mun.’
55:3

Isaiah

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliġniqsuq,
'Savaktin ipqitchuaq aupkaġumiñaitkiñ.'

Psalm 16:10

³⁶ David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuuliġmiñi. Tuqupman iluviġniġaat piqasiutiplugu sivullianjiñun, timaa aasiñ tavrani aupluni. ³⁷ Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjpkakkaña tuquliġmiñ auñaitchuq. ³⁸ Ilauramaan, iluqasi kanjqsiruksraurusi ilumutuuliġmik quliaqtuaġikkammik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñaugai killuqsautisi. Kiñaunniñ tupiksriñiaġmigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunñasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. ³⁹ Aglaan kisupayaaq ukpiqsiruaq ilaanik nalaunñasipkakkauruq ilaani. ⁴⁰ Taatnamik qaunagititchi. Atuumminjitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

⁴¹ 'Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaġilugu piyaqquġniaqtusi.

Iñuupkaġlusi savaaqaġisiruñja ukpiġiyumiñaisapsitñik
unniñ iñuum uqautiniaġaluaqpasi.' "

Habakkuk 1:5

⁴² Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomaknik katragviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñiġaich utitqiquplugik minguiqsiġvik tikitqikpan uqautipsaġiaquplutiñ tamarrumuuna.

⁴³ Kiñuagun katimañhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaaktuat Jew-ñuruat ukpiġusiatnun maliaqsiñiġaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinjik pitchuksaġniġaich ataramik tunñavigitquplugu Agaayyutim ihuaqqutrisaa.

⁴⁴ Minguiqsiġvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutiñ Agaayyutim uqañhanik.

⁴⁵ Tavrani Jew-ñuruat qiniqamisigiñ iñugiakpauraqtuat siqñaliñlapiaqhutiñ akikñaqługich Paul-ñum uqautai uqaġniqłuutiaqsiñiġaat. ⁴⁶ Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqaġniqsuk taluqsranjillapiaqhutiñ itna, "Agaayyutim uqañha sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnañipsigun ayakkiksi iñuuliq Agaayyutitñaqtauruaq. Taatnamik unijñiaġipsi aullaġunuk tamatkunuñja Jew-ñunjitchuanun. ⁴⁷ Taatnakii Agaayyutim urriqsuġaatiguk itnailiplugu,

'Nalunaiqsuġigikiñ qamaruatun itquplutiñ Jew-ñunjitchuanun
anniqsuquplugich iñuich sunianjanipayaaq nunam.' "

Isaiah 49:6

⁴⁸ Tavra Jew-ñunjitchuat tusaakamitruñ taamna quyaqsiñiġsut Agaayyutim uqañhanik quviatchallapiaqhutiñ. Aasiñ taapkua piksraqtañuruat iñuuliqquplugich Agaayyutitñaqtauruaq ukpiqsriñiġniqsut. ⁴⁹ Uvvaquq Agaayyutim uqañha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami. ⁵⁰ Tavrani Jew-ñuruat akatchiñiġsut aġnanik kamagikkauruanik taluqsriuanik Agaayyutmik suli qaukñiñik taavrumani nunaqqimi. Piyuaqtinniġaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ. ⁵¹ Uqqiraqtik ipsunjiġaak qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiiñ aullaġniqsuk Iconium-mun. ⁵² Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasunjiġsut Ipqitchuam Irrutchim anjalatlugich.

14

Iconium-miñhak

¹ Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlailiġniqsuk Jew-ñuruat katragviatnun. Uqautriñlapiaqtaġniqsuk aasiñta iñugiaktuat Jew-ñuruatlu Jew-ñunjitchuatlu ukpiqsriñiġsitlugich. ² Aglaan Jew-ñuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiġsut Jew-ñunjitchuanik. Ilinisaunniñ akikñaqłuliqsitkaich ukpiqsriuanik.

³ Uqqiraqtik nayutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutiñ taluqsrautaiqhutiñ Agaayyutikun. Quliaqtuañhakni ihuaqqutriñiġmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha.

⁴ Nunaqqim iñui malġuiguġniqsut, ilanjich iñuich ilaliutiplutiñ Jew-ñuruanun atlatsuli tappiutiplutiñ uqqiraqtinun. ⁵ Kiisaimma Jew-ñunjitchuat suli Jew-ñuruat sivulliutituummaġminj sivunniġniqput anjallaqługuklugik unniñ miluqtuġlugik

uyağanik. ⁶ Uqqiraqtik ilitchugikamitku taamna sivunniugun qimanñiqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqinjñun Lycaonia-mi. ⁷ Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilgiññiqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

⁸ Tavraniuguq Lystra-mi qiñiqsuk iñuñmik pilguirrutiaqtuamik isiganmigun anilgatañiññaaglaan. Pisunganññiqsuq aglaan aquppitlapluni. ⁹ Taamnaguq naalañniñiqsuq Paul-ñum uqauttutaiñun. Aasiñ ilitchuñiplugu taavruma ukpiqsrilasiñaña ihuaqsikkauksrañmigun Paul-ñum qiñiaqsiñigaa nalaagun ¹⁰ nipliutiniñigaa nipitusipluni, “Qikañiñ.” Taamnaguq añun maksriññiqsuq pisukkataaqsipluniasii. ¹¹ Uvraguq iñugiaktuam Paul-ñum savaagikkaña qiñiqamun Lycaonia-ñmiuraaqhutiñ niprallañiqsut itnaqhutiñ, “Agaayyutivut iñuguñiqsut aasii atqaqhutiñ uvaptiknun.” ¹² Atchigñiñaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman. ¹³ Tavraniuguq piqagñiqsuat agaayyuviniñmik aanguañmiknun Zeus-mun silataani nunaaqqim. Aasiñ agaayuliqsi taamavrumuña Zeus-mun tikiutriñiqsuq uumaruanik añusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuillu tavrani tunillañuaqsiñiqsut kamaksrisukhutiñ uqqiraqtinik.

¹⁴ Uvvaasiñ ilitchuñiaqsikamitku taamna Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu aliktuñiñgaik atnuñaatik aasiñ upaktuutiplitik itnaqhutik tamatkunuña, ¹⁵ “Ukuqsii, suvaata itnasiñaqpsi? Iñuññaauruguk ilipsisuntuuq. Aggiquñuruguk uqautityaqhusi tusaayugaallautamik mumiqugaluaqhusi matkunakña agaayyutiññuaniñ iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qilamlu nunamlu tañiumlu supayaamlu taapkunani ituam. ¹⁶ Taavruma Agaayyutim qaañianiktuami iluqaisa iñuich ilatchigñiñgai sivunnitlasiplugich iñuuniñhatigun. ¹⁷ Aglaan ataramik kaniqsimapkañiñigaa nakuuruñuñi savaallautagñmigun, sialuk tatpakmakña qaitlugu suliqsiñrat nautchiat piviksrañisigun qaisimaagai, ilipsilasiñ quviasuktitlusi.” ¹⁸ Taatnailiplugu uqautiurañiallisa Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu nutqaqtippaurañiñgaik tunillañiksrañatniñ inmiknun.

¹⁹ Aasiñ ilañich Jew-ñuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suliqsi Iconium-miñ tavranañiññiqsut. Tavra piqatiksrañiaqtuqhutiñ iñugiaktuanik inmiknun uyağanik miñuqtulgiññiñaat Paul. Kalinñiñaat anitlugu nunaaqqimiñ tuqunasukniaqñu. ²⁰ Aglaan ukpiqtuagatiñi katipmata avataanun Paul makitluni utiqsiñiqsuq nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitlulik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utilhak

²¹ Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuagmaknik tusaayugaallautamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsrilgiññiqsut. Tavraasiñ utiqsiñiqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu. ²² Pitchuksaaqñugich tunñaviqaquplugich Agaayyutmik, uqautiniñgaich itna, “Uvagut iglutuqtuksraurugut iñugiaktuanik iñuilluñuñinik isitlasiñiapiaguta añaaquqautaanun Agaayyutim.” ²³ Tikitchañikamik ukpiqtuanañuranun nalunaiqsisiraqñiñgaich ukpiqtuanañuruat qaukñiksrañitñik, suliqsi agaayyuuqaaqhutiñ uisauraqhutiñlu tamarrumani uvlumi iniqsruutiniñgaich Agaayyutmun qaunagitquplugich tunñavigikkañatnun.

²⁴ Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiññiqsuk. ²⁵ Tamatkunani Perga-milu tusaayugaallautaq uqautigiaqsilgiññiñgaak, tavrakñaasiñ Attalia-mukhutik. ²⁶ Taavrumakña tiksiquhutik utiqsiñiqsuk Antioch-mun aullaqqaagatañviniñmiknun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuanañuruat iniqsruutianikamisigik Agaayyutmun qaunagitquplugich savautilhakni inmiñun. Taavrumuñ utiqsiñiqsuk naatchikamik savaagñmiknik. ²⁷ Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanañuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqñinnigaiñ iluqaanik Agaayyutim savaañanik tumigiplugich suliqsi Jew-ñuñitchuatunniñ ukpiliqsiñitlugich. ²⁸ Tavraniasiñ ukpiqtuagatiñmikni taapkuak nayuutiniñiqsuk akuni.

15

Katimathat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antioch-mun. Iisautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqługich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.” ² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtaiñiaqsiñiqsuk ilinñitñik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunnigñiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksragigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñitlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaigun. ³ Taatnaqhutin ukpiqtuanuruaqatinisa tuyuginigaich. Igligñiqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutin Jew-ñunitchuatunniiñ muminñiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanuruat piqasiqhutin uqqiraqtinik sulì qaukligñik paglanigaich. Taapkununa tusaayugaaqtirrutiginigaat Agaayyutim iluqaan savaagikkaña inmiktigun. ⁵ Aglaan ilañich ukpiqsriuat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-ñunitchuat ukpiqsriuat nalunaitñutchiqsuksraupiaqt uqautikkaulutin tupigiraksraginilugu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶ Taatnaqhutin uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñisalu katimaniqsut isummatigisukługu taamna. ⁷ Uqaksraqtugaluqmata Peter makitluni nipligñiqsuq, “Aniaqatiumaan! Iisimarusi inilgaan akunnapsitñiñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqagıaqpluna tusaayugaallautamik Jew-ñunitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸ Aasiñ Agaayyutim ilisimakıgmigun iñuich isumanitñik uqagıgaa akuqtuıñi Jew-ñunitchuanik qaitchipługich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiñi uvaptiknun. ⁹ Uvagullu ilinıñlu atlakaagıksingitkaatigut. Killuqsautinñik natqıutinigai ukpiqıagutripmata. ¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiun Agaayyun sulì Jew-ñunitchuat tupiksripkağniağlugich tillisnik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹ Uvagut ukpiqıgikput Agaayyutmun anniqsukıqput ihuaqqutrıhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatatuntuuq.”

¹² Katimaruarguuq iñuksruiqhutin naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaaqtirrutaaknun atlayuağnaqtuanıglu quvıqnaqtuanıglu Agaayyutim inıqtağıkkanağun inmikun akunğatni Jew-ñunitchuat. ¹³ Uqagıqmaknik James-ñum uqautiaqsiñigai, “Aniaqatiumaan, naalaqsitña! ¹⁴ Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullağnipluni ukpiqtitlugich inmiguaqtitchağlu Jew-ñunitchuanıñ iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumiñaqsiplugich. ¹⁵ Sulì sivuniksriqirit uqautaatnun immiutılha itnauvva aglausimaruamun,

¹⁶ ‘Aquagun Atanğuruağaa utigisiruna.

Aasiñ ikayuitqıkkisiruna David-ñum kinuviañiñik tupaagruktitun ittuanik.

Nappatqıkkisigıga piyaqqukauruaq.

¹⁷ Iluqagmin atlatlu iñuich pakaaqagumuut Agaayyutmik, iluqagmin Jew-ñunitchuat piksraqtaagıkkatka uvanun.

¹⁸ Taatna Atanğuruaq uqaqsımaruq, ilitchuğıpkairuaq tamatkunına inilgaan.’

Amos 9:11, 12

¹⁹ “Aasiñ uvanalı sivunniutigıga uqumaıñliuqtıpağasunağnağich pilavut Jew-ñuruat atuqtaksrañisigun Jew-ñunitchuat mumıksuat Agaayyutmun. ²⁰ Aglaan aglaglugich uqautılavut qanusıq niqı tunıñlautaumakpan aanguanun nigıtuñıllugu, sulì qaayugnaqtuağımiñ atlatuñkun piisımaaqulugich, sulì augıqsımaıñanik nigrutıtuqunıllugich unniñ auktunıñıllugich. ²¹ Taimaknağana Jew-ñuruapayaat ilisımagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisauruat atakkı minğuiqsıagıvipayaami aglıqıplugich inunun ktrağvinıñi. Tavra.”

Tuyuqathat Ukpiqtuanuruanun Jew-ñunitchuanun

²² Tusaakamisigin uqquiraqtit suli qaukhiuruatlu iluqagmiglu ukpiqtuanuruat sivunnigñiqsut anutinik piksraqukhutin Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii nalunaiqsiplutin Judas-mik taggisiraqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivulliuqtillautauñiqsuak ukpiqtuaqatiumikni. ²³ Taapkuñnuuna tuyuutinich tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqquiraqtauruaguutlu qaukhiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaannagmik iluqaitñun Jew-ñunitchuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-milu suli Cilicia-mi. ²⁴ Tusaanigikput ilanitñun ilagikkaptiknun ihuillutaagñiplusi akatlusi uqahigmikkun, taatna pitqulugich pinjtkaluaqtitlutin uvaptiknun. ²⁵ Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisipluta, piksraqtaaqatugut uqagiatuauksranik aasii aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisiruk ilauraannaptikni Barnabas-milu Paul-milu, ²⁶ taapkuak iññuk suksraagiruak iññuuhigmiknik savautrihigmikni Atannaptiknik Jesus Christ. ²⁷ Judas-lu Silas-lu tuyuginiagivut ilipsitñun. Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun. ²⁸ Atakkii Ipqitchuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitchisuñitlusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniña atuumanapiaqtuanik: ²⁹ niqinik tunillautigimaruanik aanguanun nigñasi auktusunaqasi lu unniñ qimisimaruamik nigrutmik nigñasi, suli piisimaagusi qaayugnaqtuañigmiñ atlatulikun. Taapkunakña qaunagigupsi pillautagnaqtusi. Tavra.”

³⁰ Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkaññaich iluqaisa ukpiqtuat aasiñ qaitchiplugich taapkuniña aglañnik. ³¹ Iñuich agliqianikamisigik tuyuutinich quviatchañiqsut pitchuksaagihigmikkun. ³² Judas-lu Silas-lu sivuniksriqiraughigmikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaglugich ukpiqsrihigmikkun sayyaksaglugillu. ³³ Aasiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjitnik taikuuqhutin aullaqtinnigaiñ kinumun tuyuginitñun. ³⁴ [Aglaan Silas sivunnigñiqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñagñiqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ilisautriñiqsuk Atanguruam uqahñnik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avihak

³⁶ Kinuvatigun Paul-ñum nipliutiniñaa Barnabas, “Kiata, utigvigilavuk nunaaqqi-urapayaat Agaayyutim uqahñnik quliaqtuañvigikkavuk tikitqattaaglugich aniaqatiut kanjicsityaglugu qanugli pisilaanat.” ³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisuñña John Mark aullañumik. ³⁸ Aglaali Paul-ñum ihuaginjitkaa aullautilha ikayunitlugikkii quliaqtuaq-maknik, unitlugikunniñ Pamphylia-qsiuhakni. ³⁹ Taatnaqhutik qapiqtailillapiagñiqsuk piqatigiñiqhutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullañiqsuq. ⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullañiqsuq. Ukpiqtuaqatiutik iniqsruutiniñaaich Agaayyutmun qaunagitquplugik iglihakni. ⁴¹ Igligñiqsuk Syria-kuahutik suli Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyaksaglugich ukpiqtuanuruat ukpiqutinich.

16

Timothy-m Piqasiutilha Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluqamik tikilgatañiqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniguuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuq atilimik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuanupmiñiqsuq Jew-ñupluni aglaali aapaña Greek-ñupluni. ² Iluqagmin ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-milu uqautigillautagnaat taamna Timothy. ³ Paul-ñum Timothy maliquniñaa inmigun. Taatnaqhugu nalunaitnutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ñuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruñ taamna Timothy aapaqalha Jew-ñunitchuanik. ⁴ Apqusrautihigmikni nunaaqqiurani uqautiniñaaich ukpiqtuanuruat tuvraqtaksranik, uqquiraqtit suli qaukhiich Jerusalem-mi sivunnikkañitnik ilinjitñun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutin ukpiqtuanuruat sayyikkauniqsut ukpiqsrihigmiktigun suli ilaniktuugñiqsut ukpiqtuaquqtuanik uvluqagipman.

Paul-ḡum Qiñiqquuraatha Troas-mi

⁶ Taapkua igliḡniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ḡmiut nunajāt. Ipqitchuam Irrutchim piyummataisitmatin tusaayugaallautamik Asia-muutrininñiqsut. Ilinich taunujaninñiqsut. ⁷ Aasiin qallikamitruḡ Mysia-m killinḡ saqusukkaluaḡniqsut Bithynia-m tunaanun, aglaan Jesus-ḡum Irrutchiḡmigun taatnamuquḡinñiḡai. ⁸ Taatnaqhutin nalḡuḡniqsut Mysia-kun tasamuḡa Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiqquuraaḡniqsuḡ Macedonia-ḡmimik qiññuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaaḡutin ikayuḡiaqtigut!” ¹⁰ Paul qiñiqquuraaqtitqaaḡlugu itqanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuḡluḡiput tusaayugaallautamik quliaqtuagḡiaqupluta inḡun taakipkunuḡa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuagḡtha

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalḡuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiin taavrumakḡa uvlutqikman Neapolis-mun tiksiquhuta. ¹² Tavrakḡa tagraqtugut Philippi-mun, qaukḡiḡmun nunaaqqiatnun Macedonia-ḡmiut, inḡiaktuanik Rome-maḡmiunik inḡuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. ¹³ Minguiqsiḡvium uvlua tikitman anipluta nunaaqqimiñ utlautirugut kuugum siñaanun inḡiqsruḡiaḡasugiplugich. Aquvitnapta uqaqtuutrirugut aḡnanik tavrurḡaptuuḡ katiruanik. ¹⁴ Iḡajāt naalaqtikput atiqḡniqsuaḡ Lydia-mik. Taamna tunniuqqairuanḡniqsuḡ suḡauraammaḡiksuanik ukiḡhaanik, aḡqiḡsuanḡumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamaksriruanḡniqsuḡ Agaayyutmik. Aasriin Agaayyutim piyumiñaqsiḡkaḡaa akuḡtuḡiḡksraḡanun Paul-ḡum uqaḡikkaḡinñik. ¹⁵ Taamna aḡnaḡ paptakkaḡkami piḡasiḡhuni tupiqatiunḡinñik ilaan aiḡyuaaḡlugu itnaqhuni, “Ukpiqtanuḡunasugigupsitḡa utlauttutitichi tuppamni itchaqtuagḡusi.” Kayunḡaḡniḡai tukkiḡluguḡhaasiin.

Paul-lu Silas-lu Isiqtauthak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut iḡajātni inḡiqsruḡviptiknun utlautiḡlaptikni kipaluuniksuaḡ niviaqsiḡaksraḡ nalautkikput. Ilaa tuḡḡaḡtaḡaḡniqsuaḡ taatnatchikun saḡḡiqḡiḡmigun sivuniksriḡipluni, aasiin atqunaḡ maninḡmik piññautinikkaḡa atanni. ¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsiḡaatigut nipliapluni itna, “Ukua inḡuich savaktai kamaḡniqsrauruam Agaayyutim.” ¹⁸ Inḡiaktuani uvluni taamna niviaqsiḡaksraḡ taatnaḡniqsuḡ. Uvvaasiin Paul-ḡum aḡiuplugu kinḡiaḡlugu irrusiq itnaḡniḡaa, “Jesus Christ-ḡum atqagun tiligikiḡin anitquplutin taavrumakḡa.” Tavrauvaaguuḡ tuḡḡaḡtaḡ aniñiqsuḡ niviaqsiḡaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchuḡikamiḡ maninñañniutrinḡ piiḡsiḡniqman Paul-lu Silas-lu tiguniḡaich. Kaliksraḡluguḡ katimmaviḡmuutiniḡaich sivulliuḡtinñun. ²⁰ Rome-maḡmiunun atanniqsuḡtinun tikiutinḡaich itnaqhutin, “Ukua inḡuich Jew-ḡnuruat akatchirut inḡunnik nunaaqqipsitñi. ²¹ Iḡisautriḡlutiḡ atuḡtaksrirutit akikḡaḡluguḡich malinḡiakkavut. Rome-maḡmiunḡurugut! Ilinḡisa iḡisauttutinḡich akuḡtuḡumiñaitkivut unniin tupigiyumiñaitkivut.” ²² Inḡugaaḡruich tappiutiniqsut piyuaḡniqtuanun. Rome-maḡmiut aḡalarrutilḡich tilisiñiqsut aliktuḡluguḡ atnuḡaanḡnik Paul-ḡumlu Silas-ḡumlu aasii ipiḡaḡtuquplugik. ²³ Ipiḡaḡtuqaaḡluguḡ isiqtaupkaḡniḡaich, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaquplugik. ²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillanḡiḡik qamaniḡiḡmun inimun, isiganḡglu payanḡaiqsuusiḡluguḡ uqumailanik qirunḡik.

²⁵ Uvvaasiin unnuaqpaguḡunḡaḡsiḡman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuḡhutik. Atlas isiqtauḡatinḡinñik naalaḡniḡiḡaich. ²⁶ Taimmaiḡaḡ nuna iḡiqsraaḡsiñiqsuḡ. Isiqsivium tunḡavii auliyanḡniqsut, talupayaat anḡmaḡluguḡich suli kalimḡiḡich isiqtapayaaniñ katakhutin. ²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiḡami ilitchuḡiplugu talut anḡmaniqmata isumaniqsuḡ isiqtapayaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuḡqutchaḡumaḡsiḡiḡniqsuḡ inmiñun. ²⁸ Aglaan Paul-ḡum nipitusipluni nipliutiniḡaa, “Aniyasaaḡnak ilipnun! Iluḡata ittugut!” ²⁹ Isiqsiri qiññuaḡniqsuḡ

Berea-mi. Taatnamik tavruraqtigñiqsut akatchiaqsilgitlutinj iñuñnik isaahiñaaguqlugich. ¹⁴ Ukpiqtuat qilamiksrigñigaat Paul aullaquplugu taununa tagium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñañiqsuk Berea-mi. ¹⁵ Taapkua aullautriruat Paul-mik taununaütinnigaat Athen-mun. Taapkuali Berea-gmiut utigñiqsut. Paul-ñum uqautitqunigik Silas-lu Timothy-lu inmiñuquplugik piyumiñaqsiqqauraqpaknik.

Athen-miiltha

¹⁶ Paul taqqiñigmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiagñiqsuq qiñiqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. ¹⁷ Paul uqaqatiqağniqsuq Jew-ñuruaniglu katrağviatni suli Jew-ñuñitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvlugağipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni. ¹⁸ Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ñuruaniglu Stoic-ñuruaniglu ilisautriñitñik qapiqsigiutraqatiqağniqsuq. Iñajich uqağniqsut, “Sumik una uqavaaħakti uqaksraqtuva?” Iñajilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqapalliqsuq.” Taatnautiginigaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik suli anitqilgimik. ¹⁹ Aasiñ tikiutinigaat Paul sivugaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqlugu, “Iñisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutigikkapnik. ²⁰ Iñajna tusaakkapta atlayuagigikput. Iñitchugisukkikput qanuutautilañña tamarruma.” ²¹ Tamaanili iluqağminj Athen-nağmiut suli avakñaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkağmikkun unniñ uqaksraqtuutigiplugich.

²² Tavrani Paul qikağniqsuq sivugaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-nağmiut! Iñitchugigiga agaayyutinik ukpiqsrillapiaqsi. ²³ Pisuktaulħamni nunaaqqipsitñi qiñigitka agaayumaniagvigikkasi. Paqittuna aanguaqtuğvinjmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkaptiknun.’ Taavrumuuna agaayumaniagvigikkapsitñun nalugaluqaqlugu uqautiniagipsi. ²⁴ Agaayyun iñiqtaqaqtuq nunamik suli supayaanik imağikkaniñik. Atanguruaq qilañmilu nunamilu irviqanitchuq agaayyuvikpañni iñuich iñiqtanitñi. ²⁵ Unniñ tunñañitchuq iñuñnun qaitchiliksrañatnun inuğikkağmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuukigmiglu aniğniğmiglu supayaaniglu. ²⁶ Iñuñmiñ atautchimiñ iñiqtağigaa iñupayaaq, taamna aggiğvigiplugu iñuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivvani iñiqtağigaluaqnağich sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuutilaaksrañat. ²⁷ Agaayyutim inillañniğaa taatnatun iñuich pakaagikpatni paqitauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaqtikni. ²⁸ Atakkii ilaagun kisan iñuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutinj aglaktipsi iñajisa uqağigaat itna, ‘Uvaguttuuq ilaan qitunğagigaatigut.’ ²⁹ Tavra qitunğaginiqmatigut isumaruksrañitchugut Agaayyutim irrusia atriqağasukniagluglu aanguanik maniñnik kaviqsaañik naagaqaa qatiqtaanik unniñ uyagañnik piliukkanik savayulħatigun iñuich. ³⁰ Taipkunani ukiuni iñuich naluplutinj piħatni Agaayyutim tautuiñağaa iħhat aglaan pakma tillisiqağaa iñupayaaq mumiquplugu killukun iħhatniñ. ³¹ Ilaa nalunaiqsagaqtuq uvlumik atanniigaqsigumi nunam iñuanik nalaunñaruatikon tumigiplugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiyağniğaa iñupayaanun anipkaqamiñ piksraqtaagimakkani tuqqutaulħaniñ.”

³² Tusaakamitruñ Paul-ñum uqaqtuutaa anitqilgikun tuqqutaulgimñ iñajisa tip-sisautiginigaat aglaan iñajilli nipliğniqsut, “Naalaqtaupsaagukkiptigiñ.” ³³ Tavra Paul-ñum uniñniğai katimaruat. ³⁴ Iñajisa iñuich piqasiğniğaa ukpiliqhutinj. Piqasiqsai ilaqağniqsut Dionysius-mik, iñajnatniglu Areopaa-ñuruat ağnamiglu atilimik Damaris-mik suli atlanik.

18

Paul-ñum Corinth-miiltha

¹ Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq. ² Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ñuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli ağnaatnik Priscilla-mik. Tavruraqtuuq tikitqammigñiqsuk atakkii Rome-mağmiut

atangata Claudius-ñum aqpiiplugich Jew-ñuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ñum qiniñiañigik. ³ Piññañniutiqañiqsuk iñuuniutigiplugu palapkarrirualigmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkuñña. ⁴ Aasii minguiqsigagipmata Jew-ñuruat katrañviatni uqaqatiqañiqsusuq Jew-ñuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqñugich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ñum aullañniñaniñigaa quliaqtuatluñi tusaayugaallautamik Jew-ñuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶ Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqhutin pigiñiplugu, Paul-ñum ipsuñigaa qavia atnuñaamiñiñ aasiiñ ilaan kaniqsipkaqsuqñugich qanuqhuni taatnaligmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuñ. Uvakñaniñaglaan Jew-ñuñitchuanun quliaqtuañisuruña.” Taatnaqqaqñugich uniniñigai. ⁷ Paul nayuutiaqsiruq tupqani Jew-ñuñitchuan atiqaqtuam Titius Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katrañviata inniqsuq. ⁸ Crispus, qaukñiq Jew-ñuruat katrañviatni, ukpigiagutiniñigaa Agaayyun qitunñagtuummagmi. Suli iñugiaktuat Corinth-añmiut tusaakamiñ uqaligmik ukpiqsriñigmiñiqsut suli paptaaqtitlutin. ⁹ Unnuat ilañatni Paul qiniñquuraañiqsuq. Agaayyutim uqautiniñigaa itna, “Iqsisuñaqnak! Sivutmun uqagiñ! Qapiqtasuñaqnak! ¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.” ¹¹ Ukiuq avvañmik ilaqasiqñuglu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni iñuñnik Agaayyutim uqañhanik.

¹² Gallio kavanañupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutin tigguglukñugu Paul uqaqsittaagvinñmuutiniñaat ¹³ itnaqhutin, “Uma iñuum ukpiliqsinniañigai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqñugu maligutaksraq.” ¹⁴ Paul-aasiiñ nipliñhiñaagtuñglu Gallio-m uqautiniñigai Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunñaitchuamik tuvraqtaksrallu tupiginillugich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalañniñksraña anuqsrusiñuñ ilipsitñun. ¹⁵ Aglaan pasikapsiñ uqaliqtigun iñuillu atiniñsigun ilipsilu maligutaksrapisgun, ilipsitñik iñuqaqsatksrañigiksi. Taatnatchisigun atanniqsuiyumiñaitchuña.” ¹⁶ Taatnaanikami anipkañigai uqaqsittaagvinñmiñ. ¹⁷ Jew-ñuruat tiggugluñigaa Sosthenes, añalataa Jew-ñuruat katrañviata, ipiqaqtuqñugu sivuñgaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqutigininiñigai.

Paul-ñum Utilha Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniññigai piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiquhutin Syria-mun. Sivuanuñ ayaliksrañmi Cencreae-miinnagmi niaqqi salipkañigaa pilgusiatitun Jew-ñuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun. ¹⁹ Paul-kut tikiññiqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ñuruat katrañviatnun tavrani uqaqatiqañiqsusuq Jew-ñuruanik. ²⁰ Ittuatluuraallaqugaluñigaa inñmikni aglaan Paul añiniññiqsuq. ²¹ Unitkaqsikamigich uqautiniñigai, “Agaayyutim pitqutigikpagu utigilñhitchuñ ilipsitñun.” Aullalgiññiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniññigik Priscilla-lu Aquila-lu tavruña. ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniñiaqñugich ukpiqtuanñuruat tavrakñaasiiñ aullañiqsuq Antioch-mun. ²³ Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullalgiññiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaagñiaqñugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtualha Ephesus-mi

²⁴ Jew-ñuruatliguuq ilañat atiqaqtuq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalgurañuniqsuq kaniqsimmaagiksauñupluni Agaayyutim uqañhanik. ²⁵ Iñisauñiaqñuhuni Agaayyutikun aasiiñ piyummaticallapiaqñugu ilisauttutiginiñigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ñum ilisamañhiñagñigaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuañihalalu paptaaqtitchihalalu. ²⁶ Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ñuruat katrañviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku aggisiñigaa kinunigimknun aasii ilisautipsaaqñugu sukuitlukñugu Agaayyutim

annautrillatilaanjanik iñuñnik. ²⁷ Apollos sivunniqman aullağukhuni Greece-mun ukpiqtuanjuruat Ephesus-mi ikayuğniğaat aglakhutin ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqğugich pağlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiagñiqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim ihuaqqutrihagun. ²⁸ Kanjisiñaqsiplugu uqaaqtuutriğimigun akiilitłaniğai Jew-ñuruat aasiñ uqaaqtigiiğmikni Agaayyutim uqałhatniñ nalunaigaağuglu taamna Jesus Christ-ñulha.

19

Paul-ñum Ephesus-miilha

¹ Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukilukhuni kivataagun tikilğatağniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiñiqsuq ilañitñik ukpiqtuat. ² Apiqsruğniğai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiuniğaat, “Tusaanjiññiqsugutunniñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaananik.” ³ Paul-ñum apiqsruğniğai, “Qanuğhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniğaat, “John-ñum paptaaqtitchisaagun.” ⁴ Paul-ñum itnağniğai, “John paptaaqtitchiruaq iñuñnik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniğai Israel-aagmiut ukpiqsriruksraulhat aggiqsuksrauruamik kinumigun, taavrumiña Jesus-mik.” ⁵ Tusaakamitruñ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanguruam Jesus. ⁶ Aasiñ Paul-ñum aksikmagich argañmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanjuruat aňalatkaqsiñiğai. Uqaaqsiñiqsut uqautchikun kanjisiñatłaitchuakun sulivuniksriqipmiñiqsut. ⁷ Iñugiaktılaaqağniqsut qulit malğuiyurñamik iñuñnik.

⁸ Paul inniqsuq tavrani piņasuni tatqiñi isaagaqñuni Jew-ñuruat katrağviatnun. Uqaaqatuniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuñni Agaayyutim aňaayuqautaanik ukpiqsriłiqsinniaqğugich. ⁹ Aglaan ilañich taapkua pitchigiilauniqsut ukpiqsrinjilutinj. Uqautigiaqsiñiğaat akililiqğuglu agaayyutikuagiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniñniğai maliktitluni ukpiqsriuanun inmigun. Aasiñ uvlugağipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani. ¹⁰ Taamna atuummiñiğaa malğurñi ukiurñi. Taatnamik iluqatin iñuich Jew-ñuruatlu Jew-ñunjichuatlu iñuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaaniğaat Agaayyutim uqałha.

Atuumaruag Iğñiğutaiñun Sceva-m

¹¹ Agaayyun iñiqtaqağniqsuq quvinqaqtuanik tumigiplugu Paul. ¹² Iñuich iniqsruğniğaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Iliñisa tikiutiniğai atniğñaqtuanun. Ilikamisigik nasagaurat atniğñaqtuanun ihuaqsikkauniqsut sulivuniksriqğugich. ¹³ Ilañich Jew-ñuruat iñuuniağniqsutunniñ irrusiqluiyaipłutin iñuñnik. Iliñich igliğagumaatchañiqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuagñiğaat anitchiullakisraqtin irrusiqlurñik Jesus atqagun, nipliutruqğugich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuagikkañagun.” ¹⁴ Sceva-m Jew-ñuruat qaukhat agaayuliqsinjisa tallimat malğurñik iğñiğutai uuktuagpaalukmiñiqsuttuuq taatnatun. ¹⁵ Aglaan taapkua irrusiqlurñik nipliutiniğai, “Jesus ilisimagikput sulivuniksriqğugich Paul ilisimapiplugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?” ¹⁶ Taatnaguug nipliutiqaqğugich iñuum irrusiqlurğum mitchiqiniğai piyukğugich. Tatamnaqsillapiaqğuglu akiiliñiğai. Taapkuaguug taatnasigağniaqtuat pikiagñiqsut tupiğmiñ atniagat sulivuniksriqğugich. ¹⁷ Iluqagmin Jew-ñuruatlu Jew-ñunjichuatlu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atuumaruag iqsitchañiqsut. Taluqsriłiğniqsut atanguruam Jesus atqanik. ¹⁸ Iñugiaktuat ukpiqtuağugtuat uqaaqsiñiğaat sagviqğuglu iñuñnun iñuuniağaluaiqtinj aňatkukun. ¹⁹ Sulivuniksriqğugich ilisaaqtuat aňatkuuğniq katitlugich makpiğaat ikipkağniğai iluqaitñun qiniğnaqsiplugu. Kisiiqipmatigik makpiğaat akisutilaanat 50,000 taalanuniqsut. ²⁰ Taatnaiplurñi Agaayyutim uqałha siaminniqsuq sulivuniksriqğugich iñuich ilitchuqsriplutin sanñjanik.

Akataulhat Ephesus-mi

²¹ Kinuagun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunniġniqsuq Macedonia-kuagukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuṅaqqaaġluṅa igliqtuksraugisiruṅa Rome-mun,” itnaġniqsuq. ²² Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtinṅi tuyuġiniġik Macedonia-mun inṅaġmi Ephesus-mi uṅataaniḷu.

²³ Taatnaḷhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyu-tikuagiakun. ²⁴ Iñuk suliuqti atiqag̃niqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvinṅualiuġniqsuq aanġuanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaṅata maninñaktitpagaġniġai savaktit. ²⁵ Taatnaqhuni tuqḷuġniġai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik pinṅualiuqtinik aasii nipliutiplugich, “Anṅutiit, ilisimarusi taavruma savaapta maninñaktillautagaġigaaṅigut. ²⁶ Ilipsi ilitchuġigiksi qanuġli taimña Paul nipliġaġilḷa aanġuat inṅiqtauruat inṅuktigun agaayyutauninñiplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuṅnak Asia-mi inṅugiaktuat inṅuich malig̃ualig̃aich ilisauttutai. ²⁷ Pakma ilirugut navianaqtuamun savaag̃ikkapta piiḷiksraṅanun. Taatnaḷhiñaunitchuq. Atuumaniqqaluktuq taamavruma agaayyuvikpaum aanġuaqpauran Artemis suuyumiñaiḷiksraṅa suli taavruma aanġuaqpauram piigukkaugisiḷiksraṅaptuuq, taavruma aanġuaqpauram putqataġvigikkaṅata inṅupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam.”

²⁸ Taapkuaguq inṅugiaktuat tusaakamitruṅ tamanna qinnaṅniqsut aasiiñ igiallaksahutin, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ²⁹ Akarrutauruq siaminniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akilliuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malġuk Macedonia-ġmiuk Paul-ṅum igliqatik, aullautiniġaich katimmavikpauraġmiknun. ³⁰ Paul-tuug̃uuq taamuṅaġukkaluaġniqsuq uqaġiaġuni katimaruanun aglaan ukpiqtu-aqatiunin pitquninñiġaat. ³¹ Iḷaṅisali qauk̃iich ilannaanin qanniug̃niġaat qinṅiqtitqunilḷu katimaruanun. ³² Taamapkua katimaniqtutilaag̃mikni uqaatchagusimaniqsut. Avvaġiiksinniqsut kaṅiqsimallapiasunag̃nagu sumik kattutiqaqtilaag̃tin. ³³ Jew-ṅuruat Alexander saqinniġaat sivuġaatnun katimaruat uqaġvinṅmun nipliutiksraqaqhuniki. Urriqaplugich uqaqniuraġaluag̃niqsuq inṅun. ³⁴ Inṅuich ilitchuġikamitruṅ Jew-ṅutilaṅa iluqag̃min igialaniqsut malġuṅni sassag̃niyuṅnaṅni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ³⁵ Kiisaimmatai nunaaqqim aṅalataata nipaiqsilg̃ataqamigich inṅugiakpauraqtuati nipliutiniġai, “Ephesus-miut! Inṅupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqaḷha agaayyuvikpauranik kamanaqtuam aanġuam atrilṅanuruam atqaqtitlugu pakmakṅa qilaṅmiñ. ³⁶ Tamanna kia-unniñ piilaag̃ilguitkaa. Taatnaġusi nipaiqsuksraurusi, qanuḷaktitchiñiġaiqitchi. ³⁷ Inṅuk uvunautiniġisi ivayaqtuṅitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitniñ unniñ uqaqanṅitkaluaqtitlugik akikṅaġlugu aanġuaqpauraqput. ³⁸ Demetrius-ṅum suli savaktain akikṅautiqaġumitruṅ nalliat inṅuich, ittut piviksrat uqaqsittaag̃mun suli taatnatchimun nalunaiqsaaqtugut atanig̃nik. Taapkunṅa inṅuich tikiutitlagaich agvisitin. ³⁹ Aglaantuuq piqaġniġupsi qanutchimik pigisukkapsitniḷ inillaḷhiñaupmiuq nalaullugu katimalḷhatni nunaaqqim inṅuñ. ⁴⁰ Nuyuaġnallapiaqtuami ittugut itnailiplugu akataulḷaptigun uglupak. Pisanitchuug̃utiksraitlugu igialaḷiput qaisaksraitḷugut agvisiksralautamik.” ⁴¹ Taatnaqqaag̃lugich aġiupkaġniġaa katimalḷhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulġataanikmata inṅuich Paul-ṅum katinnig̃ai ukpiqtuati. Tavra pitchuk-saaqqaag̃lugich aullaġniqsuq Macedonia-mun. ² Iglig̃imiñi tamatkunani nunaaqqini uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaaġillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiiñ tikilgitluni Greece-mun, ³ aasiiñ nayuutiniqsuq tavrani pinasuni tatqini. Kinuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Ilitchuġiniġai Jew-ṅuruat sivunniḷhat piyaqqug̃uklugu. Taatnaqhuni igliġniqsuq Macedonia-kun. ⁴ Sopater Pyrrhus-ṅum ig̃niṅa Berea-ġmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ġmiu, Gaius Derbe-ġmiu, Timothy Lystra-ġmiu,

Tychicus suli Trophimus nunañaniñ Asia-m tuvaqaqtiginiñgai. ⁵ Aullañiqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqqipłuta tavrani. ⁶ Kinuagun niñiqpagvikaam puvlanñiñilaanik qaqqianik atuumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kinuatigun Troas-mi ilaliqługich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuutiłluta akunniqsaami.

Paul-ñum Aqulliuplugu Troas-miñtha

⁷ Sivulliuplugu uvluani akunniqsaam katirugut atautchimun nulauchigviliqiniqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ñum quliaqtuağviginiñgai katimaruat unnuaqpaguğataqtitlugu. ⁸ Iñugiaktuanik naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni. ⁹ Nukatpiağğuuq atilik Eutyclus-mik aquppiñiqsuq igalğum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutyclus siñiñialilłapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagñiqpuq. Taavrumakñaaasii qulligiiñiñ piñayuakniñ inıt katanıqsuq nunamun. İlaiñ tikitmatruñ tuquaniñiqsuq. ¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulanıqsıqamiuñ iqıttaagñıgaa nipliğhuni, “İsumatuyaağasi! İñuuruqsuli.” ¹¹ Utianikami tatpakmuña autaağniqsuq qaqqiamik niğiplıtuñaasiñ. Aquagun Paul-ñum uqaupısaagñıgı uvlugataqtitluguaglaan. Tavra aullağniqsuq. ¹² İñuich taimña nukatpiağ agğisiñıgıaat iñuuplugu. Aasiñ iñupayaat quviatchallapiağniqsut.

Iğlauhat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiñ ayupluta umiaqpañmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisagumaplugu Paul sivuniqaqtuağ timautchukhuni. ¹⁴ Paul-ñum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpañmun igliqtuiñaqhutaasiñ Mitylene-mun. ¹⁵ Taavrumakña tiksilğitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtağ. Uvlutqilğitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaghuta, piñayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶ Paul sivuniqağniqsuq nutqağunıtluni Ephesus-mun akuniıtchunıtluni Asia-mi. Tikiluağulıgñiqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluani Pentecost-liqikpata Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata.

Paul-ñum Uqağuiqsaatha Ephesus-miut Qaukñitñun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ñum qannıgñıgı ukpiqtuanıruat qaukñiğich Ephesus-mi katimaqaatıgısuğıgıch. ¹⁸ Taapkua tikitmata nipliutiniğai, “İlisimagıksi iñuunıağıgı akunnapsitñi taivrumakña sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹ Atanguruag Jesus savautıgıgı iluqnauqluña. İlaatnilu qulvisıgun unniñ sakiqniugıtıgıgun Jew-ñuruat naglıksaaqtıtkaatña. ²⁰ İlisımaplusi annıqutıtılatkıpsı supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqaupıılamni ilısaupıplusi katımmavıñiñi suli kinunnapsitñi. ²¹ Jew-ñuruatlu Jew-ñunıtchuatlu atısiplugıch alğaqsrugıtka killuqsautıñitñiñ Agaayyutmun mumıquplugıch suli Atannaptıknik Jesus-mik ukpiqsritquplugıch. ²² Pakma İpqıtchuam İrrutchim piyumapkaqluña Jerusalem-mun aullağniqaqtuña ilısimanıtkaluaqlugu qanuq irrutıkkauksırağı taamani. ²³ Aglaan ilısimatuağıgı una, iluqanıñi nunaaqqiñi İpqıtchuam İrrutchim kilıgıgıgaña isiqtıağısiñıpluña naglıksaaqtıtağısiñıpluñalu. ²⁴ Aglaan iñuuhıgı pitluktuanıñıtchıuq uvamni. Naatchısuktıuña savaamnik Atanguruam Jesus qaisanınik uvamnun, İlaan uqaqupmaña tusaayugaallautamik Agaayyutmun ilıhaqqıtıgıniplugıch iñuich. ²⁵ Akuni itkaluaqtıuñaa ilipsitñi quliaqtıuğıplugu Agaayyutim uqałha ilipsitñun, aglaan pakma ilısimagıgı ilipsitñun qıñıtqıkkumiñaiñıgı. ²⁶ Taatnaqlugu kilıkkıpsı pakma, nallıqsi annıqsukkauyumiñaiñıñıqpan ukpiqsrıłıkun patchısauyumiñaiqsuña, ²⁷ atakkii annıqutıñıtıplusi uqaupıtıkaıpsı iluqaan Agaayyutim sıvunniutaanik. ²⁸ Qaunagıyumuusi ilipsitñun suli ukpiqsrıruapayaananun İpqıtchuam İrrutchim qaunaksıraqsırıtıgıkkanı ilipsitñun. Munaqsrıgıgısi Agaayyutim iñuıñiñi piğilıutıkkanıñun igñıgımi tuqqutaułhagun. ²⁹ Naluñıtıgıgı aullaanıkkuma ilısaupıtıtıtıtuat iqsiñıqaqtıuatun amaqqıtıtun

tikitkisiłhat akunnapsitñun, aasii atniilutin ukpiqtuanik. ³⁰ Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñiağutin inmiknun. ³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvañnun qulvisigun alğaqsruiqsi piņasuni ukiuni uvlunjitñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi. ³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağasi suli qaitchilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun. ³³ Uvaña kaviunitchuña iñuum manianik naagaqaa atnuğaanjñik. ³⁴ Iłisimagiksi argamnik savaaqalığa piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu inuğikkaptiknik. ³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuıłiksrañanik sayaitchuanik itqagilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqalığmiñ.’ ”

³⁶ Paul-ñum uqaaqtuutianikamigich sitquqatiginiğai iniqsruiğmun. ³⁷ Qianiqsut iqitlugu Paul kunikługulu, ³⁸ aasiiñ aliasruutigiplugu nipliłha qinıtqikkumiñaiñiñipluni ilinjitñun. Tuvaaqatchiğñiğaat ikityaqman umiaqpañmun.

21

Paul-ñum Iglautha Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjitñiñ tiksiquhuta nalğuqhuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakñaasiiñ tiksilgitłuta Patara-mun. ² Tavrani ilitchuğigikput umiaq ikaagñiağniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuña ikipluta tiksilgitçugut. ³ Qiñiqnaqsipman qikiqtaq Cyprus unalliaañagun qikiqtam tiksiqsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaq-pak niuriñiaqhuni usiamiñik. ⁴ Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayuğivut akunniqsaaami. Añalataagun Ipqitçhuam Irrutchim iñiqtiğaluğaat Paul Jerusalem-muqunıtługu. ⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nunjitman aullalgitchugut. Iluqagmin ukpiqtuat ilaqatituummağmin suli qitunğaqtuuummağmin malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ tağium siñaani sitquqhuta iniqsruiqtugut. ⁶ Tavra ikikapta umiaqpañmun ilinjiłli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemis-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuqlugich uvlumi. ⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtim Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malğuguutigikkañat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaañuruat. ⁹ Taamna Philip panıqagñiqsuaq sisamanik nivıaqñianik uıñiñiğılaanik sivuniksriqirauplutinıtıuuq. ¹⁰ Inñanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik agğiğniqsuq Judea-miñ. ¹¹ Aasii utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiun isigañni argañni qiliğniğai nipliqhuni, “Taatna Ipqitçhuaq Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-ñuruat Jerusalem-mi qiliqsruğisiğaat marruma tapsim iñua aasii Jew-ñunitchuanun qaisağilugu.” ¹² Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniıttuat uqapsağaluğikput utlautitqunıtługu Jerusalem-mun. ¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut, “Suvaata qıaplusi sayaiğniaqpsitña? Uvaña itqanaigutianiksimagiga qiliqsrukkauliksraq Jerusalem-mi unniñ tuqqutaułiksraq piqusığluna Ataniğmik Jesus-mik.” ¹⁴ Nutqaqtilguitñaptigu nipliutıłhiñagikput, “Agaayyutim pitqutaa iñiqtauyumuq!”

¹⁵ Ipsağaluqaapta pağnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶ İlanısa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchiğaatigut Mnason-ñum kinunğanan nullañaviksraptiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miunıruuq ukpiqtuağuniqsuaq sivulliqsigun sivuanıimma.

Paul-ñum Tikiqattałha James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta anıaqatiupta quyaplutin pağlagaatigut. ¹⁸ Uvlutqikmanaasiiñ Paul-ñum piqasiğaatigut qinığiaqlugu James, aasiiñ ukpiqtuanıruatlu qaukñich nayuutiniqsut tavrani. ¹⁹ Paul-ñum pağliñanikamigich

tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtanjanik tumigiplugu savaagikkani akungatni Jew-ñunitchuat.²⁰ Naalaqtaunjanikamitruñ quyanigaat Agaayyun nipliutiplugu Paul itna, “Aniqatmaan, kanjqsillagiñ piqalha iñugiaplaqtuanik Jew-ñuruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan ilinich piipkaiñlutin Moses-ñum maligutaksrajanik.²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaaqqinjitñi suksraaqplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitñutchiqsuqunjitlugich qitunğauragikkanich naagaunniñ kamagitqunjitlugich Jew-ñuruat ilitqusiat.²² Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisigaat agğiñhiñ. Qanuğisiñiqpisami?²³ Atuiruksaurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik anutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanğagumiñaiñhat salipkağumiñaiñhatlu niaqunich.²⁴ Taapkununa anutinun ilaliutilutin Jew-ñuruat ilitqusiatigun salummaqsagutin suli akiliutilugich tunillaautiksranik nuyaitlasilugich. Taatnağuvich iluqağminñ ilitchuğinayağaat tanjigilha qanutchim tusaakkağminñ ilipkun, sulipsuuq tupiksriñhiñ maligutaksrajanik Moses-ñum.²⁵ Aglaan Jew-ñunitchuat ukpiqtuagutuq ilitchuğipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitñun nigiqunjitkivut niqinigli tunillaautauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtuağigmiñ atlatuñkun.”²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq anutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsagatauniqsuq tuvraqługu Jew-ñuruat ilitqusiatigun suli utlautipluni agaayyuvikpañmun uqautityaqługu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagatiliqtinñ naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ñum Tigukkaulha Agaayyuvikpañmi

²⁷ Tallimat malğuk uvlut nuñitchautatni ilanisa Jew-ñuruat Asia-ğmiunñuruat qinignigaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatignigaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tiggugłukługu Paul.²⁸ Iğialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayuğitchi. Uuma iñuum ilisautriruam iñunñik nanipayaaq akikñaqługich Israel-aagmiut suli akikñaqługu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikñautipluni uumuuna agaayyuvikpañmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ñunitchuanik uvuna qaayugnaqsipkaługu ipqitchuaq ini.”²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qinighugu Paul nunaaqqimi piqatiqalha Jew-ñunitchuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaqługu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqługu tiggugłunñigaat.)³⁰ Taatnaqhutin iluqatin iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsruqhutin Paul tiggugłunñigaat aasii kalikługu agaayyuvikpañmiñ. Tavrauua agaayyuvikpaum pañni uminñigaich.³¹ Taapkua aupiñautriruat tuquñhiñaağusaqmigaatlu Paul, imma kilinñigaat Rome-mağmiut anuyyiuqtinisa qauklat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich.³² Taavruma qaukium katitiqługich analatit suli anuyyiuqtini upaktuğniğai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiniamitruñ qaukhiq anuyyiuqtituummaan anaumingiğniğaat Paul.³³ Taavruma qaukium tikitñamun Paul tiguniğaa aasii tillisigiplugu qiliqsruquplugu malğuiñik kalimñiğnik. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñiğai itna, “Kiña una anun? Sumik savvaqłukpa?”³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iğialaaqsiñiqsut atinitchuamik nipimik. Qaukium ilitchuğilguiñiğaa sumik agvisiqhutin itnasigalhat. Taatnaqhuni tiliñiğai anuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu.³⁵ Tikiutikamitruñ tutipqiñun anuyyiuqtit akiyağaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutin.³⁶ Iñuich malgutigaluağniqsut iğialaplutin, “Tuqqutchiun!”

Paul Uqapsaagutriruq Inmiñik

³⁷ Anuyyiuqtit itqutihñaağusqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniğaa qaukhiq, “Uqaqatigillakkumiñaaqpiğni?” Taavruma apiqsruğniğaa, “Uqatlavich Greek-tun?”³⁸ Ivruminñanñitpich Egypt-miu qanaqammiuraq akatchipluni akililiqsuutmik, sivulliqługich sisamanik kavluutiyunñanik satkulinñik iñuilaamun?”³⁹ Paul-ñum kiuniğaa, “Jew-ñuruña animapluna Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluna taavrumani nunaaqqimi iñuich ilisimallautakkanatni. Nipliqsillanñanñan iñunñun!”⁴⁰ Tavra qaukium

uqaquniġaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaqħuni urriqaniġai iñuich. Nipaiqmata ilaan nipliutiniġai Hebrew-tun itna,

22

¹ “Aniaqatiumaan suli aapanuruasii, naalaġniłłaksiuñ uqautiksraġa patchisaiłłapkun sivuqqapsitñi!” ² Taapkuaguq tusaagaqsikamitruñ uqaqħugu Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ñum uqautipsaagñiġai itna, ³ “Uvaña Jew-ñuruña. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluaqħuña, uvaniasiiñ Jerusalem-mi iñuguqtuña. Gamaliel-mik ilisautriqaqtuña. Ilaan pillautaqħugu ilisautiġaana sivulliapta maligutaksrajanik. Nalaunñasuktuanjuruñaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. ⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaqħugich ukpiqsripmata Christ-mik, añutiniglu aġnaniglu tigusiullakħuña inillaktaqħugich isiqsiviñmun. ⁵ Qaukħiat agaayuliqsit suli iluqaġmiñ sivulliuqtiġruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaġaat uqaqtilaġa ilumutun. Ilinjithiñ aglaksraqħuña Jew-ñuruat katraġviatnun Damascus-miittuanun, aullalgičħuña tigusityaqħuña ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqħuña kalimñiġñik qiliġlugich anasiññuqsagviksrajanatnun.

Paul-ñum Uqaħha Mumiliġmigun

⁶ “Uvluqpaguqtuami igliłłamni qallipluġu Damascus taimmaiñaq qaumanġum pakmakħa qaggutigaana. ⁷ Katakama nunamun tusaagiga nipi uvañnun itnaqtuaq, ‘Saul, suvaata nanjitipña?’ ⁸ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Kiugaana, ‘Uvaña Jesus-ñuruña Nazareth-miu nagliksaaqtitagikkan.’ ⁹ Tuvaaqatiuma qaumaniq qiñiġaluġaat aglaan nipaa uqautrima tusaanitkaat. ¹⁰ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, sutquviña?’ Atanġum kiugaana, ‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani uqautiniġaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.’ ¹¹ Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitigñiqmaña tuvaaqatiuma tasiuqħuña Damascus-mun tikiutigaatja.

¹² “Taavrumani añun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqħuni tupiksriruaq maligutaksranik kamagikkaupluniłlu Jew-ñuruñun Damascus-mi. ¹³ Taavruma utlanjiġaana. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaana, ‘Aniaqaan Saul, qiñitlasitqigiñ!’ Taimmaiñaq qiñitlasitqiksuna. ¹⁴ Nipliutigaana, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqt-aagigaaatin ilitčuġitquplugu pisułli, qiñiuplugu Agaayyutim savaktini suli tusaatquplugu taavruma nipaa. ¹⁵ Iłisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich iñupayaat qiñikkapnik suli tusaakkapnik. ¹⁶ Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtillutin, killuqsautitin piiqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqłukkauħha Quliaqtuaquplugu Jew-ñunjičħuanun

¹⁷ “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpañmi iniqsrułłamni qiñiıquuraaqtuña, ¹⁸ Agaayyutmun uqautipkaqħuña itna, ‘Qilamiksruġutin Jerusalem-miñ aullaġiñ atakkii iñuich uvani akuqtuġumiñaitkaat ilisimaraulħiñ uvapkun.’ ¹⁹ Kiugiga, ‘Ataniiq, ilinisa ilisimallapiaġaat katraġviñi isiqtaksraqtułiġa ukpiqsriuanik ilipnik ipiġaqtuqħugich. ²⁰ Suli Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvañaptuuq tavraniittuña iħuagiplugu tuqqutaulħa unniñ qaunaksipluña tuqqutçhiruat atnuġaanitñik.’ ²¹ ‘Aullaġiñ tuyuġigisigikpiñ Jew-ñunjičħuanun unjasiksuanun,’ Atanġuruam nipliutigaana.”

²² Iñuich naalaġniñiġaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna iġialaksaġniqsut nipitutilaagmikni, “Igitçhiuñ, tuqqutçhiuñ! Ilaa iñuuruksraunjičħuq!” ²³ Ilinjiç iġiallagmiñ atnuġaamiknik isaaqtausiçħutiñ qavia silamun tinipkaġniġaat. ²⁴ Aasii Rome-maġmiut atanġata iñugikkani tiliñiġai Paul itqutitquplugu añuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipiġaqtuquplugu ilitçuġiniaġluġu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqtılaanjanik. ²⁵ Ilinisa qiliqsruanikmatni ipiġaqtuġviksraġmiñun Paul-ñum nipliutiniġaa añuyyiuqtit qaukħiat qikaqtuaq tavrani, “Ipiġaqtułħiñauvisiuñ Rome-ñum iñugikkana apiqsruqtaġaluqnaġunniñ savvaġlukmañaan?” ²⁶ Taavruma añuyyiuqtit

añalataata tusaakamiun ilaan qulliqpiaq nipliutiniġaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna añun Rome-ñum iñuginiġaa.”²⁷ Taatnaqhuni añuyyiuqtit qulliqpianata Paul utlakħugu apiqsruġniġaa, “Uqautiñña. Rome-ñum iñugivatin?” Paul-ñum añiġniġaa.²⁸ Qulliqpian nipliutiniġaa, “Uvañali tauqsiagikkaġa Rome-maġmiuġuliksraġa maninmik.” “Aġlaan uvaña animaruña Rome-maġmium iñugipluña,” Paul-ñum itnaġniġaali.²⁹ Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piiqsaagniqsut tavrauua. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchañniqsuq kañiqsikamiun Paul-ñum Rome-maġmiunutilaaña suli ilaan qiliqsruqtinniqamiun kalimñiġnik.

Paul-ñum Tikiutiqaħa Uqaqsittaaqtitchirinun

³⁰ Taavrumaguun añuyyiuqtit qulliqpianata kañiqsisunniġaa nalupqinaitlukħugu sumik piqusiqluġu Jew-ñuruanun patchisiqutilħa Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñiġich piiqsinnigai aasii qaukħiñisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaaqtitchirit tiliñigai katitquplugich. Tavrakña Paul tavrunautiniġaa aasii qikaqtitluġu sivuġaatnun.

23

¹ Paul-ñum qiñiqtuaġataġniġai iriġruiñaaqħuġich taapkua uqaqsittaaqtitchirit aasii nipliġhuni, “Aniqatiumaan! Umuñaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauġrimmaagiuatillautakun iñuuruanuruña sivuġaani Agaayyutim.”² Paul taatnaqman Ananias-ñum, qaukħat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qaniñani Paul-ñum patiktiqupluġu qanġagun.³ Paul-ñum nipliutiniġaa, “Ilvich ukpiññuaqtiil! Agaayyutimtuuq nalupqinaigħuġu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraġipluña tuvraqħuġu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaagitin tilirikavich patiqupluña.”⁴ Añutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniġaat, “Agaayyutim qaukħinuruuq agaayuliqsaa uqamaqħuutigiñ.”⁵ Paul-ñum kiuniġai, “Aniqatiumaan! Uvaña ilisimaninñiġiga sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaaña. Atakkii Agaayyutim makpiġaaninñi aġlausimaruq itna, ‘Iłipsi uqamaqħuutiymuñnaitkisi iñugikkapsi añalatiñich.’ ”

⁶ Paul-ñum ilitchuġikamigich ilañich katimaruat Sadducee-ñuruanuħat suli ilañich Pharisee-ñuplutiñ ilaan nipliutiniġai taapkua uqaqsittaaqtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaña Pharisee-ñuruña iġniġipluña Pharisee-ñuruam. Ittitauruña uqaqsittaaġvinmi uvani piqutigipluġu niġiugaqalġa tuquruat añitqiliksrañatigun iñuukħimun.”⁷ Taatnaguun Paul nipliġman tavrauua Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiiñ katimaruat atinaiqhutiñ.⁸ Atakkii Sadducee-ñuruatguuq uqaqhutiñ tuquruat iñuutqikkumuñnaitħuġich suli piiñnipluġu irrutchiñiġlu isaġuliñiġlu. Aġlaali Pharisee-ñuruat ukpiqsriplutiñ iluqaitñik taapkuniña.⁹ Taatnaqhutiñ katimaruat nipitusaiñagniqsut. Ilañich aġlaliqirit Pharisee-ñuruanuplutiñ qapiqtaililapiagniqsut itnaqhutiñ, “Paqitchilguitħugut savvaqħuutaanik uuma iñuum. Isaġulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukka.”¹⁰ Taapkua uqavaaħat iġlutuyunaiqman taamna añuyyiuqtit qulliqpianat isummigħniqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni añuyyiuqtini tiliñigai taapkunuña katimaruunun ivayaagitqupluġu Paul ilinjitñiñ aasii itqutiluġu añuyyiuqtit inaatnun.¹¹ Tamarrumani unnuami Atanġuruam qikaqasiqluġu Paul nipliutiniġaa, “Qapiqtaqnak! Iłisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi ilisimaraugisirutin.”

Sivunniġun Tuqutħuġu Paul

¹² Uvlaaġutqikman Jew-ñuruat katimakamiñ sivunniġniqsut. Nalupqinaiqsruqhutiñ akiqsruġniqsut, “Uvagut niġiyumuñnaitħugut unniñ imiġumuñnaitħugut sumik Paul tuqunñanikkaluagnagu.”¹³ Sippaqaqħuġuguuq malġukipiaq taapkua inniqsut sivunni- uqtuat itna.¹⁴ Aasii utlautiplutiñ agaayuliqsit qaukħiñitñun suli sivulliuqtigruatnun itnaġniqsut, “Uvagut nalupqinaiqħuġu akiqsruqtugut qanutħimik niġiyumuñnaitħuata Paul tuqutkaluaqñagu.”¹⁵ Taatnaġusi, ilipsi uqaqsittaaqtitchirituummapi tuyuqagitchi

² Tavrunautianikmatrun Paul, Tertullus uqag̃niqsuq itna, “Kamanaqtuatiin Felix! Tumigiplugu aṇalatillautilhiñ siviluruamik aṇuyautairritiqatitkiptigut suli isumatulipkun ikayuḡitin iñuvut tumigiplugich iñugiaktuat ihuaqsruutit. ³ Quyyatigigikput sumiunniñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiag̃iptigiñ. ⁴ Aglaan ming̃uqtillutin piyumagaluqnak inḡig̃ipiñ naalallaquplugu naig̃ilug̃u uqag̃iraksraaput. ⁵ Una iñuk ilitchuḡikkaqput iñukhuqtauplugu, akung̃atni Jew-ḡuruat iluqaani nunami aullag̃niiraḡaqtuaq akarrutinik suli ilaa qaukhiupluni Nazarene-ḡuruani. ⁶ Agaayyuvikpaṇmik qaayug̃naqsiliug̃niaḡha pisigiplugu uvagut tigukkaqput atannig̃uk̃hugu tuvraḡlugu malig̃utaksraaput. ⁷ [Aglaan qauklium aṇuyyiuqtit qulliqpianata Lysias-ḡum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaag̃igaa. ⁸ Aasii Lysias-ḡum uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtaḡupku ilitchuḡinayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akikḡautivut ilaagun.” ⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ḡuruat tavrani tappig̃ñiḡaat Tertullus-ḡum akikḡautaa Paulkun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul-ḡum Uqapsaag̃utriḡha Sivug̃aani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniḡaa Paul nipliquplugu. Paul nipli-aqsiñiqsuq, “Ilisimagiga iñugiaktuami ukiumi aṇalatchiḡhiñ uumiḡa nunaaqqimik. Quyyagigiga patchisaiyahiksraḡa sivuqqapni. ¹¹ Ilitchuḡiraksraḡigiñ qulit malḡuk uvlut qaanianikkaluaqtinagich utlutiḡa Jerusalem-mun Agaayyutmik kamak-srityaqḡuḡa. ¹² Jew-ḡuruat ilitchuḡiḡitkaluaḡaatḡa taamavrumani agaayyuvikpaṇmi qapiqsig̃iutraqḡuḡa iñuḡnik naagaunniñ akatchiḡuḡa iñuḡnik katimmavḡmikni tupiḡni naagaqaa nanipayaaq nunaaqqiñi. ¹³ Naagaunniñ ilinisa nalupqinaiyaḡlugu pilguitkaat akikḡautriḡ uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiḡlugu uqautig̃ipiñ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutaupluni ukpiḡiraksram ilinisa uqag̃ikkaḡata sagluuqtuanuplugu. Sivullipta Agaayyutaat agaayumaag̃vigigiga, ukpiḡigitkaptuuq tuvraqḡuḡu malig̃utaksraq qaisauruq Moses-kun suli aglausimaruat makpiḡaanitḡi sivuniksriqirit. ¹⁵ Niḡiugaqaqm̃iḡapuuq ilinisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iñuich aṇipkaḡisiplugich, nakuuruatlu pig̃iitchuatlu. ¹⁶ Taatnaḡuḡa ataramik qauḡrimmaag̃iutillaotaqag̃uktḡuḡa patchisaitḡuḡa sivug̃aani Agaayyutim suli iñuich. ¹⁷ Iñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaḡuḡa Jerusalem-miñ utiqḡuḡa saagaqaḡuḡa maninḡmik aatchuutinik nunaaqqig̃miḡuḡatimnun suli tunillaḡiaḡuḡa. ¹⁸ Taamna savaag̃ipkaqtitlugu paqinnig̃aatḡa agaayyuvikpaṇmi, naatchianikama ig̃ḡuutiksraqtuḡvikaanik atuqtaksraḡisigun Jew-ḡuruat. Tavrani iñugiaktuat iñuich iqataunḡitchut uvamni unniñ qanusiq akarrun inḡitchuq. ¹⁹ Aglaan ilanḡich Jew-ḡuruat Asia-ḡmiḡuḡuplutiḡ ittuat. Taipkuaptuuq uvuḡa sivug̃anḡutiruksraugaluqatut ilipnun ilitchuḡipkaḡiaḡlugu akikḡautriḡ piqag̃um̃iḡ qanutchimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua iñuich uvaniittuat uqag̃ilitruḡ paqitaḡikkaqtin nalaunḡirrutiga sivug̃anḡusimmaḡamni uqaqsittaagtitchirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makitaḡamni sivug̃aatni, ‘Ipsi atannig̃ñiaqpsitḡa ugluvak piqutig̃ilugu ukpiqsriḡiḡa tuquruat aṇitqikkisiñiplugich.’ ”

²² Felix-ḡum ilitchuqsriuram agaayyutikuag̃iamik katimaḡiq umikkaa itnaqhuni, “Aṇuyyiuqtit qulliqpianat, Lysias, agḡiḡpan sivunniḡisigiga taamna uqavaag̃utiksi.” ²³ Taatnaqman Felix-ḡum tillisiginiḡaa aṇuyyiuqtit qaukḡiatnun Paul qaunagitquplugu aglaan tigutaag̃isunḡaqnagu, aasiiñ tillisigiplugu ilannaanḡiñun piqatliḡhiḡaag̃uḡlugu inuḡikkaḡigun.

Paul-ḡum Sivug̃anḡutipkaḡha Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanianikmiullu Felix Jew-ḡuruamik ilaqatilik Drusilla-mik tikiññiqsuk aasii uqaqatig̃isuk̃hugu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaag̃uktuuq ukpiqsriḡikun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqag̃aluaqman nalaunḡaruak̃kun, inḡmun aṇalag̃usihiksarakun, suli atanniivium uvlugun tikitchuksarakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliqhuni,

“Aullahiñaaguqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qannigisigikpiñ.” ²⁶ Suli ilaan niğiugagigaluağniğaa Paul qaitchiñasugalugu maninmik. Taatnaqlugu ilaan uqaqatigigaluağniğaa akulaiqlugu. ²⁷ Aglaan malğuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inanigñiğaa Felix kavanauhagun. Taatnaqhuni Felix-ñum ihuaqnağukhuni Jew-ñuruanun isiqtağituiñağniğaa Paul.

25

Paul-ñum Injaqatha Umialinmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna pinjasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukhiğquamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-munniqsuq. ² Tavrani Jew-ñuruat qaukhiğich agaayuliqsiniisa suli sivulliuqtigruaniisa tikiutinigaich ilinisa akikñautigikkatin Paul-kun. ³ Taamna kavanauruaq Festus apiginigaat quyalitqulutin Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinich sivunniugaqahutin tamaani apqutaani tuqqutçuklugu. ⁴ Festus-ñum kiuniğai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvanali sivuniqaqtuñu utitqigukluña. ⁵ Qaukhiğkasi Caesarea-muktilhiñaugisi uvapkun akikñagiğluglu tasamma iñuk savvaqluksimakpan.”

⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat pinjasuni lu naagaqaa qulini uvluni. Utigñiqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiviani aquppipluni tiliriñiqsuq Paul tavranautitquplugu. ⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat agqiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutin avataanun iglulisullapiagnağaat supayaatigun, ilumutuutillaallapiaglugich pilguisagmiktigun. ⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvağluutaitçuña akikñaqługu Jew-ñuruat maligutaksraña unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-mağmiut umialgata tillisai.” ⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyalinigağlugich Jew-ñuruat apiqsruğniğaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpiç atannikkautyagutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?” ¹⁰ Paul-ñum kiuniğaa, “Qikağuktuña sivuğaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniuglinña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuq taamna ilisimapmigiñ. ¹¹ Savvağluktaunuluña piguma uvanun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iniqsruiççuña annagugluña anasiñjuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaat akikñaqtima tanjilaukpan, kia-unniñ qaisaksrağinçitkaña ilinçitun açalataksrauluna. Taatnaqlugu Rome-mağmiut umialganun utlautiksrapkun injaqaqtuña.” ¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiqqaaglugich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-mağmiut umialgatnun injaqaqtuatiin, taakmuña umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugañiusimağaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiñniqsuk Caesarea-mun pağlatyaqlugu Festus. ¹⁴ Ilinik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusiananik itna, “Anun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsivinmun. ¹⁵ Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukhiğisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruaniisa akikñaqługu uvanun tuqqutitqukkanat. ¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-mağmiut taatnalguiñniplugich, uvagut uqaqsittaagtaitkikput pasikkauruaq iñuk uqapsağaluaqtitnagu kigiñaaglugich taipkua pasirai. ¹⁷ Taatnaqlugu taipkua pasirai tikitmata uvuña piñatchiasuñaqnagu uvlutqikman isivgiuguklugu tilisiruña taamamna anun sivugañiutitquplugu. ¹⁸ Taapkua igluliqusutiruat makitnamin akikñautiksraiñniğaat savvağluutaanik niğiugikkamnik. ¹⁹ Naagatai ilinisa uqaksraqtuutigiñhiñaqsigaat ukpigusiğmikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ñum uqağikkanagun iñuuplugu. ²⁰ Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitçuginiaksranaçnik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-muħksraçagun tamatkunuuna uqaqsittaagiğuni tasamani. ²¹ Aglaan Paul-ñum injağikkaña ataniğmuutitqupluni Caesar-mun umialinmun Rome-mi. Taatnaqluña

tiligiga qaunagitquplugu tuyuġiniałhanunaglaan taakmuġa umialinun.” ²² Agrippa-m nipliutinigaa Festus, “Taamamna aġun tusaayummiuqmiñigiga.” “Uvlaakuġuqpan tusaagisiñigiiñ,” Festus-ġum kiunigaa.

²³ Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuġaallauqhutik savaktituum-maġmik. Isiqttut katimmaviġmun piqasiqhutik qaukligiñik aġuyyiuqtinik suli nunaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ġum tillisiginiġaa Paul tavrurautitquplugu ²⁴ nipliqhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniqataurasii! Una aġun ittuq iluqagmiġ Jew-ġuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaġat uvaġnun niplirautigiplugu iñuuruksraunġigiiñiplugu. ²⁵ Aglaan paqitchilguitkiga qanutchimik tuqurrutiksraġanik. Aasii ilaa Caesar-mun inġiaaqman sivunniutigiga tuyuġisuklugu taakmuġa. ²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuġa agvisiksraġanik Paul-ġum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqługu sivuġaġiutipkaġiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqaġnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuġiniurapsaaqqaġlugu aglaak-sranikkasugaluġa qanutchimik. ²⁷ Uvamni nalaunġaitłuni tuyuqaliksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqługu akikġautiksraitłuni ittuamik.”

26

Paul-ġum Uqapsaagutriłha Inmiñik Sivugaani Agrippa

¹ Agrippa-m nipliutinigaa Paul, “Ilvich uqautigiłhiñaagututin ilipkun.” Tavra Paul isakługich argaġni aullaġniñigaa itna, ² “Umialiik Agrippaa! Uvaġa quviasullapiaq-tuġa uvlupak sivuqqaġni uqagviqatitaułłapkun tamarrumuuna iluqagmiġ Jew-ġuruat akikġautaagun uvamnun. ³ Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-ġuruat il-itqusiatnik suli uqaksraqtutigisuukkaġitñik. Taatnaqługu inġigikpiñ naalaġnitqupluġa qiñuiġutin.

⁴ “Iluqagmiġ Jew-ġuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniałiġa, atakkii nutaułłamniñaglaan iñuuniaqtuġa iñumni nunamni suli Jerusalem-mi. ⁵ Uqalhiñaanururur ilisimakkaqtin uqautigisugluġa piyumiġ. Ilisimapmiut aullaġniłłhaniñaglaan ilaġitilaamnik Pharisee-ġuruanun tuvraiñiapiagaqtuat maligutaksranik pitługlugu atlaniñ. ⁶ Pakma qikaqtuġa uvuġa atanniqsaksraqkluġa piqutigiplugu niġiugaqaligaa Agaayyutmun immiumanialłhanik akiqsruutmiñik sivulliptiknun. ⁷ Iluqatin qulit malġuich qitungaġiich sivullipta niġiugigaattuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvlugaġipman. Umialiik, taavrumuuna niġiugaqagniplunaptuuq patchisiqutigaatġa Jew-ġuruat. ⁸ Suvaata Jew-ġuruasi ukpiġilguitpisiuġ Agaayyutim aġipkaitłalħa iñuġnik tuqunaruaniñ?

⁹ “Uvaġaptuuq isumaqagałuaqtuanaa piyumiñaġniqtutilaaptun akikġaqtuġukługich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰ Taatnaiłiplugu savaaqalħuġa Jerusalem-mi. Qaukliġitniñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruġa aġalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasiplugich. Tuqqutaksraquqmatigik ilaupmiraqtuġa qaukligiñi. ¹¹ Iñugiaktuani anisinuqsaqługich Jew-ġuruat katraġviniłni piilaagipkaġniaqługu ukpiġikkaġat. Uvaġa qinnausimavaitługich aullaagaqtuġaunniñ unasiksuamun nunaqqiñun tamatkua naġititchukługich.

Paul-ġum Uqalħa Mumiliġmigun

¹² “Taatnatchimik piqusiqluġa Damascus-mun aullalgitħuanaa aġalatchisaigun suli tillisaigun qaukliġisa agaayuliqsit. ¹³ Umialiik, igliłłamni uvlucpaguqtuami qauma siqiñigmiñ qaumatluġniqsuaq qiñigiga. Puuqtigaatigut taapkuvalu igliqatitka qaumangum pakmakġa. ¹⁴ Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraahuni uqaqtuaq uvaġnun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtitpiġa? Ilipnun atniaqsiñaqtutin akilliliuqapġa atriplugu natmaksigvik atniaqtitaqtuaq akilliliqsuikami iñumi anautaġanun.’ ¹⁵ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuvvich?’ Atangum nipliutigaaġa, ‘Jesus-ġuruġa nagliksaaqtitaġikkan. ¹⁶ Makittin! Sagviutigikpiñ nalunaigialħuġa

savaktiksraqtanũhiñ uvañnun. Uqautritqugikpiñ iñuñnik ilitchuǵikkapnik uvapkun uglupak suli ilitchuǵipkaǵumaakkamnik ilipnun aquagun. ¹⁷ Uvaña annautigisigikpiñ Jew-ñuruaniñ suli Jew-ñuñitchuaniñ tuyuǵigupkiñ ilinjitñun. ¹⁸ Ilvich anmaqsruǵisigitin irigikkanich mumiksillugich taqtuamiñ qaumaruamun suli tuunǵaum sanñianiñ taavrumuña Agaayyutim sanñianun. Tunñaviñigutin uvañnik natqigutigisigitka killuqsautinich aasiisuli ilaliutiniaglutin Agaayyutim iñuñiñun piksraqttaǵikkanjiñun.'

Paul-ñum Quliaqtuałha Savaaǵmigun

¹⁹ "Umialiik Agrippaa! Taatnaqłuña savaaqaqtuña tupigiplugu qinĩqitirrusiaǵa pakmakña. ²⁰ Quliaqtuaqtuña sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-milũ, kinuagunsuli iluqaani Judea-mi akunǵatnilũ Jew-ñuñitchuat. Uqautigitka iñupayaat mumiquplugich killuqsautinjitñiñ Agaayyutmun aasiñ iñuuniagaqsitquplugich simmikkaunaruatitun. ²¹ Taamna pisigiplugu Jew-ñuruat tiggugłukłuña agaayyuvikpañmi tuqunniuraǵaatña. ²² Uvlupañnunaglaan Agaayyutim ikayuqłuña qikaqtitkaaña uqatlasipluña iluqapsitñun kamañniañitchuanunlu kamañnauñunlu. Tamanna uqagikkaka atrigigaa uqautigikkañata sivuniksriqirit Moses-ñumlu atuumagisiñiplugu ²³ taamna Christ-ñuruuq nagliksaaqtuksrauniplugu, suli sivulliuksraupluni añitqiksuañiñ tuqunaruapayaaniñ ilitchuǵipkaǵlugulu anniqsuǵiaq iluqaitñun Jew-ñuruñunlu Jew-ñuñitchuanunlu."

²⁴ Taatnailiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipitusipluni nipliutiniǵaa, "Paul! Ilvich isumailaǵuqtutin. Iłitpauraqsimaqich kinnañaaǵuigaañ." ²⁵ Paul-ñum kiuniǵaa, "Kamañnauñun Festus! Uvaña isumailaǵuñitchuña. Uqautiqaqtuña ilumutuupluni ittuamik. ²⁶ Uqautiłhiñauǵiga umialinmun taluqsrautaigłuña atakkii ilisimagaa Agaayyutim uqalħagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginitchiga ilitchuǵilħa supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atuumañitchuq iriǵaqtuǵuni. ²⁷ Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaata? Ilisimagiga ukpiqsrisilaan tamatkuniña." ²⁸ Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Paul, "Ayyai, ukpiqtuaǵuqtitqayauragikma." ²⁹ Paul-ñum kiuniǵaa, "Agaayyutmun iniqsruqtuña ilvich suli atlat naalaqtuat uvañnun uglupak maliǵuaqsiutitquyuplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuǵayañit." "

³⁰ Taatnañnikman Paul umialiglu kavanaauragłu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut ³¹ aasii anilħiñaqhutin uqaaqsiñiqsut avatmun, "Manna añun piñitchuq sumik tuqur-rutiksraǵmiñnik unniiñ isiqsiviniñni irrutiksraǵmiñnik." ³² Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Festus, "Tamanna añun pituiǵayaǵniqsuaq iniaqañitpan Caesar-muguguni."

27

Paul-ñum Rome-muñniatħa

¹ Sivunniugutañnikman tinilǵaqsiviksraqpūt Italy-mun qaiññiǵaich Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun añalataatnun añuyyiuqtit taggisiqaaqtuat añuyyiuqtaiñnik Augustus-ñum. ² Umiaqpañmun Adramyttium-mikñaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullałhiñaaǵuǵniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ǵmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ñum ihuaqquitiplugu Paul ilannañi tavrani qinĩǵiaqtikai qaitchitquplugulu inuǵikkaniñnik. ⁴ Tavrakña aullalgitñapta anuǵim paǵǵaǵuutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamañagun tinilǵaqsiaqsirugut. ⁵ Siñiqsraqtuallakługik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ igliǵniǵniqsuamik Italy-mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuña. ⁷ Tiksiuraaqhuta iñugiaktuani uvluni atakkii anuqłiqpaitłuni. Arguǵianniuqhuta tikiłǵataqtugut akianun nunaaqqm Cnidus. Nigiqłuum igliqtitchumiñaiqmatigut nalǵuguta tiksiaqsirugut qamañagun qikiqtam Crete nañaaqqaqługu nuvuǵaq Salmone-mi. ⁸ Piyaqniulikun siñiqsraqtuaqługu tikiłǵataǵikput qamannillaatǵvik qaniñaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani. Nuyuağnaqsisigaatigut ikaaqsahksrañanun tađiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ñuruat uvlua uisauraagviat qaañjanikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alğaqsrugñigai taapkua ¹⁰ itnaqhuni, “Añutiit, iłitchugigiga aullalgitçhupta uvakña iglauiqput navianağisipluđu. Usiavutlu umiaqpaglu unniin ilañisa iñuich nuyuağnağisiruq piyaqquhksrañatigun.” ¹¹ Aglaan Julius naalatluñniqsuq uqagikkañanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaqpaum nipliutaaniñ Paul-ñum. ¹² Taamna qamannirvik ihuaqnañiññiqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakña tikitchağuklugu Phoenix piyumiñağumin. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq uñallamullu nigiqpamullu, taamna ukiuvigisukkaat.

Añniqpaurluq Tađiumi

¹³ Tavrani uñallağiksilğatağniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtin atuumasuklugu. Kisat nuqinnigaich aasiin tiksiaqsiplutin qikiqtam siñaagautlaniqtutilaagmiktigun. ¹⁴ Aglaan akuniisunaqani anuğiqluk nigiqpağniqsuq anuqqañlaqhuni qikiqtam tunjaaniñ. ¹⁵ Anuğim akikñaqmagu umiaqpak paalguigñigaat anuği sivuniğikkağmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶ Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamannilaaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniagikput umiayuraq. ¹⁷ Taamna umiayuraq ikianilğiñaqman taapkua iñuich akhunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutin ikkalğihksrağmiknun Syrtis-mi tinilğautaigñiqsut tiktaulğmikni. ¹⁸ Añniqpaurluq qasullañitçhuq. Uvlaakuđuqman umiaqpak usiiqsaagaat. ¹⁹ Uvlut pinayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰ Uvluni iñugiaktuani siqiniğ naagaqaa uvlugiat qiniñitçhivut aasii añniqpaurluq qasullañitluni. Tavrakñaasiin niğiuğağiñaiğikput annahksraqput.

²¹ Uvvaasiin akuni taapkua iñuich niğinjtmeta Paul-ñum qikaqhuni añutit sivuğaatanun nipliutigai, “Añutiit, naalağniğupsitña ayasunaqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitçhuqsuli, usiavutunniin iginnayaitçhivut. ²² Aglaan pakma inğipsiğin, qapiqasi! Nallipsiunniin tammayumiñaitkaa iñuullu, umiaqpak kisimi piyaqquğisiruq. ²³ Atakkii marrumani unnuami makitanisquq saniqqamni isağulga Agaayyutim ukpiğikkağma agaayumaagvigisuukkağmalu, ²⁴ nipliutipluđa, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpañmi.’ ²⁵ Taatnağusi añutiit, nikaliqasi! Ukpiğigiga Agaayyun taatnallapiagisiłha uqagikkañatun uvamnun. ²⁶ Aglaan qikiqtat ilañatnun tipiniagaatigut.”

²⁷ Akimiaguutailağutaatigun unnuat tinjitaullaptikni anuğimiñ Mediterranean tađiuñani, unnuaq qitiqquqman tinilğausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipluta nunamun. ²⁸ Taatnaqhutin kivitchiñiqsut ititilaagutmik aasii iłitchuğiniğaat imğum ikkagliłha iñuiññaqtun isañniqtun. Iqliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruñ iłitchuğiniğaat akimiaq isañniqtun ititilaanikhuni. ²⁹ Ilinich aniyatçañniqsut umiaqpak ikkalğiññasugalugu iyagañnun. Taatnaqhutin niñitçhiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiin uvlusiqsiqsiplutin. ³⁰ Tinilğausiqirit qimakkumaatçañniqsut umiaqpañmiñ. Niplinjuaqhutin ihuaqsruityaqtuqhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiin niñitçhiplutin umiayauramik imiğmun. ³¹ Aglaan Paul-ñum nipliutinigai añuyyiuqtit aňalataatlu itna, “Ukua tinilğausiqirit inğitpata ikimatuiñağutin umiaqpañmi ilipsi annakkumiñaitçhusi.” ³² Taatnaqhutin taapkua añuyyiuqtit kipputiniğaat umiayuraq aasii tinjitlugu.

³³ Uvlug qaunuraagaqsiqman Paul-ñum niğitquaqsiñigai, “Akimiaguutailami uvlumi utaqqirusi anuğaihksrañanik niğigaluaqasi sumik. ³⁴ Uvlupak niğillaqupiagipsi. Niğirusraurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiłhksrapsigun.” ³⁵ Taatnaqqaqługich Paul tigusipluni qaqqiamik sivulliuplugu iniqsruqhuni Agaayyutmun sivuğaatni taapkua avguqługu taamna qaqqiaq niğiaqsiñiqsuq. ³⁶ Taapkua

iluqagmin piyumatchakhutin nigiaqsiptmiñiqsut. ³⁷ Iluqagmin iñugiaktilaanjat tavrani umiam usianj 276 inniqsut. ³⁸ Ilinich nigisuiğataanikamin umiaqpak usiiqsaagaqsiñigaat igitlugu mukkaaksraq tagiumun.

Umiaqpaiyalhat

³⁹ Uvluq qaupman tinilğausiqirit ilisagitlaiññigaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautuñiqsut. Ilinich sivunniğñiqsut taiñuñja siñiqhisitçhağuklugu umiaqpak piyumiñağumitruñ ikkalğisillugu nunamun. ⁴⁰ Taatnaqhutin kitchat aklunaanich kipluğnigaich tasamuña uniklugich kitchat tagiumun suli aklunaanik aquutmin qilğutaiqlugik. Kinuagun sivuğutrin tinilğautaq nuqitlugu anuğimun tinittuqplugu umiaqpak sivukkiqsinnigaat nunamun. ⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalğiññiqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiñ aqua piiyaqtaaqsiñigaa qaim tutqatağvigiqlugu. ⁴² Anuyyiuqtit tuqqutçhuaqsilğiññigaich isiqtapayaat nalliat-samna puuvrağuni nunamun aullaunasugalugich. ⁴³ Aglaan Julius-ñum annigiplugu Paul taatnasigaquñiññigai. Tiliñhiñağnigai iñuich puuvratlaruat misigağlugich tulaktiqataquplugich nunamun. ⁴⁴ Unniñ puktağusiqsuğlugich umiaqpaviñigmik nunniacquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiilhat

¹ Annaanigataqapta ilitçhuğigikput taamna qikiqtaq atiqalha Malta-mik. ² Malta-gmiut ihuaqqtiaqsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiñ sialuguqhuni alappaaguqman taap-kua ikniqsuutigaatigut quyalipluta. ³ Paul qirriqsuisaqmiuğlu ikniğmun. Nimigiaq sagviğñiqsuq, uunanjan ikniğum iqiiqsitlugu aasiñ argaiñun nipitiqhuni. ⁴ Taapkua qikiqtam iñuiñ qiniqamitruñ nimigiaq nivinjaruaq Paul-ñum argaiñi uqaaqsiñiqsut avat-mun itna, “Una anun ilumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni tagiumiñ pakma-pak tuquruksrauniqsuq savvaqluutmigun.” ⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktignigaa taamna nimigiaq ikniğmun piyaqqusiallasunaqani. ⁶ Taapkua qikiqtağmiut niğiuğiaqsiñigaat puviłiksraña naagaqaa tavrauvaa tuquliliksraña Paul-ñum. Takiruami qiniñitñamin sumik atlayuağnaqtuamik Paul-mi isummiğitqinñiqsut itnaqhutin, “Ilaa agaayyutau-valuñniqsuq.”

⁷ Qaninani tulagvipta qikiqtam qaukligikkaña atilik Publius-mik nunautiqagñiqsuq. Taavruma iñuum ihuaqqtuıpluta tukkuqaqtitkaatigut piñasuni uvluni. ⁸ Publius-ñum aapaña atniğñaqniqsuq uunaqlukhuni suli itiktaliqhuni auyyulimik. Paul-ñum ut-lanñigaa qiniğiaqlugu aasii agaayupluni patikhugu arganmiñik mamititlugu. ⁹ Paul mami-titçhipman taavrumiña qikiqtam iñuiñ tavruntautiaqsiñigaich atniğñaqtuapayaani aasiñ Paul-ñum ihuaqsiпкаqlugich iluqaitnik. ¹⁰ Iñugiaktuanik aatchuutinik qaitçhigaatigut suli aullahiñaaguqapta umiaqpak usilligñigaat inuğikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mulhat

¹¹ Piñasuni tatqini tavrani itqaaqhuta aullalgitçhugut umiaqpakun atiqagñiqsuakun Malğinñik Agaayyutinñuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-gmiutaq ukiuniqsuaq taavrumani qikiqtami. ¹² Aullaanikapta tikitçhugut nunaaqqianun Syracuse-ñum tavraniasiñ nayuutiıpluta piñasuni uvluni. ¹³ Aullalgitñapta tikitçhugut nunaaqqianun Rhegium-ñum. Uvlutçikman unallamiñ anuqligugñiqsuq. Tikitkikput malğunni uvluni nunaaqqia Puteoli-m. ¹⁴ Taavrumani nunaaqqimi paqitçhirugut ilañitnik ukpiqtuanik aasii aiyugaagaatigut nayuquplutin akunniqsaaami, aasiñ tavrakña aullalgitluta Rome-mun nunakun. ¹⁵ Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipluta. Aullağniqsut paagiaqhuta nunaaqqimun atiqaquamun Nullağvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaaqqimun atiqaquamun Piñasunik Tukku mavinñik. Paul-ñum qiniqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinaijsaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miilha

¹⁶ Tikitñapta Rome-mun iniaqatitkaat inmigun anuyyiuqtimik munaqsriiluglu.
¹⁷ Aquagun pinasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñisa tavrani aiyugaağniğai katimaqatigisuklugich. Ilinich katianikmata nipliutiniğai, “Aniqatiumaan, uvaña pinitkaluaqtitluña qanutchimik akikñağlugich iñugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruña Jerusalem-mi Rome-ñum kavanañanun qaisaupluña. ¹⁸ Rome-mağmiut kavanañata [Felix-ñum] apiqsruqtağaluğaatña, anipkağluña pilitchukluña ilitchuğiniñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik. ¹⁹ Aglaan Jew-ñuruat akililiutipmata anipkaqunitluña, nunuripluña nañağviiqama iniağigiga Caesar-mun atanniqupluña, piitkaluaqluña qanutchimik akikñautiksramnik ilagikkamnun. ²⁰ Taatnaqluña iniağigiga qiniğukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpigigiga niğiugağikkañat taimña Israel-aagmiut Christ tikiumaaniilha aasii taamna pisigiplugu pituutaqatluña.”
²¹ Taapkua Jew-ñuruat kiuniğaat, “Akuqtuiniitchugutsuli aglañnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinitchut tusaayugaağiitchuanik ilipkun taamakña. ²² Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iisimagikput nanipayaaq iñuich akikñautiqalhat tamatkuniña ukpiqsriplutiñ iliptun tikiumaaniilhanik Anniqsuqtim.”

²³ Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqiliksrañanik Paul-ñum, aasiñ taimña uvluq tikiumapman iñugiaktuat utlautiniqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kañiqsipkağniğai Agaayyutim anayyuqautaanik. Ilaan maliksuktinniiağniğai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum sulivuniksriqirit aglaañitnik. ²⁴ Taatnañhani ilañich iñuich ukpiqsriiligiñiqsut uqağikkañigun, ilañilli iñuich arguaqtuğniqsut. ²⁵ Taapkua katimaruat qasuğniqsut atingiqhutiñ inmiknun Paul-ñum uqağianikmauñ una, “Ipqitichuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapstñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullağutin uqautilityakkich taamapkua iñuich:

Tusaagaluagupsi kañiqsiyumiñaitchusi

suli qiniğumaagaluagupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

²⁷ Atakkii makua iñuich uummatinich pitchigiiligiñiqsut, tusaasunğıtluñ supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitiñiğitchut Agaayyutmun mamitiliksrağmiknun

atakkii qiniñitlaitluñ tusaatlaitluñ kañiqsitlaitluñ,

Agaayyun uqaqtuq.’ ”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ñum uqapsaağniğai, “Ilitchuğiraksrağigiksi Agaayyutim tusaayugaallautaña tuyuulha Jew-ñunitchuanun. Taipkuatamma tusaagisigaat.” ²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ñuruat aniñiqsut uqavaaqhutiñ inmiknun atqunaq.]

³⁰ Paul iñuuniagniqsuq tavrani Rome-mi malğunni ukiuñni, iniaqahuni inmigun inilğusiqsuqlugu, pağlaplugich iluqaisa qiniğiaqtaqtini. ³¹ Quliaqtuağviginiğai Agaayyutim anayyuqautaagun suli Atanguruakun Jesus-kun, ilisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitluñlu.

taaqsisinigai. ²² Uqavigaaqhutinj isrumatuniplutinj isrumatungipiaqtut. ²³ Suksraagaat kamanalha Agaayyutim tuquyumiñaitchuan, aasriñ simmiliutigaat taamna kamanaliq putqataqhutinj atriñun qinñalinun tuquyumiñaqtuatun inuktun tinmiuratunlu niğrutitunlu nimigiātunlu. ²⁴ Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich killiqisulhatnun. Ilinich killuqsqaqtaurut maliklugich pigiitchuat kipigniğutitinj aasriñ atugağiplugich timigikkatinj kanñunaqtuakun avatmun. ²⁵ Simmiliutigaat Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuamun suli putqatağvigiplugich savautiplugillu sut iñuich iniqtanich. Aglaan putqatağvigingigaat savautilugu Agaayyun iniqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksrağaluaqtinj qanavak. Taatnatuq. ²⁶ Taatnaqlugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanñunaqtuakun kimmutaatnun. Ağnat simmiliutiplugu ilaqatigiiliq sayunağimun atugağiplugich timitinj atlanun ağnanun. ²⁷ Taatnatun aņutit nutqautiplugu ilaqatiqaliq ağnamik aglaan piqagunniqsut atlanik aņutinik. Aņutit kanñunaqtuakun sayunaqatiniktut atlanik aņutinik, aasriñ timigikkağmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriñjuqsautmik tamarrumuuna nalaunñaitchuakun savaağmiktigun. ²⁸ Iñuich pigisrunğiqmatruņ ilumutun ilitchuqsriğiksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayugnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutinj pigiiliqisruktut atuqtaksrağingisağmiknik. ²⁹ Imaukkaqsiñiqsut qanusripayaamik nalaunñaitchuamik, pigiiliqihigmiglu, kaviuğutiligmiglu suli uumiksriğigmiglu, piqaguhigmiglu, inuaqtuhigmiglu, aņuyahigmiglu, sagluuqtuahigmiglu, suli isrummatinikhutinj pigiitchuakun avatmun. ³⁰ Saņurrutiniqsut nipliaplutinj pigiitchuamik atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arguaņaplutinj, kamaņağasrugiplutinj suli uqavikhutinj inmiktigun, pakikhutinj savaaqaliksrāğmiktigun pigiitchuamik, tupiksriñğiqhutinj aņayuqaamiknik, ³¹ kanjqsilğuitlutinj, tuniqsimatlaitlutinj, ihuaqputriñğiqhutinj unniiñ nagliksriñğiqhutinj atlanik iñuņnik. ³² Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagaluagaat aglaan sivutmuutinigaat pigiiliqiliq, sulipsuuq aņigniqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiliqiruāt taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuilha

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluaguvich, patchisiksraitcutin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqqutaksrağuqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun. ² Agaayyutim atannigñiağai iluqanich killiqiruāt, aasriñ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunñalha. ³ Patchisigirağigisri killuliqiruāt savaaqagaluāņapsi nalaunñaitchuamik. Isrumavisi annakisiñiplusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim ihuaqputikkaņasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluagaasri simmiquplugu iñuuniaħiqsi aglaan suksrağingitchiksi uukuğnağumiñaitchuaq ihuaqputriħha. Kanjqsinğitpalukkiksi, Agaayyutim ihuaqputigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri iñuuniaħapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyagaqtun suli tigganarusri mumigunğitlusri. Taatnaqapsi anasriñjuqsausriaksraqsi agliħaagiksi taivrumanı uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuğniaqpagich inupayaat nalaunñahigmigun. ⁶ Agaayyutim akiliğisigaa inupayaaq savaaņigun iñuuniaħhani. ⁷ Iļanich iñuich savaaqaqtuāt nakuuruanik anuqsruħikun piññaguktut kamanautaanik kamakutmiglu suli tuquyumiñaiħigmik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik iñuuhigmik. ⁸ Aglaan atlat iñuich inmiguaqtut ayaklugu maligutchiħiksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamin malikkaat nalaunñaitchuaq, aasriñ Agaayyutim anasriñjuqsagisigai qinnautmigun. ⁹ Ilaan sakiqniūqtitkisigai nagliksaaqtillugich pigiiliqiruāt, Jew-ņunñaisa Jew-ņunğinñaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakutmiglu suli qinuiññamik tamatkua savaaqaqtuāt nakuuruamik, Jew-ņuruanun sivulliulugu Jew-ņunğitchuanunlu. ¹¹ Uvvataku Agaayyutim atanniqsuğisigai iñuich atisriħugich.

¹² Iñuich maligutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisanjanik Moses-mun suli iñuich taavruminja maligutaksraqangitchuat iluqatin atirut killuqsaqamin. Tamatkua maligutaksraqangitchuat killiqirauplutiñ piyaqqugñiaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua maligutaksraqaqtuat killiqirauplutiñ atanniqsuikkauniaqtut taavrumuuna maligutaksrakun. ¹³ Agaayyutim iñuich nalaunñasripchangangitchai tusraakamitruñ maligutaksraq tupigigaluagnagu. Agaayyutim nalaunñasripchagagigai inmiñi kisianik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik. ¹⁴ Jew-ñungitchuat piqangitchuat Agaayyutim maligutaksraiñik tupigipmatruñ tillisaa maligutaksram nalupqinaiyağaa maligutaksraqaħhat isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq maligutaksraqangitchaluaqhuriñ aglausimaruumik. ¹⁵ Qiñiqtitağipmigaat kaniqsisilaaqtiñ maligutaksram tillisaanik ilitchuğipkairuumik qauğrimmaagiutillautagmikni nalaunñaruamik nalaunñaitchuamiglu. Ilaadni isrummataata patchitchigagigaich suli ilaadni ilisimaraqtut patchisaungñiñiplutiñ. ¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanich iñuich sagvikkauniaqtut taivrumanı uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich inupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua ilagigaich tusraayugallautam quliaqtuağikkağma.

Jew-ñuruatlu Maligutaksraqġlu

¹⁷ Qanuğmi ilvich? Ilvich Jew-ñuniraqtutin, tunñaplutiñ maligutaksramun Moses-ñum aglagikkaña suli uqavikhutiñ qaninniplutiñ Agaayyutmi ¹⁸ suli ilisimanipluğuu Agaayyutim pisulħa suli ilitchuğinipluğuu nakuuniqsrauruuq takku ilisaqsimaplutiñ maligutaksramik. ¹⁹ Nalupqisunğipiaqtusri sivulliqsiksrauniplusri qiñitlaitchuani suli qaumaksrauniplusri tamatkunani ittuani taagmi. ²⁰ Isrumaraqtutin alğaqsrulħiñauplugich kinnañaruat iñuich suli ilisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimanipluğuu supayaaq suli piqagñiplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ Ilisautiriraqtusri atlanik iñuñnik. Suvaatami ilisautriñğitpisi ilipsitñik? Uqautirağigisi atlat tigliktuqunğitlugich. Suvaatami tigligaqpsisi? ²² Nipliğaqtusri atlat sayunatqunğitlugich, aglaan ilipsi atugaqpsisi taatnatun? Ilipsi uumiksriplusri aanguanik, aglaan tigligaqpsisi agaayyuviniñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri piqagñiplusri Agaayyutim maligutaksrajanik, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiun maligutaksraña. ²⁴ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanıñi itna, "Jew-ñungitchuat uqamaqħuutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri Jew-ñuruasri."

²⁵ Jew-ñuruani nalunaitmiutchiqsimaħipsi ikayuutigigaasri tupigigupsiun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan tupigingitchupsiun Agaayyutim maligutaksraña atrinurusri Jew-ñungitchuatun, iñuktitiñ nalunaitmiutchiqsimaitchuatitun. ²⁶ Jew-ñungitchuat nalunaitmiutchiqsimaitchuat atuigumiñ maligutaksram atuqukkananik atrinurut iñuktitiñ nalunaitmiutchiqsimaruatitun. ²⁷ Taatnamik iñuich nalunaitmiutchiqsimaillaat timimiktigun aglaan tupiksriuruat maligutaksramik patchisiquitiniagaasri killiqirauniplusri nalunaitmiutchiqsimaruanı. Ilipsi Jew-ñuruani piqagaluuaqtusri aglausimaruumik maligutaksramik aglaan navguğagigaasri. ²⁸ Iñuk Jew-ñungitchuq pisigiplusri nalunaitmiutaqalħa timimigun. Iñuk animakami Jew-ñupluni suli malıħhiñaqami Jew-ñuruat pilğusriñitñik ilagitlaitchaa Agaayyutim iñuksraqtaagmiñun. ²⁹ Aglaan iñuk Jew-ñupiaqtuq kamaksritlaturuuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-ñupiaqtuuaq iñuuruq nalaunñaruakun sivuğaanı Agaayyutim. Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqagñiqsuq uummatmiñi savaagikkañagun Ipqitchuam Irrutchim. Aglausimaruuaq maligutaksraq savalguitchuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk quyyasriusriaqagısiruq Agaayyutmiñ, iñunğilaaniñ.

3

¹ Jew-ñuruatmi piqagñiqpat sumik atlat iñuich pigingisanatnik? Anniqsuğiaqapat nalunaitmiutchiğimiktigun? ² Aa, Jew-ñuruat atqunaq piqaqtut. Sivulligmi, Agaayyutim qaitchiñığai Jew-ñuruat uqahıgmiñik Moses-kun. ³ Ilumutuuruq ilañich Jew-ñuruat

tuniqsimangihhat Agaayyutmun. Jew-ñuruat tuniqsimaihata nutqaqtitkisivaun Agaayyutim tuniqsimahha? ⁴ Qañaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat ukpiqnangitchaluaqtitlugich. Aglausimaruq Agaayyutim Makpigaañani, “Agaayyuan, nalaunñasuurutinli uqaligikkapkun.

Akimayumuutinli iñuichunniñ uqagaluqmata nalaunñañiñiplutin.” *Psalm 51:4*

⁵ Ilañich iñuich killukun uqaguurut itna, Uvagut killuqsagupta qñiqtinniağivut iñuich Agaayyutim nalaunñahanik, uqaghutin killiqiruni nakuuniplugu. Tarrasuli, uqaginiaqpsiun Agaayyun nalaunñangihñilugu anasriññuqsagamisigut pisigilugich killuqsautisi? ⁶ Qañaa! Agaayyun nalaunñangihñiqpan, qanuqhuni atanniqsulhiñauvagich nunam iñui? ⁷ Killiqiligma sagviqpagu Agaayyutim nalaunñahha suli nangaqtilugu, suvaatami atannikkauniqpik liilaa uvaña killuliqiruaq? ⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñunun nangapsaaqulugu Agaayyun. Iisautringitchuna taatnatchiñik saglunik, aglaan ilañisa iñuich pasiragigaatigut iisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunñaruakun anasriññuqsagñiağai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunñaruajitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut iluatlukpisa Jew-ñungitchuaniñ? Qañaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ñugaluğumiñ Jew-ñungitchaluağumiñ añaalatiqahhat killuqsautmun. ¹⁰ Agaayyutim Makpigaañani aglausimaruq,

“Iñuitchuq nalaunñaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaanani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kanjqsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiaqaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatin tunutkaat Agaayyun, iluqatin tammaqhutin killuqsautmi.

Nalliat savaaqangitchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ.

Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

¹³ Iggiañich atriqaqtut añmaruanik iluviğnik.

Atuğaat uqatin uqaghutin sagluuqtuanik,

Psalm 5:9

uqalhiñich atriqaqhutin nimigiam tuqunañatun,

Psalm 140:3

¹⁴ qaniñich immaukkaqhutin uqapiluuutinik uqamaqhuutiniglu,

Psalm 10:7

¹⁵ ataramik tuqqutchiñhiñaanuplutin iñunñik,

¹⁶ napmun aullaqamin piyaqquiñiaqhutin iñunñik suli sakiqniuqtitchiplutin.

¹⁷ Iłitchuğingitchaat qanuq iñuunialiksraqtin qñuiññakun.

Isaiah 59:7-8

¹⁸ Piitchuq taluqsriğmik Agaayyutmik iluqanjitñi.”

Psalm 36:1

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraña qaisaña Mosesmun añaalatchiruq iñunñik aatchuusriaqaqtuanik taavrumiña maligutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraqagumiñaitchuq tupigingiğimigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiqutigisigaa iñupayaaq nunami atanniglugu. ²⁰ Taatnamik kiñaanñiñ nalaunñasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutachiñhiñaligimigun maligutaksram atuqukkananik, atakkii maligutaksram qñiqtilhiñagagigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunñasripchahhat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviğñigaa qanuq iñuich nalaunñasripkaqtilaaña inmiñi, piqutiginağlugu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inilğaaninna aglausimaruakun maligutaksrakun suli sivuniksriqiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunñasripkağniğai inmiñi ukpiqsrihatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitñi tunñaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisanik. Iluqatin iñuich atirut: ²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsut, aasriñ ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunñasripchagagigai inmiñi iluaqqutriğimigun aatchuutauplugu. Nalaunñasripchagai

Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaqlugu aña akiliqsauqlugich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriruat. Taamna piñigaa qiniqtitchuklugu nalaunnarualli natqigutrigimigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinjitñik iñuich iñuuruat injilgaan Christ tuqunaiñjaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriñjuqsangitchai pisigiplugich killuqsautinich. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagvigñigaa pakmapak nalaunnatilaani suli nalaunnasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriruanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinniiman, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunnasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunnasriragtugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsriñhum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviñiq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunnasripchakkautilaanjanik Agaayyutmi ukpiqsriñkun Jesus Christ-mun, maligutchiñiqmiguungitchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimiñ Agaayyutigivatrur? Agaayyutigingitmivatrur Jew-ñungitchuat? Ilumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñungitchuat. ³⁰ Agaayyutiqañhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim iñupayaan nalaunnasripkagisigai ilaani pisigilugu ukpiqsriñhat, Jew-ñuruat nalunaitmiutchiplutin suli Jew-ñungitchuat nalunaitmiutchiñgitlutin. ³¹ Uvvami suksraungigñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriñkuagiaq? Qaña! Ukpiqsriñhum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atuqkkaña.

4

Abraham-ñum Atrikusrautaulha

¹ Abraham, sivulliuruuq Jew-ñuruapayaanun, urrakusrautigilakput iñunmun ukpiqsriñimigun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunnasripkañigumi Agaayyutmi savaagmigu tarra uqavigaagutiksraqağayaqtuq, aglaan uqavitlaitchuq sivuğaani Agaayyutim. ³ Agaayyutim makpiğaañiñi aglausimaruq, “Abraham ukpiqsriruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuğaa piqtugiplugu ukpiqsriñha nalaunnasripkakkaupluni.” ⁴ Iñuk savakami akiliusiaqağaqtuq. Akiliusiaña aatchuutaungitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaagmigu. ⁵ Iñuk nalaunnasritlaitchuq Agaayyutmi savaallautağmigu, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunnasripkairuamik agaayyutailaamik inmiñi. Agaayyutim akuqtuğagigaa taavruma ukpiqsriñha aasrii nalaunnasripkaqlugu. ⁶ David-ñum uqautigipmiñigaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunnasripkaqmagu savaallautağmiguungitchuaq. Itnağniqsuq,

⁷ “Quvianamiurut tamatkua
nalaunnairrutinich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinich matupmagich.

⁸ Quvianamiuruq iñuk
atangum isrummatigingisaña killuutiqağlugu.”

Psalm 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiuñiq itpa kisiitñun tamatkunña nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkunña nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqautigianikkikput Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriiñ piqtugiplugu ukpiqsriñha Agaayyutim akuqtuğniplugu nalaunnasripkakkaupluni. ¹⁰ Agaayyutim akuqtuğniqpaur Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiñhan? Agaayyutim akuqtuğniğaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunaiñjaan timimiñi. ¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiñha ilitchuqutauniqsuq Agaayyutmun nalaunnasripkakkauñaniktilaana pisigiplugu ukpiqsriñha. Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatin iñuich ukpiqsriruat nalunaitmiutaiññağmin suli akuqtukkaurat nalaunnasripkakkauplutin Agaayyutmi. ¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqağmin nalunaitmiutchiqsimaruat timilhiñamiktigun

kinjuviagingitchai Abraham-ŋum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kinjuviagigai tunŋaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiġaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriġkun

¹³ Abraham kiŋuviagikkaniġu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksraŋanik nunamik. Aglaan akuqtunġitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriġi maligutaksraŋanik Moses-ŋum aglaagikkaniġanik, aglaan akuqtuġaa akiqsruun Agaayyutim nalaunŋasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriġi. ¹⁴ Uvvaami iŋuich akuqtuitlaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maligualigimiktigun atuqukkanat maligutaksram, tarra ukpiqsriġiq suutnaunayaiŋŋiqsuq aasriiŋ Agaayyutim akiqsruutaa suutnaunġilluni. ¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriŋŋuqsuqutuilaŋa iŋuŋnik tupiksritlaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iŋuich maligutaksraitŋaminŋ tupiksriŋŋirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutin iŋuich akuqtuġaġigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpiġutiqaqaminŋ, aasriiŋ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilluni iħuacqutrihimigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitŋami, iluqagminŋ qitunġagikkaniġat Abraham-ŋum akuqtulhiŋaugaat. Akiqsruun taamna inġiŋŋiqsuq kisiitŋun Jew-ŋuruanun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpiġutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷ Aglaksimalhatun Agaayyutim Makpiġaanani, “Aapaġuqtitkikpiŋ iŋugiaktuanun iŋuŋnun.” Abraham ukpiġigaa Agaayyun iŋuupchaitlaruq tuqunaruaniġ sulitaiyuiruq sunik inġitchuanik ilipkaġlugich. ¹⁸ Abraham ukpiqsriruq niġiugaqaqhuni niġiunaġumiŋaitchaluanŋaan aapagiliutinayaġniġlugu iŋugiaktuanun iŋuŋnun, takku niplusriaqaqhuni, “Kiŋuviatin iŋugiaksigisirut.” ¹⁹ Abraham-ŋum ukpiqsriġha Agaayyutmik sayaiqsingihŋiqsuq isrumagaluanŋaġmi timini tuquniplugu, takku tallimakipiaguyasripluni aasriisulit aġnaat Sarah qitunġitlailuni. ²⁰ Ukpiqsriġhan uniŋiŋŋiġaa. Ilaan arguaqtunġiŋŋiġaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriġha sayaktusriġlaaġniġsuq, aasriiŋ nanġaġlugu Agaayyun. ²¹ Nalupqigingillapiagŋiġaa Agaayyutmun atuumapkaġniaqtilaŋa akiqsruusriagikkani. ²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuġniġaa Abraham nalaunŋasripkakauplugu inmiŋi pisigiplugu ukpiqsriġha. ²³ Aglaan tamatkua uqalħich Agaayyutim Makpiġaanani Abraham nalaunŋasripkakauniplugu ukpiqsriġhagun aglakkaunġiŋŋiqsut kisanik piqutigiplugu Abraham. ²⁴ Tamatkua uqalħich aglakkaupmiŋiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmiġaatigut nalaunŋasripkakaupluta ukpiqsriġiptigun. Ukpiġigikput Agaayyun anipkairuq Jesus-mik Atannaptiknik tuquligmiŋiŋ. ²⁵ Jesus tuqukami akiligŋiġai navġuiliqput aasriiŋ anipkakkaukami tuquligmiŋ nalaunŋasripkaġniġaatigut Agaayyutmi.

5

Qiŋuiġutikkauġiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunŋasripkakaupluta Agaayyutmi ukpiqsriġiptigun qiŋuiġutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan anmaġniġaa utlautikisraqput Agaayyutmun aasriiŋ pakma ilitchuqsriġluta iħuacqutaanik. Quviasrukħuta quyagikput Agaayyun ilaliutitiksraqput kamanautaani ilaatnigun. ³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigiġput sakiqniuliptigun, ilisimaplugu sakiqniugutit anuqsrusripkaqhuta. ⁴ Anuqsruġiq tikiutriruq Agaayyutim iħuaksriġhanik, aasriiŋ ilaan iħuagigumisigut niġiugaqaqtugut. ⁵ Aasriiŋ niġiukkam qapiqtaqtinnianġitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuaq Ir-rutchimik, aasriiŋ taavrumuuna qiŋiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayugumiŋaipiactitluta piviksraq nalautitman Christ tuqutigai agaayyutailaani. ⁷ Nallipsaunniŋ tuqutisunŋianġitchaa anniqsuqsaglugu atla iħuk. Ilaatnisamma iħuum tuqutinayaġaluaqpalukkaa nakuuruq iħuk, ⁸ aglaan Christ tuqutigaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiŋiqtitkaa

piqpaksrillapiakli uvaptiknik. ⁹ Nalaunnasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkanagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisungipiaqtugut Christ-mun annautini-aqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atannigvinmi. ¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qinuiğutigaatigut inmiñi tuqqutaułhagun igñigmi. Pakma Agaayyutim ilauraagiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut igñigmi inuulhagun. ¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiagikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qinuiğutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsaun tikiumaniqsuq inupayaanun takku inuqqaq Adam killuqsaqtuq sulii pisigiplugu killuqsautaa tuqułiq tikiumapmipluni inupayaanun. Iluqatin inuich tuquruksraguğniqsut takku iluqani inuk killuutiniktuq. ¹³ Inupayaat inuuruat killuqsagñiqsut Moses-ñum akuqtunaiññaanunniñ maligutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim inuich patchisauniñgitchai killuqsautikun takku piqangitlutinsuli Agaayyutim maligutaksrañanik. ¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñgitłuni Agaayyutim tillisaanik. Inupayaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuuq killuqsangitchaluanñagmin taatnatun Adam tupiksriñgitmatun. Adam atriqagñiqsuq Christ-mik agqiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuqułigmik pipkaipman Christ inuulıqaaqtitchiruq.] ¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atriqangitchuq Adam navguiłhatun. Iluqatin inuich tuqurut pisigiplugu atautchim inuum navguiłhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluaqqutaagun atautchim inuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuanuruq [navguiłhaniñ inuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim inuum killuqsautaniñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiłiq iluqaitñun tuqqutaksraguğniplugich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunnasipkağniplugich. ¹⁷ Atausriq inuk killuqsagñiqsuq aasriñ piqutigiplugu ilaan navguiłha tuqułiq umialiktun ałalatchiaqsiruq iluqaitñik inuñnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalha atautchim inuum Jesus Christ! Iluqatin inuich Agaayyutim nalaunnasripkakkan inmiñi kamañtuakun iluaqqutriłigimigun ałalatchigisirut umialiktun inuuniałigmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim inuum navguiłha Agaayyutim tuqqutaksraguğniğai inupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim inuum nalaunnaruam savaađa Agaayyutim qaiññiğaik natqigutriłiglu killuqsautinik inuulıglu inupayaanun [ukpiqsriuanun]. ¹⁹ Atausriq inuk tupiksriñgitłuni Agaayyutmik, taatnaqhutin inupayaat killuliqiriğutut. Aglaan atautchim inuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutin inupayaat nalaunnasripkakkagisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñiğaa maligutaksraña Moses-kun. Taavrumuuna inuich ilitchugiragigaat qanutun killuqsautilaqtin navguiłigmiktigun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan killuqsaun inuigiaksitmutkun Agaayyutim iluaqqutaa inuigiaksitmutluktut. ²¹ Tarrali killuqsaun ałalatchipluni tuqułikun, aglaan Agaayyutim iluaqqutaa ałalatchiruq nalaunnaruakikun tikiutiluta inuulıgmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuqunaruq Killuqsautmun Aglaan Inuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvisa qinigtitchağlugu qanutun Agaayyun iluaqqutriłiqaaqtılaaña? ² Qaña! Ukpiqsrigupta Christ-mik tuqunaruqut killuğmun. Qanuğuta inuuniaqtuiñagisiñiqpisa killukun? ³ Puuyugñiqpisi, iluqapta paptaakkaukapta

Christ Jesus-ŋum atqagun piqasriutirugut ilaan tuqułhanun. ⁴ Taatnaqhuta pap-taakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutipluta tuqułhanun. Aasriiñ Christ-tun anipkakkauruatun tuquŋaruaniñ kamanautiqaqhuni sanŋiagun Aapauruam, uvagut-tuuq akuqtuirugut nutauruamik iñuuhigmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutipluta Christ-ŋum tuqułhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut anipkakkaułhani iñuuniaguta. ⁶ Iisimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuuhigruaqput kikiaktuutrauqataurut ilaani, sanŋia killuqsautim piyaqququplugu, savaktaagrutqunğıguta killuğmun. ⁷ Kiñapayaaq tuquruuq aŋalatingiğuruuq killuqsautmun.

⁸ Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuuqataugisiñipluta ilaani. ⁹ Iisimagikput Christ anipkakkauruuaq tuquŋaruaniñ tuqqutqikkumiñaiplaħa. Tuqułhum aŋalatlaiğñigaa. ¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriğmiaqhuni akiilisklugu sanŋia killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. ¹¹ Ilipsiiasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuquŋaruuatun ililusri sanŋianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnağusri killuqsautmun aŋalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aŋalatitnagu pisugruağipsitñun. ¹³ Atusrunagich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunŋaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitudun anipkakkauruatun tuquŋaruaniñ sulı pakma iñuuruuatun Christ-mi. Aŋalatitchigiñ sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atugumausri nalaunŋaruamik. ¹⁴ Killuqsautim aŋalatlaiğñiağasri takku iñuunğıtchusri tupiksriğipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim ihuaqqutaagun.

Savaktaagrulħa Nalaunŋaruahigmun

¹⁵ Qanugisiñiqpisa? Pakma iñuunğıqsugut tupiksriğiptigun maligutaksranik Moses-ŋum qaisanjanik aglaan iñuurugut ihuaqqutaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qaŋaa! Killuqsauktuksrauymıñaitchugut. ¹⁶ Ilumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaagruguqtusri taavrumuŋa. Tupigiraksragagigiksi taamna iñuk sulı atanigigiksi. Tupiksriğipsi killuqsautmik tuqupkagisigaasri. Aglaan tupigikapsiun Agaayyun ilaan nalaunŋasripchagagigaasri inmiñi. ¹⁷ Qaaniqsuami savaktaagrugikkaŋasri killuqsautim, killuğmik aŋalatiqaqhusri. Aglaan quyanagtug Agaayyun, pillapiaqhusri tupigigisri ilisauttutauruat ilipsitñun. ¹⁸ Aasriiñ annaktitaunjanikhusri killuqsautmiñ savaktaagruguqtusri pakma nalaunŋaruahigmun. ¹⁹ Uqautigigiga savaktaagrulħiq uqahignik kaŋiqsiñiaqtuanik takku kaŋiqsimmagiksitquplusri. Qaaniqsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaagrugipkaqhusri killuqsautmun sulı killuliqihigmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik savaktaagrugipkağusri iñuuniahigmun nalaunŋaruahikun iluqnauqhusri Agaayyutmun. ²⁰ Qaaniqsuami savaktaagrurunŋapsi killuqsautmun iñuuniatlaitchusri nalaunŋaruahikun. ²¹ Savaaqqtusri pigiitchuanik aasriiñ taatnatchim iñuutchim pakma kanŋugilikkapsi anniqsunğıtchaasri aglaan tikiuttriraqtug tuquhigmik. ²² Aglaan pakma annaktitaunjaniktusri killuqsautmiñ savaktaagrulitiplusri Agaayyutmun. Iluqnauqhusri ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuiyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiñ Agaayyutim akiliññiağasri isruitchuamik iñuuhigmik. ²³ Kiña killuqsauqtaaq akuqtuiruq killuqsautim akiliutaanik—tuquhigmik. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutigigaa isruitchuuaq iñuuhig tamatkununa atausriñuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

Atrikusraun Ilaqatnikun

¹ Aniqtatiut, iluqasri kaŋiqsimagiksi maligutaksraq Moses-ŋum aglaagikkaŋa. Iisimapmigiksi maligutaksramun aŋalaħa iñuk iñuusrugaaŋŋağmi. ² Uvvaami taamna

urriqsruutaupmiuq, aġnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun aṅutmikni iñuuniqtutilaanani. Aglaan aṅutrin tuqukpan ilaqatnitqilhiñauruq tuvraqługu maligutaksraq. ³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik aṅutmik uiñi iñuunjaan, maligutaksram nipliutigigaa sayunaruaniplugu. Aglaan aṅutrin tuqukpan aġnaq ilaqatnitqilhiñauruq. Taatnaqhuni ilaqatnikkumi atlamik aṅutmik uiñi tuquanikpan patchisaitchuq maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruaton pigiksi, aasriñ aglausimaruat maligutaksrat aṅalangigaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaaasri aṅitqiksitaauruam tuquqigmiñ. Tarraasriñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu. ⁵ Qaaniqsuami iñuusrugaaṅapta kañigruaqtakun pisugruahipta aṅalataġigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqatugut savaktaksraġingisaptiknik maliglugu maligutaksraṅa Agaayyutim. Suragałipayaapta tikiutigaatigut tuquqigmun. ⁶ Pakma patchisaikkaurugut maligutaksramiñ, aasriñ tuqunaruaton ililuta maligutaksramun isiqtaġipluta qaaniqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaqsigikput Ipqitchuakun Irrutchikun iñuunjapta nutauruamik iñuuhigmik.

Maligutaksraqłu Killuqsauñlu

⁷ Isrumavaluktusri nipliġñipluṅa killuqsauñlu maligutaksraqłu atiniplugik taapkuak. Taatniingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kañiqsigiga killuqsautim qanuutautilaana. Nalunayaġiga kaviugutiliq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunjaññiplugu itnautauruq, “Kaviuqnak.” ⁸ Aasri killuqsautim pisaasruqsipluni atuqtitkaqsipluṅa taavrumiña tillitmik suliq qanusripayaamik nalaunjaitchuamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsauñ sanjiksraitchuq. ⁹ Iñuuniagaugaluqaqtuami maligutaksrailaakun ilitchuqigaluaqnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuqigipkaqmagu tilliñ tarakñaaglaan killuqsauñ uummatqiaqsiruq. Taatnaqłuṅa iñuutchikun tuquruṅa. ¹⁰ Tilliñ tikiutriruksraqtuq iñuuhigmik uvaṅnun tikiutripiaqtuq tuquqigmik. ¹¹ Killuqsautim kinniṅpluṅa tillisikun tuqupkaġaṅa iñuutchikun. ¹² Tarra aglausimaruq maligutaksraq ipqitchuq. Taatnatuntuq tilliñ ipqitchuq nalaunjaṅpluni nakuupluniṅu.

¹³ Itnautauniqpmi? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpaṅa tuquqigmun? Qaṅaa! Killuqsautim atuqługu nakuuruq [tilliñ] tuqupkaġaṅa. Taamna atummiruq uvaṅnun qiniqqupluṅa qanusriutilaanani killuqsautim. Tilliñ qiniqtitagigaa killuum pigiiłapiaqtilaana.

Aṅuyaktuiñaliq Killuqsautmik

¹⁴ Ilisimagikput maligutaksram agaayyutmiqnisaulha, aglaan uvaṅa animaruṅa kañigruaqtaraqłuṅa. Killuum aṅalataġigaṅa tigutaanupmatun. ¹⁵ Kañiqsilaitchiga suragałiġa. Piñgitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriñ suragałuṅa pigiitchuanik uumigikkamnik. ¹⁶ Aasri atuqupkich atuqungisatka uumigiplugich, aṅiġiga maligutaksram nakuutilaana. ¹⁷ Nutauruam iñuutchima pipkaṅitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriġruaġma ilumni pipkaġaġigai. ¹⁸ Ii, ilisimagiga ilitqusriġruaq ilumni nakuungisilaana, atakkii kañigruaqtaraqłuṅa uvamni. Suragałukkaluaġiga nakuuruq aglaan suragałuitchiga. ¹⁹ Atungitchaġigiga nakuuruq atuqukkaġa aasriñ atuqługu pigiitchuaq atuqungisaġa. ²⁰ Taatnaqługu atuqunigupkich atuqungisatka, nutauruam iñuutchima atuqtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriġruam ilumni atuqtitagigaṅa tamakuniṅa pigiitchuanik.

²¹ Taatnaqługu ilitchuqigiga taamna ilumutuuliq, suragaqsaqama nakuuruamik pigiitchuam nayugaġigaṅa. ²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluagigaa Agaayyutim maligutaksraṅa, ²³ aglaan qiniġiga atla maligutaksraq aṅalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksraṅan aṅuyakkaa akiliłiqlugu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq aṅalatchiruaq timimnik killuum maligutaksraqigaa, taavrumaasrii

añalatchiruam tigutaagiliutiþluña. ²⁴ Ihuilliugñaǵniaqpat! Iñukniaq uvañni! Kia annautigi-sivaña taavrumakña timimiñ tikiutriruamiñ tuquǵimun? ²⁵ Agaayyutim annautigisi-gaaña. Quyagiga ilaa anniqsuǵluqmaña uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tar-raasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maligutaksraña, aglaan ilitqusriǵruaǵma tigutaagipkaǵaaña maligutaksrañanun killuum.

8

Añalatillutin Irrutchikun

¹ Tarraami pakma, Agaayyutim tuqutaksraǵutqikkumiñaitchai tamatkua atausriññuqatauruat Christ Jesus-mun. ² Takku maligutaksrañan Irrutchim tikiutriruam iñuulǵimik Christ Jesus-kun patchisaigaaña maligutaksramiñ tikiutriruamiñ killuǵmik sulit tuquǵimik. ³ Agaayyun savaktuq maligutaksram savaagilguisañanik. Maligutaksraq iñuk nalaunñasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununniñ, takku killiqiugaqtuanupluni kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyuǵigaa igñigikkani nunamun timiqaglugu iñuutquplugu uvaptiktun sulit akilliiliutigitquplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriiñ Agaayyutim piyaquqtaksraǵuǵniǵaa killuqsauñ añalatchiruaq killukun pisuǵruaptiknik. ⁴ Agaayyutim kamaksritlasripkaǵaatigut nalaunñaplutiñ atuqukkañatnik maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malingiqǵuǵu kañiǵruaqpup aglaan malikǵuǵu Irrusriq. ⁵ Tamatkua añalatittuat irrusriǵruamun iñuusruurut quyaliñiaǵuǵu irrusriǵruaǵu. Aglaan tamatkua añalatittuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyaliñiaǵuǵu Ipqitchuaq Irrusriq. ⁶ Iñuum isrummataa añalatmagu irrusriǵruañan ittaqtuq tuquǵiq, aglaan isrummataa añalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuulǵiq sulit qañuiññaq. ⁷ Taamna ilumutuuruq takku iñuum isrummataa añalatpagu ilitqusriǵruañan akitñiaqsimaagaa Agaayyun. Taamna tupiksrisunǵitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksriǵuitluni. ⁸ Tamatkua iñuich añalatittuat kañiǵruaǵmiknun quyalilguitchaat Agaayyun. ⁹ Aglaan ilipsi añalangitchaasri kañiǵruaqtapsi. Añalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriaña Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqanǵitpan Irrusrianiq Christ-ñum piginǵitchaa Christ-ñum. ¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuqunapkaǵai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri iñuulǵimik takku Christ-ñum nalaunñasripkaqhusri Agaayyutmi. ¹¹ Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria añitqiksitchiruaq Jesus-mik tuqunaruaniñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuulǵiq timipsitñun tuqusraǵumaruanun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaan, añalatitnata kañiǵruaqtamun. Iñuuniaqtuksraunǵitchugut tumigitqukkañagun killuqsautim. ¹³ Iñuuniaǵupsi kañiǵruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriǵuǵu killiqiqiqisi tarra iñuuniaqtusri. ¹⁴ Ililgaagillapiagai Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun. ¹⁵ Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqpup irrusriǵingitchaa tigutaaqsiulhum iqsiulhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ililgaagiliutipchaǵaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun niplitlasrirugut, “Abba, Aapañ.” ¹⁶ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ilitchuǵipkaǵaatigut nalupqinaiqǵuǵu Agaayyutmun ililgaagitilaaptiknik. ¹⁷ Agaayyutim ililgaaginiqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianiq piksirrutaiñik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkuniña Agaayyutmiñ piqatigilugu Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atrilugu Christ nagliksaaña. Taatnaqqaaguta piññaaktaaqagisirugut kamanautmik atrilugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaaǵi qpup pakma atriqaǵumiñaitchuq ilaan kamanautaanun sagviǵñiakkañanun uvaptiknun. ¹⁹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaña utaqqitlailapiagataqtuq Agaayyutim sagviñiksrañanik kisut qitunǵagipiaqtilaanitñik. ²⁰ Suapayaaq Agaayyutim iñiqtaña piunǵiqsaǵumaruq, pisuǵingisagmigun aglaan

Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli nigiugaq ittuq: ²¹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaña aňalanğigñiğaa piunğıqsitchirağaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsilugu kamanagtuumun patchisaiğimun piqatigilugich Agaayyutim ililgaani. ²² Ilisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iñiqtañiñ utaqqilhat uvunjanunaglaan ihuilliuğaluanğamin, atriplugu ağnaq aulliyautikmatun. ²³ Kisimiñhiñaungitchuat tamatkua iñiqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiuguttuq ihuilliuğaluanğapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuğaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaigutauplugu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyutmun qitungağiliutiapiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simmikkaufiksraña. ²⁴ Taamna nigiugisağikput anniqsukkau'apta. Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna nigiugayumiñaiññayaqtuq. Iñuich nigiutlaitchut qanutchimik pigiliutianikkağmiknik. ²⁵ Aglaan nigiugaqatugutsuli qanutchimiktamma piññaktaagianingisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusripluta aasriiñ kimmutigillapiaqlugu.

²⁶ Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaagaatigut pilguirruptigun. Takku nalurugut qanuq agaayukisraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inmiñik uqautigipluta Agaayyutmun qiniqqaluktualigataqhuni uqautigilguisaptigun. ²⁷ Agaayyutim qinigiğigai iñuich uummatinich. Ilisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaagutripluni Agaayyutmun piqutigiplugich iñugikkañi tuvraqlugu pisulha. ²⁸ Ilisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigirağigai nakuufiksrañatnun piqpaksriruat inmiñik, tamatkua ilaan tuqlukkani tuvraqlugu sivunniutigikkani. ²⁹ Agaayyutim ilisimanigai tamatkua tuqlukkani iñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaaginigai atriqaquplugich igñigmisun. Taavrumuuna Jesus sivulliguğniqsuq akunğatni iñugiaktuat aniqatigiich. ³⁰ Taatnaqlugich Agaayyutim piksraqtaagikkani tuqluğniğai, aasriiñ tamatkua tuqlukkani nalaunñasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunñasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksriħha Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipligisitlavisataavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniñ akilliliqsuğumiñaitchaatigut. ³² Agaayyutim qaitlugu igñi naglik-saaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akiilaaglugu. ³³ Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkañi? Agaayyutim kisimi nalaunñasripkaqsimagai. ³⁴ Kiña nipligisiva Agaayyutim iñui tuqqutaksrağugniługich? Kiñaunniñ nipligumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqutigai, aasriiñ aňitqiksug tuqułigmiñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaniñ uqapsaagutigaatigut ilaanun. ³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriħhaniñ Christ-ñum? Sakiqnam naaga ihuilliułhum naagaqaa nagliksaalhum naaga kakkaaqsiułhum naaga atnuğaanilliułhum naaga navianniulhum naagaqaa tuqułhum? ³⁶ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanjini, "Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich aňallaqlukkaatigut ipnaisun tuqqutaksratun."

Psalm 44:22

³⁷ Qaňaa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkağaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸⁻³⁹ Ii, nalupqigingitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaqput piqpaktananiñ Agaayyutim. Tuqułhum unniñ iñuulhum unniñ israğulgich unniñ tungaich unniñ sut pakma ittuat unniñ tikisaksrat unniñ sanğich unniñ sut ittuat quliptikniłu atiptikniłu naagaqaa sumunniñ iluqaani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksriħhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

9

Agaayyunlu Iñuksraqtaañiłu

¹ Atausriñnuqatauplunja Christ-mun suli aňalatiqaqlunja Ipqitchuamun Irrutchimun nalupqigingitchiga qauğrimmaagiutillautanni uqaliga ilumutuuruamik. Saglungitchunja

itna uqaqama, ² Ihuilliullapiagaqtuḡa suli alianniullapiaqtaqluḡa piqutigiplugich Jew-ḡuruat. ³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ḡuruat aniqatitka iḡuqatitka. Uvvatuq anasriḡuqsakkaulaḡa piiḡluḡaunniḡiḡ Christ-miḡ ikayuḡumiḡaḡupkich anniqsuksraḡatnun. ⁴ Israel-aagmiut iḡugigai Agaayyutim piksraqtaagiplugich. Ilaan tiguaginigai piqatlasriplugich kamanautmiḡiḡ. Ilaan qaiḡḡiḡaa ilinḡitḡun sivunniugutni suli maligutaksraḡa [Moses-kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutniḡu. ⁵ Qitunḡagigaich kamaḡaqtuat sivullipta, aasriḡiḡ ilinḡitḡiḡ Christ animaruq Agaayyutaupluni. Quyanaqtuq qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautiginḡitchiga Agaayyutmun atunḡiḡḡiḡilugich akiqsruutigikkani ilinḡitḡun. Atakkii kiḡuvianiḡ Israel-ḡum ilaḡiḡ Israel-aagmiupianḡunḡitchut. ⁷ Suli ilaḡiḡiḡhiḡaḡ Abraham-ḡum kiḡuvianiḡ ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun niqliqsuq Abraham-mun, “Kiḡuviaksratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miḡ.” ⁸ Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ḡum kiḡuvianiḡ Agaayyutim ilumun ililgaagḡitchai, aglaan kisiisa tamatkua ililgaagiliutikkani Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa Abraham itna, “Nalaullugu piviksraq utigisiruḡa aasrii Sarah iḡḡiḡagisiruq.”

¹⁰ Taamnaḡhiḡaunḡitchuq. Rebecca-m malḡik iḡḡak aapaqaqtuk sivulliptiknik Isaac-mik. ¹¹⁻¹² Aglaan malḡuk iḡḡak anigaluaqḡagik Agaayyutim uqautigaa Rebecca, “Aapiyanan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipliḡniḡsuq taavrumiḡa nukatpiaḡruk savaaqagaluqḡagik nakuuruamik unniḡiḡ pigiitchuamiglu. Taavrumuuna ilitchuḡigikput, Agaayyutim piksraqtaaginiḡaa atausriḡ sivunniutigikkagmigun pisuḡigikkagmigunlu. Piksraqtaagiyumiḡaitchaa iḡuk savaaqalḡagun. ¹³ Agaayyutim uqalḡa itniinniḡsuq, “Piksraqtaagigiga Jacob aglaan piksraqtaagḡitḡu Esau.”

¹⁴ Qanuḡmi nipliḡisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunḡaitpa? Taatniinḡitchuq!
¹⁵ Agaayyutim Moses nipliutigaa,
“Qiḡiḡitkisigiga iḡuaqutriḡiḡa kisumun iḡuaqutisrukkamnun.

Qiḡiḡitkisigiga ilunḡuksriḡiḡa kisumun ilunḡugisrukkamnun.”

Exodus 33:19

¹⁶ Taatnaḡumi Agaayyun piksraqtaaqagḡianḡitchuq iḡuich pisuḡigikkanaḡatigun unniḡiḡ savautigisrukkanaḡatigun. Aglaan piksraqtaaqagisiruq ilunḡuksriḡigmigun. ¹⁷ Agaayyutim Uqalḡan nipliutiniḡaa atanga Egypt-ḡum, “Ataniḡuqtikkipiḡiḡ qiḡiḡitḡhukḡuḡu sanḡigikkaḡa ilipkun. Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.” ¹⁸ Taatnaḡhuni Agaayyutim qiḡiḡittagigaa ilunḡuksriḡiḡi kimupayaaq qiḡiḡitḡhukamiun. Suli pitchiḡiḡiḡisitkai iḡuich pitchiḡiḡiḡisitchukkani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunḡuksriḡhagun

¹⁹ Uvva nallipsi apiqsruḡisigaḡaḡa, “Agaayyutim analatpatigut suvaatami killuutiqaḡnivatigut? Kia akilliḡisivaun pisulḡa?” ²⁰ Apiqsruḡnak taatna. Ilvich iḡulḡhiḡaurutin. Iḡulḡhiḡam apiqsruḡtaksraḡinḡitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iḡuum iḡiḡtan an uqautitlaitchaa, “Suvaata piliuqpiḡa taatna?” ²¹ Utkutchiri savaaqaquḡaḡ qikumik piliulḡhiḡauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakḡa qikumiḡiḡ utkusriḡiḡulḡhiḡauruq atautchimik piḡḡaḡqutigiḡhiḡaḡluḡu aasriḡiḡ ilaqataa suaḡluqagvigiplugu. ²² Agaayyun nalaunḡaraqtuq suraḡapayaagḡmigun. Ilaḡitḡun iḡuich ilaan qiḡiḡitḡhukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanḡiḡiḡ. Qiniḡqautnaḡsigaluaḡtitlugich piyaḡquḡtaksraḡuḡhutiḡ anuqsrutiniḡai tamatkua iḡuich. ²³ Atlas iḡuich ilunḡugisrukkani ilaan anuqsrutiniḡai ilitchuḡitquplugu uuktuḡnaḡumiḡaitchuaḡ kamanautni. Tamatkua iḡuich itqanaiyutiniḡai piqaḡuplugich kamanautmiḡiḡ. ²⁴ Aasriḡiḡ ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuḡluḡitḡhaatigut Jew-ḡuruaniḡiḡ aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-ḡunḡitchuaniḡiḡ, ²⁵ tuvraḡluḡu nipliutaa Hosea-m itna, “Niḡliḡisiruḡa, Iḡugigipsi taapkunuḡa atchiḡsimagaluaḡkkaḡmiḡun Iḡuginḡitchipsi.

Aasriḡiḡ qiḡiḡitkisigiga piḡpaktaḡa tamatkunuḡa piḡpagingisamnun.”

Hosea 2:23

²⁶ Hosea-msuli nipliutigaa,

¹⁵ Qanuġutin quliaqtuaġisivat tuyuġingitpatin? Aglausimaruq itna, “Qanutun quvianaqti-giva quliaqtuaqtit agġiutripmata tusraayugaallautamik.” ¹⁶ Aglaan iluqaġmin akuqtunġitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah nipliġsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?” ¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsriġisut tusraa'amitruq tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaġipmagu uqaġiq Christ-kun. ¹⁸ Aglaan apiqsruqtuġa, tusraangiññiqpat tusraayugaallautamik? Iłmun ilinisa tusraagaat. Agaayyutim uqaġha itniittuq,

“Uqaġiq siaminniġsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaġaqtut nanipayaaq.”

Psalm 19:4

¹⁹ Apiqsruġitchuġa, Israel-aagmiut kañiqsiñġiññiqpat? Ii, kañiqsirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqaġnipluġu itna,

“Uvaġa iñuksraqtaagġingisapkun siqñaliġsitkisigipsi.

Uvaġa kañiqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.”

Deuteronomy 32:21

²⁰ Tugliġiġuġu, Agaayyun nipliġniġsuq Isaiah-kun taluqsrautaiġsitluġu,

“Paqitkaatġa tamatkua apiqsruqtanġitchuat ikayuqulutin.

Sagviġsuġa tamatkunuġa pakaaqanġitchuanun uvamnik.”

Isaiah 65:1

²¹ Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginiġai Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñaanuruġa akuqtuġuġuġich tamatkua iñuich
tupiktaitlutin paaqsaanaruat uvamnik.”

Isaiah 65:2

11

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iłunġuksriġi Iñuksraqtaanġitñun

¹ Apiqsruġitchuġa. Agaayyutim ayaġniġpagitmi iñuġikkani? Qanġaa! Uvaġa Israel-aagmiunuruġa. Uvaġa kiñuviaġiġaana Abraham-ġum, ilaġiġaatġa sivulliaqatua Benjamin-mik. ² Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraqtaagġikkani inilġaan. Iisimagiksi uqaġha Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan inġisruġha Agaayyutmun akitñaqġuġich iñuġikkani Israel. Elijah nipliġsuq, ³ “Ilinisa tuqulġataġaich sivuniksriġiritin, suli siqumitluġich tunillaġviich. Uvaġa kisima sivuniksriġiriniñ kisiġnuqtuġa. Pakmaasriiñ tuqunniagaqsipmigaatġa.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniġpaun Elijah? Agaayyutim nipliutinġaa, “Kisiġnuġitchutin. Piqaqtuġa 7,000 iñuġnik Israel-mi putqatanġitchuanik atrinġanun Baal-ġum.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñuġiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaanġiñik iluaqqutriġimigun. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iluaqutaagun anniqsukkaunġitchut savaaqaliġmiktigun. Anniqsukkaulhiñauniġpata savaagmiktigun tarra anniqsuġiaq Agaayyutim iluaqutaagun ilmun suunġiññayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñiġsuq, Israel-aagmiut piññaktaagġiññiġaat pakaagġikkaqtin. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagġikkaniñ piññaktaagġiniġaat [ilaan nalaunġasripchaqamigich inmiñi]. Atlataasrii siqquqsipkaġniġaich uummatitin suli naalaġniñġiqhutin Agaayyutmik. ⁸ Aglausimaruq Agaayyutim uqaġhani itna,

“Agaayyutim isrumalġuiliġsinniġai aasrii kañiqsitlaiqhutin.

Taatnaqhutin qiñitlaiġniġisut irimiktigun
suli tusraatlaiqhutin siutmiktigun.

Taamna atuummiñiġsuq uvluvaġnunaglaan.”

Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10

⁹ David-tuuq nipliġniġsuq,

“Niġiġpaġimikni napitaulutin naniqtillich.

Paasraaqtillutin anasriñuqsakkaulich.

¹⁰ Irigġikkaniġch taaqsilutin qiñitlaiġlich.

Tunugġikkaniġch pilġuiliġlich sakuuliġmikniñ.”

Psalm 69:22, 23

¹¹ Apiqsrulgitchuna, Jew-ñuruat ayakmatrun Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtinniqpagich? Qanaa! Aglaan navguiñhata tikiutipkañigaa anniqsugiaq Jew-ñungitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-ñuruat siqñaliquplugich. ¹² Tarra Jew-ñuruat navguiñhata tikiutipkañigaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun sulijew-ñuruat ayaiñhata Christ-mik tikiutiplusuq anniqsugiaq Jew-ñungitchuanun. Maatnatarra qanutun naku-utluktigigisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-ñuruat taputraukpata ilinñitñi Agaayyutim piksraqtaagikkaniñi.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunñuksriñli Jew-ñungitchuanun

¹³ Pakma uqaqtuna ilipsitñun Jew-ñungitchuanun. Uqqiraqtigigaana Jesus-ñum Jew-ñungitchuanun, aasrii savautriñlamni savaktuna pisuqtillaaqñuna. ¹⁴ Nigiugaqaqtuna iñugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriiñ ikayugayaqpalukkitka anniq-suhiksrañatnun. ¹⁵ Jew-ñuruat tunutmatrun Agaayyun, ilaa ilauraaniktuq atlanik iñunñik. Aasriiñ sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuqpagich Jew-ñuruat? Taapkua iñugiliutitqikkisigai Agaayyutim, iñuktitun añitqikkauratitun tuqunaruaniñ. ¹⁶ Sivulliq qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Suli kanjigikkani napaaqtum ipqitpata, taatnatuntuuq akigugikkani napaaqtum ipqitmiut. ¹⁷ Iñanich akiqqut napaaqtugiksuamiñ piyakaurut aasrii akigua atlakkam napaaqtum iliplugu sivulligmun napaaqtumun. Ilipsi Jew-ñungitchuani atlakkaqtatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsirusri iñuupmiplusri sivulligmiñ napaaqtumiñ atriqaqtumiñ taapkunanitun Jew-ñuruatitun. ¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksusraungitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautugun. Uqaviutiksraitusri. Suvaata? Ilipsi iñuupkanñitqikkisigai kanja napaaqtum, aglaan kanjan uumapkañasri. ¹⁹ Nipliñhiñnaunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakaurut ilaliutitlasripluta napaaqtuanun.” ²⁰ Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakaurut Jew-ñuruat ukpiqsriññigñitqikkisigai. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsriplusri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi. ²¹ Agaayyutim napaaqtum akiqqut itingñiñiqpagich nagguviatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ñungitchuasri. ²² Taatnaqhusri ilitchugigiksi Agaayyutim iñuupkanñitqikkisigai taluqnañhalu. Agaayyutim anasriññuqsagañigai tamatkua maligutchiñgitchuat inñiñik. Aglaan iñuupkanñitqikkisigai iñuuniaqtuiñnaqapsi iñuupkanñitqikkisigai. Taatnañgisuagupsi kipikkaugisipmiusri napaaqtumiñ. ²³ Jew-ñuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutim akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitlallapiaqhuni ilañhiñnaugai kiñumun inaatnun. ²⁴ Ilipsi Jew-ñungitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaaqtumiñ ilaliutiplusriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiguungitchaluaqtuaq napaaqtullautami. Jew-ñuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullautami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinañigñitqikkisigai napaaqtunñatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunñuksriñli Iluqaitñun Iñunñun

²⁵ Aniqatiumaan, kanjitsiqugipsi uumiña nalunaqhuni ilumutuuruamik, kamasraaqunñitqikkisigai isrumatunilusri. Ilumutuuruuq una: ilañhiñanich Israel-aagmiut tikkanasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiññiaqtuq iluqatin piksraqtaañuruat Jew-ñungitchuat utlautikpata Agaayyutmun. ²⁶ Taimanigun iluqatin Israel-aagmiut anniqsugisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqañhani, “Anniqsuqti aggigisiruq Zion-miñ.

Piigisigaa iluqaan agaayyutañliq kiñuvianñiñ Jacob-ñum.

²⁷ Tarra piigupkich killuqsautinich

tanjigñiañigai sivunniugutiga taipkununa iñunñun.” *Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34*

²⁸ Jew-ñuruat ayañnigaat akuqtunñitqikkisigai tusraayugaallautaq. Taatnaqhutin akitñiaqtuligñigaat Agaayyun piqtutigiplusri. Aglaan Jew-ñuruat Agaayyutim iñugigai

piqsraqtaagiplugich. Piqpagigai piqutigiplugu akiqsruutni sivullianjitñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun]. ²⁹ Agaayyutim isrummitqitłaitchuq iñuktigun tuqłukkağmigun suli aatchuutigun qaisağmigun ilinjitñun. ³⁰ İlaatniimma ilipsi Jew-ñungitchuani ayakkaqsi tupigisrunğitługu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri ilunñuksriğmik taapkua iñuich tupiksriñğihhatigun. ³¹ Taatnatuntuuq pakma Jew-ñuruat tupiksriñğitchut Agaayyutmik. Atriplugu Agaayyutim nagliksriłha ilipsitñik, ilinjitñik nagligigisipmigai. ³² Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iñuich tupiksrisunğisilaanatlupitchigiiłhatlu. Piqutigiplugich ilaan qiniqtitchukkaa ilunñuksriłhi iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

³³ İi, Agaayyutim umialgutai uuktuğnağumiñaitchut.

Puqiutaalu kanjicsimałhalu isruitchuq.

Kia-unniiñ iñuum kanjicsipchağumiñaitchai Agaayyutim sivunniutai.

Unniiñ kanjicsiyumiñaitchaa tumaa.

³⁴ “Kia ilisimavaun isrummataa Atanğum?

Kia qaitchiłhiñauvaun alğaqsrutmik?”

Isaiah 40:13

³⁵ “Kia-unniiñ qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksrañanik Agaayyutmun.”

41:11

Job

³⁶ İi, Agaayyutim iñiqtağigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuiñağaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qañavak taimuñ. Taatnatuq.

12

Qaiłlusri Agaayyutmun

¹ Taatnaqhusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qiniqtinñanikmatigut ilunñuksriğmiñik injicsruağipsi timigikkasri iñuuruanjulugich tunillautigitquplugich ilaanun, ipqilluni suli quyaqnağuni ilaani. Taamnatarra savautriłiksraqsi ittuq Agaayyutikuagiakun.

² Atriñusrunğaqasri iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrummatigikkasri. Taatnağupsi kanjicsitłasriñiağiksi Agaayyutim pisłha ilipsigun. Suli ilisimatlasriñiağiksi nakuuruuq, quyaqnaqtuaq Agaayyutmi suli nalaunñaruuaq.

³ Agaayyutim ihuaqutaagun nipliutiksraqaqtuñ kisupayaamun akunnapsitñi. Isrumaniaqnak nakuuvagillutin ilipni. Qiniqtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapiaqnik. Isrummatigiun qanutun ukpiqsriłiqaqtilaan aatchuusriağikkan Agaayyutmiñ.

⁴ Atausriukattaaqhuta timiqaqtugut aasriñ taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñgi atlakaagiiisigun atuğaqtuq. ⁵ Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğuhuta timaurugut, aasriñ sulliñiğuhuta timimi. ⁶ Iluqata atlakaagiiñik aatchuusriaqaqtuq. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai ihuaqqutriğmigun. Kiña aatchuusriaqagumi sivuniksriqihğmik, atugliun taamna ukpiqsriğmigun pigikkağmigun. ⁷ Kiña aatchuusriaqagumi savautriğmik, savagli. Kiña aatchuusriaqagumi ilisautriğmik, tarra ilisautriłi. ⁸ Kiña aatchuusriaqagumi pitchuksaagihğmik, pitchuksaagili. Kiña aatchuusriaqagumi aatchuiğmik atlanun, aatchugli naliılaağlugu. Kiña aatchuusriaqagumi sivulliugtiksrauluni, sakuugli sivulliugtauhğmiñi. Kiña aatchuusriaqagumi nagliksriğmik, taavruma atugliun quviatchaughiguni.

⁹ Piqpaksiğiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiun tamanna pigiitchuaq, piqpagilugasriiñ nakuuruuq. ¹⁰ Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹ İqiasrusrunğaqasri aglaan sakuukkitchi, suli piliqillapiagusri irrutchipsigun savautilugu Atanğuruuaq. ¹² Quviasrugusri takku piqaqtusri niğiuçkamik.

Anuqsrusri ihuilliuliq tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuǵlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuǵlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruqsuñ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaagtitchiruat ilipsitñik, iniqsruutilugich aasriiñ apiqsruutisruñaqnağich Agaayyutmun anasriñjuqsaulugich.

¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶ Iñuuniaqatigiysriłusri. Kamanagnaısruñaqasri ilipsitñik, aasrii ilauraagilugich tamatkua suungiññasrugiruat. Iłisimatluñniasruñaqasri supayauranik.

¹⁷ Kia iñuum pimaqłukpasri akisağniasruñaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni iluağnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiññağniqtutillaapsitñi iñuuniağitchi qiñuirrutillugich kisupayaat.

¹⁹ Ilauramaañ, akisaqtuğniasruñaqasri atlanik nalaunğitpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimaruq, “Uvaña akisağisiruña. Uvañaauruña anasriñjuqsairagaqtuaq [nalaunñaitchuktuanik], nipliqsuq Ataniq.” ²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqałha itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niğisukpan niğipchağlugu,

imiğukpan imiqtıllugu.

Taatnağuvich kanñutçakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma ni-aquanun.”

Proverbs 25:21,

²²

²¹ Ki, pigiitchuamun akiilipkaqtaqnak, aglaan akiilıuñ pigiitchuaq nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maliğutaksrañi

¹ Iluqasri tupigiraksrağigisi kavamam aňalatai. Kiñaunniñ aňalatchitłaitchuq Agaayyutim qaitchiñğisuaqmani saññimik aňalatchiłiksrañanun, suli kiñaunniñ aňalatchitłaitchuq marrumani nunami saññiqanğisuağuni Agaayyutmiñ. ² Taamna pisigiplugu kia iñuum akililıuqniktuam kavamamik akililıqsimagaa Agaayyutim inillakkaña. Taatnaqami tikiutriraqtuq anasriñjuqsautmik inmiñun. ³ Tamatkua iñuuruat nalaunñaruakun sivuugayumiñaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimıñ tamatkua iñuumaqłuktuat. Sivuuğagısrunğitchupku aňalatchisıqauqtuaq savaağıuñ nalaunñaruq aasriili aňalatim quyagiyumagaatin. ⁴ Taamna Agaayyutim savaktigigaa ikayuqplutin. Aglaan atuğuvich nalaunñaitchuamik iqsiviksran tarra. Aňalati saññıqauqtuq anasriñjuqsaitłasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktigigaa anasriñjuqsaitłasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkunıña atuqtuanik nalaunñaitchuamik. ⁵ Taatnağusri tupigiraksrağigisri kavamat pisigiplugik taapkuak: anasriñjuqsakkauyumiñaitchumuusri, suli ilisimalusri qauğrimmağıutillautapsitñi tupiksriıruni nalaunñatilaanjanik. ⁶ Tarra akilıiruksraupiaqmıusri tax-sinik, takku tax-silıqirit savaktigigai Agaayyutim savaağipmatruñ savaaqtıñ. ⁷ Akilıisitchi iluqaitñun aňalatırrutiqaqtuanun niğgiuqsruutipayaapnik, akilığlugich iluqaisa tax-sinik akilığñaqtuat, taluğilugich taluğiraksrauruat suli kamagilugich kamagiraksrauruat.

Piqpakkutilıq Atlanik

⁸ Akiqsruumisruñaqnağich iñuich qanutchiñik. Aglaan ataramik piqpagiraksrağigitin atlat. Iñuk piqpaksriıruaq atlamik tupiksriñıqsuq iluqaanik maliğutaksramik.

⁹ Maliğutaksrami aglausimaruq, “Killuqsagumiñaitchutin sayuñalıkun. Iñuağumiñaitchutin kisumik. Tiglikkumiñaitchutin. Kaviuqtuksraunğitchutin iñuuniaqatvich suuraiñiñ.”

Iluqatıñ taapkuat tillisaurut suli iluqatıñ atlatlu katisrimarut atautchısun uumani: “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ilıluğı.” ¹⁰ Piqpaktam atnıatlatıçhaa iñuuniaqan. Taatnamik piqpaksriıliq atriqaqtuq tupiksriıpmatun iluqaanik maliğutaksramik.

¹¹ Taatnatun iñuuruksraurusri nalaunñaruakun makunani uvluni. Atakkii annautrauliğviksraqput, Christ-mun qılanmuutıkpatıgut, qallitłuktuq pakma ukpiqsriqqaalaptikniñ. Taamna ittuq itığviksrakun iñıqtuatun siñıniğmiñ.

¹² Unnuaq nuñuyasriıruq. Uvluq tikiyasriıruq. Taatnamik nutqautiraksrağıgıkpıt

aglaan nalaunnaitchuq kiña iñuk killuqsagtitnapku. ²¹ Nalaunnaruq niqitungitchuni taanngangitchunilu sulı piñgitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkanjanik aniqatvich. ²² Ukpiqsriñhiñ qanupayaaq inniqpan, nalupqinaisirruñ akuqtuyunałha Agaayyutmi. Iñugguuq quvianamiuruq patchisingitchuaq inmiñik iħuagikkağmigun. ²³ Aglaan iñuk nalupqisruktuaq patchisauruq nigigumi, takku ukpiqsriñikuangitchuq. Supayaaq ukpiqsriñikuungitchuaq, tarra killuqsautauruq.

15

Maliglugu Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

¹ Uvagut sayakturuani ukpiqsriñhaptigun ikayuğniaqtaksrağigivut tamatkua sayaitchuat piłguirrutinısigun, quyalıñiasruñaqata uvaptiknik. ² Atausriukattaaguta quyalıñiağlavut iñuuniaqativut nakuuliksrañatnun, sayyılłaağniağlugich ukpiqsriñhat. ³ Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqami quyalıñiangiññiqsuq inmiñun. Itna Agaayyutim uqalhum nipliutiginıgaa, “Iñuich pisaanapmatin, Agaayyun, atniagağigaañña.” ⁴ Qanusripayaaq aglausimaruaq qaanıqsuami aglausimaruq ilisautisrukhuta niğiugaqpluta anuqsrułikunlu pitchuksaağutiginlu agğigaqtuaq uqalhaniñ Agaayyutim. ⁵ Anuqsrułıglu pitchuksaağunlu agğigaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruña Agaayyutmun iñuuniaqatigitquplusri qıñuiññakun malıłapsitñi Christ Jesus-mik. ⁶ Taatnağupsi iluqasri piqatigiiksitisirusri, aasriñ atautchisun kamaksruğisigiksi Agaayyun aapagikkana atannapta Jesus Christ.

Iluqağmin Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

⁷ Christ akuqtuğasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qıñiqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim. ⁸ Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ñuruat qıñiqtitchağlugich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ñuruat sivullianitñun ⁹ sulı Jew-ñungitchuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunñuksriñhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani, “Quyagisigikpiñ akungatni Jew-ñungitchuat. Atuğisiruña quyyatinik atıgikkaqnun.”

2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰ Uqalıq nipliğñiqsuqsuli,

“Ilipsi Jew-ñungitchuani,

quviasruqatiqagitchi Agaayyutim iñuiñik.”

Deuteronomy 32:43

¹¹ Uqalıq niplitqinñiqsuq,

“Iluqasri Jew-ñungitchuani quyyasriun ataniq.

Iluqasri iñunıni atuğitchi quyyatinik ilaanun.”

Psalm 117:1

¹² Isaiah nipliqliñiqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m agğigisiruq analatchityağuni Jew-ñungitchuanik.

Ilaa pisigilugu Jew-ñungitchuat piqagisirut niğiukkamik.”

Isaiah 11:10

¹³ Inıqsruqtuña Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niğiukkamik immiquplusri quvianapayaamik sulı qıñuiññamik tunñalapsigun ilaani, aasriñ sanñiagun Ipqitchuam Ir-rutchim niğiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

¹⁴ Aniqatiumaan, nalupqigingitchiga imaqałiqsi nakuuruamik. Iłisimagiga piqałiqsi kanıqsimmatipayaamik aasrii ilisautritlasriplıusri avatmun. ¹⁵ Aglaan aglaagigitka ilisauttigikkatka ilipsitñun itqağitquplugich. Aglaktuña taluqsrautaiqñuñu Agaayyutim iħuaqutaagun qaisañagun uvamnun. ¹⁶ Christ Jesus-ñum savaktigitqugaña Jew-ñungitchuanun. Ilaan ilisautritqugaña tusraayugaallataq tamatkununa tunıllautigitquplugich akuqtuyunağlugich Agaayyutmun, ipqıqsillugich Ipqitchuam Irrutchim. ¹⁷ Taatnağıgu savaqataunıqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriğıga pisigiplugu Agaayyun. ¹⁸ Uqautigigisigıga kisan Christ iñiqsiruaq

uvapkun sivulliutlasripluḡa Jew-ḡungitchuanik tupiksritlasripluḡich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqquḡitigun ¹⁹ suli quviquaḡtuatigun suli sanḡiagun Iḡqitchuam Irrutchim. Quliaḡtuagigiga iluḡaallapiaḡ tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan. ²⁰ Ataramik quliaḡtuagisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñuḡnun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvataḡku nappaiñiaḡungitchuḡa savaamik atlam iñuum aullaḡniinḡanikkaḡanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uḡaḡhani,

“Tamatkua sivuani uḡautraungitchuat ilaanik qiniḡisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kaḡiqsigisirut.”

Isaiah 52:15

Paul Sivunniqsuḡ Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvuḡanunaglaan nutqaḡtitakkaauruḡa tikiññiaḡlamni ilipsitñun. ²³ Aglaan pakma quliaḡtuagviksraiguti'ama makunani nunaaqḡiñi suli iñugiaktuami ukiuni tikitchukkaluḡaḡpsi. ²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksaḡuma. Nayuḡtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayuḡhiñaugipsitḡa iglauniaḡuma. ²⁵ Pakma aullaḡniaḡtuḡa Jerusalem-mun ikayuḡiaḡluḡich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶ Ukpiqsriuat Agaayyutmik Macedonia-milu Greece-milu quviasruḡniqsut qaitchipḡutinḡ maninḡnik ikayuḡsaḡluḡich inuḡsraḡtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapkua piyumaḡniqsut takku akigsruummipluḡich Jew-ḡuruat. Jew-ḡungitchuat akuḡtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriḡanḡnik Jew-ḡuruat. Taatnaḡhutinḡ ikayutaksraḡigaich Jew-ḡuruat suuragḡmiktigun. ²⁸ Qaisaksraḡigitka inuḡsraḡtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkaḡnich ilinḡitñun. Taatnaḡqaḡluḡa aullaḡisiruḡa Spain-mun, aasrii igliḡlamni apqusraallakkisigipsi nayuḡtuallagiaḡusri. ²⁹ Iḡsimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisiḡiḡa Christ-ḡum kamaḡaḡtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaanḡ, pisigilugu ataniḡ Jesus Christ suli Iḡqitchuaḡ Irrusriḡ piḡpakku-tipkakaḡasri avatmun, inḡigipsi ikayuḡqupluḡa savaamni itqaḡiluḡa agaayulḡapsitñi Agaayyutmun. ³¹ Agaayuyumausri annaumaḡquluḡa ukpiqsriñgitchuani Judea-mi. Agaayuyumausripsuuḡ taamna ikayuun tikiutiniakkaḡa Jerusalem-mun quyaḡnaḡlugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugluḡa ikayuusri-aḡaḡiaḡluḡa nutaḡtirrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitḡukpaḡa. ³³ Agaayyutimtuḡ qaitchiraḡaḡtuam qiniññiamik nayuḡḡumalisi iluḡasri. Taatnatuḡ.

16

Paul Tuyuḡtuḡ Nayaḡḡanik Ukpiqsriuanun

¹ Uvvauna uḡautigigiga ilipsitñun iḡuagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuḡtigigaa agaayyuvium Cencreae-mi. ² Akuḡtuḡumagiksi Agaayyutim iñuiñ akuḡtuiruk-srauḡhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuḡsimagaḡa suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaḡatigikkakka Christ Jesus-kun. ⁴ Suginḡiqḡugu iñuuiḡtik annautimagaatḡa. Taatnaḡluḡik quyaḡllapiaḡikka, suli iluḡatinḡ ukpiqsriuat agaayyuvinḡi Jew-ḡungitchuat quyaḡillapiaḡaituuḡ. ⁵ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik ukpiḡtuanḡruanun katiraḡaḡtuanun tupḡakni. Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunanḡani Asia-m maliḡuaḡluḡu Christ. ⁶ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi. ⁷ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqḡaupmiruak isiqḡau'amaptuuḡ. Uḡqiraḡtit kamaḡaḡtuagigaik ukpiqsriuanḡjuḡqaḡtuak sivumni. ⁸ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Urbanus-mun savaḡatigikkamnun Christ-kun, suli piḡpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsriḡiḡmiñi] qiniḡitkaa ilumutun piḡpaksriḡi Christ-mik. Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik iluḡaitñun qitunḡaiñun Aristobolus-ḡum. ¹¹ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Herodion-mun ilannun, suli iluḡaitñun

qitungaiñun Narcissus-ñum pigikkanun Atangum. ¹² Tuyuqtuņa nayaanñanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak aǵnak savaktauruak Ataniǵmun. Tuyuqtuņa nayaanñanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Ataniǵmun. ¹³ Tuyuqtuņa nayaanñanik Rufus-mun ukpiqsiruanullautuamun atanikun, suli aakanun; taamna aakaupmiuq uvañnun. ¹⁴ Tuyuqtuņa nayaanñanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinjitñiittuanun. ¹⁵ Tuyuqtuņa nayaanñanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim iñuiñun taraniittuanun. ¹⁶ Paǵlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutihkun. Iluqagminj ukpiqtuanjuruaji Christ-ñum tuyuǵasri nayaanñanik.

Ilammiuǵutit

¹⁷ Aniqatiut, qaunagipiaqugipsi iñuñnik akilliǵiiksitchiragaqtuanik suli ihuilliutitchiruanik atlanik ukpiqsrihatigun. Akilliǵisimagaat ilumutun ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinjitñiñ. ¹⁸ Taatnatchich iñuich savautriñgitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriñhiñagtut inmiknik pisuliǵmiktigun. Uqallautaǵutitigun uqayusraagutitigunlu kinnitchiñiǵaich iñuich naluruat ilumutuuruamik. ¹⁹ Iluqagminj ukpiqsiruat tusraagaasri tupiksriñiplusri. Taatnaqtuņa quviasrullapiaqtuņa ilipsigun. Ilisimallautaqugipsi nakuuruuq suli piisimaqugipsi pigiitchuamiñ. ²⁰ Taatnaǵupsi Agaayyutim tikiutriruam qinuiññamik qilamik akiililapiaǵisigaa tuunǵaq. Ihuuqqutaan atannapta Jesus-ñum nayuǵlisi.

²¹ Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanñanik, ukuaptuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. ²² Uvaña Tertius, aglaktuņa uumiņa tuyuutaanik Paul-ñum. Tuyuqtuņa nayaanñanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. ²³ Gaius-ñumlu tukkuǵikkaǵma iluqagminjlu ukpiqtuanjuruat tuyuǵasri nayaanñanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanñanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaaqqimi. ²⁴ [Ihuuqqutaa atannapta Jesus Christ nayuǵlisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayuliglu Nangʻaunlu Agaayyutmun

²⁵ Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaagiksitlagaasri ukpiqsrihipsitñi tusraayugaallautakun quliaqtuagikkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun kaniqsiñaitchuaq taimani, ²⁶ aglaan pakma ilitchuqnaqsiruq suli nalunaiqǵugu ilitchuǵipkakkauruq iluqaitñun iñuñnun ukpiliquplugich aglaanigun sivuniksriqirit tuvraqǵugu tillisaagun isruitchuam Agaayyutim. ²⁷ Kisianun isrumaturuamun Agaayyutmun illi kamanauñ qanavak taimuņa Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-agmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraq-taagigaanŋa uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ² Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsitŋun Corinth-miittuanun, ukpiqtuanŋuruanun Agaayyutmun. Iñugiliutigaasri Agaayyutim ipqiqsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilagiplugich iñupayaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta ihuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksilusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴ Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii ihuaqqutigaasi Christ Jesus-kun. ⁵ Piqataullaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautrihipayaapsigun suli ilitchuġillapsigun. ⁶ Uqakiq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitŋi, atakkii iñuutchisi atlanŋuqhutin, ⁷ piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqihipsitŋi sagviġiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸ Ilaan qaunaginiagaasri ukpiqsriġillapsigun isruanunaglaan, patchisaillusriasriiñ agqiŋpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iñupayaanik. ⁹ Agaayyun tuniqsimaruq tuqhuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutinich Ukpiaqsiruat

¹⁰ Aniqatiumaan, inġipsi sanŋiqalhagun atanipta Jesus Christ anġusrimaaqplusri avgummataiġusri lu suli atausinŋuqatigiġuplusri isrummatipsitŋi suraġallapsitŋilu. ¹¹ Aniqatiumaan, ilaŋisa iñuich Chloe-ŋum ilaiñ nalupqinaiqŋlugu uqautigaatŋa qapiqsigiutragniplusi [tillisaipsigun uvamniñ]. ¹² Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtut “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollon-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.” ¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriiñ kikiaktuutrauyumiñaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaunġitchusri malġuaqsiutisukhusri uvamnun! ¹⁴ Paptaagikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiñ quyagiga Agaayyun paptaagingġiġa atlamik nallipsitŋik. ¹⁵ Kiñauñiñasii nipliġumiñaitchuq paptaakkauni lu attapkun malġuaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶ Aa, paptaagigaluaqmiuŋa tupiqatinġinik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa kimik paptaagitniġimnik. ¹⁷ Atakkii Christ tiliñġitchaŋa paptaaqsiyaquluŋa aglaan quliaqtuaġitquplugu tusraayugaagiksuaq. Quliaqtuaġigupku tusraayugaagiksuaq puqiutaagun iñuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ŋum tuqulha sannġutami ilumun sanŋiqagumiñaitchuq.

Agaayyutim Qiñġnaqtitkaa Sanġiñi Puqiutni lu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuaqaliq tuqulhagun Christ-ŋum pisigiplugich iñuich killuqsautinich suutnaunġitchuq tamatkunŋa tammaummiranun, aglaan taamna quliaqtuaqaliq sanġigigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaqaqtuanun. ¹⁹ Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanġi itna, “Puqiutaat isrumaturuat piyaqquġisigiga,

suli piiqsillugich kaŋiqsimalhat ilisimaniraaguruuat.”

Isaiah 29:14

²⁰ Taamna taatniinniqpan suniaġniqpat isrumaturuat iñuich? Suniaġniqpat puqiksaat ilisautrit? Suniaġniqpat tamatkua qapiqsailiralguruat? Agaayyutim nalupqinaiqŋuugaa puqiutaat nunam iñuiñ puqiillapiahat. ²¹ Agaayyun ilumun isrumaturuaq ilisimaniqsuq nunam iñuiñun ilitchuġiyumiñaisilaagmiñik inġin puqiutmiktigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniġniġaa anniqsugiaqŋugich iñuich ukpiġikpatruŋ tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq suuknaunġitchuq iñuñiñun nunam. ²² Jew-ŋuruat inġuurut nalupqinaiqŋutitquplutin quviqnaqtuanik, Jew-ŋunġichuatli kiggutiqatlasrukutin puqiutmiktigun. ²³ Aglaan uvagut, quliaqtuaġigikput Christ kikiaktuutrauplugu.

Taatnasriq quliaqtuaqaliq Jew-ñuruanun piñailutağiniğaat aglaali Jew-ñungitchuanun kinnauniğautauniqsuq. ²⁴ Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiniqtitkaa sanñiñi puqiutniñu tamatkununa Agaayyutim tuqłukkanñun, Jew-ñugaluannagminñ suli Jew-ñungitchaluannagminñ, ²⁵ atakkii kinnauniğutaa Agaayyutim isrumatutluktug iñunñiñ, suli sayaiñha Agaayyutim sanñiqatluktug iñunñiñ. ²⁶ Aniqatiumaan, isrummatigisiun qanusriutilaaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsriuatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanñungitchut anjalatchisiqangitłutinñu umialguruannungitłutinñu. ²⁷ Agaayyutim piksraqtaaginiğai puqiitчуanñi nunam qanugviiquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitchuanñiñik nunam kannutçhaktitçhağugich sayakturuat. ²⁸ Aasriisuli piksraqtaaginiğai iñuich kamanangitçhuat marrumani nunami nağğugikkauruatlu suungillağutitçhağugich kamanagniraağuuruat iñuich. ²⁹ Taatnamik kiñaunniiñ iñuk uqavigaagumiñaiññiñsuq Agaayyutim sivuğaaani. ³⁰ Agaayyutim atausriññuqasiutipkağasri Christ Jesus-mun, puqiutiguqtuaq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiniqtitkaa puqiutni Christ tuqupman piqutigipluta anniqsuğiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunñasripkağaatigut suli iñugiliutipkağaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasuğaatigut killuqsautaiqhuta. ³¹ Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanani, itna, “Iñuum uqavigaagukkumi kamaksruğliun atangum iñiqtaña.”

2

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sannigutami

¹ Aniqatiumaan, uvaña tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuaña nalupqinaiqługu atusunaqnaña uqaliğnik kanjitsitłaisapsitñik. ² Sivunniqsuna nayuutiłhamni ilipsitñi quliaqtuaqagukłuna Jesus Christ-ñhiñamik tuqqutaulhaniglu sannigutami. ³ Ilipsitñi itnama sayaitçhuna, iqsiplunalu suli uuliksipluna. ⁴ Quliaqtuaqama maliksuaqusaangitçhipsi iñuich puqiutaatigun, aglaan uvapkuaqługu Ipqitçhuam Irrutçhim uqautigaasri nalupqinaiqługu sanñiñi. ⁵ Quliaqtuaqtuna taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiagun puqiutiginğisanatigun iñuich.

Agaayyutim Puqiutaa

⁶ Iisautrisuugaluagmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitçhuanun ukpiqsriğmikni. Aglaan tamanna isrumattun ingitçhuq ukpiñaitçhuanñi naagaqaa sivulliuqtaiñiñ nunam suksraunğigñiaqtuanñi. ⁷ Aglaan isrumattun uqautigikkaqput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutigigaa iñuich nunam kanjitsitłaisanat. Agaayyutim sivunniutigigaa, sivuaniiñma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasriñağnipluta ilaan kamanautmiñi. ⁸ Nalliataunniiñ marruma nunam anjalataisa kanjimsangitçhaat, takku kanjimsaniğumitruñ kikiaktuutinayaitçhaat ataniq Jesus Christ kamanautiqaqtuq atriplugu Agaayyun piqaqmatun. ⁹ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani taapkunuuna kanjitsitłaitçhuatigun, itna,

“Sut iñuum tautuksimaisañi

unniñ tusraamaisañiñu

unniñ isrummatigitłaisañiñu,

taapkua Agaayyutim itqanaiyağai tamatkununa piqpagirimiñun.”

Isaiah 64:4

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummigñiğai uvaptiknun Ipqitçhuakun Irrutçhiğmigun. Ipqitçhuam Irrutçhim ilisimagai supayaat, suvaluk nalunapiagataqtuat Agaayyutim pigikkañi. ¹¹ Atakkii kia-unniñ ilisimangitçhaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian ilisimagaa isrummatni. Taatnatun kia-unniñ ilisimangitçhaa pigikkañi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹² Ukpiqsriuağuaqapta akuqtuiñgitchugut irrusrianik nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria agğigñiqsuq uvaptiknun ilitçhuğitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiilaanik aatçhuutaiñik

uvaptiknun. ¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuananik uqangitchugut iñuich puqutaatigun aglaan ilisauriptigun Irrutchimiñ, aasriiñ Ipqitchuam Irrutchim satqummigñigai ilumutuuruat nalupqinaiglugich iñunun piqaqtuanun Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁴ Iñuum piqangitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunjavuqaqtuamlu isrummattutmiñun kanjqsitlaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkañi. Tamatkua isrumatuitchuanururut ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttusripkañigai. ¹⁵ Iñuum puttusripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kanjqsitlasrirañigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniyumiñaitchut ilaanik atakkii kanjqsitlaitchaich sut ilaatun. ¹⁶ Atakkii Isaiiah-unniñ sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna,

“Kiami ilisimavaun isrummataa Agaayyutim,

suli kia ilisautitlavaun?”

Isaiiah 40:13

Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isrummataanik Christ-ñum.

3

Agaayyutim Savaktaagrui

¹ Aniqatiumaan, uqautrilguitchuña ilipsitñun uqautripmatun iñunmun irrutchikuagiaqtuamun. Uqaqatigiqqaqapsi iñuuniagaqtusri puqutipsigun iñuktun kanjgruaqaqtuaturun suli aniqammiuratun ukpiqsriñigmiñi. ² Iisauttutiga miluñhñatun ittuq niqipiatun ingitluni takku isilgaquqsimaitlusrisuli kanjqsitlaitlusriñu. Pakmaunniñ piyumiñairgaqtusri, ³ takku ukpiqsriuanugaluñapsi kanjgruaqaqaqtusrisuli iñuuniaghurilun iñuktun ilisimangitchuatun Christ-mik. Killuqsrisiqagupsi avatmun uqavaagutilusriñu kanjgruaqaqaqtusri suli aullasriqaqtusri iñugruñatun. ⁴ Tarra ilari nipliqsuq, “Paul-kuaqtuñu,” suli ilañatsuli “Apollos-kuaqtuñali.” Taatnagupsi kanjgruaqaqaqñiqsisulisuli. ⁵ Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvañalu savaktaulhñiaqtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsiplusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun savaaksraptiknik iñullañupluta. ⁶ Quliaqtuagama iñuktun nautchirriiruatun ittuñu, Apollos-suli iñuktun imaqtigiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkaqagigaa ukpiqsriñiqsi. ⁷ Iñuk nautchirriiruaq iñuglu imaqtigiruaq qulliungitchuk. Kisimi Agaayyun qulliuruq atakkii naupkairaqtuq. ⁸ Uvva iñuk nautchirriiruaq suli iñuk imaqtigiruaq atiruk savautriñhakni, aasriiñ inmikullaa akuqtuigisirik akiññaktaaksragmiknik savaallaamiktigun. ⁹ Agaayyutim piqatigiisitluta savaktigigaatigut. Ilipsiñi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupigipmigaasri. ¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu ihuaqputaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriñipsitñun. Atlat nappairut qaananun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñulla qanagiruksrauruq qanuq nappaisilaagmiñik. ¹¹ Taamna nappaiviliutauruaq ilipsitñi Jesus Christ-ñuruq-tarra. Kiñaunniñ iñuk iliriniangitchuq atlamik naagaqaa pitluktuamik nappaivimik taavrumakña nappaiviliutauruamiñ. ¹² Kiña iñuk nappaitlaruq taavrumuñu nappaivimun atuqlugich akisuruat sut maqutlaitchuat naagaqaa atuqlugich akiisuurat sut maquyuruat. ¹³ Iñupayaam savaaña satqummigñiaqtuq nalupqinaiglugu uvluani atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaaña uuktuakkaugisiruq iknikun ilitchugipkaqlugu qanutchiutlaaña. ¹⁴ Tarra iknigum ikingitpagu iñuum nappakña nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akilisiaksragmiñik. ¹⁵ Iknigum ikiniagpagu iñuum nappakña nappaiviliutauruamun taavruma savaaña suksraungigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ iknigmiñ. ¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttusrimarusri Agaayyutim iñuutilaananik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpanatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutipluni ilipsitñi. ¹⁷ Kia iñuum piyaqqugumiuñ taamna Agaayyutim agaayyuvikpana,

Agaayyutim suksraungigñiagmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpana ipqitchuanuruq. Ilipsiasriiñ Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiñanniiñ sagluqinani inmiñik. Kiñapayaaq akunnapsitñi isrumatuniraaquuyumi marrumani nunami ilitchuqigqaaqliun naluluqtilaani puqiutinikkumauqli isrumatutaanik Agaayyutim. ¹⁹ Atakkii puqiutaat ukpinaitchuat suunillaaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpigaanani aglausimaruq, “Anuraigai isrumatuniraaqtuat iñuich pitqik-sugautatigun.” ²⁰ Aasrii aglaksimapiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaquuurt isrummatinich suksraungisilaanaj.” ²¹ Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi— ²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalul sulil nuna, iñuuliglu sulil tuquq, pakmalu ittuat sulil tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³ Aglaan ilipsi Christ-nun pigigaasri, Christ-aasriiñ Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-nun Uqqiraqtai

¹ Taatnamik iñuich isrummatigiraksragigaatigut savaktauniluta Christ-mun sulil Agaayyutmun quliaqtuaquniluta nalunaqhutin ilumutuuruaniñik. ² Aasriiñ niguginaqtuq iñuum savaktaurum tuniqsimaruksrautilaana savaamiñi. ³ Qanutchiupluna savaktauvik? Suginigipiagiga sivunnigagupsitja unniiñ atlat iñuich pikpatja. Sivunniganigitchunanniiñ uvamnik. ⁴ Ilisimagiga killuliqingigiga, aglaan taamna nalupqinaigutaungitchuq patchisilaanuniluna. Taamna atanniqsuiñaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruq Agaayyun. ⁵ Taatnamik uqaqasri iñuk patchisaunilugu sivuani atangum aggigviksrajan. Sagvigisigai iluqaisa iriqsimaruanil taaqtuam sulil salapqiglugich iñuich nalunaqtuakun sivunniugutinich. Taranasriiñ Agaayyutim iñullaa nangagisigaa.

⁶ Aniqatiumaan, pisigiplusri uvamniglu Apollos-miglu atrikusautiqaqtuna. Ilitchitqugipsi uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunginñiplusri iñunmik nakuqsitluglugu atlamiñ iñunmiñ akunnapsitñi, tuvraglugich ilisauttigikkaña aglausimaruq Agaayyutim makpigaanini. ⁷ Naaga nakuutlukkasugivich atlaniñ? Supayaaq pigikkan aatchuusriagiginiñ Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuaginigupku suvaata uqavigaaqpich piññaaktaagipmatun iliplugu? ⁸ Isrummatiqagniqsusri piqaaninipusri supayaamik. Aatai, umialgunivisi! Isrummatiqagniqsusri anjalatitun iliplusri kamanatlungnipusri uvaptikniñ ilisautriiptikniñlu. Ki anjalatchisitchi. Taatnaaninigiupsi uvaguttuq anjalatchiqatautlasriñhiñaupmiugut ilipsitni. ⁹ Ilaatni isumaraqtuna Agaayyutmun inillanipuluta uqqiraqtauruaguut nikanaaqtuaton ilipluta. Irrutikkaaurugut savvaqluktitud tuqqutauyasriruatun iñupayaat takkuatni, qiniqsittaaliutipluta isragulinun iñununlu atunim. ¹⁰ Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun ilisimmatiqagniaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nangagniapayukmiraigigaasri, aglaan uvagut nagguigikkaurugut. ¹¹ Pakmanunaglaan nigisuksiurugut imiguksiupluta, atnugaaluktuqmiugut, anallaqluktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut, ¹² iñuuniuraagniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqluutraukapta pilisuriaaquragigivut; naglikaaqtitaukapta iglutugagigivut; ¹³ sanutmatigut ihuaqutiragigivut. Pakmanunaglaan iñuich iligaatigut suaqluqagviatun nunam, sulil iñupayaam igitchivigiragigaatigut puyaaqrupayaamik lilaa.

¹⁴ Kanjusraaqsanigitchipsi aglakama tamatkunina, aglaan isilgigsugukkippsi piqpakripmaptun qitungamnik. ¹⁵ Ilisautriqagnigupsiunniñ Christ-kun kisilgunaitchuanik piqalhiñaqtusri atautchimik iñunmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-kun aapagiliutigipsitja ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqqaqama tusraayugaagiksuamik Christ Jesus-mik ilipsitñun. ¹⁶ Taatnamik pitchuksaaqipsi tuvraqupluna. ¹⁷ Ikayugukhusri Timothy tuyugigiga ilipsitñun, ignigipmatun piqpagikkaqa sulil tuniqsimaruaq Agaayyutikun. Itqaqtinniaqasri qanuq iñuuniallamnik Christ Jesus-kun sulil ilisautigikkamnik ukpiqtuanuruanun agaayyuviniñ naniliqaa. ¹⁸ Ilasri

arguanjauraaqtut tikiññiangiññasrugipluḡa ilipsitñun. ¹⁹ Aglaan akuniisrunaqnaḡa tikiññiaḡipsi, Agaayyutim pisuliḡikpagu. Iḡitchuḡiniaḡitka arguanjaurat iñuich qanuḡ uqaḡuutilaanjanik sanḡiqaqmagaanjaniglu Agaayyutmiñ. ²⁰ Agaayyutim iñuk anjalatnamiuḡ uqautchiḡhiñakuungitchuḡ aglaan ilaan sanḡiagun. ²¹ Susukpisimi? Utlautitquvisikḡa tatapsaḡiaḡusri, naagaqaa piḡpaksriḡikun piisaanḡiḡikunlu?

5

Atlatuḡhat Ukpiqsriuat

¹ Uqautigipmigaat sayunahiq akunnapsitñi iñuk atugaqaqsimanipluḡu aapami nulianjanik. Jew-nunḡitchuatunniñ ilitqusriḡigingitchaat taatnasriḡ atlatuḡiq. ² Suvaata arguanjavisí? Aliasruutiqaqtuksraugaluqaqtusri ilipsitñik. Anitchiuḡ taamna iñuk atlatuḡtuqaḡ akunnapsitñiñ. ³ Uvaḡa nayuutingitchaluanḡaḡma ilipsitñi timipkun, nayuutiruna irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iñuk killiqiri. Atannigiga nayuutipiaqmatun ilipluḡa ilipsitñi. ⁴ Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-nun nayuutiniaqtuḡa ilipsitñi irrutchipkun. ⁵ Sanḡiagun atannapta Jesus Christ-nun qaisaksraḡigiksi taamna anun tuunḡaḡmun piyaqquiñiaqtuamun taavruma timaanik. Aasriḡi killiqirim irrusria anniqsuḡisiruḡ uvlumi atanipput atanniñiaqpan iñupayaanik. ⁶ Uqavigaaḡiqsi nakuungitchuḡ. Iḡitchuḡisruknaḡiksi mikiruoram puvlaksautim puvlaktititchiḡlaḡa iluqaan qaḡḡiaksraq. Taatnatuntuuḡ killuqsautit akunnapsitñi iñugiaksitmuguurur. ⁷ Piiqsitchiuḡ utuḡqaḡ puvlaksautipayaaḡ, ililusri nutaatun akutqammaiaḡ puvlaksautailaatun. Iḡumunaasriñ nutaanjaniktusri killuqsautaiḡusri, atakkii Christ-nun –ipnaiyaatun tunillaqtukkauruaturun –tuḡḡutigaatigut piiqsahugich killuqsautivut. ⁸ Iñuukiptikni nutaami niḡinaiḡlakput liilaa qaḡḡiaḡ utuḡqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuḡqaḡ puvlaksauḡ atriqaqtuḡ pigiiḡiḡmik pigiiḡiḡiḡmiglu. Aglaan niḡillakput qaḡḡiaḡ puvlaksautaitchuḡaḡ. Taatnasriḡ qaḡḡiaḡ atriqaqtuḡ nakuuḡiḡmik iḡumutuḡiḡmiglu. ⁹ Aglausimaruna tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqunḡitlusri atlatuḡtini iñunḡi. ¹⁰ Avuusrunḡiññiḡupsi atlatuḡtini marrumani nunami naaga siḡñaturauni naaga tigligahḡuurauni naagalutqataqtauni agaayyutinḡuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakḡa nunamiñ. ¹¹ Aglaan uqaqtuḡa iñunḡik akunnapsitñi uqautriruanik aniqatauniplutinḡ ukpiqsriḡikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñunḡi killuliiḡikpan sayunahikun naagaqaa siḡñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaunḡitchuanun naagaqaa uqamaḡhuutrisuukpan naagaqaa taanḡaqtuaukpan naagaqaa tigliktuḡtaukpan. Sumiunniñ niḡiqatigiraksraḡingitchiksi taatnasriḡ iñuk. ¹²⁻¹³ Suniaḡlugich atanniqsuḡniaqpiḡ tamatkua ukpiqtuanunḡitchuat? Agaayyutim kisimi atannigisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuḡtaksraḡigisi tamatkua ukpiqsriuaḡuqtuat. Agaayyutim Makpiḡaanjani aglaksimapatun, “Anitchiuḡ killuliiḡiri iñuk akunnapsitñiñ.”

6

Uqaqsittaḡvinḡmuutinagich Ukpiqtuaqatisri

¹ Nalliḡsi-samma akitñaummatiaḡniḡumi ukpiqtuaqatmiñik, atanniqsuḡtinuktuksraunḡitchuḡ iñunḡun ukpiqtuanunḡitchuanun. Aglaan sivulliuḡtinuktuksrauruḡ akunḡatni ukpiqtuanuruat ikayuḡtitqulun. ² Iḡitchuḡiraksraḡigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniñiaqtilaanḡich nunam iñui. Aasriñ atanniñiaḡniḡupsi iñunḡik marrumani nunami, iḡuaqsruilguruksraurusri atinḡirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani. ³ Naluniḡpisisuli atanniqsuiñiaqtilaaptiknik israḡulinḡik taimanigu? Nalupḡinaitchuamik iḡuaqsruitlanasugigipsi uqavaaḡutipsitñik iñuuniaḡipsitñi. ⁴ Taatnamik, uqavaaḡutiaḡniḡupsi iḡuaqsrugaksranik atanniqsuḡtikksraqtuksraunḡitchusri iñunḡmik piḡatigangitchuamik ukpiqtuanuruamik. ⁵ Kanḡusraaḡniaqsahḡaluḡipsi. Usriuvva iñuqaqtuḡ akunnapsitñi isrumaturuamik iḡuaqsruitlapluni uqavaaḡutaitñik ukpiqsriuat. ⁶ Aglaan

ukpiqtuanjuruat uqaqsittaagvinmuutrirraqtut aniqatiumiknik uqavaagutmiktigun aasriin iluaqsruqtinniaagigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuanungitchuat sivugaatni.

⁷ Uqaqsittaacaqpsi akitnaummatipsigun qiniqtittaqtusri akiilipkaanikhusri pigiitchuamun. Iglutuqsium iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. ⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmiusri saglutaqaglugich atlat, suvaluk aniqatusri ukpiqsriikun. ⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunjasinigitchuat sivugaani Agaayyutim anaaayuaataanukkumiñaisilaan. Ukpisqaqsri, iñuich sayunaruat naaga putqataqtuat agaayyutinjuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruat atugaqiplugich iyaalugruich anutitlu timiqaqtuat inmiktitudun, ¹⁰ naaga tigligaqtaut naaga siqñaturuat naaga taanqaqtit naaga uqamaqluutrisuuruat naaga ivayaqtuirit—taatnatchich iñuich qilanjmukkumiñaitchut Agaayyutim anaaayuaatanun. ¹¹ Qaanisqsuami ilasri taatnasriugaluqmiruat, aglaan pakma salummakkausri killuqsautipsitniin ipqiqsitlusri lu Agaayyutim. Agaayyutim akuqtugaasri nalaunjasripkakkauplusri sivugaani, atakkii Jesus tuqunaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriin Irrusrian Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nangausriaqagumiñaqsilugu

¹² Iñuich itnagaqtut, “Suraqagnaqtuq qanupayaaq suragaquktuni.” [Taamna ilumutuugaluqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruanungitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun analatitkumiñaitmiuna. ¹³ Itnagaqmiut, “Niqliksraq ittuq pisigiplugu aqiaquq, aasriin aqiaquq pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim suksraungiqsinniaqik iluqaaknik. Timivut iniqtaungitchut pisigiplugu atlatuq. Aglaan timiqaqtuq savaktiksrauplugich Atanigmun, aasriin ilaa atanigigaa timipta. ¹⁴ Agaayyutim anipkaqniqaa ataniq Jesus tuquligmiñ, taatnatuntuuq anipkaqniaqmigaatigut sanjimigun. ¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrisknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaanjitnik; timisri ilagipmatun itkai. Tiguniaqpigiu ilaqa Christ-nun aasriin ilaliutipkaqlugu akiisumun? Anjaupiaqataq! ¹⁶ Iisimasruknaqiksi anun ilaliutiruaq inmiñik akiisumun atausriñnuqasriutitilaana timikun, atakkii Agaayyutim Makpigaanani aglausimaruq, itna, “Malguuruak atausriñnuqasiutiniaqtuk timikun.” ¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq atanigmun atausriñnuqasiutiniaqtuq ilaani irrutchikun. ¹⁸ Supayaamiunniiñ killuqsqaqsri atlatuqkun! Anun atniiyumiñaitchuq timimiñik killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlatiqikami killuqsagaqtuq akitnaqlugu timini. ¹⁹ Puuyusrunaqasri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanjitnik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuaqigkaqsi Agaayyutmiñ. Ilipsitnik piginigitchuasri. [Taatnaqlugu pihiniñaugitchiksi supayaaq.] ²⁰ Agaayyutim akiligniqaa iñuuligmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atuglugu timigikkaqsi savautisriun Agaayyun. Iñuilli marrumani nunami nangagumagaat.

7

Ilaqatnikun

¹ Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitni uvanun, itna, nakuuruq anun nuliangitchumi. ² Aglaan iñuk ikhitchakpaluktuq atlatuqigmun. Taatnaqhuni anutillaa piqaqtuksrauruq inmi nuliagmiñik, sulii agnallaa inmi uimiñik. ³ Anutim quyal-imaagaksragigaa nuliani. Taatnatuntuuq agnam irrutiraksragigaa uini. ⁴ Nulianjuruam piginiraksragingitchaa timini; uinjantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uinjuruam piginiyumiñaitchaa timini, aglaan nulianjan pigipmigaa. ⁵ Pisungirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqaqtitchaqlugu agaayumaaliksrapitnun. Agaayulhum aquagun pisukkulitgitchumautik, tuungaumkii ikhigutchaksagniaqaatik pisigilugu analalguhiqtik iliptiknik. ⁶ Taamna tillisigingitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan pihinauruq. ⁷ Uvvatuq iñupayaaq illi tuvaaqatailluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaqatquq Agaayyutmiñ, ilanich tuvaaqatinikkumiñaqhutin, atlatuq tuvaaqataillutin.

8 Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuat suli uilgagñaat, nakuutluktug ilajich tuvaagataisaağuminj uvaptun. 9 Aglaan anjalaguitchuminj inmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii ihuatluktug tuvaagatniktuni nagriagipkağmiñ timim pisugruañaniñ. 10 Tuvaagatigiñun tillisiqaqtuñ ataniğmiñ (taamna tilliñ ingitchuq uvañmiñ), itna, nuliañuruuq avitchumiñaitchuq uimiñiñ. 11 Aglaan avinnigumi, tuvaagatailaagli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uñuruam avitaksrağingitchea nuliani. 12 Uvañali atanun uqallaksaasiruna, aasriñ ataniğmitnaqtaungitchuq, ukpiqsriruapayaam nuliaqagñigumi ukpiqtuanungitcheamik avitaksrağingitchea ağnaqtin, iñuuniaqatigiyummiuglugu piñiqpani. 13 Taatnatuntuuq, ağnam uiqagumi ukpiqtuanungitcheamik avitaksrağingitchea uñi, iñuuniaqatigiyummiuglugu piñiqpani. 14 Ukpiqsriñgitchuaq añun akuqtuğnaqtittaqtug Agaayyutmun tumigiplugu ağnaqtin, sulipsuuq ukpiqsriñgitchuaq ağnaq akuqtuğnaqtittaqtug Agaayyutmun tumigiplugu añutrin. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut ililgaañisitun ukpiqsriñgitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtuğnaqtittaqtut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriruag aakarinj naaga aaparin. 15 Aglaan ukpiqsriñgitchuaq tuvaagatauruuq avitchuaqsikpan, taatna pili. Taatna pianikpan, ukpiqsriruag añun naaga ağnaq pituummiñgitchuq tuvaagatmiñun. Tuvaagatigiik avitkumik tutqiu tiqaglik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qinuiññakun. 16 Nuliañuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiun uñ ukpiqsriruanñuğniaqmañaan tumigilutin? Naagaqaa, uñuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiun anniqsuitlapmañaaqpich nuliapnik?

Iñuuniağitchi Tuvrağlugu Agaayyutim Sivunniutaa

17 Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvrağlugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsriruagugami. Taamna pitqurrutau ruuq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanuruanun nanipayaaq. 18 Uvva iñuk nalunaitñutchiqsimagumi tuvraqhugu Jew-ñupluni atuiragilhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitñutchinğami. Uvvaasiñ iñuk nalunaitñutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitñutchiqsinnianğilli. 19 Nalunaitñutaliglu nalunaitñutailaaglu suliquataungitchuk Agaayyutmi. Suliquatautluktug kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik. 20 Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami innigumi Agaayyutim tuqluqmani. 21 Ukpiqtuaguguvich savaktaagruuñiqni suliquatiginagu savaktaagruuñhiñ. Aglaan piviqagñiguvich savaktaagruungigutin, ki pituigñi. 22 Christ-ñum Atanguruam killuqsautaiğñigaa iñupayaaq ukpiqsriruaguguman, savaktaagruuruuq naaga savaktaagruungitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaagrugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsriruaguguman, atakkii Christ-ñum savaktaagruuruuq savaktaagruungitchuağlu tasuğniğik. 23 Christ-ñum tauqsigñiğasri akilutiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriñ ilaa kamagiraksrağigiksi; iñunun savaktaagruuliutirağaqnasri. 24 Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami innigumi ukpiqsriruagugami. Taatna savautiliun Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilgagñaatigun

25 Pakma, tillisaitchuñ pigiplugich tamatkua ilaqatniksimaitchuat, aglaan qaisaqagitka isrummatiksrañatnik. Ukpigiraksrauruñ atakkii atangum qaisaqagañaa ilunñuktamik. 26 Pisigiplugu sakiqniuiqput isrumaruñ nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iligmisun. 27 Ilaqatiqaguvich avinniaqsaanak. Tuvaagataitchevich tuvaagataisaağiñ. 28 Aglaan tuvaagatinikkuvich killuqsangitchutin, suli iñuk ilaqatniksimaitchuag ilaqatnikkumi killuqsangitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaqtuat isrumaaluutiqağniaqtut uumani iñuuniağmi, aasrii taavrumakña isrumaaluutiksramiñ piisitchukkipi. 29 Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautriñhaptiknun Ataniğmik sivikiptaqtug. Uvañaniñaglaan taatnaqlugu tamatkua ilaqatiqaqtuat savautilitruñ Ataniq tuvaagataitchuatun ililutin, 30 tamatkualu qulviuqtuat qulviungitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quviasrungitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsiquqtuat sunik

pigingitchuatun ililugich, ³¹ tamatkualu piqaqtuat sunik nunami piqangitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummagmi piigisiruq. ³² Isrumaaluutiqaqungitchipsi. Tuvaaqataitchuaq anjun isrumaahinaaguuruq qanuqlugu savautriksragmiñik Atanguruamik, ataramik quyalisuklugu. ³³ Aglaali ilaqatiqaqtuaq anjun isrumaaluutiqaquuruq suuraninik nunam quyalisuklugu nuliani. ³⁴ Tarra quyalitñiktusrauruq iluqaaknik nuliagmiñik Atanguruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaaqataitchuaq agnaq naaga niviaqsiaq isrumaahinaaguuruq qanuqlugu savautriksragmiñik Atanguruamik iluqaanik timimiñik irrutchigmiñiglu. Aglaali uiaqtuaq agnaq isrumaaluutiqaquuruq suuraninik nunam quyalisuklugu uini. ³⁵ Uqautigipsi tamatkuniña ikayuqsahusri. Atanniqsugñiangitchiga iñuunialiqsi. Iñuuniaqugipsi nalaunñaruakun savautillautaglugu Atanguruuq pisuqtilaapsisun aviktuumangigusri iluqnauqsimalusi Atanigmun.

³⁶ Anjutim isrummatigisugnağagigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaagingitñamiun nuliaksrautni nutaulhani. Ikligituiñagumiun katchuutilik pisukkağmisun. Ilaqatigiiksiñiq killuqsautangitchuq. ³⁷ Aglaan anjutim sivunniugugnağagigaa isrummatmiñi ilaqatniktuksraungihhi savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigñigumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitluni, taamna anjun pillautaqtuq. ³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq agnaksrautmiñun nalauttuq, sulii anjun ilaqatningitchuaq pillautatluktuq. ³⁹ Nulianuruuq qilqisimaruq uimiñun iñuuniqtutilaanani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatniqihhiñauruq kisupayaamik pigisukkağmiñik, aglaan uiniñitqiutiña ukpiqsriruanuruksrauruq. ⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna agnaq quviasrunñiatluktuq kisimgiuqtuagumi. Uqautigisukkipsi taavrumiña atakkii piqaqmiuña Agaayyutim Irrusriani.

8

Niqi Tunillautauruaq Aanguanun

¹ Pakmaasriin aglaniaqtuña niqikun tunillautauruakun aanguanun. Itnağuurut, “Ilisimarugut supayaamik.” Iñuk ilisimanasrugiruaq supayaanik kamañaguhhiñiaqtuq. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñuñnik sayyillaagagigai ukpiqsrihatigun. ² Kiñapayaaq ilisimanasrugigumi supayaanik ilisimangitchaasuli ilisimaraksragaluani. ³ Aglaan iñuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuğaa.

⁴ Uvvaasriin, nalaunñava niginiagupta niqimik tunillautauruamik aanguanun? Ilisimagikput aanguan suungipialha, atakkii atautchiiñamik ilumutuuruamik Agaayyutiqaqtuq. ⁵ Unniinuvva itkaluaqpata agaayyutinñuanik qilani nunamilu — ilumun iñugiallapiaqtut sut iñuich taiyukkanich “atanguruat,” aasriin kamakkutiqağai — ⁶ aglaali ilisimarugut atautchisualunmik Agaayyutmik, Apauruamik, supayaanik iñiqtagikkañatnik, sulii ilaa pisiplugu iñuurugut. Ilisimapmiugut atautchisualunmik Atanigmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitqugaa supayauramik sulii ilaagun iñuurugut.

⁷ Aglaali ilanisa ukpiqtuanuruat kaniqsitlaitchaat taamna. Iñuuniqtutilaamiktitudun isrumasuurut agaayyutinñuat pipianunasrugalugich. Uvvaasriin nigikaminñi niqimik tunillautauruamik aanguanun tutqiiñniagaqsiraqtut qauğrimmaagiutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunñangiñniplugu nigiksraqtin taavrumiña niqimik. ⁸ Aglaan nigilhum nakuqsilaqtangitchaatigut Agaayyutmi. Suutaungitchuq nigigaluağupta niqimik ningitchuptalu. ⁹ Pakmaasriin ilisimagiksi nigitlañiqsi qanusripayaamik nigisukkapsitñik, aglaan qaunatqiağiksursaurusri taatna pigupsi. Putukkisitchivi-aqtusri ukpiqsriruaqatipsitñik sayaiñuqtuanik ukpiqsriñigmiktigun. ¹⁰ Atakkii sayaiñuqtuan ukpiqtuanuruam qiniqpatin nigilutin aanguaqtuğvium agaayyuviani ilisimaruatin aanguat pipianunñisilañatnik, nigiaqsiviaqmiuqtuuq tutqiisaagaluñagmi qauğrimmaagiutillautagmiñi. ¹¹ Tarra taamna sayaiñuqtuaq aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqiligmigun atakkii ilisimaniavaallakhutin. Aglaan Christ-ñum tuqutipmigaaptuuq

taamna aniqatin. ¹² Killuqsaguvich taatna akitñağlugich aniqatiutin, taamna sayaiļluqtuaq ukpiqtuanjuruuaq, killuqsaqmiutin akitñaqlugu Christ. Taatnağuvich ilitchuğiyumiñaitchut qauğrimmaağiutillautagmikni nalaunnjaruamik nalaunnaitchuamiglu. ¹³ Taatnamik ukpiqtuanjuruuaqtiga isrumakpan killuqsagñiļuni niğigumi niqimik tunillauroamik aanguanun, niğitqikkumiñaitchiga taamna niqi killuqsagtitağniqpauñ aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

¹ Suvaata ilapsi uqautigivatruij uqqiraqtaupiangiñnipluņa Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchuņa iñuñnun. Qiñiqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Suli ukpiqsriruauñjuqtusri savautriļipkun Ataniğmik. ² Atlas uqagaluauñnaisa uqqiraqtaungiñnipluņa Christ-mun, ilisimallapiagiksi piutilaaga. Quliaqtuağigiga tusraayugaallautaq ilipsitñun, taatnaqlugu ukpiğigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyağaa uqqiraqtauliğa Ataniğmun. ³ Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatņa una kiggutiga: ⁴ niğihhiñauñniñqipik imiğluņalu savautriļamni ilipsitñik? ⁵ Nalaunnjapmiuq uvaptiknun tuvaaqasiqpatigut nulianjuruam iglaukapta taatnatun atlas uqqiraqtaatun atangum suli aniqatinisunlu Cephas-tunlu? ⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksrauniqpiñuk iñuuniutiksraptnik? ⁷ Savaktuksraunğitchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtuağigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anjuuyiuqti akiliiiruksraunğitchuq anjuuyiuqtaullağmi. Iñuk nautchirriqsuaq asrirrivinmun niğiugaqaqtuq niğigisipluni asrianiñik. Munaqsriptuq niğiugaqaqtuq imigisipluni miluatnik munaqsrami. ⁸ Taavrumiņa iñuich niğiugaqağuurut. Moses-ñum maliğutaksraqtuq uqaqmiiuq taavrumiņa, amağaa? ⁹ Aglausimarui itna Moses-ñum maliğutaksrami, “Siggugutituğniangitchiñ qanğa qimuktim tutmaqpaun mukkaaksraq.” Agaayyun nipliğami taatna isrumaaluutiqanğitchuq qimuktnik. ¹⁰ Agaayyutim ilumutupiaq uqautigigaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruq pisigipluta, itna, “Iñuk una nunniuuqtuaq suli iñuk salummaqtuaq mukkaaksranik niğiugaqaqtuk piññağiksrağmiknik savaagmikniñ.” ¹¹ Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksraniiñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi iniqsrivaallañnipluta iniqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraptnik? ¹² Atlas iñuich niğiugaqağumiñ iñuuniutiksrağmiknik ilipsitñiñ, nalaunnatluğkayagaluauqtuq niğiugaqağupta iñuuniutiksraptnik ilipsitñiñ. Aglaan iniqsrutlaitchipsi ikayuqupluta. Iğlutuğivut iñuigiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisunğitchugut iñuñnik ukpiqsrilhatniñ tusraayugaallautanjanik Christ-ñum. ¹³ Iisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpanani niqiksrağuurut agaayyuvikpanmiñ, suli savaktaut tunillağvinmi akuqtuisuurut niqiksrağmiknik ilanjanik tunillauroaum. ¹⁴ Taatnatuntuuq Atanguruam tillisiqagai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksranjanik iñuñniñ ukpiqsrirriğuuqtuaniñ. ¹⁵ Aglaan suginğitlukkiga tuqugaluaguma akuqtuigaluagnana sumik ilipsitñiñ. Uqaviutigigiga savautriļiğa Christ-mik akiññasrunağna. ¹⁶ Quliaqtuaqagaluauñniiñ tusraayugaallautamik uqaviugaalguitchuņa uvapkun. Quliaqtuağilha tusraayugaallautam savaagigiga. Atuqtaksrağipiagiga. Quliaqtuaqanğitchuma, nakliuñ uvaņa. ¹⁷ Quliaqtuaqagñiğuma piksraqtaagilugu, niğiuktuksrauruņa akiññaaktaaksramik. Aglaan piksraqtaaginğitchiga savaaq uvamnik, aasriiñ savaagihhiñagiga savaaq Agaayyutim qaisaņa uvamnun savaquplugu. ¹⁸ Aasriiñ sua akiññaaktaaginaiqpigu? Uvvauna akiññaaktaaksrağa, quliaqtuağigupku tusraayugaagiksuaq iñuich inuqnangitchuq aatchuliksranjan iñuuniutiksramnik. Niğiugitlagaluagiga iñuich aatchuliksranjan. Aglaan iniqsrungitchuņa sumik quliaqtuaqagama tusraayugaallautamik.

19 Uvva ataniqsimaraitchaluññağma iñuñnun savaktaagruupkaqtuñña uvamnik iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruagūquplugich Christ-mik uvapkun. 20 Taimma uqautrikama Agaayyutim uqalhanik Jew-ñuruñnun ukpiqsritqugaluagitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuñña Jew-ñuruñnun. Nayuutikama iñuñni maligutchiruani Jew-ñuruñnun maligutaksrañnanik (añalatingigaluagtuñña Jew-ñuruñnun maligutaksrañnanun) iñuuniaqtuñña iñuktun añalatittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluagūquplugich Christ-mik. 21 Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunñña Jew-ñungitçhuanun iñuuniağtuñña Jew-ñungitçhuanun ukpiqsritqugaluagūquplugich Christ-mik. Maligutaksram añalangisañnatun itpalukkaluaqtuñña, ilumutun maligutçhillaapiagtuñña Agaayyutim maligutaksraiñnik, tupiksripluñña Christ-ñum maligutaksrañnanik. 22 Uqautrikama Agaayyutim uqalhanik ukpiqsriruanun sayaitçhuanun ukpiqsrihigimikni iñuupmiuñña sayaitçhuanun, ilinich ukpiqsriruagūquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniağusriqaqman ilaatun iñuuniağtuñña qanusripayaakun ilañich ukpiqsriruagūquplugich. 23 Taatna iluqaanik pisuuruñña pisigiplugu tusraayugaallautaq ilañiutisukluñña piliutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkananik.

24 Iisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullağtuqt, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuuniahipsitñi Christ-mun pisuğnisilaagitçhi akiññatlasriusri aqpaqsruqtitun. 25 Iluqatin anaktaqtit qaunagillautatut timimiknik ilisaqhutinju atqunaq akiññaktaaqagukhutin niaquutmik piungiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniaallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piungigumiñaitçhuq. 26 Tarra, ittun aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. 27 Anaktaqtim añalattağigaa timini, aglaan piñiqsitauviaqtuq aqpaliutramun ilisatlaitchumi. Taatnatuntuuq añalagusriñiaqtuñña uvamnik, atakkii piñiqsitauviaqtuñña savautrihimiñ Christ-mik quliaqtuangitçhumali atlanun iñuñnun.

10

Kilguturaññaq Akitñaqhugu Aanğuaqtuliq

1 Aniqatiumaan! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulliaptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglaułlagmin nuviyam qulanjutiniğai suli iluqatin ikaagñiğaat tağiuq. 2 Nuviyam qulanjutipmatin suli ikaaqamitruñ tağiuq iluqagmin paptakkaupmatun liilaa piut maliguaqtauhiksrağmiknun Moses-mik. 3 Aasriisuli iluqagmin niqiqagñiqsut pamarrutiñnik Agaayyutim quvinqaqtuakun. 4 Iluqagmin suli imigñiqsut imigmik Agaayyutim pamarrutaanik quvinqaqtuakun uyagañmiñ. Taamna uyagak nayuutiniqsuq ilinittñi nanipayaaq itmata, aasriñ taamna uyagauruq Christ-ñuruq. 5 Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyaliñgitchaat. Taatnaqhugasriñ suksraungigñiğai suviksraillaami. 6 Tarra, tamatkua atuumaruq taimani atriksraurut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugruaqunğıtłuta pigiitçhuanun sivulliapta pilğusiatitun. 7 Unniñ aanguaqtuqtaunasri taipçhua ilañisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanñi, “Iñuich aquvittut niğiqpaviksramun, aasriñ makitnamin ağğiaqsiraqtut.” 8 Sulipsuuq atlatuqtatunğıtçhaatigut taipçhua ilañisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautçhimi killuqsautmiktigun. 9 Unniñ uuktuqtaaksrağingitçhikput Atanguruq, ilañich taipçhua taatnaqmatun tuqquaturuq tuqunaliñnun nimigianun kigipçhaqtitlugich. 10 Unniñ uqapiluktusraungitçhugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun ilañich taipçhua uqapilukmatun. Taatnaqhutin israğulgum piyaqquirim tuqquatkai. 11 Tarra iluqatin tamatkua atuumarut ilinittñun, uvaptiknun atriksraurutitquplugich, suli aglausimarut alğaqsrutiksrauplutin uvagut killuqsatitqunğıtłuta, iñuuruagut aqulliqsaagataqtuami uvluni. 12 Uvvaasriñ kiñapayaaq isrumaniğumi makitaniluni payañailuni, qaunatqiağillaapiagli puukaħksrağmiñiñ, atakkii aniqusraaqsiuviaqmiiq nutqaqtitauluni tupiksrihigimiñiñ Agaayyutmik [atrilugich taipçhua iñuich inilğan]. 13 Qanupayaaq

anjusraaqsiuniġuvich, taatnatchikuntuuq iluqatin iñuich anjusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsimaruam anjusraaqsiupkaġumiñaitchaatin qaaniġlugu akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriħhiñ uuktuakkaukpan Agaayyutim annagviqaqtinniġaatin akimayumiñaqsiłutin.

Niġiqpagviat Aanġuatigun naagaqaa Atanġum Nullautchiġvia

¹⁴ Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaan, piisimaagitchi aanguaqtuħiġmiñ. ¹⁵ Kañiqsiłgurusri uqautigikkamnik. Isivġiuqsium ilipsitñik uqautigikkaġa ilumutuupmagaan. ¹⁶ Isrummatigilugu Atanġum nullautchiġvia, imipayaaqapta qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-um auñanik maqipkakananik sannigutami uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niġiplugu qiniqtikikput ilaliqsruutikiqput iñuñni Christ tuqqtikkanjiñi. ¹⁷ Tarra niġikapta atautchimiñ qaqqiamiñ, uvagut atausriñjuqtaurugut atautchisun timitun iñugiakkaluaqhuta. ¹⁸ Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilġusinat, tamatkua niġisuuruat niġrutinik tunillaaturuanik tunillaġvinmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii niġigaat tunillaun atautchikun. ¹⁹ Qanuutauva taamna? Iisautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tunillaaturuat aanguanun suunġitchut. ²⁰ Una uqautigigiga, Jew-ñungitchuat tunillaqtuġuurut niqinik tuunġaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiñġitchut. Piqatautqunġitchipsi tuunġaiyaani. ²¹ Imiġumiñaitchusri qallutaaniñ atanġum imillapsi qallutaatniñ tuunġaiyaat. Niġiyumiñaitmiusri atanġum niġġivianiñ niġiłlapi niġġiviatniñ tuunġaiyaat. ²² Sanjatchaktittaġigikput ataniq taatnaqapta taapkuñniña. Sanjiluktanun asrugivisa ilaaniñ?

Kamaksriħiq Agaayyutmik Suragapayaakun

²³ Iisri-samma uqaqtut, “Suragagnaqtuq qanupayaaq suragaguktuni.” Aagaluaq, aglaan ilañich nakuunġitchut uvaptikni maliġukkuptigu Agaayyun. Ilumutuuruq suragahiñauħiqput supayaamik, aglaan ilañich sayyillaagutaunġitchut atlanun ukpiqsriuranun. ²⁴ Kiña ukpiqsriuruq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniagli atlanik iñuñnik. ²⁵ Niġġisiun niqipiapayaaq tunirauruq tunniuqqaivinmi, apiqsruqtautigisunjaqnagu nakiñ niqi agġiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunjaqnagu qauġrimmaagiuutillautapsitñi nalaunñapmagaan niġiħiqsi. ²⁶ [Apiqsruqtuutigiymuniñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanani, “Nuna Atanġum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.” ²⁷ Kia ukpiqtuanunġitchuam aiyugaaqpasri niġġityaqulusri tupiġmiñun niġġisiun manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunjaqnagu nakiñ niqi agġiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunjaqnagu qauġrimmaagiuutillautapsitñi nalaunñapmagaan niġiħiqsi. ²⁸ Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimanilugu aanguanun, niġiñiaqnagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qauġrimmaagiuutillautaġmiñi niġiħiksraña taavruma niqim nalaunñaiññilugu, ²⁹ ilipnun nalaunñanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata niġiħiñauħiġa qanusripayaamik anjalanniaqpauñ atlam iñuum nalupqisruutmigun? ³⁰ Quyaanikkiga Agaayyun piqutigiplugu nikiksraġa. Taatnamik kia uqautinaña killuqsagñiñuñ niġigupku taamna niqi. ³¹ Itnatun ittuq, niġiguvich imiġuvillu naagaqaa suragapayaagupsi kamakkutiqaqsium Agaayyun supayaatigun. ³² Tarra, sakiqniugutigipkaqnagu kia iñuum tupiksriħiksrañanun Agaayyutmik, Jew-ñugaluaqpata Jew-ñungitchaluaqpata naagaunniñ ukpiqtuanunuruañugaluaqpata Agaayyutmun. ³³ Taatnatuntuuq suragapayaaqama quyaliniuraġitka iñupayaat supayaakun. Uvapkuanġiqsunja anniqsuġugluña uvamnik kisima, aglaan ikayuġniaqtunja iñuñnik iñugiaktuanik anniqsuqugaluaqħugich.

11

¹ Uvvaasriiñ, iñuuniġitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Aġnat Matuqaqtaksraġigaich Niaqutinġ Agaayuliġmikni

² Aniqatiumaan, nangagipsi itqaumakapsitna qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttitit qaisatka ilipsitñun. ³ Aglaan kanjqsitqugipsi Christ qaukligigaa anjutipayaam. Taatnatuntuuq aġnam qaukligigaa uigikkani, itna Agaayyun qaukliupmatun Christ-mun. ⁴ Anjun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuplugu niaquni qiniqtingitchaa Christ qaukligitilaanjanik inmiñun. ⁵ Suli aġnaq agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuilaaglugu niaquni qiniqtingitlugu uini qaukligitilaanjanik inmiñun kanjusraagaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun. ⁶ Taatnaqħuṇa uqaqtuṇa: nuliaṇuruam matusrungitchumiṇ niaquni nuyaiqsaksraġigaa. Aglaan kanṇunaqpan nuliaṇuruam saliyumigich nutchani matuqaġliṇ niaquni. ⁷ Anjutim maturaksraġiñgitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtaġigaa atrinutquplugu inmiñun aasriiñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliaṇuruam qiniqtitkaa kamanautaa uimi qaukliupkaqamiṇ. ⁸ Anjunliasrii iñiqtaungitchuq aġnamiñ, aglaan aġnaq iñiqtauruq anjutmiiñ. ⁹ Suli Agaayyun iñiqsiñgitchuq anjutmik piqutigiplugu aġnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruq aġnamik piqutigiplugu anjun. ¹⁰ Taatnaqhuni aġnam maturaksraġigaa niaquni agaayukami qiniqtityaaglugu kamaksriiħi anjutmiiñik. Aġnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israġulgich. ¹¹ Aġnaġlu anjunlu ikayuqtigiiksusrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisiquaqmatun ilinjknun. ¹² Aa, sivulliq aġnaq iñiqtauruq anjutmiiñ, aasriiñ anjutipayaaq taimakṇaaglaan anipmiraqtuq aġnamiñ. Aglaan itqama-siṇ Agaayyutim iñiqtaqaħa iñupayaanik supayaaniglu. ¹³ Nalaunṇatilaaqsiṇ ilipsitñik. Nalaunṇava aġnaq agaayugumi Agaayyutmun matuilaaglugu niaquni? ¹⁴ Iisimarusr iñupayaaq isrumapmiuq anjutm nuyaqtusriruam kanṇunaqtilaanjanik. ¹⁵ Aglaan aġnam nuyaqtuħi piññaqnautigigaa. Aġnam nuyani qaisaurut ilaanun matuksrauplutin. ¹⁶ Kiñapayaaq uqavaagumakpan taavrumuuna, ilisimaliṇ una: uvagut piksraitchugut atlamik pilġusrimik, aasriiñ iluqatin ukpiqtuanjuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Atangum Nullautchigvia

¹⁷ Uvvasuli, katiraġikapsi agaayyuvigisrukħuṇu ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniaġutiraqtusri avatmun. Pitqusigiitlusri, taatnaqħuṇa nangangitchipsi. ¹⁸ Sivulliuplugu, tusraaruṇa agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguuq, aasrii taamna ukpigitagigaa. ¹⁹ Avgummatiqaqapsi akunnapsitni nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaṇa. ²⁰ Katiraġikapsi atautchimun Atangum nullautchigvianik nigingitchusri. ²¹ Uqaqtuṇa taavrumiṇa atakkii iñullaa nigiruq inmi niqautmiñik utaqqisunaqani atlanik. Ilasri anjilaqhutin nigisunṇaġminj suli atlat imiṇasriraqtut. ²² Suvisi! Kiñuniqangitpisi nigġiviksrapstñik imigviksrapstñiglu? Nakuungitchuq suṇijlaqangiqsi ukpiqtuanjuruaniqtut qisiisaaqħugillu tamatkua suilliuqtuat? Qanuq uqaġniaqpiq ilipsitñun? Quyaginiaqpigu taamna? Naagga, quyaginiaqgitchipsi.

²³⁻²⁴ Umiṇa Atanguruam ilisautigaṇa uqaġikkamnik ilipsitñun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyyatigiqqaaglugu Agaayyutmun avgugaa niqliqhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauruq ilipsitñun. Nigiraġigupsiuṇ una qaqqiaq itqakutigiyumagiksi tuquħga piqutigiplusri.” ²⁵ Taatnatunsuli nullautchianikamiṇ tiguniġaa qallun niqliqhuni, “Una qallutim imana augigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitñun taimma nutaaq sivunniugun aullaġniñiaqtuq. Imiġaġigupsi uumakṇa qallutmiñ itqakutigiyumagiksi tuquħga piqutigiplusri.” ²⁶ Tarra nigiraġigupsiuṇ taamna qaqqiaq suli imiġlugu qallutmiñ taavrumuuna quliaqtuagiksi tusraayugaagiksuaq Atangum tuquħhagun aggitqinñiaħhanunaglaan.

²⁷ Taatnamik, kisupayaaq nigiruaq qaqqianjanik imiqtuaglu qallutaaniñ Atangum kamakutigiasruṇaṇagu atriqaqtuq iñuktutun taimani suksraqangitchuanik Ataniġmik. ²⁸ Uvva itqaġisruṇniqpisiṇ Atangum tuquħha taatna? Ki, iñullaa isivġiugli inmiñik nigigaluaqnaṇu qaqqiaq imiqsigaluaqanilu qallutmiñ. ²⁹ Uvva iñuksamna nigivaluktuq

imiqpalukhuniġu ilitchuġigaluaqnaġu Atanġum tuqulha uvaptiknun. Agaayyutim atan-
niġisigaa taatnasriq iñuk. ³⁰ Taatnaqhutiñ iñugiaktuat akunnapsitñi sayaiqsut at-
niġñaliqhutiñlu, suli ilañich tuquanikhutiñ. ³¹ Aglaan isivġiuqqaagupta uvaptiknik tarra
Agaayyutim anasriññuqsagumiñaitchaatigut taatnatun. ³² Atanġum atannisuqmatigut
algaqsruġagigaatigut qanuq iñuuniaqtılaaksraptiknik anasriññuqsagungitluta piqatigilugich
nunam iñuñi.

³³ Taatnaġusri, aniqatiumaan, katinigupsi niġiqatautyagusi Atanġum nullautchiġvianun
utaqqisilaayumausi. ³⁴ Kisupayaaq niġisunñigumi niġiruksrauqqaqtuq kiñunigmiñi,
Agaayyutimli anasriññuqsautaitchumagaasri. Isilġiqsuġisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

¹ Aniqatiumaan! Pakma kanjicsipkautiginiagiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaana
iñuich iñuuniaħhatni. Kanjicsitqugipsi taamna nalupqinaiglugu. ² Iisimagiksi qanuq
iñuuniaqtılaaqsi Jew-ñunġiñapsi. Killukuagutipkakkaurusri putqatagvigitquplugich uqat-
lailaat aanġuat. ³ Taatnaqñuñ kanjicsitqugipsi una, kiñaanñiñ iñuk anjalatiqaqtuaq Irrusri-
anun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunġisuali.” Taatnatuntuuq
kiñaanñiñ nipliġumiñaitmiuq, “Jesus Atanġuruq,” aglaan Irrusrian Agaayyutim taat-
naqukpani kisian.

⁴ Uvvaasriñ, iñuich atlakaagiiñik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim
qaisaġigai iluqaitñik. ⁵ Iñuich savautrirut atlakaagiiisigun, aglaan Ataniq atiruq
iluqaitñun. ⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagiiñik savautriħiġmiktigun, aglaan atiruam
Agaayyutim iñuich savatlapkaġai iluqaitñik savaanik aatchuusriaġikkaġmiktigun.
⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmaun qanusripayaamik, ilaan ukpiqsri-
apayaat ikayuusiaqaqtittagigai taavrumakña. ⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkaġaa
iñuk isrumatuhkun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqħuq kanjicsimahkun,
⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkaqħuq, atlasuli mamititchitlapkaqħuq iñuñnik. ¹⁰ Atiruam
Irrutchim atla iñuk savatlapkaġaa quvignaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkaqħuq
Agaayyutmun, atlasuli puttusrisiqatlapkaqħuq nalliakun nakuuruakunlu
pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkaqħuq atlakaagiiñik uqautchiñik
nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkaqħuq nalunaqtuanik uqautchiñik. ¹¹ Aglaan
tamatkua iluqaisa savaaġigai atautchiusuam Irrutchim, autaaqħugich iñupayaamun
qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñiġich

¹² Iñuum timaa iñugiaktuanik israġutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatun-
tuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiaġaluanñapta atlakaagiiħhatalu, atakkii iluqata
atausriññuqataurugut Christ-mi. ¹³ Ilavut Jew-ñurut suli atlat Jew-ñunġitlutin. Ilavut
savaktaaġruurut suli atlat savaktaaġruunġitlutin. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Irrutchim
iluqata atausriññuqtittagigaatigut timimun, ami timaanun Christ-ñum. Aasriñ ilaan
aatchuġaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴ Atakkii iñuum timaa atautchiħhiñamik israġutaqaqñitchuq, aglaan iñugiaktut
sulliñiġi. ¹⁵ Iñuum isigaña uqacppiaqtuq itna, “Uvaña argaunġitluna, tarra timim
sulliñiġingitchaaña.” Taatnatchim niplillautim ilaġipkanaiġumiñaitchaa timimi. ¹⁶ Suli
iñuum siutaa nipliġiaqtuq itna, “Uvaña iraunġitluna, tarra sulliñiġingitchaaña
timim.” Taatnatchim niplillautim ilaġipkanaiġumiñaitchaa timimi. ¹⁷ Timi iluqani
iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriñ timi iluqani siutaukpan, iñuk
naisitlayumiñaitchuq. ¹⁸ Aasriñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñiġi iniksranitñun,
iñmi quyagikkaġmigun. ¹⁹ Timi atautchimik israġutaħhiñaukpan, timiqagayaipiaqtuq,
amaġaa? ²⁰ Uvva iñugiaktuanik israġutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq.

21 Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuq argañmiñun itna, “Sumun atugumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuq isiganmiñun, “Inuğingitchikpiñ.” 22 Aglaan, taapkua ilañi timim qiññaqaqtuat sayaiñluqhutinj inuqnapiaqtut. 23 Suli tamatkua timim sulliñinj isrummatigikavut qiññağiksuanğitlugich qaunatqiağitluaqsirağigivut, suli ilaviñgich atlat qiññağaksrağingisañich maturağigivut. 24 Qiññağiksuaat ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğitchut taatnatun. Ilumun, Agaayyutim atlakaagiich israğutapayaañi timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağitquplugich qiññağiksuanğitchuat. 25 Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atingirruuqunğitlugich akunğatni israğutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. 26 Atausriq ilauruaq timimi iħuanğitpan, iluqatin ilauruat nagliksaaqataurut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatin quviatchagaqtut.

27 Iluqasri timigigaasi Christ-ñum, aasriiñ iñullaanuplusri sulliñiğigaasri taavruma timim. 28 Akunğatniñ ukpiqtuanuruañiñ Agaayyun piksraqtaaqtuq atlakaagiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkunjalalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksraniglu atlanik, sivulliuqtautlaruaniglu atlanik, uqatlaruaniglu uqautchisigun nalunaqtuanik. 29 Iluqağminj uqqiraqtaunğitchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqiraunğitchut unniñ ilisautraunğitchut unniñ savaktaunğitchut quviqnaqtuanik. 30 Iluqağminj mamititchiraunğitchut atniğñaqtuanik unniñ uqatlaitchut atlakaagiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaitchut nalunaqtuanik uqautchiñik. 31 Tarraasriiñ kipiğniupiağitchi nakuutluktuanik aatchuusriaqağugusri.

13

Piqpakkutiñiq Pakma ilisautiniağipsi nakuutluktuanik iñuuniałiksrapitiñik.

1 Uqatlaniguma atlakaagiisitun iñuktitun unniñ israğuliktitun, aglaan piq-paksritłaiññiguma iñuñnik, uqaliga atriqaqtuq qukiğñaqsiplugu aviluqtaqtuatun. 2 Uqatlaniguma sanñiqaqłuna sivuniksriqiritun unniñ kanjqsitłalugillu iluqaisa nalunaqtuat unniñ ilisimatłaluña supayaanik, suli ukpiqquuqtağniğuma nuktatłalugich iñgich, aglaan piqpaksritłaiññiguma iñuñnik, sumun atugumiñaiapiaqtuñ. 3 Aatchuutiginigupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniñ aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritłaiññiguma iñuñnik akiliusriaksraitchuña.

4 Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, iħuaqutriruq, tunjiliñgunğitchuq, uqavi-gaagangitchuq, 5 suli arguanangitchuq unniñ anallaqłuitłaitchuq. Piqpaksriruaq iñuk inmiguutłaitchuq, uumitchayaitchuq, itqaksritłaitchuq akitñaquqtimiñik nalaunñaitchuakun. 6 Piqpaksriruaq iñuk quviasrutłaitchuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunñarualiqipmata. 7 Piqpaksriruaq iñuk manimmilguruq, aasriiñ ukpiqsriraqtuq suli niğiugaqtuq suli iğlutuilguruq.

8 Iłaatnigu iñuich sivuniksriqitłaiğisirut suli uqatłaiğisirut uqautchiñik nalunaqtuanik suli kanjqsimmataat isukłitkisiruq, aglaan piqpaksriñiq isrukłitchumiñaitchuq. 9 Iłisimaliqputlu sivuniksriqiliqputlu naamanğitchuk. Taatnamik isukłitkisiruk. 10 Iłisimaliq naamasimaruakpan, aatchuusriat piigisirut. 11 Uvvaami ililgaanukama uqağaqtuña isrummatiqaqłuna suli sivunniğuuplunjalalu ililgaatun. Iñuquqama iñuuniangiqsuna ililgaam iñuuniałhatun. 12 Pakma qiñitłaitchugut nalupqinaiglugu tautukmatun salumaitchuatun tağgaqtuutmun, aglaan taivrumanı qniğisirugut nalupqinaillapiağlugu. Pakma ilitchuğigiga ilaviñauralhiñaq, aglaan taimanigu ilisimmağiksipiagisigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvañnik. 13 Tarra, supayaat naamasriłhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli niğiugaqağutinjsuli piqpaksriłutinjsuli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamanagñiqsrauruq piqpaksriñiqput atlanik.

14

İlisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutiñigun

¹ Taatnamik pisuqtilaag̃vigisiuñ piq̃paksri̇iq̃si atlanik iñuñnik. Uvvasuli kimmutiq̃allapiag̃itchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, suvaluk uqaq̃tautlas-ṙi̇iptiknik Agaayyutmun. ² Iñuk uqağ̃umi uqautchikun nalunaqtuakun uqal̃hiñaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kañiq̃siyumiñaitchut uqağ̃ikkañanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittag̃igaa nalunaqtuanik sunik. ³ Aglaali iñuk uqaq̃tauruuq Agaayyutmun kañiq̃siñaqtuakun uqautchikun sayyillaag̃iruuq iñuich ukpiğ̃utiñiñik pit̃chuk̃saag̃lug̃illu arakh̃ug̃illu. ⁴ Iñuk uqaq̃tuuq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğ̃aqtuq iñmiñuñhiñaq, aglaali iñuk uqaq̃tauruuq Agaayyutmun kañiq̃siñaqtuakun uqalikun sayyillaag̃ai ukpiqtuañuruat ukpiğ̃utiñi. ⁵ Uqatlatqunayağ̃aluag̃ipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaq̃tautq̃plusri Agaayyutmun. Iñuk uqaq̃tauruuq Agaayyutmun kamanatluktuq taavrumak̃ña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñuñmik mumiutriq̃ang̃isuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyillaatlag̃isigai ukpiqtuañuruat ukpiğ̃utaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sag̃viaqtukkañanik uvamnun suli qanuq i̇litchug̃ipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim i̇lumutuñhanik i̇lisaut̃ilus̃ilu. Uqaq̃siñiğ̃uma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaq̃pik? Uqaqtuksrauruña kañiq̃siñaq̃silugu. ⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluaqtuğ̃naqtuanik unniñ nuqaq̃tiliñnik atuqtuuraquillağ̃miñ nalausr̃uñaq̃nagu, iñuich naalag̃niruut i̇lisag̃iyumiñaitchaat ig̃ñaña atuutim. ⁸ Sulipsuuq añuyaktuani, qalğ̃uq̃taun nalupq̃inaqtuamik nipliçman añuyyiuq̃tit tupisralat̃laitchut añuyaksag̃im̃un. ⁹ Taatnatuntuuq, uqağ̃upsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğ̃utiñ iñuich i̇lisimaniaq̃patruñ sumik uqaq̃tilaag̃si? Sil̃ãhiñamun uqaq̃matun piñiaqtusri. ¹⁰ Nalupq̃inaitchuq iñugiaktuat atlakaag̃iich uqautchich nunamiitlaañat, aasriñ iluqatiñ kañiq̃siñaqtut. ¹¹ Aglaan kañiq̃sit̃laitchupku iñuum uqausria avak̃ñaq̃tauniaqtuña taavrumuña uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun. ¹² Taatnatuntuuq kimmutiq̃aq̃apsi p̃iliq̃iplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, kimmutiq̃ag̃itchi nakuutluktuanik aatchuusriani. Taavrumuuna ukpiqtuañuruat sayyillaakkaurut ukpiğ̃utmikni.

¹³ Taamna pisig̃iplugu iñuk uqağ̃uuruuq nalunaqtuag̃migun uqautchikun agaayuruksrauruq uyyuutlasrug̃lugu uqağ̃ikkani. ¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusrig̃ikkağ̃a agaayuruq, aglaan kañiq̃siñg̃itchiga qanuq uqaq̃tilaag̃a. ¹⁵ Uvvaasriñ qanuğ̃niag̃niq̃pik? Agaayuniaqtuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli agaayuniaq̃miuña kañiq̃siñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atug̃niag̃miuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli atug̃niag̃miuña kañiq̃siñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. ¹⁶ Quyang̃ovich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua i̇lisaq̃simaitchuat Amen-nağ̃umiñaitkaat quyyatig̃ikkaq̃si, atakkii nalurut sumik uqaq̃tilaapsit̃nik. ¹⁷ Iipsi quyyavig̃illautag̃uknağ̃aluag̃iksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaq̃ag̃niang̃itchut. ¹⁸ Quyang̃iga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pit̃luk̃lugu iluqasri uqatlaq̃isi. ¹⁹ Aglaan ukpiqtuañuruani iqataukama uqağ̃ummatiq̃atluktuna tallimañhiñanik uqal̃ignik kañiq̃siñaqtuanik, i̇lisauttutiq̃ag̃uk̃uña atlanun, uqaq̃silig̃miñ 10,000-niñ uqal̃igñiñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰ Aniqatiuumaañ, isrummatiq̃aq̃asri i̇lilgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan i̇litq̃usriq̃ag̃itchi aniq̃ammiuratun pig̃i̇l̃iq̃it̃laitchuatun; isrummatipsit̃ni ititchi iñuguaniksamaruatitun. ²¹ Agaayyutim Makpiğ̃aañani Ataniq̃ itnağ̃niqsuq, “Tuyug̃ig̃isig̃aluag̃itka avak̃ñaqtuat iñumnun uqautriñiaqtuat nalunaqtuatigun uqausr̃igm̃iktigun ukununa iñuñnun, aglaansuli iñug̃ikkağ̃ma naalag̃niyumiñaitchaat̃ña.”

Isaiah 28:11, 12

²² Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quviqnaqtuanurut ukpiqsriruanungitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpiqsriruanuruanik. ²³ Uvvaasriiñ ilisaqsimaitchuat unniñ ukpiqtuanuruanungitchuat isiqpata agaayyuvimun iluqapsi uqautriñjapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliqaqtut isumailauniplusri, amağaa? ²⁴ Aglaan iluqasri uqağupsi Agaayyutmun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun aasiiñ iñuk ukpiqsriruanungitchuaq naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isiguni ilitchuginiağaa killiqirautilaani, suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkağmigun. ²⁵ Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatinj satqummigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiagaa Agaayyun, aasrii uqausigilugu Agaayyun ilumun akunnapsitñi innilugu.

Atisriñiq Agaayyuvimmi

²⁶ Aniqatiumaan, qanuq uqağisivisa? Katirağikapsi atautchimun, iñuk atuutiqatlaluni, atlasuli ilisautritlaluni, atlasuli quliaqtuatlaluni Agaayyutim sagvikkanjñik injmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchiñik, atla uyyuqtigilugu taavrumiña uqautauruamik, aglaan iluqatinj tamatkua atuumalich sayyillaagutiksraulutinj ukpiqtuanuruanun. ²⁷ Iluqasri uqağniagupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malğukunniñ piñasrut uqağlich, aasriiñ atausriullaalutinj, atausriqsuli uyyuqtigilugu. ²⁸ Aglaan uyyuqtiksraitpan, kiña iñuk uqağuuruaq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaagli agaayyiaqapsi uqałhiñağluni isrumamiñi injmiñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malğuk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqağlich, aasrii atlat isivgiuqtaulutinj sumik uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik iñunmun aquppiruamun tamaani agaayyuvimmi, sivulliq uqaqqaqtuag qasruğli. ³¹ Atakkii iluqasri uqautaułhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaagiqulugillu avatmun. ³² Iñuk uqaksriusriaqqtuag Agaayyutmiñ aņalatağitlaruq injmiñik irrutchiğmigun [aasriiñ uqaqtiugatlaplugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiłłaiq katimalipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qiniñiñiaqqtuq atugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanuruatun atlani inipayaani pilğusiatitun taatnatuntuuq piruksraupmisi. ³⁴ Ağnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsitñi. Atakkii uqaquraungitchut suli qaukñuyummataitchuksraurur. Taatnatun aglausimaruaq Agaayyutim maligutaksranani. ³⁵ Ilisimasrukkuminj sumiksamna, apiqsruğlisiginj uitinj kiñuniğmikni. Atakkii kanņunaqtuq ağnam uqałiksraņa katimaragikapsi agaayyuvimmi. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqałha aullağniñiñiñiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsitñiñiñiaq tikiuamangiñiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi injmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchuusriaqagniluni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanjicsimaraksrağigai tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginilugich. ³⁸ Tarra suliqutiginasinj taatnasriq iñuk suksraqangitchuaq aglagikkamnik. ³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, piliqiqutigillapiaqsunj uqaqtausruhiq Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtuat nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich suli ihuatmun aņalataağlugich.

15

Anjpkakkaułha Christ-ñum

¹ Aniqatiumaan, itqaumatqugiga ilipsitñun quliaqtualiga tusraayugaagiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaagiksuaq taimani akuqtuagikkaqsi suli tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaqtusri ukpigitiñiağupsiunj taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkağa ilipsitñun. Aglaan ukpigingitchupsinj ukpiqsriñiqsi suungitchuq. ³ Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkaņanik Atangum uvamnun; kanjicsiraksrağigisi taapkua qulliuruat ilisauttit, Christ-ñum tuqulha pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruaq Agaayyutim Makpiğaanani. ⁴ Suli ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvikkaułhanik aasriiñ anjpkakkaułhanik piñayuatni uvlut, maligutlugu

aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaanji. ⁵ Anjitiqqaahuni Christ tautuktittuq inmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malġunjun maliguaqtinun. ⁶ Aquagun taavruma sagviġñiqsuq iñugiatlukhutiñ 500-miñ aniqatigiñun katimapkaqġugich, iñugianiqsrañich iñuuplutiñsuli ilañich tuquaniksimagaluaqhutiñ. ⁷ Tugliġiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqanjitñun uqqiraqtaunuruanun. ⁸ Aquagun taavruma sagviqmiuqtuuq uvamnun, kia-unniiñ niġiuginġitchaluakkaña Ataniġmun uqqiraqtaugisiñilunja. ⁹ Taatnaqłunja kamanaiññiqsrauruna uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitchunjaunniñ tairaksraulunja uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplunja iñunjik ukpiqtuanuruanik Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim piqpagivagitlunja simmiġñigaa iñuuligaa iħuaqqutritmigun. Ilaan iħuaqqutriłlapialħa piinilauñgitchuq uvamnun. Sakuutluktuñ iluqanjitñiñ aglaan uvapkuñiñ piñgitchunja atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iħuaqqutriħigmigun. ¹¹ Uvvaasriñ uvanalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayugaaġiksuaq ukpiġikkaqsi.

Anjikkauħat Tuqunaruat

¹² Quliaqtuaġuurugut Agaayyutmun anjpkagñiplugu Christ tuqunaruaniñ. Suvaatami ilasri uqaguuwat tamatkua tuquaniktuat anjpkagumiñaiññiplugich tuquliġmikniñ? ¹³ Anjpkagñiangiññiqpata tuquaniktuat, tarra ilumutuunġitmiñiqsuq Christ-ñum anjpkakkausrimalħa. ¹⁴ Aasriñ Christ anjpkakkausrimaiññiqpan, quliaqtuaġiput atuġumiñaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqqtisri tanġiġilutiñ. ¹⁵ Aa, iñuich ilitchuġinigaatigut uqagñipluta tanġiġilaamik, atakkii uqagigikput Agaayyutmun anjpkapiagñiplugu Christ tuquliġmiñiñ, aglaan tamanna ilumutuunayaitchuq tuqunaruat anjpkakkauyumiñaitpata. ¹⁶ Tuqunaruat anjpkagñiangiññiqpata, tarra Christ anjpkakkaumaitmiñiqsuq. ¹⁷ Christ anjpkakkaunġiññiqpan, ukpiqsriħiqsi Christ-mik tanġiġiññiqsuq aasriñ suksraunġiqsaaqtausrisuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸ Suli Christ anjpkakkaunġiññiqpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriruanuplutiñ Christ-mik suksraunġiqsuttuuq. ¹⁹ Ukpiqsriñiġupta Christ-mik anniqsuqsimaacpatigut pakmapalħiñaq iñuulħaptikni nagliñnaġniqsraqtugut iluqanjitñiñ atlaniñ iñunjiñ.

²⁰ Aglaan pakma Christ anjpkakkaupiaqtuq tuquliġmiñ. Ilaa anjpkakkaucqaagñiqsuq, taatnaqhuta ilisimarugut Agaayyun anjpkaiñiagñilugu tuqunaruapayaaniñ ukpiqsriruanik Christ-mik. ²¹ Iñuk iluqani tuqsraġumaruaq atautchim iñuum savaaġikkañagun. Taatnatuntuuq iñuk tuqunaruq iñuutlasriñiaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaaġikkaña. ²² Atakkii Adam-kun iluqatiñ tuquruksraurut, taatnatun iluqatiñ Christ-kun iñugutqikkisirut. ²³ Aglaan iñupayauraq anjpkakkaugisuruq nalaunñaruakun piviksralaamigun, Christ sivulliupluni anjpkakkauruq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ñum pigikkani iñugutqiksitisigai. ²⁴ Taavruma aquagun isrukħitchaaq tikitpan, Christ-ñum qaiññiaġaa anjaayuaqtini Agaayyutmun Aapauramun akiilianikkumigich iluqaisa anjalatchisiqtauat suli iluqaisa sanñiqutiqaqtuapayaat sanñiqtauatlu. ²⁵ Christ atañuruksrauruq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqanjitñiñ Christ-ñum uumiksrianiñ. ²⁶ Tuquliq akiilikkauniaqtuq aqulliuluni uumiksri. ²⁷ “Agaayyutim Christ anjalatchipkaġaa supayaaniñ.” Itnaġniqsuq Agaayyutim Makpiġaanani. Taatnaqami Agaayyun ilaġautingitchuq inmiñik, aglaan iligai supayaat ataanun Christ. ²⁸ Agaayyutim taatnaanikkumiñ, ilaaptuuq iġñiña Agaayyutim ataniqsimapkaġniaqmiiq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamañniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

²⁹ Suniaqpat tamatkua paptakkauruat pisigiplugich tuqunaruat? Tuqunaruat anjpkakkauyumiñaiñiaqta, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiplugich tuqunaruat? ³⁰ Ilmun anjpkagñialiġ piitpan suvaatami anayanniuqpiq ataramik quliaqtuaġikapku tusraayugaaġiksuaq? ³¹ Aniqatiut! Kigiññiġvigiraġigiga tuqqun uvluġaġipman. Tusraayugaaġiksuaqkun ukpiqsriruaġuñiqsusri, suli taatnaqłunja quviasuutigigipsi Christ Jesus-kun

atannaptigun. ³² Ephesus-mi anuyakkaluagupkich iñuich atriqaqtuat liilaa iqsiñaqtuatun niğrutitun, sumik piññaakkumiñaitpik taatnañapkun? Tuqunaruat anjpkagñianğitpata, tarra “Niğisa imiqtuağutalu,

atakkii uvlaakun tuquniaqmiugut.”

Isaiah 22:13

³³ Kinnipkaqasri iñunun uqaqatunun uumiña anjpkakkauhikun. “Piqasiqsuutigupsi pigiitichuanik piqatnaanik taatnañigisirusri ilinjisitun.” ³⁴ Isrummitqinñaqsiğasri killuliqitqinğisusri. İlasri nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uqagigiga kanjutchaqaluaqhusri.

Qanuq Anjpkagñiaqpisa?

³⁵ İñuk apiqsruqpiaqmiuq, “Qanuğutin tuqunaruat anjpkagñiaqpat? Qanutchimik timiqagñiaqpat agğigumin?” ³⁶ Isrummatuñiaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriağuglutin tuquqqağaluaqatin nunami. ³⁷ Aasrii nautchiaksraq nautchirriutikkan qinñaqangitchuq nauriatun nauniaqtuatun nautchiaksramiñ. Nautchirriutin mukkaaksraqğumaaqtuamik naagaqaa nauruksrauruamik. ³⁸ Aglaan Agaayyutim nautchiaksraq nauriağugtitchuugaa itqukkani, sulı nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiuğimisin. ³⁹ Taatnatuntuuq, iluqatin uumarupayaat atlakaagıñnik timiqagtut, iñuich atautchiiñamik timiqagtut, niğrutitsuli atlakaagıñnik timiqaqmiut, qaluıtsuli atlakaurut, tinmiatsuli atlakaupmiut. ⁴⁰ Sulipsuuq qılanmiittuat atlakaanik timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaat qılanmiittuat atlauruq piññaqnautaatniñ nunamiittuat. ⁴¹ Siqinğum qaumanga atlauruq qaumanganiñ tatqim, sulı uvluğiat atlakaagıimik qaumanıqagtut qivliquulakamin qılanmi. Uvluğiallaa atlakaagıimik qaumanıqagtutq atlamiñ uvluğianiñ. ⁴² Taatnatun itkisipmiuq anjpkakkaukpata tuqunaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruatun nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutin. Aglaan anjpkakkauniagupta tuquhımiñ timiqagñiaqtugut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³ İñuum timaa iluvikkaukami piññaqnaitchuq sanñiitłuni. Aglaan Agaayyutim anjpkagñiağumiun piññaqnağniaqtuq sanñıqaguni. ⁴⁴ Pakma timivut nunakñaqtaurut, aglaan anjpkagupta timivut qılakñaqtauniaqtut. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, ilisimarugut timiqagısiñipluta tuquyumiñaitchuamik qılanmi Agaayyutmi. ⁴⁵ Aglausımaruq Agaayyutim Makpiğaanani itna, “İñuqqaq Adam iñuusriğugñıqsuq,” aglaan aqullıq Adam irrusriğugñıqsuq qaitchıruaq iñuuhıgmik. ⁴⁶ Irrutchim timaa sıvulliungitchuq. Nunakñaqtam timaa sıvulliuruq, aasriılı aquagun irrutchim timaa. ⁴⁷ İñuqqaq nunakñaqtauruq inıqtauruq magğananiñ nunam, tugliaaasriiñ inuk qılakñaqtaupluni. ⁴⁸ İñupayaanı nunam ittut inıqqaatun inıqtauruatun magğamiñ. İñupayaq pigikkaña Agaayyutim ittut taavrumatun qılakñaqtauruatun. ⁴⁹ Pakma atriqaqtugut inuktun nunakñaqtauruatun. Taimanıgu atrılıutıniaqtugut inuktun qılakñaqtauruatun. ⁵⁰ Anıqatiumaan! Taamnauruq uqautıgıkkaga, inuum nunami timiqagtuam uviñıqaghuni auqaghunılu piññaaktaagıyumiñaitchaa anıayuqautaa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuruuq auragaqhuni itchumiñaitchuq piungıganğitchuami auragatlaılluni.

⁵¹ Naalağniılagitchi, uqautıgıpsi nalunaqtuamik itna—ıluqata tuqunıanğitchugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtugut. ⁵² Simmikkauniaqtugut akkuvaurapiaq, sukatluglugu siqunğipaksagñınaniñ irim, aqullıgmi qalğuqtaqpan. Qalğuqtaun nıplıqsagluqqaqtuq iluqatin tuqunaruat anjpkagñiaqtut tuqutqıkkumiñaiğutin, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqagñiaqmiugut nutaamik timimik. ⁵³ İñupayaam timaa simmiqsıtaksragıgaa atakkii nunakñaqtauruq timi tuqusruuruq auragaqhuni, aglaan taimanıgu ntauruq timikput tuquyumiñaitchuq auragatlaılluni. Una atriqaqtuq inuk mattaqmatun utuqqağugtuanik atnugaanik sulı atıaqsiptomatun nutaanik. ⁵⁴ Aasriiñ timi auragağuruuq simmausıqpan auragatlaılamik timimik sulı timi

tuqusruruuq simmausiġluni tuqqutlailaamik, tarani tanjiġñaqtuq aglausimaruaq Agaayyutim Makpiġaanani, itna,
 “Tuquġiq akiiliraullapiaqtuq. *Isaiah 25:8*

⁵⁵ Aatai tuquġiiq, tarakġaaglaan tuqupkaġumiñaġitin iñuich.

Aatai tuquġiiq, tarakġaaglaan atniġumiñaġitin iñuich.” *Hosea 13:14*

⁵⁶ Tuquġhum atniatlagaatigut killuqsaqapta, suli killuqsaun sanġiqutiqaqtuq malġutaksratigun aġalatiqaqhuni. ⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkaġaatigut atannaptigun Jesus Christ-kun. ⁵⁸ Taatnamik, piqpagiplusri aniqatiumaan, payanġaġitchi ukpiqsriġipsitni, tuniqsimatitchi suli savautriġusri Ataniġmik ataramik pisuqtilaapsigun, atakkii iġisimagiksi savautriġiqsi Ataniġmik iñġiħa suġlaamun.

16

Iliraksraq Ukpiqsriġiruanun

¹ Pakma aglaġniaqtuġa iliraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuanuruat atlakaġiñi nunaaqqiñi Galatia-mi qanuqhutiñ iliraqsiuħhat maninñik, aasriñ pitquġipsi taatnatupiaq: ² Minguiqsiġvipayaani atausriullaalusri tugvaitquġipsi iġaviñġanik manium akiññaktaġikkapsi agġiġñaħħamnunaglaan; tutquqtuġilaayumausri qanutun pitlakkapsisun. Taatnaġupsi iliraksraq inuqnaqsiñġitchumauq agġiġuma. ³ Aasriñ agġiġuma tuyuġiniġitka aatchuutisri piqasiġlugich tuyuutinik ukpiqtuanuruanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupqinaġikkapsigun. ⁴ Nakuuluni itkaqsikpan aullakisraġaptuuq, ilinġisa malihhiñaupmigaatġa.

Paul-ġum Sivunniugutai

⁵ Utlaġniaġipsi Macedonia-kuaqqaagluġa; atakkii apqusraġniaġiga Macedonia. ⁶ Nayuqtaullakpiaġipsi naagaqaa ukiilunġa ilipsitni, aasriñ aullaġniaġitchuma aatchuħhiñaugipsitġa inuġikkamnik iglauħksramni napmupayaaq. ⁷ Tautugumanġitchipsi akkuvaurahhiñaq apqusraahhiñagusri, aglaan nayuqtuatluuraallagukkaluaġipsi, Atanġum pitqukpanġa. ⁸ Aglaan Ephesus-miinniaqtuġa Pentecost-liqiniaħhatnunaglaan, ⁹ atakkii kamanaqtuam savaaqagviksrallautam anġmautigaanġa, naagasuli iñugiaktut akilililisuqtitka.

¹⁰ Timothy agġiġniqpan, qaunagiyumagiksi tutqiksauħksraġagun ilipsitniittuallaħhani, atakkii savautriruq Ataniġmik, uvaptuntuuq. ¹¹ Nallipsiunniiñ naġġuġinġilliunġ. Aullaqsaqpan ilipsitniñ ikayuġumagiksi iglauħhani quviasuguni, ilaali utiġasraugumuq uvanun. Niġiugigiga tikiħksraġa piqatiqaġlugu aniqatiunik. ¹² Uvvasuli aniqatitigun Apollos-kun: suamasriplugu kiikaaqsrupaġalaġniġiga utlaquplusri piqasriġlugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatinġitchaa aullakisrani pakma. Utlaġniaġaasri piviksraniġkumi.

Uqautipsaaġutit

¹³ Qaunagititchi piġiitchuamiñ, makittaġigusri ukpiqsriġipsitni, qapinaiġlusri supayaani. Sanġisitchi tuniqsimalusri Ataniġmun. ¹⁴ Supayaaq savaagilugu piqutigilugu piqpaksrilqisi. ¹⁵ Aniqatiumaan, iġsimasruknaġisi tupiqatiñi Stephanas-ġum. Ilinġich ukpiqsriqqaqtuanurut nunami tagġisilinġmi Achaia-mik, aasrii iluqnauqsimapiġataqhutiñ ikayuħiġmiknun ukpiqsriġiruanik atlanik. ¹⁶ Pitchuksaaġipsi tupigitquplugich iñuich taatniittuat suli kisupayaaq ikayuqtauruaq ukpiqsriġiruanun. ¹⁷ Quviasruutigigitka agġiħhat Stephanas-ġum Fortunatus-ġumlu Achaicus-ġumlu, atakkii ilinġisa ikayuġaatġa uvaniinġitħapsi. ¹⁸ Nutaqtiqlugu irrusriġa ilinġisa quviatchaktitkaatġa ilipsisuntuuq. Isrummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.

¹⁹ Ukpiqtuanuruat iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuġaasri nayaanġanik. Aquila-mlu Priscilla-mlu piqatigiplugich ukpiqtuat katimaruat tupiġmikni paġliuġaasripsuuq atanikun.

²⁰ Iluqatinj aniqatigiich tuyugaasri nayaanjanik. Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutikun.

²¹ Pağlatit Paul-miñ. Uvaña aglallakkitka ukua argamnik. ²² Kiñaliqaa piqpak-sriñgitchuaq atanguruamik, Atangum atanniğisigaa aggitqikkumi. Aa, Aggiğiñ, Ataniiq.

²³ Uvvatuq ihuaqutrisaan Atanguruam Jesus-ñum nayuglisi. ²⁴ Uqautisukkipi piqpaksrisi-laamnik iluqapsitñik Christ Jesus-kun. Taatnatuq.

Paul-ḡum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-aḡmiunun

¹ Uvaḡa Paul, aasriiñ uqḡiraqtigigaḡa Jesus Christ-ḡum pisuḡhagun Agaayyutim. Aglaktuḡa ilipsitñun ukpiqtuaḡuruuanun Corinth-mi suli ukpiqtuaḡuruapayaanun iñuuniaqtuaḡunun nunaḡani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iḡuaqḡutisrimaallaḡniaglisi suli tutqiksillusri.

Paul-ḡum Quyagaa Agaayyun

³ Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaḡa atannapta Jesus Christ-ḡum. Ilaa aapauruq ilunḡuksriruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuiḡhiñaaḡuruuaq uvaptiknik. ⁴ Araaqtuqtigigikput iluḡaitñi iḡuilliuḡutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuiyumiñaaḡsipluta tamatkuniḡa iḡuilliuḡutiqaqtuaḡanik taavrumiḡa araaqtuutmik akuḡtuagikkaptiknik Agaayyutmiñ. ⁵ Iḡumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqaqtugut atqunapiaq Christ-kun. ⁶ Iḡuilliuḡaluḡaḡapta tusraayugaagiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaasri uvaptigun annautisukhusri killiqiḡipsitñiñ. Arakkau'apta arautiqaḡniaqmirusipsuuq akuḡtuḡupsiuḡ anuqsrukun atunim iḡuilliuḡutiq uvagut iḡlutukkaptiknik. ⁷ Niḡiugaḡikkaqput ilipsigun payaḡaitchuq. Iḡisimagikput nagliksaagḡniḡupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaqtinniagaasri uvaptiktun.

⁸ Aniqatiumaḡ, nalutqunḡitchiptigiñ iḡuilliuḡtitauḡaptigun nunaḡani Asia-m. Iḡuilliuḡtitauvagitluta qaḡḡiḡluḡu iḡlutuiḡiksraḡput nalupḡigiliutiḡluguunniñ iñuutilaaksraḡput. ⁹ Iḡitchuḡigaluḡagikput tikiummiñasugalugu tuḡquviksraḡput, aglaan taamna atuumaruq tunḡatqunḡitluta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun aḡipkaitḡaruamun tuḡḡaruḡanik. ¹⁰ Tuḡuruksraḡuḡaluḡaḡapta ilaan annautimagaatigut, aasriiñ annautriñiapiaqtuq uvaptiknik; aa, nalupḡisruutigingitchikput ilaanun annautisrimaalksraḡput. ¹¹ Ilipsi ikayuḡtuksraurusri inḡisruutiluta. Tarrali iñugiaktuat iñuich quyyatiksraḡaḡisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugich inḡisruḡhat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ḡum Simmiḡñiḡaa Sivunniugutini

¹² Quviasruutigigikput una suli qaḡḡrimmaagḡiutillautapta uḡautigaatigut uuma ilumutuutilaḡanik, savaagḡivut nanipayaaq suli pakma ilipsitñi ipḡiḡikun suli ilumutuulikun Agaayyutmiḡnisauruakun. Tunḡanḡitchugut puḡiutaatnun iñuich aglaan tunḡarugut Agaayyutim iḡuaḡutriḡluni ikayuutaanun. ¹³ Tarra tuyuutivut agliḡiaḡikkasri kaḡiqsiñaitchuaḡunḡitchut; kinnisunḡitchipsigiñ uḡaḡikkaptigun. Niḡiugaḡigiga kaḡiqsitḡasriḡksraḡsi iḡaatnigun, ¹⁴ takku kaḡiqsitḡasriḡauragaḡuḡmigiḡsi-samma pakma. Iḡaatnimi naḡautiqatlaniaḡiptigut suli naḡaḡisipmiḡiptigiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupḡisruutiqanḡitchuḡa taavrumiḡa. Taatnamik tikiḡattaagḡaḡukkipsi, piḡaḡu-plusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiglu. ¹⁶ Tikiḡattaagḡkipsi apḡusraḡuma sivutmunlu nunaḡanun Macedonia-m utitmunlu nunaḡaniñ Macedonia-m, ilipsitñun itḡanaiyautitḡuḡluḡa iḡlauḡksramnun Judea-mun. ¹⁷ Taatna piyumakama, isrummitḡigaḡtaunḡiḡipik? Isrumavaluktusriunniñ sivunniḡaḡasruḡaluḡa iñunḡisun nunam, aḡḡaḡaḡluḡa tarani suli naagaḡtuḡaḡsiḡluḡa.

¹⁸ Agaayyun tuniḡsamaruq uḡaḡikkaḡmigun. Taatnatuntuuq uḡautivut ilipsitñun nalupḡinaitchaḡtut. Agaayyutim iḡisimagai isrummitḡitḡaisilaḡputlu uḡautigikkavutlu. ¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaḡalu ḡuliaḡtuḡaḡutigigikput Iḡñiḡa Agaayyutim, Jesus

Christ, ilipsitñun. Ilaa ingitchut iñuktun piñgigaqtuatun aniqqaahuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniagniplugu. Agaayyutim anigutimagaatigut pisigiplugu Christ-ñum savaana uvaptiknun. ²⁰ Iluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkañigai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaagikkaña Christ-kun. ²¹ Agaayyutim nappaqutaupkañigaaatigut ilipsilu Christ-kun, suli uqsruqtihuta savaktautqupluta, ²² nalunaitñutaliqhuta pigiliutipiaqhuta inmiñun aasriñ iliplugu Irrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutigingiqługu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggigukkaluanñagmaunniñ Corinth-mun aggiñgitchuna. Agaayyun ilisimaruq ilumutuukhanik uqagikkañma ilipsitñun. Utingitchuna Corinth-mun atniummatiaqungitłusri. ²⁴ Atanniqsungitchipsigiñ ukpiqsriłipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiqañgisilaapsitñik ukpiqsriłapsigun.

2

¹ Sivunniqsuna utlatqigungitłusri aliatchaktitchaktuagusri. ² Aliatchaktisrimanigupsi kia quviasraağniaqpana avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. ³ Aglaktuña pisigiplugu taamna, utlakupsi aliatchaktitqungitłuna ilipsitñun quviasraaqtiksramnun. Nalupqisruutigingitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtılaaqsi. ⁴ Aglakama ilipsitñun ihuilliullapiağataqtuna isrumatuyaakłuna uummatimni qianñagma. Aliatchaungitchipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriłiga ilipsitñik.

Natqigutriłiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliutqitchiruam isrumaaluktingitchaana, aglaan isrumaaluktitkaasri. Ihuilliutqitchummataitchipi itnaqama. ⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anigutiplusri taamna inillakapsiun. ⁷ Pakma natqigutiraksrağigiksi araaqtugługu taamna iñuk. Taatnağupsiun annautiniağiksi pilguilliullapiağmiñiñ aasriñ qapingitchumuugli. ⁸ Taatnaqluna inigipsi tuniqsimasriłaaquplugu piqpaksriłiqsi ilaanik. ⁹ Taavrumuuna aglaktuña ilipsitñun, atakkii uktuagukhusri ilitchugisrukłuna tupiksrisuupmagaapsi supayaakun. ¹⁰ Natqigutrigupsi taavrumiña iñunmik, natqigutipmigigaptuuq. Aasriñ qanutchikun natqigutriruksrauniguma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğaani Christ-ñum. ¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuంగాq akimaniangitchuq sukununniiñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñgitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqługu tusraayugaagiksuaq Christ-kun, Atangum piviksriñiğaana quliaqtuaqupluna. ¹³ Aglaan tutqiksiñgitchuna irrutchipkun, atakkii paqingitługu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikłuna taraqna Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriruamun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik. ¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tiprağiksuatun Christ-kun akungatni tamatkua aniqsuumaaqtuat suli tammaummiruat. ¹⁶ Tamatkununa tammaummiruanun tipiaqtugut tuqułigmik, aglaan tamatkununa anniqsuumaaqtuanun tipiaqtugut iñuuhigmik. Kiñaasriñ nalliummative taavrumuna savaamun? ¹⁷ Kisimij tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat pinñuagutaitchuakun ilumutuuruamak Christ-kun sivuğaani Agaayyutim. Uvagut ingitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqalhanik piññaanñiutiginiałhiñagługu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaaqsilgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutinik akuqtuyunaqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? ² Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugulu. ³ Aasrii atlanjuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtikiksi tuyuutauiqsi Christ-miñ aglaagikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut aglautmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanungitluni aglagviksramun piliamun uyağanmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutigingillapiağivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğaani Agaayyutim. ⁵ Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqaqtirrutaagun Agaayyutim. ⁶ Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağanmun sulit tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuugimik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷⁻⁸ Utuqqauruaq maligutaksraq titiqtuqsimaruq aglaatigun uyağanmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagviqsuq qaitñamiun Moses-mun. Kigiñaña Moses-ñum qaummagikpagitluni Israel-aagmiut qinilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Maligutaksraq tuqupkaisuuruaq qaummagillapiaqman qanutunkiaq qaummagitlukkisiva maatna savautriñiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹ Uvvaasiñ utuqqaqtaq sivunniugun tikiutriruaq tuqutaksraqutmik iñunun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkaiñimik iñunun? ¹⁰ Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangigñiqsuq. ¹¹ Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaarakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchağataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹² Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiugaq iqsisailapiaqtugut quliaqtuañiksrapitigun. ¹³ Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqungitlugu qaumangum piğñiañhanunaglaan. ¹⁴ Aglaan kanjqsitlaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvanunaglaan irinich taalutaqaqtutsuli agliqipmata makpiğaaniñiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa. ¹⁵ Uvluvanunaglaan agliqipmata maligutaksramik Moses-ñum aglaanani isrumanich taalutaqaqtutsuli. ¹⁶ Aglaan iñuk mumikami Ataniğmun kanjqsisuuruq taalutaiqsitmatun. ¹⁷ Taimña Atanguruaq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriana Atangum ittuq patchisairvik. ¹⁸ Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qinīgikput kamanautaa Atangum. Atlanjuğusaiñaqtugut ilitlasripluta ilaatun, sulit Atangum Irrusrian ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiłuktitlasriplugu kamanautaa Atangum.

4

Akisuruat Suurat Utkusriłiani Qikumini

¹ Agaayyutim qaitchigaatigut savautriñimik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchatangitchugut. ² Tununjanikkivut iriraqtuutitlu kanjunaqtuatlu. Pisaasruğmigautaitchugut. Anjalangitchikput uqalha Agaayyutim kinnitñinğatigilugu. Taatna pitlaitchugut. Iisauttutigigikput ilumutuuruaq kanjqsinaqsipługu, sivuğaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni ilisimagaat ilumutuutilaaqput. ³ Tusraayugaagiksuaq uqagikkaqput iriqsimakpan, iriqsimahiñaqtuq tamatkununa tammaummiranun. ⁴ Tuunğaum anjalatchiruam marrumiña nunamik qinitaliqsitkai ukpiqsriñgitchuat kanjqsipkatłaiqlugillu tusraayugaagiksuamik, aasriiñ ayaupkaqtitauruatun ittut. Ilaan tautuqunjitkai kamanautaanik Christ-ñum atrigikkaña Agaayyutim. ⁵ Quliaqtuağitlaitchikput uvaptiknik,

aglaan quliaqtuaġigikput Jesus Christ Atanġuniplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu. ⁶ Agaayyun nipliqsamaruq, “Qauma qaumi taaqtuamiñ.” Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik iłitchuġitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiñiqapta kigiñanjanik Christ-ñum.

⁷ Aglaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñuħhiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik iłulilianun qikumiñ. Iñupayaaq qiñiqtaqsraġigaa taamna kamañaqtuaq sanñi uvaptikniittuaq agaayyutmiqnisautilaanjanik, uvaptikniñ pisunjanani. ⁸ Iħuilliuqtitaugaluagupta qanusripayaakun akiilipkaqtatlaitchugut, qanuġviiqsitaugaluagupta nikaliġatlaitchugut, ⁹ nagliksaaqtitaugaluagupta Agaayyutim suksraatlaitchaatigut; atniaqsugaluagupta tuqqutaunġitchugut. ¹⁰ Ataramik anayanniuqtuaġaluaguptugut iñuich tuqqutħukmatigut Jesus-tun aasrii tautunjaqsitquplugu iñuulħa Jesus-ñum timiptigun. ¹¹ Iñuuniaħħaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqutaulġmun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuruanaulħa Jesus-ñum uumuuna tuquraġaqtuakun timiptigun. ¹² Anayanniuqtuaqtugut tuquġmiñ pisigiplugu quliaqtuaħiqput piqaquplusri isruitchuamik iñuulħiġmik. ¹³ Aglausimaruq Agaayyutim uqaħhani, “Uqagaqtugut takku ukpiqsriħlapiaqhuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriħhum uqagaqtuguttuuq ukpiqsripluta. ¹⁴ Iłitchuġiplugu Agaayyun anipkairuq Ataniġmik Jesus-mik, ilaan anipkaġisipmigaatiguttuuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuġaanun Agaayyutim. ¹⁵ Iluqaan tamanna iġlutukkaga ikayuutigigisigiksi. Iñuġiaksilaqhutiñ iñuich tusraarut iħuaqquataagun Agaayyutim aasrii iñuġiaktuat iñuich quyaġillapiagñaġaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuuniaħħiq Ukpiqsriħkun

¹⁶ Nalupqigingitlugu tamanna nikaliġanġitchugut. Timivut piunġitmukkaluaqtuq irutħiqput nutaqtikkauruq uvlugaġipman. ¹⁷ Tamatkua iħuilliuġutivut pakma sivikisurami iħhiñiaqtut. Itqanaiaġaġatigut akuqtuqupluġich Agaayyutim kamañaġniqsrat isuksraitlutiñ quvianani nakuutlullapiaqtuat iħuilliuġutiptikniñ. ¹⁸ Qiñiqtuifanġitchivut sut qiñitlakkavut aglaan sut qiñitlaisavut; atakkii sut qiñiġnaqtuat piġñiaqtut, aasrii qiñiġnaitchuat taimuñja inniaqtut.

5

¹ Iħisimagikput palapkaaqput irvigikkaqput marrumani nunami piunġiqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqaġniaqtugut Agaayyutmi, iñiqtaunġitħuamik arganmik, isuksraitħuamik qilañmi. ² Pakma imñiqtauliġuurugut, inuġrugiplugu timinitqiguta pakmakñaqtauruamik atrilugu atnuġaatchiaqmatun. ³ Atnuġaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuġaiħaagumiñaiġuta. ⁴ Iñuunjaapta uumani palapkaagmi iñuħhiñaupluta, imñiqtauliġuurugut uqumailliuġutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itħumiiqsugut nutaami timimi pakmakñaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñiaqtuaq timi simmiġisiruq tuquyumiñaitħuamik iñuulħiġmik. ⁵ Agaayyutim itqanaiaġaġatigut taivrumuñja. Ilaan nalupqinainjanikkaa uvaptiknun taatniinniaħha aatchuqamisigut Irrutħiġmiñik. ⁶ Taatnamik qapinñataitħuurugut. Iħisimagikput iñuuniaħħaptikni uumani timimi piisaallaiqput Ataniġmiñ. ⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriħkun qiñiġitħaluanjaapta ilaanik. ⁸ Qapinñataitħugut, aglaan piitħumallapiaqtugut timigikkaptikniñ aasrii anilaqsimaqatigisruliqlugu Ataniq. ⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisukħuq, iñuugaluagupta maani timiptikni naagaqaa taiñani piġaluagupta timimiñ. ¹⁰ Iluqata sivuġanjiutiruksraurugut aquppiutaqpananun Christ-ñum atanġuruam. Atausriuttaagutiñ iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa piġiitħuamik maligullugu savaġikkaqtiñ iñuunjaġminñ timigikkagmiktigun nunami.

Savautriraat Iħuraagħliutigipkakkauħkun

¹¹ Uvva ilitchugimagikput tatamnaqtılaaᅇa Atangum. Taatnaqhuta pitchuksaagivut iñuich akuqtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim ilisimagaa qanusriutılaapiaqput. Taatnatuntuuq niᅇiugagigiga ilitchuqsrianiᅇiqsi taavrumiᅇa qauᅇrimmaagiuᅇtillautapsigun. ¹² Piñiangitchugut akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqaqugipsi tamatkunuᅇa kamagitqusraalhiñnaqtuanun qiniᅇgnaqtuakun, suksraqangitchuanun uummatmiutaᅇmiknik. ¹³ Uqautigikpatigut qauᅇrimmaagiiññiluta piquᅇtigigaa Agaayyutim, aglaan qauᅇrimmaagiiññigupta piquᅇtigilhiñnaᅇipsi. ¹⁴ Piqpaksriᅇhan Christ-ᅇum aᅇalatkaatigut, atakkii ilisimagikput nalupqinaiᅇlugu atausriᅇ tuquruᅇaq piquᅇtigiᅇlugich iluᅇaisa iñuich. Taatnamik iluᅇatiᅇ tuᅇupmiraqtut. ¹⁵ Ilaa tuquruᅇ pisigiᅇlugich iñupayaurat, aasriiñ tamatkua iñuuruat inᅇmiktigulhiñnaᅇ iñuutqunᅇiᅇluguᅇ aglaan ilaanun tuᅇqutriruamun iñupayaanik aasrii aᅇipkakkauᅇluni tuᅇuᅇiᅇmiñ.

¹⁶ Tarra uvakᅇaniñaglaan isrummatiqanᅇiqsugut iñuᅇmik ilaan qaalhiñnaᅇagun nunam iñuisun. Qaanᅇqsuami isrummatigigaluaᅇmisagput Christ iñuᅇhiñnauniᅇlugu, aglaan pakma isrummatiginiᅇigikput taatna. ¹⁷ Taatnamik kiñapayaaᅇ pigiliuᅇtipkaᅇtuᅇaq Christmun nutaᅇuᅇaᅇtuᅇ. Iᅇiᅇruaᅇi piiᅇsut. Iñuunialiᅇsuᅇ nutaakun. ¹⁸ Iluᅇatiᅇ tamatkua agᅇiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliuᅇtipkaᅇaᅇtigut inᅇmiñun Jesus Christ-kun, aasriiñ aatchuᅇhuta savaamik quliaᅇtuᅇaᅇitquplugu ilaan ilauraaliuᅇtipkaᅇisiñiᅇluguᅇ iñuich inᅇmiñun. ¹⁹ Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliuᅇtipkaᅇai nunam iñui inᅇmiñun Christ-kun, patchisiᅇqutiᅇiᅇluguᅇ navguuᅇtinᅇisigun. Aasriiñ quliaᅇtuᅇaᅇitqugaatigut iñuich qiniñiñaksriiñiᅇluguᅇ Christ-kun. ²⁰ Taatnaqhuta uᅇqiraᅇtaurugut pisigiᅇlugu Christ. Agaayyutim atugaatigut uᅇautitqulusri. Inᅇiᅇpiᅇaᅇipsi pisigiᅇlugu Christ, itnaᅇhuni, “Ilauraaliuᅇtiᅇqigitchi Agaayyutmun.” ²¹ Agaayyutim Christ killuutailaapiaᅇ irrutiginiᅇaa killuᅇsaᅇtautun pisigiᅇluta. Taamna nalaunᅇasriᅇpakkaurugut Agaayyutmi.

6

¹ Uvaguᅇ savaᅇatiᅇiᅇlᅇaptikni Agaayyutmi inᅇiᅇipsi akuᅇtuᅇqunᅇitlugu Agaayyutim iluaᅇqutaa suuᅇiᅇlᅇaᅇuᅇlugu. ² Atakkii ilaa niᅇliᅇsuᅇ aglausimaruami uᅇaᅇiᅇmi, “Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Anniᅇsuᅇviᅇksraq tikitman ikayugipsi.”

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuᅇtuiviksram uvaptiknik nalautittuᅇ. Uvluᅇ anniᅇsuᅇviᅇksram pakma tikitᅇuᅇ. ³ Kisumununniñ iñuᅇmun patchisiᅇqutiᅇqunᅇitchugut killukuᅇniᅇluta savaᅇaᅇaᅇtiᅇkni. Taatnamik inillaiñitchugut putukkisautiksraᅇanik iñuum apᅇutiksraᅇani. ⁴ Aglaan suraᅇaᅇipayaaptigun qiniᅇtittugut savaktauᅇluta Agaayyutmun iᅇlᅇtuiᅇikunlu, iᅇuᅇiᅇuᅇᅇtikunlu, akiyaᅇunaᅇitᅇuatigunlu, sakiᅇnaᅇtuatigunlu, ⁵ ipiᅇaᅇtuᅇsiuᅇikunlu, isiᅇtauᅇikunlu, aᅇalaᅇluᅇsiuᅇikunlu, sakuuᅇikunlu, siñiᅇuiᅇsaunᅇiᅇikunlu, niᅇisuᅇnakunlu. ⁶ Qiniᅇtitkikput ipᅇiᅇikunlu, ilisimaᅇikunlu Agaayyutmik, anuᅇsruiᅇkunlu, iᅇuaᅇqutriᅇikunlu, Ipᅇitᅇuakun Irrutᅇikunlu, ilumutun piᅇpaksriᅇikunlu, ⁷ uᅇaᅇaᅇikunlu ilumutuuruamik, suli saᅇᅇiaᅇun Agaayyutim. Anᅇuyautiᅇaᅇtuᅇaᅇ tuᅇluᅇaᅇiᅇluguᅇ nalaunᅇaruᅇakun. ⁸ Qiniᅇtitkikput kamagikkauᅇikunlu, kanᅇutᅇaktitauᅇikunlu, uᅇaᅇitᅇiuᅇikunlu piᅇiᅇitᅇuakun nakuuruakunlu. Saglutuniᅇakkaᅇluta uᅇaᅇaᅇuaᅇᅇapta ilumutuuruamik, ⁹ nalunaᅇtuatun ilᅇluta ilisimanaᅇaᅇuaᅇᅇapta, tuᅇaᅇsiruᅇatun ilᅇluta iñuusruᅇaᅇaᅇuaᅇᅇapta, anasriñᅇuᅇsaᅇsiᅇuaᅇuaᅇᅇapta tuᅇqutaunᅇitchugut, ¹⁰ isrumaaluktitaᅇuaᅇuaᅇᅇapta quviasruᅇaᅇtuᅇgut, inuᅇsralliᅇuᅇtuatun ilᅇluta umialiᅇuᅇtᅇitᅇiᅇuaᅇuaᅇᅇapta iñuᅇiaᅇtuanik, suᅇlᅇiᅇuᅇtuatun ilᅇluta piᅇaᅇaᅇuaᅇᅇapta supayaamik.

¹¹ Aatai ilauraamaᅇ Corinth-mi, nunummisiᅇᅇitᅇipsi uᅇautriᅇiksraᅇtiᅇknik ilipsitñun. Ummativut anᅇaᅇivut ilipsitñun. ¹² Piᅇpaksriᅇiᅇput ilipsitñik inuᅇtuummangitchuᅇ. Aglaan piᅇpaksriᅇisi uvaptiknik inuᅇtuummasaruruᅇ. ¹³ Aglaan pakma anᅇaᅇsigik uummatisri uvaptiknun. Uᅇautigipsi uvaᅇaᅇ ilᅇlᅇaᅇiᅇruᅇatun ilᅇlᅇusri.

Agaayyuvikpaᅇa Iñuuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasriqsuutinasri ukpiqsriñgitchuatigun takku nalaunnaruagılu killiqihıglu piqatigiilguitchuk. Qaumaruaqtuuq piqatıqalguitmiuq taaqtuamik. ¹⁵ Qanugutik atausriññugumiññaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuungamik)? Qanugutik ukpiqsriuruaq piqasriqsuutiyumiññaqpa ukpiqsriñgitchuakun? ¹⁶ Agaayyutim agaayyuvikpaña piqasriutiyumiññaichuq aanguanjitnik. Agaayyuvikpagigaatigutkii iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliñhatun, “Irviginiagıtka ilinich iñuuniaqatigilugillu.

Agaayyutiginiagaatña, suli ilinich iñuginiagıtka.

¹⁷ Taamna pisigilugu, piigıtchi akungatniñ, avittitchi ilinjitniñ, niqliqsuq Ataniq.

İlaksiatınasri qaayugnaqtuaniñ.

Taatnağupsi akuqtugısıgıpsi.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

¹⁸ Aapagıgisıgıpsıtña aasriiñ iğñiğıgisıgıpsi panigılusrılu, niqliqsuq Ataniq Sanñipayaaqatuaq.”

2 Samuel 7:14

7

¹ Piqpagikkamaan, piqagıniqapta tamatkunıña akiqsruutauruanik ipqiqsaqta uvap-tıknik qaayugnaqtuapayaamiñ timiptigun irrutchtıgıgunlu. Quyalılakput Agaayyun su-payaakun atakkii talugıgıkput.

Paul Quviasruktuq

² Anmautitigut uummatıpsıgun. Atnianğıtchıvut iñuıch. Killukuaqtıtchiñgıtchugut iñuñnik. Ivayaqtuiñgıtmiugut kisumikunniñ iñuñmik. ³ Uqautıgıngıtchıga taamna patchıgisıgısusrı. Takku uvvaqammiq uqautımagıpsi piqpaginıplıusrı uummatıp-tıknıñ. Piqatıgiıksuguk iñuullaptıknı unniñ tuquullaptıknı. ⁴ Nalupqısrıutıgıngıpiagıpsi. Pıkkutıgıpiagıpsi. Arautıqallapiaqtuña. İluqaagun ihuıllıuğutıptıgıgun quviasrullapiaqtuña.

⁵ Tikiññanıkaptanıñ Macedonia-mun iñıqtıuısiñgıtchugut. İhuıllıuqtıtaurugut qanusrı-payaakun—naglıksaaqtıtluta ukpiqsriñgıtchuanun iqsıpkahutalu qamuuna. ⁶ Aglaan Agaayyutim araklıguuruam tamatkunıña nikatchaktıtauruanik tutqıksıpkagaatıgıt Titus agıgıqman. ⁷ Arakkaurugut agıgıhagun suli arausrıaqahagun ilıpsıtñıñ. İlaan uqautıgaatıgıt kımmutıqallapsıgun tautuguktuña, aliasruutıqallapsıgunlu suli piyummatıqallapsıgun uvamnik. Taatnaqtuña quviasrutluktuña pakma sıvuanıgıniñ.

⁸ Aglaktıgıgun tuyuutıpkun isrumaalutchaktıtkaluagıniqapsı, nınuurautıgıngıtchıga. Saiñgısuutılgıluagıga tuyuutma ihuıllıuqtıtauraallañniqmasrı. ⁹ Tarraasrıı quviasruutıg-ıngıtchaluağıga aliannıuıpsıgun, aglaan quviasruktuña isrumaalullapsı sımmıgıñıqmasrı. Aliannıuıpsı pisulıgıniğaa Agaayyutim ilıpsıtñun. Uvagut atnianğıtchıpsı sukunınnıñ.

¹⁰ Aliannıuqtunı Agaayyutıkun isrumıtıqıksıtchıraqtuq iñuum annıqsulıksrıñanun. Taamna nınuurautıtıchuq. Aglaan alianıña nınam tıkiutrıraqtuq tuquıgımk.

¹¹ Aliannıuqtusrı nalautlugu aliannıuğıtıgıtqukkıña Agaayyutim. Taavrıma pılıqıpkagağıgaasrı nalupqıgıngıqsıtılgı killukuangısilaaqı, uumıgılıqsıtılgı killuq, iqsıgıpkahıgu, inuğrugılıutıpkahıgu ikayuutılkısrıga, isrumıqsıtılsrıunniñ anasrıññuqsatısrıplıgu taamna killulıqıruaq. Qanusrıpayaaakun tautuktıkıksı patchısaungıhıqı tamatkunuuna savaapsıgun. ¹² Tarraasrııñ tuyuqtuña aglaamnik pisıgısrıñaqnıgu taamna iñuk killukuaqtıuq naagaunniñ iñuk atnıummıruaq, aglaan sıvuğaanı Agaayyutim ilıtıchuqnaqugıga qanıtun piqpaksrıqalıqı uvaptıknik.

¹³ Taatnaqhuta taavrımuuna arakktıptıgıt. Aasrııñ kısıan arausrıaqput, aglaanlu quvıatchallapiaqtıgıt Titus quviasrıñıqman, atakkıı irrutchtıgımgıgun nıtaqtıkkıauplunı ilıqapsıtñıñ. ¹⁴ Takku nangagıpsı supayaatıgıgun ilaanun, aasrııñ qapıñapkanğıtchıpsıtña. Uqautıgıkkıavıt supayaat ilıpsıtñun ilımutuuruıt, aasrııñ taatnatun nangautıgıkkıavıt ilıpsıgun Titus-mun ilımutuuruıtıuq. ¹⁵ Aasrıı ilaan piqpagılıutıllıapısağıasrı

itqaqamiun tupiksriyummatiqahiqsi, sulii pagla'apsiun kamaksrihikunlu taluqsrihikunlu. ¹⁶ Quviasruutigillapiahigiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuanjuruat Aatchuihat

¹ Uvvaasriin aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi iluaqqutrisaanik Agaayyutim qaisanjanik ukpiqtuanjuruunanun Macedonia-mi. ² Ihuilliupauraqaluanhagmin inuqsriullapiaqaluaqhutinjlu quviatchaugillapiaqtut, taatnaqhutinjaasiin tigungmataipiaqniqsut suuramiknik. ³ Piyumiñaqtutilaaqmikni aatchuuguurut, sipitluguunniin uqautigaluaqtitnatin. Uqagiyumiñagiga taamna. ⁴ Uqapsaaqtuiñaqaatigut ikayuutitlasrisrukhtin savaakun Agaayyutim iñuiñi. ⁵ Aatchuutiqatut nigiuqingisaptigun, sivulliuplugu qaitlutin injmiknik Agaayyutmun uvaptiknunlu Agaayyutim pisuhagun. ⁶ Uvvaasriin tiliugikput Titus aullaqniinjaniksimapmaun naatchaqtuaquplugu taamna savaallataq akunnapsitni. ⁷ Aasriin pillautaghiqapsi supayaakun—ukpiqsrihikunlu, uqautrihapsigunlu, ilisimatikunlu, piyummatiqahikunlu, piqpaksrihapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tigungmataitqugipsi aatchuihikun. ⁸ Tiliuqhingitchuna aatchuqulusri. Uuktuagukkiga piqpaksrihigisi ilumutuupiaqmanaan aatchuqummatiqahipsigun, ⁹ takku ilitchuqigiksi iluaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-um. Sumik ayuqsrangitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini ikayuqiaqhusri inuqsriuhagun. ¹⁰ Uvva uqautigisrukkiga aatchuihigsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitni naatchupsin aullaqniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuihikunlu piyummatiqahikunlu. ¹¹ Kiikaa, naatchiun naanniahanunaglaan aullaqniikkaqsi uqiutqik piyummatiqahapsi, aatchuqusri pisuqtilaapsitni pigikkapsitni. ¹² Aatchuqupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitni, aasriin pigingisapsitni. ¹³ Nunurisungitchipsi aatchuihigmun qagavriuraaqitillugich atlat aatchuihikun. ¹⁴ Pakma sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuqiyumiñaqtusri inuqsraqtuanik. Aquvatigunli sippakuuqtualigumin ikayuqisigaasripsuuq inuqsraligupsi. Inupayaagli piqagumuuq inugikkaqmiñik. ¹⁵ Aglausimaruatun uqaligni itna, “Inuk katitchivaahaktuaq sippakuutlaitchuq, aasriin inuk katitchivaahangitchuaq inuqsraqangitchuq.”

Titus Piqatinilu

¹⁶ Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkaptun ilipsitnun. ¹⁷ Ilumutun Titus-um akuqtuqaa pitchuksaagutvut. Utlagupiaqatagaasri. Sivunniqsuq taavrumina injmiñik. ¹⁸ Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqulugu nangautiqaqtuamik iluqaitni ukpiqtuanjuruani quliaqtuaahagun tusraayugaagiksuamik. ¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanjuruat piksraqtaaginigaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguptigin taapkua aatchuutit maniich. Savaaqahaptigun taavrumuuna kamasruqikput Atanguruuq Agaayyun aasriin ilisimanaqsiplugu ikayuqiyumatiqput. ²⁰ Qaunatqiaqiguktugut kisumununniiñ inunmun pasritqungitluta analaahaptigun taapkunina mikturuanik aatchuutininik. ²¹ Piyummatiqatugut nalaunjaruakun, kisan Atanguruam qinihthani ingitchuaq aglaantuuq qinihthani inuich. ²² Piqasriqhutik taapkuak inñuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatitknik. Uuktuagaluqaqtigu akulaiqlugu ilitchuqigikput ukpiqnaqtuanjutilaana. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpigiiliutipiaqhusri. ²³ Nallipsi apiqsruutigikpaun Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuqihaptikni ilipsitnik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlat aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtuanjuruat, aasriin kamasruqaak kamanautaa Christ-um. ²⁴ Taatnamik qiniqititchumagiksi ukpiqtuanjuruapayaanun piqpaksripihigisi uqqiraqtinik sulii nalaunjalha nangaqapsi taapkununa.

9

Iirat Ukpiqtuaqatinun

¹ Iitchuḡigiga aglaktuksraunḡisilaaga uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui. ² Atakkii ilisimagiga ikayuiyumaiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanuruanun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanuruasii Achaia-mi itqaniaḡniłusri aatchuutilaapsigun uqıutqik. Piyumalaahipsigun iñugiaktuat aḡalataurur aatchuisukhutiḡ. ³ Aasriiñ aullaqtıtkitka anıqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiłiksrapısigun. Uqautigillautagıpsı itqanaitkisiñıplıusri. Aasriiñ taamna piılaaḡutqunḡıtchıga. ⁴ Aasriiñ Macedonia-ḡmiut agḡıqpata malıḡluḡa iłıtchuḡıgumıtrun itqanaiñḡisilaaqsi, kannutçhakpiaqtugut, ilıpsıpsuuq, nalupqınaiqsruutıgılaanikmıpkahısrılı uqaḡıllautaqhusrılu. ⁵ Tarra isrummıqsunḡa anıqatiuvut pıçhuksaaḡukługıch tıktıqıplıusri sıvuani agḡıłıksrapta. Ilıḡısa itqanaiyaḡısıgaat akıqsruutıgıkkahıqsı, sulı aatchuḡummatıqaqıpsı nunurausrunḡaqasrı.

⁶ Itqaḡıluḡa una, iñuk nautçırriıruaq iñuḡıapianḡıtçhuanıç nautçıaksranıç katıçhiñiaqtuq iñuḡıapianḡıtçhuanıç, aasrııpsuuq iñuk nautçırriıruaq iñuḡıaktuanıç katıçhiñiaqtuq iñuḡıallapiaqtuanıç. ⁷ Iñıllaa aatchuḡıli sıvunniıtaagun isrummatmi, tıgummatıgalıḡu pısunḡaqanı sulı nunurıkkasrunḡaqanı. Agaayyutim pıçpıagıga iñuk aatchuḡuuruq quvıasrukıhıni. ⁸ Aasriiñ Agaayyutim aatchuḡumiñıaḡasrı sıpıllıḡu inuḡıkkahıqsı, ataramıç sıppakuuqtualıḡusrı. Aasriiñ aatchuutıksraqatlasrıḡısırusrı savaallautapayaanun. ⁹ Aglausımaruatun Agaayyutim uqałhani, “Nunniıuqtı sıamıtmıtan, iñuk aatchuiñıqsıuq suuraḡmiñıç sıqñataıtlıni inuqsraqtuanun.

Taapkuu itqaḡıḡısıgaat ilaan ihıaqqıtaa taimunḡa.”

Psalm 112:9

¹⁰ Agaayyın aatchuḡuuruq nautçıaksranıç nautçırriıruamun qaqqıamıḡlu nıçıksranıç. Taatnatun ilaan iñuḡıaksiñıaḡı suurat pıḡıkkasrı aasrıılı aatchuutılasrıyumagıksı atlanun inuqsraqtuanun. ¹¹ Inuqsranḡıḡñıaqtıusrı supayaakun tıgummatııpsıḡun. Tarra savaaptıḡun iñuıç quyyatıqaḡñıaḡat Agaayyın. ¹² Savaapsı ikayıḡaluaḡñıaḡı inuqsrıuḡıluqtıat Agaayyutim iñuḡı, aḡlaan taavrumıunaptıuq iñuḡıaktıat quyyatıqallıapiḡñıaḡat Agaayyın. ¹³ Savaapsıḡun nalupqınaiḡñıaḡıksı ukpıqsrıııqsı Christ-kun, aasrıılı iñuıç ikayıusrıaqaqtıat nanḡaḡısıgaat Agaayyın tupıksrıııpsıḡun tusraayıgaḡıksıuamıç sulı tıgummatıııpsıḡun ilıḡıtñun sulı ilıqanıtñun atlanun iñunıç. ¹⁴ Aasriiñ inıqsruutıniḡaasrı pıqatıḡısrukıhısrı pısigıplıḡu kamanaqtıuq ihıaqqıtaa Agaayyutim qaısaḡa ilıpsıtñun. ¹⁵ Quyyan illı Agaayyıtınun uqautıḡıḡunaitçuatıḡun aatchuutaıḡun.

10

Paul Patchısaıñııruq Savautrıḡıḡmiñı

¹ Uvaḡa Paul. Inıḡıpsı Christ-ḡun agḡanaiḡıḡmıḡun piısaanḡıḡıḡmıḡunlu. Talıqsralıḡuunıḡıpsıtıḡa pıqatau'ama ilıpsıtñı, aḡlaan pıqataunḡıtñıama ilıpsıtñı talıqsraıñııplıḡa tuyıqtıuıtıpkun. ² Nunurıyımıñıaitçıpsıtıḡa talıqsraıtqıluḡa nayıutıḡuma ilıpsıtñı. Sıvunniqsunḡa akıllılıqsıuḡukługıch tamatkıa uqaqtıat iñuunıusrıqaḡnıplıta nunam iñıusun. ³ Iñuunıaḡaluaḡḡapta tımıḡıkkaptıḡun anıyanḡıtçıḡut nunam iñıusun. ⁴ Anıyautıvıt anıyautıḡınḡıtçıai nunam iñııñ, aḡlaan atuḡıçput Agaayyutim sanḡıçpauranḡa akıııplıḡıç ilıqasıa tamatkıa akıllılıqsıuıtıruat [tusraayıgaḡıksıuamun]. ⁵ Pıyaqqıuqtıḡıvıt uqavaḡıtıpayaat nıaquqtısrıııhatlı iñuıç takku taatnatçıç iñuıç sappıḡutaurıat atlanun iłıtçuḡıłıksranatıñı Agaayyıtımıç. Isrummıtqıksıtıvıt iñuıç Agaayyıtıkun tupıksrıtlasrıplıḡıç Christ-mıç. ⁶ Anasrıñınuqsarıııñıaḡıuqtıḡut tupıksruutaitçhuanıç, iłıtçuqsrıçpaurıḡıpta tupıksrıyımalıpsıtñıç ilıpsıtñıç.

⁷ Qıñııñıaqtıusrı sunıç qaalıñıakun. Kıñıapayaaq ukpıqsrıñıḡımi pıḡıñıııni Christ-ḡun isrummatıḡıtıḡıııḡı. Pıḡıñıḡımi Christ-mun taatnatıntıuq pıḡıpmıgaatıḡut Christ-ḡun. ⁸ Uqavıgaḡıtıḡıllakıaluaḡıpkıunıñı sanḡıçıtıqııç

Agaayyutim qaisaṇa uvaptiknun kannusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanṇiqutiqaḥum piyaquqtaqtitchumiñaitchaasri. ⁹ Iqsisaaḡunḡitchipsi tuyuqtuutipkun. ¹⁰ Iṇaṇich iñuich uqaḡniqsut, “Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqaḡuuniqsuq sayaitchuatun, uqautriḥhasuli suilatun itluni.” ¹¹ Taatnatchich iñuich isrummatigilitruṇ una, aglaan savaaḡisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inṇapta naagaqaa piiñṇapta. ¹² Iḷaliqsuutiyumangitchugut tamatkununa iñuṇnun unniñ atriliummatiluta uqaḡuuruuanun nakuuniraaḡhutiṇ. Uuktuutiqaḥhiñaqut inṇmiknun naipiqtuutiḷutiṇlu. Kanjqsaiḥiqtiṇ qiñiqtitkaat uuktuutigiaqsi'aminṇ avatmun naipiqtuutiqaqsi'aminṇlu. ¹³ Uqavigaaḡḡunḡitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigilhiñaugikput savaaksriusriaqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritlasrirusri savaaptigun. ¹⁴ Qaṇṇaḷautrangitchugut uqaqapta ilaḡinipḷusri savaaptikni. Takku tikiutiqaḡaḡikput tusraayugaaḡiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵ Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaaṇat. Aglaan niḡiugaḡigikput una, ukpiqsriḥiqsi sanṇisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaaḡiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun. ¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaaḡiksuamik nunaaqqiñi atlani. Uqavigaaḡutigisrunḡitchikput savaaḡianikkaṇat atlat iñuich nautchiivṇmikni. ¹⁷ Iñuk uqavigaaḡniḡumi, uqavigaaḡutiqaḡli Agaayyutmik kisanik. ¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatḷaitchaa iñuk uqavigaaḡtuḷaḡ inṇmiñik nakuuniraaḡhuni aglaan ilaan akuqtuḡisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinṇuaqtuallu

¹ Uvvatuq Agaayyutikun anuqsrutuuraallaksitṇa kinnanaaqtuatum itkaluaḡniḡuma. Anuqsrutillaṇniapiaqsitṇa! ² Takku siqñagipiḡipsi Agaayyun siqñaqsrpmatun ilipsitñik. Atriqaqtusri ipqitchuatun ilaqaṇnikkumaaqtuatum qaiññiakkaptun atautchimun ilaqaṇtiksrām, taamna Christ-ṇuruq. ³ Nuyuaqqutigipsi isrummatisi qaayugṇaqsiviaqtut sulī killukuḡutipkakkauviaqtusri ilumutuuruamiñ piqḡaksriḥḡmiñ Christ-mun, atriplugu nimigiaq kinnitñiktuaq Eve-mik pisaasruḡmigautmigun. ⁴ Uvvaami iñuk aḡḡiḡuni quliaqtuagaqsiḡpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagṇisaptiknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaaḡiksuamiglu akuqtuagṇianikkapsitñiñ, pitchiḡiaḡisiruatum irrusriqaqtusri. ⁵ Kiñulliqḡianḡunḡiḡasrugiruna tamatkunakṇa qaukhiunasrugiplutiṇ uqqiraqtauruaniñ. ⁶ Iḷisaqsimaruatum uqaqtaulḡuitḷaluḡuma, ilisimaruna sumik uqaqtilaamnik. Qiñiqtitkikput taamna nalupḡinaiqḡugu ilipsitñun supayaakun. ⁷ Killuqsautauṇiqḡa uvaṇnun atmuktiqama kiviḡukhusri quliaqtuagṇiragaḷuna tusraayugaaḡiksuaṇanik Agaayyutim akiḷaaḡḷuna? ⁸ Ivayaqtuiruna atlaniñ ukpiqtuanuruaniñ akuqtu'ama ikayuutaatnik savautriḥksraptiknun ilipsitñik. ⁹ Nayuutiḷamni ilipsitñi, inuqsriuliqama ihuilluqtitchiñḡitchuna kisumikunniñ. Aniqatiut aḡḡiḡamiṇ Macedonia-miñ qaitchaat inuḡikkapayaaḡa. Supayaakun akiyausrungitchuna ilipsitñun. Qaunatqiaḡikkisigiga taamna. ¹⁰ Christ uqaḡuupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqaḡipmigiga ilumutuuruḷaḡ. Kia-unniñ iñuum nunaṇani Achaia-m nutqaqtitchumiñaitchaa uqavigaaḡutiqaḡiḡa quliaqtuaqama akiḷaaḡḷuna. ¹¹ Suvaata quliaqtuaḡḡik akiḷaaḡḷuna? Piḡḡaḡiḡiññivisi? Agaayyun ilisimaruq piḡḡaḡillaḡiaḡtilaapsitñik.

¹² Savaaḡikkaḡa savaaḡituiḡaḡisigiga, [amiami quliaqtuaqtuiḡaḡḷuna akiḷaaḡḷuna]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaaḡtuḷat savaaḡaḡniḡḷutiṇ Agaayyutim savaaṇanik, tuvrapiḷaḡḷugu uvagut suraḡaḡiḡput. ¹³ Taatnatchich iñuich taṇiḡiḷaakun uqqiraqtaurut. Kinnitñiṇniaḡikun savaaḡaḡtut, qiññagḡikkun atlanṇuḡuuruṇ iliplutiṇ uqqiraqtaḷisun Christ-ṇum. ¹⁴ Taatnaluasru! Uvvataḡḡu tuṇḡaḡ inṇmiñik qiññanikaḡuupmiuq israḡulḡatun qaumam. ¹⁵ Taatnamik quviḡusruutiksraunḡitchuq

pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagumiñaitchuña uvapkun, kisanik sayairrutipkun. ⁶ Aasriñ uqavigaatlagaluaqñu, kinnaqtuatun itchungitñu, uqagnaqtuñu ilumun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiñsuña taatna. Ilipsitñun isrumagitluqungitchiga avataagun qinikkaqsi naagaqaa tusraakqasi uvamniñ. ⁷ Suli atchiksuaqupluñu tamatkunuuna quvinaqtuatigun sagviqsautigun uvañnun, kakitlagnaq qaisauruq timinnun. Taamna kakitlagnaq uqqiraqtigigaa tuungaum. Ilaan nañniñaña kamasraaqungitñu uvamnik. ⁸ Piñasruniaglaan ikayuqtisriuğaluaqtuñu Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvañniñ. ⁹ Uqautiñhiñañaña, “Ihuaqqutriñña naamaruq ilipnun, takku sanñiga naamasrisuuruq sayaiñliuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaagiga pilguirrutiga, Christ-ñumli sanñia itchumuqu uvañni. ¹⁰ Taatnaqñu Christ piqutigiqlugu quviasruguuruñu sayaiñliuñmi, pisaayugautauñmi, sakiqniñmi, nagliqsaaqitauñmi, ihuñliuqitauñmi, takku sayaiñliuqama sayakturuñu.

Paul-ñum Isrumaaluutigigai Ukpigtuanñuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtuñu kinnaqtun uqautikapsi tamatkunin, aglaan ilipsi uqaqusraaqñu taatnatun. Ilipsi uqagiraksrağaluapsitñu nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpiañuñu inğitmiñu tamatkunakñu uqqiraqtillautauñchapsitñiñ, suungitchaluñña. ¹² Iñitchuqutai uqqiraqtiaqtuam savaañurut akunnapsitñi anuqsrukun, iñitchuqutitigunlu quvinaqtuatigunlu suli sanñipluni savaatigun. ¹³ Qanuqhusri piviaginñiñvisi atlatun ukpigtuanñuruatun nañitaqangitñama ilipsitñik iñuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallañniaqsitñu killukuagasarugipsitñu.

¹⁴ Piñayuatni tikitqattañhiñağtuñu ilipsitñun. Akiyayumiñaitchuña ilipsitñi, takku pakaaqangitchuña sunik pigikkapsitñik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnañniutriruksraungitchut anayuaamnik, aglaan anayuaat piraksrağigaich ililgaatñ. ¹⁵ Quyyatigipiagiga ikayuutitigiga supayaakun qaisimaaqñuñu ilipsitñun. Uvvami piqpagiliutillapiagñiğupsi taatnatun, piqpagiraksrağigipsitñuñu. ¹⁶ Iñisimagaluaqhusri, natmaungitchuña ilipsitñi, aglaan ilasri uqaqtut iñiñipluñu pisaasruqtuatun manniugitñiñniagnipluñu ilipsitñiñ kinnisipkun. ¹⁷ Ivayaqtuğniqpsi nalliatigun iñuktigun tuyugirağakkapkun ilipsitñun? ¹⁸ Pitchuksaagiga Titus utlaquplusri, suli piqasriqlugu aniqatmik ilisimakkapsitñik. Titus-ñum ivayaqtungitchaasri, takku isrummatiqagtuguk iñuunniusriqaqhunuk atiruamik. ¹⁹ Tuyuutipta isrumapkağuknağasriñu kiuniağnipluğich akitñautiñich ilisautriññu. Uqaqtugut sivuğaañi Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamañ, iluqaagun savaagikkaptigun makitammaagiksitqugikput ukpiqsriñiqsi. ²⁰ Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuuniañliqangitñiñasrugilusri alğasruutigikkapkun suli itmiluñu niğugingisapsigun. Anayasruktuñu uqavaagasarugalusri, siqñakkutiqağasarugalusri, qiniğusri, iğiktulusri, piğiitchuakun uqautikkutulusri, sanurrutulusri, qutchigilikun niaquqtusriñu, atausriummataiğusriñu. ²¹ Anayasruktuñuñu utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillapiaqtiñksrağa sivuqğapsitñi, takku qirratiginiagitka iñugiaktuat killuqsaañiqtuat sivuani isrummitqinñiurasruñuñu uvuñanunaglaan qaayugnaqtuamiñ, sayuñañiğmiñu, suli timim pisuñnautaniñ malinñuğutipluñu.

13

Aquñliich Kiliktuutit Iñammiuğutitlu

¹ Uvva piñatchiğitka utlautiğma ilipsitñun. Itqagilugu, “Kiñanniiñ iñuk pasikkutiqaqpan iñuñmun ilisimariqaqtuksrauruq malğunñik naaga piñasrunik nalupqisrunğitchuanik ilumutuñhagun patchisim.” ² Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutingiñamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitqinñiagiga iluqanitñun killuliqiruñun sivuani: utlautitqikkuma qağanayaagutiyumiñaitchut. ³ Nalupqinağukkiksi Christ-ñum uqağuuñu uvapkun. Nalupqinağumiñagiksi umuuna, Christ-ñum silğiqsuqmasri sayaitchuanğitchuq, aglaan sanñiqapiaqtuq

ilipsitñi. ⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim sanñimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluaqtugut ilaatun, aglaan ilitchuǵipkaǵipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim sanñiagun Christ-tun. ⁵ Qanuqitilaaqitchi uktuǵusri ilipsitñik iñuugaluaqmañaapsi ukpiqsriñikun. Iisimangitpisiuñ Jesus Christ itilaaña ilipsitñi? Qiñiǵnaqtinniaǵiksi agaayyutikuǵupsi –ukpinñuǵisuaǵupsi. ⁶ Aglaan uvvatuq ilitchuǵisriuñ agaayyutikuaqtilaaqput. ⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunǵitlusri pigiitchuamik. Qiñitlutqunǵitchikput nalaunñaniluta. Aglaan savaaǵiraksraǵigiksi nalaunñaruq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunniñ. ⁸ Takku akilliǵisunǵitchikput ilumutuuruq aglaan savañhiñaqtuqut pisigiplugu ilumutuuruq. ⁹ Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriñ sanñisi'apsi. Iniqsruutigipsi nalaunñasripkatqihksraqsigun agaayyutikualipsigun. ¹⁰ Taatnaqñuñ aglakkitka tamatkua nayuutingitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunǵitlusri atuqapku sanñiqutiqañiq Agaayyutim qaisaña uvañnun. Taavrumuuna sanñiqutiqañikun makitatqugipsi, piyaqquqtaǵunǵitchipsi taavrumuuna.

¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguaǵlisi. Ihuaqsruǵlugich piqutisri kamagilugillu pitchuksaǵutitka, anǵutlusri avatmun qiñuiññaqautilusriñ, Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptiknik qiñuiññaqaqtitchiruamlu nayuǵumagaasri. ¹² Paǵlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutihikun. ¹³ Agaayyutim iñupayañiñ nayaanñanik tuyuǵasri. ¹⁴ Uvvatuq ihuaqutrisaan Atanǵuruam Jesus Christ-ñum, suli piqpaksriñhan Agaayyutim, suli piqataulhan Ipqitchuam Irrutchim nayuǵlisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitchuŋa iñuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anipkakkana Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagigaana tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa. ² Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuanuruapayaanun Galatiami. Ukpiqtuanuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanjanik. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta ihuaqutillaŋniagliŋi suli tutqiksillusi. ⁴ Jesus qaitchuq inmiñik piqutigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakna pigi-itchuamiñ iñuuniaiptikniñ maligutlugu pisulha Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaagiksuaq Atautchiiñauruq

⁶ Uvaŋa kaŋiqsiñiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktigniqpisiun Jesus akuqtuinanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Ihuaqutriħigmigun tuqluġaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaagiksuumun. ⁷ Uvva, atlamik tusaayugaagiksuumik piitchuq! Aglaan ilaŋisa iñuich alapititkaasi atlanjuqtaġniaqluġu tusaayugaagiksuaq Christ-kun. ⁸ Quliaqtuaġutigipsi tusaayugaagiksuumik nalaunjaruakun. Aglaan ilaŋisa iñuich uqautiġaasi atlanjuqluġu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qilaŋmiñ uqagiguptigu atlanjuqluġu nalaunjanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtuaqatuaat atlanjuqluġu. ⁹ Uqautiġitqinñiaġiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtuaqaliqput tusaayugaagiksuumik nalaunjaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtuaġiġaat atlanjuqluġu. Agaayyutim suksraunġiqsinniaġai taatnatchich iñuich qanapak taimuŋa. ¹⁰ Quliaqtuaġikapku tusaayugaagiksuaq quliaqtuaatlaitchuŋa quyalisulhiñaglugich iñuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqluġuasiñ pisuqtilaaptun quyalisulhiñagiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitñinjanġitchuŋa iñunjik.

Qanuqhuni Paul-ŋum Uqqiraqtiġuqtilaana

¹¹ Aniqatiumaan, ilitchuġitqugipsi uumiŋa, tusaayugaagiksuaq quliaqtuaġikkaġa iñunniñ inġitchuq. ¹² Atakkii akuqtunġitchiga iñunniñ, naagaqaa kia-unniñ ilisautinġitkaana, aglaan akuqtuġiga tusaayugaagiksuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa. ¹³ Tusaagiksi qanusiutilaġa iñuk iñuunjaġma Jew-ŋuruat ilitqusiatigun. Pisuqtilaaptun nagliksaaqtitatka ukpiqtuanuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaqluġgich ilunjuktaitluŋa. ¹⁴ Kamaksritlukluŋa Jew-ŋuruat ilitqusiatnik iñugiaktuaniñ iñuqatiumniñ, piyummatigillapiaqluġu ilitqusiat sivullipta. ¹⁵ Agaayyutim ihuaqutriħigmigun piksraqtaagigaana savautitqupluni anigaluaqtitnaŋa. ¹⁶ Nakuunasugigaa sagviiħiksrani iġniġmiñik uvamnun quliaqtuaġitquplugu tusaayugaagiksuaq Jesus-mik Jew-ŋunitchuanun. Taatnaqluŋa ikayuqtisiunitchuŋa iñunniñ. ¹⁷ Jerusalem-munitchuŋa taapkununa uqqiraqtaunaniktuanun sivumni aglaan qilamiksrollapiaqluŋa Arabia-muktuna. Kinuagunaasii utilġitchuŋa Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-muktuna pinasut ukiut aquatigun qiñiġiaqluġu Peter nayuutipluŋaasiñ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹ Qiñinġitkitka atlat uqqiraqtit kisiaŋ James, nukatchiaġikkaŋa Atanġuruam. ²⁰ Aglaatka sagluuqtuanunitchut. Sivugaani Agaayyutim uqatuna ilumutuuruamik. ²¹ Kinuagun Syria-muktuna Cilicia-munlu. ²² Ukpiqtuanuruat Judeami ilisimanġitkaatna kigiñapkun. ²³ Ilinisa tusaalhiñagaaŋa itna, "Taamna iñuk nagliksaaqtitigikkaqput sivuani piyaqquġniaqluġulu ukpiqutvut aglaan pakma quliaqtuaġiliutinigaa ukpiqqun inmiñik." ²⁴ Aasiñ ilinisa nangaaŋa Agaayyun piqutigipluŋa.

2

Paul-ŋum Akuqtukkauħa Atlanun Uqqiraqtinun

¹ Aquatigun akimaigūutailat ukiut Jerusalem-mun utilgitchuḡa piqasiqluḡa Barnabas-mik, suli aullautripluḡa Titus-mik. ² Aullaqtuḡa Agaayyutim aullatqiqupmaḡa. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanuruani suksraagitñitqungitkitka quliaqtuaḡianikkamnik suli quliaqtuaḡianiakkamnik. Taatnamik ilitchuḡipkaḡitka tusaayugaagiksuamik quliaqtuaḡikkamnik katimmatillakmatḡa. ³ Kia-unniñ nunuriñianjitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitḡutchiqulugu Jew-ḡuḡitkaluaqtitlugu. ⁴ Iḡanisa ukpiqsriḡḡuaqtit Titus taatnaquniḡaat. Iḡaliutiniqsut nalunautchipluḡitḡi naipiqtuḡniaḡhiḡaḡhuta. Iḡitchuḡisukkaat patchisaiḡiqput Jesus Christ-kun Jew-ḡuruat maligutaksraḡitñiñ. Aasriñ savaktaagrugiliutitqigugaatigut Moses-ḡum maligutaksraiñun. ⁵ Taatnaqugaluaqtitluta malinḡuḡutingitchugut takku iñuuniaqplusi maligullugu ilumutun tusaayugaagiksuaq. ⁶ Tamatkua kamagikkaupluḡitḡi sivulliuqtauruat ilaraḡainitchut sumik quliaqtuaḡikkamnun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktitun. Sivugaani Agaayyutim kiñaanñiñ nakuutluḡitchuq atlaniñ iñuḡniñ. ⁷ Aglaali ilitchuḡigaat Agaayyutmun uvaḡalu Peter-lu quliaqtuaqulipuk tusaayugaagiksuamik, uvaḡa Jew-ḡuḡitchuanun aasiḡi Peter Jew-ḡuruanun. ⁸ Agaayyutim Peter uqqiraqtigūqtitkaa Jew-ḡuruanun, suli uqqiraqtigūqtitluḡa Jew-ḡuḡitchuanun. ⁹ James-lu Peter-lu suli John, kamagikkaupluḡitḡi sivulliuqtauruat, ilitchuḡigaat Agaayyutim qaitchiḡa uvamnun uumiḡa savaaḡaḡimik. Akuqtuḡhunuk ilaligaatiguk uvaḡalu Barnabas-lu. Tarra anigutirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuamik Jew-ḡuḡitchuanun aasiḡi ilinich Jew-ḡuruanun. ¹⁰ Inḡiḡhiḡaḡniqsut itqagitquplugich inuqsraqhutiḡi ukpiqsriḡruat Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluakkaḡa atuumatquplugu.

Paul-ḡum Natqiksruḡaa Peter Antioch-mi

¹¹ Aquagun Peter Antioch-mukman akilliligiga iñugiaktuat ukpiqsriḡruat takkuatni atakkii killukuagñisusq. ¹² Itnauvva Peter killukuaqtuq. Peter Antioch-mun aggianikman niḡiqatausuugaluagñisusuaq ukpiqsriḡruaḡupluḡitḡi Jew-ḡuḡitchuani. Aglaan ilanich James-kuayaat tikitmata Peter-m iqsigiliutiniḡai iñuich isumaḡaḡtuat iñuḡnun nalunaitmiutchiḡuḡlugich. Taatnamik Peter piḡḡniqsuq inmiñik Jew-ḡuḡitchuaniñ niḡiqatiniḡaiḡuḡillu. ¹³ Atlat Jew-ḡuḡupluḡitḡi ukpiqsriḡruat ilaliutiniqsut Peter-mun niḡiqataunḡaiḡhutiḡi Jew-ḡuḡitchuani taimmaasriñ ukpiḡḡuaqtiḡuḡhutiḡi. Unniñ Barnabas malinḡuḡutipmiñisusq Peter-mun. ¹⁴ Iḡitchuḡikapku iñuunianḡiḡhat tuvraḡlugu ilumutuuruḡa tusaayugaagiksuaḡ uqautigiga Peter sivugaatni iluḡanisa, “Jew-ḡugaluqutun aglaan iñuuniaqtutin Jew-ḡuḡitchuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ḡuḡitchuat maligutचितquplugich Jew-ḡuruat atuiḡhatnik?”

Jew-ḡuruatlu Jew-ḡuḡitḡhuatlu Anniqsuqtaurut Ukpiqsriḡikun

¹⁵ Iḡumutuullapiaqtuq Jew-ḡuḡupluta animaiḡput, makunatituḡiḡaaq Jew-ḡuḡitchuatun kil-luqsagtun. ¹⁶ Agaayyutim nalaunḡasripkaḡumiñaitkaatigut inmiñi tupiksriḡhiḡaḡupta maligutaksramik, aglaan nalaunḡasripkaḡniḡaatigut ukpiqsrigupta Jesus Christ-mik kisianik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaḡhuta ukpiḡigikputtuḡ Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriḡhiḡaḡupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunḡasripkaḡniḡaatigut. Agaayyutim nalaunḡasripkaḡumiñaitkaa kiḡapayaaq nalaunḡasuktuaq Agaayyutmi tupiksriḡhiḡaḡhagun maligutaksramik. ¹⁷ Isummatigilakput una, tunḡavigiguptigu Christ ilaanun nalaunḡasripkaḡuluta sivugaani Agaayyutim, ilitchuḡiraupmiugut killuqsagtunipluta atriplugich iluḡaisa Jew-ḡuḡitchuat. Taamna qiñiqtitpa Christ-tuḡ killuqsagtuniplugu? Naagapiagataq, taamna ilumutuunḡitchuq. ¹⁸ Aglaan una ilumutuuruq, uqautigiqqaḡapku maligutaksraq iluanñiḡiplugu aasiñ aquagun uqautigitqilgitlugu nakuuniplugu, taatnaḡama navguirigūqtuḡa. ¹⁹ Atakkii maligutaksrakun tuḡḡaruḡa maligutaksramun. Pakma iñuutlasiruḡa Agaayyutim iñuutqutaagun. Christ-mi kiki-aktuutiḡatauruatun piḡuḡa. ²⁰ Taatnamik uvaḡaunḡisusq iñuuruḡaḡ, aglaan pakma

Christ iñuuruq uvamni. Iñuullamni timipkun iñuullapiaqtuᵇa ukpiqsriᵇhapkun Iḡñinjanik Agaayyutim. Piḡpagigaᵇa suli qaitchipᵇluni iñuudḡmiñik piḡutigipluᵇa. ²¹ Ayaᵇitkiga Agaayyutim iḡuaḡqutriᵇha. Iñuk nalaunᵇasritᵇlasiñiḡpan Agaayyutmi tupiksriᵇhiñahḡmigun malḡgutaksranik, Christ-ᵇnum tuḡuᵇha inuḡnanḡitchuḡ.

3

Maliḡutaksrat naagaḡaa Ukpiqsriᵇiḡ

¹ Galatia-ḡmii, kinnauruasii! Kia aᵇatḡuaḡpasri? Quliaḡtuḡaḡutigipsi nalupḡi-naillapiaḡluḡu tuḡuᵇhagun Jesus Christ-ᵇnum sannḡḡutami. ² Iᵇitḡuḡisruḡtuᵇa uumiᵇa ilip-sitñiñ, akuḡtuḡpisiuᵇ Ipḡitḡuaḡ Irrusriḡ tupiksriᵇḡsigun malḡgutaksramik? Naagga! Tusraḡiksi tusraayugaḡḡisuaḡ ukpiḡiplugulu, taatnaḡhusi akuḡtuḡiksi Ipḡitḡuaḡ Ir-rusriḡ. ³ Aullaḡniiḡaaḡluḡu Agaayyutikuḡḡisi Ipḡitḡuakun Irrutḡhikun, suvaata sivut-mugukḡisi pakma sanḡipsigun? Taamna kinniḡtaullapiaḡtuḡ! ⁴ Nagliksaḡutiḡaḡtusri pisigiplugulu tusraayugaḡḡisuaḡ. Suillaamun itpat? Ukpiqsriḡḡisi atuḡumiñaitpa? Taat-niitlaitḡuḡ! ⁵ Agaayyun qaitḡhiva ilipsitñun Ipḡitḡuamik Irrutḡhikun tupiksriḡkapsi malḡgutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitḡhigaasri Ipḡitḡuamik Irrutḡhikun savakhuni quviḡnaḡtuḡanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaḡḡisuaḡ ukpiqsriḡrusri.

⁶ Abraham-tuuḡ ukpiqsriḡḡisuaḡ Agaayyutmik. Taatnaḡluḡu Agaayyutim akuḡtuḡniḡaa nalaunᵇaruḡḡiplugulu. ⁷ Taavrumuuna ilitḡuḡitḡlagiksi aullaḡvipiaḡaḡtilaanḡ Abraham-mik—iñuich ukpiqsriḡruat Agaayyutmik tunḡaviḡiplugulu. Tamatḡua aullaḡvigigaa Abraham. ⁸ Agaayyutim sivuniksriḡḡitḡiniḡaa aglausimaruat uḡaḡhatigun nalaunᵇasriḡkaḡniḡniḡluḡich iñuich ukpiqsriḡhatigun. Taatnaḡluḡu Agaayyutim quliaḡtuḡaḡutiniḡaa Abraham tusraayugaḡallautamik inḡlḡaan, itnaḡhuni, “Iñupayaḡ nanipayaaḡ ikayuusriaḡaḡisuruḡ ilipkun.” ⁹ Abraham ukpiqsriḡḡisuaḡ taavrumiᵇa. Taatnaḡhuniḡasii ikayuusriaḡaḡtuḡ. Taatnatuntuuḡ tamatḡua ukpiqsriḡruat Abraham-tun ikayuusriaḡaḡisuruḡ piḡataulutinḡ ilaani.

¹⁰ Aglaan iluḡatinḡ iñuich niḡiugaḡaḡtuḡat nalaunᵇaruḡḡisruḡhutinḡ sivuḡaani Agaayyutim tupiksriḡhiñahḡmiktigun malḡgutaksramik nuyuaḡnaḡtuami piyaḡḡuḡviḡmi ittut. Aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhiñi itna, “Kiñapayaḡ atuiñḡitḡuaḡ supayaamik aglausimaruanik makpiḡaanḡiñi malḡgutaksram piyaḡḡukkaḡisuruḡ piḡutigiplugulu tupiksriḡḡiḡhi.” ¹¹ Taamna nalupḡinaitchuḡ kiñaanñiñ iñuk nalaunᵇasriḡkaḡumiñaitḡuḡ sivuḡaani Agaayyutim tupiksriḡunipsuuḡ malḡgutaksramik, takku uḡautikkaurugut Agaayyutim uḡaḡhiñi, itna, “Iñuk nalaunᵇaruḡ sivuḡaani Agaayyutim iñuḡisuruḡ ukpiqsriḡḡikun.” ¹² Aglaan iñuk tupiksriḡruat malḡgutaksramik [Moses-ᵇnum qaisanḡamik] tunḡaviḡanḡitḡuḡ ukpiḡḡutmik. Takku aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhuni itna, “Iñuk tupiksriḡruat malḡgutaksram inḡisruaḡipayaakkanḡanik iñuḡisuruḡ.” ¹³ Tupiḡiyumiñaitḡaptigun malḡgutaksrapayaḡ Agaayyutim patchisigigaaḡitigut tuḡḡtuḡpluta, aglaan Christ-ᵇnum tasuḡaaḡitigut Agaayyutim atanniiḡhuniñ inḡiutitḡmigun uvaptiknun. Aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhiñi itna, “Iñuk naktitauruaḡ napaaḡtumun taamna taiyuanḡḡuutitḡiuruḡ.” ¹⁴ Taatnaḡluḡu Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaḡ tikiumaniḡsuḡ Jew-ḡnuḡitḡuapayaḡanun Agaayyutim akiḡsruutigikkaᵇa Abraham-mun. Iñupayaḡ tunḡaviḡaḡhiñiḡaḡtuḡ Christ-mik akuḡtuḡisuruḡ Ipḡitḡuamik Irrutḡhikun Agaayyutim akiḡsruutigikkaᵇanik.

Maliḡutaksratlu Akiḡsruutaalu Agaayyutim

¹⁵ Anḡatiumaanḡ, uvva urrakusraun iñunḡmikḡaḡtaḡ, iññuk akiḡsruutimḡmik aglau-tiplutik suli nalupḡinaiyausriḡluḡu avatmun, nalliaknikunñiñ suksraaḡumiñaitḡhaa taamna inillaksimaanḡtuḡ sivunniḡḡun naagaḡaa atanḡḡuḡumiñaitḡluḡu. ¹⁶ Agaayyun akiḡsruutḡaḡniḡsuḡ Abraham-mun kinḡvianḡiñunlu. Agaayyun nipliñḡitḡuḡ itna,

“Kinjuvianun” iñugiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kinjuviapnun” atausriuruamun. Taamna atausriq Christ ittuq. ¹⁷ Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksraña qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainaniqqaagtitudu akiqsruutaa Abraham-mun. Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaagtitudu suksraakkauyumiñaitchuq, atrilugu iñuum anigutaa nalupqinaiyaqsimaruaq suksraakkauyumiñaitmatun. ¹⁸ Uvva Agaayyutim aatchugniaqpatigut akiqsruutigikkañanik tupiksriñhiñagupta maligutaksramik? Qañaa, taatniingitchuq! Agaayyutim aatchuutiginiğaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaanikuakun akiqsruutmigun.

¹⁹ Supayaaq tunñaviqaqpan ukpiqsriñigmun, suvaata maligutaksraqaqpisa? Maligutaksraq ilłatauniqsuq aquagun tikkuagutitquplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik. Maligutaksraña Moses-ñum iñuich maligutaksraqigaat aggigñiañhanunaglaan kinjuvianuruam akiqsruutauruam. Israğulgich qaiññigaat maligutaksraq akunnigutauruamun, aasriili tikiutiniğaa iñunñun. ²⁰ Aglaan akunnigutauruag inuqnanğitchuq atausriñhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maligutaksraqaqa?

²¹ Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuukigmik, ilmun nalaunnatlanayaqtugut Agaayyutim sivugaani maligutchiñaptigun taavrumiña maligutaksramik. ²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqalhan uqautiniğaa iñupayaaq tigutaanuniplugu killuqsautmi. Agaayyun aatchugunniqsuq akiqsruutigikkagmiñik iñunñun piqutigiplugich ukpiqsriñhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunniğaa tamatkununa tunñaviqaqtuanun ilaanuñhiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiğaatigut maligutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiañhanunaglaan. ²⁴ Maligutaksram ataniginiğaatigut aggigñiañhanunaglaan Christ-ñum. Tarra Christ agqiñman tunñavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtugaatigut nalaunnasripluta ukpiqsriñaptigun Christ-mik. ²⁵ Aasriiñ pakmapak ukpigumiñaaqsikapta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik. ²⁶ Taatnamik igñigiliutigaasri Agaayyutim tunñavigikapsiun Christ Jesus ukpiqsriñipsigun. ²⁷ Iluqasri paptaakkaukapsi atausriñnuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa. ²⁸ Atlagiñaiqsut Jew-ñuruatlu Greek-ñuruatlu, savaktaagruillu patchisaitchuatlu, anutitlu ağnatlu. Iluqasri atausriñnuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹ Taatnamik, piginiqpasri Christ-ñum Abraham-ñum kinjuviağipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaña.

4

¹ Ilallaglagu uumiña itna, igñiq paitchaktaaksrautilik ililgaanunñagmiñi atlakaungitchuq savaktaagrunmiñ, iñuqagaluññaisa suurat inmiñun. ² Ililgaanunñagmiñi qaunaksriqaqtuq aņalatiqaqhunił tikiññiañhanunaglaan piviksram aapañan inillakkaña. ³ Taatnatuntuuq uvagut. Ililgaanunñapta silam aņalarrutaisa aņalatmigaatigut piguğaluaqata. ⁴ Aglaan pivik inillaksimaruaq tikitman, Agaayyutim tuyugigaa igñigikkani. Christ animaruq ağnakun maligutaksrakuaquplugu. ⁵ Agaayyutim tuyugigaa tasuguklugich aņalatittuat maligutaksramun, atakkii Agaayyutim igñigitqugaatigut ilaanun. ⁶ Ilmun Agaayyutim igñigigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuginiğaa Irrusia Igñigmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapañ.” ⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisuhagun savaktaagruungiqsutin, aglaan Agaayyutim igñigigaatin, aasiiñ igñiginiqpatin tarra paitchaktaaksrautiligunniqsutin.

Paul-ñum Isrumaaluutiginiğai Galatia-ğmiut

⁸ Inilgaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagruurusri tamatkununa ilitqusriñun agaayyutaungitchuanun. ⁹ Aglaan ilitchugigiksi Agaayyun—naagauvva

ilumun Agaayyutim ilisimagaasri –suvaatami utigukpisi sayaitlutin atugumiñaitlutinlu aňalarrutaiñun silam? Savaktaagrutqigukpisi tamatkununa tigutaanulusri? ¹⁰ Qaunaksrugisi uvlut, tatqich, ukiutlu surađađviich! ¹¹ Naviasruutigipsi savahhiñasrugaluña piilaamun.

¹² Aniqatiumaan, injiqsruđipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niđiugaqaqasri anniq-suđiaksrapsitñik tupiksriđipsigun maligutaksramik,] atakkii ilinaruna ilipsisun, [amiami tiliñgitchipsi maligutchiquplusri Jew-ñuruat maligutaksrañitñik]. Innađma ilipsitñi pimaqluktanđitchipsitña. Suvaatami pimaqluktađukpisitña pakma? ¹³ Itqagingitpisiunjami atniđñaliđa pilguirrutiaqaluña quliaqtuaqama tusraayugaagiksuamik ilipsitñun sivul-ligmi? ¹⁴ Atniđñautiga itkaluanñaan uukuatagutauratun ilipsitñun iñugluađingitchipsitña nađgugingitluñalu, aglaan akuqtugipsitña israđulgatun Agaayyutim, naagaunniiñ Christ Jesus-tun. ¹⁵ Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñagnigupsi iraiđayaqtusri aasriiñ iriliutilugik uvanñun. Itqallagađigiga. Suvaata isrummatigivisitña atlanjuqlugu pakma? ¹⁶ Pakma uumiksriřigugniqpik ilipsitñun uqautikapsi ilumutuuruamik? ¹⁷ Tamatkua atlat iñuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuungitchuq. Tamatkua ak-illiliqsuqugaasri uvamnik maliquplutin ilinich kisimin. ¹⁸ Nakuugaluatqu isrummatig-illautagađitñi aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuu-tiñamniñhiñauñgillaq ilipsitñi. ¹⁹ Ililgaanuruasrii! Isrumaaluutigillapiagipsi iđñisuktuatun nanirrutiaqmatun. Kipiñniutun ilumun Christ-ñum Irrusria naamasitquplugu ilipsitñi. ²⁰ Uvatuq nayuutilaña ilipsitñi pakma atlanjuqlugulu uqausriđa ilipsitñun. Qanuqsau-siupiallaktuña ikayuutauniksrapkun ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Iasri aňalatitqiguktut maligutaksramun. Uqautisritña, tusraatlaitpisiun sumik Agaayyutim uqaqtilaaña maligutaksram makpiđaañani? ²² Aglausimaruq Abraham malgunnik iđñiqađniplugu, ilaqataa savaktaagrुकun ađnakun aasrii ilaqataa patchisaitchuakun ađnakun. ²³ Iđñiña savaktaagrुकun ađnakun aniruq iñuich piqusriatigun. Aglaan iđñiña patchisaitchuakun ađnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun. ²⁴ Taapkuñiña atrikusautiaqtuna. Tarra taapkuak ađnak ittuk malguktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruq maligutaksrauruq Agaayyutim qaisaña iđđigmiñ atiliniñ Sinai-mik. Iñuich iñuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagrutatun. Aasriiñ ađnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruakun ittut. ²⁵ Taamna Hagar ittuq iđđisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriqaqmiuq marrumiña nunaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savaktaagrurur atakkii aňalatitlutin maligutaksramun. ²⁶ Iđlua sivunniugutauruq patchisailaahuruq Agaayyutim qaisaña Christ-kun. Aasriiñ ađnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruakun ittut. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qilañmiittuamik aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iñuich patchisaitchut atakkii aňalatitlutin Christ-mun. ²⁷ Takku aglausimaruq Agaayyutim uqađhani:

“Quviasrugiñ ađnaaq qitunđitlaitchuatin!

Atuđiñ quvianakun nipitusilutin,

iđñisuktuam atniđñanank iđlutunđitchuatin!

Atakkii ađnaq suksraakkauruq qitunđaqatluñniaqtuq

taavrumakña ilaqatiaqtuamiñ.”

Isaiah 54:1

²⁸ Aniqatiumaan, pakma aňalatinaiqsusri maligutaksramun. Ililgaagiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa. ²⁹ Aglaan inilgaan iđñiq aniruq pisulhatigun iñuich piyuaqđiđiqsuq iđñigmik aniruamik Agaayyutim Irrutchiđmigunlu pisulhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. ³⁰ Sumik Agaayyutim uqađha uqaqappa? “Aullaqtirrun savaktaagrुकun ađnaq iđñiñalu, takku savaktaagrुकun ađnam iđñiña paitchaktaqatauruksraungitchuq iđñiñani

patchisaitchuam aḡnam.” ³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaan, ililgaagिंगित्चातित्गुत savaktaagruum aḡnam, aglaan pigigaatigut patchisaitchuam aḡnam.

5

¹ Christ-ḡum patchisaikkagigaatigut. Taatnaḡusri makitavigisriun payanaḡusri iḡuk patchisaiqsamaruatun, savaktaagrugiliutitqinḡiaqasri maligutaksramun!

Iḡuuniaḡitchi Atanḡiqsamaruatun

² Naalaḡnisitchi! Uvaḡa Paul ilitchuḡitqugipsi uumiḡa: nalunaitḡutchiqsitkupsi Jew-nuruatun nalaunḡapkaḡniaḡasugalusri sivuḡaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqt-ingiḡḡiqsusri. ³ Kilitqilḡitchiga kisupayaaq iḡuk nalunaitḡutchiqsittuaq: Taamna iḡuk tupiksriuksrauruḡ iluḡaitḡik maligutaksranik. ⁴ Nalaunḡasipkaḡtausukkupsi Agaayyutim sivuḡaani tupiksriḡipsigun maligutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri suli piḡanikhusri ihuaḡqutaaniḡ Agaayyutim. ⁵ Aglaan uvagut, niḡiugaḡigikput Agaayyutmun nalaunḡasripkaḡisiliḡput inḡiḡi ukpiqsriḡiptigun. Taamna utaḡḡigikput ikayuutaagun Ipḡitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. ⁶ Tunḡavigikaptigu Jesus Christ kisian iḡuum nalunaitmiutaḡaḡhalu naagaḡaa nalunaitmiutaiḡhalu suutaungitchuḡ, aglaan ukpiqsriḡiḡ savaaḡaḡtuḡaḡ piḡpaksriḡikun.

⁷ Pillaḡtaḡaluaḡtusri tupiksriḡusri ilumutuuruamik. Kia nutḡaḡtitpasri agaayyutikuḡiaḡipsitḡi? ⁸ Aglaan nalupḡinaitchuḡ Agaayyutim tuḡḡuḡtigikkapsi nutḡaḡtingitkaasri. ⁹ Qaunataḡiaḡiḡluḡu ilisauttun naalaḡnikkaḡsi, takku itnaḡsamaruḡ “Mikiruuram puvlaksautim puvlagataḡtittaḡigaa iluḡaan ḡaḡḡiaksraḡ.” ¹⁰ Nalupḡisuutigingitchiga Atanikun isrummatiaḡniaḡtilaaḡsi uvaptun isrummatiaḡapmatun. Agaayyutim anasiḡḡuḡsaḡniaḡaa iḡuk avatvaḡtitchiruḡaḡ ilipsitḡik, kisuugisikpan. ¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-nuruat piyuḡaḡuḡaaḡpatḡa? Quliaḡtuḡaḡingigigaa iḡuum nalunaitḡutchiruksrauḡa. Taamna ilumun inniḡpan ihuillaḡutiḡaḡayaitchuḡa iḡuḡnik quliaḡtuḡaḡama Christ-ḡum tuḡuḡhanik sannigutami. ¹² Uvvatuḡ tamatkua akatchiruḡaḡ ilipsitḡik iḡruiglich inḡmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaḡaasri. Taatnamik killuliḡitqinḡiaqasri kaḡiḡruaḡtapsigun, aglaan piḡpakkutiḡikun savautilusri avatmun. ¹⁴ Tarra kamagigiksi iluḡaan Agaayyutim maligutaksraḡa iḡuukapsi uumuuna, “Piḡpaḡiyumagiḡ iḡuuniaḡatin iliptun ililugu.” ¹⁵ Aglaan atniaḡutigupsi pisaanḡatiaḡsilusriḡu avatmun, ḡaunataḡiaḡigitchi! Piyaḡḡuḡtautiniaḡtusri avatmun taatna piḡupsi.

Savaḡa Ipḡitchuam Irrutchim Naagaḡaa Savaḡa Kaḡiḡruaḡtam

¹⁶ Uumiḡa uḡautigipsi, Ipḡitchuamun Irrutchimun aḡalatitchiun iḡuuliḡsi. Taatnaḡupsi malinḡuḡutiyumiḡaitchusri kipiḡniḡutaiḡun kaḡiḡruaḡtam. ¹⁷ Takku kaḡiḡruaḡtam kipiḡniḡutai akitḡaummatirut kipiḡniḡutaiḡun Ipḡitchuam Irrutchim, suli kipiḡniḡutai Ipḡitchuam Irrutchim akitḡaummatirut kipiḡniḡutaiḡun kaḡiḡruaḡtam. Taapkuak iḡluliḡutiruk avatmun. Taatnamik patchisaḡiḡitchusri pitḡaillaḡugich sut pisukkaluakkasri. ¹⁸ Aglaan Ipḡitchuamun Irrutchimun aḡalatitnapsi, aḡalatiḡaḡiḡsusri maligutaksramik. ¹⁹ Kaḡiḡruaḡtam malinḡutraḡtitkaatigut sayuḡaḡiḡmun ilaḡatiḡaḡaluaḡumi, atlatuḡiḡmun ilaḡataitkaluaḡumiḡu, ḡaayuḡnaḡiḡmunlu, aḡalalḡuiḡiḡmunlu uvaptiknik, ²⁰ putḡataliḡmunlu aḡḡuanun, aḡatkuuḡiḡmunlu, uumikkutiḡiḡmunlu, sanḡisihḡiḡmunlu, siḡḡnatuḡiḡmunlu, ḡatḡiksaḡiḡmunlu, uḡavaḡuḡuḡiḡmunlu, avḡumaḡiḡmunlu, inḡikuḡaḡtmunlu, ²¹ piḡatḡiḡmunlu, iḡuaḡtuḡiḡmunlu, imiliḡuḡiḡmunlu, pivaḡḡautigiplugu quviasruḡniaḡiḡmunlu suli atlanik taatnatun ittuḡanun. Uḡautianikkaluaḡmigiḡipsi sivuani, aasriḡiḡ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiḡaitchut Agaayyutim aḡaayuḡautaani. ²² Aglaali Ipḡitchuam Irrutchim piḡpaksriḡkaḡaatigut quviaḡtauḡiḡiḡmigli, tutḡiutmigli, manimḡiḡutmigli, ihuaḡḡutriḡiḡmigli, nakuuḡiḡmigli, tuniḡsimḡatriḡiḡmigli, ²³ piisaanḡiḡiḡmigli suli aḡalataḡḡiḡmik inḡmun. Iḡuk

iñuuruuq tamatkunuuna taluqsrağumiñaitchuq maligutaksramik. ²⁴ Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutinigaat kanigruaqtat pisugruagutituummaan kipiñniugutituummaanlu. ²⁵ Iñuuniağvigiguptigu Ipqitchuaq Irrusriq, ki aňalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. ²⁶ Kamanağniłuta isrumaruksraungitchugut uvaptiknun, qinnaguksaagutingiguta avatmun siqñakkutingigutalu.

6

Ikayuutititchi Avatmun

¹ Aniqatiumaan! İlaksi anjuraukpan killukuakikun ilipsi aňalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksrağigiksi taamna iñuk piisaangihikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aniqusraaqtitpiaqmisi. ² Ikayuutititchi avatmun sakiqniulikimun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumaiñliugutipsigun. Taatnağupsi tupigillapiağniağiksi maligutaksraq Christ-ñum qaisaņa. ³ Kiñapayaaq iñuk isrumagumi nakuutluñniłuni atlaniñ, suungiññağmi, kinnillapiaqtuq inmiñun. ⁴ Iñullaa naipiqtuğli inmiñun Agaayyutim sivuğaani surağalı nakuupmagaan. Suragağli nakuuniqpan isrumakkutigillautagañiaqtuq inmiñik. Kamasraagumiñaitchuğaasriñ nakuutluñniłuni atlaniñ. ⁵ Atakkii iñullaa isivğikkauniaqtuq iñuuniağmimigun.

⁶ Iñuk ilisautikkauruag Agaayyutim uqalıñik qaitchiruksraupmiuq ilisautiruumun suurağmiñiñ. ⁷ Ukpiqsasqasri, kia-unniñ Agaayyun mitautigiyumiñaitchaa, atakkii iñuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuñiğmisun, atrilugu nunaliqiri katitchiñiaqtuq qanutchiñik nautchiikkağmiñik. ⁸ Taatnamik iñuk tunñaviqagumi inmiñun akuqtuiñiaqtuq piyaqquikimik isruitchuamik, aglaan iñuk aňalatiqagumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq iñuulikimik isruitchuamik. ⁹ Aasrii mingūutaiñlakput nakuurualiqihiq, takku qapinaitchupta Agaayyutim akiliviksrañani akuqtuiñiaqtugut. ¹⁰ Taatnaqhuta, piviksraaqtilaaptiktun ikayuğlavut iñupayaat, suvaluk tamatkua ukpiqsriqataaurat.

Aqulliich Kiliktuutitlu Pağlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka anipiaqtut. Taatnağlugu ilitchuğitlasrigisi uvamnun aglaagitilaanitiñik. ¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutin ukpiqsriuat isrumatqugaasri nalaunñaniłutin tupigikamitruñ maligutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsu-niağasrugalutin malikkumin Christ-mik kikiaktuutikkauruamik. Taatnaqhutin nunurigaasri nalunaitñutchiqplusri. ¹³ Nalunaitñutchiqurriruat malingitmigaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaat nalunaitñutchiñiksraqsi kamasraagutigiñhiñaguklugu nalunaitñutaņa timipsi. ¹⁴ Aglaan uqavigaagutiqaqtuņa kisanik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun kikiaktuutriviñmi kanigruaqtat tuquñararug uvamni, sulipakma kanigruaqtam aňalatlaiqłuņa. ¹⁵ Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisan iñuum nalunaitmiutaqalıhalu naagaqaa nalunaitmiutaiñhalu suutaungitchuq, aglaan iñuum anniqsuqsimalha nutaamun iñuulikimun Christ-kun. ¹⁶ İluqagmin aňalataaurat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaagigai tamatkua iñuich, Israel-aagmiupiağugugich. Tamatkua Agaayyutim qinuiññañalu ilunñuktanalu pigigaat.

¹⁷ Uvakñaniñaglaan kia-unniñ iñuum pimaqłuutitqiñgillija, takku qilğut timimni qiniqtitkaat savaktaagruupluņa Ataniğmun Jesus-mun.

¹⁸ Aniqatiumaan, iluaqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayugumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuħhagun Agaayyutim. Tuyuġigitka ukua tuyuutit iñuiñun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniagli suli tutqiksillusi.

Quviasaagŋusiat Christ-miñ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirikkaqput Christ-kun iluqaitñik ikayuutinik pakmakŋaqtauruanik. ⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iñiqsigaluaqani nunamik. Piqpakstriħigmigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisaillutalu sivuagŋmiñi. ⁵ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguagukhuta inmiñun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisuħigmigun. ⁶ Nangaglakput Agaayyun atakkii iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iğñigmigun piqpagikkağmigun. ⁷ Christ-ŋum tasuğniğaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ auni tuqquitipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uktuğnağumiñaitchuakun iħuaqqutriħigmigun. ⁸ Taatnaqami atqunallapiaq iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik. ⁹ Agaayyutim isrumatupağataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviğaa nalunaqtuaq sivunniugutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniugutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum taŋiğaa pakmapak. ¹⁰ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iñiqtapayaat qilaŋmiļu nunamiļu atautchimuquplugich Christ-mi Atanguruami supayaami. ¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqagaqtuq supayaamik maligutlugu sivunniutigikkağmigun. ¹² Sivulligigaatigut iñuich niğiuğaaqtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamanahhanik iñuuniaħaptigun. ¹³ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniqsuğiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkağmigun iñugiliutitilaqsi, iñuktun nalunaitchiqmatun suurağmiñik ilisimanaqsipkaqlugich pigitilaanitñik. ¹⁴ Taamna Irrusigiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanjanik akiqsruutigikkağmiñik uvaptiknun suli piqagnaqtillaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiñik. Taatnağuta nangaglakput kamaŋaqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayulha

¹⁵ Tusraagiga ukpiqsriħiqsi Atanguruamik Jesus-mik piqpakstriħiqsiļu iluqaitñik iñuiñik Agaayyutim. ¹⁶ Taatnaqluŋa nutqautingitchiga quyyatiqaliğaa ilipsitñik, itqagiplusri ataramik agaayukama. ¹⁷ Iniqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kamaŋaqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi ilisimatlasriļu suli kaŋiqsitlasriļu pisuħa. ¹⁸ Iniqsruqmiuŋa ilaanun aŋmaquplugich isummatisri qiniquplugu qaumangaa, suli kaŋiqsipkaquplusri niğiuğkamik ilaan qaisaŋanik uvaptiknun tuqluutmigun suli ilitchuğipkaquplusri inuŋaiħhanik kamaŋautim Agaayyutim iñuiñ paitchaktaagikkaŋatnik. ¹⁹ Iniqsruqmiuŋa Agaayyutmun ilitchuğipkaquplusri uktuğnağumiñaitchuamik saŋŋianik ikayuqupluta ukpiqsriuranuruagut. ²⁰ Taavrumuuna kamaŋallapiaqtuakun saŋŋiagun Agaayyutim aŋipkağniğaa Christ tuquħiğmiñ, aquvititluguasriiñ ilaan taliqpiŋmiñun qilaŋmi. ²¹ Agaayyutim Christ inillakkaa qaukliuplugu taapkunuŋa aŋalatchisiqapayaaqtuanun saŋŋiqaqtuanunlu suli atanipayaanunlu. Kiñaunniiñ saŋŋiqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumanik tikitchuksrami. ²² Agaayyutim Christ

anjalatchipkaġaa supayaaniglu iñupayaaniglu nanipayaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukligūqtitkaa ukpiqtuanjuruapayaanun, niaquq anjalatchikmatun timimik. ²³ Takku ukpiqsriuruapayaat Christ-ñum timigigai. Tamatkua naamapkaġaat Christ-ñum timaa atakkii Christ-ñum naamapkaġai supayaat nanipayaaq.

2

Tuquliġmiñ Iñuutġmun

¹ Iluqasri tuqunaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritłaitłusri Agaayyutmik killuqsaqhusri. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma. ² Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitchuamik anjalatchirrutimik silami, malikługu iñuuniagusia nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñuñni tupiksriñgitchuani Agaayyutmik. ³ Taatnatun iluqata iñuuniagaluaqtuani kimmutiġruanagun timipta, quyaliplugich pisukkanj timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktun tupiksriñgitchuat Agaayyutmik uvagut piyaqquġniaġaluaqtuani qinnautaagun Agaayyutim. ⁴ Aglaan Agaayyutim ilunñuktanjan kamañtuq suli piqpagillapiaġniġaatigut. ⁵ Tuqunagaluaqtitluta killuġmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Iħuaqutaagun anniqsukkaursri. ⁶ Anjitiqiksitkaatigut tuqunaruaniñ piqataupluta Christ-mi suli aquppiqatautlasripluta irviani Christ Jesus-ñum qilañmi. ⁷ Taivrumanı tikitchuksramı Agaayyutim qiniqtitchukkaa uuktuġnaġumiñaitchuaq iħuaqqutriħi uvaptiknun aasriñ ilisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksrillapiaqtilaani uvaptiknik Jesus Christ-kun. ⁸ Iħuaqutaagun anniqsukkaursri tumigiplugu ukpiqsriħiq. Anniqsutłaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriaġigiksi Agaayyutmiñ. ⁹ Kiñaanñiñ annautriħiñiñunigumi inmiñik savaallautaqaħiġmigun taamna iñuk uqavigaagutiqaġayaqtuq. Aglaan annautraunġitchusri savaallautaqaħapsigun. ¹⁰ Agaayyutim nutaagūqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunniġniġaa inilġaanımma iñuuruksraupluta taatna.

Atausriñjuqatigiħiq Christ-mi

¹¹ Itqagisiun inilġaan aniħiqsi Jew-ñunġitłusri. Jew-ñuruat nalunaitmiutħiġniqsuat timimiknik qaahniñakun taiyuutiqaġniqsut ilipsitñik nalunaitmiutaiħaanik. ¹² Itqaumalugu taimani atausriñjuqatigiñaitkiksi Christ. Avakñaqtaursri nunaqataunġitłusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiñjapsi Agaayyutim sivunniugutigikkanjanik iñuñmiñun suli iñuunianjapsi niġiugaitłusri suli naluplugu Agaayyun nunami. ¹³ Aa, ilaatni unjasrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum auna maqipkakkauruaq tuqquťipmatigut. ¹⁴ Pakma iluqata qiniñiñiñaqatugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñunġitchuatlu atinġitmata uumikkutiplutiñ Christ-ñum atausriñjutlasipkaġai, siqumitkaa avgutauruam katchiñ tuqukami sannigutami. ¹⁵ Suutaunġiqsitkaa Jew-ñuruat maliġutaksrañja tillisituummaan. Atausriñjuqtitkik Jew-ñuruq Jew-ñunġitchuaġlu malġuugaluħhakniñ. Taavrumuuna qiniñiñiñaatlasripkairuq. ¹⁶ Tuquliġmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutigiħiħak tuqquťkaa ilauraagiiksitlugik iluqaaknik Agaayyutmun. ¹⁷ Christ aggiqsuq quliaqtuagiaqhuni qiniñiñiñamik ilipsitñun Jew-ñunġitchuanun unjasrikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi. ¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitlasrigikpuk Aapauruaq atautħikun Ippitħuakun Irrutchikun. ¹⁹ Taatnaqhusri avakñaqtaunġiqsusri iglaanuplusriħu, aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim iñuñiñiñi suli Agaayyutim tupiqatigiliutigaasri. ²⁰ Nappakkaurusri lilaa turvinatnun uqqiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ piitħuillapiaġaqtuq uyaġaġigaa taavruma turvim. ²¹ Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqqiqsauruq payanaitłuni, aasriñ agaayyuvikpaguqsaiñaqtuq iniqtaupluni piqutigiplugu Atanġuruq. ²² Ilaagun ilłataupmiusri tuppiamun Agaayyutim irvigikkanjanun ilaan Ippitħuakun Irrusriagun.

3

Paul-ñum Savautigai Jew-ñungitchuat

¹ Uvaña, Paul, tigutaanuruña pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuaqtunakii tusraayugaagiksuamik Christ-kun ilipsitñun Jew-ñungitchuanun. ² Tusraañaniguknağiksi Agaayyutmun tilisitilaaga quliaqtuaqupluna ilipsitñun Jew-ñungitchuanun Agaayyutim ihuaqqutrisaanik. ³ Aglallaksimagaluaqtuna sivuani Jew-ñungitchuasi inugiliutitlapsitñik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagviğñigaa taamna nalunaqtuaq uvamnun. ⁴ Aasrii agliqigupsigin aglaatka puttuqsriñağiksi qanutun kanjisisiqatilaaga nalunaqtuanik Christ-kun. ⁵ Taimakñaqana kiñuviağiich sivuptikni ilisimangitchut taavrumiña nalunaqtuamik sivunniugutmik, pakmaasriñ Agaayyutim sagviğaa ipqitchuanun uqqiraqtaiñun sivuniksriqiraunijnunlu Ipqitchuakun Irrusriagun. ⁶ Uvvaasriñ nalunaqtuaq una, Jew-ñungitchuattuuq akuqtuitlasriplugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkanik inuñmiñun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-ñum, piqatautlasriplugillu akiqsruutaani Christ Jesus-ñum. Jew-ñungitchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpigiliutikamitruñ tusraayugaagiksuaq Christ-kun ittuaq. ⁷ Agaayyutim savaktiksraqtaagigaana uqautritqupluna marrumiña tusaayugaallautamik ihuaqquatikamiña uvamnun annautipluna sanñimigun. ⁸ Kamanaiññiqsrauruña iluqaitñiñ inuiñiñ Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa ihuaqqutriñi uvamnun quliaqtuağitquplugich inuñaiapiaqhutiñ ikayuusriaksrirtutai Christ-ñum Jew-ñungitchuanun, ⁹ suli inupayaat kanjisiqtuplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiñik. Agaayyutim inñiqsruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsimaagñigaa sivunniugutni aullağniilğatañhaniñaglaan nunam uvuñanunaglaan. ¹⁰ Pakma tumigiplugich ukpiqtuanuruat Agaayyutim sagviğukkaa sivunniugutni tamatkununa añalatchisiqatuanun sanñiqaqhutiñlu qilañmiittuanun. Taavrumuuna kanjisiñağaat isrumatulha Agaayyutim atlaupluni inuñiaktuatigun. ¹¹ Taimakñaqana Agaayyutim sivunniutiginiğaa sivunniugutni atuumapkağniagniplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun. ¹² Pisigiplugu ukpiqsriñiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutailłuta taluqsrautaigłutalu. ¹³ Nagliksaaqtuna pisigiplugu quliaqtuağiga tusaayugaagiksuamik ilipsitñun. Taatnaqłuna inñigipsi qapiqtaqunğitlusri. Nagliksaağutriğiga ilipsitñik ikayuutigigisigiksi.

Piqpaksriñha Christ-ñum

¹⁴ Tamanna pisigiplugu sitquqłuna agaayuraqtuna Aapañanun [Atannapta Jesus Christ-ñum], ¹⁵ Aapauruamun ukpiqsriurapayaanik, qilañmiitpata naaga nunamiitpata. ¹⁶ Agaayuraqtuna Agaayyutmun inuñaiłapiaqhuni kamanautiqatquamun sayyiquplusri irrutchipsitñi ilaan Irrutchiğmiguñ. ¹⁷ Agaayuraqmijuña Christ nayuutitquplugu uummatipsitñi ukpiqsriñikun, suli iluqasri inuñisri kanñiquplugich payañaiğlugich piqpaksriñhani. ¹⁸ Agaayuraqtuna taatnatun kanjisiqtasritquplusri ukpiqsriurapayaatlu qanutun iraqtutilaanjanik, taktilaañaniglu, ititilaañaniglu, qutchiksilaañaniglu piqpaksriñhan Christ-ñum. ¹⁹ Agaayuraqtuna ilitchuğitlasritquplusri qanuq urrautaitłuni piqpaksriñhanik Christ-ñum. Taamna piqpaksriñiq kamanapaitłuni ilitchuğimmaağiksiyumiñaitkikput iluqaan. Iluqagmi iluqnaułhan Agaayyutim immiumaagñigaa inuñiqsi inuqsrañaiğlugu. ²⁰ Agaayyun inuñaiłapiaqhuni sanñiqaqtuq, aasriñ ilaan savaaqalha ataramik qaanjummatiruuq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniñ isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitłuni sanñimigun. ²¹ Ukpiqtuanuruapayaat nangağlitruñ Agaayyun Christ Jesus-kun qañapak taimuña. Taatnatuq.

4

Atausiuhq Christ-kun Atautchisun Timitun

¹ Isiqsiviñmiittuñ aatakkii pigipluñ Atanguruam. Agaayyutim tuqlugaasri. Taatnamik pitchuksaagipsi iñuutquplusri maligullugu Agaayyutim iñuutqurrutaanun ilipsitñun, ² atchigusri ataramik piisaangillusrilu, manimmisilusri avatmun sulii akuqtuutilusri piqpakkutigiilikun. ³ Pisuqtilaapsiktun atausriñjuumaagitchi Ippqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriñjuqtittusri qinñuiññakun. ⁴ Agaayyutim tuqlugaatigut piqatigiiqupluta ukpiqsriruani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niguganikhuta atautchiiñamik, ⁵ ataniqaqtugut atautchimik, ukpiqsriñiqagtugut atautchimik, paptaaqsiliqaqtugut atautchimik, ⁶ Agaayyutiqaqtugut atautchimik Apaauruamik iñupayaamun, qaukligikkañat supayaat sulii savaktuq supayaakun sulii iñuuruq supayaani. ⁷ Atausriullaapluta aatchuusriqaqtugut aatchuutinik maligutlugu iñuuaqutrisaa Christ-ñum. ⁸ Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigigaa uqakigmiñi,

“Mayuñiqsuq pakmuñ
aullatripluni tigutaagikkañiñik uumiksrin,
sulii qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun.”

Psalm 68:18

⁹ Nipliqami “Mayuñiqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva, mayuqsanaiññañmi atqaaqaaqtuq atchinqiñsrapiağatananun nunam. ¹⁰ Taamna tarra atqaaqtuq atausiñauruq mayuqtuq qutchiniñsramun qilañmun qaaniquğich, pakmaasiñ Christ nayuutitlasripluni nanipayaaq. ¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun,” ilañich uqqiraqtiksrauplugich, ilañich sivuniksriqirik-srauplugich, ilañich quliaqtuaqtiksrauplugich, ilañich agaayuliqsiksrauplugich ilisautriksrauplugillu. ¹² Christ qaitchiruq aatchuutinik itqanaiyağiaqlugich Agaayyutim iñuiñ savaaksrañat ikayuiñkun, makitammaağiliksranañatnun ukpiqsriuat timigikkañ Christ-ñum, ¹³ atausriñjuumaagviksrauplunaglaan ukpiqsriilikun sulii ilisimapiagağviksrauplunaglaan Iğñinaniq Agaayyutim sulii iluqnağviksrauplunaglaan iñuğuguta Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁴ Tarra inñaiğñiaqtugut iligauratun maliksuağuruuatun. Umiatun tinjaturuatun qanutnamunliqaa anuqñkun, taatnatun anjalatingiğñiaqtugut killukun ilisauttutinñun kinnitñinñiaqtit iñuich. Piasasrukimiktigun killukuaqtitchiñiaqtut ukpiqsriuanik iñugungitchuaniksulii Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriñ piqpakkutigiigupta avatmun qiniqtitlugu surağallaptigun, ilisaiñagisirugut Christ-tun ittuatun qaukligikkañatitun ukpiqsriuat. ¹⁶ Iluqaan timi anjalatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriupayaat anjalatiqaqtut Christ-mun qaukliuruamun. Timi tigummisiqaqtuq napyaatigun, ilinjalaa savaaqahutin naupkağiaqlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun ilisaiñaguguta Christ-tun piqpakkutilikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanguruam uqautritqugañ qapinaiqluñ tarakñaniñaglaan iñuuniusrigaqungitlusri Jew-ñungitchuatitun. Isrummatinich suuyumiñaitchut. ¹⁸ Isrumañich taaqsiplutin aasriñ kanqisilguitchut. Nalupiallaktut uqayunaitlutinlu. Taatnaqhutin ilaliutiyumiñaitchut iñuuhimun Agaayyutim qaisañanun. ¹⁹ Sugingiqługu qanuq iñuuniaqitñ qaisağiplutin inmiknik pisugruağutaanun timim savaağiplugu qaayugnaqtuapayaq urrautailaakun.

²⁰ Aglaan ilipsi, ilinğitchiksi Christ taatna. ²¹ Ilumutun tusraagiksi kanqisiplugu qanuq Christ-mun iñuuniaqutillaqsi. ²² Iitkiksi iñuuniaqtuiñagumiñaiñiqsi sivuanisun. Taatnamik piiqsaksrağigiksi iñuuniağruaq piungiqsitchiruaq kinnitñikhuni pisugruağutaagun timim. ²³ Iitkiksi nutaagutuksrauhiqsi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴ sulii atitquiqsi nutauruamik iñuñmik atipmatun atnugaamik. Agaayyun iñiqsiruq taavrumiñ iñuñmik ittuamik inmisun ilumutun nalaunñaruadikunlu ipqilikunlu.

25 Taatnaqlugu sagluqsrunaigumuusi. Ilumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku ukpiqsriruanupluta atausriurugut timaani Christ-ñum. 26 Qinnanñigupsi killuqsautiginiagasiuñ. Sigiñiq nipipkañniaqnagu qinnaksimanñaqpich. 27 Tuungagmun akiilipkañniaqasri. 28 Iñuk tiglitaqtuaq tiglitanigligi, aglaan sakkaqli atuqlugich argañni sagluqsrunaqani, aatchuutiksranikkumuñ inuqsriuqtuanun. 29 Uqautigiyumiñaitchiksi atniummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuutiksraq sivutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitñik ikayuusriaqagumuut. 30 Aliatchaktitañniaqasiuñ Irrusria Agaayyutim. Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalunaitmiutchiqasri Agaayyutmun, tasuiñiaqtuam ilipsitñik taivrurmani uvlumi. 31 Uumisugruagutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktaqasi. Nipaalaruñaqasi uqamaqluutisunqasilu, suli qanusripayaamik pigiitichualiqisunqasasi. 32 Aglaan ihuaqutilusri piqpakutilusilu avatmun. Natqigutilusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqigutipmigaasri Christ-kun.

5

Iñuuniaqitchi Qaumami

1 Taatnamik tuvraqsiuñ Agaayyutim surağalha takku piqpapiplusri ililgaagigaasri. 2 Piqpakutiqaqitchi atlanun iñunñun maliguaglugu Christ-ñum tuvraaksriutaa. Piqpapipluta qaiññiqsuq inñiñik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautaiğukhuta. Taatna pikami quyalinigaa Agaayyun taipkunatun ikipkaiplutin tunillaqtuqtuaturun.

3 Agaayyutim iñugipmasri atlaliqirusraungitchusri qaayugnaqtualiqilusri. Kaviuqtuksraungitchusri. Nalliatunniñ nalaunñangitchuq ipqiqsiltutin iñugiliutipkaqtuani Agaayyutmun. 4 Uqautiqaqtuksraungitchusri kanñunaqtuanik suungilaaniglu asrihiquatiniglu. Tamatkua nalaunñangitchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksragigiksi Agaayyun. 5 Nalupqiginigisiuñ una, Kiñaliqaa sayunaaqtuaq iniqagumiñaitchuq añaayyuqautaakni Christ-ñum Agaayyutimlu naagaqaa iñuk qaayugnaqtualiqirusaq naagaunniñ kaviuqtauruaq. (Iñuk kaviuqtauruaq ilumutun agaayyutinñualiqirusaq.)

6 Kisumununniñ iñunñun kinnipkaqasri imailaakun uqautinñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisiruaq iñunñun tupiksriñgitchuanun ilaanik. 7 Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinñitñi. 8 Ilaatniimma ilipsipsuuq taaqtuamitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumağuqtusri Atanguruakun. Taatnamik qaumautiñagumausi iñuunialipsitñi. 9 Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuunialipsitñi nakuuru-aliquirusri nalaunñarualiqiplusri ilumutuuruualiqiplusri. 10 Iitichugituiñaqsiuñ akuqtuyunaqtuaq Atanguruamun. 11 Piqasriqsuutinasri iñunñun pigiitichualiqirusanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. 12 Takku kanñunaqtuq uqautigisraqtuninunniñ iñuich nalunautchiplutin pigiitichualiqutinñitñik. 13 Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitichualiqutinñich tarra qinignagaqtut. Tarra qanusripayaaq qinignagaqtuaq qaumamiittuq. 14 Taatnaqlugu nipliñiqsuq, itna, “Siñinñiaqpat! Itignaqsigaañin.

Makittin akunğatniñ tuqunaruaniñ.
Christ-ñumli qaggutiyumagaatin.”

15 Qaunatqiağillapiaglugu qanuq iñuuniaqtilaaqsi, ingigusri iñuktun isrumatuitchuaturun aglaan iñuktun isrumaturuaturun ililusri. 16 Savaaqallautaqagñiağusri piviqanñapsi, atakkii iñuurugut uvlugitichuani ugluvak. 17 Taatnamik ingigitchi iñuktun isrumatuitchuaturun aglaan kanñiqsimmaagiksilugu pisulha Atanguruamun. 18 Imiliqasri taanñagmik atakkii qilhuğniagaasri, aglaan analatittitchi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkağniagaasri Agaayyutmik]. 19 Uqagusri avatmun quyyatinik atuutiniglu Iitqusriğikusam aatchuutaiñik, atuğusri igñallautamik uummatipsitñiñ Atanigmun. 20 Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaaqatigiich

²¹ Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsrihiqsi Christ-mik. ²² Nulianjuruasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanguruamik. ²³ Uinjuruuq qaukligigaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukligigaa ukpiqtuanjuruat. Ukpiqtuanjuruat timigikkañi Christ-ñum, aasriiñ ilinjich anniqsuutiqaqtut ilaaniñ. ²⁴ Atrilugu ukpiqtuanjuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianjuruat kamaksriñich uimiknik sulipayaagmikni.

²⁵⁻²⁶ Uinjuruasrii, piqpaksrisitchi nuliapsitñik, Christ-tuntuuq piqpaksriruatun ukpiqtuanjuruamik tuqqutrikami ilinjitñik ipqiqsityağukhugich Agaayyutmun uqalhgün, sulı salummaqamiqich igguutiksraqtugrikaagun imigmik. ²⁷ Christ-ñum injmiñuktitchukkai ukpiqtuanjuruat kamañaqsilugich piññaqnaqsilugillu, taqsraqtaillugich imuhunaurailugillu sulı salummaglugillu qanusripayaamiñ pigiilisauruamiñ. Ukpiqsriruat ipqitchuksraurur patchisaillutin. ²⁸ Uinjuruat piqpagiraksragigaich nuliatin timimiktun ililugich. Takku anun piqpaksriruag nuliağmiñik piqpaksriruq injmiñik. ²⁹ Piitchuq anutmik uumiksriruamik timimiñik. Aglaan nigipchağagigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-ñum qaunagipmikai ukpiqtuanjuruat. ³⁰ Takku uvagullaa ilaviñigigaatigut ilaan timaan. ³¹ Agaayyutim makpiğaanani aglausimaruq, itna, “Taamna pisigilugu, anutim unitkisigaa aapanilu aakanilu piqasiutiluni nuliağmiñun, tarra iluqatikaasrii atautchisun timinigutik.” ³² Taamna uqalha Agaayyutim sagvigñigaa kamañaghuni nalunaqtuanjuruuq, aglaan kanıqsigiga taavruma uqalhum uqagitilaña Christ-mik ukpiqtuanjuruani glu. ³³ Aglaan uqagipmigaasri, anutillaam piqpagiraksragigaa nuliani piqpagipmatun injmiñik, sulı nulianjuruam kamagilugu uini.

6

Iyaalugruillu Anayuqaallu

¹ Iilgaanjuruasii, tupigisigik anayuqaasi Atanikun. Taamna nalaunjaruq. ² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna— ³ “Pillautauñ itchumuñ ilipnun sulı utuqqalilğatağutin iñuuyumuutin nunami.” *Exodus 20:12*

⁴ Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitunğasi, aglaan iñukkuksaqsiginj natqiksruutilugich sulı isilğiqsuğlugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵ Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkununa qaukligikkapsitñun nunami taluqsrihikun kamaksrihikunlu, savautillaautapiaglugich qanutitanailusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik. ⁶ Savautrillautagusi ataramik, aasriiñ quyalitñinñiaqasri qauklipsi takkuatniñhiñaq, aglaan savaktinısun Christ-ñum savaaqagitchi pisulhanik Agaayyutim piyumalaağlusri. ⁷ Tarraasriiñ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautripmatun Ataniğmun, iñunñik savautriñgitmatun. ⁸ Iisimatqugipsi kisupayaam akiliusriaqagnañhanik atisrilugu Ataniğmiñ savaallautagmigun, savaktaagrugaluññağmi unniñ qaukliugaluññağmi. ⁹ Qaukiuruasii, taatnatuntuuq irrutisigin savaktisri atisilugich. Anıqsraaqtusrunaqnagich, ilisimalugu Ataniqahıqsıptuuq qılani akilıqsuiñiaqtuaq atunim.

Anuyautnaña Agaayyutim

¹⁰ Aqullıqsaami, sayaqagitchi ukpiqsrihıpsigun Agaayyutmik sulı tunñasrimahıpsigun sanñjanun. ¹¹ Atilugu iluqaan anuyautnaña Agaayyutim, makitalguyumuusriñ qayuktitağlugich pisaasruğmigautai tuunğaum. ¹² Anuyangitchivut iñuich timiqaqtuat, aglaan anuyaktugut akillilıqğugich sanñiñıglu pigiilıqıthum atanguruatlu pigiitchuat anjalatchiruat iñunñik marrumani nunami, sulı akillilıqğugich irrusriqıñıllu silami. ¹³ Tarraasriiñ atuqsıun anuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaña. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusilı sayaktulusri. Aasriiñ anuyaguıgıpsi makitasrugaağisirusri. ¹⁴ Makitatitchi itqanaiyağusri. Tapsiuraagıksilusi ilumutuuruamik, satqagutilusriñ

nalaun̄aruaḡimik. ¹⁵ Kamiktummaaḡiksuatun il̄ilusri quliatuaḡilugu tusraayugaal-lautana q̄iñuiññaqautrīlhum. ¹⁶ Ataramik atuqsiun̄ sam̄ḡuana ukpiqsrīlhum qami-titchitlaruaq ikualaruanik qaḡruiñik pigiitchuam. ¹⁷ Atilugu nasrautaa anniqsuḡiam, sulitigulugu Agaayyutim uqal̄ha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun aṅuyal̄ipsit̄ni. ¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich in̄iqsrul̄ipayaapsit̄ni ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiñaḡusri qapiqtasun̄aqasri in̄iqsrut̄rīl̄ipsigun ukpiqsriuanik nanipayaaq. ¹⁹ Uvvasuli agaayutiluna Agaayyutmun aatchuquluna uqaksramnik quliatuaḡuluna kan̄iqsiññaq̄it̄llugu nalunaqtuan̄anik tusraayugaaḡiksuam taluqsrautail̄aakun. ²⁰ Uqqiraqtigigana Agaayyutim isiq̄taun̄ñaḡmaun̄niñ. Agaayutitchi quliatuaḡuluna tusraayugaaḡiksuamik taluqsrautail̄aakun uqal̄iksrap̄tun.

Paḡlasuiqsaaḡutit

²¹ Aglaan il̄isimatqupm̄igipsi qanuḡitilaamnik. Tychicus-ḡum piq̄pagikkaq̄put aniqatvut tuniqsimapluni savautiruaq Ataniḡmun uqautiniaḡaasri supayaanik uvapkun. ²² Pisigiplugu taamna tuyuḡigiga il̄ipsit̄n̄un il̄isimatqup̄lusri qanuḡitilaapt̄iknik, sulitilaanun pitchuksaaq̄plusri.

²³ Agaayyutimtuq Aapauruam sulit Atanḡuruam Jesus Christ q̄iñuiññaq̄q̄it̄llisi piq̄-pak̄t̄uq̄q̄it̄llis̄rīlu avatmun ukpiqsrīlikun. ²⁴ Uvvatuq Agaayyutim iḡuaq̄q̄utrisaa illi iluq̄anjit̄n̄un piq̄paksriuanun Atannapt̄iknik Jesus Christ-mik tuniqsimaruanunlu isru-anunaglaan. Taatnatuq.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹ Atanguruakun tuyugiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiiñ utigumiñañniqpan quviatchaktinniagaana uqautiaqsikpana qanuq iñuuniañapsitñik Agaayyutikun. ²⁰ Atakkii piitchunja atrinjanik ilaan qaunakkiagiksiksrapstñik. ²¹ Iluqatinj atlat isumaaluutigigaat suliksraqtinj, ilinich suqutiksriñitmiut tusaayugaallautamik Christ-kun. ²² Aglaan Timothy ilitchuñianiksimagiksi tunñavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluqnaugvigioplugu quliaqtuaqañhi tusaayugaagiksuumik atriplugu iññiq ikayuiruaq aapamiñik. ²³ Taatnamik tuyugihñiñaaguñigiga qilamillapiaq ilitchuñianikkuma qanuq uqaqsittaañhamni inillakpatña. ²⁴ Aglaan tunñavigillapiañigiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiñhiñaaguñiksraña Philippi-mun.

²⁵ Utiqtitaksrañigiga Epaphroditus tuyugigaluakkaqsi ikayuqupluna inuqsriullaamni. Ilaalu uvañalu aniqatigiiksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akilñiqsuqñugich uumik-sririt Agaayyutmik. ²⁶ Aipkatqiaqsiiga aisuliqmipman ilipsitñun suli ihuilliuqutigioplugu tusaahiqsi atniññañniplugu. ²⁷ Atniññallapiaqmipñunilu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligioplugu sayyitqikkaa, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqñugu tuquniñumi ilanayañaa alianniukña pakma. ²⁸ Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkañukkaluañigiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayañaaasi aasiiñ ihuilliqñigiga uqigñipsaañayalgitchuq. ²⁹ Taatnañlugu pañlayumagiksi quviasuutigillapiañlugu Agaayyutikun. Kamakutiqañlugich iñuich ilaatun ittuat, ³⁰ atakkii sugingiqñlugu iñuñhi savakhuni uvamnun tuquqyayaqhuniunniñ. Savautigaasi ikayuqñuna ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

Iñumun Nalaunñaruatiq

¹ Aquilliulugu, ilauramaañ, uqautigisukkaña una: Quviasuutigisiun Atanguruuq Agaayyun. Algaqsruutinñuligumiñaitchipsi tamatkunña tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitchupsunñ annaumapkañaasi. Itnauvva: ² qaunakkiagigitchi tamatkunakña iñunñiñ pigiitchuaniñ siqupsihñiñaqtuaniñ timimik qipmisun iliplugich. Ilinich ilisautriraqtut nalunaitñutaqaqtuksrauniplusi timipsitñi qitunñagiliutipkañukpupsi Agaayyutmun. ³ Aglaan uvagut ñumun qitunñagillapiañaatigit Agaayyutim pisigisrunaqañagu timivut nalunaitñutchiññilugich. Agaayyuvigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtiliqhuta suli nangagikput Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq nutaamik. Ukpiqsriyumiñaitchugut qaahñiakun annautiniññiluta. ⁴ Aglaan uqaviutigikpatrunñ anniqsuliqtinj tupiksriñlunñ qaahñiakun tavra uqaviutigitlukkayañigiga, itna, ⁵ nalunaitñutchikkaurunña tuvraqñugich Jew-ñuruat atuiragñihat tallimat piñasut uvlut atuumaanikmata. Israel-aanullapiaqtunña aniñipkun, iñuguqataupluna Benjamin-nañmiuni, auga avuñlaaq Hebrew-piañataq. Tupiksriñunña tillisipayaañitñik Jew-ñuruat maligutaksrañata Pharisee-ñupluna. ⁶ Piyummatiqaqñaitñunña ihuilliuqtitchirunñaunniñ ukpiqtuanñuruanik. Iñuk nalaunñaruahñiñaupman tupigilugich maligutaksrat kia-unniñ patchisigiyumiñaitkaa. ⁷ Suragahipayaatka kamanallapiañaluaqtuunniñ uvamni sivuani—pakmapak ayaligitka atakkii anniqsuliksramnun tunñavigisukkiga Christ kisan. ⁸⁻⁹ Iñumun ayaktuiñaligitka. Supayaat tamatkua sapluñhiñañaatña ilitchuñiñiksrañaniñ Christ Jesus-ñum. Pakma ilitchuñisullapiañigiga ilaa Ataniñgilitikisrañagun. Suapayaaqñuñi isummatigiliutigiga sumun atugumiñaitñlugu pakmaaglaan inugitlukkiga piqañiksraña Christ-mik piqasiutilunña ilaani. Tavrakñaaglaan isumatiginñaiqsunña uvamnik nalaunñasiyumiñañluna sivuñaaani Agaayyutim tupigiuraahñiñañlugu maligutaksraña, aglaan tunñavigiliutigiga Christ kisan anniqsuqtiksraña. ¹⁰ Pakma ilitchuñisukkiga Christ suli sañña añipkairuaq ilaanik tuquligñiñ, suli nagliksaaqtitaunña ilaatun, tuquyumalunña ilaatun. ¹¹ Nalupqiginjitchiga iñuñhiga Christ-kun añitqikkisipluna tuquligñiñ.

Aqpaqsruuq Akimasaqtuni

¹² Uqautigiyumiñaitchiga atriliutianiñiluna Christ-mi naagaqaa ataramik iñuutlasiluna Christ-tupiağataq. Aglaan sakuuktunusuli Christ-tun ilisaiñağukluna iñuuniagumiñaqsiplunalu ilaatun. ¹³ İlauramaañ, ilisimaruna taatnailiñisilaamniksuli. Atausiq pisullapiagiga, piiguguklugu itchuukiga aglaan ilisukluna Christ qanuq itqukpana. ¹⁴ Christ-ñum ilitchugipkağaana qanuq piqasiutiliksrapkun inmigun. Atriplugu aqpaqsruqtuaq sakuullapiaqhuni piññaktaaksrağmiñun uvanaptuuq sakuullapiaqmiuna ilisukluna ilaatun. Agaayyutim inmiñik tuqluğaana taatna iñuuniacqupluna. ¹⁵ İluqata naujaniksamaruaguut ukpiqsriiptigun piqasiutipluta Christ-mi taatnaptuuq isummatigaqta atautchimik Christ-kun. Aglaantuuq atlakun isummatigağupsi Agaayyutim kanjipsipkağisigaasi taavrumina. ¹⁶ Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiñaqta piqatigilugu Christ aullağvigianikkaptigun.

¹⁷ İlauramaañ, iñuuniagitchi iñuuniakaptun ilisaaqagusi tamatkunakna maligutchiruanin iñuuniaklamnik. ¹⁸ Atakkii piqaqtuq atlanik maligutchisunitchuanik Christ-mik—uqautigianikkamnik ilipsitñun aasiññ alianniuqtitluna isummatigaqsikapkich—akilliliqsuiruat Christ-ñum tuqulhanik. Piqasiutiniuraqmiñatinlu ilaanun. ¹⁹ Timitin aanguagiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunnin savaatin kanjugiraksrağaluatin, aasiññ aqulliqsaanatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigilhiñaqlugu iñuuniakitiñ maani nunami. ²⁰ Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiragigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niğiugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianiñ ilaaniñ, aasiññ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. ²¹ İlaan simmiğisigai sayaitchuatu tuqurağaqtuatu timivut atriliutilugich inmi kamañaqtuamun tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnağumiñallapiaqmiplunilu atakkii anjalatchipluni supayaanik tavra piuq.

4

¹ İlauramaañ nakuagillapiağipsi suli inuğiplugu piqatauliksraga ilipsitni. Quviatchak-titkipsitna suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhusi napammaagigitchi Atanikun itqagilugu qanutun uvamnun piqpagiligi.

Alğaqsrutit

² Uqautisukkikka ağnak atiqaqtuak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iñuuhigmi Christ-kun qanaagumiñaitlutik suli ilannağiiksitiqikhutik. ³ İlannamaañ tuniqsimaplutin, iniqmigikpiñ ikayuquplugik taapkuak ağnak savaaqaqtuak sakuukhutik siamitchiñaqhutik tusaayugaagiksuamik piqatigipluna sulipsuuq Clement-lu savaqatitkalu; Agaayyutim itqagigai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiğaaniñun iñuulhum.

⁴ Nipliutigianiksimmakkağa sivuani nipliutigitqilgitchiga, itna, Quviasuutigisiun ataramik iñuululiqsi Christ-mi. ⁵ Ki, iñuich ilitchugilitrun Christ ilipsitni iluaqqutriğapsigun iluqaitñun inunun inmiguanğapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitni. ⁶ Taatnağusi isumaaluutiqağumiñaitchusi sumik, aglaan iniqsrutigiñhiñaqsiun. Uvva, iniqsrutigiñhiñaitchusi iluqaitilugu Agaayyun inuğikkapsitnik suli quyalugu ataramik kiggusiaqağapsi. ⁷ Agaayyutim tutqiksitiğisigai isummatisi atakkii taamna qinuiññaq kamanatluktuanuruq kanjisiğimiñ. Agaayyutim uummatisi qinuisaaqtikisigai isumatuiñaqtillusi Christ-mik tunnağupsi ilaani supayaakun.

⁸ Aqulliuplugu, isummatigupsin ilumutuuruuq kamañaqtuaglu nalaunaruaglu ipqitchuaglu iluaqnaqtuaglu, suli isummatigupsigich nakuuruat atlani, suli itqagilugu quyasuglugu Agaayyun nanğaglugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. ⁹ Uvanniñ ilisaaqqtusi Christ-mik akuqtuagiplugu ilaa iñuulipsitñun, tusaaplugu suli qinuiğlugu qanuq tunnağiga Atanguruami supayaatigun. İlisimagupsin ilaa minguiqsiağvigilugulu uvaptun, Agaayyun qinuiqsitchiruaq uvaptiknik nayuutigisuruq ilipsitni.

Quyyatit Aatchuutitigun

¹⁰ Quviasullapiaqtuᅇa ikayutqikapsitᅇa ikayuqqaaqᅇuᅇa sivuani. Taatnaqᅇugu nangagᅇukkiga Ataniq. Iᅇumun ikayuanikkaluagᅇipsitᅇa aasiiᅇn iᅇitchuᅇigigiga piviqangᅇiᅇiqsi ikayuiᅇiksrapsitᅇnik uvamnik taimakᅇaaglaan. ¹¹ Uqautiᅇiᅇitkiga taamna pisigilugu inuqsriuhᅇiga. Iᅇitchuᅇa pisuiqsimaatlasriᅇuᅇa piqagᅇisiᅇuᅇaᅇma aᅇiruamik naagaqaa mikiruamik. ¹² Iᅇisimagiga iᅇnuuniaᅇiq inuqsriuᅇuᅇa naagaqaa susuksiᅇiᅇitᅇuᅇa. Iᅇitchuᅇipmigiga iᅇnuuniaᅇiq ukpiqsriᅇikun susuksiᅇiᅇitkuma naagaqaa nigisukkuma. ¹³ Iᅇnuuniaᅇiᅇiᅇauruᅇa supayaakun ikayuqsᅇiᅇuᅇa Christ-mik saᅇᅇisiᅇkairuamik ukpiqsriᅇimnik.

¹⁴ Naagasuli iᅇuaqutᅇiᅇpsitᅇa ikayuᅇuᅇa iᅇuilliuᅇamni. ¹⁵ Iᅇauramaaᅇ Philippi-mi, iᅇisimallapiaᅇiksi quliaqtuaᅇiga tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakᅇaasiiᅇn aullau-tiplugu atlanun nunaaqᅇiᅇun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuaᅇuruasi qaitchirusi manᅇiᅇnik uvamnun. Quyyatᅇigigiga taamna. ¹⁶ Thessalonica-miᅇtnama tuyuqtusi inuᅇikkamnik akulaiᅇuᅇuᅇ. ¹⁷ Uvvaasiiᅇn niᅇiungᅇillapiaqtuᅇa atlanik aatchuusiaksram-nik ilipsitᅇiᅇn. Aglaan niᅇiugigiga Agaayyutmun piᅇiusiaqalᅇksrapsitᅇnik iᅇuaqquᅇriᅇᅇapsigun uvamnik. ¹⁸ Iᅇisimatquᅇlusi akuqtuᅇitka tuyuutipayaasi Epaphroditus-kun. Inuqs-rangᅇillapiaqtuᅇa sumik. Aatchuutᅇigikkasi uvamnun iᅇumun aatchuutᅇigigisi Agaayyut-mun. Agaayyutim quyagᅇiᅇiaᅇaa taamna. ¹⁹ Aasiiᅇn Agaayyutᅇigikkaᅇma qaitchᅇigisigaasi iᅇnuᅇiaksᅇillapiaᅇlugu supayaamik inuᅇikkapsitᅇnik Jesus Christ-kun. ²⁰ Agaayyutvut Aapau-ruaq kamagᅇkkauli taimuᅇaaglaan. Taatnatuᅇ.

Paᅇlasuiᅇsaagᅇutit

²¹ Nayaᅇaᅇaᅇitkaguᅇuᅇ iluᅇaisa ukpiqsriᅇuat iᅇnuuqatauruat Christ-mi, taatnatuntuuᅇ ukpiqtuat nayuᅇtima tuyuᅇaasi nayaᅇaᅇamik. ²² Iᅇuᅇatiᅇ ukpiqsriᅇuat tuyuᅇmigaasi nayaᅇaᅇamik piᅇᅇukhutiᅇ tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

²³ Jesus Christ-ᅇum iᅇuaqquᅇa nayuᅇtiyumuᅇuᅇ iluᅇapsitᅇi.

ukpiqsrituiñağupsi payañaigusri nuktinnağumiñaigusri suli tigummitqiağikkupsiun niğiugikkaqsi tusraakapsiunaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuanuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvaña Paul uqqiraqtigigaaña uuma tusraayugaagiksuam.

Paul Savautriruq Ukpiqsriruanik

²⁴ Quviasuktunja iğlutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitaukama timipkun Christ nagliksaaqmatun piuna. Taatnamik quviasuktunja naarrusiqaqkich Christ-ñum nagliksaağniñi pisigiplugich ukpiqsriqiruanjuruat, tamatkua timigikkani. ²⁵ Aullağniikamaaglaan savautriğmik Agaayyutim uqqiraqtautqugaaña ukpiqsriru-apayaanun. Taatnamik tiligaaña quliaqtuağutitqplusri tusraayugaagiksuapayaamik. ²⁶ Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanjuruq Agaayyutim iriqsimakkaña imakñaqaña inilğaasaaq. Aglaan pakma sagvigñigaa ukpiqsriruanun. ²⁷ Agaayyutim ilitchuğitqugai qanutun kamañaqtigiplutin nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich Jew-ñungitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ñungitchuani, aasiñ niğiuganiktitusri iñuuliksrapisitñik Agaayyutim kamanautaani. ²⁸ Taamna Christ quliaqtuağigikput iñupayaanun, alğaqsruqlugu suli ilisautiplugu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsriruaguqugikput Christ-kun ililuni iñuguqtuatun. ²⁹ Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, sanñiaqłunja Christ-ñum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2

¹ Iļisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkununjalı Laodicea-miittuanun suli iluqanjitñun qiniqsimaitchuanun uvamnik. ² Agaayyutimtuq pitchuksaallanñağligich piqatigiilhatigun piqpakkutihkun, suli nalupqiginaiğlugu kanıqsıllautaqtilligich nalunaqtuanjanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ñuruq. ³ Christ-ñum kisimi kanıqsımapkağai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksranjanik Agaayyutikun. ⁴ Uqautigipsi taavrumıña, kiñaunnıñ kinnipkağniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik. ⁵ Unasrikkaluanğma ilipsitñiñ piqatauruna irrutchipkun. Iļisimagiga atausınjıqısi suli ukpiqsriğısi payañaıqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktunja.

Iñuullapiağatalıq Christ-mi

⁶⁻⁷ Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniğmik, ki iñuuniağitchi tunñaviqalhiñağlugu ilaa, kanıñıgusri Christ-mi nappağusrılu ukpiqsriğapsıgun, ukpiqsriğısi sanñısaıñağlugu ilisauttusriusriapsıgun ulipkaulalusrılu quyalığmik. ⁸ Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttutitigun suli imailaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutinjich iñuknitñaqtaurut suli ittut anjalarrutaiñiñ sılam, unniısuli ilisauttutinjich Christ-mitñaqtaunğitchut. ⁹ Uvvatakkı iluqağmi Agaayyun iñuuruq inuqsranıqhusri Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰ Uvvasuli atausrıñjuqatigıksıun Christ ilipsıpsuq piqaqmıusri iñuulığmik Agaayyutitñaqtauruamik ilipsitñi. Christ kamağniqsraupluni atanguruq anjalatıpayaañiñ suli sanñiñiñ. ¹¹ Aasrıısuli atausrıñjuqataukapsi Christ-mun, nalunaitñutchiqsaurusri lılaa. Nalunaitñutchiqsauñğitchusri timıpsitñi malığutlugu Jew-ñuruat piłhusıkaanjanat aglaan nalunaitñutchiqsaurusri uummatıpsitñi. Christ-ñum nutaqtitkaasri piıqlugu kanığruaqtaqsi ilipsitñiñ. ¹² Paptaakkaukapsi kanığruaqtaqsi ilıvıqatauruq Christ-mi, aasrıñ sanñian Agaayyutim anıpkagaasri nutaamun iñuulığmun takku tunñaplusri sanñıruamun Agaayyutmun anıqtıktıchıruamun Christ-mik iñuulığmun. ¹³ İlipsi tuqunagaluaqtuani killuqsautıpsıgun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuulığmik piqatautlasrıgaasri Christ-mi. Suli natqıgutıgaasri iluqaitñik killuqsautıpsitñik. ¹⁴ Suliasrıñ piığaa aglausımaruaq akikñaqtauruq uvaptıknun. Aglausımaruam uqautıgıgaa malığutchiñğıqput Agaayyutim iñuuniaqurrutaiñik,

akikṛautiḡuḡluḡu uvaptiknun. Agaayyutim tiguniḡaa taamna aglausimaruaq aasriiṅ kikiaktuutiḡluḡu liilaa sannigutami. Taavrumuuna piigai killuqsautivut. ¹⁵ Aasriisuli Christ tuḡukami akimaniqsuḡ iluḡaitṅiṅ aḡalatipayaaniṅ nanipayaaḡ suli sanḡiṅiṅ siḡam. Christ-ḡum qiniqtinnigaa kisupayaamun sanḡiqatluktilaani ilinṅitṅiṅ.

¹⁶ Anḡua kisumununniiṅ atanniqsinniaqasri nigikkapsigun naagaqaa imikkapsigun unniṅ nigiqpagvikaapsigun naagaqaa nigiqpagvikaatigun tatqilitqikman naagaqaa minguiqsiaḡviksigun. ¹⁷ Taatnatchich iṅuuniaqurrutit Christ-ḡum taḡḡaḡigai. Tikkuagutauḡhiṅaḡniqsut Christ-mun ilaan aggigṅiaḡhanunaglaan. ¹⁸ Uḡautipkaḡniaqasri killuqsagṅiḡusri. Taatnatchich iṅuich atchiksuatun iliplutṅiṅ putlatuniqsut israḡulinḡun ataramik uḡaḡiplugich qiniḡquuraakkatiṅ. Qutchigillapiaqtut inḡmiknik atakkii iṅuknitḡaḡtaupluni isrummataat. ¹⁹ Taatnatchich iṅuich inḡaiqsuanḡurut Christ-mi. Christ niaquuruḡ liilaa ukpiqsriuat timigigai. Iluḡaḡmiṅ ataruat niaqumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaḡḡugich.

Tuḡuliḡlu Iṅuuliḡlu Piḡatigiplugu Christ

²⁰ Christ tuḡupman tuḡuqataurusri Christ-mi. Taatnamik aḡalatiḡaiqsuksraurusri tamatkunḡa aḡalarrutaiṅun sanḡiṅiṅunlu siḡam. Suvaatami tupigivisigik iṅuuniaqurrutit, itnaqsimaruat, ²¹ “Niginiḡaqnagu taamna, uuktuagṅiaqnagu, aktuḡniaqnagu.” ²² Iluḡatiṅ tamatkua iṅuuniaqurrutit atuḡumiṅaitchut, atakkii iṅuich piḡiaḡigaich. Tamatkua iṅuuniaqurrutit tunḡaviḡaḡhiṅaḡniqsut iṅuich tillisiḡitṅun ilisauttutiḡitṅunlu. ²³ Itkaluaḡhutiṅ nalaunḡaruatun iṅuich putqataḡtitlaplugich suli ilitqusiḡaḡhutiṅ atchiksuatun suli anasiṅḡuqsatḡitlugich timiḡich piḡiplugich killuqsautiḡich, aglaan tamatkua iṅuuniaqurrutit sumun atuḡumiṅaitchut. Tupiksriḡhatigun tamatkua iṅuuniaqurrutit iṅuum piḡumiṅaitchaa piḡiitchuaḡ kimmuraa timim.

3

¹ Anḡitqiḡataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitṅi, kipiḡniḡutigituiṅaḡsigik pakmaniittuat, Christ-ḡum irviani, aquvitiḡtaupluni taliḡpiani Agaayyutim. ² Isrummatigitiṅaḡluḡu iṅuuliḡsi Agaayyutmi. Isrummatigisunḡatnagich nunam piḡikkaḡi. ³ Ilipsi tuḡuruatun iṅuktun ittuani atuiḡḡiqsusri atuḡuḡaluakkapsitṅik. Pakma nutaamik iṅuuliḡaḡtusri piḡatigiplugu Christ iriḡsimaruaḡ Agaayyutmi. ⁴ Christ iṅuuliḡikkaḡput qiniḡnaqsikpan ilipsipsuuḡ qiniḡnaqsiaḡatiginiḡigiksi, piḡataulusri ilaan kamanautaani.

Utuaḡauruaḡ Iṅuuliḡ Nutauruaḡlu

⁵ Taatnamik tuḡqutchigik iluḡaisa kanḡiḡruaḡnitḡaḡtauruat ilipsitṅi. Isrummatigisitchi ilipsitṅik tuḡuruatun kimmutaigḡluḡu qanusripayaaḡ sayunḡaiḡ, qanusripayaaḡ qaayugṅaḡtuuaḡ, kimmutiḡniḡḡuk, suli kaviuḡutiḡiḡ. Amiami, iṅuk kaviuḡtauruuaḡ atlat sulliṅauranḡitṅik aanguaḡtuḡtauruuaḡ. ⁶ Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautigai iṅuich tupiksriḡḡitmata ilaanik. ⁷ Sivuanigana killiqisruḡaluḡaqmiruasri taatnatun iṅuuniaḡapsi killuḡmi. ⁸ Pakmapak piiḡsigik iluḡaisa tamatkua, qinnaun, qiniḡun, kipinḡuqsriḡiḡ, uḡaḡniḡuḡtriḡiḡ, qaayugṅaḡtuuanik uḡaḡaiḡ, ⁹ suli sagluḡqutingiḡusri avatmun. Atakkii aḡalataḡiḡiḡaasri iṅuuniaḡiḡruapsi savaaḡtuumaḡmi, mattaḡmatun atnuḡaaḡruuaḡ. ¹⁰ Pakma iṅuuniaḡiḡsi nutaagḡuḡtuḡ, atipmatun atnuḡaatchiamik. Agaayyutmun nutaḡtillusri ilitqulusri ilaatun. Tarraasriṅ ilitchuḡipsaaḡniaḡtusri Agaayyutmik iṅiqsirigikkapsitṅik. ¹¹ Iṅuich nutaagḡuḡamiḡ Christ-kun Jew-ḡunḡitchuatlu Jew-ḡuruatlu, nalunaitḡutchiḡsittuatlu timimikni nalunaitḡutchiḡitchuatlu, sumikḡaḡtuatlu satkuliḡiruatuḡ Scythians-tun, savaktaagḡruuruatlu savaktaagḡruunḡitchuatlu atlagiiḡiḡsut. Christ qaukḡiullapiaḡtuḡ tamatkunakḡa iluḡaitṅiṅ suli iṅuupluni iluḡaitṅiṅ iṅugikkaḡmiṅi.

¹² Agaayyutim piksraḡtaagḡigaasri piḡpagiplusri. Taatnamik iṅuk atipmatun atnuḡaatchiamik ilipsi piḡpakḡutisitchi avatmun, iḡuaḡqutilusriḡ, atchigusriḡ,

aggañaiillusri lu suli iglutuutilusri. ¹³ Anuqsrutilusri avatmun suli natqigutisrimaagusri nalliysi uqaqtuyaagpan akitñağusri. Natqigutirilusri atrilugu Agaayyun natqigutripmatun ilipsitñik. ¹⁴ Una pitluktuaq iluqaitñiñ, piqpakkutituiñağitchi avatmun. Atakkii piqpaksriñhum atausriññuumapcallapiagai iñupayaat. ¹⁵ Ki qinuiññañan Christ-ñum aňalataaglisigik uummatisri isrummatisilu. Agaayyutim iluqasri atausriññuqtitkaasri iñuuqatigiiqplusri qinuiñññağusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqagitchi. ¹⁶ Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ñum ilisauttutai suli ikayuutilusri avatmun kanqisiñksrañatigun ilisauttutit, pitchuksaağutigilugu avatmun puqilñkun, atuğusri psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqaglusri Agaayyutmun piqutigilugu ihuaqqutaa. ¹⁷ Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqağupsi, atuumaruksrauruq atqagun atangum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiñiq Nutauruakun Iñuulikun

¹⁸ Ağnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunñaruq Agaayyutmi. ¹⁹ Uinuruasii, piqpagilugich nuliasri aggañairrutilugich. ²⁰ Ilaalugruuruasii, tupigilugich aňayuqaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Aapauruasii, uumitchaquesaasunaqnagich qitungasri, atakkii qapiñasiviaqtut kamaksrigalualigimikniñ ilipsitñik.

²² Savaktaagruuruasii, tupigilugich qauklisi supayaatigun. Quyalitñiñniasrunaqasri qauklipsitñik takkuatniñhiñaq, aglaan savautisigik qanutitangilñusri talugilugu Agaayyun. ²³ Savautrigupsi iñuñnik savaagiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautrillapiagtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñuñnik. ²⁴ Itqagisiññ akilñusriaksraqsi Agaayyutmiñ akiqsruutigikkaña iñuñmiñun. Qanusripayaakun savautillapiagiksi Ataniq Christ ilaaliñaq. ²⁵ Aglaan kiña taimña nalaunñaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriññuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4

¹ Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunñaruamik atisilugich, aasiñ itqagilugu ataniqaqtilaaqsi qilañmi.

Alğaqsrutit

² Iniqsruqtuiñağitchi suli ataramik quyamaaglugu Agaayyun. ³ Uvva, tigutaañuruña piqutigiplugu quliaqtuaqalığa tusraayugaagiksuamik. Taatnamik itqagiluta agaayyugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqaliksraptnik tusraayugaal-lautamik Christ-ñum nalunaqtuañagun. ⁴ Agaayutiluña quliaqtuatlahiksrapkun tusaayugaagiksuamik iñuñnun kanqisiñaqsilugu. Taamna piraksraqikkağa. ⁵ Iñuuniağusri puqiksaalikun akunğatni ukpiñaitchuat atullautaglugu pivik pisuqtilaapsitñi. ⁶ Uqalqisi ataramik quyaqnaqtitchiñ iñupayaanun suli ilisimayumausili qanuq kiggutiqaaliksrapstñik kisupayaamun nalaullugu.

Pağlasuiqsaağutit

⁷ Tychicus piqpagiplugu aniqatigigiga Christ-kun tuniqsimaruaq uqqiraqti suli savaqatiga Agaayyutikun. Ilaan uqautigisigaasri iluqaitñik atuumaruanik uvamnun. ⁸ Taatnaqlugu tuyuğigiga ilisimatqplusri qanuq itilaaptiknik suli pitchuksaaqplusri. ⁹ Tuyuğipmigiga Onesimus tuniqsimaruaq piqpagiplugu aniqatvut Christ-kun. Ilaa ilagigiksi. Uqautigisigaasri atuumapayaaqtuamik uvani.

¹⁰ Aristarchus-ñum tigutañuqatigikkağma suli Mark-ñum, uyugunñan Barnabas-ñum, tuyuğasri nayaññamik. Uqautianikkipsi qanuq piñksrañanik Mark-ñum aggiqpan. Tutqiksitchumagiksi. ¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmıuq nayaññamik. Taapkua piñasut kisiitñik Jew-ñuruat savaqatigigitka piqutigiplugu aňaayuaqutaa Agaayyutim. Ilinisa ikayullapiagaatña araaqtuqluñalu. ¹² Epaphras-ñum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ñum tuyuqmıgaasri nayaññamik. Ilaan agaayyutigaasri

Agaayyutmun ikayuquplusri sanjilusri suli nalaunjalusri ukpiqsrihipsigun. Agaayyutipmigaasri ilisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. ¹³ Ilisimapiagiga qanutun iniqsruutriha piqutigiplusri ukpiqsriruatlu iñuuruat nunaqqinñi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miglu. ¹⁴ Luke piqqagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaanjamik.

¹⁵ Nayaanjaagukkitka ukpiqtuanuruapayaat nunaqqiani Laodicea-ñum suli aḡnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuanuruatlu katiraḡaqtuat taavruma tupqani.

¹⁶ Agliqiaḡianikkupsiuñ una tuyuutiga ilipsitñun tuyuḡiyumagiksi ukpiqtuanuruanun Laodicea-mi agliqitqulugu agaayyuvinmikni. Aasiili agliqiyumagiksipsuuq tuyuun Laodicea-ḡmiunun agaayyuvipsitñi. ¹⁷ Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiagun savaaq atangum tillisigikkaḡa savaquplugu.”

¹⁸ Uvaḡa Paul argamnik aglakkiga nayaanjaḡa, “Puuyugniaqnasriuñ pituksimaliḡa isiqsivinmi.” Agaayyutimtuq iḡuaqqutilisi.

Paul-ηum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-gmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñ lu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakkanj Aagaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ηum. Uvvatuq ihuaqutmik suli qinuiññamik qaitchilisi.

Iñuuniaħhatlu Ukpiğusriatlu

² Aagaayyun iluqapsigun quyyatigirağigikput, ataramik agaayuhaptikni itqağiplusri. ³ Aagaayyutmun uqaqaqtitluta itqağigikput, qanutun ukpiqsriħlapiħiqsi, piqpak-sriħlapiħiqsi, niğiugaqallapiħiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴ Aniqatiumaan! Aagaayyutim piqpak-sriħha ilipsitñik nalungitchikput inmiñun piksraqtaağiplusri. ⁵ Uvvataku tusraayugaallataq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiħhiñakuungitchuaq aglaan sanjikunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuħha nalupqigingiqlugu, taatna tikiutigikput. Ilisimagiksi qanuq iñuuniaħiqput ihuaħksrapsitñun ittuqaq ilipsitñiitnaptu. ⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniğmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigigaluanηaan, uqaliq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuğiksi, ⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraqhusri. ⁸ Uvvataku siaminnigiksi Atangum uqalħa iluqaitñun nunaniñun Macedonia-mu Greece-ηumlu, aasriñ tusraayugaallataq ukpiğutiqağnipsigun Aagaayyutmun siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununniñ ilaraksraqiqlugu. ⁹ Iñuich iluqağmiñ uqağigaat qanuq ilipsitñun akuqtuqiqtu taamuηa tikitñapta, suli qanuq mumiliqsi aanguaniñ Aagaayyutmun, Aagaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuqaq savautisruklu. ¹⁰ Uqağipmigaat taqqsilaaqsi Iğñigikkanjanik Aagaayyutim qilañmiñ, Jesus-mik, Ilaan anitqiksitağikkanjanik tuqułiğmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ηum annautigisigaatigut Aagaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ηum Savaaηa Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaan! Ilipsipsuuq ilitchuğianikkaqsi tikiumaħiqput ilipsitñun suilaakun ingiħha. ² Ilisimarusri qanutun nagliksaanjaniktilaaptiknik suli kanηunakun analakkautilaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Aagaayyutipta sayyiqsimaagaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallutamik ilipsitñun iglutuhaptikni atqunaq akilliliqsuutmik. ³ Uvvataku ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqitqusraangitchiptigiñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqusraangitchiptigiñ, naagaqaa kisumik pisaas-rugmigağniangitchugut. ⁴ Aglaan Aagaayyutim pitquħhagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaağigaatigut tusraayugaallutamik quliaqtuaqupluta. Iñuñnik quyalitñiñniagummataitchugut aglaan Aagaayyutmik iñuuniaħapta naipiqtuqtaanik. ⁵ Tikiumangiħiqput uqayusrahikun nalupqigingitchiksi naagaqaa kaviuħiq matummiñiağlu –Aagaayyun ilisimarigigikput. ⁶⁻⁷ Ilipsitñiñ unniñ atlaniñ quyagitchiuniaħhiñangitchugut. Nangauquħhiñaugaluaqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ηum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriħha qitungamiñik atriplugu. ⁸ Piqpagivagitlusri Aagaayyutim uqalħhiñagingisanagun aglaan iñuuhaptigunlu piqasriqsuliksraqsi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiħhusri. ⁹ Aniqatiumaan! Ilumun itqağigiksi qanuq savaliqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitñi akiyayumangitluta Aagaayyutim tusraayugaallataq ilipsitñun uqauti'aptigu. ¹⁰ Ilisimarusri, Aagaayyutim ilisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuanuruanik ipqisilaanηa nalaunηapluni lu patchisaitluni lu. ¹¹ Ilisimagiksi pitchuksaagiqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruuq qitungamiñik pitchuksaagipmatun. ¹² Pitchuksaagipsi arakhusri itqugaluaqhusri

iñuuniaġigitqukkaṅaḡun Agaayyutim tuqħuumaripsi aṅaayyuqautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta.

¹³ Agaayyutim uqalħa tikiuti'aptigu, tusraa'apsiuṅ, akuqtuġiksi iñuṅmiñ pipmatu-ungitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqalġiplugu, taatniillapiaqmipłunił. Uvvatakku akun-napsitñi ukpiqsri ruani Agaayyun savaaqaqtuq. Taatnaqħuḡu uvaguttuuq ataramik Agaayyun quyagikput. ¹⁴ Aniġatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanjuranisun Judea-mi ilinjisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savauttusriaqaqtusri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaqsiuħġmik nunaqatipsitñiñ iġłutuqtusri Jew-ṅuruaniñ tasrap-kua iġłutuipmatun, ¹⁵ tuqqtuchiruaniñ Ataniġmik Jesus-mik suli sivuniksriqirinik, tasrap-kua uvaṅalu ilakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisigivat! Iñuṅni uumiksriṅuplutin! ¹⁶ Uqautriħksraptikniñunniñ Jew-ṅuṅitchuanun anniqsuliksraṅatnik nutqaqtinniaġaluġaatigut. Taatnatchich killuġmik ataramik iñiqtqaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiaħġmiknunaglaan.

Paul-ṅum Tikitqikkummiulħa Iliniṅñun

¹⁷ Aniġatiumaan! Uvagut piisaallalħaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi qiñitqikkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayuġaluġipsi. ¹⁸ Ilipsitñun utitqigukkaluaqhuta, uvaṅa Paul utitqinñiallakkaluaqtuṅa. Aglaan Tuuṅaum pirailġaatigut. ¹⁹ Aglaan ilipsi kisipsi niġiugaqaġvigigipsi, quvianagiplusri, suli akimaħkun uqautigitlaplusri Atannapta Jesus-ṅum sivuġaani agġiqpan. ²⁰ Iłumutun kamanautigigipsi quvianagiplusri.

3

¹ Aasriñ iġłutulguiqaqtigu, ittuallalħksraptigun Athen-mi sivunniqsugut ² tuyuġilħani Timothy aniġatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqaħġmi tus-raayugaallautamik Christ-kun. Tuyuġigikput sayyiquplusri suli ukpiqsriħqsi ikayuquplugu, ³ nalliqsiunniñ utiqunġilħuḡu makuniṅa piyuaqsiuħġmik piqusriġuni. Taatnatchich piyuaqqtut Agaayyutim pisulġigai uvaptiknun. Taatna ilitchuġianikkiksi. ⁴ Uvvatakku innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiuġisifipluta, aasriñ kaṅiqsianilħapsisun tamarra taatnatchich atuummirut. ⁵ Iġłutuutilguiqama ukpiqsriħqsi kaṅiqsisukħuḡu, taatnaqħuḡu Timothy tuyuġigiga. Piṅiksraqtuṅa Tuuṅaġmun killuqsaqtinniaġasugalusri, iluqaniasrii savaaqpup sulāamun innasugalugu.

⁶ Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptiknun utiqman, tusraayugaaġiksaanik ukpiqsriħapsigun suli piqpakutipsigun tikiutripłuni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik itqaqsriñiplusripsuuq suli atqunaq qiñiġuṅnipluta uvaguttuuq ilipsitñik qiñiġukmatun. ⁷ Aniġatiumaan! Taatnaqhuta iluqaani iħuillilħaptikni suli nagliksaqsiuħaptikni ilipsigun piyummasriħaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsriħapsi sayyillaġaatigut. ⁸ Pakma iñuugisipiaqtugut ilitchuġianikapta makitatilaapsitñiksuli payaṅaġusri iñuuniaħapsitñi Agaayyutikun. ⁹ Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchiħiħaāġuqtugut, quyalugu quvianagiħkakkanaḡun sivuqqaamiñi ilipsi pigiplusri. ¹⁰ Unnuaqtuummaan iniqsrullapiaġikput qiñitqigukhusri aasriñ inuqnaqtuanik ukpiqsriħapsitñi qaitchipsaāġusri.

¹¹ Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam inmiñik suli Atannapta Jesus-ṅum tikisilisigut ilipsitñun. ¹² Uvvatuq Atanġum Jesus-ṅum piqpakuttri avatmun suli iñuṅnun iluqaitñun naupkallaṅniāġumigaa, piqpaksiħiqput ilipsitñik atrilugu. ¹³ Taatnaġupsi sayyigisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuġaani patchisaġusri suli ipqillusri qakugu Atannigikkaqput Jesus agġiqpan piqasriġuni iñuṅnik pigikkaġmiñik.

4

Iñuuniaġi Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasuli uvaptikniñ iliññanikkaqsi qanuq iñuuniaħiksraqsi Agaayyutmi quyaqnağlugu, ilumun iñuuniaħigianikkapsisun. Pakma Atanguruam Jesus-ñum atqagun injigipsi uqapsaaqhusri atuitquplusri pitluglugu. ² Uvvataku ilisimagisri ilisauttutigianikkavut ilipsitñun Atanguruam Jesus-ñum aňalatchiħagun. ³ Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqillusri piisimaagusri sayuňaliğmiñ. ⁴ Atausriukattaagusri aňutit ilitchugiraksragigiksi qanuq ilaqatiksraliksraqsi ipqihikun nalaullugu, ⁵ itna killukun kimiksriħikuunğitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutin. ⁶ Tarra kia-unniñ killukuangilliuň aasiñ saglutağlugu aniqatni atlatuağilugu nuliana. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi algaqsullapiaqhusri, Ataniğmun anasriññuqsautiqagisiñiplugich tamatkua taatnaiplugu nalaunğitchuat. ⁷ Agaayyutim tuqunğitchaatigut iñuuniaqupluta qaayugnaqtuakun aglaan ipqihikun. ⁸ Taatnağuni kia tamatkua ilisauttitit ayaummiyumigich iñuñnik ayaksimanğitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitñik Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁹ Taamna aglanğitchumaunniñ nakuuruq piqpaksriħapsigun ukpiqtuaqatiupsitñik. Uvvataku ilipsi Agaayyutmiñ ilisauttusriaqaaniksimaplusri, qanuq piqpakkutihiksrapsigun avatmun. ¹⁰ Suli taatnaiplugu aniqatiupayaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrusriğianiklugu. Aniqatiumaan, taatnağlugu injigipsi atuitquplusri pitluglugu. ¹¹ Sivunniutilugu iñuuniaħiksraqsi iñuksruigisri, iñuich atlat ilaksianğiglugich suli iñuuniutiksraqsi piññaktaaginiaglugu, maliglugu uqautianihiquput ilipsitñun. ¹² Taatnağupsi iħağitchiuhıq tamatkunakña ukpiqsriñğitchuaniñ piññaktaagigisigiksi, suli kisumun inuğikkapsigun tunñaaqsiyumiñaitchusri.

Atangum Aggihksraña

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilisimatqugipsi ilumutuuligmik ukpiqsriuatigun tuquruatigun alianniugaqsisrunaqsari tamatkunatitun niğugaitchuatitun iñuuligmik isruitchuamik. ¹⁴ Ukpigigikput Jesus tuqulgaahuni aňitqihha. Taatnatuntuuq, ukpigigikput Agaayyutmun aggiutipkağisiħhat Jesus-mun tamatkua tuquruat Ilaanik ukpiqsriplutin. ¹⁵ Tamarrumiña Atangum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani taivrumani uvlumi Atangum agğihani tamatkua tuquaniktuat sivulikkumiñaitchivut. ¹⁶ Nipituruaq tilliñ itkisuruq, suli qaukhat isragulğich nipliqpan suli Agaayyutim qalguqtautaa nipliqpan Ataniq inmiñik pakmakña qilañmiñ atqagisuruq. Taipchua tuquruat Christ-mik ukpiqsriplutin iñuuligmun aňiqqaagisirut. ¹⁷ Tarakña uvagulli iñuuruani taivrumani tatpaunautrauniaqtugut piqatigilugich nuvianun paaglugu Ataniq silami, aasriññ Ataniğmi ataramik iqataugaqsiluta. ¹⁸ Taatnağusri avatmun tamatkunuuna uqaliqtigun arautisitchi.

5

Itqanağitchi Atangum Aggihksrañanun

¹ Aniqatiumaan! Atuummiruksrat aglahksrañat ilipsitñun inuqnanğitchuq. ² Uvvataku ilipsi kaniqsimmagiksianikkiksi Atangum uvlua agğiqsuksraq niğiunğisillusri atrilugu tigliniaqti unnuami. ³ “Suapayaaq nuyuağnaiqsuq.” Taatna iñuich nipinikpata, taimmaiñaq piyaqquħum tikitkisigai annakkumiñaiğlugich, itna liilaa auliyautikkañatun ağnaq iğñihksrañanun. ⁴ Aniqatiumaan! Aglaan taamna nalunğigiksi, suli Atangum uvluan niğiunğillağumiñaiğasri tigliniaqti atrilugu. ⁵ Iluqasri iñuñni qaumami iñuuniaqtusri, savaasri sagviplutin. Uvagut taagmi iñuunianğitchugut iriğaqtuħkun. ⁶ Taatnağuta atlatitun siñiktuanğiqsa, iqiiğuta qauğrimaagiksa. ⁷ Takku unnuami iñuich siñiğaqtut, unniñ unnuamik imiliğviqagtut. ⁸ Aglaan uvagut uvlumik irviqatuani qauğrimaagirusraurugut. Satqagutirusraurugut ukpiqsriħigmik suli piqpaksriħigmik suli nasrautiluta niğiugaqaliksramik anniqsuliksraptnik. ⁹ Agaayyutim tigusriagingitchaatigut qinnautni iğlutuqulugu aglaan anniqsugiaq piññaktaagitquplugu uumuuna Atannaptigun

Jesus Christ-kun, ¹⁰ tuquruakun piqutigipluta, inmiñi iñuuniaqatigisrukhuta qakugu aggiqpan, iñuugaluannapta naagaqaa tuqugaluannapta. ¹¹ Taatnağusri araaqtuutititchi avatmun sayyillağutilusri tuniqsimatlasriğusri taatna pakma pisuupmatun.

Aqulliich İisauttutit suli İlammiuğutit

¹² Aniqatiumaan, inğipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqaqtuat akunnapsitñi, tamatkua Atangum tigusriagikkañi sivulliuqtautquplugillu alğaqsrutquplugillu.

¹³ Kamagiuraaglugich tamatkua savaagikkañat piqpaksriğhatlu piqutigilugu. Akun-napsitñi qiñuiğusrimağusri. ¹⁴ Aniqatiumaan, iqiasruuruat alğaqsrusigik, qapinasriuat pitchuksaaglugich, sayaitchuat ikayuglugich, iluqaisa anuqsrutilugich, ¹⁵ kaniqsimalugu akisaqtungihiksraqsi pigiitчуamun pigiililugu, aglaan ataramik savaaqaliksraqsi nakuuruamik avatmun suli iñupayaamun. ¹⁶ Ataramik quviatchauğigusri, ¹⁷ inğlugu agaayulusri, ¹⁸ qanusripayaami irviqanğapsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri iñuuniağapsitñi Christ Jesus-kun. ¹⁹ Nutqaqtinniasrunağnagu Ipqitчуam Irrutchim savaagikkañ, qamitchiñiaqmatun ikniğmik. ²⁰ Sivuniksriqirit uqalğhich ayaumasrunağnagich. ²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruuq akuqtuağilugu piññaktağilugulu, ²² qanusripayaamiñ pigiitчуamiñ piisimağusri.

²³ Agaayyutimtuq qiñuiññamik qaitchirigikkapta ipqiqsağumigaasri inmiñun iluq-nağusri, suli qaunagiyummigaasri irrutchisiğ iñuusrisiğ timisiğ patchisaiğlugich Atan-napta Jesus Christ-ğum agğihiksrağanun. ²⁴ Taatna İlaan tuqğlughtigikkapsi inğtağitlagaa, takku tuniqsimaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! İñiksruutiyumigiptigut. ²⁶ Pağlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitчуakun piqpakkutihikun. ²⁷ Tillisigillapiagiga Atanguruam analatchisaagun taap-kua tuyuutit ağıliqihiksrağat aniqatiunun iluqaitñun. ²⁸ Atannapta Jesus Christ-ğum İhuaqqutrisaan nayuğumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñ lu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuanun Thessalonica-mi pigikkanj Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi iħuaqutmik suli qiñuiññamik.

Atanniiviksraq Christ Aggiqpan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyaraksgagigikput. Nalaunjaruq uvaptikni taatnaġupta, takku ukpiqsriħiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakkutihqsi aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. ⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanjuranjñun uqautigigipsi nangaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iġlutuħiqsi suli ukpiqsriħiqsi tumigigaluanjaan piyuaqsiuħiq suli nagliksooqtitaħiq apqusraakkaqsi. ⁵ Iluqatinj tamatkua nalupqinaiyaġaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripluħri aħaayyuqautaani nagliksooqsiugaluħapsi. ⁶ Uvvataku Agaayyun atanniħuni nalaunjaruakun, ilaan nagliksooqtitkisiyai tamatkua nagliksooqtitigikkasri. ⁷ Ilipsi nagliksooqtuani ilaan pitħuutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilaħmiñ israġulinjmiñnik kamaħaqtuamiñnik piqasriħuni iħnikun. ⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriħiħitħuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik iħniħmik anasriħiħuqsaħisigai. ⁹ Tamatkua piyaqquġvinjmun isruħlaamun anasriħiħuqsaħkaħisirut, Atangum sivuħaaniñ suli saħħianiñ kamaħaqtuamiñ piħħluħich, ¹⁰ qakugu taivrumani uvlumi aggiqpan, kamagikkauħiksraq iħupayaamiñniñ unniñ kamagikkauħlaħiaħksraq ukpiqsriħruapayaaniñ akuħtuħiħaħluħu. Ilipsisuuq ukpiqsriħħapsigun uqagikkaptiknik akunħuħisirusri. ¹¹ Taatnaqhuta iħiqsruutiraħiħiħipsi Agaayyutmun akuħtuyunaqsiħuplusri iħuuniaħvigitqukkaħaħun. Uvvatuq Ilaan saħħimigun kimmutri iluħaan iħuaħksramun pisuiħsimaħlasriħuħ, savaaqsi ukpiħsriħħapsigun taħiħluħu. ¹² Taatnaħapsigun Jesus-ŋum Atannapta atigikkaħa ilipsitħiñ kamagikkauħisirusuq suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutiħta suli Atangum Jesus Christ-ŋum iħuaqquħtrisaħun.

2

Iħuk Pigiħlaq

¹ Aniqatiumaan! Piqutigiħluħu Atannapta Jesus Christ-ŋum aggiħksraħa suli uvagut katitaħuħksraqput ilaanun iħiħipsi, ² isrummatri qanuħviħaħaħtitqunħitħluħu qaħanaħluħu unniñ akatautqunħitħlusri Atangum uvlua tikiumaaniħniħluħu. Taamna uqautauvalukħuaq sivuniħsriħirit iħaħatigun unniñ kia quliahqtuagivalukkaħa unniñ iħuich uqagivaluħniħaħatigut taavrumiħa tuyuutiħtikni aħlaħniħħluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iħuħmun kinnipkaħumiñaitħusri, takku taimħa uvluħ tikitħumiñaitħuħ kisianiħ Agaayyutim iħħluħiħviħksraħtaa aħulliħ atuumaħalaħaħnaħu suli Iħuk Pigiħlaq sivuniħaħtuħaħ tammaħvinjmun sagviħalaħnaħu. ⁴ Taavruma Iħuum supayaħ iħuich agaayyutiħaħniħħat suli isrummatipayaħat agaayyutiħuaħiħakun iħħluħisiyaa. Iħmiñnik inillakħisirusuq iluħaanun qulliħuħuni unniñ Agaayyutim agaayyuvikpaħaħanun isiħuni suli aquvilluni agaayyutaunħuni. ⁵ Itqaginhitpisiuħ tamarrumiħa iluħaanik uqautianiħiqsi ilipsitħi nayuuti'ama? ⁶ Aħlaan taamna pakma piħaħiħriħaħtuħ iħsimaħniħkaħsi. Piħksraq nalaħluħu taimħa Iħuk Pigiħlaq sagviħisirusuq. ⁷ Pigiħrurun quviħnaqsiħluħu aħlaħniħaniħtuħ, aħlaan atuummiruħksraq atuummiyumiñaitħuħ kisianiħ tamarruma tiħummiħaa piħħalaħaħtiħnaħu. ⁸ Taraħa Iħuk Pigiħlaq sagviħisirusuq, aasrii Atangum Jesus-ŋum qaniħmi aniħniħaniħ tuqquħtisigaa

piyaqquġlugu sagviliġmigun kamanaqsilugu agġigumi. ⁹ Iñuk Pigiilaq tikitkisiruw sanjilik Tuungagmiñ qanusripayaanik quvinaqtuanik iñiqtaqaġuni, tanjigilaanik qiñiqtitchiluni kamagiraksranjitiġlu. ¹⁰ Taavruma qanusripayaamik pigiilamik kinnigisigai. Ilinjich akuqtuiñġiġmiktigun suli piqpaksriñġiġmiktigun ilumutuuruamik anniqsuliksrāgmiknūn piyaqquġisirut. ¹¹ Taatnaġlugich Agaayyutim sanjisilugu killukuwaliksranjat ilipkaġisigaa, tanjigilaamik ukpiqsritlasriġugich. ¹² Taatnaġutin ukpiqsriñġitchuapayaat ilumutuuliġmik quvianaqaġniaqtuat killukun piyaqquġisirut.

Piksraqtaanurusri Anniqsuliksrāmūn

¹³ Aniqatiumaan! Atanġum piqpagikkaņasri, uvagut Agaayyun ataramik quya-giraksragigikput piqutigilusri. Uvvataku Agaayyutim piksraqtaagiqqaġaasri anniq-suliksrāmūn Ipqitchuam Irrutchim sanjiagun suli ukpiqsriħapsigun ilumutuuliġmik Agaayyutmun iñugitquplusri. ¹⁴ Taavrumuņa piksraqtaagigaasri tusraayugaallataq tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ņum quvianaņani pik-sraqsi piññaktaġitquplugu, Agaayyutim tuqġugaasri. ¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnaġusri mak-itaagitchi payaņaiġusri, suli tamatkunūņa ilumutuuruānūn ilisauttutigikkaptiknūn ilipsitñun iluqaakkun uqalaptigunlu suli aglaptigun tunņalusri. ¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ņum inmiñnik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli ihuaqutriġiġmigun isruilaamik araaqtuutmik suli niġiugallautamik qaitchigaatigut. ¹⁷ Ilaantuq aragligich uummatisri sanjisilusri atuiħiksrapsgun nipiqaħiksrapsgunlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iniqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iniqsruutiyumiiptigut Atanġum uqalħa uvaptigun sivutmun ililiksrāņagun sukasriluni kamagikkauluni ilipsitñi pipmatun. ² Suli Agaayyutmun iniqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iñuñniñ pigiitchuapayaaniñ. Uvvataku iñuich ilanġich tusraayugaallataq ukpiġingitchaat. ³ Aglaan Atanġuruāq tuniqsimaruq. Ilaan sanjipkaġisigaasri pigiitchuamiñ annausrimalusri. ⁴ Atanġum nalupqisrunġisitkaatigut ilipsigun atuiġisilipsitñik sivutmun uqaġikkaptiknik ilipsitñun. ⁵ Atanġuruamtuq Agaayyun piqpagipkallaņniaġliuņ suli Christ-ņum anuqsrutiaqqtillaņniaġlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ņum atqagun tiligipsi, piisimaagumuusri aniqatiupayaaniñ iñuuniaqtuaniñ iqiasruukikun maligutchiñġitchuaniñlu ilisauttutinik qais-aptiknik. ⁷ Ilipsi atuiruksrauiqsi uvaptiktitun nalupqigingitchiksi. Ilipsitñi nayuuti'apta iqiasruktaungitchugut. ⁸ Nalailaamik akuqtuirihiaungitchugut, aglaan savaktugut unnuaqtuummaan sakuukhuta akiyausrunġilikun kimununniñ sakuugutiqaqhuta. ⁹ Injhiñaugaluaqhuta iñuuniutiksraptiknik iningitchugut, takku taavrumuuna ilipsitñi atrinuyummiuqhuta. ¹⁰ Tamanna uqautigikkaqput ilipsitñi innaptikni, kiñapayaaq sav-agutlaitpan niġiruksraungitchuq. ¹¹ Taatna tusraarugut iñuñnik iqiasruuruanik akun-napsitñi ilaqaġniplusri suniurasrunaqtin aglaan iñuich atlat suħhatnūn ilġagautniaqhutin. ¹² Atannapta Jesus Christ-ņum atqagun taatnatchich iñuich tiligivut suli alġaqsruġivut iñuuniurallataquplugich, nalaullugu iñuuniutiksraġniaquplugich. ¹³ Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallataq iñiqtuutraqtaksraġingitchiksi.

¹⁴ Taamani maligutchisunġitchuamik uqautiptiknik ukunani aglaņni, nalunaisitchu-migiksi taamna iñuk piqaqpan. Piqatigisrunaqnagu, ilaali kanņusruligumuuq. ¹⁵ Uumigiritun irrutisrunaqnagu, aglaan aniqatitun alġaqsruġlugu.

Uqautipsaagutit

¹⁶ Uvvatuq Atanġum kanjuruam qiñuiññaņa ataramik sukupayaaq qaitchilisi qiñuiññamik. Atanġumtuq iluqasri nayuġlisi. ¹⁷ Uvaņa Paul aglakkitka nayaanņat

uvamnik. Tarra taatna ilitchuqqutaat uvaᅇa tuyuutipayaagᅇma, taatniittuq aglausigᅇa.
¹⁸Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-ᅇum iluaqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ηum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

¹ Uvaηa Paul Timothy-mun aglaktuηa. Christ Jesus-ηum piksraqtaagigaana uqqi-raqtautqupluηa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ηum niηiugaηikkapta. ² Timothii! Ukpiqsriηikun ilumun iηniηigikpiη. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ηum Atannapta qaitchilisi ihuaqutmik, ilunηusriηigmik suli qiηuiηiηamik.

Alηaqsruutai Akitiηaqlugich Tanjigilaakun Ilisauttutit

³ Uvaηa Ephesus-mi itqugikpiη ilvich uqautipmatun apqusraahamni Macedonia-mun. Iηuich ilaηich taamani uqalignik tanjigitchuanik ilisautrirut, aasriiη iηiqtiglugich nutqaqtitaksragigitin.

⁴ Uqautilugich suqutigingitqulugich unipchaalianiglu kaηηiηiηigmikniglu takisipiagataqlugich takku taatnatchich uqaatchagusrimaηigmun irrutaunηiηaqtut, pitlaitchut sayyillaagutaulutiη ukpiqqutmun. ⁵ Taavruma tillisim iηuηnik piqpakstriyumapkaηayaηaatin, takku ipqitlutin ilisimaplugu qauηrimmaagiuηtillautapni nalaunηaruaglu nalaunηaitchuaglu suli piqaqhutin ukpiqsriηigmik ilumutuuruam. ⁶ Iηuich ilaηich ulapnaaraqutut Agaayyutim tumigitqukkaηaniη tanjigilaanun uqavaagutinun. ⁷ Iliηich Agaayyutim pitqutaigun ilisautrauyummiuηaluaqtut, aglaan uqalatiη iηmiη kaηiqsitlaitchaat tamarrumuuna uqagikkaηmikkun nalupqis-runηillaapiaqhutiη.

⁸ Agaayyutim maligutaksraηa nakuuηa ilisimagikput, kia-unniiη atuqpagich Agaayyutim sivunniutaatun. ⁹ Itqagipmiηlaan ilumun maligutaksrat iηiqtauruag iηuηnun nakuuruanun iηgitchuq, aglaan navguirinun suli tupiguutaitchuanun, agaayyutaitchuanun suli killiqirinun, tamatkunηa ukpingitchuanun unniiη agaayyiaqtaitchuanun, iηuηnun tuqqutchiullaktuanun aapamiknik unniiη aakamiknik naagaqaa iηuaqtuqutinun, ¹⁰ tamatkunηa atlatuqtuanun, killuliqiruanun atugaηiplugich iyaalugruich aηutitlu timiqaqtuat iηmiktigun, tigliktuqutinun iηuηnik, tamatkunηa saglutiruanun unniiη ilisimaruaraηaqtuanun tanjigilaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruuanun qanusripayaanik akitiηaummatiruanik. Taatnatchiηun maligutaksraq iηiqtauruq. ¹¹ Taatnasriq ilisauttun Agaayyutim uqalhiηi paqitauruq, uvaηnun qaisaupluni tusraayugaallautaq Agaayyutmiη kamaηaqtuamiη quvianaqtuamiη uqautigiraksraupluni.

Quyyatit Agaayyutim Ilunηuktaηagun

¹² Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkaηa. Ilaa quyagiga piksraqtaagipmaηa tuniqsimanipluηa aasrii savaktigiliutiηuηa. ¹³ Qaaniqsuami uvaηnun uqautigigaluaqtitluni pigiiliplugu suli piyuaqlugu unniiη piηgiqlugu, Agaayyutim nagliginiηaηa takku ukpiqsriηiηikun taatnaqama sutilaamnik nalupluηa. ¹⁴ Taatnaqhuni Atannapta ihuaqutiluηniηaηa atqunaq ukpiqsritlasripluηa suli piqpaksrilasripluηa Christ Jesus-kun. ¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruag akuqtuyunaqtuq ukpiηnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun agqiηsuq killiqirinik anniqsuityaqhuni, taputiηuηa tamatkunakηa pigiitluktuami. ¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiηaηa, pitluηniqsraugaluaqtitluηa killiqiriniη, uumiηa piqusriqlugu qiηiqtitchitqupluηa Christ Jesus-ηum anuqsruηhanik. Iliηchuqqutauyumiηaqtuηa anuqsruηhanun iluqaitiηun ukpiliηumaaqtuanun Ilaanun aasriiη iηuηtlasriηutiη isruitchuamun. ¹⁷ Taavrumuηa Umialiηmun isruilaamun, piunηiηangitchuamun suli qiηiηnaitchaluηaqtuamun, Agaayyutmun kisanun—Ilaanun piipkaun suli kamaηaun illi taimuηa isruilaamun. Amen.

¹⁸ Timothii Iηniη! Tillisigikpiη tunηasimatquplutin savautriηipni Agaayyutmik. Taamna tillisriηaηa Agaayyutim uqaligigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit

sayyillaagutiyumigitin anuyaliqni pigiitчуamik. ¹⁹ Ukpiqsrihiñ pigituiñaglugu suli qaugrimmaagiutillautaqagutin. Iñuich ilanich ayanñigaat qaugrimmaagiutillautaq aasriñ ukpiqsrihiqtin piyaqquqlugu. ²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuungaum sanñianun pilitakka, ilinik ilisaaqauqlugik nutqautriñksranaknun uqamaqluutriqaligmiknik.

2

Ukpiqtuat Agaayumaagvigikisranat

¹ Sivulliuplugu agaayyutiqağniñapsitñi apiqsruutitqugipsi iniqsruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun inupayaat ² suli umialgillu suli atlat anjalatchiruapayaat, inuuniakiqağumuugutli suñuutailaakun qinuirrutrimaalikunlu suli agaayyutiqammaagilikunlu ihuatun inuuniaalikunlu. ³ Taamna nakuuruq suli quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuutiptikni, ⁴ anniqsuquriruami inuñnik iluqaitñik suli ilitchuqsritquruami ilumutuuhigmik. ⁵ Uvvataku atautchimik Agaayyutiqaqtuq suli atautchimik akunnigutauruamik Agaayyunlu inuillu akunğatni, taamna inuk Christ Jesus-nuruq, ⁶ qaitchuq inmiñnik inupayaat satuqsaqlugich. Taamna ilitchuqutauruq Agaayyutim inuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim piviksirrutaagun. ⁷ Taatnaqlugu uvaña tuyuuruña Agaayyutmik naluruanun uqaqtiguqluñu suli ilisautriquqluñu, ukpiqsriñhum suli ilumutuulhum uqauttutaa uqağitquplugu. Sagluuqtaunğitchuñu, ilumutuuruamik uqaqtuñu.

⁸ Anutit nanipayaaq iniqsrutlaqugitka, anutit iluqnauqsimaatqat Agaayyutmun iniqsrulikun pullutin, patchisailaakun uumisutailakunlu uqavaagutailaakunlu. ⁹ Ağnat itqugitka atnuğaanjisigun iruqnaillugich suli isrumaugalgulugich, atnuğaaqtutlalugich ihuaqnağlugu, niaqumik piññaqnaqsanñiñaliq pigitlusrunaagnagu unniñ maninñiñ sulianik suli atnuğaanik akisuruanik, ¹⁰ aglaan ağnat agaayyutiqammaagiksuaat savaallautaqaglich. ¹¹ Ağnat inuksruisaalikun atchiksualgulikunlu ilisaqtuksraurut. ¹² Uvaña ağnat ilisautritqunğitchitka unniñ anutit qarğullugich aglaan inuksruisaqtuksraurut. ¹³ Takku Adam Eve-miñ iniqtaulğaaqsimaruq. ¹⁴ Adam kinnikkaunğitchuq, aglaan ağnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñğitluni. ¹⁵ Aglaan ağnaq ukpiqsriñigmik piqpaktamiglu suli ipqihigmik piaqtauyulikun piqağumi qitunğıuhigmigun anniqsuğisiruq.

3

Qaukliulikisraq Ukpiqtuanjuruani

¹ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq, Inuk sivulliuqtauhigmik agaayyuvini piqağukkumi, savaallautaq kimigigaa. ² Qaukhiq agaayyuvini ittuksrauruq patchisailuni, atautchimik ilaqatiqağuni, qaugrimmaagiguni, inmiñun anjalalguluni, iruqnailluni, tukkuğinñaguni, suli ilisautrihiñaanuluni. ³ Taamna imiqtuqtauyumiñaitchuq unniñ piqłuktaiłluni, aglaan agganaiłluni suli qinuiłluni, maninmik piqağugruasrunaqani, ⁴ ilaan kiñunni ihuatun anjalalgulugu suli qitunğamiñun kamaksriłkun tupigipkağuni. ⁵ Uvvataku anutim qitunğani anjalalğuitçumigich, qanuğuni ukpiqtuanjuruani agaayyuvini anjalatçilğugisiva? ⁶ Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluk-taunuyumiñaitchuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunğaq pipmatun. ⁷ Taamna inuuniyaqtuksrauruq ukpiqsriuranunğitchuanun kamagiuraatlasriłuni. Taatniingisuagumi kanjusaağutauniaqtuq ukpiqtuanjuruani aasiñ Tuunğagmun pisagipkağuni.

Ikayuqtaulikisraq Ukpiqtuanjuruani

⁸ Ikayuqtittuuq agaayyuvini inuuniusriğiksuksraurut, ilumutuulutin, imiqtuq-taunrunaqatin, naagaqaa killukun piqağugruağutaiłlutin. ⁹ Ilinich ataramik ukpiqsriuksraurut arguaqtuutaigutin qaugrimmaagiutillautagmikni ilisauttutinik iluqaitñik Agaayyutim inuñ ukpigikkanitñik. ¹⁰ Tamatkua naipilğaaqtaksraurut,

aasrii uuktuagun pitluksimaagñiqpatruḅ, tarrali ikayuḅhiñaurut. ¹¹ Ilaqatiuḅittuuq iñuuniusrigiksukraupmiut uqaksraqsiuqtausrunaqatiḅ. Ittuksraurut qauḅrimmaagigutiḅ supayaakun qanutitanaiḅlutiḅ. ¹² Ikayuqtit agaayyuviḅmi atautchiḅhiñamik ilaqatiqaqtuksraurut, qitunḅamiñik kiñuniḅmiñik iluatun anjalatchitḅlaraunuluni. ¹³ Tamatkua savaaqallautaqtuat ikayuqtauplutiḅ inḅmikhun kamagikkauḅiksramik piññaktaaqaḅaqtut, uqaqaḅiksramik taluqsrautaiqhuni ukpiqsriḅlikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksitluta.

Kamanaqtuaq Kanjqsilḅunaitchuaq

¹⁴ Aglaḅḅamni ukuniḅa tuyuutirik utlautiyummiqsunḅa qiñiḅiaḅutin akuniisrunaḅnagu. ¹⁵ Aglaan pigallanḅiññiḅuma ukua aglaich ilisimapkaḅisigaatin qanuq iñuusriusriqaqtuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatiḅiñi, ukpiqtuanḅuruagikkaniñi iñuuruam Agaayyutim, aasriñ tamatkua ilaan ayagigai tunḅavigiplugich ilumutuḅḅhum. ¹⁶ Kia-unniñ ukpiḅusripta nalunaqtuanḅa kamanaqtuaq arguagiyumiñaitchaa suli piḅlaagiyumiñaitchaa, Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni, Agaayyutim Irrusian nalaunḅasripkaḅḅugu, israḅḅḅgich qiñiḅiaḅiplugu, quliaqtuaḅiplugu nunaaqqipayaani, iñuich nunami ukpiḅiplugu, suli qilḅḅmun mayuutikkaupluni.

4

Iḅisautrit Tanḅiḅilaakun

¹ Ipqiḅchuaq Irrusriḅ uqaqtuq nalupqinaiḅḅugu iñuich ilḅḅich ukpiḅutaigñiaḅniḅlugich kiñuvaatigun, tupiksriḅḅigutiḅ irrutchiñik sagluuqtuanik suli maliguaḅlutiḅ tuunḅaich ilisauttutiḅitñik. ² Taatnatchich ilisauttutit uqaḅiraḅigaich iñuich kinnitñiḅniaqtuat sagluuqtuaqhutiḅ, tammaiḅḅugu kanjqsitḅlaḅiqtiḅ nalaunḅaruamiglu nalaunḅaitchuamiglu qauḅrimmaagiiutillautagmikni. ³ Taatnatchich iñuich ilisautriraqtut ilaqatniḅiq suli niḅiḅiq niḅit ilḅḅitñik naḅḅunaḅḅugu. Aglaan Agaayyutim niḅiksraḅ iñiḅtaḅigai niḅiksrauplugich inḅqsruḅḅhum quyaksriḅlikun aquagun tamatkununḅa ukpiqsriḅuanun suli ilitchuḅiruanun ilumutuḅḅmik. ⁴ Suapayaaq Agaayyutim iñiḅtaḅimakkaḅa nakuuruḅḅuruq. Naḅḅuḅiraksramik piitchuq, aglaan iluqani quyaḅḅhum inḅqsruutaagun iñunḅun akuqtuumaḅtaksrauruq. ⁵ Uvvataḅḅu Agaayyutim uqaḅḅhan suli agaayyuḅḅhum akuqtuyunaḅsḅipkaḅaḅigai.

Christ Jesus-ḅum Savaktillautanḅa

⁶ Tamatkuniḅa ukpiqtuaqatiutin ilisauttutiqaḅḅupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaḅiqni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriḅḅhum uqauttutaiñiñ suli ilisauttutmiñ ilumutun ilvich maliguaḅkaqniñ. ⁷ Aglaan tamatkunakḅa uqaḅtuaniñ agaayyiaḅtaḅilaakun piisimaḅḅumuutin, inḅitchuaniñ uqaḅtiknaḅutiḅ. Ilipnun ayuqqiqsaiḅ agaayyutiḅammaaḅiḅlikun iñuḅḅiḅmi irvigilugu. ⁸ Pisuqsaiḅ timipkun piññautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiḅammaaḅiḅiq piññautauruq supayaakun, takku iñuḅḅmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivuniḅmi. ⁹ Taamna nipliun ilumutuuruḅḅ akuqtuḅtaksraḅ suli ukpiḅiraksraḅ iluqnaḅḅugu. ¹⁰ Taatnaqhuta sakkiiḅirugut sakuukhuta, takku niḅiḅuaḅput inillaktisrimaaḅḅugu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluqatiḅ Anniqsuḅtiksrḅḅatnun, piḅḅḅḅgich tamatkua ukpiqsriḅuat. ¹¹ Tamatkuniḅa tiliḅḅgich ilisautiyumigitiḅ. ¹² Kimununniñ piññiḅiḅkasrunaḅnak nutaunilutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iñuuniaḅḅapkun piḅḅḅḅapkun ukpiqsriḅḅapkun suli ipqiḅḅapkun atriñiaḅtaksraḅḅutiḅ. ¹³ Agḅiḅḅamnunaglaan piviqḅḅtillugu

agliqqutrihiq, quliaqtualiq suli ilisautrihiq iñuñnik Agaayyutim uqalhaniñ piyummatiqaglugu. ¹⁴ Suqutigingisruñaqnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruaq sivuniksriqiruakun qaukñich ukpiqtuanjuruat patikmatigik argaktiñ ilipnun. ¹⁵ Tamatkua atuyusrağlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriili iñuich iluqagmij qiniğumagaat nauhiñ. ¹⁶ Ilipnun suli ilisauttutipnun munaqcutiqagutin, tamatkua sivutmun atuğlugich, taatnağuvich anniqsugisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niğugaqağvuihat Ukpiqtuat

¹ Anjutmik utuqqauruamik nipliatrisruñaqnak, aglaan uqapsaağummatiqaglugu ilaa aapaptun ililugu. Anjutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, ² ağnat utuqqauruat aakaptun suli ağnat nutauruat ağnauniuptun ipqitchuahikun.

³ Ikayuiyumalhiñ kamaksrihi kun uilgağnaanik ilailaanik urriqsuğlugu. ⁴ Aglaan uilgağnaaq qitungaqaqpan unniñ tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuahum atuqtaksranñi anayuqaamiktigun sivulliulugu ilisaksrağigaa. Taatnalmiktigun anayuqaatiñ suli taataatiñ utiqitichivigigisigaich, taatnihiq Agaayyutmi quyanaqtuq. ⁵ Ağnaq qaunaksriksraipiaqtuq uilgağnaapijanuruq Agaayyutmun tunñapluni agaayuraqtuq iniqsruqhuni ikayuğnağmigmigun unnuaqtuummaan. ⁶ Aglaan uilgağnaañğaluaqhuni qaiñjaruaq inmiñik killukun quvianamun, iñuñjurağniallağmi tuqumaananiqtuq. ⁷ Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktunğitchumigai. ⁸ Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñuniğmiñi, taavruma ukpiqsrihiq ayyaumi-gaa ukpiqsrihiqitchuamiñ pigiilitlughuni.

⁹ Uilgağnaaq ilaliutiniaqnagu atiqagviatnun ikayuğnaqtuat kisanik piñasrukipiaq ukiuq qañiğniqpagu, suli taamna atautchihiñami ilaqatniksamaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitchiilla autahimik savaallautatigun piqaguni, qitungamiñik ihuatun iñuguktitchianiksimaaguni, iglaanik kiñuniğmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganitñik igguimaluni, ihuilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqaqsimaluni. ¹¹ Aglaan uilgağnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnagich, takku ilinisa kimmutaata ilaqatnitqigulikun Christ-miñ tunutikisiyai, ¹² taavrumuuna navguiligmiktigun akiqsruutiqaagmiknik Ilaanun patchisiñigutiñ. ¹³ Tamatkua suli suuviğiğaligmik siñiqsrahikun tupiğni ilitchigisirut naagasuli ilitchiñhat uqaksraqsiuğmik suli qaunagingirrutiqalhat atlamik pigiitluktuq sunik uqaksrağingisağmiknik uqautiqaqhutiñ. ¹⁴ Taatnağlugu uilgağnaat nutautluktuat ilaqatnitqigugitka qitungiuglugich kiñuniğmiknik qaunaksraganiglugich. Taatnağumij piviisinnayağaiç uumiksriçut uqautiqaliksranatniñ uvaptigun pigiililugu. ¹⁵ Uvatakku uilgağnaat ilañich sannitmuantitut maliklugu Tuunğaq. ¹⁶ Aglaan kiña ağnaq ukpiqtuanjuruq kiñuniğmiñi uilgağnaaqagniğumi qaunagiraksrağigaa, taamnaasrii ukpiqtuanjuruunun natmausrunqani, aasriiñ ukpiqtuanjuruat uilgağnaanik ilaitchuanik qaunaksritlalutiñ.

¹⁷ Qaukliich añalatchiruat ukpiqtuanjuruunik isrummatigiraksraurut akiliusriaqaqtuksraupiağlugich malğuguglugu, suvaluk tamatkua quliaqtuaqtuat suli ilisautriruat sakuukhutiñ. ¹⁸ Uvatakku Agaayyutim uqalhi uqaqtut, “Savaktuam añjutim qanğa qiliqsruğumiñaitchiksi savañjaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksranı piraksrağipmıgaa.” ¹⁹ Agvisiksraqsiuğutinun naalağnisruñaqnak qaukiuruq akitñaglugu kisanik ilisimaritigun malğukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatkua killuqsraqtaqtuat iniqtiğutiqağumigitin takkuatni iñuich iluqagmij, tamatkuali atlat taluqsriğumuut killiqiliksrağmikkun. ²¹ Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum suli israğulğich piksraqtaagikkañi uvaña tiligikpiñ tupigitquplugich tamatkua ilisauttitit. Isivgiğimik suli ihaksriñgiğimik kisumun suhpayaaqni qiniqtitchisunqanak. ²² Kisumik Atanğuruam savaanun qilamiksruhikun patiglugu argapnik inillairagasruñaqnak, unniñ killuqsautiñitñun piqasriqsuutisruñaqnak, ipqihksran qaunagilugu.

²³ Tarakñaaglaan imihhiñamik imiqasruñaqnak aglaan iluvich ikayuliksranaun misruğuqtullaalutin atniğñaqtuiñağuułłapkun. ²⁴ Iñuich ilañisa killuqsautiñich sagvirut aasriiñ ilisimanaqhutiñ atannikkaugaluqnañiñ. Aglaan atlat killuqsautiñich aquagun sagviğisirut. ²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli ingitchaluanñağmiñ sagvilutiñ iriqsimaanikkumiñaitchut.

6

¹ Kisupayaat tigutaanuplutiñ savaktauruat isrummatigiraksragigaich savagvisiñ piguğlugich taluqquitiqallapiaglugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttutvut uqautigingitchumigaa pigiililugu. ² Tamatkua savaktit savautriqaqtuat ukpiqtuanik nağguuqtaksragingitchaich, takku ilañisa aniqatigigaich. Taatnasruñaqatiñ savautraksragigaich ihuatluglugu sakuugutiñ, takku piññaktuat savaañatniñ ukpiqtuağigaich piqpapiglugich. Uqautigilugich ilisauttutigillapiagumigitin tamatkua.

Tañiğitchuat İlisauttutit suli İlumutuuruat Umialgutit

³ Kiña iñuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttutiqağniqpan, Atannapta Jesus Christ-ñum uqautaiñik ilumun suli ukpigvipisa ilisauttutaiñik agaayyutiqammaağiğikun maligurrutingitpan, ⁴ taatnasriq kamagiliutiraqtuq inmiñik sumik ilisimangitmiuq. Taamna ikayuutaungitchuamik qapiqsigiğikun suli uqavaağumalikun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqñakutrağimik, avgumagimik, atniiyumagimik suli ilimasruhigimik killukun tikiutriraqtuq. ⁵ Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutiñ iñuñni isrummatiñich savallutangiqsuani ilumutuuhigimik piqangiqhutiñ, ilañisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaağiğiq piññallaksautauplugu.

⁶ İlumun agaayyutiqammaağiğihum iñuk piññaktillapiagağigaa apaigigumigich pigikkani. ⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. ⁸ Taatnağlugu atnuğaaqauraqsinağupta suli niqqaqsinağupta, apaigiraksragigivut. ⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat aniqusraaqtittaqtut aasrii pisagipkaqhutiñ nanigianjiñun. Napitittaqtut iñugiaktuanun kinniqtutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun iñuñnik suksraungigvinmun. ¹⁰ Uvvatakkun kimmutiqaqiq maniñmik pigiitchuat qanutchipayaurat kanjigigai. İlañich piqagugrualiqamiñ tamarrumiña ulapnaaraqtut ukpiqsriğigmiñ aasriiñ inmiknun isrumaapautiksriuqhutiñ.

İlisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiñiñ iluqaitñiñ piisimaagiñ. Nalaunñaruaiq, agaayyutiqammaağiği, ukpiqsriğiq, piqpaksriğiq, anuqsruaiq suli agganaiğiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtılaaqni ukpiqsriğikun piqqautrağiñ, aasiili iñuuhigimik isruit chuamik piññaktaaqagutin. Uvvatakkun taavrumuña iñuuhigimun Agaayyutim tuqługaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iñuich ukpiqsriğilapiaqtilaapnik. ¹³ Agaayyun iñuuhigimik iluqaitñun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ñum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautaga. İlinjik uvañni ilisimauruk, taatnaqhutin tiligikpiñ, ¹⁴ taivrumuñaaglaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviğviksranaun uvluanun tilliñ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ İlaan sagviğha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Anjalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atangich Atangat kamañqhuni. ¹⁶ İlaa kisimi tuquyumiñaitchuaq, İlaa qaumami iñuuhhiñam tikitchumiñaisañani iñuuruaq, iñuum qiniğnaqsimaitchaa, iñuuhhiñauluni qiniğnağumiñaitçluni. Agaayyutmun kamañun suli sañni isruit chuaiq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alğaqsruğumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iñuuhigimi kamaññaqungillugich, taatnatchiñun suuranun piungillaaruanun tunñatqungillugich, aglaan Agaayyutmun ihuaqutriğigimigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quvia-giraksraptiknik. ¹⁸ Tillisiqaglugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik

umialgutiqaqulugich, ihuaqqutrihikun atlat piqasriqsuiksranat itqanairrutilugu. ¹⁹ Taatnaguminj suuraksragmiknik inmiknun tugvaigisirut, tunjaviksramiknik piigumiñaitchuamik, aasrii ilinich piññaktaaqatlalutin inuukigmik ilumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagillautagumigiñ. Pisimaagutin uqaqahigmiñ agaayyiaqtailaakun suli uqaksraqtuligmiñ isilgahikun. Inuich ilanisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut inmiknun isrumaturuanuplutin, aglaan taatniingitchut. ²¹ Inuich ilanisa isrumattun piññaktaaginigaluaqhugu, aglaan taatnagimiktigun ukpiqsrihiq tammairagigaat. Agaayyutimtuq ihuaqqutrihan iluqasri nayuu-tilisi.

Paul-ḡum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

¹ Uvaḡa Paul. Uqqiraqtigigaḡa Christ Jesus-ḡum Agaayyutim pisulhagun. Tili-rauruna quliaqtuaḡitquplugu akiqsruutauruaq iñuulikun pigiaḡutikkaptigun piqasriutiḡaptigun Christ Jesus-mi. ² Aglaktuna Timothy-mun, piqpagiplugu iḡñiḡipmatun itam-nun: Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta iḡuaqutilisiñ ilunḡugilutin suli qiñuirrusrimaḡutin.

Quyyatit suli Pitchuksaḡutin

³ Uvaḡa quyaḡiga Agaayyun savautraḡikkaga qauḡrimmaḡiutillautakun, sivulliatkap-tuuq pipmatun. Quyaḡigiga itqagiplutin ataramik iniqsruḡlamni unnuaqtuummaan. ⁴ Itqagiplugich qulvisin, qiñiḡummiullapiaḡikpiñ atqunaq, uvaḡaptuuq imaḡaliksramnun qu-vianamik. ⁵ Itqagigiga ilumutuuruuq ukpiqsrisingikkan Agaayyutikun, ukpiqsrisingikkaḡa aanaruapich Lois-ḡum suli aakavich Eunice-ḡum. Aruaḡingitchiga taatnaptuuq ukpiqsrisingiḡaḡiñ. ⁶ Taatnaḡlugu itqaaqtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchu-utaa ilipnun illiqiḡapkun argamnik. ⁷ Uvvataku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisaḡan uvaptiknun iqsisaiḡaatigut, aglaan saḡḡiksritchaatigut piqpakutmiglu suli inḡmun aḡalalḡuḡmik.

⁸ Taatnaḡutin kanḡuginagu ilisimarauḡiñ Atannaptigun, unniñ kanḡuginaga uvaḡa Ilaan isiqtaḡa, aglaan nagliksaḡiñaanulutin piqutigilugu tusraayugaallataq Agaayyutim sayaqatitchiḡhagun ilipnik. ⁹ Ilaan anniqsuḡaatigut suli tuḡḡuḡaatigut inḡmiñun iñugisrukhuta, pisigisruḡaḡnagu savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan sivunniutini suli iḡuaqutni. Sivuaniiḡma iḡuaqutianiḡniḡaatigut Christ Jesus-kun, ¹⁰ aglaan pakma ilitchuḡipkaḡaatigut taavrumiḡa iḡuaqutmik tumigiplugu sagviḡha Anniqsuḡtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkaḡaa saḡḡia tuḡulhum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagviḡaa iñuulḡlu tuquyumiñaiḡḡlu. ¹¹ Agaayyutim nalunaikkaḡigaḡa uqautigiqplugu tusraayugaallataq, uqqiraqtauluna suli ilisautrauluna. ¹² Taatnaḡlugu tamanna piqutigiplugu uvaḡa nagliksautiqaḡtuna tamatkuniḡa. Aglaan kanḡugingitchiga, nalunḡitlugu kisumun tunḡaḡiḡa, suli uvaḡa nalupḡigingitchiga Ilaan qaunaksriḡiksraḡa savaamnik taivrumuḡaaglaan uvluanun atanniivium. ¹³ Ukpiqḡutaḡiḡiaḡnagich ilumutuuruat uḡaḡhich ilisauttitka ilipnun atraksriuḡḡugich, payaḡaiḡvigilugu ukpiqsriḡiq suli piqpaktaq pigiaḡutikkaḡput piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. ¹⁴ Qaunagilugich nakuuruat ilisauttit qaunaksraḡsirrutaauruat ilipnun saḡḡigikkaḡagun Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam uvaptikni.

¹⁵ Iḡisimaḡiñ, iluḡatin piqatipta Asia-miittuat malingiḡaatḡa unniñ unitchaatḡa, taapkuaksuli Phygelus-ḡumlu suli Hermogenes-ḡum. ¹⁶ Uvvatuq Agaayyutim iḡuaqutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ḡum, takku ikayugaḡigaḡa iñugiaktuami. Ilaan kanḡugisruḡaḡnagu iḡiḡa isiqsiviḡmi. ¹⁷ Rome-mun tikipqauraḡami pakkiutiniḡaḡa paḡilḡataḡlamnunaglaan. ¹⁸ Agaayyutimtuq nagligillaḡniḡliuḡ taivrumani uvluani atanniivium. Ilipsi ilisimallapiaḡiksi atqunaq ilaanun savautiḡa Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ḡum Anḡuyaktillautana

¹ Ilvich, iḡñiin, saḡḡivigumagaḡiñ iḡuaqḡtaa Christ Jesus-ḡum. ² Uḡaḡhich tusraakkatin uvaḡniñ uqautigi'apkich sivuḡaatni iñugiaktuat ilisimarit qaḡniqsitchumigitin iñunḡun ilisautritḡaruanun atlaniktuuq. ³ Iḡlutuḡlugu nagliksaḡiñaanuliksran qaḡnutitaḡaitchuatan anḡuyaktaatun Christ Jesus-ḡum. ⁴ Anḡuyakti anḡuyaktaiḡiḡmiñi illakkattaḡusrimmataitchuq

iñuuniakigruagmiñun, aglaan ilaan quyaliummatiqagagigaa qaukigikkani tiliuqtigiplugu. ⁵ Suli aqpaliutraqtu aqpaliutrahigmiñi akimalguitchuq kisanik tupiksriñuni maligutaksranik. ⁶ Suli nautchiiri sakuuktuaq piññaqqaqtuksrauraqtuq nauruaniñ katitchihigmi. ⁷ Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanguruam ikayuğisigaatin kaniqsihiksranjatigun supayaat.

⁸ Itqagiun Jesus Christ anipchakkauruaq tuqułigmiñ, kanjigviqaqtuaq David-mik, quli-aqtuağikkaptun tusraayugaallautamik. ⁹ Uvvataku uqaqahapkun tusraayugallautamik nagliksaaqtitauruñ suli pituqakkauruñ liilaa savvaqlukkataqti. Aglaan Agaayyutim uqalha piñailutaitchuq. ¹⁰ Taatnaqhuñ iğlutuğiga suapayaaq Agaayyutim piksraqtaañ piqutigiplugich, ilinjittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iñuutquplugillu is-ruitchuami kamanautaani. ¹¹ Uvvauna ilumutuuruuq nipliun,

Uvagut tuquqataugupta Ilaagun
iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.

¹² Uvagut iğlutuisuiñagupta
añalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piilaagiguptigu,
Ilaantuuq piilaagigisipmigaatigut.

¹³ Tuniqsimmatriñgitchugutunniñ
Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,
takku piilaagiyumiñaitchuq injmiñik.

Savakti Ihuagikkauruaq

¹⁴ Itqaaqtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli ilumutuuruamik algaqsrullapiaglugich Agaayyutim sivuğani añuyautiqaqungillugich nipliutitigun. Taatnasriq ikayuutaungitchuq iñuñun tusraaruanun, aglaan ukpiqqutaiğutauraqtuq. ¹⁵ Pisuqtilaaqni piññaaktağiniaglugu ihuagikkauñiq Agaayyutim qinñañani atrilugu savakti kanjusruutaitchuq savaagmigon, nalautlugu ilisautriruaq uqalhanik Agaayyutim ilumutuulhan. ¹⁶ Uqaqatiginagich agaayyiaqtailaat iñuich kinnauruat uqaqamin. Taatnasriq unurrutauruq ayuuqtaahiksranatnun iñuich Agaayyutmiñ. ¹⁷ Taatnatchich ilisauttutaat atriqaqtuq killiğruamik nuñuqtuaqlugu uviñga timim cancer-tun. Malğuk taatnatchik ilisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu. ¹⁸ Taapkuak ukpiqsriseiqhutik, ukpiqqutaiqsitchiruk ilañitñik ukpiqtuat nipiqağimikkun añitqihksraqput atuumaaniñniplugu. ¹⁹ Aglaan tunjaviksriugaña Agaayyutim ilumutuuruuq atlanjuqtangitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna, “Atanguruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli itna, “Kisupayaaq nipiqağumi Atanguruamun piginiñuni killuliqisruisuksrauruq.” ²⁰ Tupiq añiruaq piqağtuq puggutaniq utkusriñnik atlakaagiiñik. Ilañich pilañuraqtut maninmiñ qatiqtaamiñ naagaqaa kaviqsaamiñ, atlat suli qiruñmiñlu qikuminiñlu. Akisuruat utkusiich puggatallu atuqlugich tuyuğmiaqagamin kisanik aasriñ akiñniñsrat ataramik atuqlugich ilañich suaqluqağvigiugich. ²¹ Taatnatuntuuq kiñapayaaq iñuk salummaqtitchumi iluqaaniñ killuğmiñ atukkaugisiruq kamaginaqtuamun, takku ipqiqsitaugisiruq aasriñ qaukian atutlalugu, itqanaigusrimaaglugu atuhksrani savaallautapayaamun.

²² Nutaulhum kimmutai qimaummiugaqtaksragigitin, aglaan piññaaktağiniaglugu nalaunñaruaiq, ukpiqsriliq, piqpaktaq suli qinñuiññaq, tapiğugutin tamatkunurña ilumun tuqluğaqtuuanun Agaayyutmun ikayuquplutin. ²³ Aglaan uqaksraqtutiqasrunaqasri kinnaqtun nalukkapsigon. Ilisimagiñ taatnatchim isruqağagihha uqaallatrahigmik. ²⁴ Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraungitchuq. Ilaa ihuagqutriruksrauruq iluqaitñik, nakuuluni suli anuqsruluni ilisautriñuluni, ²⁵ agganailuni nalguqsruiyumi iğlugiriminiñ. Itpiaqtuq Agaayyutim mumigviqaqtitchihksrananun ilitchuqsriñutin ilumutuuruamik.

²⁶ Aasrii qaugrimmatinitqin̄niaqsut kan̄iqsiaqatq̄īkun, annagutin̄ nigatchian̄aniñ Tuunḡaum, tigugaluakkani tupigitq̄upluni.

3

Uvlut Aqulliich

¹ Aglaan kan̄iqsisriun̄ una. Aqulliḡnī uvluni sakiqnağutit̄ il̄iñiaqtut. ² Iñuich̄ il̄it̄lukkisirut̄ in̄miknūhiñ̄aq, pisugruağutin̄igutin̄, uqavil̄igutin̄, arguan̄asrīlutin̄, uqaḡniğ̄luligutin̄, tupiktaigutin̄ an̄ayuqaamiknik, quyyataigutin̄, ukpiqsr̄isaigutin̄, ³ īhuaqutrisaigutin̄, il̄un̄jukutaigutin̄, saglutusrīlutin̄, tatamnaqs̄il̄utin̄, sulī iqsiñ̄aqs̄il̄utin̄, il̄in̄jisa nakuuruuq̄ uumigiliutilugu, ⁴ il̄in̄ich̄ ataaguutitağugutin̄, isrumamiknī sivutmuusruusrīlutin̄, suunasrugiliutillapiagutin̄, quviasruñ̄niallitlugutin̄ agaayyutiqāiksramikniñ, ⁵ ukpiğusriq̄ q̄iñ̄iğ̄nautigil̄hiñ̄ağ̄nialiḡlugu, aglaan̄ ayaksimap̄millaan̄ il̄umutuuruuq̄. Taatnatchiñ̄iñ̄ iñ̄uñ̄niñ̄ piisimaaḡumuutin. ⁶ Taatnatchich̄ il̄an̄ich̄ siñ̄iqsr̄aiḡmiktigun̄ payariraqtut̄ piyaruanik̄ ağ̄nanik̄ pigil̄il̄lapiaḡtuanik̄ sulī igl̄iḡutikk̄auliqsuanik̄ qanusripayaatigun̄ kimmutitigun̄. ⁷ Taatnatchich̄ ağ̄nat̄ il̄iñ̄iurağ̄niallaḡmin̄ ataramik̄ il̄itchuqs̄rianit̄laiqsuat̄ il̄umutuuk̄iḡmik. ⁸ Taipchuak̄ Jannes-lū Jambres-lū akil̄l̄iutipmatun̄ Moses-mun, taatnatuntuuq̄ taipchuā iñ̄uich̄ akil̄liupmiut̄ il̄umutuuruuamun, isrummatin̄ich̄ pigiil̄ipl̄utin̄, ukpiqsr̄in̄ñ̄ualiqhutin̄ Agaayyutikun. ⁹ Aglaan̄ taatnatchich̄ ayuuḡumiñ̄aitchut, takkū kisupayaam̄ kan̄iqsimaīñ̄hat̄ q̄iñ̄iğ̄isigaat, ipchun̄naktuntuuq̄ Jannes-lū Jambres-lū pipmatun.

Il̄isauttit̄ Aqulliich

¹⁰ Aglaan̄ il̄vich̄ mal̄iğ̄uakkaḡiğ̄iñ̄ il̄isauttit̄iga, qanusriuh̄iğ̄a, sulī piyummatigā iñ̄uuh̄iğ̄mi. Tuvrağ̄niakkağ̄iğ̄iñ̄ ukpiqsr̄iuh̄iğ̄a, anuqsruuh̄iğ̄a, piq̄paktağ̄a, sulī igl̄utuih̄iğ̄a, ¹¹ piyuaqsiuh̄iğ̄a, sulī naglik̄saaqsiuh̄iğ̄a ukpiqsr̄iñ̄lapkun. Il̄isimaanik̄iñ̄ iluqaan̄ atuummiruaḡ uvañ̄nun̄ Antioch-mi, Iconium-mil̄u, sulī Lystra-mi, tatamnaqs̄ipl̄ugu naglik̄saaqsiuh̄iğ̄a igl̄utukkağ̄a. Aglaan̄ tamatkunak̄ñā iluqait̄niñ̄ Atanguruam̄ annautikkağ̄iğ̄a. ¹² Iñ̄uich̄ agaayyutikuaḡuktupayaat̄ Christ Jesus-mī piq̄ataulutin̄ piyuaqsiuḡisirut. ¹³ Tamatkualī killukuaqtuat̄ pin̄ñ̄uaqtit̄ pigiil̄itmugutin̄ kinnit̄ñ̄īkun̄ atlanik, sulī kinnil̄utin̄ in̄miknun. ¹⁴ Aglaan̄ il̄vich̄ il̄isauttusriaḡianikkan̄ il̄umutuuruuq̄ payan̄aiḡlugū sivutmuutigumigiñ̄. Il̄isimagiñ̄ kisuniñ̄ il̄isauttusriaḡiñ̄hagun, ¹⁵ sulī il̄isauttusriaḡimath̄atigun̄ il̄aalugruuñ̄iqniñ̄aglaan̄ Agaayyutim̄ uq̄al̄hi. Tamatkuā kan̄iqsipch̄al̄hiñ̄augaatin̄ anniqsuqt̄iğ̄mun̄ ukpiqsr̄iñ̄kun̄ Christ Jesus-kun. ¹⁶ Uvvatakū uq̄al̄ipayaaḡ Agaayyutim̄ Makpiğ̄aan̄anī ittuq̄ ilaan̄ aniğ̄niliutaagun, sulī anniqsuutauruq̄ il̄isautriruni, iñ̄iqt̄iğ̄iruni, nal̄guqsruiruni, sulī al̄gaqsruirunī nalaun̄ñ̄aruah̄iksramun, ¹⁷ iñ̄uglī agaayyutikuaḡtuaēq̄ naamasripl̄ugū paqnamallautlasripl̄ugū qanusripayaamun̄ savaallautamun.

4

¹ Tiligikpiñ̄ sivuğ̄aanī Agaayyutim̄ sulī Christ Jesus-ñ̄um̄ Atanniiruksraur̄uam̄ iñ̄upayaanik̄ iñ̄ukuuruanik̄ unniñ̄ tuqun̄aruanik, sulī piq̄utigiplugū aḡgit̄q̄īksran̄alū an̄aayūq̄autaalu: ² til̄il̄l̄l̄apiaḡikpiñ̄ q̄uliaqt̄uağ̄it̄q̄uplugū tusraayūgaallautaq, uq̄ağ̄iniapiaḡlugū piviksran̄agun̄ naagaqaā piviksraitmatun̄ in̄ñaan, il̄itchuğ̄ipkağ̄niut̄igilugu, al̄gaqsruut̄igilugu, pitchuksaaḡut̄igilugu, sulī anuqsruip̄ayaakun̄ il̄isauttit̄igilugu. ³ Uvvatakū piviksraq̄ tikiumaḡisiruq̄ iñ̄uich̄ naalağ̄nisunḡīksran̄at̄ il̄umutuuruuamun̄ il̄isauttit̄mun, igl̄iḡutluligutin̄ in̄min̄ pisuiḡmikkun, katitchiñ̄ialigutin̄ il̄isautriksrağ̄miknik̄ tusraasruk̄k̄al̄hiñ̄ağ̄miktigun. ⁴ Il̄in̄ich̄ naalağ̄nit̄lukkum̄mataigutin̄ Agaayyutim̄ il̄umutuul̄hanun, aglaan̄ naalaḡulit̄luḡlughich̄ utuq̄qaqtat̄ unipchaaliat. ⁵ Il̄vill̄iasriñ̄ qaugrimmaağ̄iksuksraur̄utin̄ qanusripayaamī irviq̄an̄ñ̄apich, igl̄utuğ̄lugū naglik̄saaqsiuh̄iğ̄a, q̄uliaqt̄uağ̄ilugū tusraayūgaallautaq, sulī tan̄iğ̄lugū savaaksrapayaan̄a savaktaan̄ Agaayyutim.

⁶ Uvañaliuvva tikiummigiga tuqqutauiksrağa Agaayyutmik piqusriğluja. Aullakıksrağa marrumakña iñuullıgmiñ tikiummiruq. ⁷ Atriplıgu aqpaliutraqtı nuñitchiruaq, uvañaptuuq iñuullamni ukpiqsriğiq Agaayyutikun pigituiñağiga. ⁸ Pakma akiññaktaksrağma niaquğutiksrañan nalaunñaruallhum taqqigaaña, Agaayyutim nalaunñaruam Atangum qaisaña uvañnun taivrumani uvlumi, uvañnuñhiñaungitchuaq aglaan iluqaitñun aggitqıñksrañanik inuğruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggisigilugu utlakkumigikma. ¹⁰ Uvvatakkı Demas-ñum marrumiña nunamik kimmutiqatlulıqhuni unitchaaña. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrii Dalmatia-mun. ¹¹ Kisimi Luke-ñum nayugaaña. Tuvaaqatigiyumigiñ Mark ikayuqtıksrağa savaakun. ¹² Tychicus-li tuyugigiga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu aggiaqsiyuvich saagağumigiñ quppıgağa unisaga Troas-mi Carpus-mun, makpiğaatlu suvaluk qisiññiñ pıliugat aglaktuğvitka. ¹⁴ Alexander-m savviuqtım atqunaq navianniuqtitkaaña. Atangum utiqıtıchivıgıgısıgaa atniutaıgun. ¹⁵ Ilvittuuq qaunakkutiqağumuutin ilaagun, takku iħuaksriñgıllıapiaħıkun akillıliqsugai uqauttutıvut. ¹⁶ Sivugañıutiqağamni Rome-ñum añalataıñun tapqıtıchua, iluqatıñ unitchaatña. Agaayyutımtuq akitñautailañniaglıgıch taıpchua. ¹⁷ Aglaan Atangum nayuqluña sayyıqsugaaña uqautıgianıtılasrıplıgu inuñaiğlıgu iluqatıñ Jew-ñungıtıchuat tusraaraksrañat. Uvaña annautıkkauruña tuqqutauıksrağaluamniñ. ¹⁸ Suli Atanguruam annautıniagaaña iluqaaniñ pigııtıchuamiñ, annautılıña pakmaniıttuamun añaayuqautmiñun. Nangaun illi ilaanun qañavak isruılaamun. Amen!

Aqulliıch İlammiuğıtı

¹⁹ Tuyuqtuña iħuaqquıtmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupıqataıñun Onesiphorus-ñum. ²⁰ Erastus Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unıtıchıga Trophimus Miletus-mun atniğñalıqman. ²¹ Aggıluagñıurağumuutin ukiuğraguqtıtınagu. Eubulus-ñum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaaññağaatın, atlallu anıqatıut.

²² Atanguruamtıuq piqsarıqsuglısın irruttıpkun. Agaayyutımtıuq iħuaqquıtılısı.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaaña ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaañi ukpiliquplugich suli ilisauttutiqağlugich ilumutuungagun ukpigusripta, ² tunŋaviqaqtuakun nigiuqaqalikun isruitchuamik iñuuligmik. Agaayyutim saglutlaitchuam ak-iqsruğniğaatigut taavrumiña iñuuligmik sivuani aullağniñhan piviksraurum. ³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviğaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksraquqłuna savaaksritchaaña, uvañaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴ Titus, aglaktuña ilipnun iğñaurapiamnun ukpiqsriñikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapaurum suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iluaqqutikun qiñuiññiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaaña Crete-mi

⁵ Uvaña unitchikpiñ Crete-mun iluaqsruquplugich sut iluaqsrugaksrauruaat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanjuruat qauklksrañitñik nunaaqqipayaani. Tillisitka itqağilugich, ⁶ qauklksraqtaañuruuq patchisaitchuksrauruq, añun atautchimik ilaqaqtağuni, suli qitungai ukpiqsriñulutiñ uqautausruñaqatiñ pitchigiñilugich tupiktaiñkun. ⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaañanik añalatchiruksrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuğmigausruñaqani, uumitchaktangiguni unniñ imiligaqtausruñaqani, qinnaktasruñaqani unniñ killukun piqağugruasruñaqani. ⁸ Ilaa tukkuğiññaqsuksrauruq, piqpakrsriñuluni nakuuruamik, inmiñun añalalguluni, nalaunjaluni, ipqilluni, suli alğaqsrutmik tuvrairuñuluni. ⁹ Uqaqtiksraqtaam payañairvigiraksraqigaa uqauttutini ukpigiraksrauruq suli iviqtisrimaaqtuaq ilisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaagilgugisiruq atlanik ilumutuuruakun ilisauttutikun, suli qiñiqtigugisiyaa tanjigiliqutaat akilliiruut uqağimun.

¹⁰ Uvvatakku iñugiaktut tupiguutaitchuut iñuich kinnitñikhutiñ atlanik nipiqağimikkun kinniqilikun, suvaluk taapkua ilisautriruat iñuk nalunaitjutchiqsuksrauplugu annautrauni-aqpan. ¹¹ Ilisauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilinisa akasrimagaich añayuqaagiiç ilisautriñimikkun ilisauttutiginğilaaksraqmiknik killukun piqağugruaqhutiñ. ¹² Crete-tağmiut ilañat sivuniksriqiraat nipliğniqsuq, Crete-tağmiurguuq ataramik sagluturuañuniplugich, niğrugaaqłuktun inniplugich, suli iqiasruuplutin nigitłaturañuplugich. ¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich ilualiksrañatnun ilvich iñiqtiğumigitin ipiksilugu, ilinji sayakturuamik ukpigusriñikkumuut, ¹⁴ itlungiğutiñ Jew-ŋuruat unipchaalianitñunlu ilisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuukigmik. ¹⁵ Supayaaq ipqitchuq iñuñni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuanitchuq tamatkunani qaayugnaqtuani suli ukpiqsriñgitchuani, takku ilinisa isrummatinich suli qağrimmaagiutillautañich qaayugnaqsianiksimaplutin. ¹⁶ Ilinich ilitchuqsrimanigaluaqhutiñ Agaayyutmik, aglaan iñuuniaħhata piilaagigaa, ilinich uumiktanikhutiñ, tupiktaiqhutiñ, iñiqtaqağumiñaiqhutiñ nakuuruamik.

2

Nalaunjaruat Ilisauttutit

¹ Aglaan ilvich ilisauttutigiraksraqigigiñ ilisauttutiksraq ilumutuurautigun uqaliqtigun. ² Uqautilugich utuqqanaağquqtuat añutit qağrimmaagiqulugich, isrumaualgulutiñ, ilinjitñik añalalgusritqulugich. Ilumutuğugutiñ ukpiqsriñimikkun, piqpaktağmikkun, suli iglutuilgusriñimiktigun. ³ Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağquqtuat ağnat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuañutqungillugich, naagaqaa tigutarriutitqungillugich taañjağmun, ilisautritqulugich nakuuruakun, ⁴ atriraksrallautagağutiñ

nutautiluktuanun aġnanun piqpaqsriħksraġatigun ilaqtiumiknik suli qitungaġmiknik, ⁵ inmiknun aġalalġusriħutin ipqihkun suli ilaqatausruqsilutin kiħunigmi, tupiqsritlasriħutin aġutiumiknik. Agaayyutimli uqaħha iħuich suuñillaġingitchumigaat. ⁶ Taatnatuntuuq pitchuksaaġlugich nukatpiat aġalallautahksraġatnun inmiknik. ⁷ Ilvillu supayaatigun atriraksrallautagugutin savaallautakun. Ilumutuġullapiagutin suli piyummatiqagutin ilisautriħiqni. ⁸ Uqautriħutin naġġuksruġnaġumiħaitchuakun, akillililqsuqtitin kanġusrutlasriħugich, pigiitchuakun nipiksraillutin uvaptigun. ⁹ Uqautilugich savaktaaġruich tupiksritqulugich aġaayuqaġmiknik suli quyalilugich sukupayaaq. Ilinich kiumakħiqsksraunġitchut ¹⁰ unniħñ tigliktuġvigiraksraġingitchaich. Aġlaan ataramik urriqsuqtaksraġigaat nakuuħiqtin suli qanutitanaiħiqtin kamagikkauħksraġanun ilisauttutim Agaayyutikun Annisquqtiptigun suraġaħipayaaġmikni.

¹¹ Uvvatakkun Agaayyutim iħuaqquataa ilisimanaqsiruuq iħupayaat annisquħksraġatnun. ¹² Taavrumuuna iħuaqquatumigun Agaayyutim ilisautigaatigut agaayyutailaakuaqunġitluta suli nunakuahum kimmutaaguaqunġitluta, iħuutqupluta uvaptiknik aġalalġusriħluta, nalaunġaluta, agaayyutiqaġuta pakma uumani nunami, ¹³ taqqihaptikni quvianaqtuamun uvluanun niġiugaġikkapta, kamanautaa kamanuqtuam Agaayyutipta Annisquqtipta Jesus Christ-ħum sagviqpan. ¹⁴ Ilaa qaitchuaq inmiħnik piqutigipluta, annautisraqhuta pigiitchuapayaamiħñ suli pigiagutitqupluta inmiħnuħiħnaq, ipqiguta, piyummatiniguta nakuuruakun. ¹⁵ Tamatkua ilisauttutigiyumigitin, atuġlugich aġalatchiħiqni, pitchuksaaġihiqni suli alġaqsruħatni tusraarivich. Nalliatnun-unniħñ piinillaġipkasruħaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuagħiħksraġa

¹ Itqaaqtuutilugich iħuġikkatin maligutchiħksraġatigun aġalatinik suli qaukħiġnik, tupiksriħkun ilinħtħnik, itqanairrutitqulugu savaallautapayaaq. ² Uqautilugich pigiilakun uqautiksritqunġillugich, aġlaan qiħuiyusrimaaġlugich, ilauraanaġlugich, suli ataramik agġanairrutriħkun irrutriqulugich iħupayaanik. ³ Uvvaptuuqtakku qaanjikkaptikni kinniqluta, tupiktaitluta, nalaunġaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriħiq quvianaġikkanaġigun killuum qanusripayaatigun, iħuuniaqhuta uumiktakun suli siqħaktakun uumikkutipluta avatmun. ⁴ Aġlaan Agaayyutim Annisquqtipta agġiqami piqpaqsriħiġmigun suli iħuaqqutriħiġmigun annisquġaatigut. ⁵ Uvagut savaaqallautahaptiguunġitchuaq aġlaan ilaan naġliksriħiġmigun anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imiġmik aasriħñ Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iħuuhġmik. ⁶ Uvvatakkun Agaayyutim aġliplugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Annisquqtiptigun, ⁷ taavrumuuna iħuaqquataagun uvagut nalaunġasripkaqhuta Agaayyutmi, suli piħħaktaaġilugu isruitchuaq iħuuhiq niġiugaġikkakput.

⁸ Tarra taamna ilumutuuruuq nipliun. Uvaħa ataramik uqaqugikpiħñ tamarrumuuna nalupqisruutaigutin, iħuilli ukpiqsriħuat Agaayyutmik ataramik kipigiyumuut piviqaqtiliksraġagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunġarut suli ikayuutiksraurut iħuħni. ⁹ Aġlaan piisimaagvigilugu isilġaiħkun uqaqsraqtuħiq, immakħaqtatigun atiqtigun kanħiuhiq, aivvatraliq, suli akimaniutraħiġmiħñ maliguksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunġitchut unniħñ pitluktuanunġitchut. ¹⁰ Malġuġuġluguunniħñ alġaqsruutiqaġumigiħñ iħuk akatchiruaq avgumalġmik ilamiħni, suqutigitqisruħaqnagu malinħuġutillanġitpan. ¹¹ Uvvatakkun ilisimaġiħñ taatnasriq iħuk iħuaqsruutaunġitchuq suli killuqsautaiħñ kanħiqsimapkaġaġigaat nalaunġihagun.

Iħisauttutit Aqulliħ

¹² Qakugu tuyuġiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiaġumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuġa ukiisukluġa tarani. ¹³ Ikayuġniallapiaġumiikkiñ Zenas, malġutaksraliqirilu suli Apollos aullaġniaħhakni iglauħksraġmiknun, suli supayaamik inuġaiyallapiaġlugik. ¹⁴ Iħsautilugich iħuġikkavut piviqaqtitchiħksraġatigun savaallautamik, aasiñ piqaqtitchiħutin atlat inuġikkaħitħik iqaisruktuasruħaqatin.

¹⁵ Iluqagħmin piqasriqsuqtima nayaħħaġaatin. Nayaħħaġmivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim iħuaqqutaan iluqasri nayuġumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaanuruana piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ² suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu anuyyiuqtauqatiptiknun, ukpiqtuanuruunanlu katisruuruanun tupipnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanguruamlu Jesus Christ-ŋum ihuaqquitiqpaglisi tutqiutiqaqtilusilu.

Philemon-ŋum Piqaksriŋhalu Ukpiqsriŋhalu

⁴ Quyagiga Agaayyutiga itqaŋiplutin iniqsruqama, ⁵ tusraapluna piqaksrisilaapnik iluqaitnik Agaayyutim inuiŋik suli ukpiqsrisilaapnik Atanigikkaptiknik Jesus. ⁶ Piqatigiiliqput ilipsitni ukpiqsriuanuruani piguqtuksrauruq ilitchuŋitlasrilusri ikayuutipayaanik pigikkapsitnik Christ Jesus-mi. ⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqŋalu piqpakutiŋapku, atakkii iŋisimagiga quviatchaiŋiŋ iluqaitnik Agaayyutim inuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inigvigillagukkikpiŋ sumik piraksrapiŋ tilihiŋaugaluaqhutin, aniqatigiŋiplutin Christ-mi. ⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqaksriŋhagun tilisunŋitichikpiŋ, aglaan uvaŋa anayuqaaqtuami, isiqtaupluna pisigiplugu Jesus Christ inigvigisrukkikpiŋ. ¹⁰ Tarra iniqsruŋikpiŋ pigiplugu Onesimus inigigiliutikkaŋa ukpiqsriŋiqman Christ-mik qiliqsimaŋamni pituutani. ¹¹ Taimma qaaglaanimna ikayuutaunŋitichaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtiguqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹² Utigmun tuyuŋisraaqsigiga. Akuqtullaŋniagumagiŋ irrusriŋigutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³ Nayuqtigisrukkaluaŋiga uvaŋni illugu. Savautinayaŋaana iniksraŋaluapni qiliqsimaŋamni piqutigiplugu tusraayugaaŋiksuaq. ¹⁴ Aglaan suyumiŋaipiaqtuŋa apiqsruŋallakaluaqnak. Nakuurualiqiŋ piyummatigillapiaŋlugu nunuripkasruŋaqaqnak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaŋniqsuq ilipniŋ, ilipnun utitlasripluni iniglugu. ¹⁶ Uvakiŋaniŋaglaan savaktaaŋruuŋiŋaunŋiqsuq ilipnun aglaan nakuqsitluktuq savaktaaŋruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsiruq aniqatigiliutiŋipluni uvaŋnun aglaan pitlukluguunniŋ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutipmigaa iliptuntuuq. ¹⁷ Isrummatigigupŋa piqatnaaŋipiaŋluna, paŋlayumagiŋ utiqpan uvaktun ililugu. ¹⁸ Suli qitkutiksriŋiqpan suurapiŋ taimani qimakami suli niggiuqsrumaqaqpatin akiilliutiyumagiŋ uvamnun. ¹⁹ Uvva aglaktuŋa argamnik itna, Uvaŋa Paul akiliŋniapiaŋikpiŋ. Itqaqtuutingitichikpiŋ qanutun niggiuqsruutiqaqtilaaqnik uvamnun. ²⁰ Aniqatmaan, quyalisallaŋniŋaŋa pisigilugu Ataniq, quviatchaksagluna aniqatigiŋipluna Atanguruakun.

²¹ Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqigiŋitlugu tupiksrisuulhiŋ iŋisimagaluŋaŋaan savaaqatluŋniŋiŋ iniqsruaŋikkamniŋ. ²² Aasriipsuuq nigiuqaqtuŋa qiŋitlasilgihimnik ilipsitnik iniqsruŋlupsigun. Taatnaqhutin itqanaiyaŋumuutin iniksramnik.

Ilammiuŋutit

²³ Epaphras-ŋum tigutaanuatigikkaŋma pisigiplugu Christ Jesus tuyuŋaatin nayaanŋaŋmiŋik. ²⁴ Mark-ŋumlu, Aristarchus-ŋumlu, Demas-ŋumlu, Luke-ŋumlu savaqatiuma tuyuqmigaatin nayaanŋanik. ²⁵ Uvvatuq ihuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ŋum irvigiliuŋ irrusriqsi.

Tuyuun Hebrew-ᵊuruanun

Agaayyutim Uqaᵊha Uqaqtigiplugu Igñiñi

¹ Injilgaanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqlugu atlakaagiiklugich. ² Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaa-tigut Igñigmigun, nalunaiqsagmigun paitchaktaaquplugu supayaanik, aasriiñ ilaagun iñignikkani nuna. ³ Agaayyutim kamanautaa qiñignaitchuq. Aglaanpakma kamanaun qausaiñaqtuq Igñiguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Igñiguruam tigungmiugagaa supayaaq uqahigmigun sanñiaqtuatigun. Piinamikamigich iñuich killuqsautaat, aquvinniq-suq taliqpianun kamanagniqsram pakmani.

Igñiq Kamanatluktuq Isaḡulinmiñ

⁴ Taatnaqhuni kamanatluksipluni israḡulinñiñ Agaayyutim atchigñigaa kamanatluk-tuamik atigmik ilinjisa atinjitñiñ. ⁵ Atakkii Agaayyutim nalliatunniiñ israḡulgich nipliutis-rimaitchaa, itna,
“Ilvich Igñigigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ igñigiplutin takkuatni iñupayaat.”

Psalm 2:7

Naagasuli itnaqsimaichuq israḡulinmun,

“Aapaugisiruᵊa ilaanun aasrii uvaᵊa Igñigilugu.”

2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13

⁶ Aasriipsuq, tuyugiyasripmagu Igñiguruuq aᵊalatiqatini iñuᵊnun marrumani nunami nipliḡniqsuq, itna,

“Iluqatiᵊ Agaayyutim israḡulgiñ purvigilitruᵊ.”

Deuteronomy 32:43

⁷ Suli uqautigigai israḡulgich, itna,

“Israḡulgich anuḡiguqtinnigai,
savaktiniasriiñ ikualaruaguqtitlugich.”

Psalm 104:4

⁸ Aglaan Igñiguruamun uqaqtuq,

“Agaayyuun, aᵊalatchiraugisirutin taimuᵊa.

Aᵊalatkisigiñ aᵊaayuqautiiñ nalaunᵊalikun.

⁹ Quviagigiñ nalaunᵊaruakiq aasrii uumigiplugu nalaunᵊaitchuakiq.

Taatnaqhuni Atangum, Agaayyutvich, piksraqtaagigaatin qaitchiplutin pitluktuamik kamakkutmiglu quvianamiglu tamatkunakᵊapayaaq piqatipniñ.”

Psalm 45:6-7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuq ilaagun,

“Ataniiq, aullaḡniisaqqaagataḡmi iñigiñ nunalu qilaglu argapnik.

¹¹ Tamatkua piungigñiaqtut, aglaan ilvich itchaḡataqtutin.

Iluqatiᵊ tamatkua utuqqaḡuḡniaqtut
aasriiñ atnuḡaaluktun suungigutiᵊ.

¹² Uligaatun imuniagitin

aasrii simmigutiᵊ atnuḡaaluktun.

Aglaan ilvich atlanᵊuḡumiñaitchutin

suli ukiutin isrukᵊitchumiñaitchut.”

Psalm 102:25-27

¹³ Aasrii nalliatnun israḡulgich uqautrillaksimaitchuq itna,

“Aquvittin taliqpiniᵊa tuᵊaani aᵊalatchiqasiutilutinaasrii uvamnik

akiilillaḡiaḡniaḡhatnunaglaan iluqaitnik uumigirivich.”

Psalm 110:1

¹⁴ Israḡulgich savaktaulhiñaqtut irrusriuplutiᵊ. Tiliraurut ikayuquplugich tamatkua annautrauniaqtuanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsuḡiaq

¹ Qiñigikput Igñiguruam kamanatlulha isragulinñiñ. Taatnaguta piliqipiaqtuksraurugut qaunatqiaigiglugich tusraakkavut. Tupigiguptigik tamatkua taggivaaktağumiñaitchugut ilumutuuruamiñ. ² Uqalipayaaq isragulgich uqautigikkañat payañaitchuanjuruq. Aasriiñ kiñapayaaq navguiruaq maligutaksramik tupiksriñgitlunilu nalliusriaqagisiruaq anasriññuqsautmik. ³ Taatniitpan qanuguta annañniaqpisa anasiññuqsagviksraptikniñ suk-sragingitchuptigu anniqsugiaq? Atangum Jesus uqautigiqqaagaa taamna anniqsugiaq. Aasriiñ tamatkua tusraaqqaagtuat uqaligmik qaaniqsitkaat nalupqinaiqługu uvaptik-nun ilumutuuniplugu. ⁴ Agaayyutimtuuq ilisimapkağniğai atlakaagisigun quvinqnaqhutin savaatigun, suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuligmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

⁵ Aasriiñ Agaayyutim piksraqtaagñigitchai isragulgich añalatiksraulugich nunami tik-itçhağumaruami. Taamna uqautigigikput. ⁶ Aglaan Agaayyutim uqalhani aglausimaruq, itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiun iñulhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiun iñuum igñiñja?

⁷ Sivikitchuami kamanaitłuktitauraallakkaluaqługu isragulinñiñ, niaquusriğniğai kamanautmik kamakutmiglu,

⁸ suli inillakkiñ añalatağitlasriplugu supayaaq.”

Psalm 8:4-6

Taamna uqaliq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun inillañniplugu iñuk añalatchirauplugu supayaamik, pakma qiñingitchikputsuli iñuum añalatchitłapiaqtilaaja supayaamik. ⁹ Aglaali qiñigikput Jesus “sivikitchuami kamanaitłullakługu isragulinñiñ.” Agaayyutim ihuaqutmigun tuqupkağniğaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqługu niaquusriğniğaa kamanautmik kamakutmiglu.

¹⁰ Agaayyutim añalanniğai supayaat, suli supayaat sagviğniğaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiun igñi nagliksaałikun tikiutitquplugich iñugiaktuat igñigich qılanmun. Taamna igñiq aullağniiriğugniğaa anniqsugianatnun.

¹¹ Taamna ipqiqsitchiruaq iñunñik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiqsitauruat iluqatin aapaqagñiqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kannjuringitchaa taiyuliksrañat ukpiqsriruat aniqatiumiñik. ¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,

“İitchuğipkautigigisigikpiñ aniqatiumnun;

nangagisigikpiñ akunğatni ukpiqtuanjuruat.”

Psalm 22:22

¹³ Itnaqhunisuli,

“Tunñavigigisigiga Ataniq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

“Uvaniittunja ililgaani Agaayyutim qaisañiñi uvamnun.”

Isaiah 8:18

¹⁴ Taapkua ililgaat timiqagtut auqaqhutinlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timiqaqhuni ilinisitun. Tuqukami sannigutami timimigun piyaqutlasriñiğaa tuqupkaitłaruq iñunñik, taamna tuunğaq. ¹⁵ Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkua iñuich tigutaanjuruat iñuuniqtutilaagmikni iqsiłhatigun tuqułigmik. ¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaaluutigingitchai isragulgich, aglaan ikayuğugai iñuich kiñuviağikkañi Abraham-ñum. ¹⁷ Taatnamik Jesus iliruksrauruq aniqatiunñisun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniqsimaruauñunilu agaayuliqsiqpaguqtuq ilinittun. Jesus-ñum tuqułigmigun piğniğai iñuich killuqsautinich qinuiqsitlugu Agaayyun. ¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuaqsiukami. Taatnamik ikayulguniğai tamatkua ukpiqsriruat uuktuaqsiupmata ilaatun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

¹ Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qilaḡmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksragigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiq-pauruq ukpiġikkaqput payañaitlugu. ² Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimiñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuiñik. ³ Taamna iñuk nappairuaq tupiġmik kamakkusriaqatluktuq tupiġmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautriḡḡautagaḡuaqtuq Agaayyutim iñuiñik Jesus savautriḡḡautatluktuq. ⁴ Tupipayaaq nappairiqaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkaġigaa. ⁵ Moses-guuq tuniqsimaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktauḡhiñaqhuni. Moses nipliġsimaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik]. ⁶ Aglaan Christ tuniqsimaruq iġñiġupluni añalatchiruaq iluqaanik tupiġmik. Iluqata ukpiġsriruani Agaayyutmik, uvagut tupiġigaatigut Agaayyutim ukpiġsrisiġaġupta niġiugaġaġuptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiagviiqaqtut Agaayyutim Iñui

⁷ Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq, “Uvluvak tusraayupsiuḡ Agaayyutim nipaa, ⁸ siqquqsilaagñiaqasigik isrummatigikkasri, taipchunatatun akilliliqsuiruatun Agaayyutmik uvlumi taivrumani suviksrailaami. ⁹ Apaapsi uuktuapiaġataġaatḡa arguaġipluḡa qñiġaluaqḡugich savaatka. ¹⁰ Taatnaḡḡuḡa malġukipiani ukiuni uumitchautriruḡa taipchuniḡa iñuqatigiñik, aasriiñ uqaḡḡuḡa, ‘Pigisupayaakkanat killuuruq. Kanjqsimaitchaat ilitqusriġa.’ ¹¹ Tarra akiqsruqtuḡa uvaḡḡun uumitchaḡḡamni, itna, ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiagviiqatukkamnun.’” *Psalm 95:7-11* ¹² Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqaġikkaḡa. Taatnamik qaunatiġiġutisitchi avatmun. Avallangitchumuusriḡi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsauḡ ukpiġqutaiġiġlu uummatipsitñi. ¹³ Aglaan pitchuksaaġutisritchi avatmun taiyuḡḡaḡaansuli “Uvluvaḡmik” suli tusraatlanḡapsi Agaayyutim nipaaniġ tupiksritlanḡapsiḡ. Tupiksriñġitchupsi nalliġsi siqquqsiviaqtuq ilaatni killuqsautmun sagluqipkaġuni. ¹⁴ Takku iluqata pigigaatigut Christ-ḡum ukpiġsimauraġniġaġupta ukpiġsriḡḡaptiktun aullaġniḡḡaniḡaglaan tuniqsimalutalu payañaiġuta isruanunaglaan. ¹⁵ Itnaqsimaruuq, “Uvluvak tusraayupsiuḡ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagñiaqasigik isrummatigikkasi taipchunatatun akilliliqsuiruatun uvlumi taivrumani suviksrailaami.” *Psalm 95:7-8* ¹⁶ Kisut tusraaniqpatruḡ Agaayyutim nipaa akilliliqsuipmata ilaanik? Aa, iluqatiḡ taipchuanurut iñuich Moses-ḡum annisikkaḡi Egypt-miñ. ¹⁷ Kisutmi Agaayyutim uumitchautiniqpagich malġukipiani ukiuni? Aa, iluqatiḡ taipchuanuniqsut killuqsaqtaqtuat tuquplutiḡaasriiñ suviksrailaami. ¹⁸ Agaayyun akiqsruḡniqsuq iḡmiñun, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiagviiqatukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatiḡ taipchuanurut tupiksriñġitchuat Agaayyutmik. ¹⁹ Tarra ilitchuġigikput ukpiġsriñġisilaanḡat, taatnaḡḡutiḡaasriiñ tikitchumiñaiñiḡisut kinilirviksraġmiknun, taavrumuḡa nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkaḡanun ilinjitñun.

4

¹ Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minguiqsiagviksrakun itchugaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliġsi tikiñġitpiaqtuq taavrumuḡa minguiqsiagvinḡmun. ² Takku

iñuktitun suviksrailaami inilğaallapiaq uvaguttuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aglaan tusraakkanata anniqsungññigai, takku Agaayyun ukpiğingitlugu. ³Uvagut ukpiqsirruani minguiqsiaqataurugut Agaayyutmi nipliutaatun, “Akiqsruqtuᵇa uvamnun uumitchaḥamni,

‘Isiqtitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:11*

Itnağniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iñigataḥhaniñaglaan nunam. ⁴Aglausimaruaq samma taavrumuuna tallimat malğuguutaatigun uvlut itna, “Agaayyun minguiqsiaqtuq savaağmiñiñ tallimat malğuguutaatni uvlut.” ⁵Tusraakkaptitun sivuani itnalgitchuq, “Isiqtitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.” ⁶Tarraasriiñ taipchua tusraaqqaqtuat tusraayugaagiksuamik isingitchut Agaayyutim minguiqsiağvianun ukpiqsriñğiligmiktigun. Taatnamik isitlasrugaaqtugut minguiqsiaqatauliksraptiknun Agaayyutmi. ⁷Agaayyun inillaitqiksuq atlamik uvlumik taiplugu “Uvluvanmik.” Iñugiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigiplugu David, uqaliqtigun tusraakkaptigun itna, “Uvluvak tusraagupsiuᵇa Agaayyutim nipaa siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasi.” *Psalm 95:7-8*

⁸Tarra Joshua-mtuuq iñui Agaayyutim minguiqsiaqtinniᵇpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvlug David-kun. ⁹Taatnamik iñui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minguiqsiağvijnmun. ¹⁰Atakkii kiñapayaaq isiqtuuaq Agaayyutim minguiqsiağvianun, nutqaqmiuq savaağmiñiñ Agaayyun nutqaqmatun savaağmiñiñtuuq. ¹¹Ki, sakuukta isiguguta minguiqsiağvianun Agaayyutim. Tupiksriñğitchuksraungitchugut atrilugich sivulliaᵇvut suviksrailaami isingitchuat taavrumuᵇa minguiqsiağvijnmun ukpiqqutailigmiktigun. ¹²Uvvataku uqaḥa Agaayyutim uumaruaq sanñillapiaqhuni. Qamuᵇaagatlaruaq iñuum iñuusrianunlu irrusrianunlu suli isivgiuqlugu isrummataalu kimmutaalu, atriplugu ipillapiaqtuaq avatmulik avguiraqtuq saungiñik sagviqlugu patqa. ¹³Suli Agaayyutim sivuᵇaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qiñiqnaqhuni irraknun ilaan isivgiuğiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamanaqtuaq Agaayuliqsiqpak

¹⁴Taatnamik, ki ukpigilakput payaᵇaiguta Jesus, Agaayyutim Iğñiᵇa, kamanaqtuaq agaayuliqsiqpagikkaqput. Ilaa apqusaananiᵇniqsuq qilaktigun sivuᵇaanun Agaayyutim. ¹⁵Takku agaayuliqsiqpakput isumaaluqatautlaruaq ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa aniqusaaqsiupmiuq uvaptiktitun supayaatigun, aglaan killuqsangitluni. ¹⁶Taatnamik sivuᵇaniutisa ihuaqputriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrungiᵇuta, ilisimalugu Agaayyun ilunñuktaqaqtuaq ihuaqputriginiaqkaqput ikayugnaqsiraᵇigupta.

5

¹Ilisimallapsisun Agaayyutim aglausimaruamiñ uqaḥhaniñ, qaukḥipayaanat agaayuliqsit piksraqtaanurağniqsuq akunᵇatniñ iñuich savautitquplugu Agaayyun pisigiplugich iñuich. Ilaa qaitchiruksrauruq aatchuutinik tunillautiniglu killuqsautinjitñun Israel-aagmiut. ²Ilaa iñulhiñaupluni inmiñik ilisimaruq sayaisilaagmiñik. Taatnaqhuni aggaᵇairrutitlagai tamatkua killuqsaaqtuat pisagaḥluaqatin. ³Illumun aatchuqtuksraup-miraqtuq tunillautinik killuqsautmiñun pitrigaluallağmi killuqsautinjitñun Israel-aagmiunjuqatmi. ⁴Agaayuliqsiqpauliq kamakkutiqaqtuq. Aasriiñ kiñaunniñ iñuk agaayuliqsiqpautlaitchuq inmigun; piksraqtaanuruksrauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaanupmatun.

⁵Taatnatuntuuq Christ kamanagnaqsangitmiuq inmiñik agaayuliqsiqpapñun qaukḥiguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiplugu,

“Ilvich Igñigigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ igñigiplutin takkuatni iñupayaat.”

Psalm 2:7

⁶ Uqagipmigaaptuuq atlamiimma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,
aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruit chuamun.”

Psalm 110:4

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquhigmiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsriplunikii Agaayyutmik.

⁸ Igñigugaluannaqmi nagliksaaqtuq atriplugich iñuich nagliksaaqmatun. Taatna nagliksaaqami iliñniqsuq tupiksrihigmik. ⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq, aasriiñ anniqsuitlasiruq iñuñnik taimuñ tupiksri ruapayaanik ilaanik. ¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiqlugu agaayuliqsigippanmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kilikuutit Qapiqungiluta

¹¹ Uqautiksraukkaqaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjipsikautigihksraña taamna ilipsitñun, takku tusraasrunqitchusri alapisaaq-paitlusri. ¹² Pakma ilisautriqumiañaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusri suli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqalhiñi.

Aniqammiuratun miluktuqtuksraurugaagñiqsusri niqipiatutlaitlusri. ¹³ Kisupayaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchugingitchaasuli atlakaagiiksilaanqak nalaunñaruamlu killuuruamlu.

¹⁴ Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksamaruat. Taatnatun iñuum ilisaquullapiaqtuam uqalhanik Agaayyutim kanjitsitlasisaiñaqagigai sakiqnaqtuat suli puttuqsritlasiragaagaa sum nalaunñatilaanq killuqsaututilaanqalu.

6

¹ Taatnaquta uqautigingiglavut sivulliich qaganaqtuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñugugnaqsigaatigut. Ilisautriñiqsa sivulliu plutin ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaañiñ tuquhsum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsrihikun,

² suli ilisautriluni paptaaqigiqtigun suli inillailuni argañnik iñuñnun, suli ilisautriluni anitqilhatigun tuqunñaruamik atanniilikunlu isuit chuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat. ³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisuligikpaun.

⁴ Iñuk ukpiqsri ruaguaniktuaq kanjipsikakkaunñamikami Agaayyutim qaumanagun, uuktuanñamikamilu aatchuutauruamik qilañmiñ, piqasriutianikamilu Ippit chuami Irrutchimi, ⁵ uuktuanñamikamiñlu nakuulha uqalhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim anjalatchisaan, ⁶ tarra—taatnasiq ukpiqsri ruaguaniktuaq taggivaqumi maliguaqaluaqigmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqilgitmatun pigaa Igñiña Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuquhha. ⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqtaqtuq nunatun qaunakkusiaqtaqtuatun silalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkunñuñ nunaliqiraunun. ⁸ Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraungiqsitauruq nunatun nauriraqtaqtuatun kakitlaqnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsungitchuq.

⁹ Piqqagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisungitchugut itilaapsitñik nunagiksu-atun aasriiñ annautrauniaqtusri. ¹⁰ Agaayyun nalaunñaruqtakku. Puuyugumiñaitchaa qanuq ikayuillapialiqsi Agaayyutim iñuñnik piqutigiplugu piqqaksrihigsi ilaanik. ¹¹ Suli kaviugigikput atausriullaalusri ikayuñiapiaqplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnaqupsi iñuuniqtutitlaapsitñi nalupqinaiñaqigiksi niqigugaqaligsi. ¹² Savautrituiñaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguutisritchi atlanun ukpiqsri ruanun akuqtuirua-nun ukpiqsrihikun anuqsrukunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanñanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiun Abraham atuḡniḡaa atini takku atqitchuq kamanatluktuumik ilaan atqaniñ. ¹⁴ Itnaḡniqsuq, “Nalupqinaitchuamik quviasaapiaḡniḡaḡikpiñ aatchuḡutin iñugiallapiagtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriiñ utaqqilḡataqami anuqsrukun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.

¹⁶ Iñuittuuq akiqsruḡuupmiut atuḡlugu iñuum atqa kamanatluktuuaq iñmikniñ. Anḡgutaauruam nalupqinaḡaḡigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaaḡutiksraq piiḡlugu. ¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinaḡukka tamatkununa akiqsrukkaḡmiñun atlanḡuḡumiñaisilaana sivunniutini aasriiñ nalupqinaḡlugu atuḡlugu atchi.

¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunḡavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniḡu, atakkii uqatha atlanḡutlaitḡuni. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiḡaatigut tigummitḡiaḡiquplugu niḡiugaq qaisauruuaq uvaptiknun qamannirviuplugu. ¹⁹⁻²⁰ Niḡiugaḡikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitḡuniḡu sanḡipluniḡu. Taamna niḡiugaq kisaqsimaruq qilañmi sivuḡaanillaḡiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqiññiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq taruna piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuuaq atriplugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniḡu kamaḡniqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniḡaa Abraham utiqtuuaq akiḡliqqaḡluguich umialgich. Agaayyutiniḡaa ikayuusriaḡaḡuplugu. ² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuḡniḡaa qulinḡuḡutaanik utqutipayaakkagmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliuplugu itnautauruq Umialga Nalaunḡaruahum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiñuiññam. ³ Iñuich naluniḡaich anayuqaak sivullianḡllu unniñ sumi annisilaana tuqqutilaanaḡu. Atriginigaa Iḡñina Agaayyutim agaayuliqsiusugaaḡhuni qanapak taimuna.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamaḡniḡaḡaḡa taavruma anutim, unniikii Abraham-ñum sivulliaḡikkapta kamaḡniḡaḡaḡa aatchuḡniḡaa qulinḡuḡutaanik utqutikkaḡmi.

⁵ Aasriiḡi Abraham kiñuviaḡniqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraḡlugu maligutaksraq Moses-ñum aḡlaana Israel-aḡmiupayaat qulinḡuḡutikuruksrauniqsut taap-kununa Levi-tkuayaanun agaayuliqsiḡuqtuanun. Taatnaḡtuksrauniqsut iluqatin Israel-aḡmiupayaat qitunḡaḡigaluaḡtitlutin Abraham-mun. ⁶ Aḡlaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunḡiñḡaḡmi akuqtuiñiqsuq qulinḡuḡutmik Abraham-miñ. Iniqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaḡaḡtuuaq. ⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñunmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq. ⁸ Aasriiḡi Levi-tkuayaat akuqtuiruqtut qulinḡuḡutinik aasriiñ ilisimarugut tuqqutilaanaḡatnik, aḡlaali Melchizedek akuqtuiruq qulinḡuḡutinik, aasriiñ uqagimaitchuq tuquniḡu. ⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kiñuviaḡtuummagmi kiñuagun akuqtuisu-ḡaluaḡhuni qulinḡuḡutinik, ilaan qulinḡuḡutikuniḡaa Melchizedek-mun atakkii sivullianan Abraham-ñum taimmani taputiḡlugu. ¹⁰ Takku Levi anigaluaḡtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliaḡmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraq-tuummaitñik analatchiḡhatigun agaayuliqsit savautriḡhatnik Agaayyutmik. Uvva savaanḡat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñhiñnullapiḡniqpan naamasilugu, suvaata inuqsraḡniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik agḡiqsuksramik atrilugu Melchizedek kiñuviaḡniḡisaḡa Aaron-ñum? ¹² Tarra Aaron-ñum kiñuviani agaayuliqsauruksraunḡiqsut, atakkii nutaaq agaayuliqsi agḡiqsuq, Melchizedek-tun ittuuaq. Taatnamik maligutaksraq analatchiruaq savautriḡhanik nutaam agaayuliqsiqpaum simmiqsuksrauniqsuq.

13 Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsiqpaauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-tkuayaanungitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutiñ tunillaqtuǵvini. 14 Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanijaħa Judah-miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

15 Uvvasuli nalupqinaipsaaǵniqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek sagviqman.

16 Christ agaayuliqsiǵungitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum aglakkanatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiǵuqtuq sanjiagun iñuulhum sim-migumiñaitchuam. 17 Agaayyutim uqalħan nipliutiginiǵaa Christ-kun, “Agaayuliqsaaurutin qanapak taimuħa atriplugu Melchizedek.”

Psalms 110:4

18 Aasiili sivulliq tilliñ atuǵumiñaiqsuq takku sayaitluniġu sumun ikayuutauyu-miñaitluniġu. 19 Maligutaksram nalaunħasripkaǵumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali nakuutluktuamik niǵiuganiktugut nalaunħasripkaqhuta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qallilaǵniaqtugut Agaayyutmun.

20-21 Agaayyutim nalupqinaigñiǵaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiǵuqtut nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus agaayuliqsiǵuqtuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni, “Atanǵuruam akiqsruutigigaa

isrummitqikkumiñaitluni, itna,
Agaayuliqsaaurutin taimuħa.”

Psalms 110:4

22 Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa nakuutluktuam sivunniugutim. 23 Sulipsuuq, iluqatiñ sivulliich agaayuliqsiñ nayuutituiñatlaiññiqsut savaaǵmikni atakkii tuquġhum piiqsittaǵigai. 24 Aglaan Jesus agaayuliqsaauruq nayuutituiñaqtuuaq taimuħa. 25 Taatnaqhuni annautitlapiagagigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlauriat Agaayyutmun inmigun, ataramik iñuuruq iniqsruutipluni ilinjitnik.

26 Tarra taatnasriq agaayuliqsiqpak inuǵigikput ipqitchuaq taqsraqtaitchuaǵlu pigiirrutaitchuaǵlu piisimaaqtuaǵlu killuliqiriniñ, aasriiñ kamañasipkakaupluni qilañmi. 27 Inuǵingitchaa tunillaqtukisrani uvlugaǵipman taipkunatitun qaukħisitun agaayuliqsiñ qaitchisuuruatitun tunillaqtuutmik, sivulliplugu inmiñ killuqsautmiknun suliasriiñ Israel-aaqatmiñ killuqsautiniñun. Aglaan Jesus tuqukami sannigutami tunillautigiruq inmiñik atausriǵmiaqġu. 28 Moses-ñum maligutaksrañagun sayaitchuut iñuich agaayuliqsiñ qaukħiǵuǵu. Aglaan taamna maligutaksraq inuqñaiqsuq Agaayyutim iǵni agaayuliqsiqpaguqtitmaun nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsiqpaugisiruq taimuħa naamapluni supayaakun.

8

Agaayuliqsiqpaħa Sivunniugutim Nutauruamli Nakuutluktuamli

1 Tarra una uqautigikkaqput, naalaǵniġaksiun, piqaqtugut taatnatchimik agaayuliqsiqpañmik aquvittuamik taliqpianun aquppiutaqpañan kamañaqtuam Agaayyutim qilañmi. 2 Savautriruq agaayuliqsiqpaupluni inimi ipqiniñiqsrauruami agaayyuvipiamiittuami [qilañmi], iñuum nappanǵisañani aglaan Atanǵum inmiñik nappakanani. 3 Qaukħipayanat agaayuliqsiñ qaitchisuuruksraurut aatchuutiniñ tunillautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiqpakputtuuq aatchuutiqaqtuksrauruq Agaayyutmun. 4 Uvvaami Jesus nunami itchugaaǵumisuli agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq qaitchisuuranik aatchuutiniñ tunillautiniglu tuvraǵlugu maligutaksraq. 5 Agaayuliqsiqpaħa savaaqagaaqtut agaayyuvikpañmi nunami atrinulħiñaqtuami taǵǵaħiñauruamiġu

tuvraqługu agaayyuvikpapiaq qılanmiittuami. Moses nappaqsaaqsılğataqmauñ tupıq agaayyuvikpaksramun Agaayyutim uqautiniğaa, “Qaunatqıağıgutin nappağumagiñ tupıq tuvraqługu iliktiğutaa ılsauttusriağıkkana iñgimi.” ⁶ Aglaan pakma Christ-ñum akuqtuğaa kamanatluktuuaq savautrıñıq atlanıñ agaayulıqsiniñ savautriruaniñ nunami. Taatnamik Jesus-ñum akunniğutauruam atausıññuqtıtkai Agaayyunlu iñuıllu nakuutluktuakun sivunniugutikun. Taamna nakuutluktuuaq sivunniugun tunñavigıgaa Agaayyutim tunıqsımahhanun, tupıksrıñhanuñılaaq iñuich. ⁷ Uvvaami sivulliğ sivunniugun patchısaiññıqpan, atlamik inuqnağayaıtchuq. ⁸ Agaayyutim quyagingiññıgıai iñugıkkani aasrıñ itnaqhuni,

“Taimanıgu sivunniugutiqağısırıña nutaamik
iñuiñun Israel-ñum Judah-mlu.

⁹ Itchumiñaitchuq atrıñatun sivunniugutim
qaisaptun aapañitñun uvlumi taivrumani
tasrıriutıkapkich aullautıyaqługich Egypt-miñ.

Tupıgingitmatruñ sivunniugutıga taatnaqługich suksraağıtka,
niplıqsuq Atanıq.

¹⁰ Una sivunniugun inıllanñağıgıa Israel-aagmiupayaanun
taivrumani uvlumi, niplıqsuq Atanıq,

İligısıgıa malığutaksrağıa iñunma isrummatıñitñun aglaglugulu uummatıñitñun,
atrıluğı iñuk aglakmatun kaliıkkamun.

İliñısa kamagıgisıgaatña kisıma agaayyutauluñı
aasrıñ ilıñich iñuginıağıtka.

¹¹ Taivrumanıgu kiñaunnıñ ilısautrıyumiñıaiıpiıqtuq
nunaqatmiñik anıqatmiñıglu itnağuni, ‘İlıtchuğıuñ Atanğuruuaq.’

Atakkıi kisupayaam ilısımapiagısıgaanña
kamanaiññıqsramıñıaglaan kamanagıñıqsramun.

¹² Takku ilunñugıgisıgıtka tupıgingıtchaluaqıtılunña.
Suli itqağıtqıkkumiñıağıtka killuqsautıñich.”

Jeremiah 31:31-34

¹³ Agaayyutim uqautıgıkamiun nutaaq sivunniugun tarra uqautıgıniğaa
sivunniugutığruuaq utuqqalırıuñuplugu. Supayaaq atuğnağumiñıaiqman utuqqalıplıni
piıgaqtuq.

9

Nunamıtıñıaqtauruaglı Qılanıtıñıaqtauruaglı Agaayumaagvik

¹ Aasrıli sivulliğ sivunniugun atuqtaksraqtuq agaayulıqsıtlı iñuıllu
savautrıñıksrañatıgun Agaayyutmik suli Agaayyutim irviagun nunamiıttuakun.

² Taamna Agaayyutim irvia malğunıñ inıqıqtuq. Sivulliğmi inimi kılaluruagağvıqıqahuni
niğgıvıqıqahunılu ipqıtchuanıñ qaqıqalıgaanıñ, taiyuutıqıqahunıasrıi ipqıtchuamıñ
inimik. ³⁻⁴ Tuglıan talukuyaam tunuani inauraq taiyuutıqıqanıqsuq inimik

ipqıññıqsrauruamıñ piqıqtuuaq ikıpkıavıliamıñ tipragıksautınun piııaq kavıqsaamıñ
manıñmik suli ipqıtchuamıñ suluutmik iluqanı qaalıgaaq kavıqsaamıñ manıñmik.
İluani ipqıtchuam suluutim ilulik piııaq kavıqsaamıñ manıñmik imalik Manna-
mik suli ayauppıanıñ Aaron-ñum akutuqqalıtlıaruamıñ suli uyaqqak aglaqıqtuak
malığutaksramıñ. ⁵ Qaanıñı suluutim matuan isragıllak tuglauqsımauraagıniğaa

Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqıgutrısisımaagvıa killuqsautıñik.
Aglaan tamatkua sut uqautıgıtılaitıhıvut pakma. ⁶ Uqautıtqıglıgu, Agaayyutim irvia
malğunıñ inıqıqtuq. Uvlıgıgıpman agaayulıqsıt isıgıgıñıqsıt sıllıgımun inımun
savautıyaqługu Agaayyun atuumarağalhatıgun. ⁷ Aglaan kisımi qaukıat agaayulıqsıt
isılñıñıauranıqsuq ilulliğmun inımun aasrıñ atausrıgımiıqługu ukiugıgıpman saagaqhuni
aunmik qaisaksrağımiñik killuqsautıñun suli killuqsautıñun Israel-aqatmi

killuqsaqtuat naluligmiktigun. ⁸ Taavrumuuna Ipqitchuam Irrutchim kanjipsipkaagaatigut apqun inimun ipqiññiqsrauruamun anmangisilaanjanik uvaptiknun napaniqtutilaanani silallium inim. ⁹ Taamna silalliq ini atrikusrautauruq iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqlugich tunillautit nalaunnasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ patchisailaaqtikumiñaitchaat qaugrimmaagiutillautanani. ¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatçhiññaqtut niqiniglu imimiglu suli igguutiksraqtuçvikaanik. Iñuich tupiksriuksrauniqsut tamatkunina qaalhiñnakun atuqtaksranik inillanjanianunaglaan nutaanuruam nakuutluktuam sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ aggianiktuq. Ilaan agaayuliqsipqagigaa sivunniugutim nutaanuruam nakuutluktuam. Christ savautriraqtuq kamanatluktuamilu nakuutluktuamilu agaayyuvikpanmi nunaknaqtaungitchuami suli nappangisanatni iñuich. ¹² Christ isiqtuq ipqiññiqsrauruamun inimun saagasunajanani aunatnik niçrutit, aglaan isiqami tunillaqtuutiginigaa auni piqutigipluta atausrigmiaqlugu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimuna. ¹³ Atakkii taimani iñuk qaayugnaqsiruaq killuliqiligmigun. Ilaa ipqiçsitqigaqtuq agaayuliqsim siqillautipmagu atuqlugu aunat niçrutit suli kulavauram ikipkaqtam agraña. ¹⁴ Tarra, nalupqinaitçullapiaqtuq aujanun Christ-ñum salummaçtilaanja qaugrimmaagiutillautaptiknik savaanjiñiñ kanjigruaqtam, atakkii tunillautigiruq inmiñik killuutaitçuni Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta savautriçhiññaçtuqutut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunnigutigugniqsuq Agaayyutmilu iñunmilu suli sanjiaqtitlugu nutaaq sivunniugun. Taavrumuuna Christ-ñum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruat piqutigiplugu tupiksriñgihhat maligutaksramik sivulligmi sivunniugutigruami. Tasugniçgai iñuich Agaayyutim piksraqtaagikkani akuqtuitquplugich isuitchuamik paitchaktaaksrautmik, amiami iñuuligmik isruitchuamik Agaayyutmi. ¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillakkanja atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkanjanik iñuunjaçmi. Tuquanikpan iñuich ilisimarautlaruksraurut tuquçhanik taavruma iñuum aglaktuam sivunniugutmik. ¹⁷ Takku iñuum sivunniugutaani sanjiçutaitçuq iñuunjaan taavrumina aglaktuq. Aglaan aglaktuam tuquçhan aquagun sivunniugutaa sanjinigaqtuqtarra. ¹⁸ Taatnatuntuuq sivulliq sivunniugun sanjiçaqmiuq tuquçhatiguhhiñaq niçrutit aunatigunlu. ¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaaçamigich iñuich tillisipayaat maligutaksram tiguçgai aunat nuçgaich ilaplugu imigmik suli kaviçsaaq ipnaim mitqualu hyssop-ñum akiçuaniglu, aasrii siqillaklugich makpiçaat iluqaisalu iñuich, ²⁰ niplichuni ilinittun, “Taavruma augum nalupqinaigaa sivunniugun Agaayyutim tillisigikkanja ilipsittun.” ²¹ Taatnatunsuli Moses-ñum siqillaanigaa auk ipqitchuamun inimun taputiçlugich sut atuçuuruat savautriçigmik Agaayyutmik. ²² Tarra, Agaayyutim maligutaksranajaçhuni supayaaqayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun natqigutriyumiñaitçuq killuutinik auk maçipkaçaluaqnaçu.

Christ-ñum Tunillaqtuçhan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ñum ipqiçsaksraçiraçniçaa siqillautiqahagun aunmik ipqitchuamun inimun tuvrautauruamun qilañmiittuamun. Aglaan nakuutlukhuni tunillaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilañmiittuamun. ²⁴ Atakkii Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaagikkanjanun iñuich, tuvrautauçhiñaqtuamun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilañmun sivuçaallapanjanun Agaayyutim akunnigutçiutaupluni pisigiçluta. ²⁵ Qauçhiata agaayuliqsit Israel-aagmiunuruat isiguuruq ipqiññiqsramun inimun ukiutaugagipman saagaqhuni aujanik niçrutim. Aglaan Christ aatchuutigilçataqtuksraungitchuq inmiñik akulaiçlugu. ²⁶ Taatna Christ aatchuutigitqigaqtuksraugumi nagliksaatqigaqtuksraunayaqtuq iñiqtauçhaniçaglaan nunam. Aglaan pakma Christ sagviçniçsuq atausrigmiaqlugu piigiaçlugu killuqsauñ tunillautigipluni

inmiñik. ²⁷ Iñupayaq tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma atanikkauluni. ²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausrigmiaqlugu piiǵiaqlugich killuutinjich iñupayaat. Sagvitqikkisuruq tugliani, piiǵiasruñaqnaqu killuqsaun aglaan annautiyaqlugich utaqqiruat ilaanik

10

¹ Maliǵutaksraña sivunniugutigruam tikkualhiñaǵniqsuq naamasiruamun tunillaautaanun Christ-ñum, taǵǵaǵilhiñaqlugich ilumutuuruam. Ukiuǵaǵipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aatchuǵuurut tunillaautinik. Aglaan tamatkua tunillaautit killuutaiqsitlaiññiqsut iñuñnik tunillaqtuqtuanik. ² Tunillaautit killuutaigitlakpata iñuich nutqautianikkayaǵaat tunillaqtuǵi inilǵaanimma. Atakkii iñuich ukpiqtuanuruat salummaqtinniqpata atausrigmiaqlugu itqagitqikkayaitkaich killuutitiñ qauǵrimmaaǵiutillautagmikni. ³ Aglaan tamatkua tunillaautauruat itqaqtirrutauratut killuutitiñun ukiuǵaǵipman. ⁴ Takku auñat niǵrutit piiǵiyumiñaitchuq killuutmik.

⁵ Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna, “[Agaayyutmaan,] Piqaǵukkumiñaitchutin tunillaautinik aatchuutiniglu aglaan timiqaqtillugu uvamnik tunillaautigitqulugu.

⁶ Ikipkaqlugich aatchuutit tunillaautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunǵitchut ilipni.

⁷ Aasriiñ niqliqsuna, ‘Agaayyutmaan, agǵiqsuna savaaǵityaqlugu pisulhiñ, aglaksimalhatun makpiǵaani uvapkun.’ ”

Psalm 40:6-8

⁸ Sivulliani itnaǵniqsuq, “Piqaǵukkumiñaitchutin tunillaautinik aatchuutiniglu, ikipkaqlugich aatchuutit tunillaautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunǵitchut ilipni,” injañugaluññaisa maliǵutaksrakun. ⁹ Tugliani niqliqsuq, “Agaayyutmaan, agǵiqsuna savaaǵityaqlugu pisulhiñ.” Taatnaqami Christ-ñum suksraaǵniǵaa sivulliq sivunniugun tunillaautituummaisaa aasrii inillaklugu nutaaq sivunniugun. ¹⁰ Tarraasriiñ Christ-ñum tupiginiǵaa Agaayyutim pisulha. Tunillaautigikamiuñ timini pisigiplugich killuutit ipqiqsaǵaatigut nalaunñapkaqhuta Agaayyutmi atausrigmiaqlugu.

¹¹ Aasriili agaayuliqsipayaq savautriraqtuq uvlugagipman qaitchipñuni atlanñutlaiññanik tunillaautinik killuutaigiyumiñaitchuanik. ¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tunillaautmik killuutinun, aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minguiqsiǵiaqhuni savaaǵmiñiñ taimuñ, ¹³ taimakñaniñaglaan utaqqipluni tarani uumigirini akiilñiksrañatnunaglaan. ¹⁴ Takku atautchikun tunillaautikun killuutaigñiǵai taimuñ tamatkua ipqiqsitaaurat. ¹⁵ Taavruma Ippitchuam Irrutchim nalupqinaigñiǵaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ “Una sivunniugun inillañniǵiǵa Israel-aagmiupayaanun taimani uvlumi, niqliqsuq Ataniq.

Iǵisigigaga maliǵutaksraǵa iñuñma isrummatiniññun aglaglugulu uummatiniññun.”

Jeremiah 31:33

¹⁷ Niqliqsuqsuli, itna, “Killuqsautilinjich nalaunñairrutiniññu itqagitqikkumiñaitmitka.”

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqlugich tunillaautiksrat pisigilugich killuutit inuqnaǵumiñaiqsut.

Qallilaaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniqatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiaqtugut isihksraptiknun Agaayyutim sivuǵaanun, atakkii Jesus-ñum tunillaautiginiǵaa auni. ²⁰ Christ-ñum añmautiniǵaatigut nutauruamik apqutmik sivuǵaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqpaktun qallilaaqtuatun Agaayyutmun amunatchianun talukuyaam, uvaguttuq qallilaaqlasipmigikput

Agaayyun timaagun Jesus-ŋum aatchuutigikkaŋagun tuqupluni. ²¹ Suli kamaŋaqtuamik agaayuliqsiqaqtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsiruanun. ²² Taatnaġuta qallilaaqta Agaayyutmun ilumutuġuġlugu uumman nalupqisruutailapiaġlugu ukpiqsriġipput, atakkii Christ-ŋum siqillaqamisigut auŋmiñik salummaġai qauġrimmaġiutillautavut killuqsautiptikniñ suli igġuqhuta imiġmik ipqitchuamik. ²³ Tigummitqiaġiġlakput niġiugaq uqautigikkaqput qanuġliqaanġiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuiqsimaruaq. ²⁴ Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaġutilutalu piqpakkutiġiksrapitknun savaallautaqaliksrapitknunlu. ²⁵ Katiraġaqta atautchimun qapiqtanġiguta, atrisunġaqnagich ilanġich iñuich katiraġanġaiqsuat. Ilitchuġigiksi Atanġum aggitqinñiaħha. Taatnaqħugu pitchuksaġuti yumaugut avatmun qapiqtanġiguta ukpiqsriġiptikni.

²⁶ Uvvaami kanġiqsiqqaġuqta ilumutuħiġmik aasriiñ killuqsautuiñġuqta ukpiqsriñġiguta Christ-mik, piitchuq niġiugamik uvapitknun. Atakkii atlamik tunillaatmik qaisaksramik killuutiġiptknun piiññiaqtuq. ²⁷ Aglaan taatnatun iñuuniġuqta niġiugiraksraġigikput iqsiñiaqtuq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquñiaqtuatun uumiksruuanik Agaayyutmik. ²⁸ Iñuk suksraqanġitchumi Moses-ŋum maliġutaksraŋanik, taamna iñuk tuquruksrauruq ilunġuktailaakun ilisimariqalhiñiaqpan malġunġik unniiñ piñasrunik. ²⁹ Aglaan iñuk suksraqanġitchumi Iġñinġanik Agaayyutim suksraqanġitlunilu auŋanik Christ-ŋum ipqiqsitigikkaġmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriñġuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaanġatigaa Ipqitchuaq Irrusriq iluaqqutriruaq ilaanik. ³⁰ Ilisimagikput kisuuutilaanġa niqliqsuam itna ipqitchuani makpiġaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitchuapayaaq akisaġisigiga.” Uqaqmiñiqsuq itna, “Atanġuruam atanniġisigai iñugikkani.” ³¹ Iqsiñallapiaġataqtuq anasriñġuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

³² Itqallaksigik taipchua uvlut kanġiqsiqqaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsruuanġuqhusri. Iġlutuġniġiksi sakiqniuliġ atqunallapiaq. ³³ Ilaatni pisaanġatigikkaurusri atniaqsiuplusriġu iñuich takkuatni, ilaatnisuli piqataulhiñiaġuqhusriunniñ tamatkunani taatna aŋalatauruanun. ³⁴ Uvvasuli nagliksaaqatiqāguurusri isiqtauruanik ikayuqħugich suli quviatchauġiħusri ivayaqtukkaualuaqapsi suurapsitñik, ilitchuġiplugu ilipsi suuraqaliksraqsi nakuutluktuanik nunuyumiñaitchuanik qilaŋmi. ³⁵ Taamna pisigilugu taluqsrairruatiqāgitchi Ataniġmun. Kamaŋaqtuamik akiġiusriaqāġniaqtusri nikaitkupsi. ³⁶ Aglaan anuqsruatiqāqtuksraurusri tupiksriġlaāġusri pisulhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuāġiniġiksi ilaan akiqsruutigikkaŋa. ³⁷ Agaayyun niqliqsuq ipqitchuami makpiġaani,

“Pivikisuurami agġiqsaġumaruaq agġiġisiruq.

Piñatchiaġumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunġasripkakaġa iñuugisiruq ukpiqsriħhagun.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk
tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriħaiqhuni.”

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutiġitchugut tamatkunani tunutlutin piyaqqukkauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani ukpiqsrimaqtuani annautikkauplutin.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriħthum

¹ Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingġiġaġigaa niġiugaġikkani. Nalupqigingġiġaġigaa atuumaruksraq qinġiġnaqsigaluaqnagu. ² Sivulliaavut taimani iñuuniagaġniqsut taavrumuuna ukpiqsriħikun. Taatnaqħugich uqaġillautakkaurut. ³ Ukpiqsriħikun kanġiqsigikput Agaayyutim iñiqsitilaanġa nunamik siqinġimiglu uvlugianiglu uqaġimigun. Taavrumuuna kanġiqsigikputtuq iñiqsitilaanġa sunik qinġiġnaqtuanik sanġiagun iñuich ilitchuġingġisanġatnik isrummatigikkaġmikkun. ⁴ Ukpiqsriħikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuanik tunillaatmik Cain-miñ. Agaayyutim akuqtuġniġaa

Abel-ñum tunillaataa uqagiplugu nalaunñatilaaña. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli ukpiqsriñhaniñ. ⁵ Ukpiqsriñkun Enoch aullautikkauniqsuq marrumakña iñuuniahiñmiñ tuquruksraungitluni. Taatnaqlugu iñuich paqingiññaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluagtinagu uqalhum uqautigigaa ilumutun quyalitñiktaunñuniplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk ukpiqsriñgitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatiqaguktuaq Agaayyutmik ukpiqsriñrauruq itilaañanik suli akiliutiqaqtilaañanik tamatkunña piliqillapiaqhutin pakaqaqtuanun inmiñik. ⁷ Ukpiqsriñkun Noah-m kiliktuusriagigaa Agaayyutmiñ atuumaruksraq qiñiñnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruq annautiksrañatnik qitunñami. Umiapqiliñmigun sagviqsinnigaa ukpiqsriñgihhat nunam iñui, aasriñ taavrumuuna patchisiqutinigai. Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriñha Agaayyutim akuqtuñigaa nalaunñasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriñkun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim tuqluqmani. Aullañiqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksrañmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluaññaan napmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpiqsriñkun iglaañuruq nunami akiqsruutigikkañani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqpañni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham niñiugaqañiqsuq nunaqaqqañmik payañaitchuanik nappavilñmik, Agaayyutim inmiñik nappakkañanik maligutlugu sivunniugutni. ¹¹ Ukpiqsriñkun Sarah akuqtuiruq sayaksramik siñaiyauñiksrañmiñun kiñuviaksramik. Iññiruq aaquagaññañmi, takku ukpiginiñgaa Agaayyun pitlaruñuplugu akiqsruqtuaq. ¹² Tarraasriñ atausriq añun Abraham tuqunaruatun inmiñi iligaluagtuaq kiñuvianiñniqsuq iñugiakhutin uvlugianisun qilaum suli qavianñatun tagium siñaan kisitchuñnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqañmiñ ukpigigaat Agaayyun, aasriñ tuqurut akuqtu-igaluqaqatin akiqsruutauruamik. Aglaan qiñiqlugich immasraağruk sivuniñmi quviatchaktitaurut. Piilaaginqitchaat avakñaqtautilaqaqtiñ iglaañutilaqaqtiñlu marrumani nunami. ¹⁴ Iñupayaat uqaqamiñ iglaañutilaqaqmiñnik marrumani nunami nalupqinaigaa pakaqaqitñ kiñuniksrautmiknik. ¹⁵ Iñuich taipkua isrumagisruuniñgumitruñ taimña nuna unisaqtiñ utiññaugaluagañiqsut pisukkumiñ. ¹⁶ Aglaan ilinich kimmutiqaqtut nakuutluktuumik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanaiyautigaa nunaqaqqaq ilinñitñun, atakkii kannuñingitchaa Agaayyutiginiluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukpiqsriñkun Abraham tunillaautiqalhiññaagugniqsuq Isaac-mik Agaayyutim uuktu-aqmani aatchuutigigisipmaññaan iññitluni, taamna akuqtuagañkkaña Agaayyutim ak-iqsruutaagun. ¹⁸ Piñhiññañiqsuq ukpigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iññiñmigun it-naqhuni, “Isaac-kun kiñuviaqañiaqtutin.” ¹⁹ Ukpiginiñgaa Agaayyutmun añipkañniañksraña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuagañitqikka Isaac iligaluagtuaq tuqunaruatun liilaa. ²⁰ Ukpiqsriñkun Isaac-ñum piñiusriaqaqtitmigik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkañsiñha akiqsruutigikkani sivuniksrami. ²¹ Ukpiqsriñkun Jacob tuquaqsikami piñiusriaqaqtitmigik atausriullaaplugik iññak Joseph-ñum. Aasriñ put-luni agaayumaagvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiagmi. ²² Ukpiqsriñkun Joseph-ñum uqautiginiñgaa aullalikrañat Israel-aagmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaagñiksrañatigun sauniñmi.

²³ Ukpiqsriñkun Moses-ñum añayuqaakkiñ iriqsimaniñgaa piñasruni tatqiñi aniqqaaqman. Qiñiqamitku piññaqnañha iyaalugruam iqsiñgitchuk umialgum tillisaiñik tuqutquplugich añugaurat aniqammiurat. ²⁴ Ukpiqsriñkun Moses iñuguanikami taiguqunañiqsuq iñunñun iññiñanik Pharaoh-m panian. ²⁵ Piksraqtaagigaa añallaqluqatauliksrani iñuiñi Agaayyutim, atakkii quviagingiñgaa iñuuniañiq qaganaqtuaq akisuruagtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶ Isrummatiginiñgaa nagliksaakksraña Christ-ñum kamanatluklugu piqalhaniñ akisuruapayaañiñ

Egypt-ñum, takku ukpipiaǵniqsuq Agaayyutmun akiliǵñiaǵnipluni sivuniksrami. ²⁷ Ukpiqsriǵikun Moses-ñum aullaǵviginiǵaa Egypt iqsigingitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiniqtuatum Agaayyutmik qiniǵnaitchuamik. Taamna qiniqquraraq siimasraaǵutiginiǵaa. ²⁸ Ukpiqsriǵikun Moses-ñum inillañniǵaa niǵiqpagvikaq taiyuutiqaqtuq Apqusraaqtitauliǵmik. Ukpiǵiǵaa Agaayyun uqaqman iñuich tigusritquplugich ipnaiyaat aunañnik siqillauniksraniñnik tupqisa taluñitñun. Agaayyutim ilaksiatqunǵitchai piyaqquiraumun Israel-aaǵmiut anayukhiich. ²⁹ Ukpiqsriǵikun Israel-aaǵmiut ikaaǵniǵaat taǵiuq atiqaqtuq Red Sea-mik paliumaruakun nunakuaqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsagaluǵniqsut, aglaan iluqatin ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiqsriǵikun Israel-aaǵmiut kaivraaǵniǵaich katchini Jericho-m tallimat malǵuñni uvluni. Taatnaqhutin katchich katagaalaniqsut. ³¹ Ukpiqsriǵikun Rahab akiisuk tukkuǵiniǵaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqqunǵitchuq piqatigilugich Jericho-ǵmiut ukpiqsriñǵitchuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaǵisivik? Pivikitchuq uqautigisaǵupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim. ³³ Ukpiqsriǵikun taipkua akimaraqtut umialiñniñ, nalaunñarualiqiplutin, akuqtuiplutin akiqsruutigikkañanik Agaayyutim, umitlaplugich qaniñich lion-nat, ³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuq ikniq, annakhutin savikpakun tuqqutauliǵmiñ, sayaitchuq sayaktusriplugich, sapiǵñaqsiplugich anuyaliǵmi akiilitlasiplugich anuyaktiñich atlat nunat, ³⁵ unniñ aǵnat akuqtuiplutin tuqunaruamiknik anitqiksitaupmata. Atlat iñuich nanititaniqsut tuquhiñaǵuqhutin ayaklugu annagviksraqtin, niǵiugaqaqhutin anitqiliksraǵmiknik nakuutluktuumun iñuuliǵmun tuquanikkumin. ³⁶ Atlattuq nagliksaaqmiñiqsut mitautigitchiuplutin ipiǵaqtuqsiuplutinlu qiliǵlugillu isiqtaupkaǵugich, ³⁷ uyaǵañniglu miluqtuqsiuplutin, uluaqtuǵugich aviklugillu, uuktuaqsiuplutin, tuqqutauplutin savikpakun, qipiplitin atnuǵaaqhutin ipnaich aminitñik tuttuurausalu, piilliuqhutin, ihuilliūqtitauplutin, atniaqsiuplutin, ³⁸ qipiplitin suviksrailaami iñǵiñi, iñuuniaqhutin sisini nunamilu uyaǵaluñmilu. Iñuñ nunam naligingitchaich tamatkua!

³⁹ Iluqatin tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinaǵutrirat ukpiqsriǵimiknik uqaǵillaqtaǵugich. Aglaan nalliat akuqtuñǵitchuq iñuunñagmin Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. ⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutluktuumik uvaptiknun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññaiaqaptigut anyaayuaqtaanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

¹ Taipkunatitun ukpiqsriuatitun ilisimariqaqtuguttuq avatanjutrivanik uvaptiknik nuviyatun, aasriili tamatkua uqaǵilhiñaugaat ukpiqsriǵiqtut. Aqpaliutraqtitun piqǵugu unaviqutaǵikkañani, ki, piǵaglavut qilamipiaq killupayaat unaviqutaǵikkavut maliguta Ataniǵmik. Aqpaliutraqta iǵlutuñiǵkun tikiññaikhanunaglaan kinilirviksrapta. ² Ataramik qiniqsimalakput Jesus aullaǵniiraalu naamasraalu ukpiqsriǵlapta, [atakii tunñavigiǵaa Agaayyun iluqnaqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuq akiliusriaksrani suksraǵingitkaa kanñunaqtuq tuquǵi sannigutami. Aasriñ aquvittuq Agaayyutim taliqpian tunaanun analatchiqataupluni. ³ Jesus iǵlutuipmiñiqsuq qanusripayaanik akiliǵiǵutinñik killuliqirit. Isummatigiraksraǵigiksi Jesus piyuaqsiugupsi taatnatun, mingugangitchumuusri qapin asiraǵangigusri maliguañapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsaun ayyauqtuǵaluǵiksi, aglaan ayyauqtunǵitchiksi pigiitchuq tuquñapsitñunaglaan. ⁵ Puuyuguknaǵiksi Agaayyutim pitchuksaǵilha ilipsitñun itna liilaa uqaǵipmatun qitunǵamun, “Iǵniñ, suksraǵiñǵiñiaqnagu nalǵuqsruutaa Atanǵum unniñ qapinasiñak iñiqtiqpatin.

⁶ Takku Atangum nalguqsruḡaḡigai tamatkua piqpagikkani, sulī annauksraqḡugich iñupayaat iḡñiḡiliutikkani.”

Proverbs 3:11, 12

⁷ Iḡlutuqtaksraḡigiksi nalguqsruutaa Agaayyutim. Añalattaḡigaasri iḡñiḡikkaḡmisun. Qanusriuva una iḡñiḡuruaq aapauruam anasriñḡuqsatlaisaḡa? ⁸ Agaayyutim iḡñipayaaq ataramik iñukkuksaḡniḡaa taatnatun. Ilipsi nalguqsruqsimaitechpsi aapaiḡapsisun ilumutun iḡñiḡiliutipkaqsimaiññiqsusri ilaanun. ⁹ Uvvasuliuna, aapapta nunami nalguqsruḡaḡatigut aasriisuli uvagut kamagisuuplugich. Kamaksriruksrauruguttuq Aapañatnik irrutchipsa pitḡluglu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuukḡimun. ¹⁰ Sivikisuurami aapapta nalguqsruḡaḡigaatigut nalaunḡanasrugikamitruḡ. Aglaali Agaayyutim nalguqsruḡaḡigaatigut piññagviksraptiknun ipqiḡatigisrukhta inḡmisun. ¹¹ Iluḡani nalguqsruun quvianaitchuuruq atniḡñaqmiuq. Aglaan aquvatigun nalunaḡuuruq qanuq nalguqsruun nakuutilaḡa Agaayyutim qitunḡaḡikkaniñun, tupiksriḡiḡmiktigun iñuguqtut atuitḡasruat nalaunḡaruamik sulī iñuuniaqtuat qiniññakun.

¹² Taamna pigilugu sayyiqsigin niviñasriuat argasri sulī sayaitchuat niusri; qapiñasiñasri. ¹³ Qaiqsisigin apqutiksrañat isigapsi. Aasriḡi sayaitḡutin ukpiqsriuat pisrulḡuitchuatun puukaḡumiñaitchut atniḡutin, aglaan mamititaulutin sañḡisitqinñiaqtut.

Ilisauttit sulī Kiliktuutit

¹⁴ Qiniññiñaqutrisitichi iñupayaanun, iluḡnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuuniangitchuam taatnatun qiniññisriyumiñaitchaat Ataniq. ¹⁵ Qaunatiḡaḡigitchi kiñaanñiñ iñuk suliqutiksringiḡñiaqani iḡaqqutaanik Agaayyutim. Qaunangiḡitchupsi iñuich tikitpiaqtut akunnapsitñun miqutchisuuruat isrumagiḡiḡisḡitlusri, atriplugu kanḡruaq maqupkairuq nauriamik. ¹⁶ Naagaunñiñ iñuk atlatuḡtauviaqtuq agaayyiaḡtaitḡuni Esau-tun inḡḡaanimma. Esau tuniriruq paitchaktaaksrautigaluḡmiñik aḡayukḡiḡmigu atautchimun niḡiñḡimun. ¹⁷ Ilisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ḡum piññiñaaḡuqamiñ piññaktaaksrautni itigautiruq. Satuqsagaḡuḡaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiññaniñiqsuq.

¹⁸ Ilipsiasriñ, tikisimaitechusri iñḡimun aksinñaitchuamun atriplugu iñḡiq atilik Sinai-mik. Israel-aḡmiut imani qiniñniḡaat iñḡiq ikualaruḡaḡ ikniḡmik. Kiñuagun taaqsiñiqsuq anuḡḡiḡullapiqhuni. ¹⁹ Taipkua iñuich tusraaniqsut qatrananik qalḡuḡtautim sulī nip-itullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitḡutin uqapsaaqtut nip-imun uqautitḡiqunḡitḡutin. ²⁰ Agaayyutim tiliñḡai, “Niḡrutimunniiñ aksikpagu iñḡiq miḡuḡtukkauniaqtuq uyaḡaḡnik.” Aglaan iñuich tatamiḡallaktut. ²¹ Iñḡim qiniñisakha tatam-nallapiaḡataqtuq. Moses-unñiñ uḡaḡniqsuq, “Atqunallapiaq iqsitchakḡuḡa uuliksiruḡa.” ²² Aglaan tikiññaniktusri Agaayyutim nayuutiḡhanun tikitmatun iñḡimun atilḡmun Zion-mik, sulī nunaḡqḡiḡpañanun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, sulī israḡuliḡnun kisiññagumiñaitchuanun. ²³ Tikitchusri katiḡpagviatnun aḡayukiuplutin iḡñiññiñ Agaayyutim atinich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atangātunlu iñupayaat irrusriñitñunlu nalaunḡaruat iñuich tuḡuruat naamasriḡkkauplutin pakmani. ²⁴ Utlautipmiusri Jesus-mun akunniḡutauruamun aatchuḡtuamun nutauruamik sivunniḡutmik iñuñun. Christ-ḡum killuqsautaiḡuplugich iñuich maḡipkaḡniḡaa auni sannḡutami. Auḡa Abel-ḡum tuḡḡutauruḡaḡ uḡautiḡaḡhiñiaqtuq akisautmik, aglaan auḡa Christ-ḡum uḡautiḡaḡtuq natḡigutriḡmik.

²⁵ Naalaḡnisritichi Agaayyutmun uḡaḡtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aḡmiutitun. Annagviksraiññiqsut anasriñḡuqsasḡiḡmiñ ayaummitñikamiñ kiliktuḡtauruamik ilinḡitñik maani nunami. Agaayyutim anasriñḡutlullakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilḡityaḡtigikkaḡput qilañmiñ pakma. ²⁶ Inḡḡaan Agaayyutim iliqsraḡtiḡhiñḡaa nuna uḡaḡami iñḡimi atilḡmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruḡtuq nipliqhuni, “Atausriḡsaami iliqsraḡtinniḡaḡa

nunahñiñaungitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuuq qilak.” ²⁷ Taavruma uqalhum “atausripsaami” nalupqinaillaapiagaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtagikkani atlanñuqtikisiñiplugu. Aasriiñ kisimi iliqsraqtitangitchuaq itchumaagisipiaqtuq. ²⁸ Taatnağuta akuqtuiñaqtugut isruitchuamik kiñuniğmik iliqsraqtitangitchuamik Agaayyutim añaayyuqautaani. Aasriiñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriħkun taluqsriħkunlu, ²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğıirağaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğaqsrutit

¹ Piqpakkutititchi ataramik aniqatigiilapsigun Christ-kun. ² Suksrağingitchuksraurusi tukkuğiññakigmik takku ilanich iñuich tuyuğmiaqagñiqsut israğuliñnik nalunñaisa israğulgutillaanitñik. ³ Itqumasrigik tamatkua isiqsiviñmiittuat isiqsiviñmiitqatigipmatun ililugich, tamatkualu anallaqłuksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni ililugich. ⁴ Katchuusrimaħiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. Ilaqatigiisuk katchuusrimaħiqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniğisigai atunim iñuich sayunaruatlu atlatuqtuatlu. ⁵ Kimmutiqatlusunñaqasri maninmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsamaruq, “Unitchumiñaitchikpiñ

unniiñ suksrağumiñaitchikpiñ.”

Deuteronomy 31:6

⁶ Taatnamik nalupqisrunğitluta nipliħhiñaurugut, “Atanğuruuq ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitchuña iñuum qanuğaanñaunniñ.”

Psalms 118:6-7

⁷ Itqumasigik analatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqalhanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitichi taipchunatitun iñuuniaħigmikni suli isrummatigilugu qanuq tuquħat. ⁸ Jesus Christ atlanñutlaitchuq ikpaksrağlu, uvlupaglu, taimunalu. ⁹ Iñunmun avallaktitnasri atlakaagñisigun atlanaqtuanuplutiñ ilisauttutiñisigun malingiqplusri Agaayyutim ilumutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriħipsitñi Agaayyutim iluaqquataagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriħipsitñi maliktuiñagupsigik iñuuniaqutit tunillautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tunillautitigun anniqsuutiginianğitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. ¹⁰ Uvaguttuuq tunillautiqaqtugut. Taamna Jesus tuquruuq sannigutami. Tuquħhagun Jesus-ñum piliusriaqaqtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami nigğivigitlaitchaat tunillautigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriħigmiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.] ¹¹ Ukiuğagipman qaukħiata agaayuliqsit qamunautirağigaa aunat niğrutit ipqinñiqsramun inimun tunillautigisaqługich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriiñ tuqunaruat niğrutit timinich ikipkaqtitlugich silataani nullaaqtuğvium. ¹² Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannigutami silataani nunaaqqim, tunillautigisaqamun auni iñuich killuqsautaiquplugich. ¹³ Taatnağutaasriiñ ilaanukta silataaniittuamun nunaaqqim, iğlutuutiqağuta iñuich nagğuqsruqpatigut pisigilugu ilaa. ¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan niğiuktugut kiñuniksramik isruitchuamik qilanmi, aasriiñ utaqqigikput ukpiqsriħkun. ¹⁵ Pisigilugu Jesus-ñum savaagikkaña uvaptiknun, nangaqsimaağlakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriagiksaatitun ittut aachuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutigiqlugich. ¹⁶ Nakuurualiqisimaagitchi ikayuutilusri tamatkununa inuqsraqtuanun. Taatnatchich qaisauruat Agaayyutim quyagillapiagai. ¹⁷ Tupigisigik iñuich analatigikkasri analatillusri ilinjitñun, atakkii kiggutiqaqtaksrağigaat Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutiñ qaunaksrirut iñuuniaħapsitñik. Tupigigupsigini savaaqtiñ quviatchaugiutiginiağaat, aglaan sakiqniutitkupsigini piññautigiyumiñaitchiksi. ¹⁸ Qauğrimmaagiuutilautiqaqtugut patchisaitchuamik iñuuniallautağukhuta supayaakun.

Taatnamik agaayutillañniaqtigut. ¹⁹ Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitaułiksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayulik

²⁰ Agaayuruña Agaayyutmun aatchuiruamun qĩñuiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamañqsipluni munaqsriğtuq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, suli maqipkaqamiuñ auni nalupqinaigñigaa nutaaq isuksraitçuaq sivunniugutauruaq. Piqutigiplugu taamna Agaayyun añitqiksitchiruaq atannaptiknik Jesus-mik tuqunaruaniñ. ²¹ Aasriñ pakma Agaayyutim ikayuğlisituq pitłasilusri pisuğigikkañanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inmiñun Jesus Christ-kun. Kamakkułiqagisigikput pakma qañapaglu. Amen.

Aqulliich İlammiuğutit

²² Aniqatiumaan, iniqsruağipsi naalağnitquplugich uqalitka pitchuksaagutauplugich ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naitçuani tuyuutini. ²³ İlisimatqugipsi aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitaułhanik isiqtauvinmiñ. Aggipqauraqpan iluqanuk qĩñigiağisigipsi.

²⁴ Tuyuğivut nayaaññağmik iluqaisa añalatigikkasri ukpiqtuanuruapayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqmigaasri ilammiuğutillautamik. ²⁵ Agaayyutimtuq tugluaglisi ihuaqqutillautağmigun.

James-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtuŋa nayaanŋaġmik iluqaitñun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiġunlu Puqiunlu

² Aniqatiumaan, atlakaagiich uuktuagutit tikitpasi quviatchaugillapiagitchi. ³ Iisimagiksi ukpiqsriġiqsi uuktuakkaupman sivutmuulgusrilaagagigaa. ⁴ Sivutmuulguħum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmilusilu, susruksiungigusrilu. ⁵ Nalliqli kanjiqsimaikumi suvaata uuktuagisiutilaagmiñik, ki, inġigliuŋ Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq iñupayaanun iġlikkuttutaitluni suli suakatautaitluni. ⁶⁻⁷ Taamna iñuk inġisruġli arguaqqutaiglugu. Ilaa inġisruġumi aasiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuiyumiñaitchuq isumatuliġmik ataniġmiñ. Iñuk nalupqisuktuaq atriqaqtuq aŋalatchiqsuatun taġiumi—qunmukpuuq atmukpuuq. ⁸ Taamna iñuk sivunnilguitchuaq tuniqsimaruanuŋitchuq suraġalipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriunitchuatlu

⁹ Iiappauraq mattumani nunami quviasuktuksrauruq Agaayyutim kamaŋaqsipkaqmani, ¹⁰ suli inuqsriunitchuaq quviasullapiagli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsriunitchuaq tunŋaviqaqtuq umialgutmiñun nauriatun ittuq: ¹¹ Upiŋgaami uunaqtaqman siqiñġum pannaqlukkai ivgich. Nauriat katakhutiŋ, qiñiyunaġaluaqtuat piunġiġaqtut. Taitñatun umialik tuqulliñiaqtuq iñuunuraġniallaġmi.

Uuktuagisiuliġlu Aniqusaagisiuliġlu

¹² Quvianamiuruq iñuk malinŋuġutranitchuaq uuktuagisiukami atakkii payanaittuniġumi akuqtuigisiruq akiññaktaksraġmiñik iñuuliġmik Agaayyutim akiqsruuttutaanik piqpagirimiñun. ¹³ Kisupayaaq aniqusaagisiukami taavrumuuna uuktuagisiulikun patchisigiraksraġinitchaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa aniqusaagisiuruŋa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtaŋitchuam aniqusaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniñ aniqusaagisiukami malinŋuġutratlaitchuq. ¹⁴ Aglaan kisupayaaq aniqusaagisiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamilu kimmutmiñun. ¹⁵ Tarra, iñuum kimmutmi pigiitchuam killuliqisuupkaġaa, aasiñ ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquliġmun. Taatnaħhaiñaq ittuq.

¹⁶ Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan piqpagikkamaan! Agaayyun patchisiginasiuŋ aniqusaagisiugupsi. ¹⁷ Iluqani nakuuruapayaaq pakmaŋaqtauruq Agaayyutmiñ. Ilaa simmiqsaġumiñaitchuq taġġatun siqiñiq nipipman. Agaayyun aniqusaagisiutlaitchuq uvaptiktun, aglaan iñuich simmiġaqtut payanakhutiŋ. ¹⁸ Pisuliġmigun Agaayyutim nutaġuqtitkaatigut uqalikon ilumutuuruakun sivulliutqupluta akunġatni iñiqtaġikkaŋi, iluqnauqhuta qaisimaruaguut Agaayyutmun.

Naalaġniruatu Tupiksriuatlu

¹⁹ Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaan, kisupayaaq ataramik itqanailli naalaġniħksraġmiñun uqaqpaniħksraġmiñunlu qinnaktaniħksraġmiñunlu. ²⁰ Atakkii iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq nalaunŋaruamik pisuħhani Agaayyutim. ²¹ Taatnamik piiqsillapiaglugu iluqaan nalaunŋaitchuaq. Aglaan atchiħlikun uqalħa Agaayyutim akuqtuġlugu inillakkaŋa uummatipsitñun. Ilaan uqalħan anniqsutlagaatin. ²² Tusaalħiñaqasi Agaayyutim uqalħiñik aglaan tupigilugich. Ukpiqsaqasi ilipsitñik naalaġniħiñakun. ²³ Atakkii kisupayaaq naalaġniħiñiaqtuq Agaayyutim uqalħiñik aasiñ tupiksriŋitluni iñuktun taġġaqtuuraaqtuatun ittuq qiñiqtuahuni inmiñun. ²⁴ Qiñiqtuahuni inmiñun aullaqamiasiiñ piigugaġigaa qanuq qiñiñaaqtilaani.

²⁵ Agaayyutim uqal̄ha nalaunn̄aruaq maliḡutaksrauruq. Tupiks̄riruni taavrumīna maliḡutaksramik patchisaiḡutauruq. Īnuum pakkiaḡituīñaqamiun̄—piiguqtasunaq̄nagu tusaakkani aglaan atuql̄ugu—taamna īnuk quviasuk̄kisiruq suraḡat̄ipayaaḡmīni.

²⁶ Kisupayaaq ukpiqtuan̄unasugigumi ānalal̄guit̄ñamiun̄ uqani ilaa sagluqsruutiruq īnmīnik, ukpiqtuan̄ḡuan̄uruq. ²⁷ Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq ukpiqs̄riruam īnuuniāks̄raḡa ittuks̄rautilaan̄anik, ikayuḡlugich ikayuq̄naqtuat ilaippauraqtuum̄mais̄a uil̄ḡaḡnaaqtuum̄mais̄alu, suli qaunaḡiluni īnmīnik ilitqusiḡal̄ks̄raḡmīnīn̄ ukpiqs̄rin̄īkun.

2

Irrutrīñasi Īnuḡnik Atlakaaḡiiḡlugich

¹ Aniqatiumaan̄, ukpiqs̄rikapsi Jesus Christ-mik kamaḡtuam̄ik irrutrīñasi īnuḡnik atlakaaḡiiḡlugich q̄īññal̄hīñan̄atigun. ² Uvvaasīñ una atrikusaun, Ukuaḡguuq īññuk, il̄aqataa inuqs̄riuḡīññiqsuq il̄aqataas̄rii inuqs̄riuq̄huni. Taamnaḡuuq inuqs̄riuḡitchuaq atnuḡaallauq̄aq̄huni q̄itiḡiḡutiḡaq̄miuq kaviḡsaam̄ik, taamnalīasīñ inuqs̄riuqtuaq atnuḡaaḡiit̄luni. Taamna atnuḡaallaulik isiḡniq̄pan katim̄apkaḡusi, ³ il̄ipsias̄īñ irru-tillauḡuḡlugu itnaḡayaḡiksi, “Aq̄uppiutallauḡuvva aq̄uvirviks̄ran.” Aasīñ inuqs̄riuqtuaq isiḡniq̄pan, il̄ipsi nipliutilugu, “Qikaḡīñ tavrani, naagaq̄aa talum saniḡaani ayapiḡviun̄uraḡīñ.” ⁴ Taatnaḡupsi tavra atlakaaḡiiks̄itaḡisi īnuich isummatips̄it̄ni nali-aḡlugich īnuich īnmiḡuuḡutiḡaq̄husikii. ⁵ Naalaḡnisitchi, aniqatiumaan̄ piḡpaknaqtuas̄i! Agaayyun piks̄raḡtaaq̄tuq ilaippauranik mattumani nunami ukpiqs̄r̄ill̄apiaq̄plugich il̄itchuḡipk̄aitq̄uplugich agaayyutit̄naq̄tauruam̄ik īnuuḡiḡmik, amii? Ilaan akiqs̄ruutiḡiniḡaa tamatkun̄na piḡpagirimīñun, amii? ⁶ Inuqs̄riuḡitchuat ataramik suks̄raḡiḡitkaat inuqs̄riuqtuaq. Taatniittusi. Inuqs̄riuḡitchuat il̄uill̄iuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaḡtaḡaasi uq̄aqs̄ittaḡvīñmun, amii? ⁷ Il̄ipsi piḡigaasi Christ, aglaan inuqs̄riuḡitchuat Christ-ḡum atq̄a uq̄autiḡiraḡigaat piḡiil̄ipl̄ugu, amii?

⁸ Atuḡniḡup̄kich Agaayyutim uq̄al̄hīni aglausimaruat itna: “Piḡpagilugu īnuuniaq̄atin il̄ilugu il̄iptun.” Taatnaḡupsi pīll̄autaḡis̄irusi. ⁹ Il̄ipsi irrutriḡupsi īnuḡnik atlakaaḡiiks̄illugich q̄īññal̄hīñan̄atigun killuqs̄aqtus̄itavra, taavrumuuna patchisīñiktusi maliḡutaks̄raḡ navikapsiun̄. ¹⁰ Kisupayaaq navḡigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navḡipmatun iluqaan̄ik maliḡutaks̄ramik. ¹¹ Agaayyun nipliḡsuq, “Sayun̄ayumīñaitchutin” nipliḡhunisuli, “Īnuaḡumīñaitchutin.” Taatnamik sayun̄an̄itkaluaḡuvich aglaan īnuaḡuvich navḡuiriḡuq̄miutin. ¹² Taatnamik īnuuniaḡitchi tuvraḡlugu maliḡutaks̄raḡ patchisaiḡutiks̄rauruq il̄ipsit̄nik, il̄isimalugu Agaayyutmun atanniḡsuq̄tilaapt̄nik taavrumuuna tillisikun. ¹³ Agaayyun atanniḡsuḡaḡsigumi īnupayaan̄ik ilaan anas̄riḡuqs̄aḡis̄igai naglik̄taḡuni naglik̄taitchuat atlanik, aglaan nagliḡis̄igai naglik̄taq̄tuat. Agaayyutim naglik̄taḡa nakuutlukk̄is̄iruq atanīīks̄raḡanīñ.

Ukpiḡunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaan̄, īnuk nipliḡumi ukpiqs̄risiḡaḡnīluni q̄īñiḡtitmīñaḡulu ikayuīks̄raḡmiḡun atlanik, ukpiqs̄rīḡha suuyumīñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqs̄rīḡhum anniḡsuḡumīñaitchaa. ¹⁵ Uvvauna atrikusaun aniqatiḡiis̄igun atnuḡaaks̄raill̄iuqtuan̄ik niḡiks̄raill̄iuqtuan̄iglu, ¹⁶ il̄aps̄liasīñ uq̄autillautaḡniḡpagich itna, “Īnuuniurallautaḡitchi, q̄iq̄is̄ias̄un̄aq̄asi, niḡill̄autaḡmil̄usi,” aatchu-uraḡmīñaḡill̄u inuḡikkaḡit̄nik—taatnas̄iq ukpiqs̄ris̄aupiaq̄pa? Tavra sumun itpa? ¹⁷ Ukpiqs̄risiḡal̄hīñaq̄tuni savaaḡaḡmīñan̄il̄u taamna ukpiqs̄ris̄aun̄īll̄apiaq̄tuq. Taatnas̄riḡ ukpiqs̄rīḡ suks̄raitchuq, īnuktun tuḡun̄aruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla īnuk nipliḡaḡtuq akik̄naq̄tuip̄luni, “Aa, il̄vich ukpiqs̄risiḡaḡtutin aglaali uvaḡa savaaḡaḡtuna.” Kiikaa, il̄itchuḡipkaḡna ukpiqs̄ris̄ip̄nik savaaḡat̄laitchuan̄ik aglaan urriqs̄utlas̄iḡik̄pīñ ukpiqs̄ris̄im̄nik savaaḡaḡtitam̄nik.

19 Ilvich ukpigiviuḡ Agaayyutim atausiutilaana? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tuungaiḡ ukpigipmigaat taamna—iqsiliqpaitlutinḡ uullilagaluaqtut, aglaan anniqsuḡitmiut. 20 Iḡitḡuḡiraksraḡigiḡiḡ kaniqsimaitḡuatiin, ukpiqsriḡiq savaaqanjtkumi suuyumiḡaitḡuq. 21 Kiata, isummatigillaksaḡlakput sivulliaḡikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunḡasipkakkana savaaqahagun. Abraham-li qinḡiqtitkaa ukpiqsriḡiḡi inillakamiunḡ iḡniḡi Isaac tunillaḡvinḡmun tuqqtulasipluḡu. 22 Tavra iḡitḡigigiḡiḡ una: ukpiqsriḡiḡlu savaaqaiḡlu tuglilḡitiruk. Abraham-ḡum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaḡniḡaa ukpiqsriḡiqapiaqtilaana. 23 Pakma iḡitḡuḡigikput uqaḡhan Agaayyutim ilumutuulḡa nipliuttutaupman, “Abraham ukpigipluḡu Agaayyun aasiili tupiksripman Agaayyutim nalaunḡasipkagaḡa.” Taatnaḡhuni taiyuutiqaqtuq Iḡauraanḡanik Agaayyutim. 24 Kaniqsigikput una, iḡuk nalaunḡasipkakkautilaana Agaayyutmi ukpiqsriḡiḡi qinḡiqtitnamiunḡ suraḡalipayaagḡmigun, ukpigutiqaḡhiḡakuunḡitḡuqaq. 25 Aasiisuli, Rahab-ḡum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taatnaanikman nalaunḡasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitḡikhuni Agaayyutmik. 26 Tarra iḡitḡuḡigikput una, Iḡuum ukpiqsriḡiḡa suuyumiḡaitḡuq savaaqaqtinḡisuaḡumiunḡ; ittuq tuqunaruatun irrusriḡ piinḡanikman timimiḡ.

3

Uqam Irrusia

1 Iḡauraamaanḡ, iḡugiaktuasii ilisautrauniasunḡaqasi piviksraqaḡaluagupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut ilisautrauruani atannigisigaatigut pitḡugluḡu atlaniḡ. 2 Iluqata kinniqiraqtugut atlakaagḡiḡkun. Iḡuk kinniqiraḡanjitḡami suraḡalipayaagḡmigun taamna quyalitḡiktuq Agaayyutmik. Taavruma iḡuum aḡalatlagaa timini iluqaan. 3 Uvvaḡkua atrikusautit, Iḡuum aḡalarrutḡigumiunḡ qunḡich qanḡisigun taavruma aḡalatlagaa iluqaan. 4 Umiacqpaitsuli aḡalatchiḡaqtut mikiruuramiḡ aquutmiḡ iḡliḡvigisukkanḡagun aquttim. 5 Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluḡhuni timimi aglaan uqavigaacqpauraḡaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittaḡigaa nuna napaaqtuqtuummaan. 6 Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluḡhuni saqviutriruq isummatipayaanik pigiitḡhuanik iḡuum pigikkaḡiḡnik uummatmiḡi. Uqalipayaapta pigiitḡuat qilḡuqtaḡaḡigaa piqatigiḡiḡ akunḡatni iḡuich, tuungauḡkii taatnaqtitluta. 7 Iḡuich taimakḡaaglaan nuyuiqsairaqtut atlakaagḡiḡnik niḡrutinik: anḡutinḡlu tinḡmianḡlu paamḡuqtuanḡlu taḡium anḡutaiḡnḡlu. 8 Aglaan iḡupayaam aḡalalḡuitkaa uqani. Uqaq aḡalatchuḡnaitḡuq. Iḡupayaam isummataa immaukkaqtuq iḡugiaktuanik pigiitḡhuanik isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunamik. 9 Uqaptiknik quyaragḡigikput Ataniqput Aapagikkaqput sulipsuuq uqaptiknik uqamaḡḡuutigivut iḡuuniaqatiuvut iḡiqtanaruat Agaayyutim atrinḡatun. 10 Taavrumakḡa atautḡhimiḡ qanḡiḡmiḡ quyaḡiq naagaqaa uqapilḡiḡ aniraqtuq. Iḡauraamaanḡ, kisimi quyaḡiq aniraḡaqtuksrauruq. 11 Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautagḡlu imigḡilaḡlu atautḡhimiḡ suvlikkumiḡaitḡuk. 12 Taatnatuntuuq nunanḡiagich nauriyumiḡaitḡut paunḡanik, naagaunniḡ uqpiich nauriyumiḡaitḡut aqpinḡik. Tarakḡa iḡitḡuḡigikput una, kisimi quyaḡiq aniraḡaqtuksrauruq qanḡiḡmiḡ.

Puqiuḡ Pakmakḡaqtauruaq

13 Akunnapsitḡi-samma piqacqpakiaq kaniqsimaagḡikkasugiruamik? Taatnatchimik iḡunḡmik piqacqpan, kiikaa urriqsuutigiliunḡ kaniqsisiqaqtilaani suraḡalipayaagḡmigun iḡuuniiallataḡiḡmigunlu. 14 Aglaan piqaqtusi uumiksriḡiḡmik ilipsitḡi killuqsriḡiḡmiglu kamanagḡniaḡiḡmiglu. Piqaḡupsi taatnatchiḡnik kamasaaḡutiginagu kaniqsimatiqsi atakkii taatnaḡupsi akikḡaqtuḡiksi ilumutuupluni ittuqaq. 15 Taatnasiq isumatuliḡ pakmakḡaqtanḡitḡuq aglaan iḡukmitḡaqtauruq, agaayyutitḡaqtanḡitḡuq, tuunḡaḡnaqtauruq. 16 Ukpiqsriḡuat killuqqtupmata avatmun kamasaaḡutigipluḡulu

isumatuliqtin, sanmisihiq atlakaagiisigun ittaqtuq. ¹⁷ Aglaan iñuk isumatuligmik pakmakñaqtamik piqaqtuaq ipqitchuq, qinuisaagunnaqmipłuni, agganaitmipłuni, uqautisugnaqmiuq; ilunñuktaupmipłuni, aasiñ iñuich ikayuusiaqagvigiplugu; tunñaviupłuni ukpinñuaqtaunñitmiuq. ¹⁸ Kiisaimmalu qinuisitchiñiaqtuat ukpiqsiruanik quviagigisivaat iñuuhq taatnasiq quyalisauruaq Agaayyutmun, atrilugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katittagmiknik.

4

Ilannaqaliq Nunam Iñuñik

¹ Suvaatakiq qinigağivisi uqaalaplusilu avatmun? Atakkii ataramik piññañniaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnağupsi pisuiqsimayumiñaitchusi, aasiñ sanmisihiq itchagatağisuruq. ² Kimmutiqaqhusi pisuiqsimanitñapsi iñuaqtuguktitkaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaktaaqañilapsi uqaalapkağaasi qiniqtitlusilu. Naagauvva suqañitchusi atakkii iniqsruiplusi Agaayyutmiñ. ³ Iniqsrurağniallapsi sumik akuqtuillaitmisi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtugumakkaqi iniqsrulikun atugñiahiñaqługu inmiguuğniałipsitñun. ⁴ Ukpiqsiririt! Sayunaruqtitun, ilipsi iñuuniañitchusi tuvrağługu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiplugu iñuich ilitqusigiñhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kaniqsimaapisiun taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusigiñhgmik Agaayyutmun akillilutiraqtuq. ⁵ Isumavisi tanigilugich aglausimaruat inilgaanimma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim ilinigağaa uvaptiknun, taavruma siqñagipluta pigitqupluta Agaayyutmun kisanun”? ⁶ Aglaan Agaayyutim ihuaqquataa kamanatluktuaq taavrumakña siqñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupłuni kamagiagutiligmiñ. Taatnamik Agaayyutim uqağikkanani aglausimaruq,

“Agaayyutim akilliliqsimagai tamatkua kamagiagutiruat inmiknik,

aglaan qaitchiraqtuq ihuaqquqmik tamatkunina atchiksuanik sivuğagmiñ.” *Proverbs 3:34*

⁷ Taatnamik iluqnağusi qaillusi Agaayyutmun. Ayyauğługu tuunğaq aniqusaqsiulipsitñi qimakkumağli ilipsitñiñ. ⁸ Qallilağusi Agaayyutmun ilaaptuq ilipsitñun qallilağisipmiuq. Ukpiqsiruasii, Agaayyutim killuqsautisi piqpagich tavra ipqigai isumatisi salummaqmiplugu iñuuniaqisi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautilasitqikkiksi iluqnaullapiagusi. Ukpinñuaqtuanñaiğitchi. ⁹ Ihuiluğutigilugich iñuuniağikkasi, nunuurağilugich qulvilusiuñniñ. Quvianniulqisi simmiqsillugu alianamun. ¹⁰ Itqağilugu, Agaayyutim nayuutilha nanipayaaq ittuaq. Agaayyutimli kamanaqsipkağumagaasi atchikkupsi.

Kilikuun Qanuqinnirağaqtitchiłikun Aniqatmik

¹¹ Ilauraamaan, sanurrutinağitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akikñaqługu aniqatni naipituipluni ilaanik, taamna ilumun uqautiksriraqtuq akikñaqługu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasiq iñuk tupiksritłaitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik atakkii ilisimatlukkasunñiaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami. Taimmaasiñ ilipsi, nağğuksriłapsigun maligutaksramik atuirauñiqsaqhusi taavrumina aglaan ataniğuqtaqtusi. ¹² Aglaan iñuich tupiksriksraurur Agaayyutmik. Ilaa kisimi maligutaksramik iñiqsiruq, suli ilaa kisimi atanguruq sanñiqaqhuni anniqsuitłapluni naagaqaa piyaqquıtłapluni. Kisuunasugivichmi ataniğuqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kilikuun Uqavigaagñikun

¹³ Atañii nipliqsuasii, “Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaaqqimukkisirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsigñiağuta maniññañniagaqsilutaasiñ.”

¹⁴ Ilisimanjtkaluagiksiunniñ uvlaakuksraq! Iñuuhqisi suuva? Ittuq puyulhiñatun.

Sagvillakkaluaqami mikiruurami apyuillagaqtuq. ¹⁵ Aglaan itnaqtuksrağaluaqtuasii, “Pisuliğikpañ Atangum iñuugisirugut aasiiñ savaaqsiluta sunik.” ¹⁶ Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisunjitpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq. ¹⁷ Iñuum ilisimagaluağlugu atugaksrani nakuuruuq aasiiñ atunjitñamiñ killuqsaptapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialinjmun

¹ Atañii, inuqsriunitchuasii! Alianniugitchi immakii ihuilliugutiksrat tikitchağumarut ilipsitñun. ² Umialgutisi suksraungiqhutin piungiqsut, qupilgut nigigaich atnuğaallausi. ³ Maniutisi kaviqsaat qatitqaatlu qalıqtut. Taavruma qalhum ilitchuğipkağaa atuiñğılıqsi umialgutipsitñik ikayuutiginjilugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatuałipsi suungiqsinniaqmigaasi atriplugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñaqtusi umialgutinik isuanunaglaan iñuuniałipsi. ⁴ Akiliqsuurañitmigisi savaktisi. Akiññaaktaaksrañich nigiuğikkañich ilinjitñun qaitłaitmigisi. Tusaasigik uqaallatinich akikñaqhusi! Savaktisi kappianapmata Atanguruamun Sanñipayaaqaqtuamun tusaaragigai aasiiñ ikayuqlugich. ⁵ Inuqsriunitchuasii, nunami quviasuutigilhiñagisi umialgutisi, aliasunjsaağusi inuqsriusunaqasi. Iñuuniałipsitñi igliktuarusi quyaliplugu kisian kimmutigikkaqsi. Taatnałipsigun ilapsaağagigisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qunñich uqsraqsaqmata tuqqutchiłiksram uvluanun. ⁶ Suksraungiqsusri iñuaqtuqmisi nalaunñaruamik iñunmik, aasiiñ ilaan akitñaqtunitmigaasi.

Anuqsrukıglu Agaayukıglu

⁷ İlauramaañ, taatnamik anuqsrusilusi Agaayyutim Atanguruam agğılıksrañanunaglaan. Atrikusautim uuma kañiqsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiagnağukami utaqqirağigaa up- ingaallapiaq. Taimmaasiiñ siqñıñgum silamlu naupkaqmagich asiagnağaqsiragtuq. Taatna iñuk asirruksramun utaqqiraqtuq nikasunaıqhuni. ⁸ Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusilusi. Nikatchautinagu nigiuğaąsi, Atanguruam agğılıksraña qalliuraaqmipkaqlugu. ⁹ İlauramaañ! Uqapiluuatinasi avatmun, Agaayyutimli atanniqsunitchumagaasi. Atañii, Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. ¹⁰ İlauramaañ, ilisagitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iglutuiłhatnik sakiqnamik iglutuitłasilusi anuqsrusilusi. İlinjittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutinj Agaayyutmun. ¹¹ Uqautigirağigivut iñuich quvianaqlugich iglutuiruat anuqsrusiplutin. Itqagilugu Job, iñuuniaqami tuniqsimaruuq Agaayyutmun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivulliapta qiñiqnaqtitkaat uvaptiknun iñuuniałhatigun tuqułhatigunlu Agaayyutim ilunñuktaqaqtılaaña naglıksrisılaaña ilinjitñun. Taamna ilisimagikput.

¹² Uvvasuliuna ilauramaañ, akiqsruğupsi sumik kiikaa uqağikkapsiksun atuqsıun. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunaqasi. Taatnanjtkupsi Agaayyutim atannigisipiagaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitñi ihuilliugumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuglı quyyatinik. ¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitñi atniğñağumi tuqluıli qaukñitñik ukpiqtuanjuruat. İlinjsaasiiñ iniqsruutilitruñ uqsruğlugulu atqagun Atanguruam. ¹⁵ Atniğñaqtuuq una ihuaqsikkaugisiruq iniqsruqpata ukpiqsriłikun. Atangum ihuaqsipkağisigaa. Aasiisuli taamna atniğñaqtuuq killuqsagnaıqpan Agaayyutim natqigutigisipmigaa. ¹⁶ Taatnamik, quliağisigik killuqsautisi iniqsruutilusi avatmun; taavruma mamititkisigaasi. Iñuk atuiruuq quyalisauruamik Agaayyutmun iniqsruqami iniqsrułha savaaqatlapiaqtuq. ¹⁷ Itqagilugu Elijah! İlaaptuuq iñugaluuq uvaptiktun aasiiñ inuqsraqami iniqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. İniqsruqman Agaayyutmun sialuqunjilugu, sialunitchuq nunami ukiuni pinjasuni avvağmik ilaplugich.

¹⁸ Aasiñ aquagun iniqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsilgitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuḡukkaatigut.

¹⁹ İlauraamaan, ilari tupiksriñaiqpan ilumutuuhıgmik aasiñ ukpiqsriruam ikayuqpaun tupiksritqitlasipkaḡlugu Agaayyutmik, ²⁰ ilitchuḡiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriruam ikayuḡumiun piqataunaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriñaiḡaluahaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuḡaa iñuuyumalitqiksitlugu iñuuhıgmik agaayyutitñaqtauruamik. Aasiñ Agaayyun natqigutrigisiruq iñugiallapiaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaaniŋun Agaayyutim uŋutauplutinj siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-mi, Cappadocia-mi, Asia-mi, Bithynia-mi, ² piksraqtaaniŋun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaniŋun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugillu aunaŋun. Ihuuqputaa qiniŋiŋaŋalu nausaiŋaglik ilipsitni.

Iŋuuruuq Niŋiugaaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapaŋanun Atannapta Jesus Christ. Iŋunŋuktaqpaŋimigun anitqiksitkaatigut iŋuuruamun niŋiugamun anitqilŋagun Jesus Christ tuquŋimni ⁴ suli paitchaktaaksrautmun piunŋiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniŋ piunŋangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi. ⁵ Ilipsi qaunagikkaurusri saŋŋiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriŋiqsi anniqsuŋiamun sagviŋiŋiaqtuamun aqulligmi piviŋmi. ⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaqtaullakkaluaqtusri atlakaagiisigun uuktuagutitigun. ⁷ Tamatkunuuna uuktuagutitigun ukpiqsriŋiqsi uuktuakkauruq iglutuitlapmaŋaan. Manik kaviqsaq piunŋiŋaqtuag uuktuaguugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriŋiqsi akisuruanutluktuaq kaviqsaamiŋ maninmiŋuuktuakkauruksrauruq. Ukpiqsriŋiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauŋimiglu sagviŋataqpan Jesus Christ. ⁸ Qiniqsimaitchaluaŋaŋaan piqpagigiksi. Pakmaunniŋ qiniŋitchaluaqŋugu ukpiŋigiksi quviasrullapiaqhusri quvianaqpaauramik uqagilgunaitchuamik. ⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriaŋiŋiaqtilaŋapsitniŋ annautiksraŋanik iŋuutchipsi, taŋjutauluni ukpiŋikkapsitniŋ. ¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim ihuuqputrisaanik aatchuusriaŋikkapsitniŋ pakaaqallapiaqmiut ilitchuŋiŋiaqŋugu. ¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtimatinj nagliksaalksraŋanik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquagun nagliksaalhan, ilinich ilitchuŋisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaŋanik. ¹² Agaayyutim ilitchuŋipkaŋiŋai savautriŋisilaŋat inmiknik aglaan ilipsitniŋ. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqautauruq ilipsitniŋ taipchunuuna quliaqtuagikkaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuag Irrusriq tuyuuruuq qilaŋmiŋ; israŋulgitunniŋ inuŋrugipmigaat kaŋiqsisukŋugu tamanna.

Iŋuuniatiksraq Ipqilluni

¹³ Taatnamik paqnammaagiksilugich isrummatisri, qauŋrimmaagikkitchi niŋiugusri ihuuqputrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitniŋun sagviŋataqpan Jesus Christ. ¹⁴ Atriŋugu tupiktauruuq ililgaag, atriŋuniasruŋaŋasri pigiitchuanun kimmutiqaguullapsitniŋun iŋuuniapapsi nalunŋapsi tusraayugaagiksuaamik. ¹⁵ Aglaan iŋuuniagitchi ipqillusri iŋuuniakapsitniŋ atriŋugu ilaa tuŋuqtigikkaqsi ipqitchuag killuqsautaitlunilu. ¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqalhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaŋa ipqitchuanuruŋa." ¹⁷ Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuruamik iŋunŋik atlakaagiisitasuŋaŋagich savaanigisigun. Iŋuuniagitchi taluqsriŋikun ilaanik irvigiuuralhani marruma nunam. ¹⁸ Ilisimagiksi tasukkauqsi taŋigilaaniŋ iŋuuniakhatniŋ sivullipsi. Tasukkaangitchusri piunŋiŋaqtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun unniŋ kaviqsaakun, ¹⁹ aglaan akisuruakun aunaŋun Christ-ŋum [tunillaqtauruam] ipnayaatun patchisaitchuatun taqsraqtaitchuatunlu. ²⁰ Ilaa piksraqtaanuruuq iŋiŋaluaqnaŋu nuna, aglaan sagvikkauruq makunani aqulligni piviŋni pisigiplusri. ²¹ Christ-kun ukpiŋigiksi Agaayyun anipkairuag ilaanik tuquŋimniŋ qaitchiplugu kamanautmik, ukpiqsritquplusri niŋiugaqaqplusriŋu Agaayyutmik.

²² Pakmaasriiñ ipqiqsitnapsiun iñuusriqsi tupiksriñikun ilumutuuruamik tumigiplugu Ipqit chuaq Irrusriq piqpaksritlasrirusri aniqatiupsitñik. Taatnamik piqpakutisritchi piliqillapiagusri [ipqit chuamiñ] uummatmiñ. ²³ Qitunğagiliutigaasri Agaayyutim tuqqut-laitchuam anitqiksimakapsi nautchiaksrakuungit chuaq piungigaktuakun aglaan piungigangit chuakun, ami uqalħagun Agaayyutim iñuuruakunlu isuklitlait chuakunlu. ²⁴ Takku Agaayyutim uqalħa aglausimaruq, itna,

“Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,

suli iluqani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriañatun ivgum.

Ivik pannaqħugaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piigaktuq.

²⁵ Aglaan uqalħa Atanguruam itkisiruq qañavak taimuñ.”

Isaiah 40:6-8

Taamna uqaliq tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun.

2

¹ Taatnaqħugu piiqsitaksragigiksi iluqaan pigiñiq, kinnitñiğlu, ukpinñuaqtañuğlu, siqñaliğlu, pigiit chuakun uqautiksrisuuhıglu. ² Atrilugu aniqammiuraq miluguktuatun kimmutiqagitchi Agaayyutim ipqitluni uqalħanik, ilipsili taavrumuuna nauyumuusri.

³ Takku uuktuagiksi Atanguruam nakuulħa.

Iñuuruuq Uyağak Piksraqtaañuruatlu

⁴ Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyağañmun ayakkañatnun iñuich, aglaan piksraq-taagikkañanun Agaayyutim akisuruagiplugu. ⁵ Suli atrinurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atangum atugumagaasri nappağumiun qinignait chuaraq irrutchikun agaayyuvikpañni. Aasrii Agaayyutim ipqit chuatuun agaayuliqsaisun tunillaqtutlaniaqtusri tunillautinik irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ. ⁶ Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim uqalħani, itnaqħuni,

“Piksraqtaaqatunja akisuruamik uyağañmik

qaukiutquplugu tunñavik Zion-mi,

aasrii iñuum tunñavigiyumiun ilaa

qapiqpañayumiñait chuq.”

Isaiah 28:16

⁷ Ilipsitñunaasrii ukpiqsriruanun ilaa akisuruañuruq, aglaan tamatkununa ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyağak tuppurit ayakkañat,

taamna uyağak piit chuillaapiagaqtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

⁸ Suli

“Taavruma uyağaum putukkisinniagai iñuich.

Taamna uyağak paallaktitchirağaqtuq ilinjitñik.”

Isaiah 8:14

Takku inmiknik putukkisaqtut tupiksriñgitlutin uqaliğmik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai. ⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaañurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli ipqit chuañuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri. Piksraqtaañurusri quliaqtuagitquplugich quviqnaqtuat savaañi Agaayyutim tuqħuqtigikkapsi taaqtuamiñ quviqnaqtuamun qaumamiñun. ¹⁰ Ilaatniimma qaaniqsuami iñugingipiagaluakkañasri, aglaan pakma iñugiliutigaasri Agaayyutim, suli akuqtuimaitlusriunniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtugiksi nagliktañja.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri ilauraamaañ, avakñaqtaulħiñaqtusri iglaañuplusri lu mattumani nunami. Taatnamik siimasaagipsi piisimaaquplusri timim pisugruağutaaniñ añuyaktuamiñ ak-illiliqsuqħugich iñuut chisi. ¹² Nalaunñaruakun iñuuniagitchi akungatni ukpiqsriñgitchuat. Ilaatni uqamaqħuutigumisi pigiit chuakun savaktiğugniłusri, qinignumagaich nakuuruat savaasi aasriñ kamaksruğlu Agaayyun uvlumi ilaan tikiu makpatigut.

¹³ Pisigilugu Ataniq kamakkutiqağusri iñupayaanik sanñiqutiqaqtuanik, Rome-mağmiut umialigigaluaqpatrun ¹⁴ naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriñjuqsauqplugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nangaquplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunñaruakun. ¹⁵ Atakkii pisuliğigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piiniliqihhat naluruat iñuich. ¹⁶ Iñuuniagitchi patchisaitchuatitun iñuktitudun, aglaan atuqnagu patchisailiqsi mattutiginiaglugu pigiitchuamun, aglaan iñuuniagitchi savaktinjisun Agaayyutim. ¹⁷ Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich ukpiqtuanjuruqaqisri, taluğilugu Agaayyun, kamakkutiqağlugu umialik.

Urrakutaulha Christ-ñum Nagliksaañhan

¹⁸ Savaktaurusrii, tupiksrishitchi atannapsitñik taluğipiaglughich, kisiitñun tamatkununa ihuatmun anjalatipsitñun pisunjaqasri, aglaantuuq tamatkununa atanguturuanun. ¹⁹ Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauğrimmaagiutillautagmigung iglutuigumi naninnamik nalaunñaitchualiqingitchaluaqhuniunniñ. ²⁰ Pisigilugu savaağiirrutin ipiğaqtuqsiuguvich kamakkutmik piksraitcutin Agaayyutmiñ iglutuğaluağupkuunniñ naninnaq. Aglaan iglutuğupku naninnaq anuqsrukikun nalaunñarualiqinñaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Taavrumuna ilipsi tuqłukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliğagniji.

²² “Ilaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñinñiutmik uqatlaitchuq.”

Isaiah 53:9

²³ Uqamaqłutikkaukami uqamaqłutmik kiumakñiğitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaqtuinğitchuq. Aglaan tunñaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunñaruakun.

²⁴ Ilaan akiyağigai killuutivut timimigung tuqupluni sannigutami tuqqtuqpluta sanñianun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunñaruakikun. Ilaan ipiğaqtuğniğun mamititaurusri.

²⁵ Ilipsi atriqaqtusri ipnaisun killukuaguktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iñuutchipsi.

3

Ilaqatigiich

¹ Taatnatullapiaq nuliañurusrii kamaksrishitchi uipsitñik. Ilañichaasiñ ukpiqsriñgitpata uqaligmik mumiksitauviaqtut nuliamin iñuuniallautalhatigun ² ilinisa qinñigumitrun ipqinñiañiqsi taluqsriñiqsilu iñuuniallapsitñi. ³ Qiniyunaqusriqsuqasri qaahñiakun, nutchiqihapsigun naagaqaa kaviqsaanik maninñik uyamitqualiqsulikun suli atnuğaağiksuanik atukkapsigun. ⁴ Aglaan piññaqnañiqsi ititchiun iriqsimaqtuakun qamuuna uummatipsigun, piungigangitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaangitchuanupluni qinñiññaqaghuni. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq qinñihani Agaayyutim. ⁵ Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat ağnat ukpiqsriuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutin qamuuna kamigiplugich uisin, ⁶ Sarah-tun tupiksriruaton Abraham-mik taipługu anjaayuqağmiñik. Ilipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqağupsi iqsitchangitchupsilu tupañanaqtuatigun.

⁷ Taatnatuntuuq uinurusii iñuuniqaqatigisigin nuliasri kaniqsimaugağlusri ağnat sayaktu-itłuktuanutillaanñatnik anutiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich ihuaqqutaanik iñuulhum. Taatnagupsi piññailutaitkisuruq iniqsruliqsi.

Nagliksaañiq Piqutigiplugu Nalaunñaruaiq

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiña, iluqasri atunim isrumaqağitchi, kaniqsiqutiniurağusri avatmun, piqpakkutilusri aniqatigiisun, ilunñukkutilusri, ihuaqqutilusri atchihikun. ⁹ Akisaqtuqnagich pigiitchuakun atniyummatmiglu naagaqaa uqamaqłutmiglu uqamaqłutrigikkasri, aglaali injigusri tamatkua

ikayuusriaqaqulugich ilisimalugu tuqłukkauiqsi iniqsruutraksraqiplugich, aasriiñ taatnağupsi ikayuusriaqağisipmıusri, ¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanıñi,

“İñuk piqpaksrırıuaq iñuukıgmik

suli uvlillıtağuktıuaq quviasrukhuni

qaunagiliun qanıgıkkani uqałıksrañanıñ piğıitчуamik

suli qaqlıuñni uqałıksrañakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savanıgıli piğıitчuanik aglaan savagli nakuuruanik.

Pakaagiliun qıñuiññaq piğıliutiniapiaglugı.

¹² Atakkii irrak Atanguruam qaunaksrırık iñuñnik nalaunñaruanik,

suli sıttak naalağnırık iniqsrıłhatnun,

aglaan kigiñañan Atanguruam akıllıliqsımagai tamatkua

savaaqaqtuat piğıitчuanik.”

Psalm 34:12-16

¹³ Aasriiñ kia atniagısiñiqpasrı nakuuruanik savaaqağupsi. ¹⁴ Aglaan

naglıksaağupsi pisigilugu nalaunñaruuaq quvianamiugisırusrı. Iqsiginagu iñuich

tatamnaqsırağalhat, unnıiñ ihuılliugutiginagich tamatkua. ¹⁵ Kamagisrıun Atanguruuaq

Christ uummatıpsıtñi, Atanıgıkkaqsi. Itqanairrutılugu ataramik kıgğutiqałıksraqsi

iñuum apiqsruqpasrı niğıugakun piğıkkapsıgun. ¹⁶ Aglaan kiuyumagıksi piisaangıłıkun

talıqsrıłıkunlu, ataramik patchısaisıllugich qağrimmaağıutıllautasrı. Taimmalı kisut

uqamaqlıutıgıpasrı savaaqağnıusrı piğıitчuanik, ilıñich kanñutçalhiñagumuut

ilıtçugılutıñ iñuuniıllautalıpsıtñik Christ-kun. ¹⁷ Tarra ihuatluktıuq, Agaayyutim

pisıgıgıpañ, naglıksaağutıgıgıpsıun savaaqağallatıqsi uumakñı savaaqağımiñ

piğıitчuanik. ¹⁸ Christ-tıuq naglıksaaqmıuq. İlaa tuqunaruq pisıgıplıgıch

killıqsautıt atausrıgmıaqlıgu, nalaunñaruuaq iñuk pisıgıplıgıch nalaunñaitçuat

tikiutısrukhuta Agaayyutmun. Tımaa ilaan tuqğutağaluaqtıuq aglaan irrusıa

iñuuruqsuli. ¹⁹ Aasriiñ irrusrıplıni ilaan utlanıgıaa irrutçıch tıgutaagsıuvinımiıttuat

qulıaqtıuağıağhıni tusraayugaagıksıuamık. ²⁰ Taipçhua irrusrıch tupıksrıñgıtçut

Agaayyutmik inıłğanımma uvlunıñi Noah-m, Agaayyutim anıqsrutıkkagımgıun

utaqqıkamıgıch ısrumıtıqıuplıgıch Noah umıaqpalıpkaqlıgu. İkitıurat iñuich,

tallımat piñasruuplıtıñ, annautıkkaurıt umıaqpıñmi ulıqpakman. ²¹ Taamna

atrıñıruuq paptıağutmun pakma annıqsıutıgıkkapsıtñun. Paptıağutıgun iñuk

salımmağıtçıuq puyanıñk tımiñ, aglaan iñuk inıqsruqtıuq Agaayyutmun

salımmağuplıgu qağrimmaağıutıllautanı killıqsautıpayanıñ, pisıgıplıgu anıtıqıłha

Jesus Christ-ñum, ²² qılanmuktıuaq aqıppıplıni talıqpıan tunıanı Agaayyutim. İsrıgılgıllı

sanıñıqtıuaqtıuatlu sanıñıqaqtıuatlu atanıgıgaat ilaa.

4

Atlanñıuqtıuaq İñuunialıq

¹ Tarra Christ naglıksaaqtıksraupman tımiñıgun pisıgıplıgu nalaunñaruuaq, ısru-

maqaqtıksraupmıusrı Christ ısrumapmatun itqanııllıusrı naglıksaağutıgırağsrauppan

nalaunñaruuaq. Atakkii kılñapayaaq naglıksaağımı tımiñıgun nutqautıpmıgıaa kıl-

lılıqıliq. ² Taamna iñuk iñuuniangıqsıuq pisıliğruakun tuqunıahıgmıñunaglaan, aglaan

pisıłhagun Agaayyutim. ³ Taimma qaanıanıktıuamı iñuuniapıanıktıusrı pisıułhatıtun

ukpıqsrıñgıtçuat iñuuniapıası suvaalhalıkun, pisıgrıuağıtıhıkun, imilıvaalhalıkun, alias-

rıngıñıalıkun, piqlıktalıkun taanñaqhıni, qaayıgınaqtıuakunlu aangıuaqtıuıkun. ⁴ Pakma

ukpıqsrıñgıtçuat atlagıgaasrı ilalıqsıutingıqası ilıñıtñun qıłhuqtalıhatni, aasriiñ uqa-

maqlıutıgıağsıplıusrı. ⁵ Aglaan ilıñich kıgğutıksraqaqtıksrağısırut savaagımtıgıun ilaa-

nun atanııñhiñıağıuqtıuamun iñuuruanıglı tuqunaruanıglı. ⁶ Tarra taamna piqıtıgıplıgu

Christ qulıaqtıuağnıqsıuq tusraayugaallautamık taipçhunıñı tuqıanıktıuanun tımanı

ilıñıllı annautıautıuplıgıtıtuuq. Atanıkkıayımıñıağsıplıgıch iñupayaatuntıuq nunamı,

aglaan Agaayyutim iñuuyımıñıaqunıgıaı irrutçıgımtıgıun Agaayyutıtun iñuuruatun.

Ajalatchi!lautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

⁷ Aglaan supayaurat isruksranat qalliurallapiaqtuq. Taatnağusri qauğrimmaagigitchi qaunatqiağigusri lu aasriiñ iniqsrutlasri lusri. ⁸ Pitluktaksraq una supayaamiñ, piliqillapiağusri piqpakkutisritchi avatmun, atakkii piqpaksriñhum maturağigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit. ⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapi luuutailaakun. ¹⁰ Iñullaanuplusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnağusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautağlugich atlakaagiich aatchuutai Agaayyutim, itna, ¹¹ kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqağli taavruma uqağikkañagun, sulii kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirtutaagun Agaayyutim, Agaayyunli kamagikkauyumuuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaña kamañanun ajalatchisi lu taimuñja isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaañiq Ukpiqtuanupluni

¹² Piqpagikkamaan, tupañanasri ukpiqsriñiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuağinagu niğiuñailaakun taamna atuumakpan ilipsitñun. ¹³ Aglaan quviatchauğigitchi piqasiutini lusri Christ-mun nagliksaañhagun quviatchallapiağumuusri quyalusri kamañautaa sagviqpan. ¹⁴ Pisaanñatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ñum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamañautaan, nayuğaañin. ¹⁵ Sumiunniiñ nalliysi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniñ tiglinñiaqtauluni, unniñ savvağluktauluni, unniñ naipiqtuqtauluni iñuich suti laañatnik. ¹⁶ Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriñha Christ-mik kanñusruutigingilliun, aglaan kamaksruğliun Agaayyun ilisimanañigmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik. ¹⁷ Pakma atanniñhum aullağniiviksraña tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuñi atanniqsukkauqqaqtuksraurut. Tarra atanniqsuqqağniqpatigut, qanutchimik isruksraqağisivat tamatkua tupiksriñgitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

¹⁸ “Nalaunñaruat iñuich annaliksrañat qağanangiiññiqpan,

sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatu killuliqiritlu?”

Proverbs 11:31

¹⁹ Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkaauruat pisuñhagun Agaayyutim nakuurualiqilich. Qaisimaapiaqtaksraqağigai iñuutichisñ iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruamun ataramik.

5

Munaqsrañi Agaayyutim

¹ Pakma silğiqsuğniagitka qaukñiuruat akunnapsitñi, uvañaptuuq qaukñiupluña. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtuağiplugu, piqatauyumaqañuñaptuuq kamañautaanun sagviqsagumaruamun. ² Qaunagilugich iñugikkañi Agaayyutim, munaqsraqikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkaña ilipsitñun]. Nunurausruñaqasri aglaan piyummatigipiaglugu, piññañniasruñaqasri aglaan savautiyumaapiaglugu. ³ Atanguniagvigisruñaqnagich Agaayyutim iñugikkañi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun. ⁴ Aasrii qaukñiat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaquğutaanik kamañautim akiññaktaatun piungigagumiñaitchuamik. ⁵ Taatnatuntuuq, nukatpianuruasrii kamakkutiugağitchi qaukñiuruanik. Iluqasri kamañagasrugisruñaqasri savauttutilusri atchiksualikun, atakkii “Agaayyutim ayaksimaagai kamañagasrugiruat

aglaan ikayuqsimaagai atchiksuaqtuat.”

Proverbs 3:34

⁶ Taatnamik atchiksimaagitchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamañaqsipkağumagaasri piviksraq nalautitpan. ⁷ Igillugu iluqaan isrumaaluutigikkaqsi ilaanun aasrii tutqiksri lusri, takku ilaan qaunagigisi-gaasri. ⁸ Qauğrimmaagigitchi qaunatqiağigusri. Uumiksriksi Tuunğaq ataramik ukpiğutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik, qalinjuularuatun lion-tun kukiluktuatun sumunliqaa

niqiksragsiuhuni. ⁹ Taatnamik akilliliqsuqsiun payanaigvigilugu ukpiqsriiqsi, ilisimalugu aniqatusri nanipayaaq nagliksaahattuuq ilipsisun. ¹⁰ Aasriñ nagliksaaqtuallaanikkupsi sivikitchuami, Agaayyutim ihuaqutipayaaqaqtuam tuqhuqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigikkağmiñun, naamasripkağniagaasri, nalupqinaigusri ukpiqsrihipsitni, sayaktusriusri suli payanaigusri. ¹¹ Ilaanun illi kamanaun sanñilu qarjavak taimuqa. Taatna.

Ilammiugutit

¹² Aglaktuqa naiglipuugu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniqsimapluni aniqatauha. Pitchuksaagukkipi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim ihuaqutigillapiahamik. Ilisimalugu taamna ihuaqqun tuniqsimavigisiun. ¹³ Ukpiqtuanuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaanuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaanjamik, suli Mark-um igñigipmatun itagma. ¹⁴ Paglatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakutilikun. Qiñuiññaq illi iluqapsitni ittuani Christ Jesus-mi. [Taatnatuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

¹ Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqqiraqtigiplunalu Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukuniña iñunñun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriñigmik uvaptiktun nalaunñaruahagun Agaayyutipta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum. ² Iłitchuğisaiñaqsiunñtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq iħuaqquitiqağitchi atqunaq qiñuiññamiglu.

Agaayyutim Tuqluutaalu Piksraqtaañalu

³ Agaayyutim pakmakñaqtauruakun sanñiagun qaitchiññaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaağiğikun tumigiplugu iłitchuqsriñiptigun ilaanik tuqluqtigikkaptiknik ilañiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauħiğmiñunlu. ⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruamik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayugñaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kanjigruaqtanñisigun, aasrii piqatautlasriłusri Agaayyutim irrusriani ilaatun ililusri. ⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi ilłatigisriun ukpiqsriñapsitñun nakuuħiq, suli nakuuħiq tapiğlugu iłitchuğimmaagığimik, ⁶ suli iłitchuğimmaagığiq tapiğlugu inñmun añalalguliğimik, inñmun añalalguliq tapiğlugu anuqsruħiğimik, anuqsruħiq tapiğlugu agaayyutiqammaağığimik, ⁷ suli agaayyutiqammaağığiq tapiğlugu piqpakrsriħiğimik aniqatinik, suli piqpakrsriħiq aniqatinik tapiğlugu piqpakramik iñupayaanun. ⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigın nausaiñaqtusri taapkunuuna, imailaatun inğitchusri asriringitchuatunlu, aasriiñ iłitchuqsrisaiñağniagtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹ Aglaan kiñapayaaq iñuk piqanğiññiğumi tamatkuniña irrusriksranik irigiitchuq qiñitłaitłuni. Puuyuqmigaa salummakkautilaani killuqsautiğruağmiñiñ. ¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtilaagıusri tuqlukkauħiqsi piksraqtaanñuħiqsiłu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraağagumiñaitchusri. ¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamañaqtuamik pağlatmik isiğupsi isruitchuamun añayyuqautaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqluña itqautisrağatağipsi tamatkuniña, ilisimagaluagısiunniñ payañaiğvigiğlugulu Agaayyutim ilumutuuruña pakma pigikkaqsi. ¹³ Nalaunñaruagıgiga iñuunigtutılaamni maani nunami itqaqtitağukhusri sunik tamatkuniña. ¹⁴ Iłisimagiga timikuħiksrağma tikitchaqtuuralħa. Taatna atannapta Jesus Christ-ñum nalupqinaiqğlugu uqautigaaña. ¹⁵ Aglaan sakuugutiginiağitka ilipsitñun itqağitquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluaguma.

Christ-ñum Kamanautaa suli Sivuniksriqutauruaq

¹⁶ Quliaqtuagıtingitchipsi unipchaaliñisigun iñuich iłitchuğipkaisaqapta agıgıñiħhanik Atannapta Jesus Christ kamañaqtuakun sanñiqpauragımigun. Uvagut qiñillapiaqsimagıkput kamañaqtuag qaummağinñiña. ¹⁷ Nayuutirugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakutmik kamanautmiğlu, taavruma nipim nipliutipmagu kamañağniqsrauruam supayaanıñ nipliğhuni, “Tarrataamna piqpagıkkaga İğniğa quyalimaaqtigıllapiakkağa.” ¹⁸ Aasrii taimani tusraagıkput taamna nipi nipliqsuaq qılañmiñ piqatigıplugu Jesus inğimi taivrumanı Agaayyutim sagviqmagu kamanautni. ¹⁹ Uvaguttuq nalupqisruutiginğipsaagıkput uqautigıkkanağat Agaayyutim sivuniksriqirinısa inilğaanımma. Pilłautagtusri naalağnitqiağıkkupsigın uqalħich, takku uqalınıch kanjıspıkağasri agıgıtınñiaqtılaañanik Jesus-ñum atrıplugu nanğum qaumapkaıħa taaqtuag ini qausrağatağniñanunaglaan uvlum suli nuilğatağniñanunaglaan uvlugıañan uvlaam. ²⁰ Sivulliulugu iłitchuğiraksraqsi uvva, sivuniksriqirim inmiktuiñaq kanjıspıkağumiñaitchaa sivuniksriqutauruaq Agaayyutim uqalħaniñ. ²¹ Atakkii iñuich

sivuniksriqingitchut sumiunniñ pisuñgmiktigun, aglaan Agaayyun uqağniqsut iñuñmigun aḡalatkaqsipmatin Ipqitchuam Irrutchim.

2

Iḡisautrit Tanjigilaakun

¹ Injilgaañmima tanjigilaakun sivuniksriqirit iñukpalliğñiqsut akunğatni iñuich [Israel-mil]; taatnatun tanjigilaakun iḡisautrit iñukpalliğñiaqmiut akunnapsitñi. Tikiutriñiaqtut nalu-nautchilutin tanjigilaanik iḡisauttutitunik suksraunğıutauyumiñaqtuanik, piilaagiluguunniñ Atanğuruuq tuquruuq annautisuklugich. Aasrii pisigiplugu piilaaqalhat Atanigmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut. ² Suli iñugiallapiatuat piqasriqsuutigisirut pigi-illapiatuatigun kanḡunaqhutin iñuuniaḡhatigun, aasrii iñuñnun uqamaqḡuutigipkaaqsilugu ilumutuuruuq pisigiplugich ilinich. ³ Pitlatuñgmiktigun maniññañniagvigigisigaasri, iḡisautilusri uqautilusri lu ilumutuunğıtchuanik. Agaayyutim atanniqsuirinjata pasriñigai taimakñaaglaan, aasriiñ siñiktuangitchuq piyaqqulhiñaagũqũlugich ilinich.

⁴ Takku israğulğich killuqsamata Agaayyutim anasriññuqsamigai igitlugich nagliksaağvinmun qiliqsruiplugillu taagñiqsrami tikiññiaḡhanunaglaan uvluan atanniuviksram. ⁵ Suli Agaayyutim piyaqquqmigai iñuich iñuuruat taimani uvlunñi Noah-m, ipipkağlugich agaayyutaitchuat nunami uliqpanmun kamanaqtuamun. Noah quliaqtuagaqtuq iñuñnun nalaunḡasriruksrauniplugich sivuğaañi Agaayyutim, aasrii Agaayyutim annautigai Noah-lu tallimat malğuk iñuillu. ⁶ Suli Agaayyutim patchisiqutiniğai iluqaisa iñuich iñuuruat nunaaqqiqaanñi Sodom-milũ Gomorrahmilũ, aasriiñ aḡralipkağatağugik iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqağniqsuq qanuq suksraunğıñiaqtılaanḡatnik iluqaitñik agaayyutailaanik. ⁷ Suli Agaayyutim annautipmigaa nalaunḡaruuq Lot, qinupkakkauruuq atqunaq qaayugnaqtuakun iñuuniaḡhatigun killuliqirit iñuich. ⁸ Atakkii taamna nalaunḡaruuq iñuk iñuuniaqami akunğatni tamatkua killiqiruut iñuich uvlugagipman, ihuilliuqtitauruq qinilugillu tusraaplugillu pigiitchuat savaanich. ⁹ Taatnaqhuni Atanğum iḡisimagaa qanuq annautriḡiksrañi agaayyutiqaqtuanik uukuḡusriañitñiñ suli qanuq tigummiliksrañat nalaunḡaitchuat iñuich uvluanunaglaan atanniuviksram anasriññuqsagviksrañatnun. ¹⁰ Agaayyutim anasriññuqsagisiñigai suvaluk tamatkua iñuich aḡalatağipkaqtuut timim kimmutiğruañiñun qaayugnaqtuanunlu, suli suksraqanğıtchuat Agaayyutim aḡalatchisaanik. Tamatkua iḡisautrit tanjigilaakun aañarut arguañaplutin. Sivuuğagingitchaat uqamaqḡuutiqaḡiksraqtin qinignaitchuanik saññiqaqtuanik qilañmi. ¹¹ Israğulgitunniñ kamanatlukuat sañnikun sayaktukunlu tamatkunakña uqamaqḡuutigitlaitchaich taapkua nayuqtigikkani Atanğuruam. ¹² Aglaali tamatkua iḡisautrit atriqaqtut isrumatlailaaton niğrutitun, aḡalatitautun aullasiğmiknun, aniruaton aḡuniagaksrauplutin tuqutaksrauplutinlu. Uqağuurut pigiiliplugich sunik kañiqsimanğisağmiknik. Aasrii piyaqquğisirut isrumatlailaaton niğrutitun. ¹³ Taamna akiliusriağigisigaat nagliksaaqsuipkañiğmiktigun atlanik iñuñnik. Ilinisa kimmutiğirağigaat pisuñğruaqtin uvlugaluamiunniñ. Kanḡusraağutauhiñaqtut ilipsitñun niğiqataukamın ilipsitñi, taqsraqtatun suli qilğuliktun akunnapsitñi, quviasruutigiplugu ukpiqsaiñiqtin. ¹⁴ Qiniqamitruñ ağnaq ikḡitchakhutin sayuñayumarut nutqaummisilğuitlugu taatnasriq killuqsauñ. Ikḡisaagñiğai pitchiğiaqtuut iñuich killuliqiliksrañatnun. Ilinisa uummatinich aḡalatiqağniqsut kaviuqtauliğmun. Ilinich taiyuaniqḡuutikkaurut, suksraunğıqsagũmaaqtuat. ¹⁵ Suksraagñiğaat nalaunḡaruakuağiaq aasriiñ ulapnaaplutin. Iñuuniagaqsirut iñuktun atiliktun Balaam iğñiña Bosor-m, piqpaksriruuq akiliutaanik killuliqiḡhum. ¹⁶ Aglaan suakatakkauruq killuliqiğmigtun. Uqatlailaam natmaksivian nipliutiplugu iñuum nipaaton nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinniqisagaluqaqtuq. ¹⁷ Tamatkua iḡisautrit atriqaqtut nivviatun imğilaamik suli taktugayauratun aḡalatañatun anuğiqḡuum. Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaiyautiniğai iniksrañatnik taaqtuam

taagñiqsraṅani isruksraitchuami. ¹⁸ Ilinich uqaqaminṅ nipitusriplutinṅ uqaqagtut sumun atuḡumiñailaatigun. Ikḡisaaguuḡaich pisugruaḡutaagun timim pivaallaḡkunlu tamatkua salummaqtitlutinṅ annaqqammisuat tamatkunakṅa killukun iñuuniaqtuaniñ. ¹⁹ Ilinisa akiqsruqtuḡuḡaich iñuich atanniqsuqtiksraiñiplugich ilinich savaktaagruuṅṅaḡminṅ qaayuḡnaqtuamun, atakkii iñuk aṅalatittaqtuq qanusripayaamun akiiliraḡaqtimiñun. ²⁰ Iñuich annaaniṅniqsut qaayuḡnautaitñiñ nunam iñuiñ ilitchuqsriḡḡmiktigun atannaptiknik Anniqsuqtiptikniglu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinich illakkataaḡutitqikkuminṅ tamatkunṅa akiilipkaḡutinṅlu, isruksraṅat pigiitlukkisiruq aullaḡniiqqaḡḡmikiñiñ. ²¹ Ilitchuḡḡaluaqqaḡḡḡu iñuuniaḡiq nalaunṅaruḡkun, iḡuatlukkayaḡniqsuq ilinṅitñi naluḡaḡumitruṅ taamna iñuuniaḡiq uumakṅa tunutchiḡḡmikiñiñ ipqitchuamik tillitmik qaisauruamik ilinṅitñun. ²² Uvva atuumapkaḡaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiragigaa inṅmi miḡiakkani,” suli “Kuniaq iḡḡuanikkaṅat utiḡaqtuq maḡḡaḡmun maḡḡiḡlukaḡiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atanḡum Agḡiḡñialḡan

¹ Piḡpagikkamaanṅ, ukua tuyuutit tugliḡiḡaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuṅnuuna tuyuutipkun itiqsaḡukkipsi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaqplusri ipqitchuakun. ² Ilipsitñun itqaḡitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitchuatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñlu anniqsuqtiptikniñlu uqḡiraqtitigun. ³ Kanḡiqsiraksraḡiḡiksi una sivulliulugu, mitautiksriuat tikitkisirut ilipsitñun aqulligñi uvluni aṅalatittuat pisuliḡruaḡmiknun. Mitautiginiḡaasri ⁴ uqaqḡutinṅ, “Jesus-ṅum akiqsruutigigaa agḡitqinñialḡi. Naamimi imma? Taimakṅaqaṅa aapaavut [Christ-kun] tuḡugaluagtut, aglaan sua iluqani tamarra atanṅungitchuq aullaḡniilḡataḡhaniḡaglaan nunam iñiqtaulḡan.” ⁵ Aglaan itqaḡiyummataillapiḡaḡaat una, Inḡilḡaan Agaayyutim iñiḡaa uqaḡḡagun qilaḡ suli nuna, aasrii nuna nunaḡuḡḡuḡu imiḡmiñ suli imikun, ⁶ suli tamarrumuuna imikun nunaqqaḡ piyaqquḡḡuḡu uliḡpaktitlugu. ⁷ Taatnatuntuuq qilaillu nunalu pakma ittuat qaunaksriqagtut Agaayyutim uqaḡḡagun piyaqquḡḡiaḡhanunaglaan ikniḡmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsugisigai iñuich agaayyutaitchuat aasriiñ piyaqquḡḡugich.

⁸ Aglaan piḡpagikkamaanṅ, puuyuumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvluq pivikisilaṅanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtilaanṅanik, aglaan Ataniḡmi atiruk. ⁹ Atanḡum sukaisaḡutiginḡitchaa immiumasraqamiṅ akiqsruutigikkani, iñuich ilanḡich sukaiññiḡiḡaluaḡaḡtut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatiginḡitchaa kiñaanñiñ piyaqquḡḡulugu, aglaan iluqaisa mumiḡugaluḡai killuqsautmikniñ Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan uvlua Atanḡuruam tikitkisiruq niḡiilautiluni agḡiḡhatun tiglinṅiaqtim. Taivrumanṅ qilaich piḡisirut qukiḡḡaqtuamik tusraḡnaqhutinṅ suli qaummatit qilaṅmiittuat siḡumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat. ¹¹ Iluqagminṅ tamatkua sut piyaqquḡḡumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iñuuniaḡiḡaqtuksrauniḡpisi? Iñuuniaqtuksraurusri ipqillapiḡusri suli agaayyutikuḡusri supayaakun, ¹² utaḡqḡilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuaq suli pisuqtilaapsitñi tikiumapkaḡnaḡiḡniḡḡḡuḡu taimña uvluq. Taivrumanṅ uvlumi ikniḡum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquḡḡisigai suli qaummatit aukkisigai. ¹³ Aglaan utaḡqḡivut Agaayyutim akiqsruutigikkaṅi, itnaami, niḡiugaqagtugut nutaanik qilaṅnik suli nutaamik nunamik iñuuviksraṅatnik nalaunṅasripkakauplutinṅ iñuich tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴ Taatnamik piḡpagikkamaanṅ, utaḡqḡisiṅ taamna uvluq. Pisuqtilaapsitñi iñuuniaḡitchi taqsraqtailaakun puuyiluktautailaakun sivuḡaani Agaayyutim suli qiñuiññakun. ¹⁵ Isrummatigisiṅ anuqsrullapiaḡha atannapta kanḡiqsimalugu anniqsuquriḡha uvaptiknik. Taatnatuntuuq piḡpagiplugu aniḡatiupta Paul-ṅum aglakmigaasri puḡiutikun Agaayyutim qaisaṅagun. ¹⁶ Iluqanṅitñi tuyuqtuutmiñi

uqautigipmigai tamatkua sut. Uqanñ ilanich kanjqsilgunaitchaluqtut. Aasriñ iñuich naluruat payanaiqsimaitchuatlu qipititchiñiqsut Paul-ñum tuyuqtuutaiñik suliunniñ atlanik uqahñik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquñiağai.

¹⁷ Ilipsiasriñ piqpagikkamaan, tamatkua sut ilitchuğikkasri sivuani qaunatqiğiksik. Taatnangitchupsi sivullikkauviaqmisi killukuagutiñisigun maliğutchiñgitchuat. Aasrii qaunagiyumagiksi paallangikisraqsi payanaiqsimmavigikkapsitñiñ.

¹⁸ Aglaan nausraiñagitchi iħuaqutrisaagun ilitchuğimmağikisaiñaglugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaun pakma suli qanavak taimuñ. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ŋum

Uqaliq Iñuunaqtuaq

¹ Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqaliġmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuuliġmik inniqsuamik aullaġniġmiñaglaan. Taamna tusaagikput qiniġlugulu suli tautuklugulu aksiapluguunniñ. ² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuuliġmik tautuŋnaqsipman qiniġuraaqsiñiaġikput. Sagviqqaaqman inmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitŋaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullaġniġmiñ. ³ Tamanna qiniġkaqput suli tusaaplugu uqagipmigikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluahusi piqatigilugik Aapauruaġlu suli Iġniġalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatiqatmatun iliniknik. ⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuliġmik ilitchuġitquplugu Jesus. Taatnaġuta quviatchallapiaġisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

⁵ Uvvauna uqaliq uvagut tusaanikkaqput Agaayyutim Iġniġaniñ aasiñ quliaqtuaġigikput ilipsitñun, itnailiġlugu, Agaayyun qaumaupluni suli ilaani taaqtuanitchuq suuramikunniñ. ⁶ Iñuk uqaqami piqatauniġluni Agaayyutmi killuqsautigalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruġaqtuq piqatauniġluni Agaayyutmi killuliqituiñaqhunikii. Taatnailiġlugu atrinurugut iñuktitun taaqtuami pisuktuatitun. ⁷ Iñuuniaġupta piqatauluta Agaayyutmi piqatigiiksilluta avatmun, taatnailiġlugu atrinurugut iñuktitun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiiñ salummaġaatigut killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Iġniġa Jesus tuqutaupluni maqipkaġlugu augikkani uvaptiknun. ⁸ Nipliakapta uvagut killuqsagumiñaitluta ukpiqsagatugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilisimanitchugut Agaayyutim ilumutuulhanik. ⁹ Quliagikaptigu Agaayyutmun killuqsagñiluta ilaan natqigutiniġaatigut nalaunŋaipayaaptiknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaunŋaruaŋupluni suraġaipayaagmiñi. ¹⁰ Agaayyun niqliqsuq killuqsagñiluta aglaan nipliakapta killuqsatlaitluta uqagigikput Agaayyun saglutuniġlugu, tavraasiiñ Agaayyutim uqaġhagun iñuuniaŋitluta.

2

Christ Uqapsaagutrikput

¹ Ilauraamaan, aglaaqsiruŋa ilipsitñun killuqsauŋitkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaq killuqsauŋitkaqpiqatugut uqapsaagutrikpatriknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsauŋitkaqpiqatugut. ² Taamna tuqukami sannigutami aatchuutigiruq inmiñik piqatigipluta, taavrumuunnaqġlugu piigai killuutivut suli killuqsautiŋich iluqatiŋ iñuich nani-payaq.

³ Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik. ⁴ Iñuk niqliqman ilisimanilugu Agaayyun aglaan tupigiŋitlugu ilaan tillisaa sagluqsruġaqtuq. Taatnasiq iñuk ilisimanitchuq ilumutuuruamik. ⁵ Kisupayaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagiraġigaa Agaayyun atakkii ilitchuqsruiruq Agaayyutitŋaqtauruamik piqpaksriġmik. Tupiksriguptaasiiñ Agaayyutmik nalupqinaġigikput atausiŋjuqtilaqqut ilaani. ⁶ Kisupayaq niqliqami iñuuniaġniġluni atausiŋjuqatigimaaġlugu Agaayyun iñuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ŋum iñuuniaġhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

⁷ Ilauraamaan, tuyuqanitchuŋa ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqaġmik inŋaniktuamik taimakŋaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakkaqsi tusaalapsitniñaglaan. ⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchuġigaat

taatnasiq piqpaksriliq Christ-um iñuuniaħhagun ilipsiluumi iñuuniaħħapsigun, atakkii taaqtuaq qaaniqsaiñaaqtuq aasiiñ ilumun qauma qaummagiksiruq. ⁹ Iñuk nipliakami qaumamiinnipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtuaqatiumiñik tavra kanigruaqtana simminitchuq —taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsilgitchaqtuq killuliqipluni.

¹⁰ Aglaan iñuum nakuagikamigich ukpiqtuaqatiuni qaumamiittaqtuq, iñuuniaħhani sumunniñ paasaqtittağumiñaitchaa. ¹¹ Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraiğagivuuq atakkii taaqtuam qinilguiliplugu.

¹² Qitunğamaan, taatnaqħuņa aglaktuņa iluqapsitñun,
atakkii Agaayyutim natqigutigai
pigiiliqutisi Jesus Christ savaaqahagun.

¹³ Aglaktuņa ilipsitñun utuqğanaanun
atakkii ilisimaanikħugu Agaayyun
taimña inñaniktuaq aullağniñħaniñaglaan.

Aglaktuņa ilipsitñun nukatpianun
atakkii akiiligiksi Tuunğaq pigiitchuapayaam aullağniiraa.

¹⁴ Aglaktuņa ilipsitñun, ililgaanun,
atakkii ilisimaanikħugu Aapauruaq.

Aglaktuņa ilipsitñun utuqğanaanun ilisimaaniktuanun
taivrumiņa inñaniktuumik aullağniñħaniñaglaan.

Aglaktuņa ilipsitñun nukatpianun sanñiruanun
tuniqsimaruanun Agaayyutim uqahhanun ittuanun ilipsitñi.

Taavrumuuna akiiligiksi pigiitchuapayaaq,
Tuunğauruq taamna.

¹⁵ Kaviuğinagich suoramik unniiñ ilitqusiat nunam iñuñisa. Atakkii iñuum kaviuğikpagu taamna ilitqusiq piqpagiyumiñaitkaa Agaayyun. ¹⁶ Suami taavruma ilitqutchim ilagivaun? Kanigruaqtam kaviuğikkaņa, sut iñuich qinikkañisa piññaktaagisukħugu, sulii supayaat mattumani nunami iñuich kamasaagutigikkañich —taatnasiq ihuaqnañitkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani. ¹⁷ Taamna ilitqusiat iñuñisa nunam sulii kaviuğikkañillu piigumaaqtut. Aglaan iñuk tupiksriuaq Agaayyutim pisukħanik iñuutuiñaaqtuq Agaayyutmi.

Akilliliqsuqti Christ-mun

¹⁸ İauraamaan, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi akilliliqsuqtaa Christ aggiqsagumaniplugu. Aasiiñ ilitchuğigikput iñugiaktuat akilliliqsuqtai Christ aggianiksi-maniplugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram isua qallisilaanani. ¹⁹ Tamatkua akilliliqsuqtai Christ unniiñ piqataugaluaqtuat uvaptikni ilaliutillapanitkaluanğamın, taatnaqhutin aullağniqsut uvaptikniñ. Tuniqsimagaluğumin Agaayyutmun akilliliqsuiñayaitchut Christ-mik, aasiiñ nayuğayağaatigut. Unitñamisigut nalupqinaitkaat sumiunniñ piqatauniligtin uvaptikni. ²⁰ Aglaan iluqasi, ilumutuudiq ilisimagiksi, atakki Christ-um qaitchiñiğaaasi ilitqusiğmiñik. ²¹ Aglaktuņa ilipsitñun naluruagilusi ilumutuuruahigmik aglaan ilisimagiga ilitchuğianikkaluahiqsi taavrumiņa aasiiñ ilisimapmigiği sagluturuuq ilağinıtkaa ilumutuuruam. ²² Kiñali sagluturuuñunıqpa? Kisupayaaq piilaaqaqtuaq Jesus-mik Christ-nunıplugu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim tuyuğikkaņa anniqsuutiksrauplugu uvaptiknun). Taatnaqtuaq taamna akilliliqsuqtauruq Christ-mik, aasiiñ ayyakħugik Aapauruaglu İğniñalu. ²³ Kiñapayaaq piilaaqaqtuaq İğniğuruamik piqatauyumiñaitchuq taavruma Aapanani; kisupayaqaasiiñ uqaqtuaq ukpiğinilugu İğniğuruuq taamna piqataullapiaqtuq taavruma Aapanani. ²⁴ Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiñagitchi tupiksriıusriıu tusaakkapsitñik aullağniñħaniñ ukpiqsriqqaahapsi. Taatnağupsi atausinñuumaniaqtusi İğniğmilu Aapauruamılu. ²⁵ Itqaglugu Christ

nipliutigikkaṅa uvaptiknun, “Piqatauḥlapsigun Aapami qaitchigisigipsi iṅuukḡmik Agaayyutitṅaqtauruamik.”

²⁶ Piruksraukama aglaktuṅa ilipsitṅun tamatkunuuna uqaqtuanik ḡisautrauniḡlutinṅ. ḡumun akillḡliqsuqtaurut Christ-mik qanugṅviisqitchiṅiaqhutinṅ ilipsitṅik. ²⁷ Aglaan ilipsitṅun Christ qaitchiṅisusq Irrusiḡmiṅik nayuutiruamik ilipsitṅi. Taatnamik ilipsi inuqsranṅitchusi atlamik ḡisautrimik, atakkii Christ-ṅum Irrusian ḡisautigaasi supayaanik, aasiṅ ḡitchuḡipkautaa ḡlumutuuruq. Iṅuuniaqatigiḡitchi Christ-mi.

²⁸ Ki, qitunḡamaanṅ, iṅuuniaqatigiḡitchi ilaani. Taatnaḡupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kannusukkayaitchugut sivuḡaani agḡippan. ²⁹ ḡisimaplugu Christ-ṅum killuqsasimailaanṅuḥa nalupqiginṅitchiksi taamna nalaunṅarualiqiruaq Agaayyutmun qitunḡaḡitilaanṅa.

3

Agaayyutim Qitunḡai

¹ Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitḡluta! Piqpaksrinḡha uvaptiknun kamanaqḡaitḡluni taiyuutiḡaḡaatigut qitunḡaḡmiṅik, ḡumun ilaan qitunḡaḡillapiḡaatigut. Aglaan iṅuich akitṅaqtuiruat Agaayyutmik kanḡisṅitkaatigut atakkii Aapauruaq ḡitchuḡimaitḡlugu. ² ḡauraamaanṅ, Agaayyutim qitunḡaḡiliutianikkaatigut. ḡisimanḡitkikputsuli qanutchiuluta ḡiḡiksraḡput, aglaan sagviḡpan ilaatun ḡigisirugut, atakkii ilaa qinḡisigikput kanḡisḡilugulu irrusipianṅa. ³ Taatnamik, kisupayaaq niḡiugaaqḡtuaq Christ-ṅum sagviḡksranṅanik ipqinṅiuraḡaḡtuq atakkii ḡisimaplugu Christ-ṅum ipqisilaanṅa.

⁴ Iṅupayaaq killuqsaaḡtuq atuiruq atiruamik tupiksritḡaitchuam atuḡaḡikkaṅiṅik. Iṅuk killuqsaaḡmi ayairaḡtuq Agaayyutmik navḡipluni iṅuuniaqurrutaanik. ⁵ Uvvasuliuna ḡisimagiksi Christ-ṅum iṅuḡuḥa piḡityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsaaḡmiṅaitchuq atakkii killuutaitḡluni. ⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausinṅuqatausimaruaq Christ-mi killuqsaaḡtanṅichuq. Aglaan killuqsaaḡtuam kanḡisḡimaitḡhaa ḡitchuḡisimaitḡlugu Christ qanṅaunniṅ. ⁷ ḡauraamaanṅ, iṅunṅmun ukpiqsaaḡtitnasi. Iṅuk atuiruaq nalaunṅaruamik nalaunṅaruṅuruq Christ-tun killuqsasimailaanṅuruatun. ⁸ Iṅuk killuqsaaḡtaḡtuq tuunḡaḡnaḡtauruq atakkii Tuunḡaḡ killuliqiniqsuq aullaḡniḡhanniḡaglaan. Pakma ḡḡinṅa Agaayyutim agḡiḡniḡsuq piyaqḡuḡiaḡlugu ḡluqaan Tuunḡaum savaaḡikkaṅa. ⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitunḡaḡiliutikkaṅa killuqsaaḡtanṅichuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaḡlugu iṅuukḡmiṅik. Iṅuk taamna killuqsaaḡtaḡmiṅaitchuq atakkii Agaayyutitṅaqtauruq. ¹⁰ Tavrakii ḡisimagiksi atlakaaḡiḡsilaanḡak qitunḡaiṅ Agaayyutim suli qitunḡaiṅ Tuunḡaum taavrumuuna, iṅupayaaq killuqsaaḡtaḡtuq suli piqpaksrinṅitchuaq ukpiḡtaḡatiumiṅik Agaayyutitṅaḡtanṅichuq.

Piqpakḡutitḡchi Avatmun

¹¹ Uqalḡi Agaayyutim inniḡsuat aullaḡniḡhanniḡaglaan tusaamakḡsilu uqautigaatigut piqpakḡutitḡupluta avatmun. ¹² ḡisimagikput Cain piqpaksrinṅitḡluni Abel-mik nukatchiḡmiṅik, taatnaḡlugu iṅuaḡtaḡigaa atakkii tuunḡaḡnaḡtaupluni ilaa. Suvaata tuḡḡupaunṅ? Ilaan savaaḡikkaṅi piḡitḡlutinṅ. Aglaan Abel nalaunḡaniqsuq taatnamik ilaan savaaḡikkaṅi nakuuplutinṅ. Ituksrauyumiṅaitchugut Cain-tun. ¹³ Ukpiḡtaḡatmaanṅ, quviḡusukkasi iṅuich akitṅaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. ¹⁴ Piqpagikaptigik ukpiḡtaḡatiuvut ḡisimagikput annautrautilaaḡput. Akillḡliqsuikapta Agaayyutmik atriḡaḡtugut tuḡṅaruatun aglaan annautraupluta pakma iṅuutlasirugut Agaayyutikun. Iṅupayaaq piqpaksrinṅitchuaq ukpiḡtaḡatiumiṅik tuḡṅaruqsuli piqataunṅitḡluni Agaayyutmi. ¹⁵ Kisupayaaq uumiksriḡuaq ukpiḡtaḡatiumiṅik tuunḡaḡnaḡtauruq, ilaa iṅuaḡtuḡtaupluni uummatmiṅi. ḡisimapmiḡiksi iṅuaḡtuḡti piqaaḡmiṅaiṅiḡlugu iṅuukḡmik Agaayyutitṅaqtauruamik. ¹⁶ Christ tuḡḡutikamisigut taavrumuunnaḡlugu kanḡisḡpkaḡaatigut piqpaksrinḡhum suutilaanṅanik. Taatnaḡhuta

tuqqutisugaaqtaksragipmivut ukpiqtuaqatiuvut. ¹⁷ Uvvaasiiñ iñuk umialgutiqağumi inuqsriuñitluni suni aasrii ilitchuğiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuaq sulı ikayunıtkumiun inuqsriuqtuaq, ilumun piqpaksriñitchuq Agaayyun piqpaksripmatun. ¹⁸ İläuraamaan, piqpaksriñata uqałhiñakun aglaan piqpaksrisa savaagikkaptigunlu ilumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivugaani Agaayyutim

¹⁹ Piqpaksrigupta taatna ilisimagisigikput pigitilaqput ilumun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisaılaakun. ²⁰ Qakugupayaaq uummatipta ihuıllıuqtitkaqsikpatigut tunjaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktuq uummatiptikniñ, aasiiñ ilaan ilisimagaa supayaaq. ²¹ İläuraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqagtugut sivugaani Agaayyutim, ²² aasiiñ qanumipayaaq inıqsruğupta supayaanik akuqtuıgisirugut ilaaniñ apiqsruagikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai sulı atuqlıgu quyagikkañ. ²³ Aasiiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunjaluta İğñiğmiñun Jesus Christ-mun sulı piqpakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ñum tillisaa uvaptiknun. ²⁴ İluqağmiñ tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausiñnuqatigimaagaat Agaayyun, aasiiñ Agaayyun piqataupluni ilinıtñi. Nalupqiginitchikput Agaayyutim nayuutiłha uvaptikni atakkii qaitlıgu irrusiñi uvaptiknun.

4

Irrusia Agaayyutim sulı Tanjıgılaaq Irrusiq

¹ İläuraamaan, iñugiaktuat tanjıgılıqiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunjaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipliğnipluni, aglaan uuktuağlugu Agaayyutitñaqtaugaluaqmagaan. ² Uumuuna nalupqiginitchiksi Agaayyutim irrusia, iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqatuaq Jesus Christ timiqaqtilaananik piqatuaq Agaayyutitñaqtauruamik irrutchimik. ³ Kisupayaaq uqaqangitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqangitchuq Agaayyutitñaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akıllılıqsuqtauruam Christ-mun. Tusaanığiksi taavruma aggiqsagumałha naagaunniñ ilaa imma nayuutianıktuq iñuñni nanipayaaq.

⁴ İläuraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiiñ akiılianikkisi tamatkua tanjıgılıqirit, atakkii Agaayyun ittuaq ilipsitñi kamanatluktuanıruuq tanjıgılıqiriniñ. ⁵ Tanjıgılıqirit tuunğaqñaqtaurut. Taatnakii uqağigaat sutigun akitñaqtuıruat Agaayyutmik. İñuıttuuq tuunğaqñaqtaupmiruat naalağnipmirağigaich. ⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalağnigaatigut. Uqautigikkaqput suunıllapiagałuaqtuq iñuñni qitunğaginısañiñi Agaayyutim. Taavrumuuna ilitchuğiniagıvut iñuıch malikpatrun ilumutuulıq naagaqaa malikpatrun killiqııq.

Agaayyun Piqpaksriłhuruq

⁷ İläuraamaan, piqpakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqpaksriłigmik aasiiñ kisupayaaq taatnatun piqpakkutiqaqtuaq qitunğagigaa Agaayyutim ilisimaanikhuniılu ilaanik. ⁸ İñuk piqpaksriñitchuaq ilitchuqsrisimaıtchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqpaksriłhuruq. ⁹ Agaayyutim urriqsuğniğaa qanutunaglaan piqpaksrisilaani uvaptiknik tuyuğikamiun nunamun İğñıtualuni atrinılaaq iñuutqupluta ilaagun. ¹⁰ Qanuutaupiaqtilaana piqpaksriłhum uvva, taimani uvagut piqpaginıtkaluagıkput Agaayyun, aglaan İlaan urriqsuğniğaa piqpaksriłhi uvaptiknik tuyuğikamiun İğñıtualuni piiquplugich killuqsautıvut tuquıgmıgun qıñııqsitlugu Agaayyun. ¹¹ İläuraamaan, Agaayyutim piqpagıvaitluta, uvaguttuuq piqpakkutıruksraunıqsugut avatmun taatniıllıgu. ¹² İñuum sumıunniñiñ Agaayyun qıñınganıtchaa. Piqpakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiiñ ilisautipluta piqpaksritqupluta atlanik ilaa piqpaksripmatun iñuñnik.

¹³ Tuyuqtuᅇa taapkuniᅇa ilipsitᅇun ukpiqtuanun Iᅇᅇiᅇagun Agaayyutim nalupqinaitquplusi piᅇaaniktilaapsitᅇnik iᅇuukᅇimik Agaayyutitᅇaqtauruamik. ¹⁴ Una pisigiplugu ukpiᅇillapiaᅇikput Agaayyun inᅇqsruqapta supayaamik pisulᅇagun tusaaraᅇiᅇha uvaptiknik. ¹⁵ Iᅇitᅇuᅇiᅇipluguasiiᅇ tusaaraᅇiᅇha inᅇqsrupayaaqapta tavra iᅇisimapiaᅇikput qaisaqaaniᅇha uvaptiknun inᅇqsruaᅇikkaptiknik ilaaniᅇ. ¹⁶ Kisupayaam qᅇiᅇiᅇumiun ukpiqtuaqatni killuqsagᅇlugu taamna tuᅇuᅇiᅇmuunᅇitkalanᅇaan, ki inᅇqsruutiliun Agaayyutmun. Taatnaᅇuni ukpiqtuaqataa iᅇuugisiruᅇ, atakkii killuqsautai tuᅇuᅇiᅇmuunᅇitᅇutin. Aglaan killuqsaiᅇ itmiuᅇtuuᅇ tuᅇuᅇiᅇmun ittuaᅇ, aasiiᅇ uᅇautigipsi inᅇqsruutigitᅇuᅇitᅇlugu taamna Agaayyutmun. ¹⁷ Iluᅇani killuliᅇiᅇiᅇ killuqsautauruᅇ, aglaan killuqsautipayaat tuᅇuᅇiᅇmun inᅇitmiut.

¹⁸ Iᅇisimagikput kiᅇnapayaaᅇ qᅇitunᅇaᅇiᅇliutikkaᅇa Agaayyutim killuqsaaᅇsitᅇlaisilaᅇa atakkii Iᅇᅇiᅇan Agaayyutim tugluaᅇsimaragaᅇaa, aasiiᅇ Tuunᅇaum atniᅇumiᅇaitᅇhaa kinniyumiᅇaitᅇlugulu. ¹⁹ Iᅇisimagikput qᅇitunᅇaᅇitilaaqput Agaayyutmun, aasiiᅇ iᅇisimagikputtuuᅇ atlat iᅇuich mattumani nunami pigitilaanᅇat Tuunᅇaᅇmun suli ilaan kinniplᅇgich ilinᅇich. ²⁰ Iᅇisimagikputtuuᅇ Iᅇᅇiᅇikkaᅇan Agaayyutim agᅇianiᅇha, aasiiᅇ ilaan kaᅇiqsipkaᅇaatigut ilaanik iᅇumutuuruamik. Atausiᅇᅇuᅇsimarugut ilaanun iᅇumutuuruamun, Iᅇᅇiᅇanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiaᅇtuᅇ suli iᅇuulᅇhuruᅇ isuitᅇhuaᅇ. ²¹ Iᅇauraamaan, agaayyutiᅇaᅇasi agaayyutinᅇuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ŋum

¹ Uvaña John ukpiqtuanŋuruaŋ qaukŋiŋich, tuyuqtuŋa aŋnamun Agaayyutim piksraq-taagikkaŋanun suli qitunŋaŋiñun piqpagikkamnun ilumun. Uvañañhiñauŋitchuŋa piqpak-sriruaŋaa, aglaantuŋuq iluqatiŋ tamatkua ilisimaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ² Piqutigiplugu ilumutuuruŋaq uvaptikni ittuŋaq suli itkisipluni qanapak taimuŋa. ³ Uvatuŋuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Igñiŋan iluaqqutillaŋniagilisik suli ilunŋugilusik tutqiksilitiglu ilumutuuruakun suli piqpaksriŋikun.

Ilumutuuliŋlu Piqpakkunlu

⁴ Uvaña quviatchallapiaqtuŋa atakkii ilitchuŋigigiga ilaŋich qitunŋavich iñuuniahat ilumutuuruakun, maligutlugu Agaayyutim Aapauruam tillisaa uvaptiknun. ⁵ Aasiñ, aŋnaaq, aglaŋitchuŋa nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiŋa pigikkaptiknik aullagñiñhiñaglaan. Inŋigikpiñ uumiŋa, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun. ⁶ Taamna piqpaksriŋiq uqautigikkaŋa itnautauruŋ: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksriŋikun Agaayyutim tillisaiñik tusaakkapsitñik aullagñiñhiñaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iñuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqaqatuaŋ nalupqinaiqhutiŋ Jesus Christ-mik timiqaniñniplugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akililiqsuqtaurut Christ-mi. ⁸ Qaunagisitchi ilinŋiñiñ. Tavra tammaiŋitchumaiksi savaagikkaqsi aasiñ Agaayyutim akiligiŋisigaasi inuŋaiŋlugu. ⁹ Kisupayaŋaq simmiuruŋaq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqataunŋitchuŋ Agaayyutmi. Taamnaasiñ tupiksriŋiŋaq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqatauruŋ Aapauruamiŋu suli Igñiguruami. ¹⁰ Kiñaliqaa utlautikpan ilipsitñun quliaqtu-aqanilluni Christ-ŋum ilisauttutaiñik tukkuliqñagu tupiqnun naagaqaa ilaliŋagu. ¹¹ Atakkii kisupayaam paŋlagumiŋ kinniri piqasiqñiaŋaa pigiitchuakun savaanŋagun.

Aqulliich Ilammiuŋutit

¹² Uqaksraukkaŋaluaqtuŋa aglaan uqautigisuŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuŋaŋuktuŋa ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiaŋayaŋikpuk. ¹³ Qitunŋaŋisa aŋnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaagikkaŋiñ tuyuŋaatin nayaanŋaŋmik.

Pin̄ayyak Tuyuutai John-ŋum

¹ Uvaŋa John ukpiqtuan̄uruat qauk̄iŋich, tuyuqtuŋa uumuŋa Gaius-mun piqp̄agipiakkamnun. ² Īlauraamaan̄, agaayyutigikpiñ supayaaq ihuaquplugu ilipni atniñ̄aŋiŋit̄lutinlu. Īlisimagiga ihuaqtilaan irrutchipkun. ³ Quviasuq̄pauraqtuŋa īl̄aŋich aniaqatiut tikitchuat uqautipmat̄ŋa ilipnik iluq̄naullapiaḡniplutin Agaayyutmun suli iñuuniaḡniplutin īlumutuuruakun. ⁴ Quviatchaktillapiagaat̄ŋa sumipayaaq tusaakapkich qitun̄garka iñuuniaḡniplugich īlumutuuruakun.

Gaius Nan̄ḡausiaq̄qtuq

⁵ Īlannamaan̄, tuniq̄simmatrirutin savautrikavich aniq̄atiunik, suvaluk iglauruanik. ⁶ Uq̄autigillautagaat ukpiqtuan̄uruat ihuaq̄q̄utriñhiñ. Pillauḡniaqtutin q̄aisaksraq̄aḡuvich inuḡikkaŋatnik iglauniŋatni. Quyalin̄iağiksi Agaayyun taatnağupsi. ⁷ Atakkii piq̄utigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisuŋaqtin̄ ikayuutmik Jew-ŋun̄it̄chuan̄iñ. ⁸ Uv̄agut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraq̄igivut taapkua iglauplutiŋ agaayuliq̄sit, savaq̄atauyumaugutli siamitchiñhatni Agaayyutim īlumutuuruuanik uq̄añhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹ Aglakkaluaqtuŋa ukpiqtuan̄uruapayaanun, aglaan Diotrephes qauk̄iutlaturuam suliqtiginiŋitkaŋa. ¹⁰ Taatnamik aḡḡiguma sagviḡñiağitka savaŋi uq̄aq̄huni sagluqsruutigipluta. Taruŋa nutq̄allaŋitmiuq. Pağlayumiñaitmigai aniaqatiut suli pitchaīliraq̄lugitunniiñ tukkiisuktuat ilin̄it̄nik anitq̄ataq̄lugillu akun̄gatniñ ukpiqtuan̄uruat.

¹¹ Īlannamaan̄, tuvraq̄nagu pigiitchuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruaq nakuuruamik agaayyutit̄ŋaqtauruq naagasuli taamna atuiruaq pigiitchuamik īlitchuqsriñ̄aŋit̄chuq Agaayyutmik. ¹² Aglaali Demetrius iñupayaat uq̄autigillautagaat suli iñuuniak̄han īlitchuğipkağaatigut īlisimatilaan̄anik īlumutuuruamik. Uv̄aguttuq uq̄autigillautaḡikput ilaa. Īlisimagiñ uq̄aḡikkapta īlumutuutilaan̄anik.

Aq̄lliich Īlammiuğ̄utit

¹³ Uq̄aksrauk̄kağaluaqtuŋa aglaan uq̄autigisun̄itkitka ukunuuna tuyuutitigun. ¹⁴ Tautukkasuaḡukkikpiñ aasiñ uq̄ağunuk atautchimi kiiñ̄ağruiñ̄ağutilunuk. ¹⁵ Tutq̄iutiq̄agiñ. Īlauraat tuyuqtut nayaan̄ŋağmik. Nayaan̄ŋağugivut īlauraavut iluq̄aisa.

Jude-ḡum Tuyuutai

¹ Uvaḡa Jude, savaktaa Jesus Christ-ḡum suli aniqatigiplugu James-ḡum. Tuyuḡigitka ukua iḡunḡun tuḡḡukkaḡiḡun piḡḡagikkaḡiḡun Agaayyutim Aapauruam, ḡaunagikkaḡiḡunlu Jesus Christ-ḡum. ² Uvvatuḡ Agaayyutim iḡunḡuktaḡaḡtillisi ḡiḡuiḡḡaḡaḡtillusriḡu suli piḡḡakḡutiḡaḡtillusri ataramik.

Atanniḡsuiḡiksraq Iḡisautriḡḡuatigun

³ Piḡḡagikkamaanḡ, pisuḡtilaaptun aglaguḡtuḡa ilipsitḡun uḡautigisukkaluaḡḡuḡu anniḡsuḡiaḡ iluḡata piḡikkaḡput, aglaan piyumaatchaktuḡa pitchuksaaḡuḡḡusri itna, aḡuyautisiuḡ ukpiḡsriḡiḡ ipḡisimaaḡulugu Agaayyutim ḡaisaḡa atausriaḡḡuḡu iḡunḡmiḡun. ⁴ Atakkii iḡaḡich agaayyutaitchuat iḡuich nalunautchipḡutiḡ iḡḡatiniḡsut uvaptiknun. Atuḡaḡaat killukun iḡuaḡqutrisaa Agaayyutiḡta ḡaayugḡnaḡtuanun pisugruaḡutaitḡun timimiḡ suli iḡiḡisa ayaktuaḡmiḡḡuḡulu Jesus Christ Ataniḡput Aḡaayuaḡḡputlu. Agaayyutim taatnatchich iḡuich atanniḡsuḡniḡai patchisauniḡḡuḡich iḡiḡaan.

⁵ Itḡaḡtitchukkipsi sunik iḡisimaanikkaluakkapsitḡnik. Itḡaḡsiuḡ una, Atanḡuruam annautigaluḡḡuḡich Israel-aagḡmiut Egypt-miḡ, aglaan aquaḡun piyaḡḡuḡniḡai tamatkua ukpiḡḡutaitchuat. ⁶ Suli israḡulḡich saḡḡiḡaḡaluaḡḡutiḡ savaaḡaḡaluaḡḡutiḡlu ḡiḡaḡmi uniḡḡiḡaat irvigigaluakkaḡtiḡ. Agaayyutim tigutaḡniḡai taaḡtuallapiaḡtuami pituḡḡuḡich isruitḡhuanik kalimḡḡiḡnik taivrumuḡaaglaan kamaḡaḡtuamun uvlumun ilaan atanniḡsuiviksrautmiḡun. ⁷ Sulipsuuḡ Sodom-lu Gomorrah-lu nunaḡḡḡiḡlu avataatniittuat: Iḡuḡikkaḡich aatchuutigiḡrut iḡmiknik sayuḡaḡiḡmun, aḡutigaluatunniḡ aḡutinun. Savaaḡich kilgutaḡurūt tuvraḡunḡiḡḡuḡich, aasriḡḡ nagliksaaḡisirut tatapsausriaḡmiknik isruksraitchuami ikniḡmi.

⁸ Taatnatullapiaḡ tamatkua siḡḡaktuuraḡtit ḡaayugḡnaḡsigaat timiriḡ piḡiitchuakun, suksraḡiḡiḡḡuḡu Agaayyutim aḡalatchisaa, uḡamaḡḡuutigiḡḡuḡiḡlu tamatkua kamaḡaḡtuat pakmani. ⁹ Qauḡkiatunniḡ israḡulḡich Michael taatna uḡanḡitchuḡ. Qanaaḡatigikamiuḡ tuunḡaḡ uḡavaaḡutiḡiplugu nalliḡmiknun timaa Moses-ḡum piḡiniaḡtilaana, akitḡnaḡtunḡiḡḡiḡaa uḡamaḡḡuutilugu aglaan uḡautiḡhiḡaḡaa, “Atanḡumtuḡ iḡiḡtiḡiḡisin.” ¹⁰ Aglaali tamatkua iḡuich uḡamaḡḡuutiḡaḡuurut supayaanik kaḡiḡsimmaaḡiḡḡisaḡmiknik. Niḡrutitun aullasriḡaḡhiḡaḡḡutiḡ iḡiḡich kaḡiḡsiḡhiḡaḡaat malikḡuḡulu pisugruaḡutriḡ, aasriḡḡ taatnaḡamiḡ piyaḡḡukkauniaḡtut. ¹¹ Iḡsiḡamiurūt tamatkua! Iḡuuniḡsriḡaḡtut Cain-tun, akiḡḡaḡḡiḡaḡhiḡaḡḡutiḡ killuliḡiḡhiḡaḡuḡḡutiḡ piḡigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaḡḡuḡniḡaḡtut piḡigiplugu uḡavaaḡutriḡḡtiḡ. ¹² Taatnatchich iḡuich puḡyḡiḡḡuḡḡuḡitun ittut niḡiḡatigiḡkapsi, aasrii niḡiḡataukamiḡ ilipsitḡi ḡaunagiḡaḡtut iḡmiknuḡhiḡaḡ taluḡsrisaiḡaakun. Taapḡua atrigigaich nuḡiyat imḡiḡlaat aḡalataḡi anuḡim. Ittut napaaḡtutitun asriḡritlaiḡsuatitun, amusriḡaḡḡutiḡ kaḡituḡmmaḡmiḡ tuḡullupiaḡḡutiḡ. ¹³ Qaiḡḡaisun taḡium itmiut aḡniḡḡukman, aasrii kaḡḡunaḡtuat savaaḡich itḡutiḡ ḡapukḡuatun ḡaim. Uḡluḡiatun pamiuliktun ittut [taimmausruuruatun]. Taatnatchich iḡuich iniksraḡaḡniḡaḡtut taḡniḡsraḡiaḡani taaḡtuam ḡaḡavak taimuḡa.

¹⁴ Enoch-ḡumtuuḡ, tallimat malḡuata kiḡuvianiḡ Adam-ḡum, sivuniḡsriḡutigiḡmiḡai tamatkua iḡuich, uḡaḡḡuni, “Ataḡi. Ataniḡ agḡiḡḡiḡaḡtuḡ piḡatigilugich kisitchuḡnaitḡutiḡ ipḡitḡuat israḡuligikkani. ¹⁵ Atanniḡsuḡniḡai iḡupayaurat. Anasriḡḡuḡsaḡniḡai killuliḡiraupayaat agaayyutaiḡḡutiḡ savaapayaḡisigun, suli agaayyutaiḡḡutiḡ iḡuuniḡhatigun, suli uḡamaḡḡuutipayaatigun uḡaḡikkaniḡisigun akitḡaḡḡuḡu Agaayyun.” ¹⁶ Tamatkua iḡuich uḡapiḡuutiraḡtut uḡaḡtuyaaḡḡutiḡ,

iñuuniaqhutin inmin pisukigruagmiktigun, uqavikhutin suli nangaqlugich atlat iñuich piññañniaqiaqhutin pisukkagmiknik.

Kilgutit Algaaqsruutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, itqagiraksragigisi sivuniksriqutigikkanich uqqiraqtinñ Atannapta Jesus Christ-ñum. ¹⁸ Ilinisa uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqagisiñiplugu mitautiksrruanik iñuuniaqutin inmin pisukigruagmiktigun pigiitchuakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atingirrutinun, aňalatitlutin nunakñaq tam pisukigruañinun, suli piqangitlutin Ipqitchuamik Irrutchimik. ²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, nappaisitchi ilipsitñik tunñavigilugu ipqiññiqsrauruaq ukpigun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun. ²¹ Irviqaqtuiñaqusri piqpaktaani Agaayyutim, niñgiugituiñaqlugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunñuktañagun isruit chuamun iñuulikmun. ²² Ilunñuksrisitchi tamatkuniña nalupqisruktuanik ukpiqsriñigmiktigun. ²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniñmiñ. Ilunñuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuñaanich puyyiluktakkanj killuqsautim.

Agaayuliq

²⁴ Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritlaruaq ilipsitñik paasraaliksrapsitñiñ ukpiqsri ilipsitñi suli tikiutitlaplusri patchisaungigusri quvianakun sivuñaanun kamanautaan. ²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasiñ ilaan anniqsuñaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaq, kamañniqsraq saññi suli aňalatchisipayaaq pigigai taimakñaqaña pakmanunaglaan suli qañavak taimuñ. Amen.

Sagvikkauruaq John-mun

¹ Ukunani makpiġaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkañi. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiñiqtitquplugich savaktimiñun sut akuniisrunaqatiñ atuumas-raġumaruaq. Christ-ñum ilitchuġipkaġai savaktimiñun John-mun tuyuġiplugu israġuligikkani ilaanun. ² John-ñum nalupqinaiġlugu quliaqtuaġiniġaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ñum sagvikkañalu. Uqautiginigai sut iluqaisa qiñikkani. ³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqutmik suli quyanaqñiaqpat taapkua tusraaruq uqałġnik ukuniña suli tupigiplugillu sut aglausimaruaq taapkunani makpiġaani, atakkii tamatkua atuumaviksrañat qallillaqiaġataqtuq.

Paġlatit Tallimat Malġuñun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglañiaqtuña ukpiqtuanuruañun ittuanun tallimat malġuñni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Iħuaqqutriħiqagitchisuq qiñuiññamiglu Agaayyutmiñ, pakma ittumiñ, taimakñaqaña ittumiñ suli agġiqsaġumarumiñ, taapkunakñalu tallimat malġuñniñ irrusrianiñ sivuġaaniittuaniñ aquppiutaqpañan Agaayyutim, ⁵ suli Jesus Christ-miñ tuniqsimapluni ilisimaraurumiñ, aniruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpianupluni suli sivulliuqtininiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagiaatigut patchisaiqsitluta killuutiptikniñ ilaan auñmigun. ⁶ Ilaan umialiguqtitkaatigut agaayuliqsuqtitlugillu savautitquplugu Agaayyutini aapagikkaniħu. Kamañun añałatchisiħu pigigaa Jesus Christ-ñum taimuña isruitchuamun. Amen.

⁷ Uvva, agġiġñaqtuq nuviyatigun.

Iriqatuaqpayaam qiñiġisigaa,
ilinjalalu kapiriruaq ilaanik.

Iluqatinlu atlakaagiich iñuich nunami uigualalutin qiaġisirut ilaa pisigilugu.

Aa, taatna itkisipiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullaġniisaaq suli isrukkitħaaq.” Taatna nipliqsuq Atanġuruq, pakma ittuaq suli taimakñaqaña ittuaq agġiqsaġumaruaġlu, Sañjipayaqaqtuaq Agaayyun.

John-ñum Qiñiqquuraħa Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña aniqatigikkaqsi atausriñuqataupluña piqatigigipsi nagliksaagutinik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuaq ilipsitñun añaayuqautmiñi suli piqatigipkaqhuni ilipsitñun iglutuiħiġmi. Qikiqtamun atiqatuañun Patmos-mik ilikkauruña quliaqtuaqalipkun uqałhaniglu Agaayyutim ilumutuulħaniglu Jesus Christ-ñum.

¹⁰ Iħamni Irrutchimi uvluani Atanġuruam tusraaruña nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalġuqtautiqpaktun, ¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagitin tautukkatun makpiġaanun aasrii tuyuġilugich ukpiqtuanuruañun ittuanun tallimat malġuñni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qiviaqtuña qiñiġuklugu uqaqtuaq uvamnun. Qiviaqama qiñiġitka tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqagviich. ¹³ Aasrii qitqatni tallimat malġuk kialuuraqagviich qiñiġiga atausriq atrilik iñuktun, atnuġaaqahuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqahuni kaviqsaat maniniñ satqamigun. ¹⁴ Ilaan niaqua nuyanħu qatigniqtun ipnaim mitquatun qatiqhutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵ Isiganiksuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqtaqpatun. ¹⁶ Ilaan taliqpinmiñi tigummiñiqsuq tallimat malġuñnik uvluġianik. Savikpaksuli ipiktuaq avatmulik anniġaaqtuq qanġaniñ. Suli ilaan kiiñaña qaummaġiniñiqsuq siqiññaagikmatun.

¹⁷ Tarra qĩñiqapku ulǵuniqsuǵa isigaiñun tuqunaruatun ilipluǵa, aasriiñ iligai taliqpi-ich argani uvañnun nipliuti-pluǵa, “Iqsiñak. Sivulliuruǵa aqulliupluǵalu. ¹⁸ Uvaǵa iñuuruañuruǵa. Tuqugaluqaǵuǵa iñuusraǵataqtuǵa taimuǵa isruitchuamun. Iñuktun añmautiqaqtuatun aǵalatchiñiqaqtuǵa tuquǵimik suli tuqunaruqaǵviñmik. ¹⁹ Pakma aglak-kich sut qĩñikkatin suli pakma ittuat suli itchaǵumaruat aquagun taavruma. ²⁰ Taapkua kañiqsilgunaitchuat qĩñikkatin—tallimat malǵuk uvlugiat taliqpiani argañma suli tallimat malǵuk kaviqsaat maniich kialuuraqaǵviich—qanuutautilaañatuvva, tallimat malǵuk uvlugiat israǵuligigaich tallimat malǵuk agaayyuviich, suli tallimat malǵuk kialuuraqaǵviich tallimat malǵuk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ “Israǵulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaǵigai tigungmiruam tallimat malǵunmik uvlugianik taliqpiñmiñi, pisruktuam akunǵatni tallimat malǵuk kaviqsaat maniich kialuuraqaǵviich.

² “Iñisimagitka savaasri, sakuugutisriǵu iǵlutukkasriǵu anuqsruǵikun. Iñisimagiptuuq ilatchitlǵaisilaaqsi killuliqiruanik iñunmik suli isivǵiuqtilaaqsi tamatkuniǵa uqaqtuanik uqqiraqtauniplutin piungitchaluañǵamin suli ilipsi ilitchuǵiplugu saglututilaañat. ³ Iñisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaaqtilaaqsiǵu pisigipluǵa suli ilipsi nikalinitchusrisuli. ⁴ Aglaan uumiǵa akitñaummatiqagipsi, piqpagingigipsitñi inilǵaanisun. ⁵ Itqaqsaqsuñ piqpaksriñiqqaaqsi uvamnik ukpiqsriuruǵuqapsi. Isrummitqigitchi aasriiñ savautitqigluǵa sivuanisun. Isrummitqĩñisuaǵupsi agqiqiniagipsi piǵluguasrii kialuuraqaǵviksi inaaniñ. ⁶ Aglaan nakuuruqaǵaluaqtusri uumiǵa, uumiksrisusri savaañitñik pigiitchuanik Nicolait-aǵruat uvaptuntuuq. ⁷ Iñuk siutiqaqtuqaqtusraggatiksrañnik naalaǵniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuañuruñanun. Iñuich akimaruat niǵipkaǵniaǵitka napaaqtuaniñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqaǵviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-ǵmiunun

⁸ “Israǵulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaǵigai sivulliu-ruam aqulliuruamlu, tuqugaluqaqtuamlu añitqiksuaamlu.

⁹ “Iñisimagitka iñuilliugutisri ilaippauǵisriǵu (aglaan umialgurusri). Iñisimagitka sañutchisiniñ tamatkua Jew-ñuniruat iñuñingitchaluaqtitulitini Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruñurur tuunǵaǵmik. ¹⁰ Sivuuǵaginagu nagliksaaǵutigiyasrikkaqsi. Uvva, tuunǵaum isiqtaupkaǵumaagaqsigai ilasri isivǵiukkauviksrañitñun, aasrii iñuilliugisirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuquǵisitñunaglaan, aasriiñi akiliññaigipsi iñuulǵimik isruitchuamik niaquǵusriqmatun. ¹¹ Iñuk siutiqaqtuqaqtusraggatiksrañnik naalaǵniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuañuruñanun. Iñuich akimaruat atnikkauyumiñaitchut tugliani tuquǵhum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

¹² “Israǵulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaǵigai piqaq-tuam ipiktuamik avatmulinmik savikpañmik.

¹³ “Iñisimagiga iñuuniaqtilaaqsi tuunǵaum aǵalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqquitiqaqtuiñaqhusri, uvluiñiunniñ tuqqutaupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitñi tuunǵaum iñuuviani. ¹⁴ Aglaan ikituuranik akitñaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuñanik ilisauttutiniñgun Balaam ilisautriruam Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aǵmiut. Killuqsaqtut niǵikamiñ niqinik tunillautauruanik aañuanun suli sayuñakamiñ. ¹⁵ Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmirusri tuvrairuñanik pigiitchuakun ilisauttutiniñisigun Nicolait-aǵruat. ¹⁶ Isrummitqigitchiasriiñ. Taatnangisuaǵupsi agqiqiniagipsi añuyyiaǵlugich taapkua iñuich savikpañmik

anniugaaqtuamik qanimniñ. ¹⁷ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalañnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun. Iñuk akimaruaraq niqiksriññaigiga iriqsimaqtuamik Manna-mik suli qaitchilugu qatiqtaamik uyağanmik. Aasrii uyağanmi nutaaq atiq aglaqağisiruiq, kia-unniñ iñuum ilisimanğisañanik kisimiaglaan taavruma iñuum akuqtuiruam.

Agaayyutim Uqautai Thyatira-ğmiunun

¹⁸ “Israğulganunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagiñ itna: Taapkua uqağigai Iğñinan Agaayyutim, iriqaqtuam atriqlugu ikualaruaraq ikniq, suli isiganj atriqaqhutin qivliqsaqtuatun patukpatun.

¹⁹ “Ilisimagitka savaasri, piqpaksriqsi, ukpiqqutrilu, savautriqsi, suli anuqsruiqsi. Ilisimagigaptuuaq una, savaagikkapsi pakma qaaniummatapiagaich savaagikkasri ukpiqsriuağuuqaaqapsi. ²⁰ Aglaan uumiña akitñaummatiağipsi, ilipsi ilatchiqlugu ağnaq Jezebel taiyuqtuaq inmiñik sivuniksriqirimik. Iisautigai kinniqlugich savaktitka sayuñatquplugich suli niğitquplugich niqinik tunillaaturuanik aanguanun. ²¹ Piviqaqtikaluağiga isrummitqiliksrañanun sayuñathaniñ, aglaan isrummitqigunğiñiqsuq. ²² Uvva, inillaktinniagitka ilaalu tamatkualu sayuñaqatigikkañi nagliksaagutiqpaurağviksrañatnun inillakmatun siñigvinjñun nanjirutim. Taamna piñiağiga isrummitqinğisuaqpata killuliqiğmikniñ. ²³ Suli tuqunniagitka ililgañi. Tarra ukpiqtuanuruapayaat ilitchuğiniağaat uvañautilaaga ilisimaruaraq iñuich ikpikkutaatnik isrummatinjitñiglu. Suli akiliğisigipsi atausriullaalusri maligullapiağlugu savaaqsi. ²⁴ Aglaan ilasri Thyatira-miittuat qapsiugaluñaisa malingitchuat taavruma pigiitchuamik ilisauttutaanik suli ilisaagiñitlugich kalipsiksiuat nalunaqtuañi tuunğaum, ilipsi uqautigipsi, Uqumailiugitqikkumiñaitchipsi, ²⁵ aglaan tigummitqiağiktaksrağiksi pigianikkaqsi agğiñiañamnunaglaan. ²⁶ Iñuk akimaruaraq savaaqaqtuiñaqtuaglu pisuligikkamnik isruanunaglaan, sanñiqutiksriññaigiga añalatchitlasilugu nunaaqqiqañnik. ²⁷ Uma añalataagaqsiñiağai sanñiqpapiamik saagaqaqtuatun ayaupiamik savilhamik,

añalataağlugich iñuum siquvrağipmatun qiku ilulik.

Psalms 2:9

Taatnatun akuqtuaqaqtuñja sanñiqutiqalimnik Aapamniñ. ²⁸ Suli aatchuğisigiga uvlaam uvluğiañanik. ²⁹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalañnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.”

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

¹ “Israğulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqağigai piqaqtuam tallimat malğunñik Irrusriññik Agaayyutim, suli tallimat malğunñik uvluğianik.

“Ilisimagitka savaasri. Ilipsi taiyuutiqağaluaqtusri iñuuruañuniplusri, aglaan tuqunarusri. ² Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaagsiñ tamatkua iñuukiqaqtuatsuli tuqugaluaqnagich, atakkii isivgiuğniğitka savaasri nalaunñaitlugich sivuğani Agaayyutim. ³ Taatnamik itqağilugu qanuq akuqtuiqsi tusraayugaagiksuamik tusraakkapsitñik. Tupigisiñ taamna isrummitqigusri. Qiptaiñgitchupsi agğiqisigipsi atrilugu tigliniaqti. Ilisimayumiñaitchiksi kisumi sassağniğmi agğiñiañiksrağa ilipsitñun. ⁴ Aglaan piqağaluaqtusrisuli ikituuranik iñuñnik Sardis-mi atnuğaagmiknik puyaktairagañgitchuanik. Iliñisa iñuuniaqatiginiagaatña qatiqtaanik atnuğaagağutin atakkii ilinich nalliummatirut. ⁵ Iñuk akimaruaraq atnuğaagisiruiq qatiqtaanik atnuğaanik, suli piigumiñaitchiga atigikkañja makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiagiga sivuğani Aapama israğuligikkañsalu piginilugu. ⁶ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalañnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ğmiunun

⁷ “Isragulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai ipqitchuanuruum, ilumutuuruamlu, piqaqtuamlu sanñiqutiqałhanik David-ñum saagaqaqtuatun anmautinik. Anmaqpaun kia-unniñ iñuum umikkumiñaitcha, suli umikpaun kia-unniñ iñuum anmagumiñaitlugu.

⁸ “İlisimagitka savaasri. Uvva, anmagñiağiga talu ilipsitñun kia-unniñ iñuum umikkumiñaisañ. İlisimaruna mikiruamik sanñiqalipsitñik. Naagasuli tupiksirusri uqagikkamnik suli tuniqsimaaqtusri uvamnun piilaagñitlugu atigikkağa. ⁹ Naalağnisitchi, taapkua iñuich pigikkañi tuunğaum, nipliaruat Jew-ñuniplutin Jew-ñunğiññağmin sagluplutin—uvva, utlautipkağisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkağlugich sivuğapsitñun suli ilitçuğipkağlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik. ¹⁰ İlipsi, tupiksirusri uqautikapsi iğlutuitqplusri. Taatnamik qaunaginiagipsi ihuilliuğvinmi tikiññaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkauviksrañatnun iñupayaurat nunamiittuat. ¹¹ Aggigisiruna qilamipiaq. Tigummitqiağisiun payañaiğlugu pigikkaqsi, kisumununniñ aatitchumiñaitlusri akiññaaktaapsitñik akimagupsi. ¹² İñuk akimaruag ayaguqtinniagiga agaayyuvikpañani Agaayyutma, aasrii ilaa anitqikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atigikkaña Agaayyutma atigikkañalu nunaaqqañan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqagnaqtuaq qilañmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun nutauruaq atiga. ¹³ İñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniłi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ğmiunun

¹⁴ “Isragulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai Amen-ñuruam, tuniqsimaruam ilumutuupluni ilisimaruam, aullağniiruruam iñiqtapayañanik Agaayyutim.

¹⁵ “İlisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvva tuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. ¹⁶ Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuqi, nigliñapiangñiñiqapsi uunallapiangitlusri, tivvuaqsahñaagugipsi qanimniñ. ¹⁷ Uqagaqtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. İñugiaksisaiñaqtut surat. Inuqsrañaiqsuña.’ Taatna uqaqapsi nalurusri qanutun ihuilliuqtılaapsitñik nagliñnaqtılaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qititlailusri atnuğaitlusri. ¹⁸ Alğaqsruğipsi tauqsiquplusri uvañniñ maninñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutqplusri, suli tauqsiquplusri qatiqtaanik atnuğaanik qaliğuağlugu kanjunaqtuaq atnuğaiqi suli uqsruğutiksramik mamirrutiksrañatnik irigikkapsi qititlasrilgitchumuusri. ¹⁹ Tamatkua piqpagikkatka suagağigitka nalğuqsruğugillu. Taatnamik piliqipiağitchi isrummitqigusri. ²⁰ Uvva, qichaqtuña talumi katchaktuqñu. Kisupayaam tusraayumiun nipiga anmautiluñalu talumik, isigisiruna ilaanun niğiqatigiasiluguasrii suli ilaan niğiqatigiluna. ²¹ İñuk akimaruag aquppiqatigipkağniagiga aquppiutaqpamni, uvaptuntuuq akimapluna aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpañani. ²² İñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniłi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.”

4

Nanğairuat Qilañmi

¹ Taapkua aquatigun qititqñu talumik anmaruamik qilañmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkağa uqaqman uvamnun qalğuqtautiqpaktun itnağaña, “Mayuğiñ uvuña. Qititinniagikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.” ² Taimmaiñaq İpqtichuam Irrutchim analatkaqsigaña. Qititqñu aquppiutaqpañmik inillaksimaruamik qilañmi, aasriñ taavrumiña aquppiruamik aquppiutaqpañmi. ³ Aasrii taamna aquppiruaq tarani qititnağniqsuq akisuruatitun uyagaktitun kavviagiksaatunlu, suli aquppiutaqpak kaivragutiğniqsuq niggamik qititnaqqtuamik akisuruatun uyagaktun

sunjauraaqtaatun. ⁴ Avataani aquppiutaqpaum iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqamut. Qiñiqtuña iñuiññaq sisamanik umialijnanik aquppiruanik aquppiutaqpañni, atnuḡaaligaat qatiqtaanik. Niaquḡutiqaḡniqsut kaviqsaamik manijnmik niaqumikni. ⁵ Aquppiutaqpañmiñ anniḡaaḡniqsut ikniqpalaich katlulatlu sulii nprualaruatlu. Sivuḡaani aquppiutaqpaum naniuraqaqmiñiqsut tallimat malḡuñnik ikummatilijnnik ikniḡmik. Taapkua tallimat malḡuk nanipiat Irrusriḡiniḡai Agaayyutim. ⁶ Aasrii sivuḡaani aquppiutaqpaum taḡiuqpauraqaḡniqsuq tapinniluktuatun. Sisamat uumaruat irilhaiñalgich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum. ⁷ Sivulliq uumaruaq atriqaḡniqsuq lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruam pañniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaaqaḡniqsuq iñuum kigiñañatun, aasrii sisamañat uumaruat atriqaḡniqsuq tiñmiaqpaktun. ⁸ Aasriiñ taapkua sisamauruat uumaruat, inmiknullaa itchaksrallaanik israḡuqaḡniqsut irilhaiñauplutiñlu ataaniḡu silataaniḡu israḡuñisa. Aasrii nipliatiuññaḡniqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!

Ataniq Saññipayaaqatuaq

Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuanupluni,

ilaa inniqsuaq taimakña, ittuaglu pakma, sulii agqiqaḡumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakktumiglu quyyatmiglu taavrumuña aquppiruamun aquppiutaqpañmi iñuuruamun taimuña isruitchuamun, ¹⁰ iñuiññaq sisamat umialijnat sitqummiraḡniqsut sivuḡaanun aquppiruamun aquppiutaqpañmi purvigiplugu iñuuruuq taimuña isruitchuamun, mattaqḡugich ni-aquḡutitiñ aasrii iliplugich sivuḡaanun aquppiutaqpaum, nipliqtutiñ,

¹¹ “Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummatiruañurutin akuqtuiḡksrapnun nangautmik kamakktumiglu saññimiglu, atakkii iñiqtaḡigitiñ supayaurat, sulii pisullapkun iñiqtaurut iñuuliqaqhutiñlu.”

5

Imurat Makpiḡaat Ipnaiyaaglu

¹ Aasriiñ qiñiqtuña taliqpinmi argañani taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi imuranik makpiḡaanik aglaqaqtuanik iluatniḡu silataatniḡu sulii umiktuqsimaruanik tallimat malḡuñnik nalunaitmiutanik. ² Qiñiqmiuña saññiqaqtuamik israḡulijnmik nipliraqtuamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauqtigukḡugich nalunaitmiutat añmaḡlugillu imurat makpiḡaat?” ³ Aglaan kiapayaaq qilañmi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniñ nunam añmatlaiññiḡaich imurat makpiḡaat naagaunniñ qiñiḡlugich imañat. ⁴ Tarra qiaruña atqunapiaq iñuiññiqman nalliummatiruamik añmatlalugich makpiḡaat agliqiruksramik unniñ qiñiqtuksramik imaḡikkañatnik. ⁵ Tarani ilañata umialijnat nipliutigaña, “Qianak. Lion-ñat kiñuvianñiñ Judah-m, maññuat David-ñum, akimaruq añmatlasriplugich imurat makpiḡaat sulii tallimat malḡuk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akunḡatni sisamat uumaruatlu akunḡatniḡu umialijnat qiñiqtuña ipnaiyaamik qichaqtuamik qiññaqaqhuni tuqqutauruatun. Taamna nagruqaḡniqsuq tallimat malḡuñnik. Iriqaqmiuqtuuq tallimat malḡuñnik, aasriiñ taapkua tallimat malḡuk Irrusriḡiḡaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluqaanun nunamun. ⁷ Ipnaiyaam agqiḡhuni tigugai makpiḡaat taliqpinan argañiñiñ taavrumakña aquppiruamiñ aquppiutaqpañmi. ⁸ Tigupmagich makpiḡaat sisamat uumaruat iñuiññaq sisamatlu umialijnat sitquḡniqsut sivuḡaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqallaaplutiñ nuqaqtilijnnik sulii piñaluuraqallaaplutiñ piñiuqtamik kaviqsaamik manijnmik immaukkaqhutiñ tipraḡiksautinik. Taapkua iniqsruhiḡiḡaich Agaayyutim ipqiḡsitanñisa. ⁹ Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Ilviñhiñaq tigutlagitiñ imurat makpiḡaat

suli qauqtitlalogich taapkua nalunaitmiutat.
 Nalliummatirutin atakkii tuqqutaurutin
 suli augikkapkun tasuiplutin iñuñnik Agaayyutmun
 qanusripayaaniñ iñuñniñ atlakaagiiñik uqautchiñniñ, iñuñitñik nakitñapayaaniñ.

¹⁰ Ilvich umialiguqtitkai agaayuliqsiguqtitlugillu
 savautitquplugulu Agaayyutikput,
 suli atanguniaqtut nunami.”

¹¹ Aasrii qivialgitchuñ tusraaplunja iñugiallapiagtuanik israguliñnik kia iñuum
 kisitlaisañitñik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialinñnatlu,

¹² niqliqsuat nipitusriplutin,

“Ipnaiyaaq tuqqutauruaq nalliummatiruq
 akuqtuitlapiuni sanñimik,

umialgutmiglu isrumatuhigmiglu, sapigñautmiglu, kamakutmiglu, kamanautmiglu suli
 nangautmik.”

¹³ Aasriiñ tusraagitka uumarupayaurat qilañmi, silamilu, nunamilu, ataanilu nunam,
 tagiumilu—uumarupayaat nanipayaaq—uqautiqatquaat itna:

“Nangaun kamakunlu, iluqaan kamanaunlu anjalatchiñiglu

piigaa aquppiruam aquppiutaqpañmi
 suli ipnaiyaam taimuñja isruitchuamun.”

¹⁴ Sisamat uumaruat nipliñvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiññaq sisamat umialinñnat
 purvigigaat [sivugaanun iñuuruamun taimuñja isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

¹ Qiñiqtuañgiga ipnaiyaaq anmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malguuruaq,
 aasrii tusraagiga ilañat sisamat uumaruat niqliqsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun
 itnaqhuni, “Qagñaiñ.” ² Aasrii qiviaqama qiñiqtuñja qatiqtaamik tuttuqpañmik, suli
 natmaksisuaq tuttuqpañmi qiluiññaaqñiqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa
 aullañiqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan anmaqmauñ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruaq niqliqsuaq,
 “Qagñaiñ.” ⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniqsuaq anilgitchuq aasrii natmaksisuaq
 sanñimik qaitchikkauniqsuq piigitquplugu qiñuiññamik nunamiñ, iñuich tuqqutautitqu-
 plugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan anmalgitmauñ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallak-
 tuaq, “Qagñaiñ.” Qiviaqama qiñiqtuñja taaqtaamik tuttuqpañmik, aasriiñ natmaksisuaq
 taavrumani saagaqañiqsuq uqumaisilaagutiñnik argañmiñi. ⁶ Suli tusraalgitchiga nipi
 akunqatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuaq, “Sisamat qallutit imañat mukkaa
 akiqañiaqtuq savaktuam akiññaktaaksrañjanik uvlumi, suli qulit malguk qallutit imañat
 barley mukkaaq akiqañiaqtuq savaktuam akiññaktaaksrañjanik uvlumi, aglaan minil-
 lugik uqsruñglu misruñglu.”

⁷ Aasrii anmalgitmauñ sisamañat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamañatniñ
 uumaruat uqallaktuaq, “Qagñaiñ.” ⁸ Qiviaqama qiñiqtuñja qatiqtaamik
 tuttuqpañmik. Natmaksisuaq taavrumani atiqañiqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat
 maliklugu. Qaitchikkauniqsut sanñimik tuqqutitlapiplugu sisamañat iñupayaat nunami
 savikpakun, kakkaañnakunlu, tuqunakunlu, iqsiñiaqtuatigunlu niñrutinñigun nunam.

⁹ Suli ilaan anmaqmagu tallimañat nalunaitmiutat, qiñiñitka ataani tunillañgivism
 iñuusriñich tamatkua tuqqutauruat piqutigiplugu uqalha Agaayyutim suli pisigiplugu
 ilisimarauñitñ tuniqsimalikun. ¹⁰ Ilinñich niplianiqsut nipitusriñlapiqhutiñ, “Aatai,
 Ataniñiq ipqitchuami suli ilumutuuruami, qakugun atanniññiaqpiñgich tuqqutigikkavut
 iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?” ¹¹ Iluqañminñ qaitchikkauniqsut qatiqtaanik

akuqturuanik atnuġaanik aasrii uqautiplugich utaqqiuraallaktuksrauniplugitsuli naatchianihhatnunaglaan iñugiaktiilaaksrautaat savaqatinjisa aniqatiunijllu ukpiqsrihikun tuqqutausaġumapmiruat ilinjisituntuuq. ¹² Anmaqmagu itchaksraġat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpauragñiqsuq siqiniq taaqsimipluni taaqtaatun ukihaatun suli tatqiq kaviqsipluni auktun. ¹³ Suli uvlugiat katagaalaplutinun nunamun, katagaalaplutinun asriagikkani fig-ġum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnagich, ipsullakkaġa liilaa anuġiqpaum. ¹⁴ Qilaglu piiġniqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iġġipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. ¹⁵ Aasrii umialinjini nunam, qutchiksaatlu anjalatit iñuich qaukliuruatlu anuyaktini umialguruatlu sapigñaqtaatlu iñuich, iluqatinj savaktaagruitlu savaktaagruungitchuatlu, iriqtut inmiknik qaiġusruġnun akunġatnunlu uyaganiisa iġġich, ¹⁶ kappianaplutinj iġġiġun uyaganiġnunlu, “Kattaqisigut aasrii iriġuta kiiñaniñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpaġmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam. ¹⁷ Atakkii kamanaqtuaq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami iġlutuutigiġiñiqpa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aagmiut

¹ Tamatkua aquatigun qiniqtuġa sisamanik israġulinjnik makitaruanik sisamani iqirġunijni nunam. Tigummiugaġniġaich sisamat anuġinjini nunam, anuqhiqunġitlugu sumiunniiñ nunamun naagaunniiñ taġiumun naagaunniiñ napaaqtunun. ² Qiniqtuġa atlamik israġulinjmik qunmukhuni nuraġaġvianiñ siqiniġum, saagaqhuni taluġniqsriqsaniġ iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqġuġaqtuq nipitusriplugu sisamanun israġulinjnun sanjiksriñjaniksimaruanun piyaqquġuktatlasiplugu nuna taġiuġlu. ³ Nipliqhuni, “Piyaqquġuktaqnaġu nuna, taġiuġlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchiġaluaqata qauñisigun savaktinjiniġ Agaayyutiġta.” ⁴ Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkauruat. Iñugiaktiilaqaġniqsut 144,000-tun kiñuviapayaanjitniñ Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuvianj Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,

kiñuvianjisuli Reuben-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Gad-ġum 12,000,

⁶ kiñuvianjisuli Asher-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Naphtali-m 12,000,

kiñuvianjisuli Manasseh-ġum 12,000,

⁷ kiñuvianjisuli Simeon-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Levi-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Issachar-ġum 12,000,

⁸ kiñuvianjisuli Zebulun-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Joseph-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Benjamin-ġum 12,000.

Iñugaġruich Nunaaqqipayaaniñ

⁹ Taavruma aquagun qiniqtuġa iñugiallapiagaqtuanik iñuġnik kia-unniiñ iñuum kisitchumiñaisaniñnik nunaaqqipayaauraniñ atlakaagiiñiñlu iñuġniñ suli uqausripayaaniñ. Qichaġniqsut sivuġaanun aquppiutaqpaum suli sivuġaanun ipnaiyaam, atnuġaaqahutinj qatiqtaanik akuqturuanik qisiqsiutiniglu tigummiugaqhutinj, ¹⁰ nipliraqhutinj nipitusriplugu itna, “Agaayyutiġta aquppiruam aquppiutaqpaġmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

¹¹ Iluqatinj israġulgich qichaġniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialinjnat sisamatlu uumaruat, sitquqhutinj sivuġaanun aquppiutaqpaum nangagat Agaayyun.

¹² Niplianiqsut,

“Amen,
nangaan, kamanaunlu,
isrumatuliglu, quyyanlu, kamakkunlu,
sanjilu, sapigñaunlu
illi Agaayyutiptiknun taimuna isruitchuamun.
Amen.”

¹³ Aasrii ilanata umialin nat apiqsruğaana, “Kisut makua iñuich atnuğaacaqtuat qatiqtaanik akuqturuanik? Nakiknalu aggiqsuanuvat?” ¹⁴ Nipliutigiga, “Anjuun, ilisimaruanurutin.” Aasriin ilaan uqallautigaana, “Tamatkua ihuilliuiqpauraq apqusraagnigaat. Igguigniğaiç atnuğaatin akuqturuat, aasrii qatiqsiпкақugich aujanun Ipnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhutin ittut sivuğaani aquppiutaqpanan Agaayyutim savautiplugu uvlumi unnuamilu agaayyuvikpanani, aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpanmi tugluaqsimaagisigai nayuutihigmigun.

¹⁶ Ilinich nigisuksiutqikkumiñaitchut naaga imiguksiutqikkumiñaitchut.

Siqiñgumlu atlamlu uunaum unnuuqtitqikkumiñaitchai.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuğaani aquppiutaqpanmi nigipkağisigai munaqs-ritun sivulliglugillu iñuunaqtuanun suvliktuağuraaqtuun, sulii Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaat irinjitñiñ.”

8

Tallimat Malğuinat Nalunaitmiutat

¹ Uvva ipnaiyaam anmaqmaun tallimat malğuinat nalunaitmiutat nipruisaagataqtut qilanmi sivilutalaalinmi sassağniğum avvanani. ² Aasriin qiniğitka tallimat malğuk israğulgich makitaruat sivuğaani Agaayyutim. Aatchukkauniqsut tallimat malğunnik qalğuqtautininik. ³ Tarra atlaptuuq israğulik aggiğniqsuq. Sivugağmuktuq tunillağvinmun, saagaqhuni ikipkaiviliamik tiprağiksautmik piluqtamik maninmiñ kaviqsaamiñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tiprağiksautmik avvutigitquplugu injiqsruhatnun ipqisitaupayaat maninmi kaviqsaami tunillağvinmi sivuğaaniittuami aquppiutaqpaum. ⁴ Aasriin isina tiprağiksautim piqatigiplugich injiqsruhat ipqisittuat mayuqtuq israğulgum arganiñiñ sivuğaunun Agaayyutim. ⁵ Suli israğulgum tiguplugu ikipkaiviliaq tiprağiksautmik immiğniğaa ikninanin tunillağvium, igitlugaasriin nunamun. Taimma tusrağnaqtut nipit katlulatlu, sulii ikniqpalağahuni nuna iliqsraqhunilu.

Qalğuqtautit

⁶ Tarani tallimat malğuk israğulgich piqaqtuat tallimat malğunnik qalğuqtautininik itqanaiyaqtut niqliqsitchisukhutin. ⁷ Sivulliq israğulik niqliqsitchipman, natatquğnat ikniğlu avulik aunmik kataniqsut nunamun. Tarraasriin piñayuagun nunam napaqtui sunaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiqhutin. ⁸ Aasriin tugliat israğulgich niqliqsitchipman liilaa imña iñgiqpauraq iknaktitaq igitauniqsuq tağiumun. Tarra piñayua tağium auguqtuq. ⁹ Suli piñayuadni tağiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuinich umiaqpaich tamatkiğniqsut. ¹⁰ Piñayuut israğulgich niqliqsitchilgitman uvlugiaqpauraq ikualaruaq liilaa aukuğun kataktuq qilanmiñ, katakhuni piñayuinjitñun kurgillu suvliktuağuraaqtuatlu. ¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiqağniqsuq “Sunagñiğiq.” Piñayuinich imğich tuqunağniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imigiilamiñ sunağnitçuamiñ. ¹² Sisamanat israğulgich niqliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuinich siqiñgum tatqimlu uvlugiatlu taaqsiligniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumangigñiqsuq, sulii unnuam qaummataan piñayua qaumangigñiqsuq.

¹³ Qiñiqtitluna tusraagiga tinmiaqpak tinmiruaq qutchikhuni qilañmi uqaqhuni nipitus-riplugu, “Nakliun! Aa, nakliun iñupayaanun iñuuranun nunami, atakkii atlat piñasrut israğulgich niqliqsinniaqpatigik qalğuqtautiqpat tatamnağisuruq.”

9

¹ Tarra tallimañat israğulgich niqliqsitchipman qalğuqtautiqpañmik qiñiqtuña uvluğiamik kataktuamik qilañmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq añaun natiqsiñaitchuamun añauniğmun. ² Añaqmauñ natiqsiñaitchuaq añauniq isiq mayuqtuq tarakña, itchialañatun uunaksautiqpaum, siqiñiğlu silalu taaqsiruk isiagun añauniğmiñ. ³ Itchialamiñ mitiglagaqtuat anirut qaananun nunam. Qaisauruq saññi atriplugich putyuutilgich nunami saññiqaqhutiñ kapuutilgich tuqunaliñnik. ⁴ Iliñich tillisiaqaqtut piyaqquluktaitqunğıtluğich ivgiñiñik nunam naaga qanusripayaanik suñaqaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqangitchuat taluğniqsriqsañanik Agaayyutim qaunisiğun. ⁵ Suli tillisiaqaqtut tuqqutचितqunğıtluğich iñuñnik, aglaan atniğñaapiagataqtuakun nagliksaaqtitquplugich tallimani tatqiñi, atniğñañatun putyuutilgum kapitnikmatun iñuñnik. ⁶ Aasrii taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquñiq aglaan paqitchumiñaitchaat. Tuqusrulillaapiagisigaluaqtut aglaan tuquñiq qimakkisuruq ilinjitñiñ.

⁷ Tarra qiññañich mitiglagaqtuat atriqagñiqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun añauniğmun; niaqunjitñi inniqsuq niaquğun liilaa kaviqsaaq manik, suli kigiñañich kigiñañisitun iñuich. ⁸ Suli ilinich nuyaqagñiqsut nuyañisitun ağanat, kigutiqaqhutiñ suli kigutiñisitun lion-nat. ⁹ Satqagutiqağniqsut satqagutititun savilhatun, aasrii siaksruññat israğunisa inniqsuq siaksruññatitun aksraliganisa tuttuqpagaütit iñugiakhutiñ sukasriplutiñ añauniğmun. ¹⁰ Suli pamiuqağniqsut kapuutiqaqhutiñ atriplugich putyuutilgich. Iliñich atniagaütiquaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagaüruksrauplutiñ iñuñnik tallimani tatqiñi. ¹¹ Ataniqağniqsut israğulganik natiqsiñaitchuam añauniğmun. Jew-ñuruat atiqagñigaat Abaddon-mik, aasriiñi Greek-ñich taggisiquaqlugu Apollyon-mik, itnautiquaqtuaq Piyaqquqtimik. ¹² Sivulliq nagliksaağun qaaniqsuq. Uvva malğuk nagliksaağutik tikiññaiaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksrañat israğulgich niqliqsitchipman qalğuqtautiqpañmiñik, tusraaniqsuña nipinik sisamaniñ iqirğunjiñiñ tunillağviñmiñ piliuqtamiñ maninmik kaviqsaamik ittuamiñ sivuğaani Agaayyutim. ¹⁴ Uqautiniğaa itchaksrañat israğulgich piqaqtuaq qalğuqtautiqpañmik, “Pituikkich sisamat israğulgich pituksimaruat kamañaqtuami kuñmi Euphrates-mi.” ¹⁵ Tarra pituiğaich sisamat israğulgich itqanaiqsimmatriuat taavrumuña sassagñiğmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqqutçiruksrauranik piñayuiñitñik iñupayaat. ¹⁶ Aasrii tusraagiga kisirrutaat añauyaktit suli tuttuqpiraqtuat. Iñugiaktillaqağniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷ Suli qiñiğitka tuttuqpaich qiñiçquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitñi satqagutiqağniqsut kaviqsaatun ikniqtun suli uqaqtaatun sapphire-tun suli suñaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaqunich qiññaqağniqsut niaqunisiğun lion-nat, suli qaninjitñiñ anniuğaagñiqsuq ikniq, itchiğlu, suli sulfur. ¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaağutitigun piñayuiñich iñuich tuqqutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniuğaqaqtuakun qaninjitñiñ tuttuqpaich. ¹⁹ Tamatkua saññiqagñiqsut qaniğmikkun pamiumikkunlu. Pamiuqağniqsut nimigiğatun ittuanik niaquligaanik, aasrii atniagaütiginiğaich iñuñnun.

²⁰ Suli kisiñnuqtat iñuich tuqqutaunğıtçuat tamatkunuuna nagliksaağutitigun isrummitqigunğıtçut savaañatniñ argagikkagmiñ. Nutqautingitçaat putqatahiqtin tuunganun, aanguanunlu piliuqtanun kaviqsaanik qatiqtaaniglu maninñun, patukpañniglu uyagañniglu qirunñiglu, qiñitlaitçhuanik tusraatlaitçhuanikunniñ

Tuvvaqtitchumiñaitchaichunniñ tuqujaruak timinik iluvigmun. ¹⁰ Iluqatin iñuich nayuutiruat nunami quviasruutigigaich tuquhakkun, aasriiñ tuyuqtuutimiplutin aatchuutinin avatmun. Quviasrullapiagniqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik iluilliuqtitchiñiqsuk tamatkunija iñuuruanik nunami. ¹¹ Tarra uvlut piñasrut avvaigmik ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim anigñinan iñuulhan isigñigik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. Iqsitchallapiagniqsut tamatkua tautuktuat taapkuñija. ¹² Aasrii tusraagaat nipituruaq nipi qilañmiñ uqaqtuaq iliniknun, “Qağgisitchik,” aasrii ilinik mayuqtuk qilañmun nuviyakun, uumiksrimiknun qiniqtuaqtitutik. ¹³ Taavrumani sassağniğmi nuna aulapauraqtuq, aasrii qulinñugutaa nunaaqqim ulguruq, sulii nunam aularuam iñuich tuqqutkai iñugiaktutilaalğich 7,000-tun. Aasriiñ kisinñuqtuat tatamillapiqhutin nangaiñiqsut kamanautaanik Agaayyutim qilañmiittuam. ¹⁴ Tarra tuglia nagliksaagutim pianiktuq. Uvva piñayuat nagliksaagutit aggyasriuraqtuq.

Tallimat Malğuinat Qalğuqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malğuinat israğulgich qalğuqtautiqañmiñnik nipliqsitchiñiqsuq. Aasriiñ sapigñaqtuat nipit qilañmiñ itnaqtut,

“Uvakñaniñaglaan añaayuqautaa nunam

añaayuqautigiliutigaa Agaayyutipta sulii Christ-ñan,
aasrii ilaa aňalatchigisuruq taimuñja isruitchuamun.”

¹⁶ Sulii iñuiññaq sisamat umialinñat aquppiruat aquppiutaqpañmikñi sivuğaani Agaayyutim, sitquqhutin nangagaat Agaayyun, ¹⁷ uqaqhutin,

“Ataniiq Agaayyuun Saññipayaaqqtuaq, ittuami ataramik pakmalu,
qaitchigiptigiñ quyyatmik,

atakkii urriqsugiñ kamanallapiaqtuaq saññiñ
sulii aňalatkasigitin iñupayaat.

¹⁸ Iñuñi nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksrağlu tuqujaruapayaanik.

Pakma akiliigaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirininik ipqiqsittuaniglu,
sulii taluqsriruanik atigikkapnik kamanaiññaanlu kamanaññaanlu.

Sulii piyaqquğniagitin tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaña Agaayyutim aňmaqtuq qilañmi, aasrii suluun imalik sivuniuğutaanik qiniğnaqsuruq iluani agaayyuvikpañan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulau-raqhuniñu, sulii nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquğnaqhuniñu.

12

Ağnağlu Tiritchiaqługlu

¹ Tarra atlayuagnaqpauraqtuaq sagviğñiqsuq qilañmi, sua-una ağnaq atnuğaalik siqiniğmik, aasrii tatqiq ataaniitluni isiganiñ, sulii niaquğmiñi niaquğutiqaqhuni qulit malğunnik uvlugianik. ² Iğñiyasriñiqsuq. Iğialaugaqtuq atniğñaliutiplugu iğñisuum.

³ Aasriisulii sagviqsuq atla atlayuagnaqpaktuaq qilañmi. Tarrali, kamañaqtuaq kaviqsaq tiritchiaqłuk tallimat malğunnik niaqulik aasrii qulinik nagruk sulii tallimat malğuiñnik niaquğutilik niaquğmiñi. ⁴ Ilaan pamiñan salikuğniğai piñayuñich uvlugianñi qilaum aasriiñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqłuk makittuq sivuğaanan ağnam iğñiyasriruam niğisuklugu ililgaaña anirgauraqpañ. ⁵ Ağnaq iğñiruuq aňugauramik aňalatchiruksramik savilhamik ayaupiamik, aglaan ağnam ililgaaña nuqitauruq Agaayyutimun aquppiutaqpañanunlu. ⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksrailaamun, iniksriukkanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munağigisiñiğaat 1,260 uvluni.

⁷ Tarra aňuyyigñiqsut qilañmi. Michael-lu israğuliñiñu akililiutiniqsut tiritchiaqłunmun. Tiritchiaqłuk aňuyakmiuq israğuliktuummağmi. ⁸ Aglaan tamatkua akiilikkaurut iniksraqtqikkumiñaiqhutin qilañmi. ⁹ Tiritchiaqłukpauraq igitauruq atmun, taamna

taimakñaqtaq nimigiaq, atiqaqtuq tuungagmik Satan-miglu, kinnitñiktuaq iñupayaanik nanipayaaq. Igitauruq nunamun israguliktuummagmi. ¹⁰ Aasrii tusraaruja nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qilañmi,

“Pakma tikitchuq anniqsugiana, sanñjalu, anjaayuqautaaalu Agaayyutipta suli anjalatchisaa Christ-ñan,

atakkii taamna patchisiquutri aniqatiuptiknik sivugaani Agaayyutipta uvlumiļu unnuamiļu igitauruq atmun.

¹¹ Ilinisa akiiligaat auñagun ipnaiyaam suli ilisimarauhigmiktigun Agaayyutim uqalhanik, atakkii sugingitkaat tuqqutauniksraqtiñ.

¹² Taatnamik quviasrugitchi, qilaak suli iluqasri iñuuruani qilañmi.

Nakiuñ! Nagliksaagun itkisiruq iñuñnun nunami tagiumiļu ittuanun, atakkii tuungaum tikitkaasri qinnautiqpañmigun ilisimaplugu sivikitchuami piviqalli.”

¹³ Uvvaasriiñ tiritchiaqhuum ilitchugikami sinjitautilaagmiñnik nunamun, maliqsru-aqsiñigaa agnaq igñiruaq anjugauramik. ¹⁴ Aasrii agnaq qaitchikkauniqsuq israqquknik tinmiaqpaum tinjtquplugu nimigiamiñ suviksrailaamun, pamatchigviksrañanun piñasruni ukiuni avvaagmik ilaplugich. ¹⁵ Uvvaasriiñ qanigmigun nimigiaqluk anitchiñiqsuq imigmik kuuktun ulirrutisrukkaluaqlugu agnaq, aullautitqugaluqlugu ulittuamun. ¹⁶ Aglaan nunam ikayugaa agnaq anmaqlugu qanigikkani. Iigaa kuuk tiritchiaqhuum anitana qanigmigun. ¹⁷ Tarani tiritchiaqhuum qinnautillapiaqaa agnaq, aasrii aullaqhuni anuyyiaagai kisiññuqtauruat agnam kiñuviani, tamatkua tupiksriuat tillisaiñnik Agaayyutim suli uqautiqaqtuat Jesus Christ-mik. ¹⁸ Aasrii tiritchiaqluk qichagñiqsuq siñaani tagium.

13

Malguk Niğrugaaqluuk

¹ Aasrii qiniqtuñja niğrugaaqluñmik mayuqtuamik tagiumiñ tallimat malgunnik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaqugutiqaqmiuq qulini nagruiñni, suli niaqugmifi atiqaqhuni pisaanñatauruanik. ² Aasriisuli niğrugaaqluk qinikkağa atriqaqtuq leopard-mik, isigaqaghuniasrii aklam isiganisun, aasrii qanga lion-ñum qangatun itluni. Tarra tiritchiaqhuum aatchuğniğaa niğrugaaqluk sanñjimiñnik, aquppiutağmiñiglu, kamañtuamiglu anjalatchiğmiñnik. ³ Qiniğiga ilañat niaquñiñ niğrugaaqluum ikiliqsimaruaq liilaa tuqusrimaplugu, aglaan ikinja mamisrimaniqsuq. Iñupayaam nanipayaaq quvigusruutiginigaa maliklugulu. ⁴ Iñuich purviginigaat tiritchiaqluk aatchuqtuq anjalatchiğmiñnik niğrugaaqluñmun suli purvigipmigaat niğrugaaqluk uqaqhutiñ, “Kamañniaqpat taamna niğrugaaqluk! Suli kia anuyakkumiñiaqpaun akilliliglugu?”

⁵ Suli niğrugaaqluk uqaqtitauniqsuq pigiillapiaqtuanik pisaanñatinik anjalatchitquplugu malgukipiaq malgunni tatqiñi. ⁶ Taavruma anmaqlugu qanni uqamaqluutiniğaa pisaanñatinik akitñaqtuqlugu Agaayyun ilaan atqalu iñuuniagvialu taputiplugich iñupayaat nayuutiruat qilañmi. ⁷ Ilaa anuyaktitauniqsuq ipqiqsitaniñnik Agaayyutim akiillilugich. Suli qaitchikkauruq sanñimik anjalatchiğmik qanusripayaanun iñuñnun atlakaagiñnik uqautchilññunlu, iñuñitñun nunaqqipayaat. ⁸ Aasrii iluqagmin iñuich nunami purvigigisigaat niğrugaaqluñmun, iñuich atinich aglaksimaitchuanun Ipnaiyaam Tuqqatauruam makpiğaanitñi iñuuruatigun sivuani nuna iñiqtaunaiññaan. ⁹ Kiñapayaaq siutiqaqtuq ki tusraali.

¹⁰ Kiñapayaaq sivullikkaugumi tigutaanuhigmun tigutaanuvinmuñniaqtuq.

Kiñapayaaq tuqqatauruksraugumi savikpakun

savikpakun tuqqutaugisirug.

Tarra taatniitpan Agaayyutim iñuñi iglutuutiruksaurut ukpiqsriñiqaqtuññağutin.

¹¹ Tarrasuli qinñilgitchuna atlamik niğrugaaqñunmik sagviqsuamik nunamiñ. Malğunñik nagruqağniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsinaqtuanik nipiqaqhuni tiritchiaqłuktun.

¹² Anjalatchirug sivullium anjalatchihagun niğrugaaqñuum takkuani. Purvigipkağniğai iñupayaat nunami sivulligmun niğrugaaqñunmun, ikiliqsimakkauruamun aasriiñ mamititaupluni.

¹³ Ilaa savaaqağniqsuq kamañaqtuanik quviqnaqtuanik, ikniqunniñ kataktitlugu qilañmiñ nunamun takkuatni iñuich.

¹⁴ Aasriiñ kinnitñinñiqsuq iluqaitñik iñunñik iñuuruamik nunami tamatkunuuna quviqnaqtuatigun savaağikkağmigun takkuani sivullium niğrugaaqñuum.

Uqautiniğai tamatkua iñuich nunami iñiqsitquplugich atrinjanik taavruma niğrugaaqñuum ikiliqsimaruaam savikpakun iñuuplunisuli.

¹⁵ Ilaan iñuukisritkaa atrinjanun niğrugaaqñuum suli atrina niğrugaaqñuum uqatlapkaqługu. Tamatkua putchungitchuat kamaksrisungitchuatlu atrinjanun niğrugaaqñuum tuqqutaupkağniğai.

¹⁶ Suli taavruma nalunaitmiutchiqsinniğai qauñisigun iluqaisa iñuich kamañaitchuat kamañaqtuatlu, umialguruatlu ilaippauruatlu, savaktaağruungitchuatlu savaktaağruuruatlu, talliqpiagun argañisa naagaqaa.

¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsigumiñaitchuq naaga tunniuqqaiyumiñaitchuq, kisimiñaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atigikkañanik niğrugaaqñuum naaga kisirrutaanik atqan.

¹⁸ Uvva taamna kalipsiksuq suli iñupayaaq kañiqsisiqaqtuksauruq. Iñuum kañiqsitłaruam kisilliuñ kisirrutaa niğrugaaqñuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiqaqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qiviaqama qinñigiga ipnaiyaaq makitaruaq qimigaañani Zion-ñum. Piqa-tiqağniqsuq 144,000 iñunñik piqaqtuanik atigmiñik Aapamiñu atqanik aglausimaruanik qauğmikni.

² Aasrii tusraaruña nipinik qilañmiñ nipaaturun qugluqtaqpau katlulaqpau-raqtuamlu aasriisuli nipaaturun atuqtuuraqtuat nuqaqtinñik atuqtuuramiknik.

³ Ilinñich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaañi aquppiutaqpau suli sivuğaatni sisamat uumaruatlu umialinñatlu.

Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiññigaa taamna atuutaat aglaan kisimiñ taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ.

⁴ Taapkua iñuich qau-nagirut inñmiknik atlatuğmiñ, atakkii tuvaaqataitchut. Ilinñisa malinñigaa ipnaiyaaq napmupayaaq aullaqman.

Taapkua tasuqsimakkaurut akungatniñ iñuich auñagun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu.

⁵ Uqaqamiñ sagluuqtuatlaitchut. Patchisiquatinağumiñaitchut sivuğaañi Agaayyutim, atriplugich iñuktun taqsraqtailaaturun.

Piñasrut Israğulğich

⁶ Tarani qinñiqtuña atlamik israğulinñmik tinmiruamik qutchikhuni qilañmi isruitchuamik tusraayugaağiksuaqağniqsuaq uqautiksrağmiñik tamatkunuña nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñunñun atlakaağiñnik uqautchilinñun, iñunñitñun nunaaqqiqpapayaat.

⁷ Uqaqtuq nipitusriñlapiaqhuni, “Taluqsrisitchi Agaayyutmik kamaksruğlugu, atakkii tikitchuq sassağnik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iñiqsiruaq qilañmik nunamiglu tağiumiglu suvliktuaguraaqtuaniğlu.”

⁸ Atlam israğulgum malinñigaa uqaqhuni, “Suksraungikkauruq, kamañaqtuaq nunaaqqiq taggisiqaqtuq Babylon-mik suksraungikkauruq, atakkii kinniqlugich iñupayaat nunami killuqsagtinnigai inñmiñun, imiliqtitlugich iñupayaat sayunñan sanñiruamik wine-nanani.”

⁹ Atlasuli piñayuak israğulik maliguutipmiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiun niğrugaaqłuk atrinjaluku akutuqługulu nalunaitmiutaña uuma qaumigun naagaqaa argañmigun,

¹⁰ taavruma iñuum imiğisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruq avuilaaq

qallutaanun ilaan qinnautiqpanan. Taamna iñuk nagliksooqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuğaati ipqitchuat israğulgich suli sivuğaani ipnaiyaam. ¹¹ Aasrii itchiulangā ikniğum nagliksooqtitauruatigun mayuqtuağisiruq taimuņa isruitchuamun. Ilinich iñiqtuqsiagviitchut uvlumi unnuamilu, tamatkua putqataqtuat niğrugaaqłunmun atrinjanunlu, suli kisupayaaq akuqtuiruaq nalunaitmiutanjanik atqaniglu.” ¹² Uvvaasriiñ ipqiqsittuat igłutuutiqaqtuksraurut, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim suli ukpiqsriuat Jesus-mik. ¹³ Aasriiñ tusraaruņa nipimik qılanmiñ uqaqtuamik, “Aglaiñ. Quvianamiurut tuquniaqtuat uvakñaniñaglaan tuniqsimahıgmiktigun Ataniğmun.” “Tarrallapiaq! Ilinich minguiqsiagisirut savaagmikniñ suli akuqtuğisigaich akiññaaktaatiñ savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkanı.

Kiprivik Katitchivigli Nunami

¹⁴ Tarani qıñiqtuqtitluņa qıñiqtuņa qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaqtuaq qaanani nuviyam inniqsuq igñinjatun iñuum. Niaquğmiñi maninmik kaviqsaamik ni-aquğutiqağniqsuq, suli arganmiñi saagağniqsuq ipiktuamik kipritmik. ¹⁵ Suli atla israğulik aniruq agaayyuvikpanmiñ, tuqłuqhuni taavrumuņa aquppiruamun nuviyami, “Tigulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Pinñuqtuat asriat katinnaqsirut nunami.” ¹⁶ Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsağaa kiprisini nunami, aasrii nunami pinñuqtuat asriat katitlugich.

¹⁷ Tarani atla israğulik anilgitchuq agaayyuvikpanmiñ ittuamiñ qılanmi, ilaaptuug kiprisiqağmiñiqsuq ipiktuamik. ¹⁸ Aasriiñ atla israğulik amakñaqtuq tunillağvinmiñ sanñiqaqtuaq aňalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusripluni taavrumuņa tigummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atuğun ipiktuq kipriiñ, aasrii katillugich asriat siigñaqtuat nunamiñ, takku asriat pinñullapiaqtut.” ¹⁹ Tarra israğulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiñ igitlugich misriqqivikpauranun qinnautaan Agaayyutim. ²⁰ Misriqqivium imañ tutmiqatagigaa silataani nunaaqqim, aasriiñ auk maqiruq misriqqiviniñ unasriksilaañ 200 mile-latun aasriiñ ititilaaliqhuni tuttuqpaum qaqluğutiknunaglaan.

15

Israğulgich Anjalatchiruat Iñuilliuğutiqpauranik

¹ Qıñiqtuņa atlamik atlayuagñaqtuamik qılanmi kamañqhuni quviqnaqtuamik. Tallimat malğuk israğulgich piqağniqsut tallimat malğunmik iñuilliuğutiqpauraksranik. Aqulliqsaanurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nunitchaağutiqaqtuq taapkuniņa.

² Tarani qıñiqtuņa tağiumik tağgaqtuutitun liilaa ilaratun ikniğmik suli taapkuniņa akimaruanik niğrugaaqłunmiñ suli atrinaniñ kisirrutaaniñlu atqan. Qichagñiqsut siñaani tağium ittuam tağgaqtuutitun, tigummipługich nuqaqtılgich atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai. ³ Ilinisa atuğagaat atuutaa Moses-ñum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutin,

“Kamañqtut quviqnaqhutinlu savaatin,
Ataniiq Agaayyuun Sanñipayaaqatuatiin.
Nalaunñaruanurut suli ilumutuurut pilğusritin,
Umialigiplutin iñuich nunaaqqiçpanni.

⁴ Ataniiq, kia taluğingitkisivatin
kamakkutiqağlugulu atigikkan,
atakkii kisivich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaaqqipayaaniñ agğigisirut purvigilutin,
atakkii qıñiğniğaiç iluqağmin surağautitin nalaunñaruat.”

⁵ Taavruma aquagun qıñiğniğiga ipqıñniqsauruaq ini agaayyuvikpanmi qılanmiittuami añmağataqtuaq. ⁶ Aasrii tallimat malğuk israğulgich anirut agaayyuvikpanmiñ,

piqaqhutinj tallimat malguņnik ihuilliugutiqpauraksranik, atnugaaqaqhutinj salumaruanik qaummagiksaanik ukihaagiksaanik, suli tapsiqaqhutinj maninjmik kaviqsaamik satqanmiktigun. ⁷ Tarra ilanjata sisamat uumaruat aatchugai tallimat malguk isragulgich tallimat malguņnik piņalunik kaviqsaamiņ maninjmiņ piļianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim ihuuruam taimuņa isruitchuamun. ⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaanin sanjianiņlu Agaayyutim. Kiņaunnin ihuk isitlayumiņaitchuq agaayyuvikpaņmun naatchigaluaqnagich tallimat malguk isragulgich taapkuninja tallimat malguņnik ihuilliugutiqpauranik.

16

Iluligaurat Imalgich Qinnautaanik Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruņa nipituruamik nipimik taavrumakņa agaayyuvikpaņmiņ uqaqhuni taapkunuņa tallimat malguņnun isragulinun, “Kuvvityaqsigin nunamun imanich iluligaurat qinnautaa Agaayyutim.” ² Tarra sivulliq isragulik aullaqtuq kuviplugu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniņņapiagataqtuatlu killigruat ilirut ihuņnun piqaqtuanun nalunaitmiutanjanik niņrugaaqłuum purvigiplugulu atrinja. ³ Tuglian isragulgum kuviņigaa iluligaurani tagiumun. Tarra iliruuq liilaa auņa tuqunaruam ihuum, aasrii uumarupayaat tagiumi tuquplutin. ⁴ Piņayuaknik isragullak kuviņigaa iluligaurani kuunun suvliktuaguraqtuanunlu. Suli tamatkua imgat auguqtuq. ⁵ Tarra tusraagiga isragulik anjalatlaruaq imigmik uqaqtuq,

“Nalaunņapiaqtutin atanniikavich taatna,

ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamilu.

⁶ Atakkii ihuich maqipkaiņiqsut auņatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu, aasriili aatchugitin auņmik imigaksranjanik. Taatnagaksrauruttakku.”

⁷ Suli tusraaruņa nipimik tunillaņinmiņ uqaqtuamik,

“Aa, Ataniiq Agaayyuun Sanjipayaaqatuatin, atanniqsuutitin ilumutuurut nalaunņapiaqhutin.”

⁸ Sisamanjata isragulgich kuviņigaa iluligaurani siqiņigmun. Tarakņaaglaan siqiņigmun uunanjan ihuich uunniqipkaņigai atniļuutiqaqlugich. ⁹ Suamaruam uunaum ihuich ikigai. Aasriisuli taimaqłuutiniņaat atqa Agaayyutim ihuilliugutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiņgitchut kamakkutiqağuglugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimanjat isragulgich kuvisiruuq iluligaurağmiņnik aquppiutanjanun niņrugaaqłuum, aasrii anayyauqautaa taaqsillapiaqtuq. Ihuich kinmağaiç uqqatin atniņņaqpagitłutin

¹¹ taimaqłuutiplugu Agaayyun qilaņmiittuag pisigiplugu atniņņatin killigruatinlu. Naaga-suli mumiguliņgitmiut pigiitchuaniņ savaagmikniņ.

¹² Itchaksranjat isragulgich kuvisiruuq iluligaurağmiņnik kuukpauranjanun Euphrates-ņum, aasrii taamna kuuk paliņigaa itqanaiqsaqlugu apqutiksranjat umialinich kivaknam tuņaaniņ. ¹³ Tarraasrii qiņiqtuņa piņasrunik salumaitchuanik irrutchiņnik liilaa naagaayinik anniugaqtuamik qanğaniņ tiritchiaqłuum suli qanğaniņ niņrugaaqłuum suli qanğaniņ tanjilaqtuam sivuniksriqirim. ¹⁴ Taapkua irrusriqlunich tuunğaum savaaqagtut quviqnaqtuanik. Taapkua piņasrut irrusriqluich aullağagtut umialipayauraniņun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaqlugich anjyaquplugich kamaņaqtuami uvluani Agaayyutim Sanjipayaaqatuam. ¹⁵ (“Naalağnisitchil!

Aggiņiaqtuņa atrilugu tigliniaqti. Quviasruktuq ihuk itqummaagiksuaq qaunagiplugich atnugaaani. Tarrakii aullağumiņaitchuq atnugailağuni suli kanjugalugu atnugaisilaani.”)

¹⁶ Taapkua irrusriqluich katinnigaich atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

¹⁷ Tallimat malguata isragulgich kuviņiqsuq iluligaurağmiņnik silamun. Tarraasrii kamanallapiağataqtuag nipi nipliqsuq aquppiutaqpaņmiņ agaayyuvikpaņmi uqaqhuni, “Naatchirut.” ¹⁸ Tarani tusrağnaqtuq katlulat, ikniqpalağahuni

suli nuna iliqsraqpauraqhuni. Qanjaunniñ taatnatun nuna iliqsrangangitchuq. Taamna nunam iliqsraqpauratha sujanisraururq nunam aullañniivianiñaglaan. ¹⁹ Kamañaqtuaq nunaqqiq avguñiqsuq piñasruutluni, suli nunaqqich nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqagigaa kamañaqtuaq Babylon qaitchuklugu qallugauraq immaukkaqtuaq wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuaq qinnautaa. ²⁰ Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñgipayauratlu paqinnatqikkumiñaiqhutin. ²¹ Suli natatqugnaqpaurat kataktut iñunñun qilañmiñ uqumaisilaaqatuaq 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaqluutigaat Agaayyun piqutigiplugu ihuilliugutiqpauraq natatqugnatigun, taamna ihuilliugutiqpauraq tatamnaqpagitluni.

17

Akiisuqpaglu Niğrugaaqlu

¹ Tarani ilañat tallimat malğuk israqulğich piqaqtuaq tallimat malğunñik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaaña, “Ki. Qiñiqtitkisigikpiñ tatapsausriaksrañanik akiisuqpaum aquppiruam iñugiaktuani imiğni. ² Umialñi nunam sayuñaqatiqağniqsut taavrumiña akiisumik, suli iluqatin iñui nunam imiliğniqsut imiqhutin wine-mik sayuñathanik akiisum.” ³ Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun añalatitluna israqulgum aullautigaaña suviksrailaamun. Aasriiñ qiñiqtuña ağnamik aquppiruamik qaañani kavviğiksaam niğrugaaqluum aglaqaqtuaq pigiitchuamik pisaaññatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niğrugaaqluk tallimat malğunñik niaquqaqtuaq suli qulinik nagruqaqhuni. ⁴ Ağnaq atnuğaaqağniqsuq qiññağiksuanik tunuaqtaanik kavviğiksaaniglu, suli qiñiyunaqusriqsuqhuni maninñmik kaviqsaamik suli akisuruanik uyağauraanik suli qatiqtaanik sunauraqpañnik. Argañmiñi tigummiñiqsuq qallutmik piliuqtamik maninñmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik nagğunallapiağataqtuanik atuummiruanik sayuñahigmigun. ⁵ Ağnam qaañani aglaqağniqsuq atigmik kañiqsilgunaitchuamik,

“Babylon, kamañaqtuaq,
Aakañat Akiisut

nagğunallapiağataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶ Tarra qiñiğiga ağnaq imiliqsuaq añañatik ipqiqsittuat suli añañatik tuqqutauruat pisigiplugu ukpiqsriñiqtin Jesus-mik.

Qiñiqapku ağnaq atqunaq quviğusruktuña ⁷ Aasrii israqulgum uqautigaaña, “Suvaata quviğusrukpiç? Uqautigisigikpiñ kañiqsilgunaitchuañanik ağnam suli taavruma niğrugaaqluum usriaqsigvian, niaquqaqtuaq tallimat malğunñik nagruqaqhuniñu qulinik. ⁸ Niğrugaaqluk qiñikkan itkaluaqtuaq ingiqsuq pakma, suli mayuğumaqsirurq natiqsiñaitchuamiñ añağniñmiñ aasriiñ piyaqquğvinmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atinich aglaksimaitchuat makpiğaañani iñuulhum iñiqtaulğatañhaniñaglaan nunam quviğusrukkisirut qiñiğumitruñ niğrugaaqluk itkaluaqtuaq suli ingiqhuni pakma suli sagvitqikkisipluni ilaatnigu. ⁹ Iñuk kañiqsisuktuaq taavrumiña isrumatuliqaqtuksraururq Agaayyutmiñ. Tallimat malğuk niaqut tallimat malğuk qimiğaañururq taavruma ağnam aquppvigikkani. Tallimat malğuk umialgupmiuttuq. ¹⁰ Tallimat umialğich umialgunaiğniqsut, atausriq umialğusugaaqhunisuli, suli atla aggiqsağumapluni. Taimma aggiğumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami piviñmi. ¹¹ Aasriiñ niğrugaaqluk itkaluaqtuaq ingiqhuni pakma, taamna tallimat piñayuğigaat atañğich aglaan ilagigaat tallimat malğuk atañğich. Suli piyaqquğvinmukkisirurq. ¹² Aasriiñ qulit nagruich qiñikkatin qulit umialgururq akuqtuimaitchuatsuli añalatchiñksramik umialiktitun, aglaan saññiqagumaqtut umialiktitun sivikitchuami piviñmi piqatigilugu niğrugaaqluk. ¹³ Taapku atautchiiñamik sivunniutiqaqtut, suli qaitkisigaat saññigikkaqtin añalatchiñksraqtinlu niğrugaaqlunmun. ¹⁴ Ilinich añuyyağisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilğisigai,

atakkii Atanigigaat atangich suli umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruaat ilaani tuqhuutiqaqtut piksraqtaanuplutiñ suli tuniqsimaplutiñ.”

¹⁵ Aasriiñ isragulgum uqautigaana, “Imgich qiñikkatin akiisum aquppivigikkañi, tamarra iñuich iñugiallapiaqhutiñ nunaqqipayauraniñ uqausrigaqtuat atlakaagiñnik.

¹⁶ Suli qulit nagruich qiñikkatin suli nigrugaaqhuum uumigiagutigisigaat akiisuq. Iliñisa aatkisigaat suurapayaanñik unillugu atnugailaaq aasriiñ nigipmilugu timaa ikipkaqmilugu ikniqmik. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim kipigñiugutiqaqtinnigai taniguklugich ilaan sivunniutini atausriññuqulugillu qaitchitqulugillu iliñich anjalatchiñksranatnik umialiktitun nigrugaaqhuñmun, Agaayyutim uqalhi immiumaniañhatnunaglaan. ¹⁸ Aгнаq qiñikkan nunaqqigigaa kamañaqtuaq atanniqsimatniktuaq umialiñitñik nunam.”

18

Babylon Suksraungikkauruq

¹ Tamatkua aquatigun qiñiqtuna atlamik isragulinmik atqaqtuamik qilañmiñ anjalatchiñqpauraqaghuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummağiksipkağaa qaumanigmiñnik.

² Tarra nipruağniqsuq itna,

“Babylon kamañaqtuaq suksraungikkauruq, tarra ilumutuuruq!

Inigiliutigaat tuungailu qanusripayaatlu irrusriqhuich
sulipsuuq qaayuğnaqtuapayaatlu
uumiñaqtuatlu tinmiağruich.

³ Babylon qaitchigai wine-mik iñuñich nunaqqipayaat imiliqtitlugich sayuñathan sanñiruamik wine-nanjanik.

Umialiñi nunam sayuñaqatiginigaat ilaa,
suli tauqsigñiaqtiñiñ nunam umialguğvigiplugu
umialgutitigun akuqtukkanich ilaan atugauñhagun.”

⁴ Tarra tusraapmiuna atlamik nipimik qilañmiñ uqaqtuamik,

“Iñuñmaan, annisitchi taavrumakña nunaqqimiñ.

Ilipsi ilauruksraungitchusri killuqsautaiñi,
piqataungitchumausriñi iluilliuğutiksrautaiñi.

⁵ Killuqsautai iñugiaktut qutchiksiplutiñ qilaktun,
suli Agaayyutim itqagigai savamaqhuutai.

⁶ Utiqtitchivigisriun Babylon qaisañatun ilipsitñun,
akiliglugu malğuktun ilaan savaañigun,
immiglugu qallugauraña malğuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.

⁷ Atqunallapiaqhuugu inmiñnik kamagiruaq iñuuniugaqmiuq susrunğisaallapiaqhuni.
Pakma aatchuqsuun nagliksaagutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuq inmiñun,

‘Uvaña aquppiuraagisiruñ ataniqtun. Uilgaanğitmiuñ.
Ilitchuqsriyumiñaitchuñ alianamik.’

⁸ Taatnaqhuugu iluilliuğutiqpaauraksrañiñ tikitkisigaat atautchimi uvlumi,
tuquñhum, alianamlu, kakkağnamlu.

Suli ikigisiruq ikniqmik,

atakkii Atanguruuq Agaayyun sapigñiaqtuq atanniuruq ilaanik.”

⁹ Tarraasriiñ umialiñisa nunam sayuñaqatiqaqtuat akiisumik pisuñnautaigun qiagisi-
gaat alianniugutigilugu taamna ağnaq qiñigumitruñ isia ikualaniñan. ¹⁰ Qichagisirut
uñsriksilutiñ sivuugagilugu ilaan nagliksaaqtitaulha uqagutiñ,

“Nakiun, nakiun, ilvich Babylon, kamañaqtuaq nunaqqiq,
sanñiqagaluqtuaq nunaqqiq.

Atautchimi sassagñigmi anasriññuqsakkaunaniqtutin.”

11 Uvvaasriiñ tauqsigñiutilgich nunapayaami qiarut kiñuvǵuplugu ilaa, atakkii tarakñaaglaan kimikunniñ tauqsiqsiksraigñiqsuq suuranjitñik. 12 Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaǵauraat, qatiqtaatlu sunauraqpaich, ukiñhaagiksaatlu suli ukiñhaat tunuaqtaatlu, siluillu kavvigiksaatlu, qanusriñimaatlu ayuǵnaqtuat qiruich, qanusriñimaat suurat tuugaaniñ, akisuruatlu qiruich, patukpaillu, saviñhatlu, uyaǵaillu siqquqtatun, 13 sinimatlu, avuǵutit, tipragiksaautit ikipkaqñugich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaagiksaat, mukkaaksratlu, niǵrutitlu, ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagautitlu, suliunniñ iñuuruat iñuich. 14 “Asriatluunniñ kipigñiugutigikkatin piqsut ilipniñ, suli suuraqpaatlu akisuruat qañiyunaqtuatlu taimmaurut ilipniñ, aasrii sumiunniñ paqitchumiñaiǵitin.” 15 Tauqsigñiutilgich tamatkuniña suuranik umialguqtuat taavrumakña aǵnamiñ qichagisirut uñasriksuami, sivuǵagilugu nagliksaaqtitaulha alianapiaqtuamik qialutin, 16 uqaǵutin,

“Nakliuñ, nakliuñ. Kamañuqtuaq nunaaqqiq
atnuǵaaqǵuuruq ukiñhaagiksaanik tunuaqtaaniglu kavvigiksaaniglu,
qañiyunaqusriqsuqhuni maninmik kaviqsaamik,
akisuruaniglu uyaǵauraanik, qatiqtaatlu sunauraqpañnik.

17 Atautchimi sassagñigmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqagmin umiaqpaich umialinich taǵiuqsuqtillu suli iluqagminlu akiññañniaqtaut taǵiumi qichagñiqsut uñasriksuami, 18 suli nipaalarut qañiqamitruñ isia ikualaniñan uqaqhutin, “Piitchuq atlamik nunaaqqimik taavrumatun kamañuqtuatun nunaaqqisun.” 19 Ilinisa nalluqsruǵniǵaat nunam apyua niaqumiknun, qiallagmin kinuǵgullagminlu nipaalaplutin,

“Nakliuñ, nakliuñ. Taamna kamañuqtuaq nunaaqqiq!
Iluqagmin umiaqpaqtaut taǵiumi umialguǵniqsut
suuranigun akisuruatigun!

Atautchimi sassagñigmi suksraunǵiqsauruq.”

20 “Qilaak, quviasrukpautigiuñ suksraunǵiqsaulha.

Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuillu uqqiraqtauruasiilu sivuniksriqirauruasiilu, atakkii Agaayyutim akiisuq anasriññuqsagutigigaa pisigiplugu savaañagun ilipsitñun.”

21 Tarani sapiǵñaqtuaq israǵulik tigusriruq uyaǵagruamik añjiruutun mukkaaksriugutitun aasrii miñuqsautiplugu taǵiumun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamañuqtuamik nunaaqqiq Babylon iksautikkaugisiruq,
aasriiñ qañiǵnatqikkumiñaiǵisiruq sumiunniñ.

22 Suli nipinich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich

suli supluaqtuǵnaqtuatlu qalǵuqtautitlu tusraǵnatqikkumiñaitchut ilipni
uvakñaniñaglaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,
suli qatragñiña mukkaaksriugutim tusraǵnatqikkumiñaitchuq ilipni.

23 Suli qaumanga kialuuram

qaummaǵitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniñaglaan.

Nipaata uksrautimlu nuliaksrautimlu

tusraǵnatqikkumiñaitchuq uvakñaniñaglaan ilipni.

Ilvich tauqsigñiaqtitin kamañniqsrauniqsut nunami.

Suli añatkuuñipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.

24 Suli Babylon anasriññukkauruq

atakkii auñat sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuich

suli iluqagmin tuqqutauruat nunami qañiǵnaqtut nunaaqqimi.”

19

Qatchallautiqaliq Qilaŋmi

¹ Taavruma aquagun tusraaruŋa nipiŋpauranjanik iñugaagrukpaum qilaŋmi, uqaqhutin, “Quyanaqniaqpat!

Anniqsuġiaġlu kamaunaunlu [kamakkunlu] sanŋiġlu pigigaa Atanġuruam Agaayyutipta.

² Atanniqsuutai ilumutuuruat nalaunŋaplutin.

Atakkii akiisuqpaum asinŋuġaa iñupayaaq nunami sayunajigmigun.

Taatnaqġugu Agaayyutim atannigaa anasriñŋuqsaqġugu piqutigiplugich tuqquatauruat ilaan savaktaiñ.”

³ Ilaqatchiqġugu niplitqiksut.

“Quyanaqniaqpat!

Isiq ikualaruamiñ nunaaqqimiñ qunmuktuq taimuŋa isruitchuamun.”

⁴ Suli iñuiññaq sisamatlu umialiŋnat sisamatlu uumaruat putiqitut nangaqġugu Agaayyun aquppiruaq aquppiutaqpanmiñ, uqaqhutin, “Amen! Quyanaqniaqpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵ Suli nipi nipliqsuq aquppiutaqpanmiñ,

“Nangaqsiun agaayyutigikkaqput, iluġapsi savaktaurusrii

taluqsriurasriilu ilaanik,

kamanaiñŋaġmin, kamananŋaġmin.”

⁶ Aasrii tusraagiga nipiŋpauraq itna liilaa nipaaitun iñugiallapiagataqhutin iñuich, nipaaitunlu iñugiaktuat imġich, nipaaitunlu suanaruam katlulam, uqaqhutin,

“Quyanaqniaqpat!

Atanġuruuq Agaayyutigikkaqput Sanŋipayaaqatuaq anjalatchiruq.

⁷ Quviatchakta quviasrullapiagutalu.

Nangaglakput kamanautaa;

atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,

suli ilaan nuliaksrautaa inmiñik itqanainaniktuq.

⁸ Nuliaksrautaa atnuġaaksrisauruq

qatiqtaamik ukiġhaagiksaamik qaummagiksuamiglu salumaruamiglu.”

Atakkii ukiġhaagiksaaq nalaunŋaruat savaagigaat ipqiqsitanin Agaayyutim.

⁹ Aasriin israġulgum uqautigaana, “Aglagun una, quvianamiurut tamatkua aiyugaaqtauruat katchuutiruakun nullautchiqpagviksrananun ipnaiyaam.”

Uqautitqikkaana, “Taapkua ittut ilumutullapiaq Agaayyutim uqalhi.” ¹⁰ Taranitarra puttuna israġulgum isigaiñun purvigisrukġugu, aglaan uqautigaana, “Taatnaqnak, uvanaptuuq savaktiġhiñagigaana Agaayyutim iliptun aniqatiuptitunlu tupiksriuruat Jesus-ŋum sagvikkanjanik. Purvigilugu nangagun Agaayyun. Atakkii taapkua uqaksrisimaruat pisigiplugu Agaayyun sivullikkaaurut irrutchikun sivuniksriqirititun sivuani.”

Usriaqsiqsuq Qatiqtaami Tuttuqpanmi

¹¹ Suli qiñigiga qilak anmaqtuaq, atanii qatiqtaaq tuttuqpak! Taamnaasrii aquppiruaq taavrumani atiqagñiqsuq Tuniqsimaruamik suli ilumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq anuyakhuniġlu nalaunŋarualikun. ¹² Ilaan irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiaktut niaquġutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniin iñuum ilisimanġisaŋa aglaan kisimi. ¹³ Atnuġaaqagñiqsuq akuqturuamik misruktaqsimaruamik anŋmun, suli taiyuġaat uumiŋa atigmik “Uqalha Agaayyutim.” ¹⁴ Suli anuyaktaiñ qilaum maliŋnigaat usriaqsiqhutin qatiqtaani tuttuqpanni, atnuġaaqahutin ukiġhaagiksaanik qatiqtaanik salumaruanik. ¹⁵ Ilaan qanġaniñ anniuġagñiqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiŋa

ipigaqtugisiñigai nunaacqciqpaich iñuñich, suli aňalatkisigai savilhamik ayaupiamik. Tutmağisigaa misriqqivia tatamnaqsiluni qinnautaa Saňñipayaaqquam Agaayyutim. ¹⁶ Suli akuqturuamiñi mumigmiñilu atiqagñiqsuq aglausimaruamik itna,

“Umialgat umialgich,
suli Atangat Atangich.”

¹⁷ Qiñilgitchuňa isragulinmik qichaqtuamik siqiñigmi nipitusrillapiaqhuni uqautiplugich iluqaisa tinmiat tinmiruat silami, “Qagğisitchi. Katittitchi nigityagusri nullautchiqpagviani Agaayyutim. ¹⁸ Niğiyumagisri timinich umialgich, timinich anuyaktit qauklinisa, suli timinich kamañtuat anutit, tuttuqpañsalu timinich tamatkualu tuttuqpaqatit. Niğiyumagisri timinich iluqaisa iñupayaurat, savaktaagruungiññaanlu savaktaagruuññaanlu, suli kamaññaanlu kamaññaanlu.” ¹⁹ Suli qinigiga niğrugaaqłuk suli umialinji nunam anuyaktituummaisa katiruat anuyaksagumaaqługu taamna aquppiruaq tuttuqpañmi anuyaktinilu. ²⁰ Aglaan niğrugaaqłuk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqinñuaqti savaaqquaq quvinqaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñinñiqsuq tamatkuniña akuqtuiruanik nalunaitmiutanani niğrugaaqłuum suli putqataqtuanik ilaan atrinjanun. Iluqatik taapkuak sinjaturuk iñuññaaknik narvanjanun ikniğum ikualaruamun sulfur-mik. ²¹ Suli kisinñuqtat tuqutaurut savikpañagun taavruma aquppiruam tuttuqpañmi, anniugaaqtuakun qanganiñ; aasrii iluqagmin tinmiat niğisuiğatağvigaich timinich.

20

1,000 Ukiut

¹ Tarra qinigtuňa isragulinmik atqaqtuamik qilañmiñ, saagaqhuni argañmiñi anmautaanik natiqsiñaitchuam anmanğum kalimñaqpañniglu. ²⁻³ Ilaan tigugaa tiritchiaqłuk, taamna taimakñaqtaq nimigiaq, tuungauruq Satan-ñuplunilu, qiliqsruqługu sivunniqługu 1,000 ukiunik. Aasriiñ sininnigaa natiqsiñaitchuamun anmaniğmun umikługu umnutmik piillakkumiñaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiñaiğlugich iñuich tarakñaniñaglaan 1,000 ukiut naanniahatnunaglaan. Aglaan taapkuu aquatigun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiñiqmiuňa aquppiutaqpañnik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani saññiqutiniñiqsut atanniqsuitquplugich. Aasriiñ qinigitka iñuusriñich tamatkua niaquikkauruat tuniqsimakamin Jesus-mun uqathanunlu Agaayyutim suli payañaitñamin ukpiqsriğmikni. Tamatkua putqatangitchut niğrugaaqłunmun atrinjanunlu unniñ akuqtungitługu nalunaitmiutana qaumiktigun naaga argañmiktigun. Ilinich iñuutqinñiqsut atanguqataplutin Christ-mi 1,000-ni ukiuni. ⁵ Taamna tarra sivulliq anitqigviksraq. Kisinñuqtanich tuqunaruat anitqinğitchut 1,000 ukiut naañaiññaisa. ⁶ Quvianamiurut ipqitłutin taapkuu piqatauruat sivulligmi anitqigim. Tuglian tuqulhum saññiksraipiağai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ñum, suli atanguqatigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauruq

⁷ Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisiruq isiqtauvinmiñiñ. ⁸ Aasrii anigisiruq kinnitñigiağuni iñuñiñik nunam nanipayaaq ilagilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniağai iluqaisa anuyiaqulugich. Iñugiaktutilaaqatut qavianatun tagium siñaan. ⁹ Aasriiñ ilinich siaminniqsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iñuñiñ Agaayyutim nunaacqiglu piqpagillapiakkaña. Tarraasriiñ ikniq atqaqtuq qilañmiñ aasrii suk-sraungiqługich. ¹⁰ Aasriiñ tuungaaq kinnitñiktuuq ilinñiñik sinjaturuq narvanjanun ikniğum sulfur-ñumlu, sinjaturviaknun sivuani niğrugaaqłuum sivuniksriqinñuaqtimlu. Aasrii ilinich nagliksaağisirut uvlumilu unnuamilu taimuňa isruitchuamun.

Aqulliq Atanniivik

11 Suli qiñiqtuja anjiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpaamik taavruminjalua aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuğaaniñ nunalu qılaglu aullauruk, sumiunniñ paqinnağumiñaiqhutik. 12 Suli qiñigitka tuqunaruat, kamanaiñjaanlu kamanajjaanlu, qichaqtuat sivuğaani aquppiutaqpaam. Tarra makpigaat anmakkaurut, sulipsuuq makpigaanich iñuulhum. Taapkua tuqunaruat atannikkaurut savaanısıgun aglaksimakkanısıtun makpigaani. 13 Tagium suli tuqułhum anjalatchivanlu utiqtitkai tuqunaruapayaat. Ilinich atannikkaurut atausriuttaaqługich malıgutlugu savaanıt. 14 Aasriñ tuqułıglu ilaan anjalatchivalu sıñıtauruk narvananun ikniğum. Tarra taamna tuglıgıgaa tuqułhum. 15 Tarraasriñ kisupayaaq, atıgıkkaja aglaksimaitman makpigaanıñ iñuulhum, sıñıtaupmiuq narvananun ikniğum.

21

Nutaaq Qılak Nutaağlu Nuna

1 Tarani uvaña John qiñiqtuja nutaamik qılanmik nutaamıglu nunamik. Sivullıq qılak sivullıglu nuna piıqsuk, tagıuq piıqmıuqtuuq. 2 Suli qiñıgıga ipqitchuaq nunaaqııq, nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiñ qılanmiñ, itqanaıyaqsimapluni suli qiñiyunaqusrıqsukkaupluni nuliaksrautıtun uıksrautmiñun. 3 Aasrii tusraaruña nıpiqpaamık aquppiutaqpaamıñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasrıutıruq iñunun. Agaayyutim nayuqatıgıniagıai, aasrii ilinich iñugıniagıai. Agaayyun inmiñik itqatauniaqtuq ilinıtñi. 4 Agaayyutim allaqtıgısigai qulvipayaat irinıtñiñ. Ilinich tuqqutqıkkumiñaiqsut. Alianniutqıkkumiñaiqsut kinıuvğulutin atniğñautıqagıtınlu tarakjanıñaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piığñıqsut.”

5 Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpaamı uqaqtuq, “Atanji, pakmapak savakkitka supayaat nutaağulugich.” Aasriñ uqautıpsaağaaña, “Aglakkich ukua, atakkii uqalich uqautıgıkkatka ukpiğnaqtut ilumutuuplutinlu.” 6 Sulipsuuq uqautıgaaña, “Naanjanıktuq. Uvaña Alpha-ıuruna suli Omega-ıuplunalu, aullağniisaaq suli isrukıtıchaaq. Kimunlıqaa imıgıliqsuamun aatchuutıgıniagıga imiq akiılaagılu suvlıktuağuraaqtuaniñ imğum iñuunaqtuam. 7 Kiñapayaaq akımaruaq paıtchaktaaqagısirıuq taapkunıja. Suli ilaan Agaayyutıgıgıgaaña suli ilaa igñıgıgıgıga. 8 Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqsrısaitchuatlu, nagğunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuaqtuqtıtu, sayunaruatlu, anjatkuuruatlu, aanguaqtuqtıtu, iluqatınlu sagluturuat, inıqagıniagtut narvami ikualaruami ikniğmik sulfur-mıglu. Taamna tuglıgıgaa tuqułhum.”

Nutaaq Jerusalem

9 Tarani ilanjata tallimat malğuk israğulğich tikıtıchaaña piqaqtuuaq tallimat malğunınik ilulıgauranıñ immaukkaqtuanıñ tallimat malğunınik aqullıgıñik ihııllıuğıtıpaauranıñ. Uqautıgaaña, “Qagğaiñ, qiñıqtıniagıkpiñ katchuutıyaqtuamik, nuliaksrautaanıñ ipnaiyaam.” 10 Ilaan akıyağaaña İpqıtıchuakun İrrıtıchıkun iñgıqpaauramun qutıchısuamun, aasriñ qiñıqtıtkaaña ipqıtıchuamik nunaaqqımık Jerusalem-mık atqaqtuamik qılanmiñ Agaayyutmiñ. 11 Taamna nunaaqııq qaumaqagıniqsuq kamanautaanıñ Agaayyutim qaummagıñııqıqtuamik akısuruatun uyağaktun taiyuutıqıqtuun jaspe-mık tapınnıluktun igalıqtun. 12 Suli katchıkpıqıqtuq qutıchılıpaıqtuanıñ qulıt malğunınik paaqıqhıni, suli qulıt malğuk israğulğich qaunaksrııt paanıñ. Paanı aglaqagıniqsut atınıñ qulıt malğuk sıvıllıanı İsrail-ıum. 13 Piñasrut paaqıqagıniqsut avatıllaanani, kıvaknam tunaañ piñasrut paaqıpaıch, nıgıqpaum tunaañ piñasrut paaqıpaıch, unallam tunaañ piñasrut paaqıpaıch, suli kanaknam tunaañ piñasrut paaqıpaıch. 14 Suli katchını nunaaqqım turvıqagıniqsut qulıt malğunınik uyağanıñ aglaqıqtuanıñ qulıt malğunınik atınıtñik uqıraqtıñıñik ipnaiyaam. 15 Taamna israğulik uqaqtuuaq uvanun piqagıniqsuq uktıutmik piıamık manınmiñ kaviqsaamıñ uktıugıklıgu nunaaqqım paanılı katchınılı. 16 Nunaaqııq sısamanıñ

iqirġuqaġniqsuq suli taktilaanġalu iraqutulaanġalu atiplutik. Israġulgum uuktugaa nunaqqiq uuktutmiñik, taktilaanġalu iraqutulaanġalu kinjiktulaanġalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷ Suli uuktugai katchiñi nunaqqim. Qutchiksilaqaġniqsut 216 isigañniqtun iñuum uuktuguułhatun, uaktuun israġulgum atukkanatuntuuq. ¹⁸ Suli katchit piliañuniqsut qivliqtaaniñ uyaġañniñ taiyuutiqaqtuaniñ jasper-mik. Nunaqqigli piliañuniqsuq maniñmiñ kaviqsaamiñ, tapinnilukħuġu igaliqtun. ¹⁹ Suli turvii katchiñiñ nunaqqim qiñiyunaqusriqsuqsimarut qanusripayaanik akisullapiaqtuaniglu qivliqtaaniglu uyaġañnik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu, agate-miglu, emerald-miglu, ²⁰ onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, suli amethyst-mik. ²¹ Aasriiñ qulit malġuk paani qulit malġuuniqsut qatiqtaat suñauraqpaich akisuruat. Paallaa piliañuniqsuq atautchimiñ qatiqtaamiñ suñauraqpañmiñ akisuruamiñ, suli apqutaa nunaqqim inniqsuq salumaruamiñ maniñmiñ kaviqsaamiñ, tapinnilukħuni igaliqtun.

²² Uvaña John qiñingitchuña agaayyuvikpañmik nunaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun Sañipayaaqtuq ipnaiyaaglu agaayyuvikpaginiġik taavruma. ²³ Suli nunaqqiq inuqsrangiñniqsuq siqiñiġmik naaga tatqimik qaummatiksraġmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaaq naniġipluġu taavruma. ²⁴ Iñui nunapayaat pisruktaugisirut nunaqqim qaumanani, suli umialġi nunam tikiutrigisipmiut suura-payaagmiknik taruña. ²⁵ Suli paani taavruma umiksimayumiñaitchut uvluqtutulaanġatun. Itqaġisiuñ, unnuatlainñiaqtuq tarani. ²⁶ Tikiutigisigaich taruña umialgutai suurañiġu nunam nunaqqipayaana. ²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqaqtuaq naġġunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiñaitchuq taruña, aglaan kisimiñ tamatkua iñuich atinich aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiġaaniñi iñuuruatigun.

22

¹ Tarra israġulgum qiñiqtitkaaña kuunaniġ imġan iñuunaqtuam, tapinnilukħuġu igaliqtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpañaniñ Agaayyutim suli ipnaiyaam, ² saġvaqhuni qitqagun apqutaan nunaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaaqtut iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit malġuiñik tatqigagipman ukiumi. Akutuqpalinich napaaqtut mamirrutiginiġaich nunam iñuñisa. ³ Suapayaaq Agaayyutim naġġugikkaña piqutigi-pluġu killuqsaun paqitqikkumiñaitchuq nunaqqimi. Aquppiutaqpaña Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli ilaan savaktiñiñ purvigigisigaat. ⁴ Ilinisa qiñiġisigaat kiiñaña [kañiqsiluġu irrusripana]. Suli ilaan atqa aglaqaġniaqtuq qaunitiñi. ⁵ Taavrumani unnuaatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumananiġ naniġumlu siqiñiġumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli iñuich añałatchiqataugisirut taimuña isruitchuamun.

Jesus Christ-ñum Agġiħha

⁶ Suli israġulgum uqautigaaña, “Tamatkua uqautauruat ukpiġnapiaqtut suli ilumutuuplutin. Suli Atanġuruam, Agaayyutaata irrusriñich sivuniksriqirit, tiliñiġaa israġuligikkani ilitchuġipkaqupluġich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷ Naalaġnisitchi, uvaña agġiħuaġisiruña. Quvianamiuruq iñuk kamaksriuruq uqalañitñik sivuniksriqutinisa ukua makpiġaat.”

⁸ Uvva John-ñuruña tusraaruq qiñiqluġu tamatkuniña sunik. Tarraasriiñ tusraakapkiġich qiñiqluġiġu sitquqtuña purvigisrukħuġu sivuġaatnun isigañiñ israġulgum qiñiqtitchirima tamatkuniña sunik. ⁹ Aglaan ilaan uqautigaaña, “Taatnaqnak, uvaña savaktauqatauruña ilipni aniqatiupniġu sivuniksriqirinili, suli piqatigi-pluġich tamatkua kamaksriuruq uqatinjitñik ukua makpiġaat. Purvigilugu naniġaġuñ Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaaña, “Iriqsimaniaqnagich uqalañich sivuniksriqutinisa ukua makpiġaat, takku piviksraq qalliruq. ¹¹ Iñuk piġiitħualiqiruaq piġiitħualiqituiñagli.

Suli iñuk salumaitchuaq salumaittuiñaġli. Suli iñuk nalaunnaruaq nalaunnatuiñaġli. Suli iñuk ipqitchuaq ipqiqsautuiñaġli. ¹² Naalaġnisitchi, agġiġuaġisiruġa. Saagaġniaġiġa akiliutiksraġa qaisaksraġa iñupayauramun maligullugu qanutchimik savaaqappan. ¹³ Uvaġa Alpha-ġuruġa suli Omega-ġupluġalu, sivulliq suli aqulliq, aullaġniisaaq suli isruklitchaaq.”

¹⁴ Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli] tamatkua iġġuqtuat atnuġaatin salummaġġugich. Ilinich isitlasriñaiaqtut paatigun nunaaqqimun suli niġitlasriplutin asrianik napaaqtuaniñ iñuunaqtuam. ¹⁵ Nunaaqqim siġataani ittut qipmich, aġatkutlu, atlatuqtitlu, iñuaqtuqtitlu, aanguanun putqataqtitlu, kisupayaaġlu piqpaksriruaġlu piġiqiruaġlu saglutuġimik. ¹⁶ “Uvva Jesus-ġuruġa, tuyuġiġiġa israġuliga uqautitquplusri ukpiqtuanuruasri agaayyuviniñ tamatkuniġa sunik. Uvaġa kaġiġiġaġa kiñuviaġipluġalu David-ġum. Qaummaġiksuaq uvlaam uvluġiaġiġaġa.” ¹⁷ Suli Ippqitchuaq Irrusriġ nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qaġġisitchi.” Suli kiñapayaaq tusraaruġa taavrumiġa uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qaġġisitchi.” Suli kiñapayaaq imiġuliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiġuktuaq akuqtuili imiġmik iñuunaqtuamik aatchuusriaġilugu.

Uqaliġsaaġun

¹⁸ Uvaġa John, kilillapiġiġa iñupayaaq tusraaruġa uqaġiġitnik sivuniksriqtiniġa ukua makpiġaat. Kiapayaaq ilakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq illatiqagisipmigaa iluilliugutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpiġaani. ¹⁹ Suli kiñapayaaq piġsikpan uqaġititniñ makpiġaanaġ tamatkua sivuniksriqtit, Agaayyutimtuuq piġiġniaqmigaa ilaġiutiksraġa asrianiñiñ napaaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaaqqimiñ, aglausimaruaniniñ ukunani makpiġaani. ²⁰ Taamna nipliġniqsuaq iluqaitnik tamatkuniġa uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik agġiġuaġisiruġa.” Amen. Agġiġiñ Ataniiq Jesus. ²¹ Iħuaqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ġum nayuutili iluqapsitni. Amen. Taatnapiaq.